Bundel van de Commissie Watersysteembeheer van 25 oktober 2018

0 Agenda

Agenda commissie Watersysteembeheer

Agenda verbrede commissie Watersysteembeheer/AFZ

1 Opening

2 Mededelingen en ingekomen stukken

Dashboard gezond en natuurlijk water

3 Vaststelling actielijst commissies

Actielijst commissies aangepast n.a.v. commissies 20.09.18

4 Voorstellen ter advisering

4.1 Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas

1. De Programmabegroting 2019 met bijbehorende tarieven vast te stellen en in te stemmen met de besluiten om het Dagelijks Bestuur (DB) te machtigen tot :
• Het aangaan van een rekeningcourantovereenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) van € 36.000.000.
• Autorisatie van de B-kredieten (B1 investeringen, vervanging vervoermiddelen en gereedschappen 2019 en bijdrage HoogWaterBeschermingsProgramma 2019).
2. Kennis te nemen van het Projectenboek 2019 - 2024.

Voorstel_44544.doc

1. Aanbiedingsbrief begroting 2019

2. Programmabegroting 2019 1.0

3. Projectenboek 2019 - Definitief 9-10-2018

Technische vraag fractie 50PLUS m.b.t. de Programmabegroting, inclusief antwoord (2e NAZENDING)

Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

Technische vragen fractie Geborgden m.b.t. de Programmabegroting, inclusief antwoorden (2e NAZENDING)

Technische vragen fractie Water Natuurlijk m.b.t. Programmabegroting, inclusief antwoord (2e NAZENDING)

4.1.A Informatienota kosten(overzicht) droogte (1e NAZENDING)

Kennis te nemen van de informatienota en het kostenoverzicht.

Voorstel_46176.doc

Financieel inzicht Droogte 2018

4.1.B AB-adviesnota inzake Samenwerkingsovereenkomst ter uitvoering waterdoelen (STUW) (1e NAZENDING)

1. Kennis te nemen van de stand van zaken rond STUW.
2. Het DB te mandateren voor het ondertekenen van het addendum STUW.
3. Het DB te mandateren voor het uitwerken en ondertekenen van een overeenkomst met de provincie voor het oppakken van verdrogingsbestrijdingsprojecten in Wijboschbroek en Sang en Goorkens.

Voorstel_46178.doc

1. Verwachte prestaties stuw per waterschap

2. MTR STUW definitief

3. Addendum STUW

4.2 Partiele herziening Keur

1. De eerste partiële herziening van de Keur 2015 vast te stellen.
2. De nota van inspraak en aanpassingen aan de Keur vast te stellen.
3. Kennis te nemen van de partiële herzieningen van de algemene regels, beleidsregels en hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels, behorende bij de Keur 2015 waterschap.

Voorstel_44559.doc

1. DEFINITIEF BESLUIT KEUR - eerste partitiele herziening (2018)

2. DEFINITIEF BESLUIT BELEIDSREGELS_ derde partiele herziening (2018)

3. DEFINITIEF BESLUIT ALGEMENE REGELS - tweede partiele herziening (2018)

4. DEFINITIEF BESLUIT HYDROLOGISCHE UITGANGSPUNTEN_ tweede partiele herziening (2018)

5. DEFINITIEVE integrale tekst KEUR - herziening 2018

6. DEFINITIEVE integrale tekst BELEIDSREGELS - herziening 2018

7. DEFINITIEVE integrale tekst ALGEMENE REGELS - herziening 2018

8. DEFINITIEVE HYDROLOGISCH ACHTERGRONDDOCUMENT - herziening 2018

9a. Nota van inspraak herziening keur 2018

9b. Nota van inspraak herziening algemene regels en beleidsregels 2018

Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

4.3 Renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen

Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 2.500.000,-- ten behoeve van de renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen.

Voorstel_44547.doc

Bijlage 1 Overzicht kunstwerken bijlage bij voorstel

Bijlage 2 Financiele paragraaf

Bijlage 3 Raming

Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

4.4 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 's-Hertogenbosch

Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 3.500,000,-- ten behoeve van de aanleg van omloopriolen bij Sluis 0 in de Zuid-Willemsvaart in 's-Hertogenbosch en de sluis daarmee geschikt te maken voor hoogwaterpiekafvoeren uit het regionale watersysteem.

Voorstel_43821.doc

Bijlage 1 Werking regionale watersysteem rev1

Bijlage 2 Tijdlijn en samenvatting knelpunt en onderzoeken piekafvoer

Bijlage 3 Ontwerpvisie

Bijlage 4 Fin paragraaf Sluis 0

Bijlage 5 Raming Sluis 0

Bijlage 6 BD Artikel Sluis 0 28-09-2018

Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

5 Presentatie(s)

6 Stukken ter kennisname

6.1 Evaluatie stimuleringsregeling klimaat 2017

Kennis te nemen van de evaluatie met betrekking tot de stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied jaar 2017.

Voorstel_44367.doc

Evaluatie stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied 2017_DB

7 Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

8 Rondvraag

9 Sluiting

Agenda

Vergadering van de Commissie Watersysteembeheer op donderdag 25 oktober 2018, aanvang 09.30 uur

1 Opening

2 Mededelingen en ingekomen stukken

3 Vaststelling actielijst commissies

4 Voorstellen ter advisering

4.1 Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas
4.1.A Informatienota kosten(overzicht) droogte
4.1.B Adviesnota STUW
4.2 Partiele herziening Keur
4.3 Renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen
4.4 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 's-Hertogenbosch

5 Presentatie(s)

6 Stukken ter kennisname

6.1 Evaluatie stimuleringsregeling klimaat 2017

7 Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

7.1 Zie agenda verbrede commissie WB/AFZ

8 Rondvraag

9 Sluiting

Agenda

Besloten vergadering van de verbrede commissie Watersysteembeheer/ Algemene- en Financiële Zaken op
donderdag 25 oktober 2018, aanvang 19.00 uur

1 Opening

2. Voorstel tot het houden van een besloten vergadering

2.1 Consultatie kansrijke alternatieven Meanderende Maas

3 Sluiting

PROGRAMMERING NATUURDOELEN

25 OKT - 2018 VOORAFGAAND 'CIE WB

DASHBOARD GEZOND EN NATUURLIJK WATER

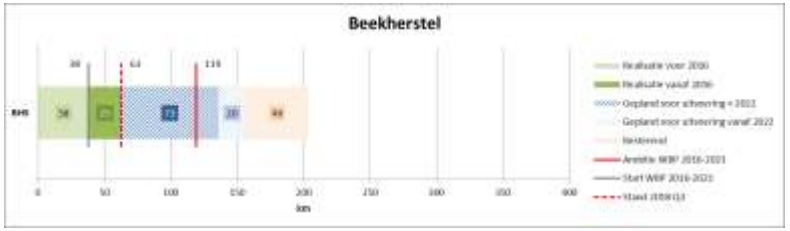

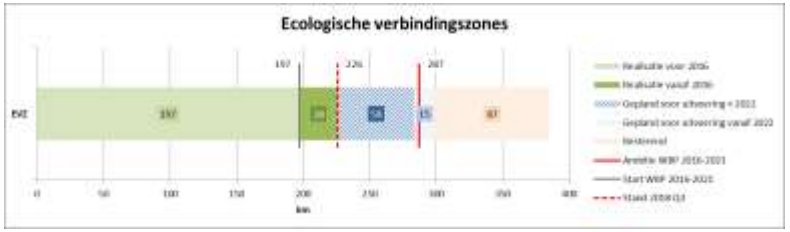

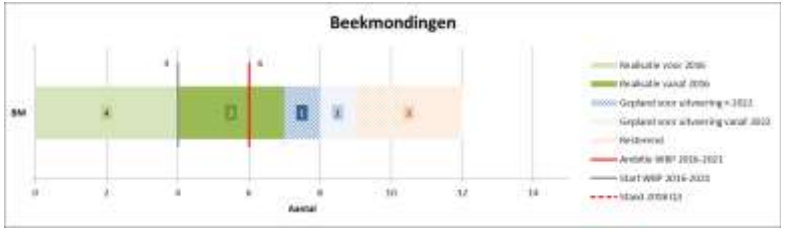

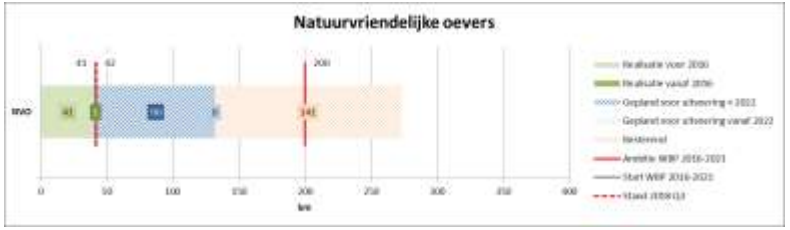

Waterschap Aa en Maas

Werken met water. Voor nu en later.

BEEKHERSTEL

VOORTGANG

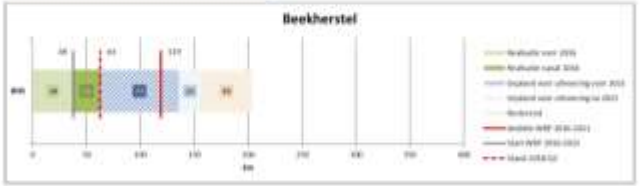

PROGRAMMERING

GEBIED

Waterschap Aa en Maas

Werken met water. Voor nu en later.

ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONES

ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONES

VOORTGANG

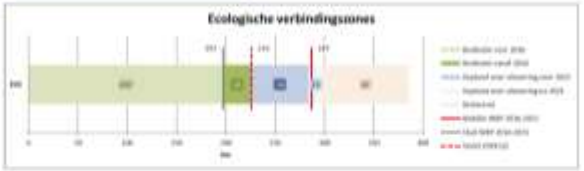

PROGRAMMERING

GEBIED

Waterschap Aa en Maas

Werken met water. Voor nu en later.

NATUURVRIENDELIJKE OEVERS

NATUURVRIENDELIJKE OEVERS

VOORTGANG

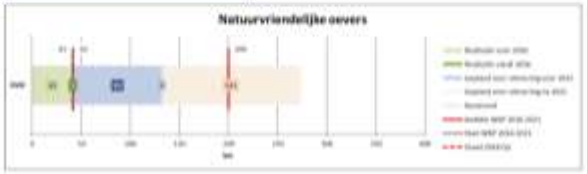

PROGRAMMERING

GEBIED

Waterschap Aa en Maas

Werken met water. Voor nu en later.

KNELPUNTEN VISMIGRATIE

KNEPLUNTEN VISMIGRATIE

VOORTGANG

PROGRAMMERING

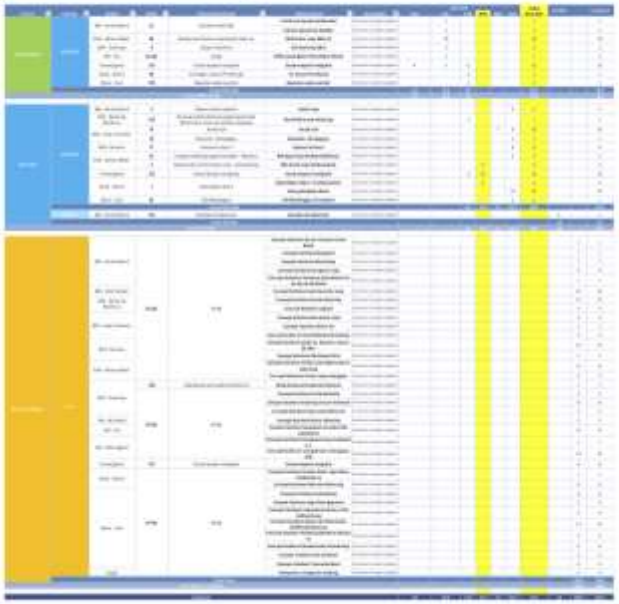

GEBIED

Waterschap Aa en Maas

Werken met water. Voor nu en later.

BEEKMONDING

BEEKMONDING

VOORTGANG

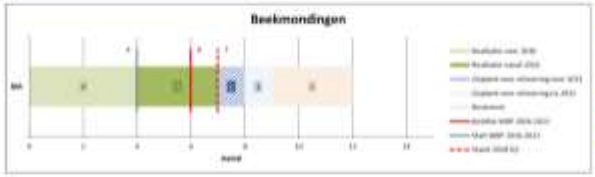

PROGRAMMERING

GEBIED

Waterschap Aa en Maas

Werken met water. Voor nu en later.

ACTIELIJST COMMISSIEVERGADERINGEN					
Nr.	**Cie./ AB**	**Datum:**	**Beschrijving actie/toezegging (agp.)**	**Wie**	**Status/planning**
Watersysteembeheer					
53	WB	26.10.17	**Presentatie Muskusrattenbestrijding** Toegezegd de resultaten van de landelijke veldproef aan de commissie te presenteren. De veldproef zal tegen de zomer van 2018 afgerond worden.	De Kleijn	cie. WB 25 oktober 2018
62	WB	17.05.18	**Resultaten bioraffinage** Bespreken resultaten bioraffinage	Van Dijk	cie. WB 25 oktober 2018
65	WB	14.06.18	**Presentatie over diepe en ondiepe grondwater** Naar aanleiding van de 'Draagkrachtstudie en toestand grondwater' een presentatie verzorgen over wat te doen met het diepe en ondiepe grondwater.	Van Dijk	cie. WB 22 november 2018
Emissiebeheer					
Algemene- en Financiële Zaken					
59	AFZ	17.05.18	**Algemene Verordening Gegevensbescherming** De commissie informeren/up date geven over de stand van zaken AVG proof maken van het waterschap.	Ketelaars	Commissie AFZ 14 juni 2018
60	AFZ	17.05.18	**Motie VVD inzake fusie waterschappen** De informatie uit de gesprekken van de voorzitters waterschappen met de diverse statenfracties terugkoppelen in de commissie.	Verheijen	Commissie AFZ 14 juni 2018
61	AFZ	17.05.18	**Prodemos** Een korte evaluatie van de gehouden bijeenkomsten ter kennis brengen van de commissie.	Verheijen	AB 6 juli 2018

Themacommissie					
66	WB	20.09.18	**Toetsingskader GGOR** Opinierend bespreken op welke wijze invulling te geven aan een toetsingskader GGOR'en	Van Dijk	

AFGEWERKT					
Nr.	**Cie./ AB**	**Datum:**	**Beschrijving actie (+ agp.)**	**Wie**	**Gereed**
2	WB	18.06.15	**Intentieverklaring Veghel aan de Aa (8)** Nagaan of de vertrouwelijke notulen van 21 mei 2015 openbaar gemaakt kan worden	DB/Van Dijk	Cie. WB 15 juni 2016
42	EB	16.03.17	**Afvalwaterstrategie** Notitie bespreken in de commissie Emissiebeheer 15 juni 2017 en AB 7 juli 2017	Van Dijk	Commissie EB 15 juni 2017 en AB 7 juli 2017
43	EB	11.05.17	**Bandenbrand Someren** Nagaan of er een (evaluatie)rapport openbaar is gemaakt/beschikbaar is gesteld.	Van Dijk	Commissie EB 15 juni 2017
37	AFZ	19.01.17	**Uitvoeringsprogramma Preventie, Toezicht en Handhaving** In dit kader wordt aangegeven dat de ophanden zijnde afspraken met Campina, als lozer op de rwzi Dinther, naar alle waarschijnlijkheid in volgende cyclus ter info naar AB/Cie komen.	Van Dijk	Is kort besproken in cie. AFZ van 16 maart 2017. Waterschap Aa en Maas is in overleg met de omgevingsdienst aan te kijken of er een handhavingstraject opgestart moet worden. Op het moment dat daar meer duidelijkheid over is, komt dit onderwerp opnieuw aan de orde. Nader besproken in besloten deel commissie AFZ 14 september 2017.

14	AFZ	27.11.14	**Realisering parkeerplaatsen hoofdkantoor (5.1):** Opstellen Integraal vervoersplan waterschap Aa en Maas	DB/Ketelaars	Commissie AFZ 26 oktober 2017
39	EB	19.01.17	**Memorie van Antwoord effecten uitspoeling gemalen banden kunstgrasvelden op het water** Dit memorie van antwoord, de ingediende technische vragen door de fractie Waterlijk Natuurlijk alsmede de artikelen in de Telegraaf over dit onderwerp agenderen voor de commissie van 16 maart.	De Groot/ Van Dijk	-Bij nieuwe ontwikkelingen -Cie EB op 26 oktober 2071 geïnformeerd over laaatste ontwikkelingen
48	WB	14.09.17	**Aanbesteding maaionderhoud** In de commissievergadering van oktober 2017 terugkoppeling geven over de vraag of voor het maaionderhoud in Hertogswetering wel of geen Europese aanbesteding vereist is.	Van Dijk	Cie. WB 26 oktober 2017
46	WB	11.05.17	**Verwerking waternavel** Bijpraten commissie over stand van zaken verwerking waternavel	Van Dijk	Cie. WB 23 november 2017
45	EB	11.05.17	**Rwzi Den Bosch** De commissie in het najaar 2017 bijpraten over ontwikkelingen.	Van Dijk	cie. EB 23 november 2017
47	WB	11.05.17	**Kennisprogramma klimaatbestendig watersysteem (Lumbricus)** Presentatie verzorgen in de commissie over Lumbricus	De Groot	cie. WB 18 januari 2018
51	WB	26.10.17	**Presentatie watersysteemanalyse** Aanleiding hiervoor is een zinsneden op pagina 24 van de begroting 2018 waar staat dat het streven is dat eind 2018 alle watersysteemanalyses beschikbaar zijn voor beleid en inrichtingsprojecten.	Van Dijk	cie. WB 18 januari 2018
50	WB	26.10.17	**Presentatie maaionderhoud** In het voorjaar van 2018 zal een presentatie worden gegeven over het maaionderhoud, waarbij ingegaan wordt op het beheer en onderhoud alsmde de maaionderhoudssituatie in het district Hertogswetering	Van Dijk	cie. WB 15 maart 2018
32	EB	20.10.16 (4.1B)/	**Pilot superkritisch vergassen** Na afronding van de pilot Superkritisch vergassen zal	Van Dijk	Veldbezoek rwzi Dinther op 15 maart 2018

		11.05.17/ 26.10.17	hierover nadere bespreking in de commissie plaatsvinden. Voorts is in de commissievergadering van 11 mei 2017 afgesproken dat de commissie een bezoek brengt aan de pilot wanneer deze daadwerkelijk in werking is gesteld. De verwachting is dat dit het najaar zal worden.		
52	WB	26.10.17	**Presentatie Water in bebouwd gebied** In de commissie is gevraagd om een presentatie ten aanzien van Water in bebouwd gebied en de daarmee gepaard gaande versterking van de samenwerking in de keten.	De Kleijn	cie. WB 14 juni 2018
57	WB	15.03.18	**Toetsing dijktrajecten i.r.t. afronding dijkverbetering** Vanuit de commissie is gevraagd om een notitie waarin de verantwoordelijkheden van o.a. waterschap Aa en Maas in beeld worden gebracht bij een maatgevende hoogwatersituatie waarbij de dijken nog niet zijn verbeterd.	De Kleijn	cie. WB 14 juni 2018
54	WB/ EB/ AFZ	26.10.17	**Methodiek tabellen Bestuursverslag** Toelichting op de meerjarenplanning in relatie tot financiële planning (leesbaarheid/informatiewaarde van de tabellen)	Ketelaars	Themacommissie 23 mei 2018
49	EB	14.09.17	**KRW en nutriënten** De commissie informeren zodra het Dagelijks Bestuur een standpunt heeft genomen over de vormgeving/invulling van de gebiedsgerichte benadering.	Van Dijk	Themacommissie 23 mei 2018
55	WB	23.11.17	**Rol waterschap mestproblematiek** Toelichting geven op de rol van het waterschap in het dossier mestfraude/mestproblematiek	Van Dijk	Themacommissie 23 mei 2018
56	WB	15.03.18	**Toetsingskader GGOR** In de commissie is gevraagd naar het toetsingskader op basis waarvan kan worden beoordeeld of een GGOR geslaagd is.	Van Dijk/ De Groot	cie. WB 20 september 2018
58	WB	15.03.18	**Knolcyperus Boxmeers Broek** In de commissie is gevraagd naar de stand van zaken omtrent knolcyperus in het Boxmeers Broek.	Van Dijk	cie. WB 20 september 2018
63	WB	17.05.18	**Rapport 'De boer betaalt, maar voor welke vervuiling?'** Ambtelijk inhoudelijke reactie geven op het rapport.	Van Dijk	cie. WB 20 september 2018

64	WB	14.06.18	**Voortgang Randenbeheer/overleg collectieven**	De Kleijn	Structureel
44	EB	11.05.17	**Presentatie over Aquon** Mede op advies van het Dagelijks Bestuur zal geen werkbezoek worden georganiseerd, maar een presentatie in de commissie.	De Kleijn	cie. EB 20 september 2018

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 4.1. **Projectenboeknummer en -naam:** -- **Corsa dossiernummer:** -- **Voorstelnummer BABS**: 44544

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018 Cie. EB 25-10-2018 Cie. AFZ 25-10-2018	Ketelaars, P.C.M.

Agendaonderwerp:
Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas

Voorstel:
1. De Programmabegroting 2019 met bijbehorende tarieven vast te stellen en in te stemmen met de besluiten om het Dagelijks Bestuur (DB) te machtigen tot :
• Het aangaan van een rekeningcourantovereenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) van € 36.000.000.
• Autorisatie van de B-kredieten (B1 investeringen, vervanging vervoermiddelen en gereedschappen 2019 en bijdrage HoogWaterBeschermingsProgramma 2019).
2. Kennis te nemen van het Projectenboek 2019 - 2024.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp:
Liggen de volgende stukken ter inzage:

De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden:
1. 1. Aanbiedingsbrief begroting 2019
2. 2. Programmabegroting 2019 1.0
3. 3. Projectenboek 2019 - Definitief 9-10-2018
4. Technische vraag fractie 50PLUS m.b.t. de Programmabegroting, inclusief antwoord (2e NAZENDING)
5. Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)
6. Technische vragen fractie Geborgden m.b.t. de Programmabegroting, inclusief

AB voorblad

antwoorden (2e NAZENDING) 7. Technische vragen fractie Water Natuurlijk m.b.t. Programmabegroting, inclusief antwoord (2e NAZENDING)

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

VOORSTEL:
1. De Programmabegroting 2019 met bijbehorende tarieven vast te stellen en in te stemmen met de besluiten om het Dagelijks Bestuur (DB) te machtigen tot :
   - Het aangaan van een rekeningcourantovereenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) van € 36.000.000.
   - Autorisatie van de B-kredieten (B1 investeringen, vervanging vervoermiddelen en gereedschappen 2019 en bijdrage HoogWaterBeschermingsProgramma 2019).
2. Kennis te nemen van het Projectenboek 2019 - 2024.

PROBLEEMSTELLING
Voor u ligt de Programmabegroting van waterschap Aa en Maas voor het jaar 2019. In deze begroting staat op hoofdlijnen uitgewerkt welke activiteiten waterschap Aa en Maas in 2019 uitvoert, welke kosten daarmee samenhangen, wat dat betekent voor de tarieven en hoe dit zich zal ontwikkelen in de jaren hierna.

Bij de Programmabegroting hoort een aanbiedingsbrief waarin belangrijke aandachtspunten uit de begroting worden weergegeven. Deze adviesnota is daarom kort gehouden om overlap met de aanbiedingsbrief te voorkomen.

BEOOGD EFFECT
Met de vaststelling van deze Programmabegroting geeft het Algemeen Bestuur (AB) de opdracht aan het DB om de opgenomen activiteiten voor 2019 op te pakken.

ARGUMENTEN
1.1 De Programmabegroting 2019 voldoet aan de afspraak om meerjarig inzicht in de financiën te geven.

Binnen de Unie van Waterschappen is afgesproken om de lastenontwikkeling voor een periode van minimaal 10 jaar inzichtelijk te maken. In deze Programmabegroting wordt dat inzicht gegeven.

1.2 In de Programmabegroting zijn de uitgangspunten uit de Voorjaarsnota overgenomen.
Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2018 zijn de uitgangspunten vastgesteld voor de Programmabegroting. De beleidsmatige en financiële kaders worden gevormd door het Bestuursakkoord 2015 – 2019; het WBP 2016-202; nota Financieel Beleid 2018; kostentoedelingsverordening 2019 en de vastgestelde Programmabegroting 2018.

Door bij de Programmabegroting 2018 te kiezen voor “scenario 2” werken de kosten door in deze Programmabegroting die voortvloeien uit ontwikkelingen zoals de klimaatverandering, waterkwaliteitsopgave / afvalwaterstrategie en duurzaamheid / energie-neutraliteit. In deze Programmabegroting zijn de hiervoor genoemde kosten geactualiseerd.

De nettolasten van de watersysteemtaak moeten worden betaald door de belastingcategorieën die belang hebben bij deze taak. Via de kostentoedelings-verordening, die in het AB van 6 april 2018 met ingang van 2019 is vastgesteld, is

bepaald welk aandeel de verschillende belastingcategorieën moeten bijdragen aan de bekostiging van de watersysteemtaak. De Programmabegroting 2019 is opgesteld rekening houdend met de kostentoedelingsverordening waarbij de toerekening percentages van de kosten aan de belastingcategorieën zijn: *Ingezetenen (29,0%), Gebouwd (58,0%), Ongebouwd (12,8%) en Natuurterreinen (0,2%).*

1.3 In de Programmabegroting is rekening gehouden met de laatste inhoudelijke ontwikkelingen en de financiële gevolgen voor het waterschap.
Er zijn diverse ontwikkelingen die om een financiële bijstelling vragen ten opzichte van de Programmabegroting 2018 en de Voorjaarsnota 2018.
Het gaat dan bijvoorbeeld om extra kosten als gevolg van de afgesloten Cao en de bijdragen aan verbonden partijen. Voor de extra kosten als gevolg van de effecten van de renovatie rwzi Den Bosch is een bestemmingsreserve in 2018 gevormd. In de voorliggende Programmabegroting zijn de meest recente inzichten meegenomen en de verschillen met de Programmabegroting 2018 verklaard.

1.4 De Programmabegroting geeft zo goed mogelijk invulling aan de doelstellingen en randvoorwaarden uit het Bestuursakkoord.
Bij het opstellen van deze Programmabegroting zijn de financiële kaders uit het Bestuursakkoord als uitgangspunt gehanteerd. In aanbiedingsbrief bij de begroting is hierop nader ingegaan.

2.0 In het Projectenboek 2019 – 2024 zijn de investeringen verdeeld over de jaren per project opgenomen.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S
1.1 Het streven om de totale netto kostenstijging in de Bestuursperiode 2015-2019 niet meer te laten stijgen dan het inflatieniveau over die periode blijft een aandachtpunt.
Met de voorliggende begroting blijft de netto kostenstijging in de periode 2015 – 2018 binnen de werkelijke stijging van het inflatieniveau in die periode. In de aanbiedingsbrief wordt hier nader op ingegaan.

1.2 Er is geen tariefverhoging zuiveringsheffing nodig om in 2019 kostendekkend te zijn.
Voor zuiveren wordt, zoals in 2018 is besloten, voorgesteld om het tarief met 1% te verhogen. Ook zonder tariefverhoging vindt er een aanvulling van de reserves voor waterzuiveringsbeheer plaats. De grote verwachte investeringen de komende jaren vanuit de afvalwaterstrategie heeft geleid tot deze tariefstijging van 1%. De reserves voor waterzuiveringsbeheer nemen hierdoor toe en kunnen in de komende jaren ingezet worden om een zo geleidelijk mogelijke tariefontwikkeling te bewerkstelligen.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK

(Bedrag x € 1.000)	VNN 2018	Begroting 2019	Verschil
	Totaal	Totaal	Totaal
Lasten			
Kapitaallasten	36.507	36.066	440
Personeelslasten	32.545	34.186	-1.640
Goederen en diensten van derden	52.041	54.560	-2.519
Reserveringen	55	49	6
Onvoorzien	300	300	0
Totaal lasten	121.448	125.161	-3.713
Baten			
Financiële baten	380	404	-24
Personeelsbaten	708	596	113
Goederen en diensten aan derden	1.529	1.124	405
Bijdragen van derden	2.062	2.367	-305
Onttrekingen aan reserves	950	3.361	-2.411
Totaal baten	5.629	7.851	-2.222
Saldo netto lasten	**115.819**	**117.310**	**-1.491**

Ten opzichte van de gepresenteerde getallen van de VJN2018 sluit de voorliggende Programmabegroting 2019 € 1.491 mln. hoger (toename van afgerond 1,3%).

Lasten

Kapitaallasten: (441.000 lager)

Volledige actualisatie van de staat van vaste activa, verwerking van lagere uitgaven op de investeringen, heeft ertoe geleid dat boekwaarde lager uit is gevallen wat als effect heeft dat de kapitaallasten ten opzichte van de VJN2018 lager uitvallen

Personeelslasten:(1.640.000 hoger)

De toename van de personeelslasten heeft de volgende oorzaken:

- Doorrekening van de CAO afspraken op lonen en sociale lasten (inclusief pensioenpremies).
- Doorgevoerde administratieve correcties.

Goederen en diensten: (2.519.000 hoger)

Watersysteembeheer

Extra kosten zijn opgenomen voor het onderhouden van evz's als gevolg van de areaal uitbreiding; voor aanpassing bestek waterloopdeel en voor de extra kosten bijdrage muskusrattenbestrijding. Daarnaast zijn een aantal exploitatieposten positief bijgesteld.

Waterzuiveringsbeheer

Er zijn extra onvoorziene kosten betreffende de renovatie van rwzi Den Bosch. Ook zijn, op basis van de meest actuele cijfers en meerjarenraming van de SNB, de kosten bijgesteld. Daarnaast zijn de kosten hoger voor energie en restwarmte en de te betalen boete voor biogas.

Voor het gebruik van een installatie en analyses in het kader van de Pilot verwijdering medicijnresten is, door het incidentele karakter, in de Voorjaarsnota 2018 geen bedrag

meer voor 2019 opgenomen. Doordat het Rijk een subsidie beschikbaar stelt voor 2019, zijn de hiervoor te maken kosten weer opgenomen. Diverse begrotingsposten zijn aangepast naar actuele cijfers.

Reserveringen (6.000 hogere onttrekking)
Rente toevoeging aan de categoriereserves en een tweetal bestemmingsreserves is valt t.o.v. VJN2018 hoger uit.

Baten
De baten worden hierna gesaldeerd weergegeven voor watersysteembeheer en waterzuiveringsbeheer.

Financiële baten (per saldo 24.000 hogere baten)
Betreft hogere toerekening van de rente aan de eigen middelen i.v.m. gestegen boekwaardes reserves.

Personeelsbaten: (112.000 lagere baten)
Op basis van de werkelijke afgesloten contracten zijn de totale personeelsopbrengsten geactualiseerd. T.o.v. voorjaarsnota vallen deze lager uit.

Goederen en diensten aan derden / bijdrage aan derden (90.000 lagere baten)
De voornaamste mutaties zijn de bijstelling van de verwachte groengas opbrengst; lagere bijdragen van gemeenten voor onderhoud rioolgemalen; lagere opbrengst voor huren/pachten; lagere opbrengsten omgevingswet; lagere opbrengst DVO BSOB en hogere opbrengst waterschap de Dommel.

Reserveringen (2.411.000 hogere onttrekking)
Onttrekking uit gevormde bestemmingsreserve effecten renovatie rwzi den Bosch en extra afschrijving renovatie rwzi Den Bosch.

De Programmabegroting 2019 is opgesteld conform de wettelijke financiële kaders en richtlijnen 2019 en resulteert in de volgende tarieven:

Belastingcategorie	Tarief 2018	Tarief 2019	Toename in %
Watersysteemheffing			
Ingezetenen	€ 59,06	€ 59,70	1,1%
Gebouwd % van WOZ-waarde	0,03838%	0,03665%	-4,5%
Ongebouwd	€ 72,95	€ 77,07	5,6%
Natuurterreinen	€ 2,54	€ 5,07	99,6%
Waterzuiveringsheffing			
Per Vervuilingseenheid	€ 47,64	€ 48,12	1,0%

UITVOERING/VERVOLG
8 oktober 2018 Programmabegroting in DB
25 oktober 2018 Programmabegroting in Commissies
16 november 2018 Programmabegroting in AB

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE
Enkele dagen voorafgaand aan besluitvorming over de begroting in het AB wordt een persbericht uitgedaan met de belangrijkste kenmerken van de begroting. In het persbericht worden belangstellenden uitgenodigd voor de AB-vergadering. Ook de pers

kan op basis van het persbericht afwegen of ze de besluitvorming over de programmabegroting wil volgen.

BIJLAGEN
0. AB-Besluit
1. Aanbiedingsbrief
2. Programmabegroting 2019 – 2024
3. Projectenboek 2019 – 2024

VERSIEDATUM
8 oktober 2018

AB-BESLUIT

ONDERWERP: PROGRAMMABEGROTING 2019 WATERSCHAP AA EN MAAS

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER: 161118/

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 8 oktober 2018;

gezien het advies van de commissies Algemene en Financiële Zaken, de commissie Watersysteembeheer en de commissie Emissiebeheer d.d. 25 oktober 2018;

B E S L U I T:

De Programmabegroting 2019 met bijbehorende tarieven vast te stellen en in te stemmen met de besluiten om het Dagelijks Bestuur (DB) te machtigen tot :

- Het aangaan van een rekeningcourantovereenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) van € 36.000.000,--.
- Autorisatie van de B-kredieten (B1 investeringen, vervanging vervoermiddelen en gereedschappen 2019 en bijdrage HoogWaterBeschermingsProgramma 2019).

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 16 november 2018,

de secretaris, de dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Waterschapshuis
Pettelaarpark 70
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T 088 178 80 00
F 088 178 80 01
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Leden van het Algemeen Bestuur

Datum 24 september 2018
Ons kenmerk 626312
Doorkiesnr. 073 61 58 324 / Wiel Peter van Bergen
Onderwerp Programmabegroting 2019

Geacht Bestuur,

Het huidige Bestuursakkoord eindigt in 2019; het jaar waarin verkiezingen zijn. In 2017 heeft een Midterm Review plaatsgevonden waarbij stilgestaan is bij de realisatie van de doelstellingen uit het Bestuursakkoord 2015-2019 en welke (nieuwe) ontwikkelingen zich gaan voordoen. Naast de veranderingen die zich voordoen in 2019, waarop in de Voorjaarsnota 2018 al is geanticipeerd, zijn er in 2018 een aantal nieuwe feitelijkheden ontstaan die effect hebben op 2019.
In de VJN 2018 is opgenomen dat het voortschrijdend saldo m.b.t. de realisatie van het bestuursakkoord nog een positief resultaat van € 325.000 opleverde voor het begrotingsjaar 2019.

Tabel als onderdeel van de VJN 2018:

Jaar	Inflatie*)	Netto kosten conform Bestuursakkoord (2015 basisjaar, 2016 realisatie 1%, 2017 realisatie 0%, 2018 realisatie 1,1%, 2019 e.v. raming 1,3%)	Netto kosten conform Begroting incl effecten VJN 2018	Netto kosten conform Begroting excl. kosten aan-/afhaken en bronnering en scenario 2 incl. VJN 2018	Over-/onderschrijding bestuursakkoord gecorrigeerd voor kosten aan-/afhaken en bronnering en scenario 2 incl. VJN 2018	Voortschrijdend saldo realisatie bestuursakkoord
2015 (basisjaar)	n.v.t.	€ 108.693.000	€ 108.693.000	€ 108.693.000	€ -	-
2016	1,00%	€ 109.780.000	€ 109.935.000	€ 109.635.000	€ 145.000	€ 145.000
2017	0,00%	€ 109.780.000	€ 109.065.000	€ 108.765.000	€ 1.015.000	€ 1.160.000
2018	1,10%	€ 110.988.000	€ 113.284.000	€ 110.634.000	€ 354.000	€ 1.514.000
2019	1,30%	€ 112.430.000	€ 115.819.000	€ 113.619.000	€ -1.189.000	€ 325.000

Na het vaststellen van de VJN 2018 heeft een laatste organisatie brede uitvraag plaatsgevonden m.b.t. de budgetontwikkelingen. Veranderingen op het gebied van wet- en regelgeving maar ook hogere eisen aan de ICT-omgeving eisen extra inzet en middelen. Vooral zijn extra middelen nodig voor de verwerking van de Cao-effecten (ruim € 1.500.000). De toekomstige kosten, als gevolg van de vertraging van de renovatie van rwzi Den Bosch, worden gedekt door een bestemmingsreserve die hiervoor in 2018 bij het Bestuursverslag is gevormd. Ook de extra bijdrage aan de SNB voor de slibverwerking wordt uit de bestemmingsreserve onttrokken.
In de tabel hierna wordt weergegeven wat het netto lasten begrotingssaldo voor 2019 is.

Begroting 2019				
Netto lasten VJN 2018				115.819.000
Mutaties na VJN 2018				
Personeel en sociale lasten (effecten Cao)			1.502.202	
Goederen en diensten (lasten inclusief onttrekking bestemmingsreserve en bezuinigingen)			-99.202	
				1.403.000
Netto lasten Begroting 2019				117.222.000

De financiële kaders voor deze programmabegroting zijn opgenomen in het Bestuursakkoord 2015 – 2019. De belangrijkste uitgangspunten zijn:
1. Wij schuiven zo min mogelijk lasten door naar de toekomst. Werkzaamheden die jaarlijks terugkomen worden in de exploitatie opgenomen.
2. Het streven is om de totale netto lasten van het waterschap in de periode 2015 – 2019 niet meer te laten stijgen dan met het totale inflatieniveau over die periode.
3. We sturen hierop door bij de begrotingsbehandeling de lastenstijging in enig jaar in principe te beperken tot maximaal de stijging van het consumenten prijsindexcijfer (CPI) zoals dat door het CBS bekend wordt gemaakt aan het einde van het tweede kwartaal voorafgaand aan de begrotingscyclus van het waterschap.

Afgesproken onder punt 3 is, om hiervoor het juni cijfer (CBS) te hanteren. Dit is van toepassing op de jaren 2018 en 2019.

Het Uniebestuur doet, middels de Commissie Aanpassing Belastingstelsel, voorstellen voor aanpassingen van het belastingstelsel. Deze voorstellen maken geen onderdeel uit van de Begroting 2019.

In onderstaande tabel zijn de inflatiepercentages vanuit de Voorjaarsnota als uitgangspunt voor de begroting afgezet tegen de werkelijke inflatiepercentages voor de jaren 2016 en 2017. Het voortschrijdend saldo van het bestuursakkoord ontwikkeld zich hierdoor positief. Hoewel de netto lasten t.o.v. de VJN 2018 zijn gestegen met € 1.403.000 naar € 117.222.000 is het voortschrijdend saldo realisatie bestuursakkoord € 1.080.000 positief.

Kolom A	Kolom B	Kolom C	Kolom D	Kolom E	Kolom F		
Jaar	Inflatie begroot	Inflatie werkelijk (jaren 2016 en 2017)	Netto kosten conform Begroting	Netto kosten conform Bestuursakkoord (2015 basisjaar)	Netto kosten conform werkelijke inflatiepercentages (incl. VJN 2018)	Over-onderschrijding bestuursakkoord Kolom D- F	Voortschrijdend saldo realisatie bestuursakkoord
2015 (basisjaar)	n.v.t.	n.v.t.	€ 108.693.000	€ 108.693.000	€ 108.693.000	€ -	€ -
2016	1,00%	0,30%	€ 109.019.000	€ 109.935.000	€ 109.635.000	€ -616.000	€ -616.000
2017	0,00%	1,40%	€ 110.545.000	€ 109.065.000	€ 108.765.000	€ 1.780.000	€ 1.164.000
2018	1,10%	1,10%	€ 111.761.000	€ 113.284.000	€ 110.634.000	€ 1.127.000	€ 2.291.000
2019	1,30%	1,70%	€ 113.661.000	€ 117.222.000	€ 114.872.000	€ -1.211.000	€ 1.080.000

De laatste jaren zijn bezuinigen doorgevoerd, inclusief het niet toepassen van inflatie voor de budgetten van goederen en diensten, om binnen de financiële kaders van het bestuursakkoord te blijven. Voor 2019 zijn de kosten niet verder beperkt en is er niet getornd aan ambities rond bijvoorbeeld de klimaatadaptatie. In de Begroting 2019 is rekening gehouden met het verwachte vacaturevoordeel.

Vanaf 2018 is het zuiveringstarief met 1% verhoogd. Hiermee wordt vooruitgelopen op toekomstige investeringen die voortvloeien uit de afvalwaterstrategie. De reserves voor waterzuiveringsbeheer nemen hierdoor toe en kunnen in de komende jaren ingezet worden om een zo geleidelijk mogelijke tariefontwikkeling te bewerkstelligen. De reserves stijgen ook door de toenemende belasting-opbrengsten doordat de RWZI's meer te verwerken hebben. De extra bedrijfsvoeringskosten worden in ruime mate gecompenseerd door de extra opbrengsten.

Voor het waterbeheer in Nederland liggen er ook in de komende jaren grote uitdagingen. De klimaatverandering laat zich duidelijk voelen. In 2016 hadden we te maken met extreme wateroverlast. In 2018 met extreme droogte. Beide calamiteiten hebben een flinke impact gehad op het functioneren van het watersysteem en de organisatie betreffende de extreme weersomstandigheden zelf, maar ook in de nazorg. Samen met de opgetreden calamiteiten in de waterketen, maakt dat de organisatie in meer of mindere mate, bezig is met een constante crisisafhandeling. In 2016 en 2017 met de afhandeling van schadeclaims, realisatie van no regret maatregelen, het koersdocument 'weer, een uitdaging' en het uitvoeren van gebiedsprocessen met gemeenten.

Het resterende deel van 2018 en in 2019 zal er ook nog veel capaciteit nodig zijn voor het volgen van de grondwaterstanden, evaluatie van de droogte en het nadenken over maatregelen die wij of andere partijen kunnen treffen.

Er is besloten om actief in te zetten op de aanpak van klimaatverandering, waterveiligheid/ primaire waterkeringen, de afvalwaterstrategie en op duurzaamheid/energieneutraliteit. Het DB stelt voor om de ingeslagen koers te handhaven en de voorliggende Programmabegroting 2019 vast te stellen.

Bij deze begroting ontbreekt een controllersparagraaf. De opmerkingen van de controller zijn gedurende het proces van de totstandkoming van de begroting verwerkt in de voorliggende versie. De controller ziet derhalve geen aanleiding meer voor het opstellen van een separate controllersparagraaf.

Hoogachtend,
Het Dagelijks Bestuur,

de secretaris, de dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Waterschap
Aa en Maas

Programmabegroting 2019

Status	: db-versie 1.0
Kenmerk	: Programmabegroting 2019
Datum	:
Samengesteld door	: Informatiestaf
Vastgesteld door	:
Paraaf	:

KERNGEGEVENS

GEBIED

Oppervlakte in hectare	161.000
Aantal gemeenten	26
Aantal bedrijven	23.000
Aantal inwoners	754.000

TAKEN

Watersysteembeheer	110	km primaire waterkering
	166	km niet primaire waterkering
	4.280	km watergangen/-lopen
	114	gemalen
	4.500	vervuilingseenheden
Zuiveringsbeheer	7	rioolwaterzuiveringsinstallaties
	102	rioolgemalen
	420	km transportleiding
	1.182.300	vervuilingseenheden (netto)

FINANCIEN

	2019	2018
	Netto kosten	**Netto kosten**
Watersysteembeheer	€ 63,5 mln.	€ 61,0 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 53,8 mln.	€ 52,3 mln.
Totaal	**€ 117,3 mln.**	**€ 113,3 mln.**
	Omslag / heffing	**Omslag / heffing**
Watersysteembeheer	€ 62,7 mln.	€ 60,4 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 56,9 mln.	€ 54,1 mln.
Totaal	**€ 119,6 mln.**	**€ 114,5 mln.**
	Bruto investeringen	**Bruto investeringen**
Watersysteembeheer	€ 39,1 mln.	€ 37,2 mln.
Zuiveringsbeheer	€ 19,7 mln.	€ 29,8 mln.
Totaal	**€ 58,8 mln.**	**€ 67,0 mln.**

	Aanslag	2019		2018	
Watersysteembeheer	**eenheden**	**Aantallen**	**Tarieven**	**Aantallen**	**Tarieven**
Ingezetenen	woning	304.200	€ 59,70	295.618	€ 59,06
Gebouwd	WOZ waarde x € 1.000.000	99.000	0,03665%	91.018	0,03838%
Ongebouwd	herleide hectare	102.800	€ 77,07	106.391	€ 72,95
Natuurterreinen	hectare	24.500	€ 5,07	24.079	€ 2,54
Verontreinigingsheffing	vervuilingseenheid	4.500	€ 48,12	4.500	€ 47,64
Zuiveringsbeheer					
Zuiveringsheffing	vervuilingseenheid	1.182.300	€ 48,12	1.136.000	€ 47,64

ORGANISATIE

Bestuur	1	dijkgraaf
	30	leden algemeen bestuur
		waarvan 4 leden dagelijks bestuur
Organisatie	445,65	fte

INLEIDING 9

Leeswijzer 9

1 BEGROTING VAN DE PROGRAMMA'S 11

1.1 Veilig en bewoonbaar beheergebied 13
1.1.1 Doelstellingen 13
1.1.2 Prestaties en activiteiten 13
1.1.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019 14
1.1.4 Input Programmabegroting 2019 17

1.2 Voldoende water en robuust watersysteem 19
1.2.1 Doelstellingen 19
1.2.2 Prestaties en activiteiten 20
1.2.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019 20
1.2.4 Input Programmabegroting 2019 23

1.3 Gezond en natuurlijk water 25
1.3.1 Doelstellingen 25
1.3.2 Prestaties en activiteiten 25
1.3.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019 26
1.3.4 Input Programmabegroting 2019 29

1.4 Schoon Water 31
1.4.1 Doelstellingen 31
1.4.2 Prestaties en activiteiten 32
1.4.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019 33
1.4.4 Input Programmabegroting 2019 35

1.5 Leveren en organiseren van maatschappelijke meerwaarde 37
1.5.1 Prestaties en activiteiten 37
1.5.2 Input Programmabegroting 2019 44

2 DE PARAGRAFEN 45

2.1 *Ontwikkelingen sinds vorig boekjaar* 45

2.2 Uitgangspunten en normen 46

2.3 Incidentele lasten en baten 47

2.4 Kostentoerekening 48

2.5 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen 49

2.6 Waterschapsbelastingen 50

2.7 Weerstandsvermogen 54

2.8 Financiering 62

2.9 Verbonden partijen 67

2.10 Bedrijfsvoering 79

2.11 EMU-saldo 79

3 BEGROTING NAAR KOSTENDRAGERS 81

3.1 Kostenverdeelstaat 2019 81

3.2 Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager watersysteembeheer 82
3.2.1 Toelichting lasten 83
3.2.2 Toelichting baten 83
3.2.3 Doorberekende kosten ondersteuning 83
3.2.4 Toelichting dekkingsmiddelen 83
3.2.5 Mutaties reserves / meerjarenprognose watersysteemheffing nettolasten in relatie tot tariefontwikkeling 86

3.3 Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager waterzuiveringsbeheer 88
3.3.1 Toelichting lasten 88
3.3.2 Toelichting baten 90
3.3.3 Apparaatskosten 90
3.3.4 Toelichting dekkingsmiddelen 90
3.3.5 Mutaties reserves / meerjarenprognose waterzuiveringsheffing nettolasten in relatie tot tariefontwikkeling 92

3.4 Totale meerjaren kostenontwikkeling 2018-2029 93

4 BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN 94

BESLUIT TOT VASTSTELLING VAN DE PROGRAMMABEGROTING 2019 97

BESLUIT TOT AANGAAN LANGLOPENDE GELDLENINGEN EN RC-VERHOUDING NWB 99

BESLUIT AUTORISATIE B-KREDIETEN DOOR HET DB 101

BIJLAGE 1: ANALYSE PROGRAMMABEGROTING 2019 TEN OPZICHTE VAN VOORJAARSNOTA 2018 103

BIJLAGE 2: SPECIFICATIE AFWIJKINGEN TEN OPZICHTE VAN VOORJAARSNOTA 2018 105

BIJLAGE 3: BEGROTING NAAR BELEIDSVELDEN 107

Veilig en bewoonbaar beheergebied 107

Voldoende water en robuust watersysteem 108

Gezond en natuurlijk water 109

Schoon water 110

BIJLAGE 4: PROJECTEN NAAR PROGRAMMA'S 111

Veilig en bewoonbaar beheergebied **111**

Voldoende water en robuust watersysteem **113**

Gezond en natuurlijk water **115**

Schoon water **117**

Leveren en organiseren van maatschappelijke meerwaarde **121**

BIJLAGE 5: PRESENTATIE STRUCTUREEL EN INCIDENTEEL SALDO **123**

VERKLARENDE WOORDENLIJST EN AFKORTINGEN **125**

Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting van waterschap Aa en Maas voor het jaar 2019. In de begroting beschrijft op hoofdlijnen wat waterschap Aa en Maas in 2019 gaat doen, welke uitgaven daarvoor nodig zijn, wat dat betekent voor de tarieven en hoe dit zich zal ontwikkelen in de jaren hierna.

Leeswijzer

Al jaren werken we met inhoudelijk verschillende programma's. Dit helpt om onderwerpen die bij elkaar horen te clusteren en zo tot een overzichtelijk document te komen. Ook dit jaar zijn de programma-overstijgende onderwerpen zoals klimaatverandering, 'Weer, een uitdaging', beheer en onderhoud, bebouwd gebied, 'Lumbricus', zo goed en overzichtelijk mogelijk verwoord binnen de programma's. We kunnen echter niet voorkomen dat er soms wat herhaling in zit en er vanuit meerdere programma's opmerkingen over hetzelfde onderwerp worden gemaakt.

In onderstaand overzicht vindt u welke onderdelen voor welke commissievergadering relevant zijn.

Hoofdstuk	Omschrijving	Blz.	Cie AFZ	Cie EB	Cie WB
1.1	Veilig en bewoonbaar beheergebied	13			X
1.2	Voldoende water en robuust watersysteem	19			X
1.3	Gezond en natuurlijk water	25			X
1.4	Schoon water	31		X	
1.5	Leveren en organiseren van maatschappelijke meerwaarde	37	X		
2	De paragrafen	45	X	X	X
3.2	Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager watersysteembeheer	82			X
3.3	Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager waterzuiveringsbeheer	88		X	
4	Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten	94	X	X	X
	Besluit tot vaststelling van de Programmabegroting 2019	97	X	X	X
	Besluit tot aangaan langlopende geldleningen en aangaan rc-verhouding NWB	99	X	X	X
	Besluit autorisatie B-kredieten door het db	101	X	X	X

Toelichting:
Bij de tabellen "prestaties/activiteiten" in de programma's wordt bij het jaar 2021 "totaal" en "doel" weergegeven. De reden hiervoor is dat 2021 het laatste jaar is waarin de afspraken gelden van het Waterbeheerplan (2016-2021).

Binnen elk programma is in subparagraaf 4 Input Programmabegroting 2019 een lijst met investeringsprojecten 2019 opgenomen. Dit overzicht bestaat uit:

- Een totaalregel van lopende A-investeringen. Dit betreft alle lopende investeringen waarvoor een goedgekeurd krediet is afgegeven;
- Een totaalregel van B1-investeringen: de 'vervangingsinvesteringen', inclusief bijbehorende afspraken en kaders. Voor B1-investeringen geldt dat via de Programmabegroting het algemeen bestuur goedkeuring wordt gevraagd voor autorisatie door het dagelijks bestuur van deze investeringen ten behoeve van watersysteembeheer, zuiveringsbeheer en de algemene dienst. De hiervoor gehanteerde richtlijnen zijn:
    - Watersysteembeheer: maximaal € 3 miljoen per jaar en € 350.000 per project;
    - Zuiveringsbeheer: maximaal € 10 miljoen per jaar en € 1 miljoen per project. Besluitvorming hierover is opgenomen op pagina 101 van deze begroting.
- Een totaal regel van B2-investeringen: het uitvoeringsdeel behorende bij een toegekend A-krediet. Het besluit is genomen over de start van het project waarbij een deel van het krediet is toegekend. Over het toekennen van het uitvoeringsdeel moet het ab nog een besluit nemen;
- Een totaalregel van C investeringen. Dit betreft nog te starten dynamische projecten, waarvoor via het ab krediet moet worden aangevraagd.

Verdere detaillering van de investeringsprojecten 2019 is opgenomen in het Projectenboek 2019-2024 dat als bijlage bij de Programmabegroting 2019 is toegevoegd.

1 Begroting van de programma's

Dit hoofdstuk is opgebouwd conform het Waterschapsbesluit. Het begint met een overzicht van de programma's naar de kostendragers watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Vervolgens lichten we per programma de begrotingscijfers toe voor zowel de output als de input.

Programmabegroting 2019

Exploitatie

Per programma is de begroting toe te delen aan de taken c.q. kostendragers van het waterschap. Voor watersysteembeheer betreft dit per programma onder andere:

- Veilig en bewoonbaar beheergebied: keringswerkzaamheden, het voorkomen van wateroverlast en het oplossen van knelpunten stedelijk gebied;
- Voldoende water en robuust watersysteem: het aanleggen en onderhouden van de waterlopen, het onderhouden van de kunstwerken, het wegwerken van baggerachterstanden en verdrogingsbestrijding;
- Gezond en natuurlijk water: de kwaliteitsmaatregelen oppervlaktewater, het aanleggen en onderhouden van evz's, natuurvriendelijke oevers, vispassages, beekmondingen, het uitvoeren van beekherstel en recreatie.

Voor de taak c.q. kostendrager zuiveringsbeheer geldt dat binnen het programma Schoon water alle zuiveringsactiviteiten worden verantwoord van het transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van het zuiveringsslib.
De begrote input voor het subprogramma Leveren en organiseren van maatschappelijke meerwaarde is verwerkt in de vier hoofdprogramma's.

Voor 2019 ziet de totale begroting van de programma's er als volgt uit:

*Tabel 1: Programma's naar kostendragers (bedrag * € 1.000)*

Programma	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal begroting 2019	Totaal begroting 2018
Veilig en bewoonbaar beheergebied	12.527		12.527	11.816
Voldoende water en robuust watersysteem	42.509		42.509	40.764
Gezond en natuurlijk water	8.481		8.481	8.427
Schoon water		53.793	53.793	52.276
Eindtotaal	**63.517**	**53.793**	**117.310**	**113.283**

De Programmabegroting verdeeld naar beleidsvelden is in de bijlagen weergegeven.

*Grafiek 1: Programmabegroting 2019 (bedrag * € 1.000)*

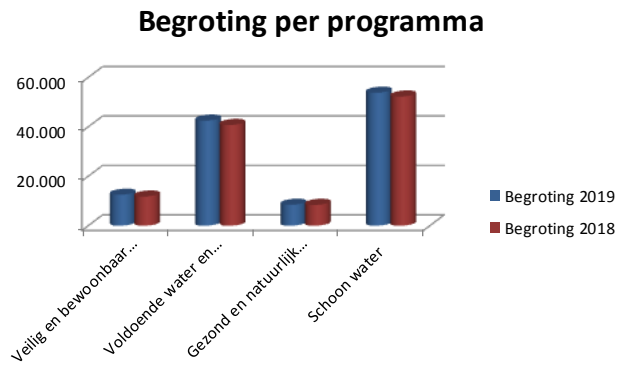

Investeringen

De begroting van de bruto investeringen 2019 ten opzichte van de begroting 2018 is in onderstaande tabel weergegeven.

*Tabel 2: Bruto investeringen naar programma(bedrag * € 1.000)*

Totaal bruto investering programma's	Begroting 2019	Begroting 2018
Veilig en bewoonbaar beheergebied	16.156	15.587
Voldoende water en robuust watersysteem	12.552	11.217
Gezond en natuurlijk water	6.766	7.772
Schoon water	17.940	28.470
Maatschappelijke meerwaarde	5.407	3.889
TOTAAL	**58.822**	**66.934**

Grafiek 2: Bruto investeringen naar programma

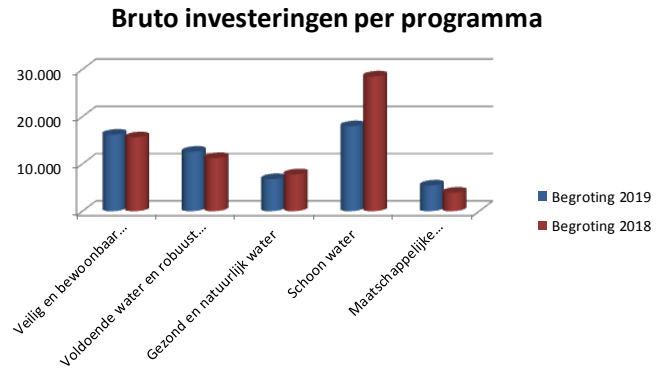

In paragraaf 1.1 tot en met paragraaf 1.5 wordt de begroting per programma nader toegelicht.

1.1 Veilig en bewoonbaar beheergebied

Dit programma gaat in op het bieden van bescherming tegen hoge waterstanden op de Maas en het zoveel mogelijk voorkomen van wateroverlast vanuit het regionale watersysteem. Ook het zo goed en snel mogelijk afhandelen van aan het watersysteem gerelateerde calamiteiten valt hieronder.

1.1.1 Doelstellingen

De maatschappelijke doelstellingen voor veilig en bewoonbaar zijn:

- Voor bewoners en bedrijven is de veiligheid tegen overstromingen van de Maas optimaal;
- Er is voldoende bescherming tegen wateroverlast.

Concreet vertaalt zich dit naar een opgave om ervoor te zorgen dat:

- Primaire waterkeringen in 2050 aan de (nieuwe) normen voldoen;
- Regionale keringen (inclusief kunstwerken) aan de normen uit de Verordening water voldoen (een datum hiervoor wordt nog samen met de provincie vastgesteld);
- Het regionale watersysteem in 2021 aan de normen voor wateroverlast uit de Verordening water voldoet.

1.1.2 Prestaties en activiteiten

In 2019 zullen we diverse prestaties leveren en concrete activiteiten verrichten om de doelstellingen te halen. In tabel 1 en kaart 1 komen deze prestaties en activiteiten terug.

Tabel 3: Prestaties / activiteiten

			2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2021	Doel 2021	Na 2021	Eenheid
Veilig en bewoonbaar beheergebied						Prestatie planning						
Investeringsprojecten	**nr. PJB**	**Peildatum**				**Begrotingsjaar**	**Meerjaren prognose**					
Beoordeling primaire keringen		*Begroting 2019*	-	27	39		39	4	110	110		km
Verbeteren regionale keringen		*Begroting 2019*	2,8	0,2					3	3		km
Voorkomen wateroverlast		*Begroting 2019*	-	59	26	95	102	21	303	420		ha
Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast	*209*			*9*	*26*	*95*						
Oplossen knelpunten stedelijk gebied		*Begroting 2019*	1		2				3	-		Stuks
Vlijmen Noord	*36*		*1*									
Ei van Drunen	*36*		*-*		*2*							

Veilig en bewoonbaar beheergebied	
Verkenningen en beleid voor 2019	
Verkenning Ravenstein Lith: kansrijke alternatieven en voorkeursalternatief	Opstellen
Verkenning Cuijk-Ravenstein	Voorbereiden
Plan van aanpak implementatie nieuw waterveiligheidsbeleid	Implementatie
Verbetering kunstwerken regionale keringen	Uitvoeren
Invulling activiteiten Weer, een uitdaging	Uitvoeren
Watak	Opstellen

Kaart 1: Geplande prestaties in 2019 binnen programma Veilig en bewoonbaar beheergebied (o.b.v. Programma in beeld)

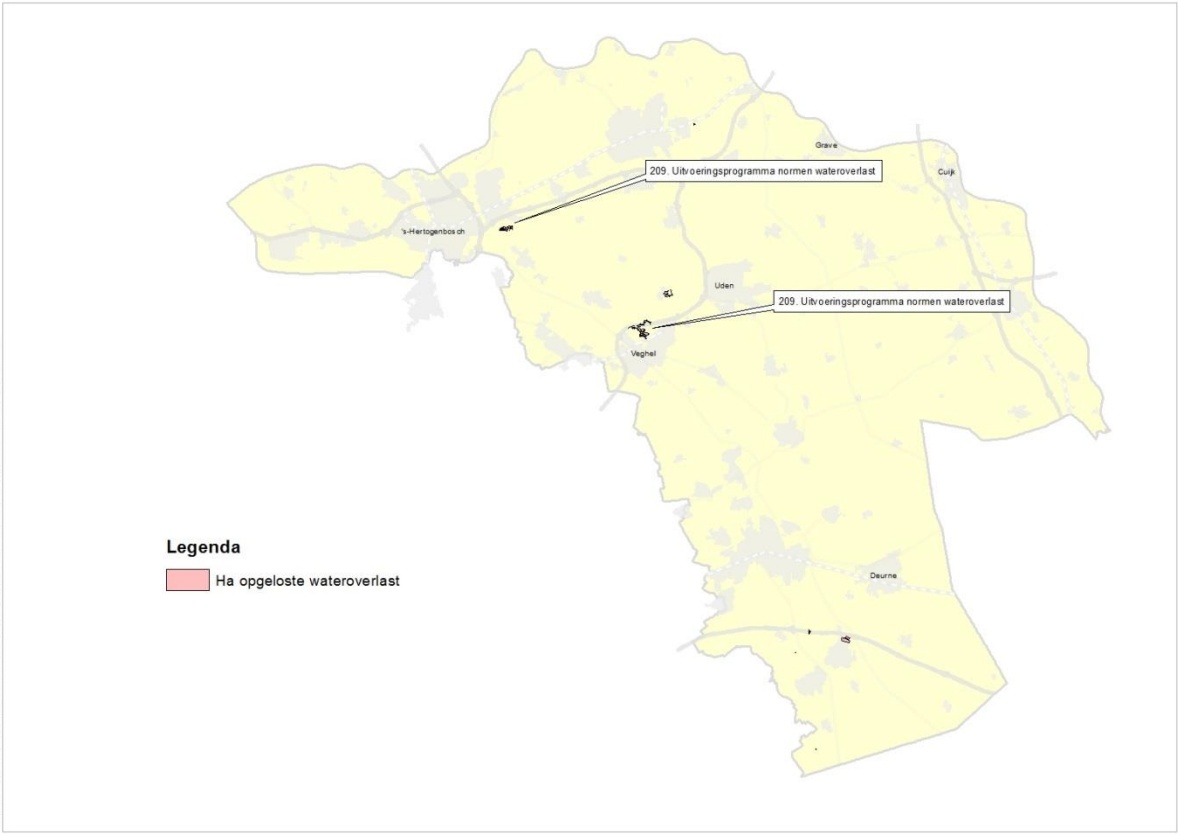

Toelichting kaart:
De prestaties van 2019 vinden plaats binnen de projecten:
- *209. 2e Uitvoeringsprogramma wateroverlast.*

1.1.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019

Waterveiligheid
De laatste jaren is veel aandacht uitgegaan naar beleidsontwikkeling rond waterveiligheid. Belangrijke ontwikkeling daarin is de nieuwe landelijke normering voor waterveiligheid van de primaire keringen, die sinds 2017 van kracht is. Dat was het begin van een nieuwe periode waarin een grote dijkverbeteringsopgave voor de Maasdijk centraal staat. Deze zal naar verwachting twee decennia duren en voor het beheergebied van Aa en Maas een investering van zo'n € 500 miljoen bruto vragen.

De belangrijkste ontwikkelingen in 2019:
- Wij werken samen met het Rijk en partners van het Deltaprogramma Maas aan concrete afspraken over een tweede tranche rivierverruimingsprojecten in 2019 en aan een lange termijn strategisch beleidskader voor integraal riviermanagement dat we in 2020 verankeren in een structuurvisie;
- Uitvoeren van de veiligheidsbeoordeling (voorheen toetsing). Uit de beoordeling van dijktraject 36-2 Cuijk-Ravenstein en dijktraject 36-3 Ravenstein-Lith (samen ca 47 km) blijkt dat er een groot verschil zit tussen de norm en de huidige situatie, met andere woorden er ligt een forse opgave voor dijkverbetering. Ook voor 36-1 Boxmeer-Cuijk is inmiddels duidelijk dat er een opgave ligt. Het vervolg van de beoordeling moet uiteindelijk in 2021 duidelijk maken voor welke delen van de resterende 63 km primaire keringen er een verbeteropgave ligt. De verwachting is dat er voor

alle primaire keringen in het beheergebied van Aa en Maas voor 2050 enige vorm van dijkverbetering noodzakelijk is;
- Het is al bekend dat de aansluiting van de primaire waterkering op de hoge gronden ten zuiden van Boxmeer onvoldoende is. In aanvulling op de beoordeling van dijktraject 36-1 Boxmeer-Cuijk zal het waterschap in 2019 een tracé-studie uitvoeren voor de verlenging van de waterkering ten zuiden van Boxmeer;
- Uitvoeren van waterveiligheids- en dijkverbeteringsprojecten langs de Maas. Aa en Maas is sinds 2017 trekker van de integrale (HWBP en MIRT) Verkenning Meanderende Maas Ravenstein – Lith. Deze verkenning gaat de tweede fase in. Daarbij wordt een m.e.r.-procedure doorlopen. Deze start met de terinzagelegging van de Notitie reikwijdte en detailniveau najaar 2018. Eind 2019 moet het proces resulteren in het vaststellen van het voorkeursalternatief. Inmiddels is het waterschap gestart met de voorverkenning van het tweede HWBP-project Verkenning Cuijk-Ravenstein;
- Daarnaast blijft Aa en Maas in 2019 participeren in en bijdragen aan rivierprojecten van andere partijen, waarbij verkleinen van de hoogteopgave voor de dijken de aanleiding is om integraal te kijken naar het riviermanagement en een bredere gebiedsontwikkeling. Het betreft met name het MIRT-onderzoek Maasoeverpark (provincies Noord-Brabant en Gelderland), de MIRT-verkenning Oeffelt (provincie Noord-Brabant) en het MIRT-onderzoek Lob van Gennep (waterschap Limburg). Laatstgenoemde ligt buiten het beheergebied maar is voor Aa en Maas zeer relevant vanwege de impact op de veiligheidsopgave langs de hele bedijkte Maas;
- Doorontwikkelen van de calamiteitenbestrijding**,** zoals het inzetten van burgers als dijkwacht bij hoogwater op de Maas en periodieke proefsluiting van kunstwerken in de keringen;
- In 2018 heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT, de toezichthouder van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) een audit uitgevoerd van de primaire keringen in het kader van de Zorgplicht waterkeringen. De conclusie is dat waterschap Aa en Maas 'in control' is. Dit betekent dat het waterschap het beheer van de waterkeringen goed op orde heeft en waar nodig verbetermaatregelen heeft genomen. De belangrijkste verbetermaatregelen zijn het opstellen van een informatieplan en het actualiseren van het beheer- en onderhoudsplan met extra aandacht voor de kunstwerken. Deze verbetermaatregelen worden in 2018/2019 uitgevoerd, waarbij gelijktijdig de implementatie wordt gestart;
- Professionaliseren van assetmanagement en verbeteren van de PDCA-cyclus voor onder meer kunstwerken in primaire en regionale keringen om aantoonbaar in control te komen. Implementeren van het vernieuwde inspectieregime voor kunstwerken en resultaten uitzetten naar meer planmatig onderhoud. Om inspecties en proefsluitingen goed te kunnen uitvoeren worden onveilige werksituaties in kaart gebracht en waar nodig aangepakt.

Bovenstaande activiteiten vragen de komende jaren extra capaciteit. De verwachting is dat er in 2020 zo'n 20 fte eigen personeel werkt aan de HWBP-opgave in het beheergebied van Aa en Maas. Daarbij merken we op dat de kosten voor HWBP-projecten (ook de bemensing) voor 90% uit de gemeenschappelijke middelen betaald worden en dat de eigen projectbijdrage 10% bedraagt. Daarnaast vragen het participeren in projecten, maatregelen die voortvloeien uit de zorgplicht, het assetmanagement en het beheer tijdens (de voorbereiding op) de dijkverbetering om meer capaciteit. De benodigde capaciteit wordt in de loop van 2018 en 2019 in beeld gebracht. Het waterschap dient de laatstgenoemde activiteiten (die niet binnen de HWBP-opgave vallen) zelf te financieren.

Wateroverlast

Sinds de eeuwwisseling heeft Aa en Maas veel geïnvesteerd om wateroverlast in het regionale watersysteem te beperken. Daarbij zijn er waterbergingen aangelegd en zijn stedelijke knelpunten aangepakt. In 2016 is naar aanleiding van de watersysteemtoets uit 2013 het uitvoeringsprogramma wateroverlast 2016-2021 gestart. De uitvoering van dat programma loopt in 2019 door.

Het watersysteem voldeed vrijwel geheel aan de normen voor wateroverlast. Onderzoek van het KNMI (eind 2015) maakte echter duidelijk dat de klimaatverandering sneller gaat dan gedacht. De impact hiervan hebben we in 2018 met de watersysteemtoets in beeld gebracht: waar liggen de nieuwe opgaven en welke oplossingsrichtingen zijn het meest effectief? Deze toets is de opmaat naar een nieuw uitvoeringsprogramma 2022-2027.

Ook de gemeentelijke stresstesten, die vanaf 2019 uitgevoerd gaan worden in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, zullen informatie opleveren over de gevolgen van klimaatverandering, met name voor het stedelijk gebied.

Weer, een uitdaging

In 2019 gaan we (verder) in gesprek met onze partners, inwoners en bedrijven over de klimaatopgaven en maatregelen, de zogenaamde risicodialoog in het kader van Weer, een uitdaging (naar aanleiding van de wateroverlast 2016). In het Waterbeheerplan 2016-2021 is rekening gehouden met een investering van € 8 miljoen in maatregelen tegen wateroverlast. Ongeveer € 3 miljoen is op dit moment nog niet toegekend aan specifieke maatregelen. Eventuele extra maatregelen voor een robuust watersysteem kunnen met dit budget worden uitgevoerd, zonder dat dit tot consequenties voor de begroting leidt.
Tijdens de zomer van 2018 hebben we als waterschap ervaren wat de klimaatverandering voor ons kan betekenen. De lange periode van droogte heeft een flinke impact op het functioneren van het watersysteem en de organisatie. Natuurlijk zijn de gevolgen voor onze klanten en de natuur het grootst. De effecten op het grond- en oppervlaktewater waren in het veld zichtbaar. De consequenties van deze droogte zullen opgepakt worden vanuit Weer een Uitdaging.

Hoofdpunten voor 2019:

- Doorlopende realisatie van maatregelen om aan de normen voor wateroverlast te voldoen (Tweede Uitvoeringsprogramma wateroverlast 2016-2021). In 2019 wordt 95 ha aangepakt;
- Beleidsmatige integratie van verdroging en wateroverlast;
- Doorgaan met het uitvoeren van de verbeterpunten uit de beleidsevaluatie wateroverlast:
  - Extra meten en monitoren in onze waterlopen, verbeteren van de ontsluiting van hydrologische gegevens, ontwikkelen van modellen voor de interactie stad-land;
  - Slimmer sturen en vergroten van de reactiesnelheid van het waterschap (procesautomatisering , zoals het automatiseren van stuwen);
  - Extra inzet op het uitwerken van mogelijke calamiteitenscenario's;
- Verbeterde calamiteitenbestrijding, onder meer via doorontwikkeling van het Beslissingsondersteunend systeem.

Meerlaagsveiligheid

Meerlaagsveiligheid is het concept waarbij de lagen preventie (1), ruimtelijke inrichting (2) en rampenbestrijding (3) bijdragen aan de totale veiligheid tegen overstromingen. Naast de verbetering van de dijken worden de risico's ook verminderd door de gevolgen te beperken. Bijvoorbeeld met een duurzame ruimtelijke inrichting en een betere organisatorische voorbereiding op een mogelijke overstroming.
In 's-Hertogenbosch speelt een mogelijke overstroming van de Maas en het regionale systeem. Het waterschap heeft berekeningsresultaten van een zestal doorbraakscenario's van de keringen voor de directe omgeving van 's-Hertogenbosch aan de veiligheidsregio Brabant Noord beschikbaar gesteld. Op basis hiervan gaan de diensten van de veiligheidsregio samen met hun netwerkpartners (waaronder Aa en Maas) de komende jaren (tot 2020) verder met het uitwerken van draaiboeken voor de bijbehorende evacuaties.

Het onderzoek naar meerlaagsveiligheid voor kleine dijkringen (Keent en Groeningen) wordt mede gebaseerd op de uitkomsten van de geoptimaliseerde voorkeursstrategie Maas. Ook de optimalisatie van een eventuele geul in de Maasheggen speelt hierbij een rol. Het onderzoek zal in 2019 vervolgd worden.

Regionale keringen
Bescherming tegen overstromingen vanuit het regionale systeem wordt onder meer geboden door regionale keringen. In de zomer van 2017 is het laatste stukje versterking van de regionale kering voltooid. In 2019 zullen resultaten beschikbaar komen van de 2e ronde toetsing regionale keringen, uitgevoerd met de Brabantse Waterschappen. Daarnaast zal verder gewerkt worden aan het op orde brengen van de circa 15 kunstwerken in de regionale keringen, die in de toetsing zijn afgekeurd. Het project zal enkele jaren duren.
In 2019 zal de legger regionale keringen worden geactualiseerd (o.m. kunstwerken, waterkerende constructies en profiel van vrije ruimte) en geïntegreerd worden met de legger primaire keringen. Naar aanleiding van de uitkomsten van de ILT-audit zorgplicht primaire waterkeringen wordt in 2019 een informatiebeheerplan opgesteld waarin het (proces van) databeheer rondom de waterkeringen op een structurele manier wordt vastgelegd.

Watak
In 2019 wordt verder gewerkt aan een nieuw Waterakkoord met Rijkswaterstaat (Watak). De planning van de maatregelen uit het Watak is mede afhankelijk van de voortgang rond het vergroten van de wateraanvoercapaciteit van de Noordervaart.

1.1.4 Input Programmabegroting 2019

Voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van dit programma is de volgende input nodig.

Tabel 4: Investeringsprojecten 2019

Srt. Inv.	Omschrijving Investering	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019
A	TOTAAL A - investeringen	€ 65.795.651	€ 5.556.881	€ 1.669.736-
B1	TOTAAL B1 - investeringen	€ 35.848.000	€ 6.574.000	€ 6.574.000
B2	TOTAAL B2 - investeringen	€ 5.602.000	€ 510.000	€ 510.000
C	TOTAAL C - investeringen	€ 146.624.000	€ 3.515.000	€ 2.457.500
EINDTOTAAL		**€ 253.869.651**	**€ 16.155.881**	**€ 7.871.764**

In bijlage 4 treft u de specificatie aan van de hierboven opgenomen totalen.

Tabel 5: Exploitatie

INPUT VEILIG EN BEWOONBAAR BEHEERGEBIED *(* € 1.000)*				
Omschrijving	**Begroting 2019**	**Begroting 2018**	**Realisatie 2017**	**Verschil t.o.v. B2018**
Totaal lasten	12.876	12.154	12.086	723
Totaal baten	349	338	499	-12
Saldo lasten en baten	**12.527**	**11.816**	**11.587**	**711**

Belangrijkste ontwikkelingen binnen de lasten en baten
Het activeren van de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP en de doorbelasting van het effect van de cao-afspraken veroorzaken de toename van de lasten ten opzichte van 2018. Daarnaast is voor het uitvoeren van het onderhoud van de overige keringen het benodigd budget met € 100.000 bijgesteld

als gevolg van het toegenomen areaal, voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en voor het uitvoeren van boomonderhoud en bestrijding van plaagsoorten (waaronder de bever).

1.2 Voldoende water en robuust watersysteem

Aa en Maas draagt zorg voor een adequate en duurzame watervoorziening voor de diverse gebruiksfuncties in hun onderlinge samenhang. Daarom streeft het waterschap naar een optimaal peil en debiet in beken, kanalen, sloten en in de ondergrond (voorraadbeheer). Aa en Maas wil voldoende voorbereid zijn op weersextremen door te blijven werken aan een robuust en veerkrachtig watersysteem als basis voor een klimaatbestendige ruimtelijke inrichting en landgebruik. Het waterschap maakt afspraken over het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) met de omgeving en stemt de inrichting en het beheer van het watersysteem hierop af.

1.2.1 Doelstellingen

De doelstellingen van het programma Voldoende water en robuust watersysteem zijn:

- In stand houden van het watersysteem;
  Beheer en onderhoud van het watersysteem heeft als doel de afgesproken omstandigheden voor alle gebruiksfuncties en waterdoelen te realiseren;
- Robuust en veerkrachtig watersysteem:
  Het waterschap werkt aan een gezond, robuust en veerkrachtig watersysteem, een systeem dat voldoende is opgewassen tegen weersextremen (piekbuien en extreme droogte en hittestress) en dat flexibel kan worden ingezet om voldoende water voor verschillende functies te leveren.

Concreet vertaalt zich dit naar een opgave om te zorgen voor:

- Hydrologisch herstel in de Natura 2000-gebieden en in de Natte natuurparels;
- Een optimalisatieslag in de waterhuishouding via GGOR-landbouwprojecten en (streef)peilbesluiten;
- Realiseren van maatregelen uit het Werkprogramma DHZ (Deltaplan Hoge Zandgronden), waaronder uitbreiding en optimalisatie van de aanvoer via de Noordervaart;
- Implementatie van het beleid voor grondwaterberegening;
- Verder optimaliseren van beheer en onderhoud, inspelend op nieuwe technologische ontwikkelingen en klimaatverandering.

1.2.2 Prestaties en activiteiten

In 2019 zullen we diverse prestaties leveren en concrete activiteiten verrichten om de doelstellingen te halen. In onderstaande tabel en kaart komen deze prestaties en activiteiten terug.

Tabel 6: Prestaties / activiteiten

				2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2021	Doel 2021	Na 2022	Eenheid
Voldoende water en robuust watersysteem							Prestatie planning						
Investeringsprojecten		nr. PJB	Peildatum				Begrotingsjaar	Meerjaren prognose					
	Natura 2000		Begroting 2019	150	150	753			1033	2086	2250	810	ha
	Natte Natuurparels		Begroting 2019				134*		328	462	1000		ha
	Overige EHS (bv Maashorst, Raamvallei)	7	Begroting 2019					125	5950	6075	5000	187	ha
	Wijstherstel		Begroting 2019						137		83		ha
	GGOR landbouw (waterconservering)**		Begroting 2019	3500	4000	3100		6400	41000	58000	61000		ha
	Wegwerken baggerachterstand ***	53	Begroting 2019	83	83	83	83	83	83	498	500		km
	Verbreden te krappe profielen****		Begroting 2019				25	30	35	90	167		km
	Onderhoud kunstwerken		Begroting 2019	205	205	205	205	205	205	205	205	205	stuks/jaar
	Inspectie kunstwerken		Begroting 2019	6	11	13	14	15	15	15		15	stuks

** Deze prestatie wordt mogelijk nog in 2019 gerealiseerd, maar is afhankelijk van capaciteit en grondaankoop. Later dit jaar wordt duidelijk of deze prestatie mogelijk is.*

*** Binnen GGOR trajecten worden vaak meerdere opgaven gecombineerd. De hier genoemde hectares zijn alleen gerelateerd aan de GGOR Landbouw zelf exclusief eventuele andere opgaven.*

**** Aan het wegwerken van baggerachterstanden wordt gewerkt conform de aanpak cyclisch groot onderhoud.*

***** De vermelde km's voor het aanpakken van te krappe profielen betreft een eerste aanname. Door het verwijderen van krappe duikers en nog nader te bepalen maatregelen die volgen uit de evaluatie wateroverlast zullen deze km's naar verwachting toenemen.*

Voldoende water en robuust watersysteem	
Verkenningen en beleid voor 2019	
Wijzer onderhoud	Uitvoeren
Klimaat adaptatie (DHZ)	Uitvoeren
Slim Sturen	Planvorming /Uitvoering
Beregeningsbeleid	Evaluatie

Kaart 2: Geplande prestaties in 2019 binnen programma Voldoende water (o.b.v. Programma in beeld)

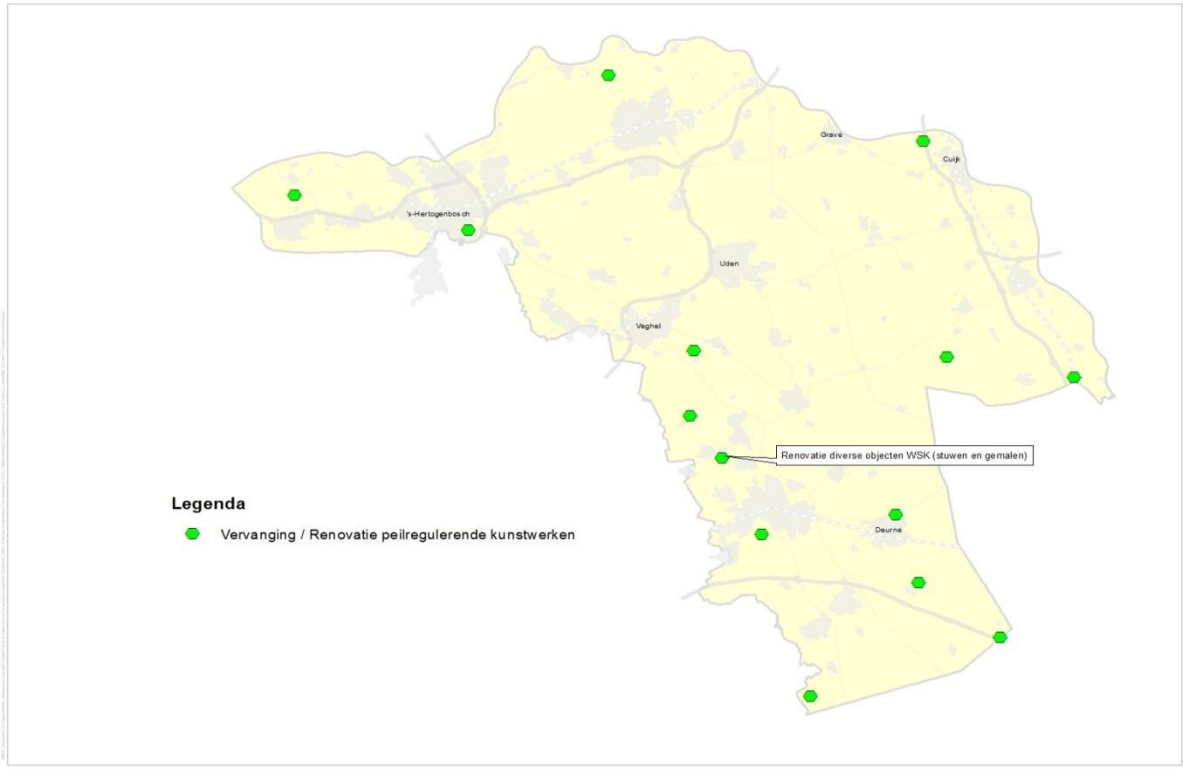

1.2.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019

2018 was het jaar van de evaluaties. Zo zijn onder meer de financiële voortgang van DHZ, het Natuurnetwerk Brabant, het beregeningsbeleid, de verdrogingsbestrijding en het waterbeleid van de provincie (PMWP) met onze partners geëvalueerd. Dit kan aanleiding zijn voor nieuwe impulsen in deze dossiers. De integratie van voldoende water met wateroverlast, gezond en natuurlijk water

(robuuste beekdalen, water in bebouwd gebied) en waterkwaliteit (bodem als buffer) gaat door en krijgt vorm binnen Weer, een uitdaging.

De belangrijkste speerpunten in 2019:

Natura2000
in Moerputten Vlijmens Ven, Strabrechtste Heide en De Bult is hydrologisch herstel gerealiseerd. In de Peelvenen koersen we conform de Bestuursovereenkomst op herstel voor eind 2021. Dit vraagt ook in 2019 weer inzet.

Deltaplan Hoge Zandgronden
De uitvoering van het Deltaplan Hoge Zandgronden (gericht op klimaatadaptatie en waterconservering) is in voorgaande jaren achtergebleven. De prognose is nu dat de uitvoering in 2018 goed op stoom is gekomen en in 2019 versterkt doorzet. Met name via de GGOR Landbouw, de strategie wateraanvoer en Slimmer sturen geven we invulling aan de afspraken met Rijk en provincie. Naast het uitvoeringsprogramma loopt binnen het Deltaplan Zoetwatervoorziening, het spoor Waterbeschikbaarheid, getrokken door de provincie. Het brengt de opgave op het vlak van de watervoorziening in beeld. Dit is onder andere de basis voor de uitvoering in de tweede fase van het Deltaprogramma Zoet Water (2021-2027). Ook de gemeentelijke stresstesten in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie zullen informatie opleveren over de gevolgen van klimaatverandering en de te nemen maatregelen.

GGOR Landbouw + overige EHS
In vrijwel ons gehele beheergebied zijn GGOR-projecten afgerond, in uitvoering of in voorbereiding. GGOR Deurne wordt eind 2018 gestart. GGOR Sang en Goorkens en Vinkel Herperduin starten in 2019.

GGOR Landhorst	Afgerond
GGOR Leijgraaf	Afgerond
Verdrogingsbestrijding Groote Peel	Afgerond
GGOR Biezenloop Noord	Afgerond
GGOR Aa-dal Zuid	In uitvoering
GGOR Biezenloop Zuid	In voorbereiding / In uitvoering
GGOR Goorloop-Snelle Loop	In uitvoering
GGOR Raam	In uitvoering
GGOR Sint Anthonis Boxmeer	In voorbereiding
GGOR Deurne	In voorbereiding
GGOR Sang en Goorkens	Op te pakken
GGOR Vinkel Herperduin	Op te pakken

Natte natuurparels
Het waterschap is trekker van het Natura 2000-project de Peelvenen en enkele Natte natuurparels (Aa Heeswijk-Dinther, Hooge Raam, De Berken). Samen met de provincie en de werkeenheid van het GOB (Groen Ontwikkelfonds Brabant) verkennen we of we het hydrologisch herstel van het Wijboschbroek en in Sang en Goorkens een extra impuls kunnen geven. Conclusie is dat er kansen liggen om hier eind 2018/begin 2019 projecten te starten. Er worden afspraken gemaakt met de provincie en andere partners over rollen, capaciteit en financiering. Het opstarten van deze projecten zal extra capaciteit vragen bij Aa en Maas op het vlak van projectmanagement, grondverwerving en inhoudelijke advisering. Er wordt een voorstel uitgewerkt hoe dit kan worden opgelost.

Verbreden te krappe profielen
Deze prestaties zijn gekoppeld aan het realiseren van natuurvriendelijke oevers (zie Programma Gezond en natuurlijk water). Inmiddels is gestart met de planvoorbereiding van 25 km aan waterlopen die intensief onderhoud vragen door een krap profiel.

Evaluatie GGOR & peilbeheer
In 2013 is het waterschap gestart met het programma GGOR Landbouw en de overige EHS. Om meer richting te geven aan de streefpeilbesluiten als onderdeel van de GGOR's is in 2015 de nota peilbeheer vastgesteld. In het WBP 2016-2021 is € 14,9 miljoen gereserveerd, die inmiddels is belegd in de verschillende GGOR's. De GGOR is een cyclisch proces met een frequentie van circa 10 jaar. In 2019 willen we onze aanpak evalueren en aanbevelingen doen voor het vervolg na 2021. Hierbij leggen we ook de link met andere opgaven van het waterschap.

Aanpak wateraanvoer
Met de aanpak wateraanvoer bereiden we ons samen met waterschap Limburg voor op extra water via de Noordervaart in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden. Rijkswaterstaat streeft ernaar begin 2020 de wateraanvoercapaciteit uitgebreid te hebben.

Beheer en onderhoud watersysteem
Regulier onderhoud is noodzakelijk om het watersysteem in goede conditie te houden. Het onderhoud aan de waterlopen en kunstwerken wordt zoveel mogelijk planmatig uitgevoerd. Richtinggevend hierin is het Beheerplan watersysteem 2016-2021. In de legger en het beheerregister zijn respectievelijk de noodzakelijke afmetingen van waterlopen en de onderhoudstoestand vastgelegd. Leidend voor het peilbeheer zijn de vastgestelde streefpeilen en peilbesluiten. Hiermee heeft het waterschap voldoende kaders om het beheer en onderhoud slagvaardig, doelmatig en transparant uit te voeren.
Het veranderende klimaat doet een steeds groter beroep op beheer en onderhoud om een goede balans te behouden tussen verdrogingbestrijding enerzijds en het voorkomen van wateroverlast anderzijds. Dit vraagt om nog meer professionaliteit en transparantie.

Naast het reguliere beheer en onderhoud pakken we de volgende activiteiten in 2019 op:

- Het waterschap houdt de verhoogde inzet op het wegwerken van de baggerachterstand vast. Voor 2019 staan enkele complexe trajecten op de planning, zoals het Peelkanaal en de Hertogswetering. Deze zijn de afgelopen jaren met een integrale aanpak voorbereid, en leveren een bijdrage aan meerdere doelstellingen van het waterschap. Ook zetten we de 7-jarige baggercyclus, zoals we die de laatste jaren uitvoeren, voort;

Tabel 7: Uitvoering CGO

Uitvoering CGO (baggeren en herprofileren)		**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019 gepland**
Hoeveelheid waterlopen per district (km)	Beneden Aa	4	1	1	46	32	56	54	89	63	43
	Boven Aa	0	1	10	4	8	24	15	74	40	50
	Hertogswetering	3	8	0	25	50	23	162	60	32	37
	Raam	0	2	0	2	13	12	9	21	36	30
	TOTAAL	**7**	**12**	**11**	**77**	**103**	**115**	**239**	**243**	**186**	**161**

- Op het gebied van kunstwerken versterken we het planmatig uitvoeren van beheer en onderhoud door de principes van assetmanagement toe te passen. Doelstelling is het continu inzicht hebben in het meerjarenprogramma en het transparant maken van onderhoudskeuzes. Een belangrijk onderdeel hiervan is de beveiliging van de procesautomatisering van de

waterbeheersingsgemalen en stuwen tegen indringers van buitenaf. Gezocht wordt naar een prioritering hierin op basis van assetmanagement, waarbij voorziene vervangingsinvesteringen, het oplossen van functionele faalrisico's en het dempen van risico's in de beveiliging tegen digitale indringers worden gecombineerd;

- We blijven inzetten op het automatiseren van stuwen op kritieke locaties in ons watersysteem en het ontwikkelen van gebiedsregelingen hiervoor. Dit om in droge perioden meer water te kunnen vasthouden en in natte perioden sneller te kunnen reageren om wateroverlast te voorkomen.
- Via het proces van Wijzer onderhoud blijven wij werken aan het meer toekomstbestendig maken van het onderhoud. Dit leidt tot veiliger en gelijkwaardiger onderhoud, het levert een grotere bijdrage aan de waterdoelen en de kosten voor beheer en onderhoud blijven acceptabel;
- We verbeteren de eenduidigheid en navolgbaarheid van ons maaibeheer. Dit doen we door de feitelijke en gewenste beheermarge van alle waterlopen in beeld te brengen. Door periodiek gezamenlijk waterlopen te beoordelen op het gewenste en het uitgevoerde onderhoud verbeteren medewerkers Beheer & Onderhoud hun vakmanschap. Op basis van een transparant beheerdersoordeel maaien we waterlopen waar nodig vroegtijdig om wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen;
- We versterken onze communicatie met onze aangelanden over het maaibeheer in het algemeen en het maaitijdstip in het bijzonder;
- We zetten in op het verstevigen van het contractmanagement;
- De operationele sturing van het peilbeheer wordt met behulp van het volgen van een aantal KPI's verbeterd;
- De leerpunten van de extreme droge zomer van 2018 vertalen we waar nodig door naar het operationeel peilbeheer.

1.2.4 Input Programmabegroting 2019

Voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van dit programma is de volgende input nodig.

Tabel 8: Investeringsprojecten 2019

Srt. Inv.	Omschrijving Investering	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019
A	TOTAAL A - investeringen	€ 49.148.649	€ 5.806.876	€ 5.326.039
B1	TOTAAL B1 - investeringen	€ 14.800.000	€ 400.000	€ 400.000
B2	TOTAAL B2 - investeringen	€ 4.682.000	€ 390.000	€ 390.000
C	TOTAAL C - investeringen	€ 30.982.500	€ 5.955.000	€ 4.205.000
EINDTOTAAL		**€ 99.613.149**	**€ 12.551.876**	**€ 10.321.039**

In bijlage 4 treft u de specificatie aan van de hierboven opgenomen totalen.

Tabel 9: Exploitatie

INPUT VOLDOENDE WATER EN ROBUUST WATERSYSTEEM *(* € 1.000)*				
Omschrijving	**Begroting 2019**	**Begroting 2018**	**Realisatie 2017**	**Verschil t.o.v. B2018**
Totaal lasten	43.470	41.202	40.316	2.268
Totaal baten	962	439	826	-523
Saldo lasten en baten	**42.509**	**40.764**	**39.490**	**1.745**

Belangrijkste ontwikkelingen binnen de lasten en baten

De belangrijkste onderwerpen binnen de lasten en baten hebben betrekking op de aanleg, verbetering en onderhoud van waterlopen, baggeren van waterlopen en sanering van waterbodems. Op het gebied van cyclisch groot onderhoud (baggeren en herprofileren) is het budget met € 500.000 bijgesteld om de contractuele verplichtingen met de gemeente ’s-Hertogenbosch na te komen. Via een onttrekking uit de reserves (verklaring hogere baten) worden deze lasten voor 2019 gedekt. Vanaf het jaar 2020 bedraagt het exploitatiebudget voor cyclisch groot onderhoud € 2.500.000, voldoende budget om het regulier groot onderhoud van het watersysteem op termijn te kunnen bekostigen en om nieuwe achterstanden te voorkomen.
Het doorbelasten van de effecten van de cao-afspraken is ook binnen dit programma zichtbaar, tevens is de deelnemersbijdrage voor AQUON € 125.000 bijgesteld.

1.3 Gezond en natuurlijk water

Hieronder beschrijven we de activiteiten van het waterschap die bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen op het gebied van gezond en natuurlijk water.

1.3.1 Doelstellingen

De doelstellingen voor dit programma zijn:

- Een ecologisch goed functionerend watersysteem;
- Een waterkwaliteit, die voldoet aan de randvoorwaarden van een ecologisch goed functionerend systeem.

Concreet vertaalt zich dit naar een opgave om te zorgen voor:

- Een verbeterde ecologische waterkwaliteit door beekherstel, evz's, natuurvriendelijke oevers en vispassages en aangepast beheer en onderhoud;
- Een verbeterde chemische waterkwaliteit (ook gericht op gezond water voor de mens);
- Mooi en beleefbaar water.

1.3.2 Prestaties en activiteiten

In 2019 zullen we diverse prestaties leveren en concrete activiteiten verrichten om de doelstellingen te halen. In onderstaande tabel en kaart komen deze prestaties en activiteiten terug.

Tabel 10: Prestaties / activiteiten

			2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2021	Doel 2021	Na 2021	Eenheid
Gezond en natuurlijk water						Prestatie planning						
Investeringsprojecten	nr. PJB	Peildatum				Begrotingsjaar	Meerjaren prognose					
Beekherstel*		Begroting 2019	9,7	10,6	8	7,1	11	50	97	60	15	km
Waterboulevard Laarbeek Helmond	*234*					*3,6*						
Snelle Loop Benedenloop	*4*					*3,5*						
Ecologische verbindingszones*		Begroting 2019	7,8	16,2	6,2	12	10,7	33	86	80	6	km
Realisatie EVZ Roode Wetering	*100*					*4*						
Waterboulevard Laarbeek Helmond	*234*					*1,1*						
IGP Bakel Milheeze	*12*					*1*						
EVZ Snoertse Plak	*236*					*0,4*						
Snelle Loop Benedenloop	*4*					*1,2*						
Gebiedsplan Raam - Peelkanaalzone	*7*					*1,7*						
EVZ Koningsvliet	*94*					*2,5*						
Natuurvriendelijke oevers**		Begroting 2019	0,6			25	30	35	90	90		km
Clusterproject NVO	*239*											
Vispassages*		Begroting 2019	4	20	13	17	7	36	97	80	5	stuks
Clusterproject vismigratie	*217*					*12*						
Snelle Loop Benedenloop	*4*					*3*						
Gebiedsplan Raam - Peelkanaalzone	*7*					*2*						
Beekmondingen		Begroting 2019	1	2				1	4	2		stuks
Recreatie ***		Begroting 2019	16	20	12	12	12	12	84	12	12	Obj. / jaar

** Voor beekherstel, evz en vispassage's zijn de totalen tm 2021 groter dan het doel omdat prestaties uit de vorige planperiode nog in deze planperiode worden afgerond. Voor beekherstel is er ook sprake van een overprogrammering. De ervaring leert dat de realisatie ervan in de praktijk lager uitvalt.*

*** In november 2017 is een krediet door het ab toegekend voor een programmatische aanpak van NVO's. Er wordt gebruik gemaakt van de POP3-subsidieregeling.*
**** Aan recreatie wordt zowel binnen investeringsprojecten als vanuit exploitatiewerkzaamheden invulling geven. Het aantal werken per jaar kan verschillen maar blijft binnen de vastgestelde financiële kaders.*

Gezond en natuurlijk water	
Verkenningen en beleid voor 2019	
Watersysteem analyses	Uitvoeren
Verbreden grondstrategie	Uitvoeren
Kennisontwikkeling kleinschalige beheer- en inrichtingsmaatregelen	Uitvoeren
Strategie Landbouw Afvalwaterstrategie - schoon water Waterverdeling - voldoende water	Opstellen
Kennisontwikkeling waterkwaliteit	Uitvoeren
Beïnvloeden en stimuleren aanpak diffuse bronnen	Uitvoeren

Kaart 3: Geplande prestaties in 2019 binnen programma Gezond en natuurlijk water (o.b.v. Programma in beeld)

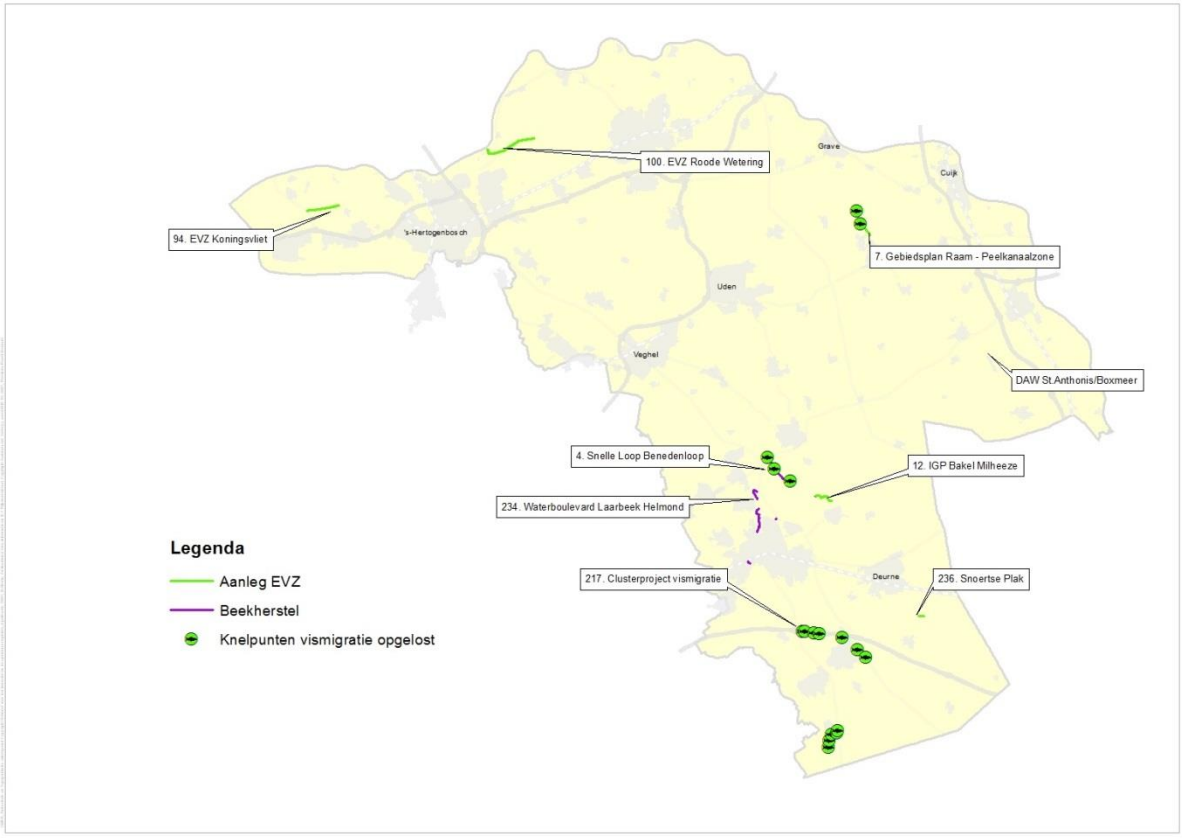

Toelichting kaart:

De prestaties van 2019 vinden naar verwachting plaats binnen de projecten:

- *12. IGP Bakel Milheeze;*
- *236. EVZ Snoertse Plak;*
- *234. Waterboulevard Laarbeek Helmond*
- *100. EVZ Roode Wetering*
- *4. Snelle Loop Benedenloop;*
- *7. Gebiedsplan Raam – Peelkanaalzone;*
- *94. EVZ Koningsvliet;*
- *217. Clusterproject Vismigratie;*
- *239. Clusterproject NVO;*
- *DAW St. Anthonis Boxmeer.*

1.3.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019

Beekherstel

De verwachting is dat we in 2019 7,1 kilometer beekherstel realiseren. Dit betreft het traject Snelle Loop Benedenloop (3,5 km) en Waterboulevard Laarbeek Helmond (3,6 km).

Evz

Er wordt naar verwachting 12 kilometer evz gerealiseerd binnen een aantal projecten, te weten IGP Bakel Milheeze (1 km), Gebiedsplan Raam – Peelkanaalzone (1,7 km), Snelle Loop Benedenloop (1,2 km), EVZ Koningsvliet (2,4 km), Waterboulevard Laarbeek Helmond (1,1 km), Realisatie EVZ Roode Wetering (4 km) en Snoertse Plak (0,4 km). De wateroverlast in 2016 en droogte in 2018 hebben veel capaciteit gevraagd van de organisatie, waardoor de verwachte prestaties voor 2019 achter blijven.

De provincie is bezig met de herijking van de evz opgave, op basis van onder meer de aangepaste wettelijke verplichtingen uit de Natuurwet. Eind 2018 wordt het gezamenlijke evz-bod met de gemeenten aan de provincie aangeboden. Hiermee kan, onder voorbehoud van de snelheid van grondverwerving, naar verwachting een flink deel van de nog resterende WBP-opgave worden ingevuld. Het evz-bod heeft voor het jaar 2019 nog geen weerslag op de prestaties.

Natuurvriendelijke oevers (NVO)
De planvoorbereiding voor de realisatie van 25 km NVO is gestart. Hierbij zoeken we de koppeling met knelpunten in het watersysteem ten aanzien van waterlopen die intensief onderhoud vragen door een krap profiel. Voorzien is dat dan gebruik gemaakt kan worden van de openstelling van de POP biodiversiteit in het najaar.

Vismigratie
In 2019 worden 17 knelpunten vismigratie opgelost binnen drie projecten, te weten Clusterproject Vismigratie (12), Gebiedsplan Raam - Peelkanaalzone (2) en Snelle Loop Benedenloop (3).

Beekmondingen
De aanpak van beekmondingen gebeurt in samenwerking met Rijkswaterstaat binnen het Convenant beekmondingen. Dit convenant is recent verlengd. Tot 2021 worden maximaal vier beekmondingen aangepakt.

Inrichting robuust watersysteem
Na de wateroverlast in juni 2016 bekijken we zorgvuldig hoe watersysteemherstel integraal kan worden opgepakt: herstel op zo'n manier dat de ecologische doelstellingen worden gehaald en dat het bijdraagt aan een meer robuust systeem. De bestaande ruimteclaim vanuit de ecologische opgave vormt hiervoor een eerste basis. De ruimtelijke en overige randvoorwaarden krijgen hun beslag in de omgevingsvisie van de provincie Noord-Brabant. Concrete uitwerking vindt plaats in gebiedsprocessen, zoals onder andere nu in het Aa-dal Zuid en de Raamvallei. Met de provincie, lokale partijen en binnen het klimaatadaptatieprogramma van de regio Noordoost-Brabant wordt een klimaatrobuuste invulling van de beekdalen verkend met zoveel mogelijk ruimte voor klimaatbestendige landbouw. Hierbij wordt ook gekeken naar verbreding van de instrumenten om gronden beschikbaar te krijgen (denk aan blauwe diensten, afwaardering etc.).

Watersysteemanalyses
In een systeemanalyse wordt in een stroomgebied onderzocht hoe het watersysteem werkt en wat de stuurfactoren zijn voor het behalen van de wateropgaven. Voor een aantal stroomgebieden zijn watersysteemanalyses gereed (Roode Wetering, Voordeldonkse Broekloop, beneden- en bovenloop van de Aa) of in ontwikkeling (Goorloop, Boven Schabbert (Neerkant-Helmond), 's-Hertogenbosch, Raamvallei), Hertogswetering. Vanaf 2018 stellen we de opgedane kennis over het functioneren van alle watersystemen beschikbaar in een digitaal systeem.

Derde Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) en blauwe diensten, Stika
In de derde tranche van het Plattelandontwikkelingsprogramma is het mogelijk om Europese subsidie te krijgen voor stimulering van enerzijds agrarische initiatieven omtrent kennisoverdracht in het kader van de doelstellingen van de KRW-Nitraatrichtlijn en anderzijds voor agrarische natuur- en waterdiensten (Blauwe diensten). Vanuit het onderdeel kennisoverdracht lopen vier Brabant-brede projecten ter verbetering van de waterkwaliteit. Begin 2018 is er een nieuwe openstelling geweest. De provincie toetst momenteel de ingediende projecten op EU conformiteit. In voorgaande jaren zijn door de Collectieven Oost- en Midden-Brabant akkerranden gerealiseerd. Op verzoek van het algemeen bestuur zullen de Collectieven in 2019 voor het laatste jaar nieuwe deelnemers worden geworven. De waterschapsbijdrage is maximaal € 25.000.

Een aantal Stika gebiedscontracten eindigt in 2019. De provincie verzoekt gemeenten en waterschappen om deze contracten te continueren. Hierbij wordt een realistische inschatting gemaakt van het weg te zetten budget, op basis van de inrichtingsopgave per gebied en animo onder deelnemers.

Blauwe diensten en Stika worden in 2019 deels en vanaf 2020 geheel gefinancierd uit de exploitatie. In 2019 komt de dekking ten dele uit het Stika krediet (PJB22), dat daarmee uitgeput is. Het restbedrag drukt op de exploitatie, afhankelijk van onder andere het percentage EU cofinanciering op POP blauwe diensten is naar verwachting maximaal € 45.000 uit de exploitatie nodig.

Beïnvloeding waterkwaliteit

- We leveren – via de Unie van Waterschappen – een bijdrage aan de evaluatie van de Europese Kaderrichtlijn Water, die de Europese Commissie in 2019 uitvoert;
- We brengen in beeld welke consequenties de invoering van de Omgevingswet heeft op het juridisch instrumentarium voor het bereiken van de KRW-doelen, waaronder de vraag of regionale overheden meer bevoegdheden krijgen en of deze afdoende zijn om de doelen te halen;
- We sturen mee aan de invulling van de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater op niveau van de provincie Noord-Brabant, het stroomgebied van de Maas en op landelijke schaal.

Onderzoek en kennisontwikkeling waterkwaliteit

- We continueren de reguliere monitoring van bekende stoffen;
- Voor geneesmiddelen voeren we metingen uit in het oppervlaktewater om inzicht te krijgen in de effecten van maatregelen die bij pilots op rwzi's worden uitgevoerd;
- We brengen – samen met de andere partijen in het Maasstroomgebied – de actuele opgave voor elke partij in beeld op basis van vergelijking van de huidige toestand met de doelen (voor onder andere nutriënten, zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen);
- We gaan verder met de uitvoering van de pilot hoog frequent meten met sensoren;
- We blijven metingen uitvoeren naar opkomende stoffen zoals GenX;
- We onderzoeken wat de rol van wateroverlast en langdurige droogte is op de waterkwaliteit;
- We ronden een studie af naar de vraag of waterkwaliteit bij de verdeling van aanvoerwater een grotere rol kan spelen mede op basis van recent onderzoek naar grenswateren met waterschap Limburg.
- Eén van de aspecten van het optimaliseren van de afvalwaterketen is de inzet van overstorten bij overmatige hemelwater afvoer. Hierbij komt ook (zij het sterk verdund) ongezuiverd huishoudelijk afvalwater in het oppervlaktewater. Om het effect van dergelijke overstorten op de kwaliteit van het oppervlaktewater te bepalen wordt een meetpilot opgezet waarbij een aantal parameters hoogfrequent met sensoren wordt bepaald. Dit vormt een onderdeel van de gebiedsbrede meetstrategie waarvan de overstorten een onderdeel zijn. Dit leidt in 2019 tot een visie en een investeringsplan wat aan het Bestuur wordt voorgelegd.

Stimuleren en belonen agrarische sector - waterkwaliteit

- We stellen een strategie op voor de landbouw waarvan waterkwaliteit een belangrijk onderdeel is;
- Het waterschap is proefregio voor projecten ter verbetering waterkwaliteit:
    - We voeren agrarische pilots uit: circulaire landbouw Sint Tunnis Boxmeer, Bier Boer Water, Verkenning Gebiedsgerichte uitwerking nutriënten Maasstroomgebied
    - We brengen in beeld wat de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen is op het bereiken van de KRW-doelen (via het onderzoeksprogramma Lumbricus)
    - Brabant Bewust (terugdringen emissies nutriënten via goed bodembeheer);

- We nemen deel aan de pilot Gebiedsgericht handhaven die de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) in 2018 is gestart naar aanleiding van mestfraude;
- We zetten onze financiële bijdrage voort aan POP-projecten;
- We continueren onze financiële bijdrage aan Schoon Water voor Brabant en VELT (terugdringen emissies van gewasbeschermingsmiddelen door landbouw respectievelijk particulieren).

Bronaanpak medicijnen
We richten ons op het verminderen van de emissies van medicijnen of medicijnresten naar oppervlaktewater.

Afspraken over maatregelen voor een betere waterkwaliteit
- We starten voorbereidende werkzaamheden voor het waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027;
- We maken concept-afspraken met andere partijen over de uitvoering en financiering van maatregelen die iedere partij voor zijn rekening neemt. In 2020 worden de maatregelen van ons waterschap vastgelegd in het concept-waterbeheerprogramma en het concept stroomgebiedbeheerplan;
- De afspraken worden gemaakt in samenspraak met de andere partijen in nader in te vullen gebiedsprocessen.

Recreatie en cultuurhistorie
Aa en Maas wil mooi en beleefbaar water waarlangs inwoners kunnen genieten en waarmee het waterschap haar taken zichtbaar maakt. Binnen inrichtingsprojecten is continue aandacht voor recreatief medegebruik en beleving. Ook zijn er volop particuliere initiatieven die een aanvraag doen voor een waterschapsbijdrage. De Zuiderwaterlinie en de Peel-Raamstelling zijn belangrijke gebiedsontwikkelingen waaraan het waterschap bijdraagt.

1.3.4 Input Programmabegroting 2019

Voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van dit programma is de volgende input nodig.

Tabel 11: Investeringsprojecten 2019

Srt. Inv.	Omschrijving Investering	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019
A	TOTAAL A - investeringen	€ 47.733.740	€ 3.098.266	€ 146.025
B2	TOTAAL B2 - investeringen	€ 21.085.000	€ 1.625.000	€ 1.250.000
C	TOTAAL C - investeringen	€ 15.717.100	€ 2.043.199	€ 1.543.199
EINDTOTAAL		**€ 84.535.840**	**€ 6.766.465**	**€ 2.939.224**

In bijlage 4 treft u de specificatie aan van de hierboven opgenomen totalen.

Tabel 12: Exploitatie

INPUT GEZOND EN NATUURLIJK WATER *(* € 1.000)*				
Omschrijving	**Begroting 2019**	**Begroting 2018**	**Realisatie 2017**	**Verschil t.o.v. B2018**
Totaal lasten	8.685	8.606	8.827	78
Totaal baten	203	179	358	-24
Saldo lasten en baten	**8.481**	**8.427**	**8.468**	**54**

Belangrijkste ontwikkelingen binnen de lasten en baten
Naast het actualiseren van de diverse exploitatieposten is het onderhoudsbudget voor evz's verhoogd. Per saldo stijgt het aantal ha.

1.4 Schoon Water

Dit programma gaat over het transporteren en zuiveren van afvalwater. Het waterschap heeft de wettelijke taak om het afvalwater zodanig te zuiveren dat de kwaliteit van het effluent voldoet aan de eisen zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer. De kwaliteitsdoelen van het ontvangende oppervlaktewater stellen aanvullende eisen aan het effluent. De ambitie om de effluentkwaliteit te verbeteren om het effect op het ontvangende oppervlaktewater te verminderen, is opgenomen in de vastgestelde Afvalwaterstrategie welke nu in uitvoering is. Bij een sluitende business case winnen we energie, grondstoffen en water terug uit het afvalwater of het slib.
Het programma stelt zich tevens ten doel deze activiteiten duurzaam en doelmatig uit te voeren.
De rwzi's presteren beter dan de kaders die zijn gesteld. Duidelijk is zichtbaar dat het huidige economische klimaat zorgt voor meer vervuilingseenheden die de rwzi's te verwerken hebben.
Dit leidt weliswaar tot extra bedrijfsvoeringskosten voor onder andere energie, slibverwerking en onderhoud, deze worden gecompenseerd door de extra opbrengsten die hier tegenover staan.

1.4.1 Doelstellingen

De doelstelling voor dit programma is om te komen tot een duurzame en doelmatige afvalwaterketen.

Concreet vertaalt zich dit in een opgave om:

- Rwzi's, rioolgemalen en transportleidingen in stand te houden door risico-gestuurd onderhoud en renovatie op basis van asset management;
- Aan de afnameverplichting te voldoen en de huidige dienstverlening op basis van afspraken met gemeenten in stand te houden (waaronder beheer en 2^{e} lijns-onderhoud van rioolgemalen);
- Een bijdrage te leveren aan het realiseren van kwaliteitsdoelstellingen voor het ontvangende oppervlaktewater, door te voldoen aan de huidige lozingseisen voor de rwzi's en voorbereidingen te treffen voor aanvullende zuiveringsmaatregelen om N en P verder te verlagen en in de toekomst nieuwe stoffen (met name medicijnresten) te verwijderen;
- De bedrijfsvoering waar mogelijk te verbeteren door inzet van 5S, Lean Six Sigma, procesautomatisering, nieuw type sensoren en regelingen; we zetten hierbij data om in informatie en de informatie die we gebruiken om beter te sturen;
- De zuiveringen te optimaliseren op effluentkwaliteit, kosten, energie en chemicaliën;
- Kostenbesparingen te realiseren conform de afspraken in het Bestuursakkoord Water (13% kostenbesparing ten opzichte van 2010) en kosten te beheersen zodat de lasten niet meer stijgen dan het inflatieniveau;
- Het energiegebruik te reduceren conform de MJA-3 (Meerjarenafspraken energie-efficiency) en zelf energie op te wekken conform het klimaatakkoord; hierbij werken we mogelijkheden uit op de zuiveringslocaties om duurzame energie op te wekken;
- De productie en bestemming van slib te optimaliseren in samenwerking met partners in de slibketen;
- Mogelijkheden te verkennen om grondstoffen en energie terug te winnen conform de routekaart afvalwaterketen. Belangrijk aspect hierin is het zoeken naar geschikte afzetmogelijkheden voor de geproduceerde energie en grondstoffen als rendabele bijdrage aan een circulaire economie. Het accent ligt hierbij op biogas, struviet en cellulose. Samenwerken met verschillende partners in de verwaardingsketen is noodzakelijk;
- Afkoppelen van hemelwater door gemeenten te stimuleren om minder schoon water naar de rwzi's af te voeren. Dit is met name relevant op het moment dat grootschalige renovaties plaatsvinden, omdat aanvoer van hemelwater mede de benodigde hydraulische capaciteit

bepaalt. We verwachten pas op langere termijn een lagere hydraulische capaciteit nodig te hebben.

1.4.2 Prestaties en activiteiten

Tabel 13: Prestaties / activiteiten

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2021	Doel 2021	Eenheid
Schoon water					**Prestatie planning**					
Prestaties	**Peildatum**				**Begrotingsjaar**	**Meerjaren prognose**				
Uitvoering wettelijke taak: zuiveren van afvalwater										
Voldoen aan afname afspraak, operationele beschikbaarheid	*Begroting 2019*	**>98**	**>98**	**>98**	**>98**					%
Voldoen aan lozingseis tav P per rwzi	*Begroting 2019*	**j**	**j**	**j**	**j**					j/n
Voldoen aan lozingseis tav N per rwzi	*Begroting 2019*	**j**	**j**	**j**	**j**					j/n
Verwijdering P over alle rwzi's	*Begroting 2019*	**>85**	**>85**	**>90**	**>90**					%
Verwijdering N over alle rwzi's	*Begroting 2019*	**>80**	**>85**	**>85**	**>85**					%
Doelmatige bedrijfsvoering										
Slibproductie	*Begroting 2019*	**>22**	**>22**	**>22**	**>22**					% droge stof
Duurzame bedrijfsvoering										
Energie besparing	*Begroting 2019*	**16**	**23**	**23**	**30**	**30**		**30**	**30**	% tov 2005

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2021	Doel 2021	Eenheid
Schoon water										
Winnen energie en grondstoffen*										
Productie biogas	*Begroting 2019*				**6.100.000**					m3
Productie struviet	*Begroting 2019*				**600**					ton
Productie zeefgoed	*Begroting 2019*				**3.500**					ton

** Voor de productie van biogas, struviet en cellulose sturen we niet op maximale hoeveelheden. Deze cijfers dienen ter indicatie.*

Schoon water	
Verkenningen en beleid voor 2019	
Aanvullende zuiveringsmaatregelen rwzi Aarle-Rixtel	Uitwerken
Masterplan zuiveringen	Opstellen
IBA-beleid	Evalueren
In kaart brengen industriële afvalwaterstromen	Opstellen
Mogelijkheden kunstmatige intelligentie	Verkennen
KPI's programma Schoon water	Evalueren
Meetpilot effect overstorten op oppervlaktewater	Opzetten

Kaart 4: Geplande prestaties in 2019 binnen programma Schoon water (o.b.v. Programma in beeld)

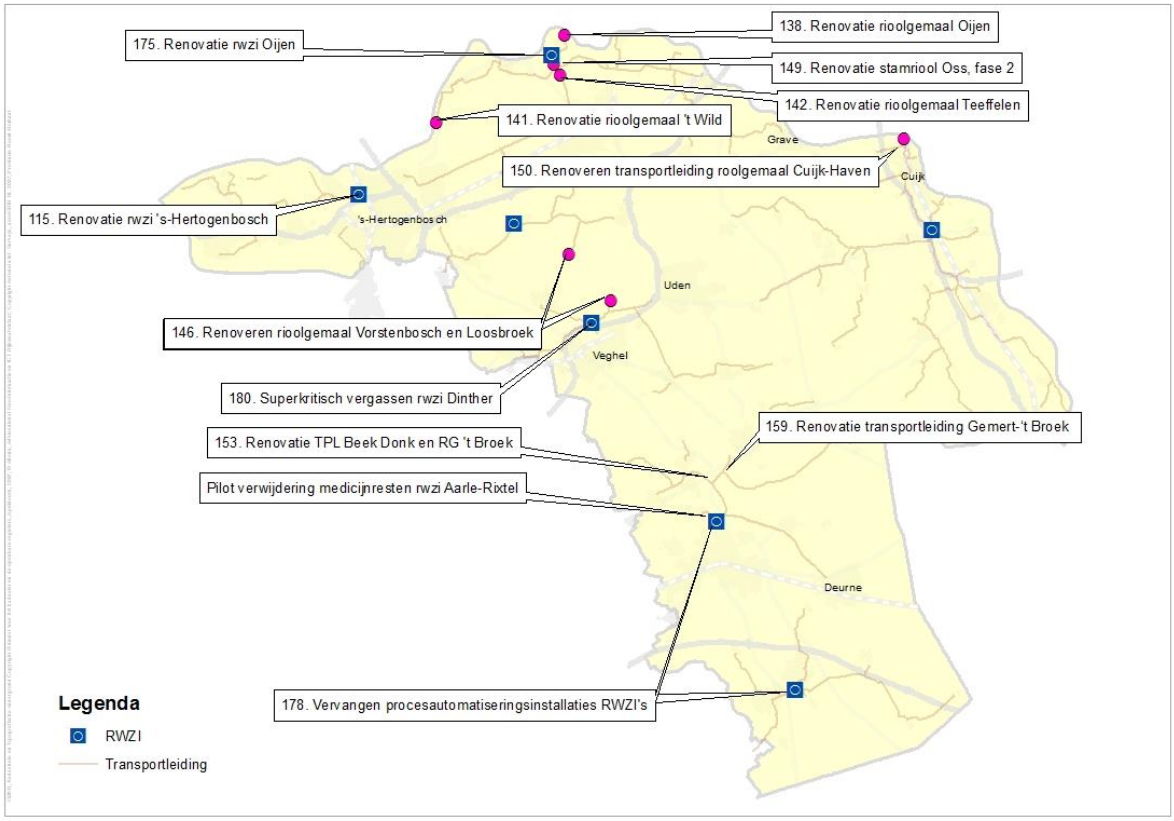

Toelichting kaart:
In 2019 gaan we de volgende projecten realiseren ten behoeve van het programma Schoon water:

Rwzi's:
- *115. Renovatie rwzi 's- Hertogenbosch;*
- *175. Renovatie rwzi Oijen (voorontwerp).*

Rioolgemalen en transportleidingen:
- *149. Renovatie stamriool, fase 2;*
- *138. Renovatie rioolgemaal Oijen;*
- *141. Renovatie rioolgemaal 't Wild;*
- *142. Renovatie rioolgemaal Teeffelen;*
- *153. Renovatie TPL Beek Donk en RG Broek;*
- *159. Renovatie TPL Gemert Broek;*
- *150. Renovatie TPL Cuijk Haven.*

Innovatie
- *Pilotstudie verwijdering medicijnresten rwzi Aarle-Rixtel;*
- *Pilotstudie super kritisch vergassen rwzi Dinther.*

1.4.3 Toelichting op de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen in 2019

Projecten
- Renovatie rwzi 's-Hertogenbosch (afronding in 2019);
- Renovatie rwzi Oijen (voorbereiding);
- Renovatie diverse rioolgemalen (jaarlijks 4 à 5 renovaties, geprioriteerd op basis van assetmanagement-analyses);
- Aanpassen transportleidingen vanwege N279 omlegging;
- Renovatie stamriool Oss (volgende fase);
- Zonneweide op rwzi 's-Hertogenbosch (installatie zonnepanelen).

Verkenningen en beleid
- Vanuit de afvalwaterstrategie zijn verschillende acties in gang gezet om benodigde investeringen in de zuiveringen voor de nabije toekomst in kaart te brengen. Nu worden de thema's nog afzonderlijk uitgewerkt: renovaties, capaciteitsuitbreidingen en aanvullende zuivering voor nutriënten en/of organische microverontreinigingen. In 2019 willen we de maatregelen die voortvloeien uit de Afvalwaterstrategie uitwerken in een masterplan zuiveren. Hierbij gaan we per zuivering de benodigde investeringen bij elkaar brengen om de doelen te realiseren van de afvalwaterstrategie. Met dit masterplan kunnen we het benodigde investeringsvolume voor de volgende planperiode (WBP 2022-2027) in kaart brengen. We zetten het masterplan op als groeidocument zodat ook na 2019 nieuwe inzichten in het plan verwerkt kunnen worden;
- Omdat de lopende contracten in 2019 aflopen, gaan we het beleid rond beheer en onderhoud van IBA's evalueren en als daar aanleiding voor is herzien;
- We gaan verkennen of de afvalwaterstrategie aanleiding geeft tot het aanvullen van de KPI's die we gebruiken in de Programmabegroting (zie de prestatietabel) om de prestaties van het programma Schoon water weer te geven.

Thema verbeteren effluentkwaliteit

- We gaan verder met het in beeld brengen van de benodigde maatregelen om onze bijdrage te leveren aan het realiseren van de KRW-doelen voor het ontvangende oppervlaktewater. Dit hebben we in 2018 gedaan voor rwzi's Oijen en Aarle-Rixtel, in 2019 gaan we verder met de overige zuiveringen. Dit vormt een bijdrage aan het eerder genoemde masterplan. Waar nodig voeren we aanvullende metingen uit in het oppervlaktewater om investeringen voor maatregelen beter te kunnen onderbouwen;
- Op basis van de landelijke en regionale hotspotanalyse en de resultaten van het meetprogramma dat we in 2018 hebben afgerond, bereiden we een voorstel voor op welke rwzi's aanvullende zuivering voor de verwijdering van medicijnresten en andere organische microverontreinigingen gewenst is. We maken daarbij een voorlopige technologiekeuze mede op basis van de resultaten van de technologie-pilot die we uitvoeren op rwzi Aarle-Rixtel. Ook dit vormt input voor het masterplan. We stemmen dit af met de bron-aanpak medicijnresten (zie programma waterkwaliteit), waarbij we kijken of we door het bevorderen van gezondheid (minder medicijngebruik), maatregelen door ziekenhuizen en zorginstellingen (zuiveren ziekenhuisafvalwater) en inzamelen van niet gebruikte medicijnen (door apothekers in samenwerking met de gemeenten) de hoeveelheid medicijnresten in het huishoudelijk afvalwater kunnen verminderen;
- Waar we op rwzi Aarle-Rixtel de pilot uitvoeren met oxidatieve technieken gaan we op rwzi Oijen verkennen of een demo-installatie met poederkooldosering gerealiseerd kan worden. Hierbij willen we het ecotoxicologische effect op het ontvangende oppervlaktewater bepalen. Aan het bestuur wordt nog voorgelegd of poederkooldosering onderdeel zal zijn van de renovatie van rwzi Oijen.

Thema verwaarden afvalwater

Conform de Afvalwaterstrategie zetten wij in op verdere implementatie van het terugwinnen van energie en grondstoffen. Wij werken aan een uitvoeringsprogramma Verwaarden van afvalwater, dat wij in 2019 ter vaststelling voorleggen aan het bestuur. Het ontwikkelen van ketens en afzetten van grondstoffen doen wij samen met Aqua Minerals. Wij volgen landelijke ontwikkelingen in het kader van het Rijks-brede programma Nederland Circulair in 2050. Concrete initiatieven rond het winnen van grondstoffen en energie die we voortzetten zijn:

- Opschaling gasproductie en –levering vanuit rwzi 's-Hertogenbosch aan Heineken en de Afvalstoffendienst 's-Hertogenbosch;
- Samen met andere waterschappen voorbereiden van een centrale verwerkingsinstallatie voor het verwaarden van cellulose;
- Starten van de Struvietwinning op rwzi 's-Hertogenbosch;
- Continueren van pilotonderzoek Superkritisch vergassen op rwzi Dinther, leidend tot een 'go/no go' voor verdere opschaling.

Thema wettelijke taak

- We gaan onverminderd door met het optimaliseren van onze zuiveringen ten aanzien van effluentkwaliteit, energieverbruik en kosten. In dit kader verkennen we hoe vergaande procesautomatisering met behulp van kunstmatige intelligentie hieraan een bijdrage kan leveren. We gaan dit in de vorm van een pilot testen op rwzi's Oijen en Aarle-Rixtel. De informatie van de in 2018 geïnstalleerde biotectoren die de kwaliteit van het influent meten, leveren naar verwachting ook een belangrijke bijdrage aan de optimalisatie van onze zuiveringen;
- Op basis van aanvullende inspecties en assetmanagement brengen we in kaart op welke zuiveringen in de komende planperiode renovaties nodig zijn. Ook dit vormt input voor het masterplan;

- We werken diverse maatregelen uit om in 2030 energieneutraal te zijn. Het met name om het verkennen van mogelijkheden voor zonneweides op de zuiveringen;
- Omdat industriële lozingen een groot aandeel vormen van het aanbod van afvalwater gaan we de kwaliteit en kwantiteit van deze afvalwaterstromen beter in kaart brengen. Hiermee kunnen we een inschatting maken van de ontwikkelingen in het aanbod van industrieel afvalwater in de toekomst. Met name voor rwzi's Dinther, Aarle-Rixtel en Land van Cuijk vormt ook dit input voor het masterplan zuiveringen.

Samenwerking in de afvalwaterketen

- Als waterschap krijgen we naast industrieel afvalwater ook huishoudelijk afvalwater en hemelwater aangeleverd. De verantwoordelijkheid voor afvoer van huishoudelijk afvalwater en hemelwater ligt bij de gemeente. We willen in samenwerking met een gemeente gaan verkennen hoe we het aanbod van afvalwater beter kunnen afstemmen op de bedrijfsvoering van de zuivering. Als basis dient hiervoor de afnameafspraak met de gemeente. Aanvullend daarop willen we door het koppelen van meetsystemen en het uitwisselen van gegevens meer inzicht krijgen in het functioneren van de afvalwaterketen om vervolgens te zien hoe dit geoptimaliseerd zou kunnen worden om de belasting van de zuivering te verminderen en/of af te vlakken.

1.4.4 Input Programmabegroting 2019

Voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van dit programma is de volgende input nodig.

Tabel 14: Investeringsprojecten 2019

Srt. Inv.	Omschrijving Investering	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019
A	TOTAAL A - investeringen	€ 99.446.500	€ 13.460.383	€ 13.460.383
B1	TOTAAL B1 - investeringen	€ 3.763.000	€ 245.000	€ 245.000
B2	TOTAAL B2 - investeringen	€ 13.062.000	€ 500.000	€ 500.000
C	TOTAAL C - investeringen	€ 233.182.000	€ 3.735.000	€ 3.735.000
EINDTOTAAL		**€ 349.453.500**	**€ 17.940.383**	**€ 17.940.383**

In bijlage 4 treft u de specificatie aan van de hierboven opgenomen totalen.

Tabel 15: Exploitatie

INPUT SCHOON WATER *(* € 1.000)*				
Omschrijving	**Begroting 2019**	**Begroting 2018**	**Realisatie 2017**	**Verschil t.o.v. B2018**
Totaal lasten	59.309	55.982	54.999	3.327
Totaal baten	5.516	3.706	6.684	-1.810
Saldo lasten en baten	**53.793**	**52.276**	**48.315**	**1.517**

Belangrijkste ontwikkelingen binnen de lasten en baten

De in 2019 begrote nettolasten voor het programma Schoon water zijn hoger dan in 2018 en zijn deels toegelicht in de Voorjaarsnota 2018. De belangrijkste verschillen tussen de Programmabegroting 2019 en 2018 worden hierna toegelicht:

- Extra kosten slibafvoer naar SNB (€ 1.483.000):
  Op basis van de conceptbegroting SNB 2019 bedraagt de bijdrage in de kosten voor Aa en Maas € 6.513.000. Dit is een stijging van € 1.483.000 ten opzichte van de begroting 2018. Naast de

extra af te voeren slibkoek vanwege de vertraging van de renovatie van de rwzi ‘s-Hertogenbosch wordt de stijging mede veroorzaakt door hoger aanbod dan capaciteit bij de SNB. Hierdoor worden extra kosten gemaakt voor de externe verwerking van het zuiveringsslib;

- Anti-afhaaksubsidie (€ 150.000):
  Om een grote lozer aangehaakt te houden voor de toekomst is de anti-afhaaksubsidie verhoogd van € 680.000 naar € 830.000 per jaar. Deze stijging maakte al onderdeel uit van de Voorjaarsnota 2018. Deze anti-afhaaksubsidie wordt gecompenseerd door circa 10.000 extra ve inkomsten;
- Elektriciteitsverbruik (€ 156.000):
  De kosten voor elektriciteit stijgen in 2019 doordat 2.000.000 meer kWh wordt ingekocht als gevolg van de pilot medicijnen en een bijstelling van het elektraverbruik van de fijnzeven op rwzi Aarle-Rixtel en super kritisch vergassen op rwzi Dinther. In 2019 wordt vooralsnog geen opbrengst van de te realiseren zonneweide op rwzi ‘s-Hertogenbosch verwacht;
- Procesautomatisering (€ 115.000):
  De exploitatiekosten voor procesautomatisering stijgen door onder andere upgrades van PCS7;
- Afvoer zeefgoed (€ 79.000):
  Doordat het zeefgoed van de fijnzeven van rwzi Aarle-Rixtel niet meer wordt afgevoerd naar SNB, heeft AquaMinerals andere afzetkanalen moeten aanboren en dat leidt tot een verschuiving van de kosten;
- Stijging inkoop restwarmte Afvalstoffendienst (€ 85.000):
  Op de rwzi ’s-Hertogenbosch stijgt de inkoopprijs van restwarmte van de Afvalstoffendienst met € 85.000 (€ 50.000 was voorzien bij het opstellen van de Voorjaarsnota 2018) om aan de behoefte te kunnen voldoen;
- Extra capaciteit afvalwaterstrategie (€ 283.270):
  Zoals afgesproken in de Voorjaarsnota is gerekend met uitbreiding van de formatie om de doelstellingen uit de Afvalwaterstrategie uit te werken. De personeelslasten stijgen als gevolg van de nieuwe cao die in 2018 is afgesloten (€ 750.000);
- Meten en monitoren in de keten (€ -50.000):
  Ten opzichte van de Programmabegroting 2018 is deze post met € 50.000 naar beneden bijgesteld aangezien de kosten binnen de investeringen worden uitgevoerd;
- Pilot verwijdering medicijnresten (per saldo geen financieel effect; de hogere lasten van € 400.000 worden gecompenseerd door de hogere baten van € 400.000):
  Door het Rijk wordt een subsidie van € 400.000 beschikbaar gesteld waarmee de kosten van € 400.000 in 2019 worden gefinancierd;
- Daling van de opbrengst van biogas op de rwzi ‘s-Hertogenbosch voor Heineken en de Afvalstoffendienst (€ 156.000):

  De opbrengst van biogas op rwzi ‘s-Hertogenbosch voor Heineken en de Afvalstoffendienst daalt ten opzichte van de Programmabegroting 2018 met € 156.000 als gevolg van de vertraging van de renovatie van rwzi ‘s-Hertogenbosch;
- Het verschil van de baten ten opzichte van de begroting 2018 bestaat uit:
  - Hogere baten door de onttrekking uit de gevormde bestemmingsreserves voor het opvangen van de effecten renovatie rwzi ‘s-Hertogenbosch van € 2.208.640;
  - Lagere baten van € 611.000 door de onttrekking voor de extra afschrijving renovatie rwzi ’s-Hertogenbosch (€ 202.000).

1.5 Leveren en organiseren van maatschappelijke meerwaarde

1.5.1 Prestaties en activiteiten

Het realiseren van de inhoudelijke doelstellingen zoals die aan bod zijn gekomen in paragraaf 1.1 tot en met 1.4 vraagt wel wat van onze organisatie. Bovendien is Aa en Maas er niet alleen om haar eigen waterdoelen te realiseren, maar heeft Aa en Maas ook een maatschappelijke rol. Daar gaan we hieronder op in.

Strategie en organisatieontwikkeling
De wereld waarin wij als waterschap opereren verandert snel. Klimaatverandering die zich in 2016 manifesteerde via wateroverlast en in 2018 via droogte zet het waterschap in het spotlicht en zorgt ervoor dat er nieuwe eisen gesteld worden aan het werk van het waterschap: robuuster, integraler, met meer partners, maar ook flexibeler en als organisatie toegerust op vaker voorkomende weersextremen. Technologische ontwikkelingen en privacywetgeving vragen van het waterschap om mee te gaan en digitaal te transformeren. Er is een landbouwtransitie gaande, die veel impact kan hebben op het landelijk gebied en daarmee op onze opgaven. We doen mee in een energietransitie. Bovendien zitten we in de aanloopfase naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet die vraagt om meer transparantie naar de burger en afstemming tussen overheden.
Die veranderende wereld vraagt nogal wat van onze organisatie. Bij de VJN 2018 is ingezet op extra personele capaciteit binnen Aa en Maas. Ontwikkelingen kunnen consequenties hebben voor de benodigde personele capaciteit. Wanneer dit het geval is wordt u hierover geïnformeerd.
In de programmabegroting 2018 waren 438,57 fte opgenomen en de programmabegroting 2019 gaat uit van 445,65 fte. Een stijging van (afgerond) 7 fte waarbij 6 fte al onderdeel uitmaakte van de VJN 2018 (3 fte uitbreiding in het kader van maatregelen afvalwaterstrategie en 3 fte voor de ICT opgave/digitale transformatie en cyber security). De resterende uitbreiding van 1 fte betreft een werkervaringsplaats.

De afgelopen jaren hebben wij organisatieverbetering in gang gezet ten aanzien van gebiedsgericht werken, een klantgerichte en betrouwbare dienstverlening, duurzaamheid en digitale transformatie. In 2019 zullen we deze verbeteringen nog beter inbedden in de organisatie, gericht op aantoonbare versterking en verbetering van onze taken.

MOOi (Meerjaren Organisatie Ontwikkeling) blijft zich richten op het hoe binnen ons werk: hoe we slimmer, goedkoper, in harmonie en samen met onze klanten onze taken kunnen realiseren, nu en in de toekomst. Natuurlijk gaat dit ook over de ontwikkeling van competenties van medewerkers.
Het hoe van deze en andere thema's gaan we sturen via goed management van mens, kennis en assets. En dat doen we met zorg, wat betekent dat er ruimte is voor medewerkers om te werken aan vitaliteit, talentontwikkeling en persoonlijk leiderschap. Zo blijven wij voor en met hen - en voor onze toekomstige medewerkers - een aantrekkelijke werkgever.

Gebiedsgericht werken / samenwerking met partners
Waterschap Aa en Maas werkt samen met andere partijen zoals Rijk, provincie, gemeenten, collega-waterschappen, natuurorganisaties en landbouw aan het bereiken van de waterdoelstellingen in Oost-Brabant.

Op rijksniveau is in 2018 het Interbestuurlijk Programma (IBP) opgesteld. Hierin staan doelstellingen van het Rijk en de koepelorganisaties voor onder meer klimaat, wonen, regionale economie en vitaal platteland. Voor veel van de afgesproken doelstellingen stelt het Rijk middelen beschikbaar, maar moet de uitvoering decentraal 'in de regio' gebeuren.

In het regeerakkoord is zo'n € 950 miljoen voor deals met regio's gereserveerd.
Vanuit de regio Zuid-Nederland en vanuit de regionale samenwerkingsverbanden zoals Noordoost Brabant en MRE zetten wij in op een deel van die budgetten.

Op provinciaal niveau bereiden we in 2019 nieuwe afspraken voor over financiering van alle inrichtingsmaatregelen voor de KRW tot en met 2027 (STUW, Samenwerkingsovereenkomst ter uitvoering waterdoelen tussen provincie en Brabantse waterschappen).

In 2018 stellen we met de manifestpartners (terreinbeheerders, zlto, recreatie-organisaties en Brabantse waterschappen) een nieuw manifest op over hoe we gezamenlijk grote vraagstukken zoals de klimaatverandering, energietransitie, landbouwtransitie willen aanpakken.

Grote integrale gebiedsontwikkelingen die spelen in 2019 zijn onder meer de dijkversterking Ravenstein-Lith, de Peelvenen, het Aa-dal en de Raamvallei. Dit soort gebiedsontwikkelingen zijn bij uitstek de plekken waar de samenwerking met andere partijen uitmondt in realisatie van onze waterdoelen in combinatie met doelen van anderen.

In 2019 starten wij een gebiedsproces gericht op het maken van afspraken over te realiseren maatregelen in de periode tot en met 2027, bijvoorbeeld voor waterkwaliteit en klimaat. Het gebiedsproces moet ook input leveren voor het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027.

Digitale transformatie
In het voorjaar van 2018 is Aa en Maas gestart met het versnellen van een aantal processen die we kunnen samenvatten onder de noemer Digitale transformatie. Enerzijds aangejaagd door maatschappelijke wensen en behoeften en anderzijds gefaciliteerd door de mogelijkheden van de hedendaagse technologieën. Die processen toeten we voortduren aan de technische eisen van cybersecurity en richtlijnen binnen de privacywet uitgaande van de publieke waarde die wij hebben te beschermen. Genoemde versnelling betreft een drietal processen: Automatiseren, Informatiseren en Optimaliseren en verslimmen. Met als basis een veilig en betrouwbaar dataverkeer.

Door onze werkprocessen meer datagestuurd in te richten zijn we in staat om de bestaande infrastructuur, zowel het watersysteem als de waterketen, beter te benutten. Zo is in 2018 een project gestart om de rwzi Aarle-Rixtel, bij gelijkblijvend zuiveringsrendement, te laten draaien met minder hulpstoffen en minder energie. Ook de droogte van afgelopen zomer dwingt ons tot vroeger ingrijpen, op de juiste plekken en met het juiste effect. Voor het grondwater worden derhalve momenteel data-analyses gemaakt om effectieve maatregelen te ontwikkelen waarmee het grondwater regionaal versneld kan worden aangevuld. Daarbij is de vraag of het vrijgeven van eigen data en benutten van andermans data in juridische zin tot mogelijke beperkingen leidt. Het inzetten van digitale en technologische voorzieningen vraagt in 2019 en daarna een forse inzet, zowel in de bouw en aanschaf van installaties en ICT als in het ombuigen van werkprocessen inclusief

bijbehorende extra formatie. De gehele transitie kan tot en met 2020 volledig worden gedekt door bestaande exploitaties en investeringen (projectenboek) en maakt dus deel uit van de voorliggende Programmabegroting.

Duurzaamheid en energieneutraliteit
De MVO-koers die we in 2017 hebben ingezet, hebben we daarna breder doorgevoerd en vastgelegd in het Koersdocument Aa en Maas, naar een duurzaam waterschap. Deze koers zetten we ook in 2019 door. De zeven thema's uit het koersdocument zijn het versnellen van de energietransitie, duurzame mobiliteit, klimaatbestendig vastgoed, klimaatrobuust watersysteem (kerntaak), aquatische ecologie (kerntaak), klimaatadaptatieve steden en circulaire economie. Daarbij streven we aan ernaar om er doelstellingen aan te koppelen die aansluiten bij het landelijke klimaatbeleid.

Voor een energieneutraal Aa en Maas 2030 is een plan van aanpak opgesteld. In 2019 kijken wij samen met andere partners naar energiekansen en cases voor grootschalige duurzame energieopwekking met focus op zonne- en windenergie en waterkracht. Op de rwzi 's-Hertogenbosch willen we een energiepark ontwikkelen. In 2019 beginnen we met de realisatie van een zonneweide. Ook kijken we samen met de gemeentelijke Afvalstoffendienst van 's-Hertogenbosch naar het vergisten van een reststroom uit huishoudelijk afval. Meer van dit soort projecten zullen volgen. Ook het verduurzamen van ons eigen vastgoed in combinatie met zonnepanelen op daken is een aandachtspunt. We streven verder naar een energieneutraal watersysteem. Als vervolg op de eerste neutrale stuw bij Vorstenbosch op basis van waterkracht, liggen er uitvoeringsplannen voor twee nieuwe waterkrachtcentrales en wordt de haalbaarheid van zes andere waterkrachtcentrales onderzocht.

Het manifest Maatschappelijk verantwoord inkopen 2016-2020 en de greendeal Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw zijn ondertekend en de drie Brabantse waterschappen hebben een gezamenlijk actieplan opgesteld om de komende jaren aan beide onderdelen invulling te geven. Het behelst het toepassen van de methodiek Duurzaam GWW binnen projecten, het stimuleren van social return, het voldoen aan internationale sociale voorwaarden, milieuvriendelijk, biobased, circulair en innovatief inkopen en het vergroten van bewustwording. Een mooie eerste toepassing wordt de inkoop van circulair kantoormeubilair door districtskantoor Beneden Aa.

Buitenlandactiviteiten
In internationaal verband werken de waterschappen samen via de internationale waterschapsorganisatie Dutch Water Authorities (DWA). In maart 2018 is de Blue Deal ondertekend. De Blue Deal is een overeenkomst met twee ministeries met als doel 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden wereldwijd te helpen aan schoon, voldoende en veilig water. Via de DWA werkt Aa en Maas voor projecten in landen zoals Colombia, Indonesië, Burkina Faso, Ghana, Kenia en Zuid-Afrika.

Water in bebouwd gebied
Klimaatadaptatie is, mede vanwege de wateroverlast in juni 2016 ook in het bebouwde gebied een belangrijke opgave. Aa en Maas werkt (mee) aan een robuust watersysteem dat de gevolgen van klimaatverandering (piekbuien en extreme droogte) aan kan. Het zoveel mogelijk voorkomen van afwenteling van water uit bebouwd gebied op het landelijke gebied en vice versa is daarbij een aandachtspunt.

Naar verwachting voeren gemeenten in 2019 de eerste verdiepende klimaatstresstesten uit. Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) stelt klimaatstresstesten door gemeenten verplicht. Het waterschap haakt hierop aan door al vroegtijdig ondersteuning, advies en input te leveren aan de

gemeenten. In 2019 houden we rekening met het uitvoeren van deze stresstesten in drie gemeenten.

De belangrijkste speerpunten voor 2019 zijn:

- In het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) zet de regio Zuid-Nederland zich in 2019 met concrete projecten ook in de bebouwde omgeving in om als proeftuin te dienen voor heel Nederland;
- Binnen de regio Noord-Oost-Brabant werken we aan het verder uitbouwen van het programma energie en klimaat, met onder andere een aanpak voor bedrijventerreinen en woningstichtingen;
- Binnen de Metropoolregio Eindhoven (MRE) werken we samen met waterschap De Dommel en de 21 gemeenten aan een gezamenlijk programma met maatregelen voor een klimaatrobuust systeem, ook binnen bebouwd gebied. Waterschap de Dommel is hiervan de trekker.

Wat doen we zelf:

- Doorzetten van de subsidieregeling klimaat (Samen anders doen met water en groen);
- Doorzetten van het wijk-, water- en buurtnatuurfonds met het Prins Bernhard Cultuurfonds;
- Inzetten van de website en social media in de communicatie met inwoners, bedrijven, gemeenten en scholen;
- Doorzetten van het project Schoolplein van de toekomst (2^{e} tranche in 2019);
- Brabantbreed oppakken van de beleidstoets en monitor klimaat met gemeenten;

Crisisbeheersing

In 2018 is onze Brabantbrede samenwerking versterkt. Dat betekent dat wij een aantal taken slimmer organiseren, zoals ons leerprogramma en onze samenwerking met de veiligheidsregio's. In 2019 is de crisisorganisatie in nieuwe vorm actief en hanteren wij het netcentrisch werken tijdens calamiteiten. Begin 2019 kijken wij terug op de ontwikkelingen rondom crisisbeheersing en calamiteiten in 2018 en informeren wij over het jaarprogramma 2019.

Communicatie en participatie

In de eerste maanden van 2019 ligt het accent op communicatie rondom de waterschapsverkiezingen. Grote thema's als klimaatadaptatie (wateroverlast, droogte, hittestress en stresstesten), medicijnresten, waterkwaliteit, de Omgevingswet en innovatie blijven speerpunten in de communicatie en zullen ook in de verkiezingscampagne aan bod komen. Andere aandachtspunten zijn het versterken van de inzet van de interne en externe online communicatie en de communicatie met bewoners, ondernemers en (overheids)organisaties in het beheergebied van Aa en Maas. Intern ligt de focus op de vaardigheden van medewerkers in hun contacten met genoemde doelgroepen.

In 2019 bouwen we voort op de goede resultaten van onze inzet op participatie in de afgelopen jaren (ambitie 'omarmen waar het kan, doorzetten waar het moet'). Medio 2019 geven we hernieuwd zicht op de stand van zaken.

Omgevingswet

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Veel van wat we nu doen en hoe we nu werken past goed binnen de Omgevingswet. Op enkele fronten is actie nodig om klaar te zijn voor de invoering van de Omgevingswet.

Bij het implementeren van de Omgevingswet onderscheiden we vier thema's:

a) Kerninstrumenten maken: we starten in 2019 met de voorbereiding van een waterschapsverordening (gereed in 2020) en een waterbeheerprogramma (ontwerp gereed eind 2020);
b) Data en processen op orde: in 2019 richten we processen en systemen zoals powerbrowser, een zaaksysteem en een samenwerkingsomgeving voor het verlenen van integrale omgevingsvergunningen verder in en sluiten we deze aan op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO);
c) Afspraken met onze partners: meedenken en input leveren in de provinciale omgevingsverordening, gemeentelijke omgevingsvisies en -plannen;
d) Medewerkers zijn er klaar voor: trainingen.

In 2019 en in 2020 moet nog een groot aantal regelingen door de Eerste en Tweede kamer worden behandeld (gerelateerd aan invoering in 2021). We proberen hierbij vooral door inzet van eigen mensen via de UvW invloed uit te oefenen.

Het is zaak om voor 2021, daar waar mogelijk, eigen data en systemen actueel te maken en gereed voor aansluiting op het DSO. De processen voor de eigen kerninstrumenten moeten worden gestart om op tijd klaar te zijn. Dit is met name belangrijk voor de gesprekken met overheidspartners in het kader van op elkaar afgestemde regelgeving.

Bij de werkzaamheden voor de Omgevingswet zijn we gedeeltelijk afhankelijk van de snelheid van die andere partijen zoals Rijk , provincie en gemeenten. Voor 2019 hebben we ervoor gekozen om de budgetten voor de Omgevingswet vooralsnog niet te verhogen. Als andere partijen vaart gaan maken, bijvoorbeeld met het opstellen van omgevingsvisies, dan heeft dit effect op de beschikbare middelen en capaciteit in 2019. Wanneer deze ontoereikend zijn zullen wij een voorstel voorleggen.

Vergunningverlening en handhaving

Het doel van vergunningverlening en handhaving is het voorkomen dat activiteiten van derden negatief uitpakken voor het watersysteem, waterkeringen en waterketen en bij voorkeur zelfs positief uitvallen. Aa en Maas zet vergunningverlening, preventie, toezicht en handhaving in om de doelen uit het waterbeheerplan te realiseren.

In 2019 zet Aa en Maas op de volgende punten in:

- Met een actueel beleidsplan waarvan naast toezicht en handhaving ook planadvies en vergunningen deel uitmaken, zijn de procescriteria in 2019 compleet. Als sluitstuk zetten we in op de criteria voor kritieke massa (kennis en ervaring), die eveneens voortkomen uit de wet VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). Het voldoen aan die criteria is noodzakelijk om als professionele partner op te treden in ons beheergebied;
- Verdere kennisopbouw en concretisering van de impact van de Omgevingswet op planadvies, vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daaruit volgt de betekenis daarvan op onze cultuur en ons gedrag. De betekenis van de Omgevingswet op planadvies en het opstellen van de waterverordening zijn belangrijke activiteiten in 2019;
- De applicatie voor onze processen vergunningverlening en handhaving (SAW@) is eind 2017 geïmplementeerd en in 2018 verbeterd (nazorgfase). Logische en noodzakelijke vervolgstap is om in te zetten op de digitale transformatie van planadvies, vergunningverlening, toezicht en handhaving met het oog op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en klantdiensten;
- In 2019 geven we invulling aan de uitvoeringsprogramma's voor VTH, waarvan Effectief preventief onderdeel is (looptijd half 2017-half 2020);
- In 2018 herijken wij, samen met de Brabantse waterschappen, onze samenwerking met de Omgevingsdiensten, in het bijzonder gericht op de taak indirecte lozingen. De taak indirecte

lozingen (lozingen op riool) ligt bij het Wabo-bevoegd gezag (provincie of gemeente) en is ondergebracht bij de Omgevingsdienst. Om de kwetsbaarheid van ons watersysteem en onze zuiveringen te verkleinen zullen wij naar verwachting onze samenwerking intensiveren, onze beïnvloeding vanuit het instrumentarium opnieuw bezien, onze kennis vergroten en het toezicht intensiveren.

Kennisontwikkeling en innovatie
Aa en Maas wil grote ambities realiseren en tegelijkertijd de lasten betaalbaar houden. Dit vraagt om een grote efficiëntie (doen we de dingen goed) en om het continu toetsen van de meerwaarde van onze producten, diensten en processen (doen we de goede dingen). Kennisontwikkeling en innovatie zijn daarvoor essentieel.

Rondom innovatie zien wij voor 2019 en daarna een aantal speerpunten:
- Digitale transformatie (zie paragraaf die hierover gaat);
- Gezondheid en geneesmiddelen: in 2018 is de pilot voor verwijdering van geneesmiddelen bij rwzi Aarle-Rixtel gestart, met doorloop in 2019. Daarnaast krijgen opkomende stoffen aandacht in het samenwerkingsverband Schone Maaswaterketen (onderzoek naar ketenaanpak met waterketenpartners) en de bronaanpak waaronder Medicijn voor gezond water (Brabantbreed netwerk), gesprekken in de zorgsector en het komen tot een gezonde hotspot (project Vital Zone samen met de provincie);
- Energie en Grondstoffen: de verwaarding van cellulose wordt in 2018 samen met meerdere waterschappen en AquaMinerals vormgegeven (zogenaamde koplopergroep). Voor 2019 moet dat leiden tot een gezamenlijke centrale verwerkingsinstallatie. Verder is de demonstratie-installatie van superkritisch vergassen operationeel en zullen de eerste resultaten zicht geven op de haalbaarheid. Deze technologie heeft de potentie om de slibverwerkingskosten significant te verlagen;
- Waterveiligheid: met de grote investeringen in waterveiligheid voor de komende jaren is dit een belangrijk speerpunt. Zo wordt onder andere in nauwe samenwerking met de regio verkend welke kansen dit kan bieden voor duurzame energieopwekking;
- Klimaatadaptatie: vooral vormgegeven in het programma Weer, een uitdaging! waarin ook veel ruimte is voor experimenteren, vaak samen met gemeenten, met bijvoorbeeld bodem als buffer en slimmer sturen op maaibeheer. Ook wordt met meerdere partijen in 2019 een ‘Perceelwijzer’ ingericht: een dienst voor grondeigenaren om extra informatie (data) over hun perceel te ontsluiten.

Aa en Maas is een van de initiatiefnemers van het programma Lumbricus, om te kunnen inspelen op de gevolgen van het veranderende klimaat, specifiek op de Hoge Zandgronden. Dit doen we in samenwerking met dertien partijen. In samenhang met vier deelthema’s, (bodem, water, beekdalen en governance) is het doel de implementatie van een klimaatrobuust bodem- en watersysteem en het ontwikkelen van kennis hierover. Bijvoorbeeld in het thema bewuste bodem worden innovatieve maatregelen getest en gemonitord of aangesloten bij bestaande projecten die bodemverbetering nastreven. Doel van het thema bodem is, afgestemd op stroomgebiedsniveau, gezonde bodems met verbeterde waterberging en infiltratie-capaciteit, meer droogteresistentie en gereduceerde emissies.

Bedrijfsvoering en P&O
Het aantal verplichtingen vanuit de Rijksoverheid is dermate groot dat de waterschappen gezamenlijk een programma Baseline op orde hebben opgesteld. In dit programma worden belangrijke onderwerpen als veiligheid, dienstverlening, transparantie en dergelijke geregeld. De impact op de waterschappen is groot.

In 2020 zal het huidige Document Management Systeem (DMS) Corsa vervangen worden door een nieuw systeem. Dit zaaksysteem is gezamenlijk binnen Winnend samenwerken aanbesteed. De kredietaanvraag (circa € 1,5 miljoen) is in 2018 geaccordeerd.
Dit zaaksysteem helpt om de dienstverlening aan in- en externe klanten van het waterschap te verbeteren. Het faciliteert procesgericht werken en draagt bij aan een flexibele en toekomstvaste informatievoorziening.
Het kabinetsbeleid is er op gericht om bedrijven en burgers zaken met de overheid vanaf 2017 digitaal af te kunnen laten handelen. Daarvoor is het noodzakelijk dat de overheid alle informatie die voor burgers relevant is, digitaal beschikbaar stelt. Statusinformatie over de voortgang van de behandeling van een zaak valt hieronder, evenals (een deel van) de inhoud van het desbetreffende zaakdossier. Zaakgericht werken helpt overheidsorganisaties dus invulling te geven aan de landelijke strategie voor het realiseren van een digitale overheid. Daarnaast vraagt de Omgevingswet ook om zaakgericht te werken.

In 2019 zal de doorontwikkeling van e-HRM zo goed als afgerond zijn. Daarmee zijn de HR processen volledig gedigitaliseerd. De laatste omzettingen zijn het afronden van de module Strategische personeelsplanning (SPP), het koppelen van het Learning management system (LMS) aan opleidingen en het verzendproces van brieven uit e-HRM. De samenvoeging (Winnend samenwerken) van de personeels- & salarisadministratie (PSA), die in 2018 is gestartt, zal in 2019 afgerond zijn, in die zin dat de werkprocessen op elkaar afgestemd zijn. Dit zal vooralsnog met de Dommel en Aa en Maas gebeuren, de Brabantse Delta kan later aansluiten.
Wanneer de samenvoeging in 2019 is afgerond, zal blijken of de implementatie- en doorontwikkelkosten voor PSA op een juiste wijze in de Programmabegroting zijn opgenomen. In het geval er extra kosten noodzakelijk zijn voor de PSA of andere voorziene implementaties wordt het ab hierover in het Bestuursverslag geïnformeerd.

De Brabantaquademie zal in 2019 een steeds grotere rol vervullen bij de doorontwikkeling naar een lerende organisatie. Zij prikkelen, inspireren en faciliteren andere vormen van samenwerken, vergaderen en overleggen.

De ontwikkeling van de lerende organisatie blijkt ook uit het groeiende gebruik van het Persoonsgebonden basisbudget (PBB). Medewerkers kunnen het PBB aanwenden om te investeren in opleiding, training en coaching voor hun eigen ontwikkeling en vitaliteit. Het voeren van ‘het goede gesprek’ omtrent ontwikkeling en vitaliteit tussen medewerker en leidinggevende is in 2019 normaal geworden.

In 2019 bereiden we de verandering van de arbeidsverhouding binnen de overheid voor. Per 1 januari 2020 is de WNRA (Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren) van kracht. De duurzame inzetbaarheid van medewerkers blijft onverminderd hoog op de agenda staan.
Met de medewerkers die verminderd inzetbaar zijn, maakt hun leidinggevende, samen met de bedrijfsarts en P&O, maatwerkafspraken over hun inzetbaarheid.

1.5.2 Input Programmabegroting 2019

Voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van dit programma is de volgende input nodig.

Tabel 16: Investeringsprojecten 2019

Srt. Inv.	Omschrijving Investering	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019
A	TOTAAL A - investeringen	€ 11.095.000	€ 1.870.979	€ 1.870.979
B1	TOTAAL B1 - investeringen	€ 4.101.000	€ 1.011.000	€ 1.011.000
C	TOTAAL C - investeringen	€ 6.375.000	€ 2.525.000	€ 2.525.000
EINDTOTAAL		**€ 21.571.000**	**€ 5.406.979**	**€ 5.406.979**

In bijlage 4 treft u de specificatie aan van de hierboven opgenomen totalen.

2 De paragrafen

Onderstaand worden volgens artikel 4.11 van het Waterschapsbesluit, in afzonderlijke paragrafen, de gehanteerde uitgangspunten, de hoofdlijnen van het beleid voor 2019 en de financiële gevolgen nader toegelicht.

2.1 *Ontwikkelingen sinds vorig boekjaar*

Het huidige Bestuursakkoord eindigt in 2019, het jaar waarin waterschapsverkiezingen plaatsvinden. In 2017 heeft een midterm review plaatsgevonden waarin is stilgestaan bij de realisatie van de doelstellingen uit het Bestuursakkoord 2015-2019 en welke (nieuwe) ontwikkelingen zich gaan voordoen. Buiten de ontwikkelingen die zich voordoen in 2019, waarop in de Voorjaarsnota 2018 al is geanticipeerd, hebben zich in 2018 aanvullend een aantal ontwikkelingen voorgedaan die effect hebben op 2019.

De ontwikkelingen die we als waterschap op ons af zien komen zijn onder andere:

- In 2018 en 2019 is € 500.000 extra nodig voor het naar voren halen van kosten en baggerwerkzaamheden, zodat de contracten voor baggeren met de gemeente ‘s-Hertogenbosch nagekomen kunnen worden. De bijdrage wordt onttrokken aan een egalisatiereserve;
- Er vindt een capaciteitsuitbreiding plaats ter voorbereiding en realisatie van projecten en maatregelen voor de afvalwaterstrategie;
- In het voorjaar van 2018 is Aa en Maas gestart met het versnellen van een aantal processen die we kunnen samenvatten onder de noemer digitale transformatie. Enerzijds aangejaagd door maatschappelijke wensen en behoeften en anderzijds gefaciliteerd door de mogelijkheden van de hedendaagse technologieën. Deze processen toetsen we voortdurend aan de technische eisen van cybersecurity en richtlijnen binnen de privacywet. Deze ontwikkelingen hebben zich vertaald in een uitbreiding van 3 fte voor informatieveiligheid en het aanvragen van diverse investeringskredieten;
- De Omgevingswet verplicht ons zaakgericht te gaan werken. Daarnaast moeten we voldoen aan Digitaal 2017, de BIWA en de nieuwe privacywetgeving van de AVG. Zaakgericht werken helpt ons hier invulling aan te geven en een inhaalslag te maken in onze (digitale) dienstverlening. In 2018 is een krediet gevoteerd zodat in 2019 met de uitvoering van het zaakgericht werken gestart kan worden;
- De kostentoedelingsverordening 2019 is in 2018 vastgesteld. Volgens de Waterschapswet moet de verdeling van de watersysteem-heffing over de categorieën tenminste eens in de vijf jaar worden herzien en vastgelegd in een kostentoedelingsverordening. De effecten van de nieuwe kostentoedeling op de tarieven per belastingcategorie zijn uitgewerkt;
- In 2018 is een cao afgesloten voor de waterschappen met een looptijd van 1-1-2017 tot en met 31-12-2019. De effecten van de cao vallen hoger uit dan waarmee Aa en Maas in haar begrotingen rekening gehouden had. De hogere lasten maken onderdeel uit van deze Programmabegroting;
- Voor de effecten van de renovatie van rwzi ‘s-Hertogenbosch is in 2018 een bestemmingsreserve van € 4.873.640 gevormd. Uit deze bestemmingsreserve worden de effecten van de renovatie van rwzi ‘s-Hertogenbosch en de extra kosten voor slibafvoer in 2018 en 2019 worden gedekt;
- Tijdens de zomer van 2018 hebben we als waterschap ervaren wat klimaatverandering voor ons kan betekenen. De lange periode van droogte heeft een flinke impact gehad op het functioneren van het watersysteem en de organisatie. Natuurlijk zijn de gevolgen voor onze klanten en de natuur het grootst. De effecten voor het grond- en oppervlaktewater waren in het veld zichtbaar. De consequenties van deze droogte zullen worden opgepakt vanuit Weer, een uitdaging.

2.2 *Uitgangspunten en normen*

Algemeen beleidsuitgangspunten
In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitgangspunten en de normen die zijn gehanteerd bij de berekende cijfers in deze Programmabegroting. Binnen de Programmabegroting wordt voortgeborduurd op de Programmabegroting 2018 aangevuld de effecten uit de Voorjaarsnota 2018.

De uitgangspunten en normen zijn gebaseerd op het vastgestelde Bestuursakkoord, het Waterbeheerplan 2016-2021 en Nota financieel beleid 2018. Omdat in het Bestuursakkoord is bepaald dat de totale netto lasten van het waterschap in de periode 2015-2019 niet meer mogen stijgen dan het totale inflatieniveau over die periode, schuiven we zo min mogelijk lasten door naar de toekomst en zijn werkzaamheden die jaarlijks terugkomen zoveel mogelijk in de exploitatie opgenomen.

Voor de Meerjarenraming 2019-2029 zijn tot en met 2021 de uitgangspunten van het WBP 2016-2021 gehanteerd, waarbij tevens rekening is gehouden met de effecten van de opgestelde midterm review, aangevuld met het koersdocument Weer, een uitdaging en de beleidsnota Klimaatbestendigheid. Voor de jaren na 2021 is voortgeborduurd op de bepaalde interne- en rekentechnische maatregelen.

Als afgeleide van het Bestuursakkoord zijn in de Nota financieel beleid 2018 de volgende criteria vastgelegd:
- Bewerkstelligen van een gelijkmatige en maatschappelijk verantwoorde kostenontwikkeling;
- Bewerkstelligen van een gelijkmatig en maatschappelijk verantwoord heffingenverloop;
- Bewerkstelligen van een kostendekkend tarief (gelijkschakeling van de opbrengsten uit de belastingheffing en de netto-kosten);
- Verantwoorde aanwending van de egalisatiereserves met inachtneming van de minimaal benodigde omvang van de egalisatiereserves (8% watersysteembeheer en 7% waterzuivering);
- Voldoen aan een prudent voorzieningenbeleid;
- Toerekenen van rente aan de reserves komt ten gunste van de exploitatie.

Interne- en rekentechnische maatregelen
Rekening houdend met de hierboven beschreven uitgangspunten en normen zijn de volgende interne- en rekentechnische maatregelen doorgevoerd.

<u>Investeringsvolume</u>
Voor het door te rekenen investeringsvolume is uitgegaan van het volume uit het Waterbeheerplan 2016-2021, zijnde gemiddeld € 38,7 miljoen netto per jaar gecorrigeerd met de doorgevoerde maatregelen om zo min mogelijk lasten naar de toekomst door te schuiven en werkzaamheden die jaarlijks terugkomen geleidelijk in de exploitatie onder te brengen. Tevens zijn in de jaren 2019, 2023 en 2027 de uitgaven voor de verkiezingen opgenomen.

Bovenstaande leidt voor het meerjarig-kader tot de volgende doorgerekende volumes.

*(bedragen * € 1.000)*

WBP-periode												
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
36.171	36.413	36.405	37.238	35.209	34.540	35.500	36.800	35.500	35.500	35.500	36.800	35.500

Analoog aan andere jaren geldt dat de investeringen voor de grondbank, de agiostortingen ten behoeve van de SNB en het project aanpassing rwzi ‘s-Hertogenbosch buiten beschouwing blijven.

De verwachte investeringen naar aanleiding van de afvalwaterstrategie zijn niet in deze doorrekening meegenomen.

Autonome ontwikkelingen

Bij de berekening van de kosten voor de meerjarenraming 2019-2029 is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- *Algemeen:*

- De bestemming van het saldo van de Jaarrekening 2017 is verwerkt;
- Het verwachte begrotingsresultaat van de Programmabegroting 2018, (incl. eerste begrotingswijziging 2018) is doorgerekend.

- *Per kostensoort:*

- Kapitaallasten
  - De kapitaallasten zijn bepaald volgens het bij de interne rekentechnische beheersmaatregelen bepaalde investeringsvolume;
  - Gerekend is met een rente-omslagpercentage van 2,4% voor 2019 (2,7% vanaf 2020 en volgende). Bij bepaling van dit percentage is rekening gehouden met de herziening van het leningenpakket in 2015 en de afgesloten leningen ter financiering van het WBP 2016-2021;
  - Het rentepercentage kredietaanvragen investeringen 2018: 2,%;
  - Het percentage bespaarde rente is marktconform (bron: Nederlandse Waterschapsbank N.V.) en wordt toegepast bij rentetoerekening aan reserves en voorzieningen en bepaling van de rentebesparing eigen financieringsmiddelen. Voor de Programmabegroting is voor deze rentetoerekening uitgegaan van een rentepercentage van 1.0%;
- Personeelslasten
  - De rekeneenheid voor de basisformatie voor de gehele organisatie is gesteld op een formatie van 445,65 fte.;
  - Te realiseren opbrengsten van uitgeleend personeel zijn als opbrengst verantwoord en vormen samen het geheel van de personeelslasten;
  - De ureninzet van de organisatie voor uitvoering van de HWBP-projecten Ravenstein-Lith en Cuijk-Ravenstein zullen volledig geactiveerd worden;
  - De cao-afspraken zijn doorgerekend voor 2019. Voor het meerjarig kader is rekening gehouden met een toename van 1,5% per jaar;
- Goederen en diensten van bijdrage aan derden
  - Voor 2019 is gerekend met een inflatiepercentage van 1.3% t.o.v. cijfers 2018;
  - Noodzakelijke verhogingen of (OOO) posten zijn, mits voldoende onderbouwd, opgenomen;
  - In meerjarig-kader is gerekend met een inflatiepercentage van 1,5%;
  - De effecten uit de Voorjaarsnota 2018 zijn volledig doorgerekend;
- Opbrengsten personeelsbaten / goederen en diensten en bijdrage van derden
  - Ten opzichte van 2018 zijn de cijfers geactualiseerd, waarbij tevens rekening is gehouden met de effecten uit de Voorjaarsnota 2018.

2.3 *Incidentele lasten en baten*

Deze paragraaf bevat een overzicht van de incidentele lasten en baten, verdeeld naar kostendrager, die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd.

Tabel 17: Incidentele lasten

Kostendrager	Incidentele last
Ondersteuning	€ 70.000
Watersysteembeheer	€ 639.400
Waterzuiveringsbeheer	€ 695.000
Totaal	**€ 1.404.400**

De incidentele lasten voor de ondersteuning bestaan uit het Omgevingswet-proof maken van de legger regionale waterkeringen. Voor watersysteembeheer betreft het met name de bijstelling van het budget van cyclisch groot onderhoud (baggeren en herprofileren) met € 500.000 om de contractuele verplichtingen met de gemeente 's-Hertogenbosch na te komen en incidentele lasten voor achterstallig onderhoud. De huur van de installatie voor de pilot Verwijdering medicijnresten, aanpassing transport roostergoed en algenbestrijding zijn de voornaamste incidentele lasten voor waterzuiveringsbeheer.

Tabel 18: Incidentele baten

Kostendrager	Incidentele baat
Waterzuiveringsbeheer	€ 400.000
Totaal	**€ 400.000**

De incidentele baat is de bijdrage van het Rijk voor de pilot Verwijdering medicijnresten.

2.4 *Kostentoerekening*

De kostentoerekening is het systeem waarmee de kosten van kostensoorten, kostenplaatsen en producten op basis van bedrijfseconomische criteria worden doorberekend aan (andere) kostenplaatsen en waarmee de kosten van primaire beheerproducten, beleidsproducten, beleidsvelden en uiteindelijk de waterschapstaken worden bepaald. Het streven is efficiency en een kostenbewuste grondhouding.
Primair uitgangspunt is het voorzichtigheidsprincipe, met name waar het de waardering van de activa en passiva betreft. Secundaire uitgangspunten zijn het realisatieprincipe en het matchingprincipe. Het eerste gaat ervan uit dat de lasten in de Programmabegroting worden opgenomen mits ze voorzienbaar zijn en baten wanneer ze realiseerbaar worden geacht. Het tweede uitgangspunt houdt in dat lasten worden begroot in dezelfde periode als de baten waarvoor betreffende lasten zijn gemaakt.

Kostentoerekening vindt plaats naar drie gezichtspunten:
- Naar programma: Programmabegroting;
- Naar kostendrager: de hoofdtaken van het waterschap;
- Naar kosten- en opbrengstsoorten.

Programmabegroting
De Programmabegroting bestaat uit vier bestuurlijke programma's: Veilig en bewoonbaar beheergebied, Voldoende water en robuust watersysteem, Gezond en natuurlijk water en Schoon water.
De kosten van de beleids- en beheerproducten (BBP) worden over deze programma's verdeeld volgens de systematiek uit de Nota financieel beleid 2018. Per programma zijn de totale netto kosten weergegeven (paragrafen Input Programmabegroting 2018).

Kostendragers

Hierbij worden de kosten zoveel mogelijk toegerekend naar de kostendragers, ofwel de twee taken van het waterschap (watersysteembeheer en zuiveringsbeheer). Voor die kosten van bepaalde BBP producten en ondersteunende producten, waarbij dat niet mogelijk is, wordt de verdelingssystematiek gebruikt die is vastgelegd in de Nota financieel beleid 2018. Deze methode is vooral van belang voor bepaling van de belastingtarieven. De BBP-producten worden verdeeld op basis van, via ervaringscijfers, bepaalde verdeelsleutels. De ondersteunende producten zijn verdeeld volgens onderstaande staat.

Tabel 19: Verdeling ondersteunende producten

Ondersteunende producten	doorverdeling op basis van:				
	totaal directe uren per product per taak	totaal directe kosten per product per taak	per m^2 naar afdelingen	kosten per werkplek naar afdelingen	per licentie naar afdelingen
Centraal management	x				
Management- en bestuursrapportages		x			
Organisatiebeleid en -beheer	x				
Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning	x				
Interne voorlichting	x				
Concern control en financieel beleid		x			
Meerjarenraming en begroting		x			
Comptabiliteit		x			
Informatiebeleid en automatisering				x	
Centraal (geo)-grafische informatie					x
Personeelsbeleid en -beheer	x				
Huisvesting			x		
Interne faciliteiten	x				
Kwaliteitszorg, Arbo en milieu	x				
Bemonstering en analyse	x				

Kosten- en opbrengstsoorten

Toerekening naar kosten- en opbrengstsoorten vindt plaats op basis van de richtlijnen uit de zogenoemde Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (RBVW). Deze indeling maakt het mogelijk aan bedrijfsvergelijking te doen. Daarnaast worden de gegevens gebruikt voor de Europese rapportageverplichtingen die voortvloeien uit de deelname aan de Economische en Monetaire Unie (EMU).

2.5 *Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen*

Overige bestemmingsreserves

Overige bestemmingsreserves zijn reserves bedoeld voor een incident dat zeker zal plaatsvinden, maar waarvan nog niet duidelijk is wanneer en met welke financiële consequenties.

*Tabel 20: Bestemmingsreserves (bedragen * € 1.000)*

Omschrijving	Stand aan het begin van het dienstjaar	Mutaties in dienstjaar				Stand aan het einde van het dienstjaar	Bespaarde rente, welke niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Verminderingen			
		Interne		Interne			
		Rente	Mutaties	Rente	Mutaties		Bedrag
Bestemmingsreserves							
Vernieuwing kunstwerken Peelkanaal	873	8				881	
Vernieuwing kunstwerken Afleidingskanaal	570	6				575	
Afkoopsommen waterkering	128	1		1		128	1
Afkoopsommen waterbeheersing	2.950	29		29		2.950	29
Natschadeloket peilopzet Maas	1.439	14		14		1.439	14
Reserve grondverkopen	256	2		2		256	2
Extra afschrijving renovatie rwzi Den Bosch	418	4		4	202	216	4
vertragingkosten renovatie rwzi Den Bosch	2.209	21		21	2.209		21
Bestemmingsreserve PBB	1.266	12		12	450	816	12
IBP 2016-2021	149	1		1		149	1
TOTAAL BESTEMMINGSRESERVES	**10.258**	**99**		**85**	**2.861**	**7.411**	**85**

De mutaties op de bestemmingsreserves bestaan uit onttrekkingen uit de bestemmingsreserves voor de extra afschrijving op de rwzi 's-Hertogenbosch, vertragingskosten van de rwzi 's-Hertogenbosch en persoonsgebonden budget (PBB).

Voorzieningen

Voorzieningen zijn afgezonderde vermogensbestanddelen bestemd voor:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's met betrekking tot te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijk is in te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening dient tot gelijkmatige verdeling van kosten over een aantal begrotingsjaren;
- Arbeidsgerelateerde verplichtingen voor ambtenaren en bestuurders.

In de toelichting op de (financierings)balans wordt, in voorkomende gevallen, een verklaring gegeven over de mutaties en over de gewenste omvang van de voorzieningen.

*Tabel 21: Bestemmingsreserves (bedragen * € 1.000)*

Omschrijving	Stand aan het begin van het dienstjaar	Mutaties in dienstjaar				Stand aan het einde van het dienstjaar	Bespaarde rente, welke niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Verminderingen			
		Interne		Interne			
		Rente	Mutaties	Rente	Mutaties		Bedrag
Voorzieningen							
Vz arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	66	1		1		66	1
Vz arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	413	4		4		413	4
TOTAAL VOORZIENINGEN	**478**	**5**		**5**		**478**	**5**

2.6 *Waterschapsbelastingen*

De waterschapsbelasting kent verschillende soorten heffingen:

- Watersysteemheffing:
    1. Ingezetenen;
    2. Gebouwd;
    3. Agrarisch en overig ongebouwd;
    4. Natuurterreinen;
    5. Verontreinigingsheffing voor directe lozingen op het oppervlaktewater;
- Zuiveringsheffing voor indirecte lozingen.

De watersysteemheffing is gebaseerd op de kosten voor watersysteembeheer. Genoemde kosten zijn toegedeeld volgens de kostentoedelingsverordening. Deze verordening is een uitvloeisel van de Waterschapswet (artikel 119, lid 5) en dient een keer per vijf jaar te worden herzien.
De heffingen zijn opgenomen in paragraaf 3.2 en 3.3. De kostentoedeling naar de verschillende categorieën is als volgt: Ingezetenen (29,0%), Gebouwd (58,0%), Ongebouwd (12,8%) en Natuurterreinen (0,2%).

Kwijtscheldingsbeleid

Op grond van artikel 144 van de Waterschapswet bedraagt de kwijtscheldingsnorm 100%. Deze 100%-norm betreft een norminkomen. Bij een inkomen dat gelijk of lager is dan 100% van het norminkomen wordt volledige kwijtschelding toegepast. Hierbij wordt aangesloten bij de gemeentelijke toetsing. Kwijtschelding wordt alleen verleend voor watersysteemheffing ingezetenen en zuiveringsheffing particulieren aan wie daar op basis van de kwijtscheldingsregeling voor in aanmerking komen.

Mate van kostendekkendheid

Hierbij wordt ingegaan op de stand aan het begin, de mutaties en de stand aan het eind van het begrotingsjaar van de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie. De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie (egalisatiereserve watersysteembeheer en waterzuiveringsbeheer) dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven en worden niet specifiek besteed. De minimumomvang van de egalisatiereserve is vastgesteld op 8% van de netto kosten watersysteembeheer en 7% van de netto kosten zuiveringsbeheer. De categoriereserve wordt gebruikt om de jaarlijkse hoeveelheidsverschillen binnen de categorieën te verrekenen.

Om te komen tot volledige kostendekkendheid worden in onderstaande staat de mutaties binnen de betreffende categoriereserves en bestemmingsreserve voor tariefegalisatie watersysteem en zuiveringsbeheer gepresenteerd.

Tabel 22: Tariefegalisatiereserves

Omschrijving	Stand aan het begin van het dienstjaar	Mutaties in dienstjaar				Stand aan het einde van het dienstjaar	Bespaarde rente, die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Verminderingen			
		Interne		Interne			
		Rente	Mutaties	Rente	Mutaties		Bedrag
Reserves watersysteembeheer							
Categoriereserve ingezetenen	-196	-2	211			13	
Categoriereserve gebouwd	3.698	36	387			4.120	
Categoriereserve ongebouwd	7					7	
Categoriereserve natuurterreinen	-9					-9	
Egalisatiereserve watersysteembeheer	10.415	100		100	1.904	8.511	100
Totaal tariefegalisatiereserve watersysteembeheer	**13.915**	**134**	**598**	**100**	**1.904**	**12.643**	**100**
Reserves waterzuiveringsbeheer							
Egalisatiereserve zuiveringsbeheer	13.875	134	3.099	134		16.975	134
Totaal tariefegalisatiereserve waterzuiveringsbeheer	**13.875**	**134**	**3.099**	**134**		**16.975**	**134**

Geraamde opbrengsten

De raming van de opbrengsten per taak wordt voor een deel bepaald door de eenheden. Het aantal eenheden wordt aangeleverd door de BSOB. In onderstaande overzichten worden de geraamde opbrengsten per taak, uitgesplitst naar heffingssoort, in beeld gebracht.

Grafiek 3: Geraamde belastingopbrengsten watersysteembeheer 2019

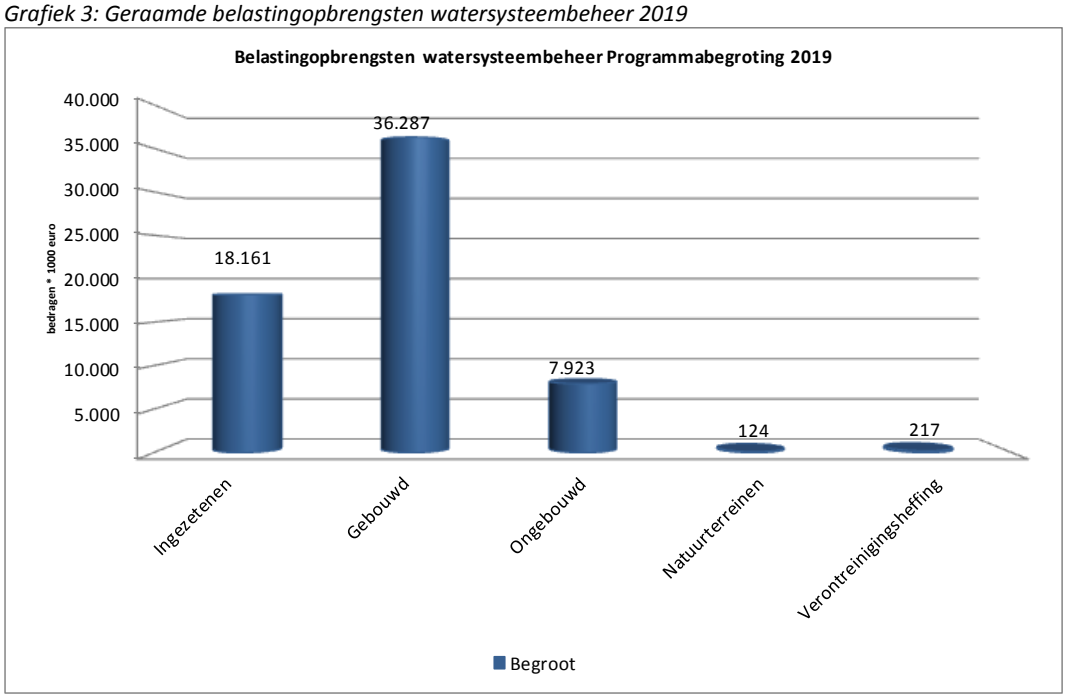

Grafiek 4: Geraamde belastingopbrengsten zuiveringsbeheer 2019

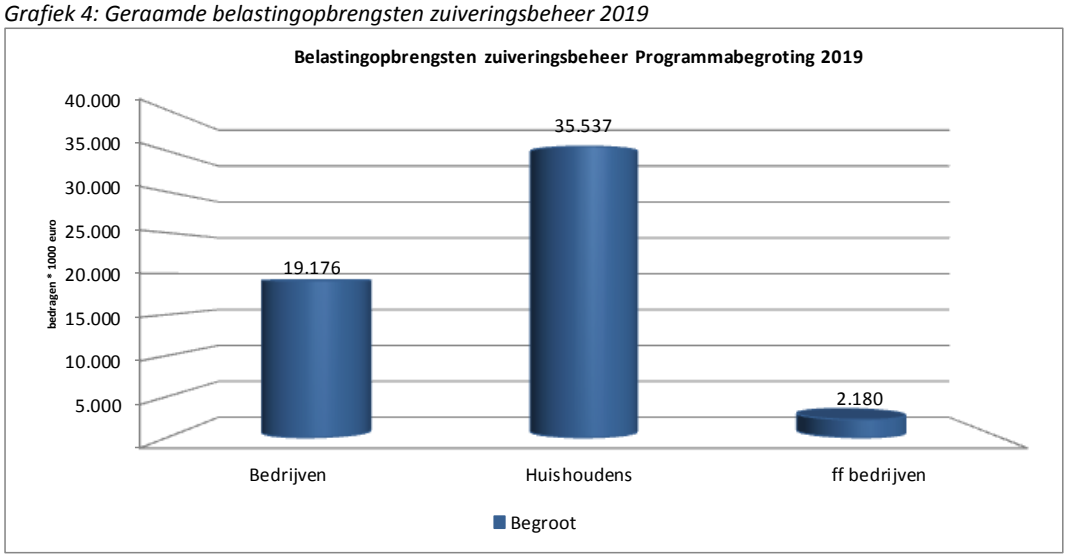

Tariefontwikkeling

De tariefontwikkeling is afhankelijk van een drietal factoren:

1. De kostenontwikkeling gebaseerd op:
    - uitgangspunten van de Voorjaarsnota 2018
    - extra benodigde budgetten niet voorzien bij Voorjaarsnota 2018;
2. De ontwikkeling van de heffingseenheden:
   Voor de ontwikkeling van de eenheden zijn de prognoses aangehouden zoals aangeleverd door de BSOB;
3. De relatie met de reservepositie:
   Waarbij het saldo van de egalisatiereserve watersysteembeer niet lager mag zijn dan de minimum norm van 8% van de netto kosten watersysteembeheer. Voor de egalisatiesreserve waterzuiveringsbeheer geldt een norm van 7% van de netto kosten waterzuiveringsbeheer.

Rekening houdend met bovengenoemde financiële uitgangspunten wordt in onderstaand overzicht de tariefontwikkeling in relatie tot de kostenontwikkeling voor het begrotingsjaar 2019 gepresenteerd:

Tabel 23: Kostenontwikkeling per taak

KOSTEN	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Gemiddeld
Watersysteembeheer													
Kosten absoluut (x € 1000)	61.888	63.517	66.653	68.222	70.011	71.915	74.050	75.983	78.304	80.032	82.533	84.512	
Kostenstijging (in %) cum. t.o.v. 2018		2,6%	7,7%	10,2%	13,1%	16,2%	19,7%	22,8%	26,5%	29,3%	33,4%	36,6%	3,3%
Waterzuiveringsbeheer													
Kosten absoluut (x € 1000)	53.211	53.793	55.670	56.055	56.016	57.062	58.544	59.688	60.576	61.848	63.176	64.670	
kostenstijging (in %) cum. t.o.v. 2018		1,1%	4,6%	5,3%	5,3%	7,2%	10,0%	12,2%	13,8%	16,2%	18,7%	21,5%	2,0%
Totaal													
kosten absoluut (x € 1000)	115.099	117.310	122.323	124.276	126.027	128.977	132.595	135.672	138.880	141.880	145.710	149.182	
kostenstijging (x € 1000) t.o.v. jaar -1		2.211	5.013	1.954	1.750	2.951	3.617	3.077	3.208	3.000	3.830	3.472	
kosten stijging (in %) t.o.v. jaar -1		1,9%	4,3%	1,6%	1,4%	2,3%	2,8%	2,3%	2,4%	2,2%	2,7%	2,4%	
cum. kostenstijging (x € 1000) t.o.v. jaar -1		2.211	7.224	9.178	10.928	13.879	17.496	20.573	23.781	26.781	30.611	34.083	
cum. kostenstijging (in %) cum. t.o.v. 2018		1,9%	6,3%	8,0%	9,5%	12,1%	15,2%	17,9%	20,7%	23,3%	26,6%	29,6%	2,7%

Tabel 24:Tariefontwikkeling per categorie

TARIEVEN	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Gemiddeld
Watersysteembeheer													
Tariefsstijging ingezetenen		1,1%	2,8%	2,9%	1,8%	2,1%	2,1%	2,3%	2,1%	0,6%	1,4%	2,0%	1,9%
Tariefstijging gebouwd		-4,5%	-0,6%	-0,8%	-1,4%	2,7%	1,9%	0,9%	-1,0%	-0,7%	-0,2%	1,4%	-0,2%
Tariefsstijging per herleide ha. In %		5,6%	4,6%	4,4%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	2,0%	2,5%	2,5%	3,3%
Tariefsstijging natuurterrein		99,6%	6,5%	4,4%	2,1%	2,3%	2,5%	3,0%	3,1%	1,9%	2,1%	2,5%	11,8%
Waterzuiveringsbeheer													
Tariefsstijging per v.e. in %		1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Totaal													
Totaal belastingopbrengst	114.552	119.604	122.457	125.442	127.938	132.117	136.132	139.883	142.866	145.588	148.831	150.999	
Gemiddelde opbrengststijging		4,4%	2,4%	2,4%	2,0%	3,3%	3,0%	2,8%	2,1%	1,9%	2,2%	1,5%	2,5%

Concluderend kan gesteld worden dat gedurende de planperiode 2019-2029 de gemiddelde kostenstijging uit komt op een percentage van 2,7%.

De gemiddelde opbrengststijging voor 2019 van 4,4% (Voorjaarsnota 2018 4,0%) is noodzakelijk voor:

- Het opvangen van de doorgevoerde begrotingswijziging 2018;
- Doorvoeren financiële effecten van de Voorjaarsnota 2018;
- Het op kunnen vangen van de extra kosten 2018 waarvan de volledige effecten nog niet bepaald konden worden in de Voorjaarsnota 2018 of nog niet voorzien konden worden. (onder andere vertragingskosten rwzi 's-Hertogenbosch, cao-afspraken, effecten onderhoudskosten in verband met uitbreiding areaal, bestek waterloopdeel binnen ING).

Lastendruk

De lastendruk voor de burger is omgerekend naar de volgende belastingprofielen.

Tabel 25:Overzicht belastingprofielen

Kenmerken profiel	Lastendruk		
	Belastingdruk 2018	Belastingdruk 2019	Toename in %
Meerpersoonshuishouden: 2018 3 VE, 2019 3 VE, 2018 WOZ € 300.000 , 2019 WOZ € 300.000	€ 317,13	€ 314,02	-1,0%
Eenpersoonshuishouden: 2018 1 VE, 2019 1 VE, 2018 WOZ € 300.000, 2019 WOZ € 300.000	€ 221,85	€ 217,78	-1,8%
Agrarische onderneming: 2018 3 VE, 2019 3 VE 2018 WOZ opstallen € 750.000 , 2019 WOZ opstallen € 750.000 2018 Ongebouwd ha. 25 , 2019 Ongebouwd ha. 25	€ 2.313,62	€ 2.405,71	4,0%
Natuurterreinbeheerder: 2018 Ongebouwd ha. 1000 , 2019 Ongebouwd ha. 1000	€ 2.540,00	€ 5.070,00	99,6%
Groothandel: 2018 9,07 VE(à 150 gr O2), 2019 9,07 VE(à 150 gr O2), 2018 WOZ opstallen € 2.400.000, 2019 WOZ opstallen € 2.400.000	€ 1.412,23	€ 1.375,67	-2,6%
Middelgroot metaalbedrijf: 2018 408 VE(à 150 gr O2), 2019 408 VE(à 150 gr O2), 2018 WOZ opstallen € 12.000.000, 2019 WOZ opstallen € 12.000.000	€ 24.043,31	€ 24.031,39	0,0%

Tabel 26:Overzicht belastingprofielen

Belastingcategorie	Tarief 2018	Tarief 2019	Toename in %
Watersysteemheffing			
Ingezetenen	€ 59,06	€ 59,70	1,1%
Gebouwd % van WOZ-waarde	0,03838%	0,03665%	-4,5%
Ongebouwd	€ 72,95	€ 77,07	5,6%
Natuurterreinen	€ 2,54	€ 5,07	99,6%
Waterzuiveringsheffing			
Per Vervuilingseenheid	€ 47,64	€ 48,12	1,0%

Het uitvoeren van de ambities van de Voorjaarsnota 2018, aangevuld met de niet voorziene extra noodzakelijke kosten en rekening houdend met de financiële beleidsuitgangspunten veroorzaken de noodzakelijke tariefstijgingen in 2019. In tariefstijgingen zijn de effecten van de nieuwe kostentoedelingsverordening meegenomen. Het effect voor gebouwd is -0,7%, voor ongebouwd +2,4% en voor natuurterreinen +100%.

2.7 *Weerstandsvermogen*

Weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen, zodat ze haar taken kan voortzetten. Het weerstandsvermogen van de organisatie wordt bepaald door de algemene reserve enerzijds en de financiële risico's anderzijds.

Algemene reserve
De algemene of weerstandsreserve is bedoeld om risico's bij calamiteiten op te vangen. Binnen het waterschap is per taak een maximumnorm bepaald voor de hoogte van de algemene reserve:

- Watersysteembeheer € 1.600.000
- Zuiveringsbeheer € 1.750.000

Voor de hoogte van het weerstandsvermogen is in de RBVW geen norm gesteld. Bovengenoemde bedragen zijn bepaald conform de vastgestelde Nota financieel beleid 2018 en worden jaarlijks opnieuw beoordeeld.

Weerstandsvermogen
Voor de bepaling van het weerstandsvermogen wordt de risico-inventarisatie periodiek herijkt. Hierbij wordt een methode gehanteerd waarbij de geïnventariseerde risico's vertaald worden naar financiële omvang op basis van kans en financiële impact.
Voor de bepaling van het weerstandvermogen wordt de weerstandscapaciteit vergeleken met de financiële omvang van de geïnventariseerde risico's. Schematisch:

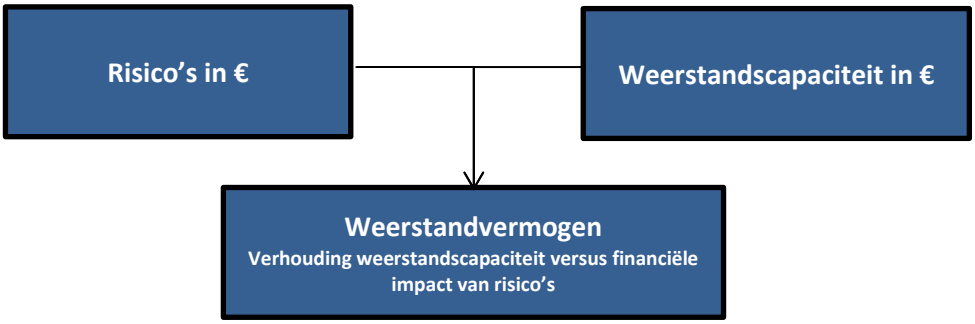

Uitgaande van de kans van het optreden van risico's zijn drie scenario's doorgerekend (optimistisch, gematigd en pessimistisch). Afhankelijk van het gekozen rekenscenario is de totale financiële impact van de geïnventariseerde risico's na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen als volgt:

Financiële impact van de risico's:

Scenario	Financiële omvang van alle risico's
Optimistisch	€ 1.390.000
Gematigd	€ 2.302.500
Pessimistisch	€ 3.215.000

Weerstandscapaciteit:
De weerstandscapaciteit van Aa en Maas in 2019 bestaat uit de volgende componenten:

- Een reserve van € 3.350.000 als specifiek aangemerkte weerstandsreserve;
- Overige algemene reserves;

- Het vermogen om extra inkomsten te genereren door het verhogen van de belastingen;
- Het vermogen om uitgaven te verminderen door middel van bezuinigingen en/of temporiseren (creëren van extra begrotingsruimte).

Dit levert het volgende beeld op waarbij voor het gemak de weerstandscapaciteit beperkt is tot de specifiek gehanteerde weerstandsreserves. De weerstandscapaciteit is afgezet tegen de geldwaarde van de risico's. Een weerstandsvermogen <1 is dan als onvoldoende te kwantificeren. Een weerstandsvermogen >1 is dan als voldoende aan te merken.

Scenario	Financiële weerstandsvermogen
Optimistisch	2,41
Gematigd	1,45
Pessimistisch	1,04

Conclusie
Voor 2019 zijn de risico's verder in beeld gebracht, maar dat heeft niet geleid tot het aanpassen van de gevormde reserves.

De specifieke weerstandsreserve van € 3.350.000 is ook in het pessimistische scenario toereikend voor de geïnventariseerde risico's.
Het financiële weerstandsvermogen is in werkelijkheid echter nog groter, omdat bij bovengenoemde bepaling van de weerstandscapaciteit in de berekening nog geen rekening is gehouden met de omvang van de overige algemene reserves, het vermogen om extra inkomsten te genereren door het verhogen van de belastingen danwel het vermogen om uitgaven te verminderen door middel van bezuinigingen en/of temporiseren (creëren van extra begrotingsruimte).

Risico's

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Van onderstaande risico's is waar mogelijk een indicatieve schatting gegeven van de hoogte van het risicobedrag. De risico's zijn als volgt verdeeld:
- Nieuw ontstane risico's;
- Doorlopend uit voorgaande jaren (geactualiseerd);
- Doorlopend uit voorgaande jaren (ongewijzigd).

Nieuw ontstane risico's

Omgevingswet
Met de huidige inzet voor de Omgevingswet van € 100.000 per jaar en 2,0 fte tot aan de inwerkingtreding van de wet, kan veel worden gedaan. Zo is bijvoorbeeld de actualisering van de legger waterkeringen gefinancierd uit de € 100.000 voor 2018.
De invoeringsdatum van 1 januari 2021 is met de laatste informatie (kamerbrief stand van zaken Omgevingswet, 5 juli 2018) bevestigd. Dit betekent dat gemeenten in ons gebied zullen versnellen en de vraag om inbreng in gebiedsvisies en -plannen te leveren intensiever zal worden. Hierdoor is een additionele inzet gevraagd van circa € 300.000 en 1,0 - 1,5 fte. Aangezien we hiervoor echt

afhankelijk zijn derden (Rijk en gemeenten) is de exacte inzetperiode moeilijk te bepalen. Voor 2019 hebben we ervoor gekozen om de budgetten vooralsnog niet te verhogen. Als andere partijen vaart gaan maken, bijvoorbeeld met het opstellen van omgevingsvisies, dan heeft dit effect op de beschikbare middelen en capaciteit in 2019. Wanneer deze ontoereikend zijn zullen wij een voorstel voorleggen.

BSOB
Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas heeft op 6 juli 2018 een motie aangenomen over de inning van schulden door BSOB. De motie roept op om de discrepantie tussen kosten en opbrengsten van het innen van schulden te bespreken. Verder wordt ook verzocht een discussie te openen over een meer klantvriendelijke manier van innen, om onnodige groei van schulden te voorkomen. De bestuurlijke vertegenwoordiger van waterschap Aa en Maas zal in het algemeen bestuur van BSOB de motie ter sprake brengen. Indien het algemeen bestuur van BSOB besluit om gehoor te geven aan de oproep in de motie en het beleid voor inning van schulden aan te passen, leidt dit tot een lagere opbrengst van invorderingskosten. Hierdoor zal de deelnemersbijdrage van waterschap Aa en Maas aan BSOB toenemen.

De deelnemers in BSOB hebben in 2017 aangegeven behoefte te hebben aan een eventuele herijking van de huidige kostenverdeelmethode ten aanzien van de uitvoeringskosten van BSOB. Het doel is om tot een gedragen methode te komen die leidt tot een transparante, eerlijke en voorspelbare verdeling van de uitvoeringskosten van BSOB. Naar verwachting zal het algemeen bestuur van BSOB in het najaar van 2018 uitgangspunten vaststellen en besluiten deze te hanteren voor een nieuwe kostenverdeelmethode met ingang van 2019. Indien er daadwerkelijk wordt besloten een nieuwe kostenverdeelmethode te gaan hanteren kan dit leiden tot een andere verdeling van de uitvoeringskosten tussen de deelnemers onderling. Dit betekent dat ook de voor 2019 begrote deelnemersbijdrage voor Aa en Maas (€ 2.275.543) kan wijzigen.

Risico's doorlopend uit voorgaande jaren geactualiseerd

Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)
Waterschap Aa en Maas is voor 29,42% aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). SNB verwerkt zuiveringsslib in een slibverbrandingsinstallatie (SVI). SNB is een naamloze vennootschap, wat inhoudt dat de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in beginsel beperkt is tot hun verplichting om de door hen gehouden aandelen vol te storten.

SNB is door haar maatschappelijke functie en met haar ondernemende bedrijfsvoering blootgesteld aan strategische, operationele, financiële en compliance risico's. Risicomanagement is daarom een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. Het nemen van risico's is inherent aan ondernemen. Door een bewuste afweging te maken tussen doelstellingen en de risico's die SNB bereid is te nemen, streeft SNB naar een bestendige en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering. Om de risico's te beoordelen en vergelijken wordt intern gebruik gemaakt van een risicomatrix. De belangrijkste risico's zijn:

<u>Tijdelijk hoge slibaanvoer</u>
Zoals eerder aangeven blijft de verwachte afname van de slibproductie achter door vertragingen in de bouw en opstart van enkele Energiefabrieken. Het lijkt erop dat er tevens sprake is van een landelijke toename in de slibproductie. Zolang deze situatie voortduurt, is SNB genoodzaakt slib extern te verwerken. In Nederland en in de omringende landen is zeer beperkt of geen extra slibverwerkingscapaciteit beschikbaar. Dit betekent oplopende kosten en tijdelijke ad-hoc opslag van slib. Voor 2019 worden de hiermee gemoeide kosten geschat op circa € 5,3 miljoen. Extra verwerkingscapaciteit is op korte termijn niet realiseerbaar, waardoor in 2017 onderzoek is gestart

naar alternatieve duurzame oplossingen voor opslag. Hiervoor wordt binnenkort een investeringsvoorstel ingediend dat ook in de verdere toekomst van nut zal zijn voor de bedrijfsvoering mede gelet op de beperkte mogelijkheden voor opslag van slib en zeer krappe verwerkingscapaciteit in Nederland.

Afname NL-slibproductie

De waterschappen verwachten een afname van de slibproductie door de ombouw van zuiveringen tot energie- en grondstoffenfabrieken, waardoor een onderbezetting van de SVI dreigt. Deze afname wordt voorlopig echter nog niet voorzien (zie vorige punt). Onderbezetting van de SVI leidt tot hogere verwerkingskosten voor de aandeelhouders. In de afgelopen jaren is dit risico sterk afgenomen door het afsluiten van nieuwe slibverwerkingscontracten. In 2022 kan een dergelijk risico optreden. De omvang van dit risico, van toepassing op alle aandeelhouders van SNB, is circa € 1 miljoen per jaar.

Tekort aan (technisch) personeel en materieel

SNB is in redelijke mate afhankelijk van derden voor onderhoud aan de installatie om de continuïteit van het verwerkingsproces te garanderen. Beheersing van dit risico wordt gemitigeerd door een adequate regievoering, screening van externe contractpartijen en contractbeheer. SNB ondervindt sinds ongeveer een jaar last van het gebrek aan specialistisch (technisch) personeel bij onderhoudsbedrijven. Ook materieel is niet altijd beschikbaar. Hierdoor bestaat het risico dat bij storingen en regulier onderhoud de werkzaamheden langer duren waardoor de beschikbaarheid van de installatie mogelijk kan afnemen. Voor materieel wordt onderzocht of het meer op voorraad houden van onderdelen en dergelijke noodzakelijk is. Het gebrek aan personeel is minder eenvoudig op te lossen. Al geruime tijd is SNB op dit gebied actief door voorlichting te geven op scholen en het aanbieden van stageplaatsen.

Veranderde wetgeving

Op het gebied van veranderingen in wetgeving spelen momenteel een aantal zaken die aandacht vragen.

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu en de Inspectie Leefomgeving en Transport hebben recent op basis van een uitspraak van het Europees Hof in een Italiaanse zaak en in het kader van de Kader Richtlijn Afvalstoffen besloten het opvullen van Duitse zoutmijnen met afval niet meer te zien als een nuttige toepassing. Hierdoor wordt SNB beperkt in de afzet van haar indampzout en een deel van haar vliegas. Het besluit wordt aangevochten door diverse marktpartijen bij de Raad van State. Hierbij is SNB nauw betrokken. Mocht de Raad van State het besluit bekrachtigen, dan kan het indampzout alleen nog gestort worden op specifiek hiervoor bestemde locaties tegen aanzienlijk hogere kosten, circa € 300.000 meer.

In november 2018 zal het nieuwe BAT WI Reference Document worden gepubliceerd. Hieruit volgen naar verwachting nieuwe meetverplichtingen die in 2023 tot kostenverhoging zullen leiden. Naar verwachting zal kwik continu gemeten moeten gaan worden en periodieke meetverplichtingen worden uitgebreid voor lachgas (meet SNB echter reeds continu), PCB's, broomverbindingen en benzo(a)pyrene. Daarnaast is een verlaging van de ammoniak emissienorm op langere termijn niet uit te sluiten. Aanpassingen aan de installatie van SNB om de ammoniakuitstoot te verlagen zijn mogelijk, maar dat vraagt om nieuwe investeringen. Wijzigingen in de normen voor de uitstoot van lachgas (N_2O) hangen vooral samen met de CO_2-emissiehandel op Europees niveau. Op korte termijn wordt echter niet verwacht dat afvalverbranding onder het handelssysteem gaat vallen en ook niet dat de N_2O-emissie wordt opgenomen in het systeem. Nu een periodieke N_2O meting naar verwachting verplicht wordt, is dit op termijn echter niet uit te sluiten.

In het regeerakkoord wordt aangegeven dat per 2019 de vrijstelling voor de afvalstoffenbelasting vervalt voor de verwerking van zuiveringsslib. Dit heeft geen invloed op het resultaat van de eindverwerking maar wel op de positie van SNB (kosten voor de klanten). De vraag is of deze belasting op korte termijn leidt tot alternatieven voor verbranding van slib. Alle huidige routes leiden uiteindelijk tot een vorm van verbranding. Innovaties in de slibeindverwerking hebben nog hun tijd nodig. Afhankelijk van de wijze waarop omgegaan wordt met de waterfractie in het ontwaterd slib lopen de meerkosten voor de klanten hierdoor op van € 4 tot € 28 per ton. SNB is hierover in nauw contact met de UvW. In juni 2018 heeft de staatssecretaris van het ministerie van Financiën in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven, dat er in het Belastingplan van 2019 geen maatregelen over de afschaffing van de vrijstelling opgenomen gaan worden.

Cross Border Lease (CBL)
In 1999 is SNB een Cross-border-lease-transactie aangegaan. Waterschap Aa en Maas staat hoofdelijke garant voor deze transactie samen met twee andere aandeelhouders. Deze garantstelling heeft een contractuele omvang van in totaal € 32,7 miljoen per 1 januari 2019. Onderling hebben de waterschappen die garant staan een verdeling afgesproken inzake bovenstaande garantie. Waterschap Aa en Maas is voor 25,2% aansprakelijk. Dit is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst tussen de aandeelhouders. De terreinen, gebouwen en installaties zijn verhuurd aan een Amerikaanse investeerder voor een periode van 75 jaar. De investeerder heeft dezelfde activa terugverhuurd aan de vennootschap voor een periode van circa 22 jaar. SNB heeft aan het einde van de termijn van de terughuur, januari 2021, de optie om de verhuur af te kopen dan wel om een servicecontract aan te gaan. De voorwaarden en condities van genoemde opties zijn reeds nu vastgelegd en beschreven. In verband met de verplichtingen onder de CBL-transactie is er een recht van hypotheek gevestigd op de terreinen

De oorspronkelijke aandeelhouders, waaronder ook waterschap Aa en Maas, hebben de aandeelhouders die na 1 januari 2009 aandeelhouder in SNB zijn geworden, gevrijwaard van enige aansprakelijkheid en schade inzake de cross-border-lease transactie die SNB vóór toetreding van de desbetreffende aandeelhouder is aangegaan.

Kostenverdeelsleutel SNB
Mede onder invloed van het behaalde incidentele negatieve resultaat op slibverwerking van derden in 2017, als gevolg van de meer dan begrote aanleveringen vanuit onder andere waterschap Aa en Maas, waren er gesprekken over de houdbaarheid van deze afspraken voor de verdeling van het jaarrekeningresultaat 2017 tussen de aandeelhouders. Als resultaat van deze gesprekken is er een compromisvoorstel opgesteld, dat door alle aandeelhouders is geaccepteerd, waarbij is afgesproken dat wordt gewerkt aan een nieuwe kostenverdeelsystematiek ingaande per 2018. Er wordt een ambtelijke commissie ingesteld, met vertegenwoordiging uit alle aandeelhoudende waterschappen en onder voorzitterschap van een neutrale externe deskundige, die een voorstel met nieuwe kostenverdeling aan de aandeelhouders van SNB uitbrengt. Een nieuwe kostenverdeling kan, vanaf 2018, tot een wijziging in de verdeling van de slibverwerkingskosten tussen de aandeelhouders onderling leiden. Wat de financiële consequenties voor Aa en Maas voor 2019 zijn, is nog niet bekend.

AQUON
AQUON heeft in 2015 een deskundig adviseur, op basis van taxaties, de marktwaarde laten bepalen van zijn drie productielocaties (Breda, Leiden en Tiel). De taxaties gaven aan dat de marktwaarde van de panden in Breda en Tiel lager is dan de boekwaarde, waarvoor de panden zijn opgenomen op de balans bij AQUON.

De boekhoudkundige verslaggevingsregels geven aan dat een verschil tussen actuele marktwaarde en boekwaarde van een pand niet financieel verwerkt hoeft te worden indien de panden voor de bedrijfsvoering worden aangehouden.
In juli 2016 heeft het algemeen bestuur van AQUON het dagelijks bestuur opdracht gegeven om het pand in Breda te verkopen. Indien het pand wordt verkocht, kan de verkoopprijs in zowel positieve als negatieve zin afwijken van de huidige boekwaarde. Het algemeen bestuur van AQUON heeft op dit moment geen voornemen om ook de locatie Tiel af te stoten. Mocht op enig moment het algemeen bestuur alsnog een besluit nemen om de locatie Tiel af te stoten, dan zal op basis van de externe waardebepaling een bijzondere waardevermindering worden berekend van circa € 700.000 in het geval het pand een laboratoriumfunctie behoudt. Als het pand een kantoorfunctie krijgt, zal op basis van de externe waardebepaling een bijzondere waardvermindering van circa € 2,5 miljoen worden berekend, te verdelen over de negen eigenaren van AQUON.
Op 8 juni 2018 is door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas unaniem een motie aangenomen over de toekomstige huisvesting van AQUON. Door de motie, het doel is passende huisvesting, worden de kosten van de toekomstige huisvesting van AQUON zo laag mogelijk te houden.

Risico's rond renovatie van de rwzi 's-Hertogenbosch

Bonus-malus regeling

De bonus-maluscondities zoals die als procesgarantie zijn opgenomen in de basisovereenkomst Uitbreiding en realisatie rwzi 's-Hertogenbosch.
De bandbreedte is een uit te keren bonus gemaximeerd op 2,5% van de aanneemsom exclusief BTW, is circa € 1.210.000 inclusief BTW, aan het einde van de onderhoudsperiode (na een meetperiode om de hoogte van de bonus-malus te bepalen) die waterschap Aa en Maas daarna zelf in de dan volgende 14 jaar gaat terugverdienen of een te ontvangen malus gemaximeerd op 10% van de aanneemsom exclusief BTW, is € 4.840.000 inclusief BTW, waarvoor waterschap Aa en Maas dus in de dan volgende 14 jaar uitgaven kan doen om de installatie de gewenste output te laten genereren. De bonus-malus zal worden verrekend na het verstrijken van de onderhoudstermijn en worden gefinancierd binnen de exploitatie.

Stagnatie bedrijfsvoering als gevolg van renovatie

Bij nieuwe investeringsprojecten en scope-wijzigingen in bestaande projecten moet rekening gehouden worden met de consequenties voor onderhoud en beheer. De ervaring leert dat bij uitzonderlijk grote projecten zoals de renovatie van rwzi 's-Hertogenbosch, om te blijven voldoen aan wetgeving en verwachtingen, substantieel extra inzet (uren) nodig is van onze eigen medewerkers. Om de voortgang van de dagelijkse bedrijfsvoering (Beheer & Onderhoud) en tijdelijke overige projecten op rwzi 's-Hertogenbosch niet in gevaar te brengen, zal mogelijk extra inhuur nodig zijn. Deze uren zitten onder andere in het aanwezig zijn bij testen, advies- en informatieverstrekking, aan- en afschakelen van apparatuur, beoordelen van ontwerpen, afname als installatieverantwoordelijke, opnemen van nieuwe of gewijzigde objecten in het OBS, etc. Verder kunnen door in het renovatie-traject proactief te zijn diverse meerwerkkosten na oplevering worden voorkomen.

Planning

De opdrachtnemer heeft meer tijd nodig om het werk te realiseren. De oplevering is verschoven van oktober 2018 naar december 2019. Dit als gevolg van tegenvallers bij de slibgistingstanks die hergebruikt worden. Daarnaast is de renovatie van de waterlijn complex door de bestaande compacte installatie en bijbehorend leidingwerk. Dit heeft tot gevolg gehad dat de effluentnorm overschreden is.

Levering van groen gas
Onderdeel van de renovatie van de rwzi 's-Hertogenbosch is de realisatie van een groen-gas-installatie. Sinds januari 2018 wordt er biogas aan Heineken geleverd en in juli 2018 is de levering naar de gemeentelijke Afvalstoffendienst gestart. Evenredig met de start van de slibgisting wordt de gasproductie opgevoerd waardoor die naar verwachting medio 2019 op volle capaciteit draait.

Technologie
De opdrachtnemer heeft zich voor de renovatie van de rwzi 's-Hertogenbosch ingeschreven met een nieuwe technologie. Daarmee wordt een belangrijk deel nu full-scale toegepast en getest op rwzi 's-Hertogenbosch. Naar verwachting zullen de eerste resultaten eind 2018 beschikbaar zijn. Contractueel ligt het risico voor de realisatie van de rwzi bij de opdrachtnemer en daarmee ook het risico van de werking van de technologie.

Wateroverlast
Als gevolg van de extreem hevige neerslag in de periode mei – juni 2016 is met name in het zuidoosten van het beheergebied van Aa en Maas veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan heeft het waterschap 268 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. De laatst ingediende claim is van begin mei 2018.
Een grove inschatting van de totaal geclaimde schade (vooral gewasschade) komt uit op circa € 8 miljoen met een bandbreedte van € 2 miljoen. Inmiddels is een groot deel van de schadeclaims (circa 261) door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. Thans staan nog 4 claims open. Voor deze claims is een deskundig onderzoek gelast voor de rechtbank. De verwachte oplevering van het hydrologisch rapport is eind 2018. Wederpartijen dienen op basis van het hydrologisch rapport te besluiten de procedure voort te zetten of te staken.
Van de beoordeelde schadeclaims hebben we in het merendeel van de gevallen de aansprakelijkheid afgewezen. In drie gevallen is aansprakelijkheid erkend en in vier gevallen is besloten om tot vergoeding van nadeelcompensatie over te gaan. Totaal is circa € 58.000 uitgekeerd.
Inmiddels heeft het waterschap naar aanleiding van de afwijzingen 8 dagvaardingen ontvangen en 9 verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 Waterwet. In twee gevallen is de afwijzing van het verzoek om nadeelcompensatie inmiddels onherroepelijk.

Tariefdifferentiatie wegen
Op 28 december 2016 heeft de rechtbank Overijssel in een belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en (het belastingkantoor GBLT namens) waterschap Zuiderzeeland geoordeeld dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de verkeersfunctie van de weg niet onder de reikwijdte van het begrip 'verharde openbare wegen' uit de Waterschapswet valt. Volgens de rechter mag de tariefdifferentiatie wegen alleen betrekking hebben op de verharde gedeelten van de wegen. Op 12 december 2017 heeft het gerechtshof deze uitspraak bevestigd. Aangezien het hier gaat om een principiële uitspraak kan die in potentie alle waterschappen raken. Dit heeft te maken met het feit dat alle waterschappen een tariefdifferentiatie wegen kennen en hierbij uitgaan van de ruime interpretatie van het begrip 'verharde openbare wegen'. Volgens de ruime interpretatie worden ook onverharde gronden (bermen en dergelijke) die dienstbaar zijn aan de verharde weg meegerekend. De kans bestaat dat ook andere wegbeheerders de uitspraak aangrijpen om bezwaar tegen hun belastingaanslag te maken. Vooralsnog is nog geen bezwaar aangetekend door wegbeheerders tegen aanslagen van het waterschap Aa en Maas (via BSOB).
Vooralsnog ziet het waterschap geen reden om de aanslagen watersysteemheffing ongebouwd ten aanzien van verharde openbare wegen aan te passen en/of eventuele bezwaren toe te kennen.
Ten eerste heeft een uitspraak van de rechter over de belasting in een ander waterschapsgebied in beginsel geen invloed op de belasting in een ander waterschapsgebied. Dit geldt wel wanneer de Hoge Raad een principiële uitspraak doet en deze landelijk toepasbaar is. De Hoge Raad heeft (nog) geen principiële uitspraak gedaan over de invulling van het begrip 'verharde openbare wegen'.

Ten tweede wijkt de casus in de belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en waterschap Zuiderzeeland af van de situatie bij waterschap Aa en Maas. Bij waterschap Aa en Maas heeft de afbakening van verharde openbare wegen volgens de ruime definitie plaatsgevonden op perceelniveau. Waterschap Zuiderzeeland heeft kennelijk een vermenigvuldigingsfactor toegepast op de feitelijke hectares verharde openbare weg voor de aan de weg dienstbare gronden. Hierdoor worden fictieve hectares verharde openbare weg belast.
Verder wordt in de uitspraak geen aandacht besteed aan de juridische invulling van het begrip 'weg'. Wanneer aangesloten wordt op de gangbare definitie uit de Wegenverkeerswet 1994 dan zijn gronden die dienstbaar zijn aan de functie van de weg inbegrepen. Hoewel in principe deze uitspraak alleen geldt voor de procespartijen zal de rechter naar alle waarschijnlijkheid in eventuele vergelijkbare (hoger) beroepsprocedures gelijkluidend oordelen. In dat geval wordt het risico voor waterschap Aa en Maas ingeschat op circa € 0,1 miljoen.

Risico's doorlopend uit voorgaande jaren (ongewijzigd)

Afhaakproblematiek
Waterschap Aa en Maas is zich er van bewust dat het wegvallen van inkomsten, als grote bedrijven zelf gaan zuiveren, een negatieve invloed kan hebben op de zuiveringsheffing van de overige belastingbetalers. Om dit risico te reduceren is gekozen voor een actieve benadering van industriële lozers. Samen met de bedrijven worden problemen geïnventariseerd en wordt indien nodig advies gegeven, waarbij gestreefd wordt naar win-win situaties.

Subsidierisico's
Diverse projecten van het waterschap ontvangen subsidies op basis van Europese, nationale of provinciale regelingen. In een aantal gevallen doen we dat ook gezamenlijk met andere partners. Daarbij moet voldaan worden aan de (soms aanvullende) voorwaarden die de subsidiegever stelt. In veel gevallen zijn separate accountantsverklaringen nodig. De definitieve uitbetaling van de subsidiegelden is gekoppeld aan tijdige uitvoering, voldoen aan inhoudelijke randvoorwaarden en een accurate financiële verantwoording.

Schadevergoeding waterberging
Voor schade bij inzet van onze waterbergingsgebieden (Diesdonk, Bakelse Beemden, Groene Peelvallei, Ham-Havelt, Dynamisch Beekdal, Howabo) is een schadevergoedingsregeling in het leven geroepen (Vergoeding van schade bij waterberging (inundatieschade) db-vergadering 14 februari 2012). Vooraf is niet in te schatten of in een bepaald jaar inzet van waterbergingsgebieden en daarmee uitkering van schadevergoedingen nodig is.

Planschade
Binnen de waterbergingsgebieden ligt ongeveer 400 hectare waarvan de functie (blijvend) agrarisch is. Door de nevenfunctie waterberging kan waardedaling optreden (planschade). Tot nu toe is in de projectbudgetten voor de waterberbergingsprojecten geen rekening gehouden met uit te keren vergoedingen voor planschade.
Daar waar planschade door waterberging aan de orde is, wordt gezocht naar ruimte binnen de bestaande Programmabegroting (bij voorkeur vanuit het betreffende projectbudget) met als risico dat die ruimte niet gevonden wordt. Op dit moment lopen er geen planschadeprocedures.

Aanleg evz
In 2017 heeft de provincie de subsidies aan gemeenten voor de aanleg van evz's tijdelijk verhoogd van 50% naar 75%. Eind dit jaar evalueert de provincie deze verhoging. Naar aanleiding van deze verhoging zijn alle gemeenten benaderd om opnieuw de ambitie voor realisatie van evz's te bepalen. Voor een aantal gemeenten biedt de verruiming inderdaad nieuwe mogelijkheden. Deze zijn in een

gezamenlijk bod aan de provincie aangeboden. Het effect van de verhoging in de uitvoering zal pas over enkele jaren zichtbaar worden, afhankelijk van de snelheid van vooral grondverwerving en uitsluitend mits de verhoogde provinciale bijdrage de komende jaren blijft bestaan.

Exoten
De kosten voor het verwijderen van exoten zoals de grote waternavel en de Japanse duizendknoop variëren jaarlijks sterk. Daarom wordt de bestrijding gezien als calamiteit en wordt in de Programmabegroting geen rekening gehouden met deze kostenpost. De kosten worden achteraf in de Bestuursrapportage verantwoord.
Door een aantal zachte winters groeit de grote waternavel massaal zoals dit ook het geval was in 2016. De bestrijding hiervan leverde destijds een bedrag van € 300.000 aan extra kosten op. In 2017 lag dit bedrag veel lager. Een zachte winter of nieuwe exoten kunnen voor 2019 weer een heel ander beeld opleveren.

Calamiteiten en handhavingszaken
Het waterschap loopt het risico op onvoorziene kosten die handhavingszaken met zich meebrengen, zoals het opruimen van afvalstoffen (onder andere drugsafval) en herstelkosten bij calamiteiten die niet op derden verhaald kunnen worden.

Aansprakelijkstelling voor schade aan monumentale muur
In februari 2017 heeft het waterschap een aansprakelijkstelling ontvangen voor schade aan een monumentale muur. De schade zou het gevolg zijn van ophoging van een dijk en opvulling van het talud. De schade is door de wederpartij begroot op € 1.006.000 (voor herstelschade, schade door beperkende maatregelen en juridische bijstand). Het waterschap heeft een externe jurist in geschakeld. Aansprakelijkheid is vooralsnog afgewezen met een beroep op verjaring.
Verder is er een kans dat de kloostermuur onderdeel kan uitmaken van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (project Meanderende Maas). Partijen (Orde der Minderbroeders, gemeente Oss en waterschap Aa en Maas) hebben afgesproken op dit moment geen actie te ondernemen, afgezien van een mogelijke constructie met als doel de muur tijdelijk te ondersteunen zodat eventuele verdere schade voorkomen dan wel beperkt kan worden.

Claim varkenshouder
Een varkenshouder stelt dat hij als gevolg van onrechtmatige besluitvorming van het waterschap zijn bedrijf niet heeft kunnen uitbreiden en daarvoor heeft hij in april 2015 een claim van € 465.560 exclusief advieskosten ingediend. Na advies te hebben ingewonnen bij een advocaat hebben we de claim afgewezen. De varkenshouder heeft laten weten zich te beraden op eventuele vervolgstappen. De laatste schriftelijke reactie van wederpartij is eind 2015 ontvangen. Begin januari 2016 hebben we daarop gereageerd. De afwijzing van aansprakelijkheid is gehandhaafd omdat er geen nieuwe feiten en omstandigheden zijn aangevoerd. De zaak loopt echter nog en krijgt mogelijk een vervolg. Najaar 2017 heeft de advocaat van de varkenshouder om nadere informatie gevraagd uit het dossier. Een vervolg van de procedure is nog steeds niet uitgesloten.

2.8 *Financiering*

De Wet financiering decentrale overheden (Fido) stelt sinds 2001 voorwaarden aan het financieringsbeleid van het waterschap. Zo is men verplicht een treasurystatuut op te stellen met de beleidsmatige kaders voor uitvoering van de treasuryfunctie.

Belangrijkst uitgangspunt is het beheersen van financiële (rente)risico's. Hiervoor zijn twee instrumenten geïntroduceerd:

- Kasgeldlimiet (renterisico vlottende schuld);
- Renterisiconorm (renterisico vaste schuld).

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is ingesteld om het risico bij korte termijnfinanciering (< 1 jaar) te beperken. De limiet geeft de grens aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met korte middelen mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Elk kalenderkwartaal wordt de gemiddelde kortlopende schuld getoetst aan de kasgeldlimiet. Indien voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet wordt overschreden, dient de provincie daarvan op de hoogte te worden gesteld en dient een plan om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring aan de provincie te worden voorgelegd. Voor 2019 betekent dit een limiet van € 29,6 miljoen. Om te profiteren van de lage rentestanden is, ter voorkoming van een structurele overschrijding van de kredietlimiet, besloten om in 2015 een lening af te sluiten voor de financiering van het WPB en de renovatie van de rwzi 's-Hertogenbosch. Deze langlopende geldlening groot € 180 miljoen is afgesloten met uitgestelde betalingen. In 2019 zal in januari € 40 miljoen overgemaakt worden. Met het afsluiten van deze lening is de financieringsbehoefte in 2019 afgedekt.
Het besluit tot het aangaan van een rekening-courantovereenkomst met de Nederlandse Waterschapsbank voor 2019 is in deze Programmabegroting opgenomen. De hoogte van de rekening-courant overeenkomst staat echter los van de hoogte kasgeldlimiet zolang er maar voldaan wordt aan een gemiddelde kasgeldlimiet van € 29,6 miljoen per jaar. Mede in verband met het verplichte schatkistbankieren hebben wij de rekening-courantlimiet vastgesteld op € 36 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ingesteld om het risico bij lange termijnfinanciering (> 1 jaar) te beperken. Voor alle lagere overheden geldt een risiconorm van 30% van het begrotingstotaal.
Het verschuldigde jaarbedrag aan aflossingen, vermeerderd met de lening dat voor renteherziening in aanmerking komt, mag niet hoger zijn dan de risiconorm.

Tabel 27: Berekening en toetsing renterisiconorm

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in jaar 2019 (bedragen x € 1.000)					
		2019	**2020**	**2021**	**2022**
1.	Renteherzieningen	€ -	€ -	€ -	€ -
2.	Aflossingen	€ 25.862	€ 27.862	€ 29.362	€ 30.446
3.	**Renterisico (1+2)**	**€ 25.862**	**€ 27.862**	**€ 29.362**	**€ 30.446**
4.	**Renterisiconorm (4a*4b)**	**€ 38.644**			
5a = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	**€ 12.782**			
5b= (3>4)	Overschrijding renterisiconorm				
Berekening	**RENTERISICONORM**				
4a	Begrotingstotaal	€ 128.812			
4b	Bij ministerie vast gesteld %	30%			

In tabel 27 wordt het feitelijke renterisico op de vaste schuld bepaald (3). Dit gebeurt door de bepaling van de netto renteherziening (zie 1) en de aflossingen (2) te sommeren. De renterisiconorm (4) wordt vastgesteld door het begrotingstotaal (4a) te vermenigvuldigen met een door het ministerie vastgesteld percentage van 30% (4b).

Rentevisie
De beschouwing van de renteontwikkelingen is gebaseerd op de rentepercentages zoals gehanteerd door de Nederlandse Waterschapsbank. Hierna worden de verwachte renteontwikkelingen nader toegelicht.

Geldmarkt
Op de geldmarkt vinden transacties plaats met een korte looptijd (< 1 jaar). De algemene verwachting in de markt is dat de kortlopende rente, die medio september 2018 -0,27% bedroeg (6 maanden euribor), geen verandering voor het komende jaar 2019 laat zien.

Kapitaalmarkt
Op de kapitaalmarkt worden financieringsmiddelen met een lange looptijd (> 1 jaar) verhandeld. Het gedrag op de kapitaalmarkt (op de langere termijn) wordt voornamelijk beïnvloed door institutionele beleggers. Medio augustus 2018 lagen de tarieven voor langlopende geldleningen rond de 1,7% (10 jaar fix). De verwachting is dat de rente de komende maanden nog licht zal afnemen.
In 2019 zal de lange rente waarschijnlijk weer licht stijgen.

Liquiditeitsprognose
De liquiditeitsprognose is vervaardigd om adequaat op de lopende ontwikkelingen ten aanzien van de kapitaalmarkt te kunnen reageren. De liquiditeitsprognose 2019 is gebaseerd op de Programmabegroting 2019 aangevuld met recente ontwikkelingen op het gebied van investeringen.

Investeringen
Voor recente ontwikkelingen op het gebied van investeringen wordt verwezen naar het geactualiseerde Projectenboek. Gezien de ervaringen (realisatie) van de afgelopen jaren is 80% hiervan opgenomen in de liquiditeitsprognose

Financieringsbehoefte
In het kader van de Wet Hof en op basis van de ervaringen uit het verleden hebben wij in 2015 de geldlening voor 2019 vastgesteld op € 40,0 miljoen.
Op basis van de liquiditeitsprognose (zie onderstaande grafiek) is deze geldlening voor 2019 ruim voldoende

Schatkistbankieren
Het schatkistbankieren is met ingang van 1 januari 2014 opgenomen in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) en verplicht gesteld. Voor decentrale overheden betekent schatkistbankieren dat zij al hun overtollige middelen aanhouden in de schatkist (rekening-courant) bij het ministerie van Financiën. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van het waterschap. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000. Voor 2019 geldt voor waterschap Aa en Maas een drempel van € 966.000.

In onderstaande grafiek wordt per maand het eindsaldo van de liquide middelen weergegeven ten opzichte van de toegestane kasgeldlimiet. Tevens wordt inzichtelijk gemaakt de Programmabegroting voor 2019 in- en exclusief de lening van € 40 miljoen en de kredietlimiet van de bank.

Grafiek 5: Liquiditeitsprognose 2019 (saldi x € 1.000)

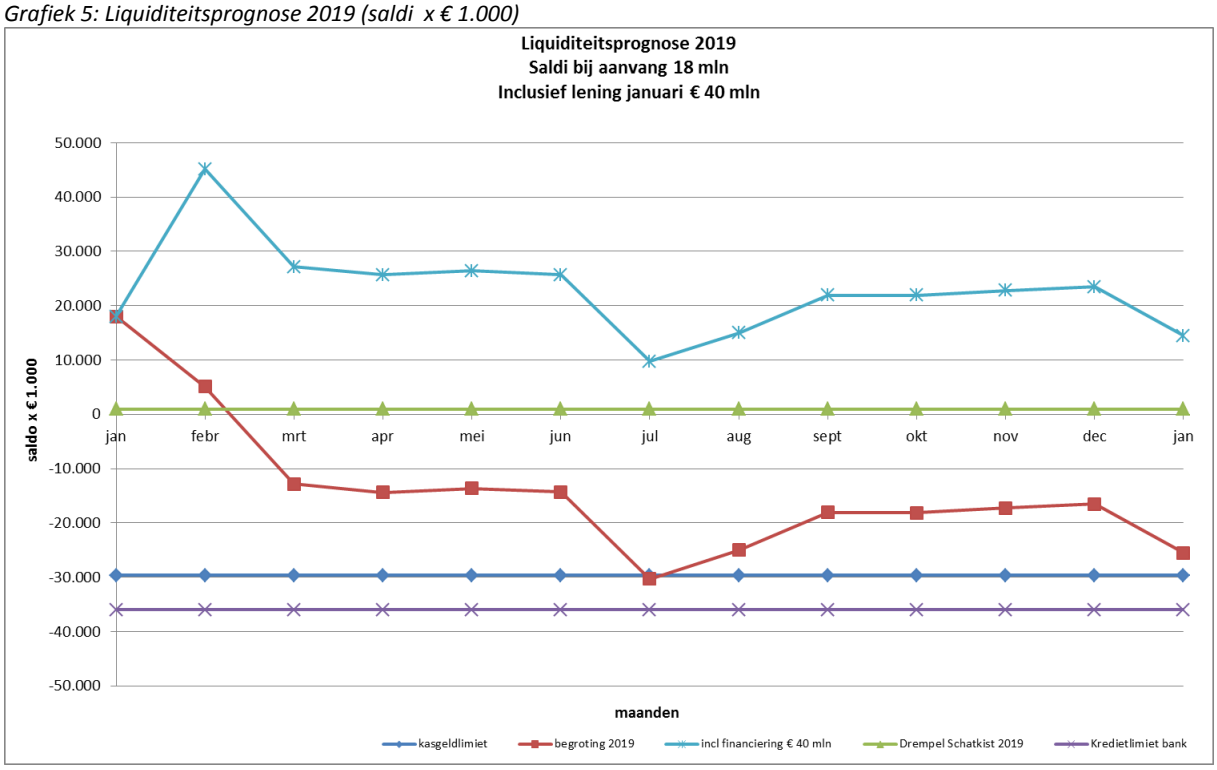

Schuldenpositie

Herfinanciering van een aantal geldleningen heeft vanaf 2015 geleid tot daling van het rentedeel. Het effect op het aflossingsdeel is dat dit nu langer verspreid wordt over de looptijd van de lening. Van de afgesloten geldlening van € 180 miljoen zal in januari 2019 € 40 miljoen ontvangen worden. Het effect hiervan en de overige uitgestelde betalingen is in onderstaande grafiek weergegeven.

Grafiek 6: Lang vreemd vermogen

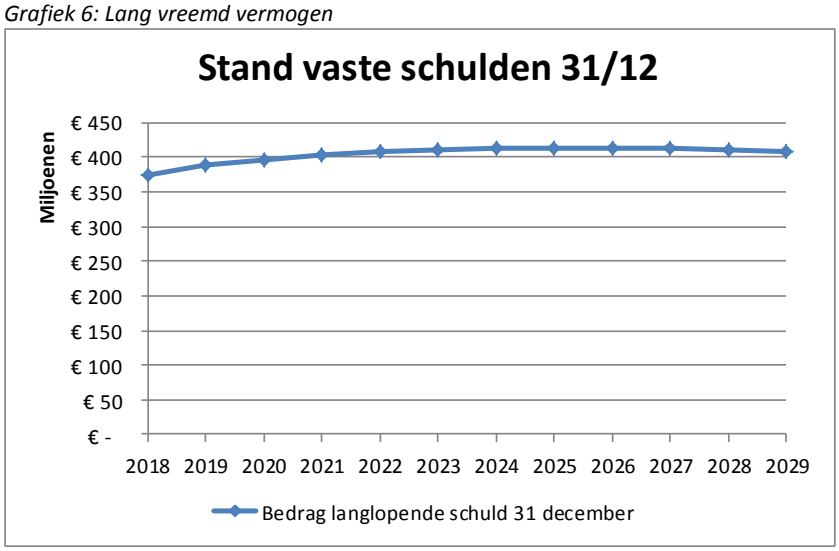

De toename van de schuld tot 2021 komt met name voort uit de financiering van de investeringen in het kader van het WBP (voorkeursalternatief) en rwzi 's-Hertogenbosch. Voor het meerjarig kader is vanaf 2022 rekening gehouden met een gemiddeld benodigde lening van € 35,5 miljoen per jaar. De verhouding tussen de aflossingen en de afschrijvingen wordt in onderstaande grafiek gepresenteerd.

Grafiek 7: Verhouding tussen aflossingen en afschrijvingen

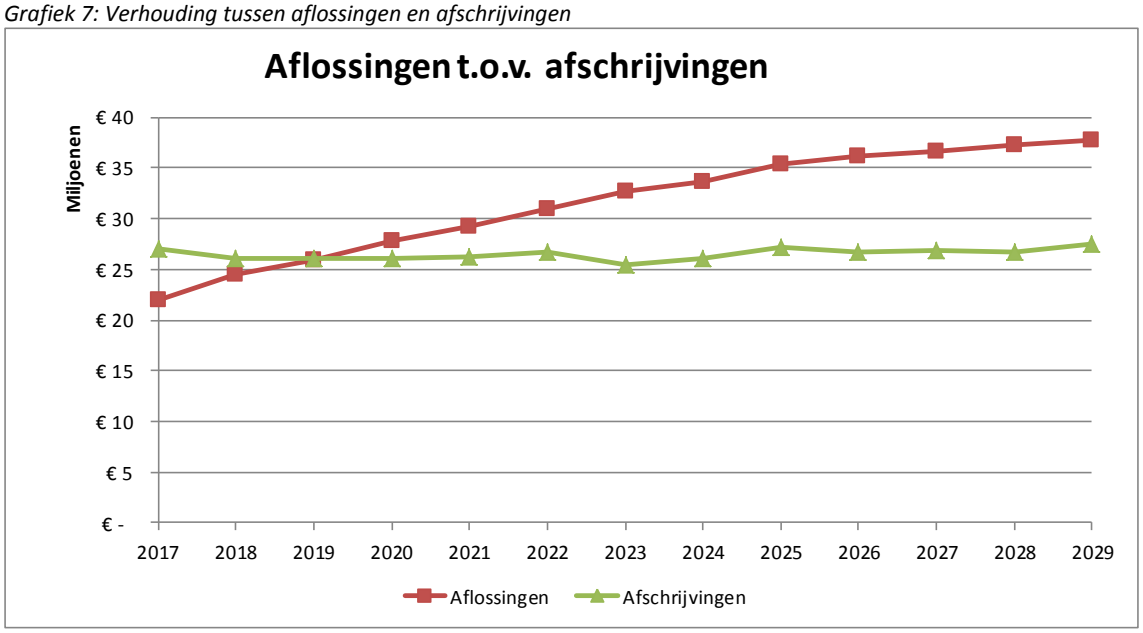

De aflossingen en afschrijvingen zijn voor 2019 nagenoeg gelijk. Vanaf 2023 ontstaat een constant verschil tussen de aflossingen en afschrijvingen. Dit wordt veroorzaakt doordat de volledige investeringsuitgaven gedekt worden door de hiervoor afgesloten geldlening. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de verwachte uitgaven voor de investeringen met betrekking tot de afvalwaterstrategie. Het investeringsvolume is gebaseerd op interne rekentechnische maatregelen genoemd op pagina 46.

De verhouding tussen langlopend vreemd vermogen en de belastinginkomsten is in onderstaande tabel tot uitdrukking gebracht.

Tabel 28: Schuldpositie

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Bedrag langlopende schuld 31-12	359.621	375.169	389.307	396.445	402.249	406.802	410.881	412.820	412.983	412.372	412.536	410.809	408.558
Belastinginkomsten totaal	111.127	114.552	119.604	122.457	125.442	127.938	132.117	136.132	139.883	142.866	145.588	148.831	150.999
Verhoudingsgetal (A gedeeld door B)	3,24	3,28	3,25	3,24	3,21	3,18	3,11	3,03	2,95	2,89	2,83	2,76	2,71

2.9 *Verbonden partijen*

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarmee het waterschap een bestuurlijke en financiële band heeft. Een bestuurlijk belang wordt gekenmerkt door een bestuurszetel en/of stemrecht. Er is sprake van financieel belang wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en het risico loopt die kwijt te raken bij faillissement. Hiervan is ook sprake als financiële problemen bij verbonden partijen verhaald kunnen worden op het waterschap.
Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is vastgelegd in de beleidsnota Verbonden partijen/good governance, vastgesteld door het ab op 16 december 2011.

Onderstaand volgt van de verbonden partijen van het waterschap de beleidsinformatie.

Gemeenschappelijke regeling Afvalwater Vught met waterschap De Dommel	
Vestigingsplaats	’s-Hertogenbosch
Ingangsdatum	1 januari 1995
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	Aa en Maas ontvangt en behandelt voor waterschap De Dommel het afvalwater van de gemeente Vught op de rwzi te ’s-Hertogenbosch.
Bestuurlijk belang	Commissie van overleg waarvoor de db’s van beide waterschappen een lid en een plaatsvervangend lid aanwijzen.
Deelnemende partijen	Waterschappen Aa en Maas en De Dommel.
Relatie met programma	Schoon water.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Doelmatige behandeling van het afvalwater dat door de gemeente Vught wordt ingezameld en een optimale benutting van de beschikbare verwerkingscapaciteit op de rwzi ’s-Hertogenbosch.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen.

AquaMinerals B.V.	
Vestigingsplaats	Nieuwegein
Ingangsdatum	1 januari 2018
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	AquaMinerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. Het gaat hierbij in eerste instantie om cellulose en struviet.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met stemrecht.
Deelnemende partijen	Alle drinkwaterbedrijven in Nederland.
Relatie met programma	Schoon water.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	In het kader van circulaire economie en duurzaamheid.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van reststoffen en grondstoffen. In de beginperiode in het bijzonder gericht op de afzet van struviet en cellulose, op termijn wellicht ook voor andere producten. Toezien op verder acquireren van waterschappen als deelnemer om zodoende in de toekomst groter aanbod (gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen te kunnen bewerkstelligen.

AQUON	
Vestigingsplaats	‘s-Hertogenbosch
Ingangsdatum	1 juli 2011
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	AQUON verricht laboratoriumonderzoek en heeft als doel te komen tot vergroting van efficiency, vermindering van kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van innovatiekracht.
Bestuurlijk belang	Zetel in het algemeen bestuur met stemrecht.
Deelnemende partijen	Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta, Schieland en Krimpener-waard, Delfland, Rijnland, Hollandse Delta, Rivierenland en De Stichtse Rijnlanden.
Relatie met programma	Schoon water.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	AQUON verricht laboratoriumwerkzaamheden voor de kwalitatieve monitoring (KRW) van het watersysteem, de monitoring van de zuiveringsinstallaties en handhavingsactiviteiten en calamiteiten.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partijen	De bestuurlijke en bedrijfsmatige focus bij AQUON is gericht op een stabiele bedrijfsvoering en verlaging van de kosten. Om dit te bereiken is een nieuwe visie ontwikkeld en een ombouwplan gemaakt. Dit proces wordt door het ab van waterschap Aa en Maas gesteund. Tevens heeft het ab besloten om de deelname van Aa en Maas te continueren. Op 8 juni 2018 heeft het ab van het waterschap een motie aangenomen inzake de huisvesting van AQUON. AQUON dient eerst een toekomstvisie op te stellen op de ontwikkeling van technologie en markt in relatie tot de ontwikkeling van de informatiebehoefte bij de waterschappen. Vervolgens wordt locatieonderzoek gedaan en kan een keuze worden gemaakt voor een huisvestingsplan. Het huisvestingsplan dient voorgelegd te worden aan het ab van AQUON.

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)	
Vestigingsplaats	’s-Hertogenbosch
Ingangsdatum	1 januari 2005
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	Het BHIC heeft als doel het behartigen van de belangen van de deelnemende partijen bij alle aangelegenheden betreffende de archiefbescheiden en collecties in rijksarchiefbewaarplaats in de provincie Noord-Brabant en de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten en waterschappen.
Bestuurlijk belang	Alle deelnemers hebben de mogelijkheid hun standpunten in te brengen middels het (adviserend) portefeuillehoudersoverleg waarin alle deelnemers zijn vertegenwoordigd. Niet alle deelnemers (waaronder Aa en Maas) hebben zitting in het bestuur.
Deelnemende partijen	Waterschap Aa en Maas, waterschap De Dommel, het Rijk en diverse Brabantse gemeenten (Bernheze, Boekel, Boxmeer, Cuijk, Grave, Haaren, Landerd, Meierijstad, Mill, Oss, Sint-Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught).
Relatie met programma	Bedrijfsvoering.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Beheer van de overgebrachte archiefbescheiden en het toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)	
Vestigingsplaats	Oss
Ingangsdatum	1 juli 2011
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	BSOB verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen en stelt de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast.
Bestuurlijk belang	Zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht.
Deelnemende partijen	Waterschap Aa en Maas, gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Landerd, Oss, Sint Anthonis en Uden.
Relatie met programma	Maatschappelijke rol en bedrijfsvoering
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het behalen van een kwalitatief hoogwaardig en efficiënt niveau van belastingheffing en -invordering. Dit leidt tot een adequate dienstverlening aan de deelnemers en belastingplichtigen en het reduceren van de maatschappelijke kosten.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Op 6 juli 2018 heeft het ab van het waterschap een motie aangenomen over het innen van schulden door BSOB. Vanuit het waterschap wordt aangestuurd op het bespreken van de discrepantie tussen kosten en opbrengsten van het innen van schulden. Dit dient te leiden tot een discussie over een meer klantvriendelijke manier van innen, om onnodige groei van schulden bij belastingplichtigen te voorkomen.

Het Waterschapshuis (HWH)	
Vestigingsplaats	Amersfoort
Ingangsdatum	1 juli 2010
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	HWH is de regie-, beheer- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatievoorziening. De regeling is getroffen om de informatie- en bedrijfsprocessen van de waterschappen te ondersteunen en daarmee te voorzien in een behoefte van algemeen belang.
Bestuurlijk belang	Zetel in het algemeen bestuur met stemrecht. Zetel in het dagelijks bestuur.
Deelnemende partijen	Alle Nederlandse waterschappen.
Relatie met programma	Bedrijfsvoering.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Deelname aan (nieuwe) projecten van HWH wordt per project bekeken, mede op basis van een businesscase.

Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant	
Vestigingsplaats	Breda
Ingangsdatum	2010
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	Doelmatige bestrijding van de muskusrat en beverrat en het voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken in het bijzonder.
Bestuurlijk belang	Ieder waterschap wordt vertegenwoordigd door één lid van het dagelijks bestuur.
Deelnemende partijen	Waterschappen Brabantse Delta, De Dommel en Aa en Maas.
Relatie met programma	Veilig en bewoonbaar beheergebied.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Voorkomen van schade aan waterstaats-werken door muskusrat en beverrat.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen, in de vergadering van 9 oktober 2015 heeft het ab van waterschap Aa en Maas ingestemd met een verlenging van de gemeenschappelijke regeling met minimaal 5 jaar.

Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)	
Vestigingsplaats	Breda
Ingangsdatum	1928
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	De NBWB behartigt de gemeenschappelijke belangen van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant
Bestuurlijk belang	• Bestuurslid (1 van de 4) • Stemrecht in de algemene ledenvergadering
Deelnemende partijen	Waterschappen Brabantse Delta, De Dommel, Rivierenland en Aa en Maas
Relatie met programma	Alle programma's
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	De behartiging van de belangen van de waterschappen vindt vooral plaats door: 1. Sterke en efficiënte (bestuurlijke) afstemming met partners; 2. Werk met werk maken: organisatie van cofinanciering op regionaal en landelijk niveau; 3. Beleidsmatige afstemming en gezamenlijke aanpak, zoals bijvoorbeeld het grondwaterbeleid; 4. Bij te dragen aan kennisontwikkeling voor de realisatie van waterdoelen door onder andere de leerstoel Natuurbeschermingswetgeving; 5. Participatie in het GroenOntwikkelfonds Brabant.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen, continuering huidige koers.

De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Ingangsdatum	1954
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheidssector. Voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van een zeer sterke vermogenspositie en triple-A ratings van Moody's en Standard & Poor's. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen. Maatschappelijke relevantie, hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.
Bestuurlijk belang	Middels stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Deelnemende partijen	35 overheden (provincies, waterschappen en de Staat der Nederlanden)
Relatie met programma	Bedrijfsvoering
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Bij de NWB Bank kan het waterschap vreemd vermogen aantrekken tegen een gunstiger rente dan elders in de markt. Daarnaast is de verwachting dat er op termijn weer sprake is van een te ontvangen dividenduitkering, die ten gunste komt van de exploitatie van het waterschap.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Actief participeren in de algemene vergadering van aandeelhouders.

NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)	
Vestigingsplaats	Moerdijk
Ingangsdatum	14 september 1994
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.
Bestuurlijk belang	Ieder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). Waterschap Aa en Maas wordt in de AvA vertegenwoordigd door db-lid de heer Ketelaars. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4.538.000 en is volledig volgestort. Aa en Maas is de grootste aandeelhouder met een aandelenbezit van 28,8%.
Deelnemende partijen	Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta, Rivierenland, Vechtstromen en Scheldestromen.
Relatie met programma	Schoon water
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verwerken van zuiveringsslib tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten met minimale emissies naar het milieu en maximale terugwinning van energie en grondstoffen.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	In 2017 is onder leiding van een bestuurlijke stuurgroep door de gezamenlijke aandeelhouders een slibstrategie inclusief toekomstvisie SNB opgesteld en vervolgens bestuurlijk vastgesteld. In hoofdlijnen komt het er op neer dat voor de periode 2017-2027 wordt vastgehouden aan de huidige verwerkingsroute van SNB.

STOWA (Stichting toegepast onderzoek waterbeheer)	
Vestigingsplaats	Den Haag (cf statuten)
Ingangsdatum	1971
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	Het (doen) verrichten van toegepast onderzoek ten dienste van instellingen belast met het beheer van watersystemen en waterketen, alsmede het vergaren en verankeren van deze kennis bij de deelnemers.
Bestuurlijk belang	Zitting in bestuur.
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat.
Relatie met programma	Alle programma's.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Kennisontwikkeling en innovatie staan bij Aa en Maas hoog in het vaandel. De kennis die wordt ontwikkeld door STOWA wordt afgetapt en vertaald naar de eigen organisatie. Deels door een actieve inbreng in bestuur, commissies en werkgroepen, maar ook doordat STOWA co-financiert in projecten van Aa en Maas.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen.

Unie van Waterschappen (UvW)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Ingangsdatum	1927
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	Behartiging van de belangen van de Nederlandse waterschappen op nationaal, Europees en internationaal niveau, alsmede de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het verlenen van service aan haar leden.
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de algemene ledenvergadering (evenredige vertegenwoordiging).
Deelnemende partijen	Alle Nederlandse waterschappen.
Relatie met programma	Alle programma's.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Nationale en internationale behartiging van de waterschapsbelangen. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en regievoering over het beleidsthema regionaal waterbeheer. Daarnaast kennisuitwisseling en samenwerking op een veelheid aan onderwerpen.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen.

2.10 *Bedrijfsvoering*

De stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering zijn beschreven in paragraaf 1.5.

2.11 *EMU-saldo*

In onderstaand overzicht is het EMU-saldo van het waterschap gespecifieerd weergegeven overeenkomstig de bij ministeriële regeling gestelde regels.

Tabel 29: Opbouw EMU-saldo

OPBOUW EMU-SALDO (bedragen x € 1.000)		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2028**
1 EMU-exploitatiesaldo:		€ 1.054	-€ 232	-€ 124	-€ 60	€ 504	€ 1.303	€ 1.867	€ 2.236	€ 1.882	€ 1.464	€ 735	-€ 1.019
2 Invloed investeringen:													
bruto-investeringsuitgaven	-/-	€ 71.577	€ 49.787	€ 51.382	€ 50.087	€ 82.381	€ 76.420	€ 72.695	€ 41.238	€ 39.500	€ 40.800	€ 39.500	€ 39.500
investeringssubsidies	+	€ 13.172	€ 12.549	€ 14.173	€ 15.547	€ 46.881	€ 39.620	€ 37.195	€ 5.738	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
verkoop materiële en immateriële activa	+												
afschrijvingen	+	€ 27.094	€ 26.138	€ 26.242	€ 26.748	€ 25.518	€ 26.075	€ 27.160	€ 26.781	€ 26.890	€ 26.659	€ 27.436	€ 27.085
3 Invloed voorzieningen:													
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+												
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/-												
onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-												
4 Deelnemingen en aandelen:													
boekwinst	-/-												
boekverlies	+												
EMU-SALDO VOLGENS BEGROTING		-€ 30.257	-€ 11.332	-€ 11.091	-€ 7.852	-€ 9.478	-€ 9.422	-€ 6.473	-€ 6.483	-€ 6.728	-€ 8.677	-€ 7.329	-€ 9.434
Toegestaan EMU-Saldo volgens referentiewaarde Unie		-€ 18.700	-€ 16.800	-€ 17.000	-€ 17.300	-€ 17.600							
		-€ 11.557	€ 5.468	€ 5.909	€ 9.448	€ 8.122	-€ 9.422	-€ 6.473	-€ 6.483	-€ 6.728	-€ 8.677	-€ 7.329	-€ 9.434

De bruto investeringsuitgaven en het subsidiepatroon zijn gebaseerd op het opgestelde projectenboek 2019-2024. De bruto investeringsuitgaven 2019 betreft voornamelijk de uitvoering van het project aanpassing rwzi ’s-Hertogenbosch, de uitvoering van HWBP-projecten Dijkverbetering Ravenstein-Lith en Verkenningsfase Cuijk-Ravenstein en de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP. Voor de jaren 2020 en volgende zijn deze projecten en de verwachte effecten van de uitvoering van de afvalwaterstrategie volledig opgenomen. Deze projecten veroorzaken dan ook de hoge bruto uitgaven.

De netto investeringsuitgaven sluiten aan bij de financieel technisch gehanteerde volumes, conform de interne rekentechnische maatregelen op pagina 46. Deze zijn gebaseerd op het WBP 2016-2021, gecorrigeerd met de doorgevoerde maatregelen om zo min mogelijk lasten naar de toekomst door te schuiven en werkzaamheden die jaarlijks terugkomen geleidelijk in de exploitatie onder te brengen. Hierbij is voor de jaren 2022 tot en met 2029 is uitgegaan van een gemiddeld investeringsvolume van € 35,5 miljoen netto per jaar, waarbij voor de jaren 2019, 2023 en 2027 de investeringsuitgaven aangevuld zijn met de verwachte investeringsuitgaven voor de verkiezingen.

3 Begroting naar kostendragers

Hieronder geven we de financiële effecten weer naar kostendrager van het bestaande beleid en het nieuwe beleid in deze Programmabegroting. Vanuit de totale kostenverdeelstaat wordt per kostendrager een nadere toelichting gegeven en wordt de opbouw van het tarief in een meerjarig kader voor 2019-2029 inzichtelijk gemaakt.

3.1 Kostenverdeelstaat 2019

Tabel 30: Kostenverdeelstaat 2019

(Bedrag x € 1.000)	Totaal	Afdelingskosten-plaats	Ondersteuning	Watersysteem-beheer	Zuiveringsbeheer	Geactiveerde kosten
Totaal lasten	*128.812*	*626*	*195*	*65.032*	*59.309*	*3.651*
Totaal baten	*11.502*	*626*	*195*	*1.514*	*5.516*	*3.651*
Netto lasten	***117.310***			***63.517***	***53.793***	
Totaal belastingopbrengsten	*119.604*			*62.711*	*56.892*	
Totaal beschikking reserves	*-2.294*			*806*	*-3.099*	
Totaal dekkingsmiddelen	***117.310***			***63.517***	***53.793***	
Saldo						

3.2 Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager watersysteembeheer

Tabel 31: Kostenverdeelstaat watersysteembeheer

(Bedrag x € 1.000)	Watersysteembeheer		
	2019	2018 (incl. wijziging)	Verschil
Lasten			
Kapitaallasten	13.423	13.264	159
Personeelslasten (direct)	339	292	47
Personeelslasten (uren verantwoording)	24.384	22.616	1.768
Goederen en diensten van derden	15.812	15.413	398
Bijdragen aan derden	4.241	4.089	152
Reserveringen	49	55	-6
Voorzieningen			
Onvoorzien	150	150	
Doorberekende kosten ondersteuning	6.633	6.083	550
Totaal lasten	*65.032*	*61.963*	*3.069*
Baten			
Financiële baten	226	196	30
Personeelsbaten	78	77	1
Goederen en diensten aan derden	486	458	29
Bijdragen van derden			
Onttrekking aan bestemmingsreserves	725	225	500
Onttrekkingen aan voorzieningen			
Totaal baten	*1.514*	*955*	*559*
Netto lasten	***63.517***	***61.007***	***2.510***
Belastingopbrengsten			
Gederfde baten agv kwijtscheldingen	-764	-827	63
Gederfde baten agv oninbaarverklaringen			
Opbrengst omslag gebouwd	36.287	34.937	1.350
Opbrengst ingezetenenomslag	18.925	18.286	639
Opbrengst omslag ongebouwd	7.923	7.761	162
Opbrengst natuurterreinen	124	61	63
Opbrengst verontreinigingsheffing t.b.v. WB	217	214	2
Totaal belastingopbrengsten	*62.711*	*60.433*	*2.278*
Beschikking reserves			
Beschikking categoriereserve ingezetenen	-211	675	-886
Beschikking categoriereserve gebouwd	-387	1.582	-1.969
Beschikking categoriereserve ongebouwd		55	-55
Beschikking categoriereserve natuurterreinen		1	-2
Beschikking egalisatiereserve watersysteembeheer	1.404	-1.739	3.143
Totaal beschikking reserves	*806*	*574*	*232*
Totaal dekkingsmiddelen	***63.517***	***61.007***	***2.510***
Saldo			

3.2.1 Toelichting lasten

Kapitaallasten
De kapitaallasten zijn een gevolg van de geactiveerde investeringen voor de verbetering van het watersysteem. De toename is het gevolg van het activeren van de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP. Deze lasten worden deels gecompenseerd door de lagere realisatiegraad binnen de investeringen.

Personeelslasten
De berekende personeelslasten bestaan enerzijds uit direct aan de taak toe te rekenen lasten en anderzijds uit de doorberekende tarieven van de diverse afdelingen die rechtstreeks uren ramen op de primaire producten voor watersysteembeheer. De afspraken bepaald in de nieuwe cao (met een looptijd tot eind 2019) zorgen voor een toename van de personeelslasten.

Goederen en diensten
Binnen de goederen en diensten van derden en bijdragen aan derden worden de exploitatielasten begroot, die gemaakt worden om de corebusiness van het waterschap met betrekking tot watersysteembeheer uit te kunnen voeren. Enerzijds zijn de benodigde budgetten bepaald vanuit de kaders in de Voorjaarsnota 2018, aangevuld met budgetten voor de noodzakelijke kosten. Anderzijds wordt in 2019, evenals in 2018, het exploitatiebudget voor cyclisch groot onderhoud van waterlopen naar beneden bijgesteld als gevolg van het besluit om een evenwichtige kostenverdeling over de jaren te bewerkstelligen.

3.2.2 Toelichting baten

De baten betreffen deels bijdragen van derden voor uit te voeren werkzaamheden en opbrengsten van uitgeleend personeel. De toename van de baten wordt met name veroorzaakt door de onttrekking aan de reserves voor contractuele verplichtingen in relatie tot cyclisch groot onderhoud.

3.2.3 Doorberekende kosten ondersteuning

Op basis van het aandeel in de directe kosten of als aandeel in de directe uren zijn de kosten voor de ondersteunende producten doorbelast naar de primaire producten die betrekking hebben op watersysteembeheer. De kosten voor ondersteuning zijn geactualiseerd, waarbij rekening is gehouden met de financiële kaders en uitgangspunten uit de Voorjaarsnota 2018.

3.2.4 Toelichting dekkingsmiddelen

De nettolasten van de watersysteemtaak moeten worden betaald uit de belastingcategorieën die belang hebben bij deze taak. Via de kostentoedelingsverordening wordt bepaald welk aandeel de verschillende belastingcategorieën moeten bijdragen aan de bekostiging van de watersysteemtaak. In het ab van 6 april 2018 is de kostentoedelingsverordening met ingang van 01 januari 2019 vastgesteld. In de Programmabegroting 2019 is rekening gehouden met de kostentoedelingsverordening. Daarbij is de toerekening van de percentages van de kosten aan de belastingcategorieën als volgt: Ingezetenen (29,0%), Gebouwd (58,0%), Ongebouwd (12,8%) en Natuurterreinen (0,2%).

De heffingseenheden voor de berekening van de tarieven zijn gebaseerd op actuele opgaven vanuit de BSOB.

Belastingeenheden

Voor de berekening van de tarieven over de periode 2019-2029 zijn de prognoses van de eenheden opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 32: Heffingseenheden watersysteembeheer

Heffingseenheden Watersysteembeheer	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ingezetenen (bruto aantal)	309.618	317.000	320.200	323.400	326.700	329.900	333.200	336.500	339.900	343.300	346.700	346.700
Ingezetenen (kwijtschelding)	14.000	12.800	12.900	13.100	13.200	13.300	13.500	13.600	13.700	13.900	13.900	13.900
Ingezetenen (netto aantal)	295.618	304.200	307.300	310.300	313.500	316.600	319.700	322.900	326.200	329.400	332.800	332.800
WOZ-areaal (waarde gebouwd x € 1.000.000)	91.018	99.000	101.970	105.029	108.180	111.425	114.768	118.211	121.757	125.410	129.172	129.172
Herleide ha.	106.391	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800
Natuurterrein (ha.)	24.079	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500

Categorie Ingezetenen

Uit CBS-cijfers (2011-2016 Noordoost-Noord-Brabant en Zuidoost-Noord-Brabant) blijkt dat het aantal ingezetenen in 5 jaar met 1% is gegroeid. Deze groei is geëxtrapoleerd naar de jaren 2019-2023. De prognose van de heffingseenheden is gebaseerd op de werkelijke realisatie van 2017: 313.854.

Categorie Gebouwd

Economische ontwikkelingen zijn voor een groot deel verantwoordelijk voor de waardestijging of-daling van het WOZ-areaal. In 2012 lag de waarde binnen het beheergebied van het waterschap ruim 9% hoger dan in 2015. Vanaf 2016 zien we weer een stijging. Volgens de Waarderingskamer die controleert of gemeenten de WOZ goed uitvoeren, is tussen de peildata 1 januari 2016 en 1 januari 2017 sprake van een gemiddelde landelijke stijging van de woningwaarde met 5,9%. Binnen het beheergebied van Aa en Maas is sprake van stijgingen van de gemiddelde WOZ-waarde per gemeente van tussen de 0,8% en 9%. Door de stijging van de woningwaarde kan de heffings- en belastingaanslag van woningen ook stijgen.
Volgens de ING (april 2015) zou de waardeontwikkeling van woningen binnen het beheergebied tot 2025 onder de 2% blijven. Sinds 2016 zijn de WOZ-waarden met gemiddeld meer dan 2% gestegen. Daarnaast is de areaaluitbreiding ook van invloed op de belastingopbrengsten; hierbij is uitgegaan van jaarlijkse ophoging van 1%.

Categorie Ongebouwd

Op basis van de harmonisatie in de periode 2015-2017 is het aantal hectares naar beneden bijgesteld. Opgemerkt moet worden dat het aantal hectares aan wisselingen onderhevig is en dat een stijging van het tarief verklaard kan worden als het aantal hectares daalt; de kosten kunnen dan over minder hectares worden verdeeld.

Op 28 december 2016 heeft de rechtbank Overijssel in een belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en (het belastingkantoor GBLT namens) waterschap Zuiderzeeland geoordeeld dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de verkeersfunctie van de weg niet onder de reikwijdte van het begrip ‘verharde openbare wegen’ uit de Waterschapswet valt. Volgens de rechter mag de tariefdifferentiatie wegen alleen betrekking hebben op de verharde gedeelten van de wegen. Op 12 december 2017 heeft het gerechtshof deze uitspraak bevestigd. Volgens de ruime interpretatie worden ook onverharde gronden (bermen en dergelijke) die dienstbaar zijn aan de verharde weg meegerekend. Vooralsnog ziet het waterschap geen reden om de aanslagen watersysteemheffing ongebouwd ten aanzien van verharde openbare wegen aan te passen.
Ten eerste heeft een uitspraak van de rechter over de belasting in een ander waterschapsgebied in beginsel geen invloed op de belasting in een ander waterschapsgebied. Ten tweede wijkt de casus in de belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en waterschap Zuiderzeeland af van de situatie

bij waterschap Aa en Maas. Bij waterschap Aa en Maas heeft de afbakening van verharde openbare wegen volgens de ruime definitie plaatsgevonden op perceelniveau. Waterschap Zuiderzeeland heeft kennelijk een vermenigvuldigingsfactor toegepast op de feitelijke hectares verharde openbare weg voor de aan de weg dienstbare gronden. Hierdoor worden fictieve hectares verharde openbare weg belast.

Categorie Natuur
De verwachting vanuit de BSOB is dat het aantal hectares natuurterreinen voor 2019 en verdere jaren gelijk blijft.

Verontreinigingsheffing indirecte lozingen voor het watersysteembeheer
Het waterschap zet extra capaciteit in voor het realiseren van deze heffing. De verwachting is dat we hiermee de geplande eenheden kunnen realiseren.

Tariefontwikkeling
Bij de prognose van het meerjarenperspectief in relatie tot de heffingseenheden zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:
1. Nota financieel beleid 2018;
2. Voorjaarsnota 2018;
3. WBP 2016-2021.

De volgende effecten zijn hierin meegenomen:
- Geen lasten naar de toekomst verleggen;
- Structurele werkzaamheden geleidelijk in de exploitatie brengen.

De financiële consequenties op de tariefontwikkeling zijn in de grafische voorstelling opgenomen. In de tabel worden de onderscheidende getallen voor het watersysteembeheer gepresenteerd.

Grafiek 8: Tariefontwikkeling watersysteembeheer

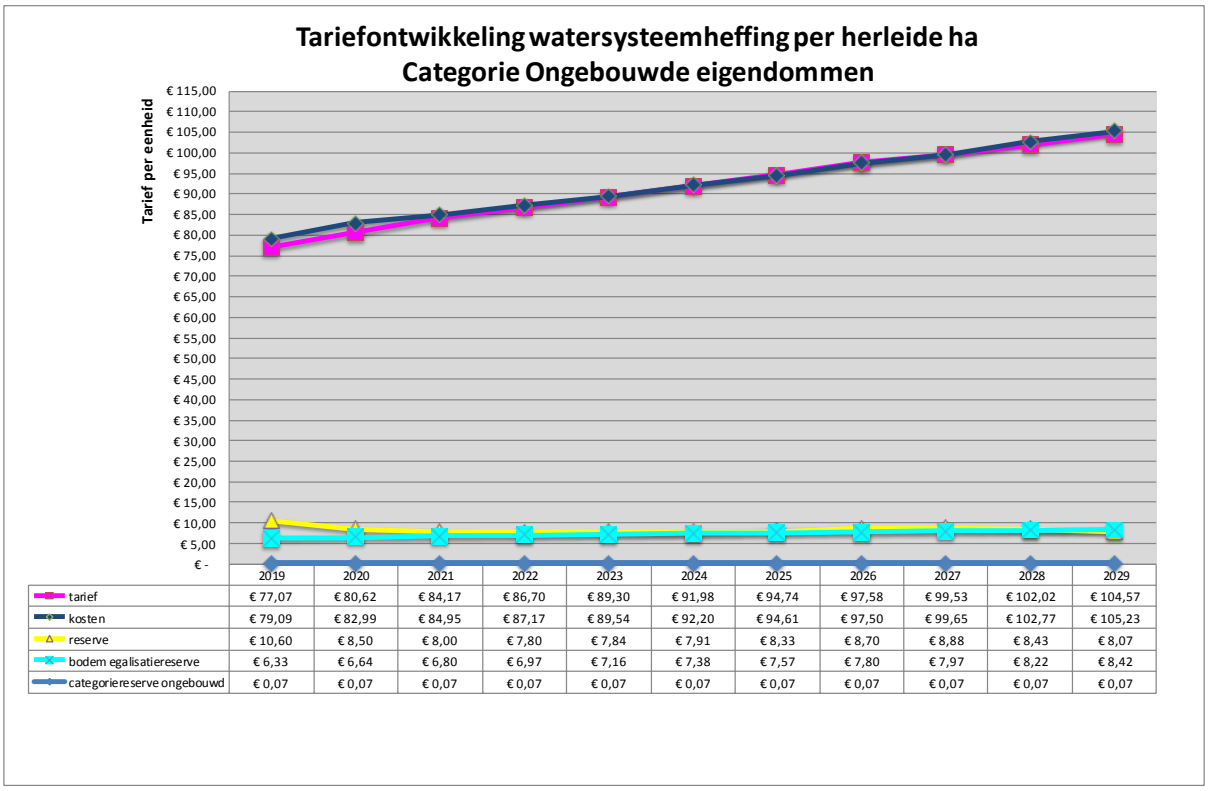

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
tarief	€ 77,07	€ 80,62	€ 84,17	€ 86,70	€ 89,30	€ 91,98	€ 94,74	€ 97,58	€ 99,53	€ 102,02	€ 104,57
kosten	€ 79,09	€ 82,99	€ 84,95	€ 87,17	€ 89,54	€ 92,20	€ 94,61	€ 97,50	€ 99,65	€ 102,77	€ 105,23
reserve	€ 10,60	€ 8,50	€ 8,00	€ 7,80	€ 7,84	€ 7,91	€ 8,33	€ 8,70	€ 8,88	€ 8,43	€ 8,07
bodem egalisatiereserve	€ 6,33	€ 6,64	€ 6,80	€ 6,97	€ 7,16	€ 7,38	€ 7,57	€ 7,80	€ 7,97	€ 8,22	€ 8,42
categoriereserve ongebouwd	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07	€ 0,07

Voorstel:
Verwerking van alle financiële feiten leidt voor watersysteembeheer ten opzichte van 2018 tot de volgende tariefaanpassingen:

Tabel 33: Tarief watersysteembeheer

Belastingcategorie	Tarief 2018	Tarief 2019	Toename in %
Watersysteemheffing			
Ingezetenen	€ 59,06	€ 59,70	1,1%
Gebouwd % van WOZ-waarde*	0,03838%	0,03665%	-/- 4,5%
Ongebouwd*	€ 72,95	€ 77,07	5,6%
Natuurterreinen*	€ 2,54	€ 5,07	99,6%

In tariefstijgingen zijn de effecten van de nieuwe kostentoedelingsverordening meegenomen. Voor Gebouwd is het effect -0,7%, voor Ongebouwd +2,4% en voor Natuurterreinen +100%.

3.2.5 Mutaties reserves / meerjarenprognose watersysteemheffing nettolasten in relatie tot tariefontwikkeling

Via de resultaatbestemming wordt het begrote resultaat toegevoegd of onttrokken uit de categoriereserves en de egalisatiereserve watersysteembeheer.
Onderstaande tabel toont de meerjarenprognose watersysteemheffing in relatie tot de tariefontwikkeling. Per belastingcategorie is in beeld gebracht wat de nettolasten zijn en hoe deze worden gedekt via de belastingopbrengsten (tarief * eenheden) enerzijds en met welke beschikkingen uit de categoriereserve/egalisatiereserve (toevoegingen/onttrekkingen) anderzijds. Bovenaan de tabel is een en ander getotaliseerd weergegeven, waarna ook nog het percentage egalisatiereserve, het percentage kostendekking Ongebouwd en het percentage kostendekking wordt weergegeven.

Tabel 34: Meerjarenprognose watersysteemheffing

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
TOTAAL WATERYSTEEMBEHEER												
Egalisatiereserve per 1-1	€ 9.557.021	€ 9.915.385	€ 8.511.672	€ 6.825.726	€ 6.424.337	€ 6.268.316	€ 6.299.175	€ 6.349.675	€ 6.686.750	€ 6.986.830	€ 7.127.794	€ 6.769.482
Netto lasten	€ 61.888.097	€ 63.517.098	€ 66.652.583	€ 68.221.820	€ 70.011.058	€ 71.915.004	€ 74.050.438	€ 75.983.188	€ 78.303.758	€ 80.031.666	€ 82.533.425	€ 84.512.002
Af: Bijdrage uit verontreinigingsheffing	€ 214.380	€ 216.540	€ 218.700	€ 221.400	€ 224.100	€ 226.800	€ 229.500	€ 232.200	€ 234.900	€ 237.600	€ 240.300	€ 243.000
Af: Beschikking egalisatiereserve	€ -858.364	€ 1.403.714	€ 1.685.946	€ 401.389	€ 156.021	€ -30.859	€ -50.500	€ -337.075	€ -300.080	€ -140.965	€ 358.313	€ 286.221
Af: Beschikking categoriereserves	€ 2.313.409	€ -597.991	€ 305.240	€ 1.226.258	€ 1.831.489	€ 812.458	€ 41.031	€ -393.866	€ 6.262	€ -27.571	€ -140.555	€ 489.668
Opbrengst belastingen	€ 60.218.671	€ 62.494.835	€ 64.442.697	€ 66.372.774	€ 67.799.448	€ 70.906.604	€ 73.830.407	€ 76.481.929	€ 78.362.676	€ 79.962.603	€ 82.075.367	€ 83.493.114
% Egalisatiereserve 31-12	16,8%	13,4%	10,2%	9,4%	9,0%	8,8%	8,6%	8,8%	8,9%	8,9%	8,2%	7,7%
% Kostendekking ongebouwd	100,3%	97,4%	97,1%	99,1%	99,5%	99,7%	99,8%	100,1%	100,1%	99,9%	99,3%	99,4%
Percentage kostendekking	97,3%	98,4%	96,7%	97,3%	96,8%	98,6%	99,7%	100,7%	100,1%	99,9%	99,4%	98,8%
INGEZETENEN												
Saldo categoriereserve 31-12	€ -195.820	€ 12.877	€ 88.959	€ 81.574	€ 44.333	€ 21.540	€ 15.742	€ 69.011	€ 163.661	€ 160.723	€ 136.531	€ -5.911
% aandeel categorie in netto lasten	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%	29,00%
Aandeel Netto lasten	€ 17.947.548	€ 18.419.958	€ 19.329.249	€ 19.784.328	€ 20.303.207	€ 20.855.351	€ 21.474.627	€ 22.035.124	€ 22.708.090	€ 23.209.183	€ 23.934.693	€ 24.508.481
Af: Bijdrage uit verontreinigingsheffing	€ 62.170	€ 62.797	€ 63.423	€ 64.206	€ 64.989	€ 65.772	€ 66.555	€ 67.338	€ 68.121	€ 68.904	€ 69.687	€ 70.470
Af: Beschikking egalisatiereserve	€ -248.925	€ 407.077	€ 488.924	€ 116.403	€ 45.246	€ -8.949	€ -14.645	€ -97.752	€ -87.023	€ -40.880	€ 103.911	€ 83.004
Af: Beschikking categoriereserve	€ 675.104	€ -210.655	€ -75.953	€ 8.274	€ 38.057	€ 23.236	€ 6.014	€ -53.112	€ -93.960	€ 4.575	€ 25.800	€ 143.807
Opbrengst belastingen	€ 17.459.199	€ 18.160.740	€ 18.852.855	€ 19.595.445	€ 20.154.915	€ 20.775.292	€ 21.416.703	€ 22.118.650	€ 22.820.952	€ 23.176.584	€ 23.735.296	€ 24.211.200
Aantal wooneenheden	295.618	304.200	307.300	310.300	313.500	316.600	319.700	322.900	326.200	329.400	332.800	332.800
Netto lasten per woning	€ 60,71	€ 60,55	€ 62,90	€ 63,76	€ 64,76	€ 65,87	€ 67,17	€ 68,24	€ 69,61	€ 70,46	€ 71,92	€ 73,64
Tarief per woning	€ 59,06	€ 59,70	€ 61,35	€ 63,15	€ 64,29	€ 65,62	€ 66,99	€ 68,50	€ 69,96	€ 70,36	€ 71,32	€ 72,75
Toename tarief in %		1,1%	2,8%	2,9%	1,8%	2,1%	2,1%	2,3%	2,1%	0,6%	1,4%	2,0%
GEBOUWDE EIGENDOMMEN												
Saldo categoriereserve 31-12	€ 3.697.751	€ 4.121.643	€ 3.778.862	€ 2.595.685	€ 826.351	€ 44.526	€ 9.717	€ 350.355	€ 253.329	€ 287.894	€ 457.582	€ 116.683
% aandeel categorie in netto lasten	58,40%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%	58,00%
Aandeel Netto lasten	€ 35.895.096	€ 36.839.917	€ 38.658.498	€ 39.568.655	€ 40.606.414	€ 41.710.702	€ 42.949.254	€ 44.070.249	€ 45.416.179	€ 46.418.366	€ 47.869.387	€ 49.016.961
Af: Aandeel in verontreinigingsheffing	€ 124.340	€ 125.593	€ 126.846	€ 128.412	€ 129.978	€ 131.544	€ 133.110	€ 134.676	€ 136.242	€ 137.808	€ 139.374	€ 140.940
Af: Aandeel in egalisatiereserve	€ -497.851	€ 814.154	€ 977.849	€ 232.805	€ 90.492	€ -17.898	€ -29.290	€ -195.503	€ -174.046	€ -81.760	€ 207.821	€ 166.008
Af: Aandeel in categoriereserve	€ -418.389	€ -386.914	€ 383.997	€ 1.220.966	€ 1.795.290	€ 790.089	€ 35.254	€ -340.540	€ 100.529	€ -32.032	€ -166.809	€ 345.476
Opbrengst belastingen	€ 34.937.124	€ 36.287.084	€ 37.169.806	€ 37.986.473	€ 38.590.653	€ 40.806.967	€ 42.810.180	€ 44.471.617	€ 45.353.455	€ 46.394.350	€ 47.689.000	€ 48.364.538
Waarde WOZ areaal x 1.000.000	€ 91.018	€ 99.000	€ 101.970	€ 105.029	€ 108.180	€ 111.425	€ 114.768	€ 118.211	€ 121.757	€ 125.410	€ 129.172	€ 129.172
Netto-lasten % WOZ-waarde	0,03971%	0,03721%	0,03791%	0,03767%	0,03754%	0,03743%	0,03742%	0,03728%	0,03730%	0,03701%	0,03706%	0,03795%
Tarief percentage WOZ	0,03838%	0,03665%	0,03645%	0,03617%	0,03567%	0,03662%	0,03730%	0,03762%	0,03725%	0,03699%	0,03692%	0,03744%
Toename tarief in %		-4,5%	-0,6%	-0,8%	-1,4%	2,7%	1,9%	0,9%	-1,0%	-0,7%	-0,2%	1,4%
ONGEBOUWDE EIGENDOMMEN												
Saldo categoriereserve 31-12	€ 61.706	€ 6.773	€ 6.841	€ 6.909	€ 6.978	€ 7.048	€ 7.119	€ 7.190	€ 7.262	€ 7.334	€ 7.408	€ 7.482
% aandeel categorie in netto lasten	12,50%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%	12,80%
Aandeel Netto lasten	€ 7.921.676	€ 8.130.188	€ 8.531.531	€ 8.732.393	€ 8.961.415	€ 9.205.120	€ 9.478.456	€ 9.725.848	€ 10.022.881	€ 10.244.053	€ 10.564.278	€ 10.817.536
Af: Aandeel in verontreinigingsheffing	€ 27.441	€ 27.717	€ 27.994	€ 28.339	€ 28.685	€ 29.030	€ 29.376	€ 29.722	€ 30.067	€ 30.413	€ 30.758	€ 31.104
Af: Aandeel in egalisatiereserve	€ -109.871	€ 179.675	€ 215.801	€ 51.378	€ 19.971	€ -3.950	€ -6.464	€ -43.146	€ -38.410	€ -18.044	€ 45.864	€ 36.636
Af: Aandeel in categoriereserve	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Opbrengst belastingen	€ 7.761.187	€ 7.922.796	€ 8.287.736	€ 8.652.676	€ 8.912.760	€ 9.180.040	€ 9.455.544	€ 9.739.272	€ 10.031.224	€ 10.231.684	€ 10.487.656	€ 10.749.796
Aantal herleide hectaren	106.391	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800	102.800
Netto lasten per herleide hectare	€ 72,71	€ 79,09	€ 82,99	€ 84,95	€ 87,17	€ 89,54	€ 92,20	€ 94,61	€ 97,50	€ 99,65	€ 102,77	€ 105,23
Tarief per herleide hectare	€ 72,95	€ 77,07	€ 80,62	€ 84,17	€ 86,70	€ 89,30	€ 91,98	€ 94,74	€ 97,58	€ 99,53	€ 102,02	€ 104,57
Toename tarief in %		5,6%	4,6%	4,4%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	2,0%	2,5%	2,5%
NATUURTERREINEN												
Saldo categoriereserve 31-12	€ -9.105	€ -8.775	€ -6.059	€ -3.137	€ -1.311	€ -457	€ -224	€ -13	€ 294	€ 412	€ -38	€ -424
% aandeel categorie in netto lasten	0,10%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%
Aandeel Netto lasten	€ 123.776	€ 127.034	€ 133.305	€ 136.444	€ 140.022	€ 143.830	€ 148.101	€ 151.966	€ 156.608	€ 160.063	€ 165.067	€ 169.024
Af: Aandeel in verontreinigingsheffing	€ 429	€ 433	€ 437	€ 443	€ 448	€ 454	€ 459	€ 464	€ 470	€ 475	€ 481	€ 486
Af: Aandeel in egalisatiereserve	€ -1.717	€ 2.807	€ 3.372	€ 803	€ 312	€ -62	€ -101	€ -674	€ -600	€ -282	€ 717	€ 572
Af: Aandeel in categoriereserve	€ 1.371	€ -421	€ -2.804	€ -2.982	€ -1.858	€ -867	€ -237	€ -214	€ -307	€ -115	€ 455	€ 386
Opbrengst belastingen	€ 61.161	€ 124.215	€ 132.300	€ 138.180	€ 141.120	€ 144.305	€ 147.980	€ 152.390	€ 157.045	€ 159.985	€ 163.415	€ 167.580
Aantal hectaren	24.079	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500	24.500
Netto lasten per hectare	€ 2,57	€ 5,19	€ 5,44	€ 5,57	€ 5,72	€ 5,87	€ 6,04	€ 6,20	€ 6,39	€ 6,53	€ 6,74	€ 6,90
Tarief per hectare	€ 2,54	€ 5,07	€ 5,40	€ 5,64	€ 5,76	€ 5,89	€ 6,04	€ 6,22	€ 6,41	€ 6,53	€ 6,67	€ 6,84
Toename tarief in %		99,6%	6,5%	4,4%	2,1%	2,3%	2,5%	3,0%	3,1%	1,9%	2,1%	2,5%

Toelichting:

1 . Normaliter moet het verschil tussen de standen per 01-01 per jaar de beschikking van de egalisatiereserve zijn. Voor de jaren 2018 t.o.v. 2019 is dit echter niet het geval daar op het beginsaldo per 2019 de onttrekking van € 500.000 voor uitvoeren baggerwerkzaamheden is doorgevoerd.

2. Het verschil tussen de stand van de categoriereserves per 31-12 van het ene jaar ten opzichte van het volgende jaar betreft de berekende onttrekking / toevoeging en de toerekening van de rente aan de categoriereserve.

In 2019 komt het kostendekkingspercentage op 98,4% (belastingopbrengst/netto lasten). Het inzetten van de positieve saldo's van de categoriereserve, maakt het mogelijk dat onder het percentage van 100% kostendekking gebleven wordt.

3.3 Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager waterzuiveringsbeheer

Tabel 35: Kostenverdeelstaat waterzuiveringsbeheer

(Bedrag x € 1.000)	Zuiveringsbeheer		
	2019	2018 (incl. wijziging)	Verschil
Lasten			
Kapitaallasten	20.237	20.691	-454
Personeelslasten (direct)	90	76	14
Personeelslasten (uren verantwoording)	10.888	10.135	752
Goederen en diensten van derden	21.844	19.168	2.676
Bijdragen aan derden	2.460	2.598	-138
Reserveringen			
Voorzieningen			
Onvoorzien	150	150	
Doorberekenende kosten ondersteuning	3.641	3.163	478
Totaal lasten	*59.309*	*55.982*	*3.327*
Baten			
Financiële baten	179	185	-6
Personeelsbaten	23	23	
Goederen en diensten aan derden	638	860	-222
Bijdragen van derden	2.041	1.600	441
Onttrekking aan bestemmingsreserves	2.636	1.038	1.598
Onttrekkingen aan voorzieningen			
Totaal baten	*5.516*	*3.706*	*1.810*
Netto lasten	***53.793***	***52.277***	***1.516***
Belastingopbrengsten			
Gederfde baten agv kwijtscheldingen	-1.482	-1.310	-172
Gederfde baten agv oninbaarverklaringen			
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	19.176	17.460	1.716
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	37.019	36.206	812
Opbrengst zuiveringsheffing ff bedrijven	2.180	1.763	417
Totaal belastingopbrengsten	*56.892*	*54.119*	*2.773*
Beschikking reserves			
Egalisatiereserves zuiveringsbeheer	-3.099	-1.842	-1.257
Totaal beschikking reserves	*-3.099*	*-1.842*	*-1.257*
Totaal dekkingsmiddelen	***53.793***	***52.277***	***1.516***
Saldo			

3.3.1 Toelichting lasten

De afvalwaterketen bevindt zich al een aantal jaren in een transitie naar een duurzamere bedrijfsvoering. Waar het eerst ging om plannen (Energiefabriek, Grondstoffenfabriek) zitten we nu in een fase dat deze installaties daadwerkelijk gebouwd worden (Renovatie rwzi ’s-Hertogenbosch) en in gebruik zijn genomen (fijnzeefinstallatie rwzi Aarle-Rixtel).
In de Programmabegroting 2019 zijn binnen het programma Schoon water de in de Voorjaarsnota 2018 aangekondigde posten opgenomen en indien nodig bijgesteld. Bij de uitwerking van alle plannen is steeds rekening gehouden met de bestuurlijke kaders van de stijging van de netto lasten van de zuiveringstaak.

Kapitaallasten
De kapitaallasten zijn het gevolg van de geactiveerde investeringen voor verbetering en optimalisering van het zuiveringsproces. Een daling van het in afschrijving nemen van diverse

uitgevoerde projecten binnen de taak waterzuiveringsbeheer leidt tot de daling van de kapitaallasten.

Personeelslasten
De berekende personeelslasten bestaan enerzijds uit direct aan de taak toegerekende lasten en anderzijds uit de doorberekende tarieven van de diverse afdelingen die rechtstreeks uren geraamd hebben op de primaire producten voor zuiveringsbeheer. De stijging wordt veroorzaakt door de afspraken in de nieuwe cao en door 3 extra fte voor van de afvalwaterstrategie.

Goederen en diensten
Binnen de goederen en diensten van derden zijn de exploitatielasten verantwoord die gemaakt worden voor het uitvoeren van het zuiveringsproces: transporteren, zuiveren en slibverwerking.
De extra lasten ten opzichte van de Programmabegroting 2018 worden hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Extra kosten slibafvoer naar SNB (€ 1.483.000)
  Op basis van 74.800 ton slibkoek en de conceptbegroting SNB 2018 is een bedrag van € 5.030.000 opgenomen in de Programmabegroting 2018 van waterschap Aa en Maas.
  In 2019 wordt naar aanleiding van de vertraging van de renovatie van rwzi ’s-Hertogenbosch en een bijstelling van de specificaties van de aannemer van de centrale slibverwerking op rwzi ’s-Hertogenbosch naar verwachting 83.000 ton slibkoek afgevoerd naar de SNB.
  Op basis van de conceptbegroting SNB 2019 bedragen de kosten € 6.513.000. Dit is een stijging van € 1.483.000 ten opzichte van de Programmabegroting 2018;
- Onderhoudskosten (€ 351.000)
  Stijging onderhoudskosten meetnet monitoring waterkwaliteit € 50.000, smartpiggen transportleiding rwzi Cuijk € 100.000, onderhoud en schoonmaken demon reactor en wkk rwzi Cuijk en stijging van de onderhoudskosten van de fijnzeven op rwzi Aarle-Rixtel doordat de onderhoudstermijn is afgerond;
- Hoger elektriciteitsverbruik (€ 221.000)
  Meer inkoop elektriciteit in totaal 2.000.000 meer kWh als gevolg van de pilot Medicijnen op rwzi Aarle-Rixtel, Superkritisch vergassen op rwzi Dinther en een bijstelling van het elektraverbruik van de fijnzeven op rwzi Aarle-Rixtel;
- Meer uitbesteding in verband met advies/onderzoek (€156.000)
  Voor benodigd advies in het kader van energieneutraal en assetmanagement € 35.000 en door een verschuiving binnen het innovatiebudget € 105.000 en voor extra eisen bibliotheek (voorheen bouwstandaard) € 30.000;
- Licentierechten (€ 131.000)
  Naast de investering Vervangen procesautomatisering stijgen de kosten binnen de exploitatie van procesautomatisering onder andere door upgrades van PCS7 € 115.000;
- Bijdrage in exploitatiekosten bedrijven (€ 128.000)
  Ten opzichte van de Programmabegroting 2018 is om een grote lozer aangehaakt te houden voor de toekomst, de anti-afhaaksubsidie verhoogd van € 680.000 naar € 830.000 per jaar. Deze stijging van de anti-afhaaksubsidie wordt ruimschoots gecompenseerd door extra inkomsten voor vervuilingseenheden bij de BSOB. Met ingang van 2019 vervalt een bonus van € 12.000 voor de aannemer met betrekking tot de resultaten van de slibcentrifuge op rwzi Oijen;
- Chemicaliën (€ 94.000)
  Stijging benodigde chemicaliën ten behoeve van zuiveren en slibverwerking en een daling van het chemicaliënverbruik ter voorkoming van stankoverlast van rioolgemalen en transportleidingen;
- Stijging inkoop restwarmte Afvalstoffendienst (€ 85.000)
  Op de rwzi ’s-Hertogenbosch stijgt de inkoop van restwarmte van de Afvalstoffendienst.

3.3.2 Toelichting baten

De begrote baten betreffen de bijdragen van derden voor uitgevoerde werkzaamheden, met name voor het beheer en onderhoud van gemeentelijke rioolgemalen, de bijdrage van waterschap De Dommel voor het zuiveren van afvalwater van de gemeente Vught, de verkoop van biogas op rwzi 's-Hertogenbosch aan Heineken en de Afvalstoffendienst. De stijging van de baten ten opzichte van de Programmabegroting 2018 wordt met name veroorzaakt door:

- Subsidie pilot Verwijdering medicijnresten (+ € 400.000)
  Het Rijk heeft in 2019 een incidentele subsidie beschikbaar gesteld.
- Daling opbrengst biogas rwzi 's-Hertogenbosch Heineken en Afvalstoffendienst (€ -156.000)
  De opbrengst biogas rwzi 's-Hertogenbosch Heineken en Afvalstoffendienst daalt ten opzichte van de Programmabegroting 2018 als gevolg van de vertraging van de renovatie van rwzi 's-Hertogenbosch;
- Hogere onttrekking uit de bestemmingsreserves (+ € 1.598.000)
  Uit de gevormde bestemmingsreserves voor het opvangen van de effecten renovatie rwzi 's-Hertogenbosch vindt een onttrekking plaats van (+ € 2.209.000). Daarnaast is onttrekking voor de extra afschrijving renovatie rwzi 's-Hertogenbosch in 2019 € 611.000 lager ten opzichte van 2018.

3.3.3 Apparaatskosten

Op basis van het aandeel in de directe kosten of als aandeel in de directe uren zijn de kosten voor de ondersteunende producten doorbelast naar de primaire producten die betrekking hebben op waterzuiveringsbeheer. De kosten voor ondersteuning zijn geactualiseerd rekening houdend met de financiële kaders en benoemde uitgangspunten vanuit de Voorjaarsnota 2018.

3.3.4 Toelichting dekkingsmiddelen

De vervuilingseenheden zijn gebaseerd op gegevens van de BSOB. Hierbij is rekening gehouden met de effecten van de huidige economische situatie. Het netto aantal vervuilingseenheden wordt voor 2019 geprognosticeerd op 1.182.300.

Belastingeenheden
Voor de berekening van de tarieven periode 2019-2029 zijn de prognoses van de eenheden opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 36: Ontwikkeling van het aantal vervuilingseenheden

Heffingseenheden Waterzuiveringsbeheer	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
VE Meerpersoonshuishoudens (bruto)	667.000	672.200	677.600	683.000	688.500	694.000	699.600	705.200	710.800	716.500	722.200	722.200
VE Eenpersoonshuishoudens (bruto)	93.000	97.100	97.300	97.500	97.700	97.900	98.100	98.300	98.500	98.700	98.900	98.900
Af: Corr. VE Kwijtschelding	27.500	30.800	31.000	31.200	31.400	31.700	31.900	32.100	32.400	32.600	32.800	32.800
Netto VE Huishoudens	732.500	738.500	743.900	749.300	754.800	760.200	765.800	771.400	776.900	782.600	788.300	788.300
VE Tabelbedrijven (bruto)	125.000	133.000	134.100	135.200	136.300	137.400	138.500	139.600	140.700	141.800	142.900	142.900
VE Meetbedrijven (bruto)	246.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000	270.000
Af: Corr. VE Indir. Lozingen tbv Watersysteembeheer	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Netto VE bedrijven	366.500	398.500	399.600	400.700	401.800	402.900	404.000	405.100	406.200	407.300	408.400	408.400
VE Kleine bedrijven < 5 VE (bruto)	37.000	45.300	45.700	46.100	46.500	46.900	47.300	47.700	48.100	48.500	48.900	48.900
VE Totaal (Netto)	1.136.000	1.182.300	1.189.200	1.196.100	1.203.100	1.210.000	1.217.100	1.224.200	1.231.200	1.238.400	1.245.600	1.245.600

Huishoudelijke vervuilers
In verband met areaaluitbreiding is de komende jaren uitgegaan van een stijging van 0,8% voor meerpersoonshuishouden en 0,2% voor éénpersoonshuishoudens.

Bedrijven
Het aantal vervuilingseenheden 2019 is ten opzichte van 2018 met 32.000 vervuilingseenheden bijgesteld. Voor de jaren na 2019 veronderstelt de BSOB voor de meetbedrijven vooralsnog een gelijkblijvend patroon. Voor tabelbedrijven is een areaaluitbreiding van 0,8% aangehouden.

Kleine bedrijven
Ten opzichte van 2018 is het aantal verwachte vervuilingseenheden voor 2019 bijgesteld met 8.300, dit is het verwachte effect van een éénmalige optimalisatieslag bestand en de economische ontwikkelingen. Voor de jaren na 2019 wordt een areaaluitbreiding van 0,8% aangehouden.

Tariefontwikkeling

Grafiek 9: Tariefontwikkeling zuiveren

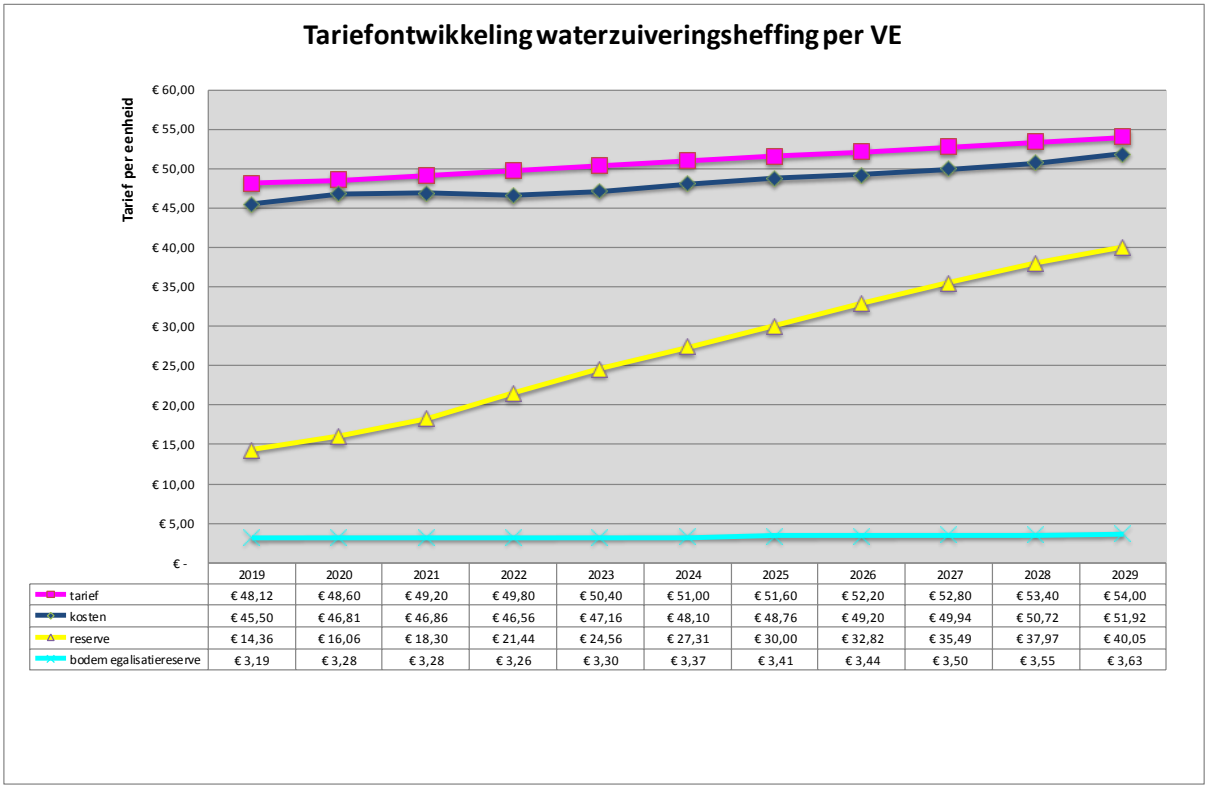

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
tarief	€ 48,12	€ 48,60	€ 49,20	€ 49,80	€ 50,40	€ 51,00	€ 51,60	€ 52,20	€ 52,80	€ 53,40	€ 54,00
kosten	€ 45,50	€ 46,81	€ 46,86	€ 46,56	€ 47,16	€ 48,10	€ 48,76	€ 49,20	€ 49,94	€ 50,72	€ 51,92
reserve	€ 14,36	€ 16,06	€ 18,30	€ 21,44	€ 24,56	€ 27,31	€ 30,00	€ 32,82	€ 35,49	€ 37,97	€ 40,05
bodem egalisatiereserve	€ 3,19	€ 3,28	€ 3,28	€ 3,26	€ 3,30	€ 3,37	€ 3,41	€ 3,44	€ 3,50	€ 3,55	€ 3,63

Voorstel
Een tariefsverhoging van 1% toe te passen voor de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing en het tarief 2019 vast te stellen op € 48,12.

3.3.5 Mutaties reserves / meerjarenprognose waterzuiveringsheffing nettolasten in relatie tot tariefontwikkeling

Via de resultaatbestemming wordt het begrote resultaat voor 2019 toegevoegd aan de egalisatiereserve zuiveringsbeheer.

Onderstaande tabel toont de meerjarenprognose waterzuiveringsheffing in relatie tot de tariefontwikkeling. De nettolasten zijn in beeld gebracht evenals de wijze waarop deze worden gedekt via de belastingopbrengsten (tarief * eenheden) enerzijds en met welke beschikkingen uit de egalisatiereserve (toevoegingen /onttrekkingen) anderzijds.
Daarnaast is ook nog het percentage egalisatiereserve en het percentage kostendekking weergegeven.

Tabel 37: Meerjarenprognose waterzuiveringsheffing

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
TOTAAL WATERZUIVERINGSBEHEER												
Egalisatiereserve per 1-1	€ 16.032.607	€ 13.875.279	€ 16.974.503	€ 19.099.553	€ 21.893.052	€ 25.791.706	€ 29.713.244	€ 33.241.032	€ 36.721.403	€ 40.414.029	€ 43.953.511	€ 47.292.404
Netto lasten	€ 53.210.727	€ 53.793.052	€ 55.670.070	€ 56.054.621	€ 56.015.726	€ 57.062.462	€ 58.544.312	€ 59.688.349	€ 60.576.014	€ 61.848.038	€ 63.176.146	€ 64.669.706
Af: Beschikking egalisatiereserve	€ 2.157.328	€ -3.099.224	€ -2.125.050	€ -2.793.499	€ -3.898.654	€ -3.921.538	€ -3.527.788	€ -3.480.371	€ -3.692.626	€ -3.539.482	€ -3.338.894	€ -2.592.694
Opbrengst belastingen	€ 54.119.040	€ 56.892.276	€ 57.795.120	€ 58.848.120	€ 59.914.380	€ 60.984.000	€ 62.072.100	€ 63.168.720	€ 64.268.640	€ 65.387.520	€ 66.515.040	€ 67.262.400
% Egalisatiereserve 31-12	26,1%	31,6%	34,3%	39,1%	46,0%	52,1%	56,8%	61,5%	66,7%	71,1%	74,9%	77,1%
Percentage kostendekking	101,7%	105,8%	103,8%	105,0%	107,0%	106,9%	106,0%	105,8%	106,1%	105,7%	105,3%	104,0%
PER VERVUILINGSEENHEID												
Aantal vervuilingseenheden	1.136.000	1.182.300	1.189.200	1.196.100	1.203.100	1.210.000	1.217.100	1.224.200	1.231.200	1.238.400	1.245.600	1.245.600
Netto lasten per VE	€ 46,84	€ 45,50	€ 46,81	€ 46,86	€ 46,56	€ 47,16	€ 48,10	€ 48,76	€ 49,20	€ 49,94	€ 50,72	€ 51,92
Tarief per VE	€ 47,64	€ 48,12	€ 48,60	€ 49,20	€ 49,80	€ 50,40	€ 51,00	€ 51,60	€ 52,20	€ 52,80	€ 53,40	€ 54,00
Toename tarief		1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%

3.4 Totale meerjaren kostenontwikkeling 2018-2029

Door het doorvoeren van de ambities uit de Voorjaarsnota 2018 aangevuld met extra onvermijdbare, onontkoombare en onuitstelbare kosten komt de gemiddelde kostentoename ten opzichte van 2018 over de gehele periode uit op 2,7% per jaar. Voor 2019 zijn de kosten met 1,9% toegenomen ten opzichte van 2018.

Tabel 38: Meerjaren kostenontwikkeling

	Begroting											
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kapitaallasten	€ 34.937	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864	€ 35.864
Cumulatieve vrijval kapitaallasten	€ -	€ -	€ -2.091	€ -2.980	€ -4.987	€ -6.569	€ -7.251	€ -8.126	€ -9.028	€ -10.159	€ -10.705	€ -11.411
Nieuwe investeringen	€ -	€ -	€ 3.545	€ 6.049	€ 8.368	€ 10.845	€ 13.542	€ 16.018	€ 18.630	€ 21.242	€ 24.075	€ 26.687
Verwoegde afschrijving	€ 813	€ 202	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal kapitaallasten	€ 35.750	€ 36.066	€ 37.318	€ 38.933	€ 39.245	€ 40.140	€ 42.155	€ 43.756	€ 45.467	€ 46.947	€ 49.234	€ 51.140
Personeelslasten	€ 32.522	€ 34.186	€ 34.579	€ 35.097	€ 35.624	€ 36.158	€ 36.700	€ 37.251	€ 37.810	€ 38.377	€ 38.953	€ 39.537
Goederen en Diensten van derden	€ 54.794	€ 54.560	€ 55.017	€ 54.838	€ 55.749	€ 57.270	€ 58.331	€ 59.255	€ 60.194	€ 61.147	€ 62.114	€ 63.096
Reserveringen	€ 55	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49	€ 49
Voorzieningen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Onvoorzien	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300
Totaal lasten	€ 123.421	€ 125.161	€ 127.263	€ 129.217	€ 130.967	€ 133.918	€ 137.535	€ 140.612	€ 143.820	€ 146.820	€ 150.650	€ 154.122
Financiële baten	€ 380	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404	€ 404
Personeelsbaten	€ 708	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596	€ 596
Goederen en diensten aan derden	€ 1.319	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124	€ 1.124
Bijdragen van derden	€ 1.987	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367	€ 2.367
Ontrekkingen aan reserves	€ 3.928	€ 3.361	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450	€ 450
Ontrekkingen aan voorzieningen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal baten	€ 8.322	€ 7.851	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941	€ 4.941
Totaal lasten - Totaal baten	€ 115.099	€ 117.310	€ 122.323	€ 124.276	€ 126.027	€ 128.977	€ 132.595	€ 135.672	€ 138.880	€ 141.880	€ 145.710	€ 149.182
netto lasten	€ 115.099	€ 117.310	€ 122.323	€ 124.276	€ 126.027	€ 128.977	€ 132.595	€ 135.672	€ 138.880	€ 141.880	€ 145.710	€ 149.182
Toename lasten per jaar 2018 - 2029		€ 2.211	€ 5.013	€ 1.954	€ 1.750	€ 2.951	€ 3.617	€ 3.077	€ 3.208	€ 3.000	€ 3.830	€ 3.472
Lasten toename cumulatief		€ 2.211	€ 7.224	€ 9.178	€ 10.928	€ 13.879	€ 17.496	€ 20.573	€ 23.781	€ 26.781	€ 30.611	€ 34.083
Jaarlijkse toename in % van 2018		1,9%	4,4%	1,7%	1,5%	2,6%	3,1%	2,7%	2,8%	2,6%	3,3%	3,0%
voortschrijdende index	100	102	106	108	109	112	115	118	121	123	127	130
Begroting 2018 raming 2018 - 2028		€ 115.819	€ 117.929	€ 120.080	€ 121.456	€ 124.246	€ 127.121	€ 129.888	€ 132.351	€ 134.591	€ 137.648	
Toename per jaar t.o.v. begroting 2018 raming 2018 - 2028		€ 1.491	€ 4.394	€ 4.196	€ 4.571	€ 4.731	€ 5.474	€ 5.784	€ 6.529	€ 7.289	€ 8.062	
Toename per jaar in % t.o.v. begroting 2018 raming 2018 - 2028		1,3%	3,7%	3,5%	3,8%	3,8%	4,3%	4,5%	4,9%	5,4%	5,9%	

4 Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten

Voor een nadere detaillering wordt de uitvoeringsinformatie bij de Programmabegroting 2019 opgesteld. Deze wordt door het dagelijks bestuur in december vastgesteld als afgeleide van de Programmabegroting 2019.

Lasten (x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
Kapitaallasten	36.700	36.619	37.078
Personeelslasten	37.202	34.362	31.963
Goederen en diensten van derden	47.024	43.705	44.675
Bijdragen aan derden	7.536	7.371	6.591
Toevoegingen aan reserves/voorzieningen/onvoorzien	349	355	84
Totaal	**128.812**	**122.413**	**120.392**
Toevoeging categoriereserve ingezetenen	211		
Toevoeging categoriereserve gebouwd	387		
Toevoeging categoriereserve ongebouwd			
Toevoeging categoriereserve natuurterreinen			
Toevoeging egalisatiereserve watersysteembeheer		1.739	957
Toevoeging egalisatiereserve zuiveringsbeheer	3.099	1.842	9.139
Toevoeging bestemmingsreserves			35
Totaal toevoegingen	**3.697**	**3.582**	**10.131**
Totaal incl toevoeging	**132.509**	**125.994**	**130.523**

Toelichting voornaamste afwijkingen:

- Personeelslasten: toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de opname van extra fte voor het uitvoeren van de ambities uit de Voorjaarsnota 2018 en de nieuw afgesloten cao 2017-2019 (salarisstijging 3,5% in 2018, dit is hoger dan waarmee in de Programmabegroting 2018 is gerekend, en 3,25% per 1 april 2019). Tevens is een verhoging van de pensioenpremies opgenomen;
- Goederen en diensten van derden en bijdragen aan derden: De toename is als volgt te onderbouwen:
    - Voor 2019 is een inflatiecorrectie van 1,3% doorgevoerd en zijn noodzakelijke posten vallend onder de OOO opgevoerd;
    - Ambities Voorjaarsnota 2018 volledig doorgerekend;
    - Extra kosten voor SNB en anti-afhaaksubsidie;
    - Extra kosten vanwege de uitloop van de planning van rwzi ‘s-Hertogenbosch;
    - Extra kosten vanwege maatregelen afvalwaterstrategie;
    - Bijstelling diverse benodigde budgetten (onder andere extra onderhoudskosten, bijdrage aan AQUON, extra inspecties van transportleidingen).

  Tegenover deze hogere kosten staat een afname van de bijdrage aan de BSOB als gevolg van toegetreden gemeenten;
- Toevoeging aan de reserves: betreft de verwerking van het verwachte begrotingsresultaat 2019 en de aanvulling van de categoriereserves.

Baten (x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
Financiele baten	404	380	317
Personeelsbaten	596	708	842
Goederen en diensten aan derden	1.124	1.319	1.072
Bijdragen van derden	2.367	1.987	6.253
Waterschapsbelastingen	119.604	114.552	112.721
Interne verrekeningen	3.651	3.472	19
Totaal	**127.745**	**122.418**	**121.224**
Onttrekking categoriereserve ingezetenen		675	988
Onttrekking categoriereserve gebouwd		1.582	1.160
Onttrekking categoriereserve ongebouwd		55	205
Onttrekking categoriereserve natuurterreinen		1	4
Onttrekking egalisatiereserve watersysteembeheer	1.404		
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsbeheer			2.912
Onttrekking bestemmingsreserves	3.361	1.263	1.089
Totaal onttrekkingen	**4.764**	**3.576**	**6.358**
Totaal incl onttrekking	**132.509**	**125.994**	**127.582**

Toelichting voornaamste afwijkingen:

- Goederen en diensten aan derden en bijdragen van derden: afname ten opzichte van 2018 betreft lagere opbrengsten inzake de levering van biogas en minder opbrengsten voor beheer en onderhoud van gemeentelijke rioolgemalen. Daarnaast zijn de verwachte opbrengsten uit de Voorjaarsnota 2018 opgenomen en geactualiseerd naar de laatste inzichten;
- Interne verrekeningen (geactiveerde lasten): toename door hogere uurtarieven als gevolg van cao-afspraken;
- Waterschapsbelastingen: voor 2019 zijn meer belastingopbrengsten begroot met name door een verwachte stijging van het aantal vervuilingseenheden;
- Onttrekking aan de reserves: betreft de verwerking van het verwachte begrotingsresultaat 2019. Het betreft de onttrekking uit de egalisatiereserve watersysteembeheer en de onttrekking uit gevormde bestemmingsreserves voor de extra afschrijving renovatie rwzi ’s-Hertogenbosch, vertragingskosten rwzi ‘s-Hertogenbosch en het Persoonsgebonden basisbudget.

Met de vaststelling van de Programmabegroting 2019 door het ab, stemt het ab in met onderstaand voorstel tot toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

(Bedrag x € 1.000)	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer
Te dekken netto lasten 2019	**63.517**	**53.793**
Dekkingsmiddelen:		
Netto belastingopbrengsten	-62.711	-56.892
Toevoeging categorie ingezetenen	211	
Toevoeging categorie gebouwd	387	
Onttrekking categorie ongebouwd		
Toevoeging categorie natuurterreinen		
Onttrekking egalisatiereserve	-1.404	
Toevoeging egalisatiereserve		3.099
Eindsaldo		

Besluit tot vaststelling van de Programmabegroting 2019

Aldus ontworpen door het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas op 8 oktober 2018

Het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas verklaart dat de ontwerpbegroting ingevolge artikel 100 van de Waterschapswet van 16 oktober 2018 tot en met 16 november 2018 op het kantoor van waterschap Aa en Maas ter inzage van belanghebbenden heeft gelegen, nadat daarvan op 15 oktober 2018 openbare kennisgeving was geschied.

Het dagelijks bestuur voornoemd,

secretaris, dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas in de openbare vergadering van 16 november 2018

secretaris, dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Besluit tot aangaan langlopende geldleningen en rc-verhouding NWB

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas te ’s-Hertogenbosch;

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur 8 oktober 2018 tot het vaststellen van de Programmabegroting voor dienstjaar 2019;

BESLUIT

Het dagelijks bestuur te machtigen:

1. De rekening-courant-overeenkomst voor 2019 aan te gaan met de Nederlandse Waterschapsbank te ’s-Gravenhage tot een bedrag van € 36.000.000,00 (zesendertig miljoen euro).

’s-Hertogenbosch, 16 november 2018

Het algemeen bestuur voornoemd,

secretaris,	dijkgraaf,
drs. P. Sennema	drs. L.H.J. Verheijen

Besluit autorisatie B-kredieten door het db

Het algemeen bestuur wordt gevraagd goedkeuring te verlenen voor:

1. Autorisatie door het dagelijks bestuur van de B1 investeringen ten behoeve van zuiveringsbeheer en watersysteembeheer;

   B1-investeringen: de vervangingsinvesteringen inclusief bijbehorende afspraken en kaders.
   De hiervoor gehanteerde richtlijnen zijn:
   - Watersysteembeheer: maximaal € 3 miljoen per jaar en € 350.000 per project;
   - Zuiveringsbeheer: maximaal € 10 miljoen per jaar en € 1.000.000 per project;
   - Deze B1-investeringen zijn opgenomen in het Projectenboek behorende bij de Programmabegroting 2019, zodat voldoende financiële dekking aanwezig is en dat deze B1-investeringen in meerjarig kader zijn doorgerekend.

Taak	Maximaal totaalbedrag B1-investeringen	Maximaal bedrag per B1-investering
Watersysteembeheer	€ 3.000.000	€ 350.000
Zuiveringsbeheer	€ 10.000.000	€ 1.000.000
Totaal B1 2019	**€ 13.000.000**	

   Het betreft vooralsnog onderstaande B1 investeringen:
   - Renovatie RG Neerkant
   - Renovatie RG Elshout
   - Renovatie RG Heesbeen
   - Renoveren RG Bokhoven
   - Renoveren RG Oudheusden
   - Renovatie RG Berghem
   - Renovatie RG Huisseling
   - Aanpassen RG Nuland

   Voor bovengenoemde B1-investeringen geldt dat via deze Programmabegroting het algemeen bestuur goedkeuring wordt gevraagd voor autorisatie door het dagelijks bestuur van deze investeringen ten behoeve van watersysteembeheer, zuiveringsbeheer en de algemene dienst.

2. Autorisatie door het dagelijks bestuur van het krediet Vervanging vervoermiddelen en gereedschappen 2019;

Omschrijving project	Totale netto investeringsbedrag	Netto uitgaven 2019
Verv vervoerm en gereedschap	€ 1.011.000	€ 1.011.000
Totaal bedrijfsvoering	**€ 1.011.000**	**€ 1.011.000**

3. De kredietaanvraag voor het betalen van de jaarlijkse bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma 2019.

Omschrijving project	Totale netto investeringsbedrag	Netto uitgaven 2019
HWBP-bijdrage spoedwet	€ 6.600.000	€ 6.600.000
Totaal overige	**€ 6.600.000**	**€ 6.600.000**

’s-Hertogenbosch, 16 november 2018

Het algemeen bestuur voornoemd,

secretaris, dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Bijlage 1: Analyse Programmabegroting 2019 ten opzichte van Voorjaarsnota 2018

bedragen x € 1.000	J2017	B2018	B2019	VJN2018	afwijking	% afw.
kapitaallasten	36.376.195	35.749.580	36.066.069	36.506.525	440.456	1,2%
personeelslasten	29.721.844	31.759.977	34.185.837	32.545.439	-1.640.398	-4,8%
goed./diensten	51.266.175	51.076.315	54.560.009	52.040.846	-2.519.163	-4,6%
reserveringen	84.233	355.229	349.417	355.229	5.812	
Totaal uitgaven	117.448.447	118.941.101	125.161.332	121.448.039	-3.713.293	-3,0%
opbrengsten	9.588.269	5.657.141	7.851.182	5.629.141	-2.222.041	-28,3%
Saldo baten/lasten	**107.860.178**	**113.283.960**	**117.310.150**	**115.818.898**	**-1.491.252**	**-1,3%**

Watersysteembeheer	**J2017**	**B2018**	**B2019**	**VJN2018**	**afwijking**	**% afw.**
kapitaallasten	16.035.206	14.448.094	14.986.983	15.021.443	34.460	0,2%
personeelslasten	20.153.549	21.991.330	23.693.373	22.257.606	-1.435.767	-6,1%
goed./diensten	25.748.303	25.975.506	26.685.313	26.429.175	-256.138	-1,0%
reserveringen/onvoorzien	72.656	205.229	199.417	205.229	5.812	
Totaal uitgaven	62.009.714	62.620.158	65.565.087	63.913.453	-1.651.634	-2,5%
opbrengsten	2.464.229	1.612.926	2.047.989	2.112.926	64.937	3,2%
Saldo baten/lasten	**59.545.486**	**61.007.233**	**63.517.098**	**61.800.527**	**-1.716.570**	-2,7%

Waterzuiveringsbeheer	**J2017**	**B2018**	**B2019**	**VJN2018**	**afwijking**	**% afw.**
kapitaallasten	20.340.989	21.301.486	21.079.086	21.485.082	405.996	1,9%
personeelslasten	9.568.295	9.768.647	10.492.464	10.287.833	-204.631	-2,0%
goed./diensten	25.517.872	25.100.809	27.874.696	25.611.670	-2.263.025	-8,1%
reserveringen/onvoorzien	11.577	150.000	150.000	150.000	0	
Totaal uitgaven	55.438.733	56.320.943	59.596.245	57.534.586	-2.061.659	-3,5%
opbrengsten	7.124.041	4.044.215	5.803.193	3.516.215	-2.286.978	-39,4%
Saldo baten/lasten	**48.314.692**	**52.276.727**	**53.793.052**	**54.018.371**	**225.318**	0,4%
TOTAAL GENERAAL	**107.860.178**	**113.283.960**	**117.310.150**	**115.818.898**	**-1.491.252**	**-1,3%**

Bijlage 2: Specificatie afwijkingen ten opzichte van Voorjaarsnota 2018

Kostensoort	Toelichting afwijkingen	V / N	Bedragen (x € 1.000)
Voorjaarsnota 2018	**Netto lasten**		**€ 115.818.898**
Kapitaallasten	Volledige actualisatie van de staat van vaste activa, verwerking van lagere uitgaven op de investeringen, heeft ertoe geleid dat boekwaarde lager uit is gevallen wat als effect heeft dat de kapitaallasten ten opzichte van de Voorjaarsnota 2018 lager uitvallen		
	Saldo kapitaallasten	**V**	**€ 440.456**
Personeelslasten	De toename wordt veroorzaakt door de doorrekening van de cao afspraken op lonen (**700**) en sociale lasten (**1.092**), waarbij tevens rekening is gehouden met de verwachte verhoging van de pensioenpremies. Verlaging (**-152)** in verband met doorgevoerde adminstratieve correcties.		
	Saldo personeelslasten	**N**	**€ -1.640.398**
Goederen en diensten	**Watersysteembeheer** Extra kosten zijn opgenomen voor het onderhouden van evz's als gevolg van de areaal uitbreiding (**120**), voor aanpassing bestek waterloopdeel binnen de districten (**145**) en voor de extra kosten bijdrage muskusrattenbestrijding (**46**). Daarnaast zijn een aantal posten positief bijgesteld (**-54**)		
	Subtotaal watersysteembeheer	**N**	**€ -256.138**
	Waterzuiveringsbeheer Extra onvoorziene effecten renovatie rwzi 's-Hertogenbosch. Hierdoor zijn op basis van de meest actuele cijfers en meerjarenraming van de SNB de benodigde kosten bijgesteld. heeft een bijstelling van de kosten met (**1.791**) plaatsgevonden. Worden extra kosten verwacht voor energie en restwarmte en de te betalen boete voor biogas (**161**). Pilot verwijdering medicijnresten (**400**). Voor het gebruik van een installatie en analyses in het kader van de pilot Verwijdering medicijnresten is, door het incidentele karakter, in de Voorjaarsnota 2018 geen bedrag meer voor 2019 opgenomen. Echter door het feit dat het Rijk een subsidie van € 400 beschikbaar stelt voor 2019, zijn de hiervoor te make kosten weer opgenomen. Aanpassing van diverse posten naar meest actuele cijfers. (**-89**)		
	Subtotaal waterzuiveringsbeheer	**N**	**€ -2.263.025**
Reserveringen / onvoorzien	**Rente toevoeging aan de categoriereserves en een tweetal bestemmingsreseves is valt t.o.v. Voorjaarsnota 2018 lager uit (6)**	**V**	**€ 5.812**

Kostensoort	Toelichting afwijkingen	V / N	Bedragen (x € 1.000)
Opbrengsten	**Watersysteembeheer**		
	Hogere financiele baten a.g.v. hogere toerekening rente eigenmiddelen i.v.m. gestegen boekwaarde reserves watersysteembeheer. **(30)** Personeelsbaten: (**-79**) op basis van de werkelijke afgesloten contracten zijn de totale personeelsopbrengsten geactualiseerd. Doorgevoerde correctie pachtopbrengsten (**66**), effect vervallen opbrengst omgevingswet. (**-43**) en bijstelling overige posten (**-39**).		
	Subtotaal watersysteembeheer	**N**	**€ -64.937**
	Waterzuiveringsbeheer		
	Lagere financiele baten a.g.v. hogere toerekening rente eigenmiddelen i.v.m. lagere boekwaarde reserve waterzuiveringsbeheer. **(-6)** Personeelsbaten: (-**33**) Op basis van de werkelijke afgesloten contracten zijn de totale personeelsopbrengsten geactualiseerd. Bijstelling van de verwachte groengas opbrengst **(-256)** en opbrengst struviet **(-47)**, lagere bijdrage gemeenten voor onderhoud rioolgemalen (-**65**) en doorgevoerde correctie inzake huren/pacht opbrengten (-**65**)		
	Voor het gebruik van een installatie en analyses in het kader van de pilot Verwijdering medicijnresten is een bedrag van € 400.000 opgenomen in de Programmabegroting 2019. Door het Rijk wordt een subsidie van € 400.000 beschikbaar gesteld waarmee de kosten van € 400.000 in 2019 en 2020 worden gefinancierd. Met deze subsidie was in de Voorjaarsnota 2018 nog geen rekening gehouden (4**00**). Verwachte subsidieproject Hernieuwbare brandstofeenheid (HBE) vooralsnog niet opgenomen in begroting (**-75**). Daarnaast effect vervallen opbrengst dienstverleningsovereenkomst BSOB (**-25**), bijstelling bijdrage waterschap De Dommel (**40**) en bijstelling diverse posten (**9**). Mutaties onttrekking uit gevormde bestemmingsreserve effecten renovatie rwzi 's-Hertogenbosch (**2.208**) en extra afschrijving renovatie rwzi 's-Hertogenbosch (**203**)		
	Subtotaal waterzuiveringsbeheer	**V**	**€ 2.286.978**
Totaal generaal van de afwijkingen		***N***	***€ -1.491.252***
	Netto lasten Programmabegroting 2019		**€ 117.310.150**

V = voordelig ten opzichte van Voorjaarsnota 2018
N = nadelig ten opzichte van Voorjaarsnota 2018

Bijlage 3: Begroting naar beleidsvelden

Veilig en bewoonbaar beheergebied

Tabel 39: Begroting naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Begroting 2019				Begroting 2018		Rekening 2017	
	Kosten x € 1.000			%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer					
Planvorming	1.379	1.379		11,0%	1.586	13,4%	1.952	16,8%
Beheersinstrumenten waterkeringen	325	325			223		479	
Aanleg en onderhoud waterkeringen	6.905	6.905			6.100		5.082	
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	95	95			94		42	
Aanleg en onderhoud waterkeringen	7.324	7.324		58,5%	6.416	54,3%	5.603	48,4%
Inrichting en onderhoud watersystemen	968	968		7,7%	943	8,0%	1.195	10,3%
Regulering	1.520	1.520		12,1%	1.494	12,6%	1.605	13,8%
Heffing en invordering	604	604		4,8%	717	6,1%	666	5,7%
Bestuur en externe communicatie	793	793		6,3%	712	6,0%	632	5,5%
Dekkingsmiddelen	-62	-62		-0,5%	-53	-0,5%	-65	-0,6%
TOTAAL	**12.527**	**12.527**		**100,0%**	**11.816**	**100,0%**	**11.587**	**100,0%**

Grafiek 10: % aandeel kosten per beleidsveld (watersysteembeheer)

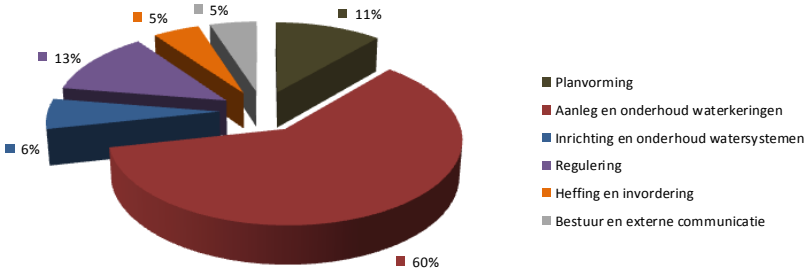

Grafiek 11: Het beleidsveld Aanleg en onderhoud waterkeringen gesplitst naar beleidsproducten

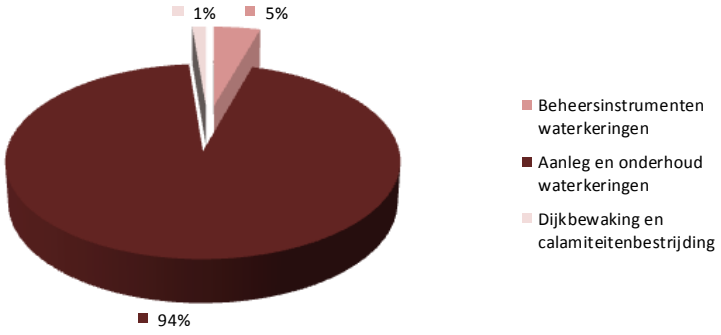

Voldoende water en robuust watersysteem

Tabel 40: Begroting naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Begroting 2019				Begroting 2018		Rekening 2017	
	Kosten x € 1.000			%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer					
Planvorming	2.759	2.759		6,5%	3.173	7,8%	3.903	9,9%
Beheersinstrumenten watersystemen	800	800			750		737	
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	19.268	19.268			17.709		15.597	
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	3.028	3.028			2.465		3.373	
Beheer hoeveelheid water	9.425	9.425			8.996		8.247	
Calamiteitenbestrijding watersystemen								
Monitoring watersystemen	1.665	1.665			1.561		1.715	
Inrichting en onderhoud watersystemen	34.187	34.187		80,4%	31.481	77,2%	29.669	75,1%
Regulering	3.393	3.393		8,0%	3.358	8,2%	3.453	8,7%
Heffing en invordering	1.208	1.208		2,8%	1.434	3,5%	1.332	3,4%
Bestuur en externe communicatie	1.587	1.587		3,7%	1.425	3,5%	1.264	3,2%
Dekkingmiddelen	-624	-624		-1,5%	-106	-0,3%	-130	-0,3%
TOTAAL	**42.509**	**42.509**		**100,0%**	**40.764**	**100,0%**	**39.490**	**100,0%**

Grafiek 12: % aandeel kosten per beleidsveld (watersysteembeheer)

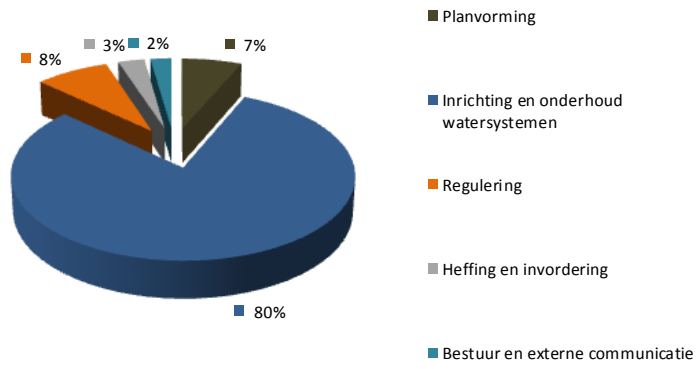

Grafiek 13: Het beleidsveld Inrichting en onderhoud watersystemen gesplitst naar beleidsproducten

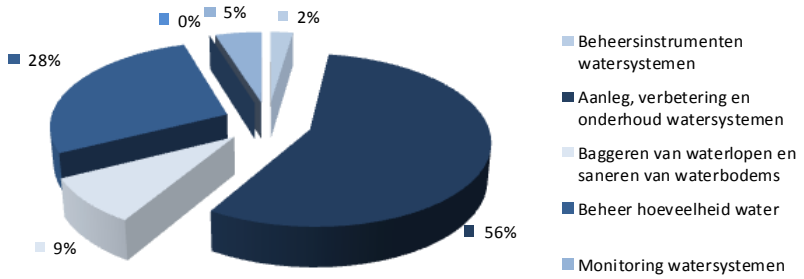

Gezond en natuurlijk water

Tabel 41: Begroting naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Begroting 2019				Begroting 2018		Rekening 2017	
	Kosten x € 1.000			%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer					
Planvorming	1.379	1.379		16,3%	1.586	18,8%	1.952	23,0%
Inrichting en onderhoud watersystemen	5.767	5.767		68,0%	5.464	64,8%	5.284	62,4%
Heffing en invordering	604	604		7,1%	717	8,5%	666	7,9%
Bestuur en externe communicatie	793	793		9,4%	712	8,5%	632	7,5%
Dekkingsmiddelen	-62	-62		-0,7%	-53	-0,6%	-65	-0,8%
TOTAAL	**8.481**	**8.481**		**100,0%**	**8.427**	**100,0%**	**8.468**	**100,0%**

Grafiek 14: % aandeel kosten per beleidsveld (watersysteembeheer)

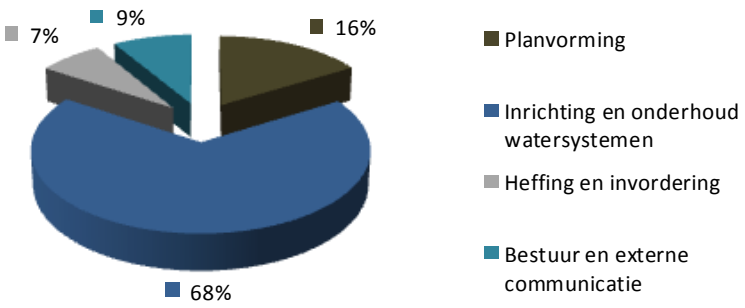

Schoon water

Tabel 42: Begroting naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Begroting 2019				Begroting 2018		Rekening 2017	
	Kosten x € 1.000			%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer					
Planvorming	954		954	1,8%	552	1,1%	679	1,4%
Getransporteerd afvalwater	11.090		11.090		10.297		9.537	
Gezuiverd afvalwater	28.213		28.213		26.883		25.595	
Verwerkt slib	12.908		12.908		11.288		9.658	
Afvalwaterbehandeling door derden								
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	52.210		52.210	97,1%	48.467	92,7%	44.791	92,7%
Regulering	796		796	1,5%	788	1,5%	655	1,4%
Heffing en invordering	1.331		1.331	2,5%	1.603	3,1%	1.372	2,8%
Bestuur en externe communicatie	1.165		1.165	2,2%	1.127	2,2%	1.060	2,2%
Dekkingsmiddelen	-2.664		-2.664	-5,0%	-260	-0,5%	-243	-0,5%
TOTAAL	**53.793**		**53.793**	**100,0%**	**52.276**	**100,0%**	**48.315**	**100,0%**

Grafiek 15: % aandeel kosten per beleidsveld (zuiveringsbeheer)

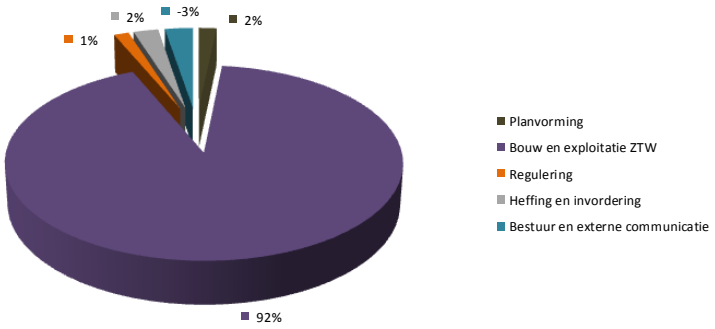

Grafiek 16: Het beleidsveld Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken gesplitst naar beleidsproducten

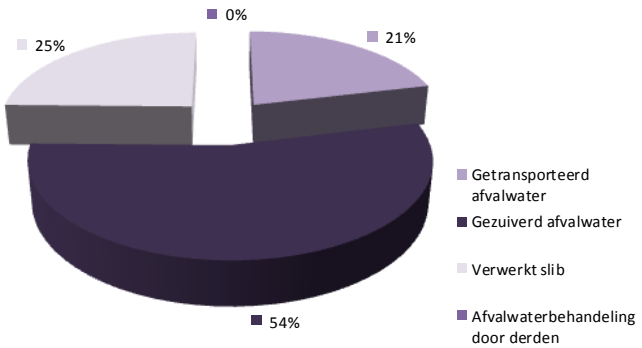

Bijlage 4: Projecten naar programma's

Veilig en bewoonbaar beheergebied

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PJB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
10	A	I1005600	BHS Vierlings Molenbeek	40%	€ 1.110.000	€ 484.000	€ 626.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
13	A	I1002100	Uitvoering dynamisch Beekdal	50%	€ 14.970.000	€ 7.065.500	€ 7.904.500	€ 237.667	€ 1.215.467	€ -977.800	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
14	A	I1004300	Wb Aa Helm Dier Bak Beemd fs1	60%	€ 2.077.410	€ 821.400	€ 1.256.010	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
206	A	I1016200	Veiligheidsbeoordeling prim wk 17-22	100%	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 177.956	€ -	€ 177.956	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
208	A	I1016700	20 kunstwerken regionale kering	100%	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
210	A	I1014100	Smakterbroek	20%	€ 91.000	€ 54.000	€ 37.000	€ 43.619	€ 16.000	€ 27.619	€ 26.000	€ -8.000	€ -	€ -	€ -
219	A	I1002000	Ravenstein Lith	100%	€ 13.900.000	€ 12.800.000	€ 1.100.000	€ 4.412.484	€ 5.690.000	€ -1.277.516	€ 2.600.000	€ -	€ -	€ -	€ -
22	A	I1007700	Fin Groen Blauw Stika	10%	€ 75.300	€ -	€ 75.300	€ 11.133	€ -	€ 11.133	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
222	A	I1014600	Beperken wateroverlast	100%	€ 700.000	€ -	€ 700.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 122.757	€ -	€ -	€ -	€ -
241	A	I1017600	PvA verkenning Cuijk Ravenst	100%	€ 200.000	€ 180.000	€ 20.000	€ 200.000	€ 180.000	€ 20.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
32	A	I1001700	Verbeterplan Regionale waterkeringen	100%	€ 1.200.000	€ -	€ 1.200.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
34	A	I1007800	Howabo uitvoering	100%	€ 14.800.000	€ 11.655.000	€ 3.145.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
36	A	I1008400	26 maatregelen wateroverlast	100%	€ 3.000.000	€ 176.888	€ 2.823.112	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
37	A	I1004400	Wb voorber Diesdonk	100%	€ 2.855.000	€ 1.065.000	€ 1.790.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
4	A	I1005000	BHS Snelle Loop dtj Benedenlp	45%	€ 236.250	€ 69.750	€ 166.500	€ 135.000	€ -	€ 135.000	€ -10.550	€ -	€ -	€ -	€ -
5	A	I1003000	Blauwe Poort	20%	€ 713.000	€ 258.000	€ 455.000	€ 26.000	€ -	€ 26.000	€ 5.976	€ -	€ -	€ 50.000	€ -
7	A	I1005700	Gebiedsplan Raam	30%	€ 832.500	€ 245.115	€ 587.385	€ 252.380	€ 125.150	€ 127.229	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
8	A	I1002900	Veghel aan de Aa	10%	€ 16.000	€ -	€ 16.000	€ 10.642	€ -	€ 10.642	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
25	A	I1018100	HWBP bijdrage 2018	100%	€ 8.169.191	€ -	€ 8.169.191	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
29	A	I1001900	Toetsproc 4e ronde waterkering	100%	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal A				**€ 65.795.651**	**€ 34.874.653**	**€ 30.920.998**	**€ 5.556.881**	**€ 7.226.617**	**€ -1.669.736**	**€ 2.744.183**	**€ -8.000**	**€ -**	**€ 50.000**	**€ -**
25	B1	M20110030	HWBP-bijdrage spoedwet	100%	€ 35.848.000	€ -	€ 35.848.000	€ 6.574.000	€ -	€ 6.574.000	€ 8.012.000	€ 6.985.000	€ 7.087.000	€ 7.190.000	€ -
	Totaal B1				**€ 35.848.000**	**€ -**	**€ 35.848.000**	**€ 6.574.000**	**€ -**	**€ 6.574.000**	**€ 8.012.000**	**€ 6.985.000**	**€ 7.087.000**	**€ 7.190.000**	**€ -**
4	B2	M20090098	BH/EVZ Snelle Loop Benedenloop	45%	€ 450.000	€ 225.000	€ 225.000	€ -	€ -	€ -	€ 112.500	€ 112.500	€ -	€ -	€ -
5	B2	M20140001	Blauwe Poort	20%	€ 680.000	€ 300.000	€ 380.000	€ -	€ -	€ -	€ 250.000	€ 100.000	€ 80.000	€ -50.000	€ -
7	B2	M20140009	Raamvallei	30%	€ 4.308.000	€ 2.100.000	€ 2.208.000	€ 510.000	€ -	€ 510.000	€ 450.000	€ 450.000	€ 450.000	€ 450.000	€ 102.000
8	B2	M20140010	Veghel aan de Aa	10%	€ 164.000	€ 80.000	€ 84.000	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 50.000	€ 14.000	€ -	€ -
	Totaal B2				**€ 5.602.000**	**€ 2.705.000**	**€ 2.897.000**	**€ 510.000**	**€ -**	**€ 510.000**	**€ 832.500**	**€ 712.500**	**€ 544.000**	**€ 400.000**	**€ 102.000**
207	C	M20160018	Koploperprojecten	100%	€ 1.700.000	€ -	€ 1.700.000	€ 600.000	€ -	€ 600.000	€ 600.000	€ 500.000	€ -	€ -	€ -
208	C	M20160013	Kunstwerken reg waterkering	100%	€ 2.910.000	€ 500.000	€ 2.410.000	€ 590.000	€ -	€ 590.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 510.000	€ -
210	C	M20160003	Waterberging Smakterbroek	20%	€ 509.000	€ 246.000	€ 263.000	€ -	€ -	€ -	€ 199.000	€ 108.000	€ -44.000	€ -	€ -
219	C	M20170019	Ravenstein Lith - Ontwerp	100%	€ 13.800.000	€ 12.420.000	€ 1.380.000	€ -	€ -	€ -	€ 690.000	€ 690.000	€ -	€ -	€ -
219	C	M20170020	Ravenstein Lith - Uitvoering	100%	€ 117.500.000	€ 105.750.000	€ 11.750.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.916.666	€ 3.916.667	€ 3.916.667
231	C	M20170005	Aanpassing HWA sluis 0	50%	€ 1.750.000	€ -	€ 1.750.000	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ 500.000	€ 1.100.000	€ -	€ -	€ -
241	C	M20170014	Verkenning Cuijk Ravenstein	100%	€ 5.300.000	€ 4.770.000	€ 530.000	€ 1.175.000	€ 1.057.500	€ 117.500	€ 137.500	€ 137.500	€ 137.500	€ -	€ -
35	C	M20130016	Overige maatrgl wateroverlast	100%	€ 3.155.000	€ -	€ 3.155.000	€ 1.000.000	€ -	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.155.000	€ -	€ -	€ -
	Totaal C				**€ 146.624.000**	**€ 123.686.000**	**€ 22.938.000**	**€ 3.515.000**	**€ 1.057.500**	**€ 2.457.500**	**€ 3.476.500**	**€ 4.040.500**	**€ 4.360.166**	**€ 4.426.667**	**€ 3.916.667**
	Eindtotaal				**€ 253.869.651**	**€ 161.265.653**	**€ 92.603.998**	**€ 16.155.881**	**€ 8.284.117**	**€ 7.871.764**	**€ 15.065.183**	**€ 11.730.000**	**€ 11.991.166**	**€ 12.066.667**	**€ 4.018.667**

Voldoende water en robuust watersysteem

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
100	A	I1003800	EVZ Roode Wetering	70%	€ 2.135.000	€ 420.000	€ 1.715.000	€ 700.000	€ 70.000	€ 630.000	€ 560.000	€ 385.000	€ -	€ -	€ -
209	A	I1013900	2e uitvoeringsprog wateroverl	100%	€ 1.450.000	€ -	€ 1.450.000	€ 540.000	€ -	€ 540.000	€ 551.000	€ 63.064	€ -	€ -	€ 94.282
210	A	I1014100	Smakterbroek	30%	€ 136.500	€ 81.000	€ 55.500	€ 65.429	€ 24.000	€ 41.429	€ 39.000	€ -12.000	€ -	€ -	€ -
211	A	I1003300	Verdrogingsbestrijding Aa Hees	100%	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 32.175	€ -	€ 32.175	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
212	A	I1008900	GGOR Gemert Bakel	100%	€ 2.736.000	€ 1.000.000	€ 1.736.000	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 600.000	€ 500.004	€ -	€ -	€ -
213	A	I1016800	GGOR St Anthonis Boxmeer	100%	€ 290.000	€ -	€ 290.000	€ 245.000	€ -	€ 245.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
214	A	I1014500	Ren WBG Groote Wetering	100%	€ 770.000	€ 175.000	€ 595.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
22	A	I1007700	Fin Groen Blauw Stika	30%	€ 225.900	€ -	€ 225.900	€ 33.400	€ -	€ 33.400	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
239	A	I1016600	Clusteraanpak NVO/Robuust watersyste	25%	€ 337.500	€ 243.750	€ 93.750	€ 50.000	€ 31.250	€ 18.750	€ 50.000	€ 87.500	€ -	€ -	€ -
41	A	I1002200	Aanpak verdroging St Annabo Wijst	100%	€ 765.000	€ 450.000	€ 315.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
43	A	I1004700	Verdroging Groote Peel	100%	€ 2.217.000	€ 850.000	€ 1.367.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
44	A	I1006500	Aanp ver Moerputten Vlijmen	100%	€ 6.820.000	€ 5.700.000	€ 1.120.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
45	A	I1008200	Landinrichting Peelvenen	100%	€ 670.000	€ 80.000	€ 590.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
48	A	I1002700	GGOR landbouw Biezenloop	100%	€ 1.100.000	€ 300.000	€ 800.000	€ 284.663	€ 272.153	€ 12.510	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
49	A	I1008100	GGOR ahs pilot Landhorst	100%	€ 780.000	€ -	€ 780.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
50	A	I1002600	GGOR Leijgraaf	100%	€ 2.716.999	€ -	€ 2.716.999	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
51	A	I1015700	Wateraanvoer Noordervaart/Peelkanaal	100%	€ 180.000	€ -	€ 180.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
53	A	I1003700	Baggeren Hertogswetering	100%	€ 2.750.000	€ -	€ 2.750.000	€ 1.300.000	€ -	€ 1.300.000	€ 1.350.000	€ -	€ -	€ -	€ -
53	A	I1004200	Wegwerk achterstd cycl onderhoud	100%	€ 6.300.000	€ -	€ 6.300.000	€ 1.189.702	€ -	€ 1.189.702	€ -	€ 221.461	€ -	€ -	€ -
53	A	I1014000	Groot onderhoud Kanaal Deurne	100%	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
55	A	I1006900	Renovatie Bovenlandsche Sluis	100%	€ 4.140.000	€ -	€ 4.140.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
56	A	I1001800	Afdamschotten Crevecoeur	100%	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
58	A	I1014400	Vv Stuwen Peelkanaal	100%	€ 1.950.000	€ 258.811	€ 1.691.189	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
63	A	I1006600	Inlaat en systeemmtr Wijkwater	100%	€ 1.112.000	€ 126.000	€ 986.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
64	A	I1007100	Renovatie ILG Engelen	100%	€ 300.000	€ -	€ 300.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
66	A	I1007200	Renoveren WBG Veluwe	100%	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
67	A	I1015900	Renovatie WBG Bossche Sloot	100%	€ 340.000	€ -	€ 340.000	€ 7.330	€ -	€ 7.330	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
69	A	I1006800	Renovatie WBG Groenendaal	100%	€ 1.590.000	€ -	€ 1.590.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
7	A	I1005700	Gebiedsplan Raam	20%	€ 555.000	€ 163.410	€ 391.590	€ 168.253	€ 83.434	€ 84.820	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
76	A	I1005200	Aa dal Zuid	20%	€ 340.000	€ -	€ 340.000	€ 170.924	€ -	€ 170.924	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
9	A	I1007600	Ver Sang en Goorkens	50%	€ 1.163.750	€ 674.750	€ 489.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
94	A	I1004000	EVZ Koningsvliet	100%	€ 83.000	€ -	€ 83.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
72	A	I1006300	Afstoten bruggen	100%	€ 1.900.000	€ -	€ 1.900.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
23	A	I1012000	Uitv beleid Omgaan met hemelwater	50%	€ 550.000	€ -	€ 550.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
240	A	I1017800	Aanpak Krappe Duikers	100%	€ 1.800.000	€ -	€ 1.800.000	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 1.000.000	€ 300.000	€ -	€ -	€ -
200	A	I1014200	Robuust maken Watersysteem	100%	€ 245.000	€ -	€ 245.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal A				**€ 49.148.649**	**€ 10.522.721**	**€ 38.625.928**	**€ 5.806.876**	**€ 480.837**	**€ 5.326.039**	**€ 4.150.000**	**€ 1.545.029**	**€ -**	**€ -**	**€ 94.282**
53	B1	M20150002	Wegwerk achterstd cycl ondhoud	100%	€ 14.800.000	€ -	€ 14.800.000	€ 400.000	€ -	€ 400.000	€ 1.400.000	€ 1.000.000	€ 3.150.000	€ 3.000.000	€ 3.000.000
	Totaal B1				**€ 14.800.000**	**€ -**	**€ 14.800.000**	**€ 400.000**	**€ -**	**€ 400.000**	**€ 1.400.000**	**€ 1.000.000**	**€ 3.150.000**	**€ 3.000.000**	**€ 3.000.000**

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
7	B2	M20140009	Raamvallei	20%	€ 2.872.000	€ 1.400.000	€ 1.472.000	€ 340.000	€ -	€ 340.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 68.000
211	B2	M20160014	verdrogingsbestrijding Aa Heeswijk Dinther	100%	€ 650.000	€ 325.000	€ 325.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 550.000	€ -275.000	€ -	€ -	€ -
76	B2	M20100081	Aa dal Zuid	20%	€ 1.160.000	€ 400.000	€ 760.000	€ -	€ -	€ -	€ 200.000	€ 200.000	€ 300.000	€ 60.000	€ -
	Totaal B2				**€ 4.682.000**	**€ 2.125.000**	**€ 2.557.000**	**€ 390.000**	**€ -**	**€ 390.000**	**€ 1.050.000**	**€ 225.000**	**€ 600.000**	**€ 360.000**	**€ 68.000**
19	C	M20150023	Pop3	30%	€ 219.000	€ -	€ 219.000	€ 75.000	€ -	€ 75.000	€ 64.500	€ 64.500	€ -	€ -	€ -
210	C	M20160003	Waterberging Smakterbroek	30%	€ 763.500	€ 369.000	€ 394.500	€ -	€ -	€ -	€ 298.500	€ 162.000	€ -66.000	€ -	€ -
213	C	M20160008	GGOR st Anthonis Boxmeer	100%	€ 1.990.000	€ -	€ 1.990.000	€ -	€ -	€ -	€ 600.000	€ 1.000.000	€ 390.000	€ -	€ -
231	C	M20170005	Aanpassing HWA sluis 0	50%	€ 1.750.000	€ -	€ 1.750.000	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ 500.000	€ 1.100.000	€ -	€ -	€ -
47	C	M20100067	AVK GGOR AHS	100%	€ 1.790.000	€ -	€ 1.790.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.790.000	€ -	€ -	€ -
48	C	M20100067	AVK GGOR AHS	100%	€ 600.000	€ -	€ 600.000	€ -	€ -	€ -	€ 600.000	€ -	€ -	€ -	€ -
51	C	M20150022	Strategie optim.wateraanv	100%	€ 4.320.000	€ 1.500.000	€ 2.820.000	€ 2.000.000	€ 750.000	€ 1.250.000	€ 1.570.000	€ -	€ -	€ -	€ -
52	C	M20150021	Klimaatadaptatie	100%	€ 6.100.000	€ 3.000.000	€ 3.100.000	€ 2.100.000	€ 1.000.000	€ 1.100.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ -	€ -	€ -
240	C	M20170013	Optimalisatie watersysteem	100%	€ 3.900.000	€ -	€ 3.900.000	€ -	€ -	€ -	€ 1.800.000	€ 2.100.000	€ -	€ -	€ -
268	C	M20180016	Automatiseren stuwen	100%	€ 1.630.000	€ -	€ 1.630.000	€ 630.000	€ -	€ 630.000	€ 1.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -
275	C	M20180023	Natte Natuurparel Wijboschbroek	100%	€ 1.800.000	€ 1.530.000	€ 270.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 20.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ -
246	C	M20180001	Renovatie diverse objecten WSK	100%	€ 1.100.000	€ -	€ 1.100.000	€ 400.000	€ -	€ 400.000	€ 700.000	€ -	€ -	€ -	€ -
282	C	M20180027	GGOR Vinkel herperduin	100%	€ 320.000	€ 128.000	€ 192.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 192.000	€ -	€ -	€ -
267	C	M20180015	Renovatie en doorontwikkeling kunstwerke	100%	€ 4.700.000	€ -	€ 4.700.000	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 1.700.000	€ 1.500.000	€ 1.000.000	€ -	€ -
	Totaal C				**€ 30.982.500**	**€ 6.527.000**	**€ 24.455.500**	**€ 5.955.000**	**€ 1.750.000**	**€ 4.205.000**	**€ 9.853.000**	**€ 8.958.500**	**€ 1.374.000**	**€ 50.000**	**€ -**
	Eindtotaal				**€ 99.613.149**	**€ 19.174.721**	**€ 80.438.428**	**€ 12.551.876**	**€ 2.230.837**	**€ 10.321.039**	**€ 16.453.000**	**€ 11.728.529**	**€ 5.124.000**	**€ 3.410.000**	**€ 3.162.282**

Gezond en natuurlijk water

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
10	A	I1005600	BHS Vierlings Molenbeek	60%	€ 1.665.000	€ 726.000	€ 939.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
100	A	I1003800	EVZ Roode Wetering	30%	€ 915.000	€ 180.000	€ 735.000	€ 300.000	€ 30.000	€ 270.000	€ 240.000	€ 165.000	€ -	€ -	€ -
101	A	I1002800	EVZ Bernheze	100%	€ 891.500	€ 574.000	€ 317.500	€ -	€ 400.000	€ -400.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
102	A	I1003500	EVZ Drongelens Kanaal	100%	€ 262.000	€ 136.000	€ 126.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
103	A	I1006100	EVZ Munsche Wetering	100%	€ 547.000	€ 327.000	€ 220.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
104	A	I1003600	EVZ Nw Bossche Sloot	100%	€ 199.500	€ 123.000	€ 76.500	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
12	A	I1004500	BHS Esperloop IGP Bakel Milheeze	100%	€ 2.350.000	€ 75.000	€ 2.275.000	€ 29.458	€ -	€ 29.458	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
13	A	I1002100	Uitvoering dynamisch Beekdal	50%	€ 14.970.000	€ 7.065.500	€ 7.904.500	€ 237.667	€ 1.215.467	€ -977.800	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
14	A	I1004300	Wb Aa Helm Dier Bak Beemd fs1	40%	€ 1.384.940	€ 547.600	€ 837.340	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
210	A	I1014100	Smakterbroek	50%	€ 227.500	€ 135.000	€ 92.500	€ 109.048	€ 40.000	€ 69.048	€ 65.000	€ -20.000	€ -	€ -	€ -
217	A	I1009000	Clusteraanpak vismigratie	100%	€ 3.175.000	€ 1.500.000	€ 1.675.000	€ 450.000	€ 480.000	€ -30.000	€ 486.165	€ -475.000	€ -	€ -	€ -
22	A	I1007700	Fin Groen Blauw Stika	60%	€ 451.800	€ -	€ 451.800	€ 66.799	€ -	€ 66.799	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
239	A	I1016600	Clusteraanpak NVO/Robuust watersyste	75%	€ 1.012.500	€ 731.250	€ 281.250	€ 150.000	€ 93.750	€ 56.250	€ 150.000	€ 262.500	€ -	€ -	€ -
4	A	I1005000	BHS Snelle Loop dtj Benedenlp	55%	€ 288.750	€ 85.250	€ 203.500	€ 165.000	€ -	€ 165.000	€ -12.895	€ -	€ -	€ -	€ -
5	A	I1003000	Blauwe Poort	80%	€ 2.852.000	€ 1.032.000	€ 1.820.000	€ 104.000	€ -	€ 104.000	€ 23.904	€ -	€ -	€ 200.000	€ -
7	A	I1005700	Gebiedsplan Raam	50%	€ 1.387.500	€ 408.525	€ 978.975	€ 420.633	€ 208.584	€ 212.049	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
76	A	I1005200	Aa dal Zuid	80%	€ 1.360.000	€ -	€ 1.360.000	€ 683.696	€ -	€ 683.696	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
77	A	I1005300	Astense Aa fase 2	100%	€ 145.000	€ -	€ 145.000	€ 118.187	€ -	€ 118.187	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
8	A	I1002900	Veghel aan de Aa	90%	€ 144.000	€ -	€ 144.000	€ 95.778	€ -	€ 95.778	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
81	A	I1005100	Totaalaanpak EVZ en BHS	100%	€ 1.600.000	€ 710.000	€ 890.000	€ -	€ 274.040	€ -274.040	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
83	A	I1004600	BHS Peelse Loop ZWV Aa	100%	€ 2.180.000	€ 1.463.200	€ 716.800	€ -	€ 210.400	€ -210.400	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
84	A	I1006000	BHS Tovensche Beek	100%	€ 1.400.000	€ 970.000	€ 430.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
85	A	I1004900	EVZ Goorloop Z dtj Helmond	100%	€ 3.900.000	€ -	€ 3.900.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
86	A	I1005900	IGP Maasheggen	100%	€ 3.080.000	€ 1.500.000	€ 1.580.000	€ 75.000	€ -	€ 75.000	€ 200.000	€ 601.030	€ -	€ -	€ -
9	A	I1007600	Ver Sang en Goorkens	50%	€ 1.163.750	€ 674.750	€ 489.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
92	A	I1005500	EVZ Goorloop Laarbeek	100%	€ 33.000	€ -	€ 33.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
95	A	I1003100	EVZ Leijgraaf bovenstrooms	100%	€ 33.000	€ -	€ 33.000	€ 33.000	€ -	€ 33.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
99	A	I1003200	EVZ Groote Wetering	100%	€ 115.000	€ -	€ 115.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 55.000	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal A				**€ 47.733.740**	**€ 18.964.075**	**€ 28.769.665**	**€ 3.098.266**	**€ 2.952.241**	**€ 146.025**	**€ 1.207.174**	**€ 533.530**	**€ -**	**€ 200.000**	**€ -**
7	B2	M20140009	Raamvallei	50%	€ 7.180.000	€ 3.500.000	€ 3.680.000	€ 850.000	€ -	€ 850.000	€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000	€ 170.000
5	B2	M20140001	Blauwe Poort	80%	€ 2.720.000	€ 1.200.000	€ 1.520.000	€ -	€ -	€ -	€ 1.000.000	€ 400.000	€ 320.000	€ -200.000	€ -
76	B2	M20100081	Aa dal Zuid	80%	€ 4.640.000	€ 1.600.000	€ 3.040.000	€ -	€ -	€ -	€ 800.000	€ 800.000	€ 1.200.000	€ 240.000	€ -
77	B2	M20090083	AVK Astense Aa fase 2	100%	€ 2.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ -	€ -	€ -	€ 900.000	€ 300.000	€ -200.000	€ -	€ -
8	B2	M20140010	Veghel aan de Aa	90%	€ 1.476.000	€ 720.000	€ 756.000	€ -	€ -	€ -	€ 180.000	€ 450.000	€ 126.000	€ -	€ -
92	B2	M20150011	EVZ Goorloop, gem. Laarbeek	100%	€ 267.000	€ 150.000	€ 117.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
93	B2	M20090051	EVZ Hertogsw dlt Grave Patersw	100%	€ 335.000	€ 150.000	€ 185.000	€ -	€ -	€ -	€ 50.000	€ 85.000	€ 120.000	€ -70.000	€ -
94	B2	M20100058	EVZ Koningsvliet	100%	€ 650.000	€ 375.000	€ 275.000	€ 650.000	€ 375.000	€ 275.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
95	B2	M20140005	EVZ Leijgraaf Bovenstrooms	100%	€ 437.000	€ 330.000	€ 107.000	€ -	€ -	€ -	€ 50.000	€ 57.000	€ -	€ -	€ -
99	B2	M20090060	Realisatie EVZ Groote Wetering	100%	€ 500.000	€ 250.000	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ 350.000	€ -100.000	€ -	€ -	€ -
111	B2	M20150001	Water beb. Geb (gzh/kwal/bel)	100%	€ 750.000	€ -	€ 750.000	€ 125.000	€ -	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ -
96	B2	M20140006	EVZ Oude Aa Heimolen	100%	€ 130.000	€ 75.000	€ 55.000	€ -	€ -	€ -	€ 55.000	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal B2				**€ 21.085.000**	**€ 9.350.000**	**€ 11.735.000**	**€ 1.625.000**	**€ 375.000**	**€ 1.250.000**	**€ 4.260.000**	**€ 2.867.000**	**€ 2.441.000**	**€ 845.000**	**€ 170.000**

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
109	C	M20150019	Knelp. gemengde overstorten	100%	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ -
6	C	M20150012	Gebiedsontwikkeling GOL	100%	€ 267.600	€ -	€ 267.600	€ 267.600	€ -	€ 267.600	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
113	C	M20090040	Programmabudget Maashorst	100%	€ 200.000	€ -	€ 200.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ -
19	C	M20150023	Pop3	70%	€ 511.000	€ -	€ 511.000	€ 175.000	€ -	€ 175.000	€ 150.500	€ 150.500	€ -	€ -	€ -
210	C	M20160003	Waterberging Smakterbroek	50%	€ 1.272.500	€ 615.000	€ 657.500	€ -	€ -	€ -	€ 497.500	€ 270.000	€ -110.000	€ -	€ -
215	C	M20160001	BHS Eykenlust - Dubbel	100%	€ 810.000	€ 405.000	€ 405.000	€ 60.000	€ -	€ 60.000	€ 300.000	€ 100.000	€ -55.000	€ -	€ -
216	C	M20160004	EVZ Meerkensloop	100%	€ 900.000	€ 600.000	€ 300.000	€ -	€ -	€ -	€ 30.000	€ 200.000	€ 200.000	€ -130.000	€ -
233	C	M20170007	Bekerloop	100%	€ 400.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 350.000	€ 200.000	€ 150.000	€ 25.000	€ -	€ -	€ -	€ -
234	C	M20170008	Bundertjes	100%	€ 1.100.000	€ 550.000	€ 550.000	€ 110.000	€ -	€ 110.000	€ 110.000	€ -110.000	€ 440.000	€ -	€ -
235	C	M20170022	Waterbuffer erp	100%	€ 800.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 150.000	€ -	€ -
236	C	M20170009	Snoertseplak	100%	€ 100.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 69.599	€ 50.000	€ 19.599	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
237	C	M20170010	Groene oevers Stads Aa	100%	€ 525.000	€ 250.000	€ 275.000	€ 25.000	€ -	€ 25.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
4	C	M20090098	BH/EVZ Snelle Loop Benedenloop	55%	€ 550.000	€ 275.000	€ 275.000	€ -	€ -	€ -	€ 137.500	€ 137.500	€ -	€ -	€ -
78	C	M20090084	Diesdonk restopgave	100%	€ 1.400.000	€ 600.000	€ 800.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 400.000	€ 400.000	€ -50.000	€ -	€ -
279	C	M20180024	EVZ Molenheide-Schijndelse Loop	100%	€ 680.000	€ 340.000	€ 340.000	€ -	€ -	€ -	€ 100.000	€ 70.000	€ 170.000	€ -	€ -
280	C	M20180025	Gebiedsontwikkeling Heieindsche loop	100%	€ 300.000	€ 150.000	€ 150.000	€ -	€ -	€ -	€ 75.000	€ 75.000	€ -	€ -	€ -
269	C	M20180017	Integrale wateropgave Aa-dal Noord	100%	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
79	C	M20140008	Knooppunt Veghel	100%	€ 5.000.000	€ 2.200.000	€ 2.800.000	€ 600.000	€ 250.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 600.000	€ 1.000.000	€ 800.000	€ 300.000
281	C	M20180026	Maashorst herstel Venloop en Palmvenloop	100%	€ 236.000	€ 128.000	€ 108.000	€ 36.000	€ -	€ 36.000	€ 72.000	€ -	€ -	€ -	€ -
272	C	M20180020	N279: Goorloop Keldonk - Bakelse Beemder	100%	€ 265.000	€ -	€ 265.000	€ -	€ -	€ -	€ 265.000	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal C				**€ 15.717.100**	**€ 6.763.000**	**€ 8.954.100**	**€ 2.043.199**	**€ 500.000**	**€ 1.543.199**	**€ 2.762.500**	**€ 2.143.000**	**€ 1.895.000**	**€ 720.000**	**€ 350.000**
	Eindtotaal				**€ 84.535.840**	**€ 35.077.075**	**€ 49.458.765**	**€ 6.766.465**	**€ 3.827.241**	**€ 2.939.224**	**€ 8.229.674**	**€ 5.543.530**	**€ 4.336.000**	**€ 1.765.000**	**€ 520.000**

Schoon water

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
115	A	I1011200	Renovatie rwzi s-Hertogenbosch	100%	€ 66.850.000	€ -	€ 66.850.000	€ 10.000.000	€ -	€ 10.000.000	€ 8.023.853	€ -	€ -	€ -	€ -
146	A	I1016300	Renovatie RG Vorstenb en Loosbroek	100%	€ 570.000	€ -	€ 570.000	€ 24.000	€ -	€ 24.000	€ 292.140	€ -	€ -	€ -	€ -
149	A	I1010700	Stamriool Oss fase 2	100%	€ 2.280.000	€ -	€ 2.280.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
150	A	I1010600	TPL Cuijk-haven	100%	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
153	A	I1009300	TPL Beek Donk en RG Broek	100%	€ 1.850.000	€ -	€ 1.850.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
156	A	I1009700	RG Lithoijen JN	100%	€ 910.000	€ -	€ 910.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
159	A	I1009800	TPL Gemert t Broek	100%	€ 800.000	€ -	€ 800.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
164	A	I1010000	RG Haarsteeg	100%	€ 1.025.000	€ -	€ 1.025.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
166	A	I1009400	RG Broek	100%	€ 2.050.000	€ -	€ 2.050.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
167	A	I1009100	RG regio LvC en RG Lieshout AR	100%	€ 2.408.000	€ -	€ 2.408.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
167	A	I1010500	TPL Lieshout Beek en Donk	100%	€ 1.500.000	€ -	€ 1.500.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
175	A	I1016000	Renovatie uitbreiding RWZI Oijen	100%	€ 1.500.000	€ -	€ 1.500.000	€ 420.000	€ -	€ 420.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
176	A	I1011400	Besturing RWZI Dinther	100%	€ 850.000	€ -	€ 850.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
178	A	I1015800	Verv procesautom RWZI AR en Asten	100%	€ 1.900.000	€ -	€ 1.900.000	€ 886.383	€ -	€ 886.383	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
179	A	I1010900	Aanpassen RWZI Dinther	100%	€ 665.000	€ -	€ 665.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
180	A	I1011600	Superkritisch vergassen fs 1	100%	€ 173.500	€ -	€ 173.500	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
180	A	I1011800	Superkritisch vergassen fs 2	100%	€ 600.000	€ -	€ 600.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 225.000	€ 202.283	€ -	€ -	€ -
186	A	I1011300	Instandhouding RWZI DB vervolg	100%	€ 1.000.000	€ -	€ 1.000.000	€ 200.000	€ -	€ 200.000	€ 172.978	€ -	€ -	€ -	€ -
189	A	I1011000	Real fijnzeven RWZI Aarle Rixtel	100%	€ 6.300.000	€ 900.000	€ 5.400.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
225	A	I1011900	Ombouw sliblijn RWZI Oijen	100%	€ 700.000	€ -	€ 700.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
226	A	I1015500	Omb slibbuffer RWZI Dinther	100%	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
243	A	I1016500	Aansch 6 Biotectoren Influent	100%	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
23	A	I1012000	Uitv beleid Omgaan met hemelwater	50%	€ 550.000	€ -	€ 550.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
253	A	I1016100	Renovatie RG Oijen Teeffelen Wild	100%	€ 885.000	€ -	€ 885.000	€ 280.000	€ -	€ 280.000	€ 10.000	€ -	€ -	€ -	€ -
264	A	I1017000	Renovatie Wervelventielp Odiliapeel	100%	€ 180.000	€ -	€ 180.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
254	A	I1017300	Zonneweide RWZI Den Bosch	100%	€ 3.150.000	€ -	€ 3.150.000	€ 1.600.000	€ -	€ 1.600.000	€ 1.500.000	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal A				**€ 99.446.500**	**€ 900.000**	**€ 98.546.500**	**€ 13.460.383**	**€ -**	**€ 13.460.383**	**€ 10.223.971**	**€ 202.283**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
123	B1	M20120007	Renovatie RG Elshout	100%	€ 752.000	€ -	€ 752.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ 372.000
126	B1	M20080057	RG Berghem TS Ooijen	100%	€ 664.000	€ -	€ 664.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 300.000	€ 264.000	€ -	€ -	€ -
128	B1	M20120010	Renovatie RG Heesbeen	100%	€ 252.000	€ -	€ 252.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ 142.000
130	B1	M20110005	Renovatie RG Huisseling	100%	€ 369.000	€ -	€ 369.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ 190.000	€ 169.000	€ -	€ -	€ -
137	B1	M20100033	Renovatie RG Neerkant	100%	€ 346.000	€ -	€ 346.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 180.000	€ 116.000	€ -	€ -	€ -
228	B1	M20170002	Aanpassen RG Nuland	100%	€ 400.000	€ -	€ 400.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 350.000	€ -	€ -	€ -	€ -
259	B1	M20180008	Renoveren RG Bokhoven	100%	€ 210.000	€ -	€ 210.000	€ 5.000	€ -	€ 5.000	€ 50.000	€ -	€ -	€ -	€ -
261	B1	M20180010	Renoveren RG Oudheusden	100%	€ 770.000	€ -	€ 770.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal B1				**€ 3.763.000**	**€ -**	**€ 3.763.000**	**€ 245.000**	**€ -**	**€ 245.000**	**€ 1.370.000**	**€ 549.000**	**€ -**	**€ -**	**€ 514.000**

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
116	B2	M20110002	Aanleg PL Achterdijk-rwzi LvC	100%	€ 3.750.000	€ -	€ 3.750.000	€ -	€ -	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
156	B2	M20100030	Renovatie RG Lithoijen	100%	€ 1.512.000	€ -	€ 1.512.000	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 200.000	€ 1.000.000	€ 302.000	€ -
149	B2	M20130011	AVK Ren stamriool Oss-fase 2	100%	€ 7.800.000	€ -	€ 7.800.000	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 1.500.000	€ 2.000.000	€ -	€ 2.000.000	€ 1.800.000
	Totaal B2				**€ 13.062.000**	**€ -**	**€ 13.062.000**	**€ 500.000**	**€ -**	**€ 500.000**	**€ 1.610.000**	**€ 2.300.000**	**€ 2.000.000**	**€ 3.302.000**	**€ 2.800.000**
118	C	M20100017	Ren. RG Cuijk-Heiligenberg	100%	€ 1.638.000	€ -	€ 1.638.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 50.000	€ 100.000	€ 672.000
119	C	M20120004	Renovatie druktoren Erica	100%	€ 849.000	€ -	€ 849.000	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 400.000	€ 439.000	€ -	€ -
120	C	M20110004	Renovatie druktoren Lage Peel	100%	€ 1.317.000	€ -	€ 1.317.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 100.000	€ 600.000	€ 597.000
121	C	M20120006	Renovatie RG de Peel	100%	€ 574.000	€ -	€ 574.000	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 50.000	€ -	€ -	€ -	€ -
122	C	M20100025	Renovatie RG Demen	100%	€ 270.000	€ -	€ 270.000	€ 225.000	€ -	€ 225.000	€ 5.000	€ -	€ -	€ -	€ -
124	C	M20100020	Renovatie RG Fortunaweg	100%	€ 364.000	€ -	€ 364.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 34.000	€ 200.000	€ 130.000	€ -
127	C	M20120009	Renovatie RG Hedikhuizen	100%	€ 219.000	€ -	€ 219.000	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 109.000	€ 100.000	€ -	€ -
129	C	M20100024	Renovatie RG Helenaveen	100%	€ 297.000	€ -	€ 297.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 30.000	€ 160.000	€ 107.000	€ -
131	C	M20100027	Renovatie RG Keldonk	100%	€ 401.000	€ -	€ 401.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 200.000	€ 191.000
132	C	M20120011	Renovatie RG Lierop	100%	€ 445.000	€ -	€ 445.000	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 225.000	€ 210.000	€ -	€ -
133	C	M20100029	Renovatie RG Liessel	100%	€ 371.000	€ -	€ 371.000	€ -	€ -	€ -	€ 34.000	€ 50.000	€ 160.000	€ 127.000	€ -
135	C	M20100031	Renovatie RG Mariahout	100%	€ 360.000	€ -	€ 360.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 39.000	€ 190.000	€ 131.000	€ -
136	C	M20080072	Renovatie RG Munnekens Vinkel	100%	€ 600.000	€ -	€ 600.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 300.000	€ 290.000
139	C	M20150015	Renovatie RG Oploo	100%	€ 400.000	€ -	€ 400.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 200.000	€ 180.000
140	C	M20100039	Renovatie RG St. Hubert	100%	€ 312.000	€ -	€ 312.000	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 150.000	€ 152.000	€ -	€ -
143	C	M20100042	Renovatie RG Venhorst	100%	€ 342.000	€ -	€ 342.000	€ -	€ -	€ -	€ 30.000	€ 150.000	€ 162.000	€ -	€ -
144	C	M20100043	Renovatie RG Vianen	100%	€ 341.000	€ -	€ 341.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 34.000	€ 150.000	€ 157.000	€ -
147	C	M20100046	Renovatie RG Westerbeek	100%	€ 240.000	€ -	€ 240.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 220.000	€ -	€ -
148	C	M20090014	Renovatie RG Wilbertoord	100%	€ 344.000	€ -	€ 344.000	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 160.000	€ 174.000	€ -	€ -
150	C	M20150008	Renovatie TPL Cuijk Haven	100%	€ 1.900.000	€ -	€ 1.900.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
151	C	M20080053	RG Holthees	100%	€ 304.000	€ -	€ 304.000	€ 150.000	€ -	€ 150.000	€ 129.000	€ -	€ -	€ -	€ -
155	C	M20110011	Renovatie RG Donkenweg	100%	€ 2.619.000	€ -	€ 2.619.000	€ 200.000	€ -	€ 200.000	€ 100.000	€ 1.419.000	€ 800.000	€ -	€ -
157	C	M20110009	Renovatie RG Maaijegatweg	100%	€ 2.202.000	€ -	€ 2.202.000	€ 10.000	€ -	€ 10.000	€ 100.000	€ 1.292.000	€ 800.000	€ -	€ -
164	C	M20120008	Renovatie RG Haarsteeg	100%	€ 2.868.000	€ -	€ 2.868.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 50.000	€ 800.000	€ 1.018.000	€ 1.000.000
171	C	M20090001	Vervangingsinvesteringen RG	100%	€ 27.000.000	€ -	€ 27.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.000.000
173	C	M20100063	Aanpassen rwzi Asten	100%	€ 7.000.000	€ -	€ 7.000.000	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 800.000	€ 700.000	€ 3.000.000	€ 2.000.000	€ -
174	C	M20100063	Aanpassen rwzi Asten	100%	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 280.000	€ 200.000	€ -	€ -
175	C	M20090010	Renovatie rwzi Oijen	100%	€ 28.500.000	€ -	€ 28.500.000	€ 400.000	€ -	€ 400.000	€ 13.250.000	€ 7.100.000	€ 7.750.000	€ -	€ -
177	C	M20150014	Verv gashouder rwzi LvC	100%	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	€ 25.000	€ 300.000	€ 175.000	€ -	€ -
178	C	M20150005	Verv procesautom rwzis	100%	€ 825.000	€ -	€ 825.000	€ -	€ -	€ -	€ 50.000	€ 600.000	€ 175.000	€ -	€ -
179	C	M20110006	Aanpassen rwzi Dinther	100%	€ 1.335.000	€ -	€ 1.335.000	€ -	€ -	€ -	€ 300.000	€ -	€ -	€ -	€ -
183	C	M20090011	Aqualine rwzi Dinther	100%	€ 735.000	€ -	€ 735.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 400.000	€ -	€ 335.000
229	C	M20170003	Vervangingsinvesteringen TPL	100%	€ 12.000.000	€ -	€ 12.000.000	€ -	€ -	€ -	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000
230	C	M20170004	Effluentverbetering Oijen	100%	€ 17.000.000	€ -	€ 17.000.000	€ -	€ -	€ -	€ 2.000.000	€ 5.000.000	€ 5.000.000	€ 5.000.000	€ -
242	C	M20170015	Instandhouden rwzi Oijen	100%	€ 1.250.000	€ -	€ 1.250.000	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ -
244	C	M20170017	Effluentverbetering rwzi's	100%	€ 100.200.000	€ -	€ 100.200.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 6.100.000	€ 24.000.000	€ 24.000.000
252	C	M20180003	Aanpassen TPL Grave-Wachthuis	100%	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
251	C	M20180002	Meten en monitoren in de afvalwaterketen	100%	€ 200.000	€ -	€ 200.000	€ 200.000	€ -	€ 200.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
271	C	M20180019	Herziening leidingknooppunt Wolfsputten I	100%	€ 700.000	€ -	€ 700.000	€ -	€ -	€ -	€ 700.000	€ -	€ -	€ -	€ -

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
262	C	M20180011	Renoveren RG Boxmeer	100%	€ 1.050.000	€ -	€ 1.050.000	€ -	€ -	€ -	€ 200.000	€ 600.000	€ 250.000	€ -	€ -
263	C	M20180012	Renoveren RG Cuijk Sportpark	100%	€ 730.000	€ -	€ 730.000	€ -	€ -	€ -	€ 200.000	€ 280.000	€ 250.000	€ -	€ -
258	C	M20180007	Renoveren rioolgemaal Doeveren	100%	€ 210.000	€ -	€ 210.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 100.000
260	C	M20180009	Renoveren RG Drunen	100%	€ 860.000	€ -	€ 860.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 20.000	€ 200.000	€ -	€ -
257	C	M20180006	Renoveren rioolgemaal Elsendorp	100%	€ 310.000	€ -	€ 310.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 150.000	€ 150.000	€ -
255	C	M20180004	Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi LvC	100%	€ 5.800.000	€ -	€ 5.800.000	€ -	€ -	€ -	€ 350.000	€ 950.000	€ 2.500.000	€ 2.000.000	€ -
266	C	M20180014	Upgrade besturing rioolgemalen cybersecur	100%	€ 2.000.000	€ -	€ 2.000.000	€ 1.000.000	€ -	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -
265	C	M20180013	Vervangen elektrotechnische installatie rwz	100%	€ 4.200.000	€ -	€ 4.200.000	€ -	€ -	€ -	€ 200.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ -	€ -
256	C	M20180005	Zand - vetvanger en -wasser rwzi Land van C	100%	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
152	C	M20120014	Vervanging RG Boerdonk	100%	€ 350.000	€ -	€ 350.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ 240.000	€ 100.000
	Totaal C				**€ 233.182.000**	**€ -**	**€ 233.182.000**	**€ 3.735.000**	**€ -**	**€ 3.735.000**	**€ 21.843.000**	**€ 24.272.000**	**€ 35.317.000**	**€ 38.730.000**	**€ 32.465.000**
	Eindtotaal				**€ 349.453.500**	**€ 900.000**	**€ 348.553.500**	**€ 17.940.383**	**€ -**	**€ 17.940.383**	**€ 35.046.971**	**€ 27.323.283**	**€ 37.317.000**	**€ 42.032.000**	**€ 35.779.000**

Leveren en organiseren van maatschappelijke meerwaarde

Nr. PJB	Srt. Inv.	Objectnr. PjB	Omschrijving Investering	%-Aandeel in program	AANDEEL IN TOTAAL KREDIET BRUTO INVESTERING	AANDEEL IN TOTAAL OPBRENGSTEN /SUBSIDIES	AANDEEL IN NETTO INVESTERING	AANDEEL IN BRUTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN SUBS/INK INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2019	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2020	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2021	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2022	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2023	AANDEEL IN NETTO INVESTERING 2024
197	A	I1016400	Vervoermiddelen / gereedschap 2018	100%	€ 1.267.000	€ -	€ 1.267.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
199	A	I1000900	Vervanging klimaatinstallatie	100%	€ 5.300.000	€ -	€ 5.300.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
250	A	I1018400	Digitale Transformatie Cybersecurity	100%	€ 750.000	€ -	€ 750.000	€ 475.000	€ -	€ 475.000	€ 200.000	€ -	€ -	€ -	€ -
249	A	I1018300	Digitale Transformatie Infrastructuu	100%	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ 250.000	€ -	€ 250.000	€ 200.000	€ -	€ -	€ -	€ -
200	A	I1000700	Digitalisering Aa en Maas fs2	100%	€ 900.000	€ -	€ 900.000	€ 101.236	€ -	€ 101.236	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
247	A	I1017100	Verbouwing Districtskantoor Boven Aa	100%	€ 405.000	€ -	€ 405.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
204	A	I1001000	Alg Voorbereidingskred div werken	100%	€ 500.000	€ -	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
248	A	I1018200	Zaakgericht Werken/Nieuw Zaaksysteem	100%	€ 1.473.000	€ -	€ 1.473.000	€ 1.044.743	€ -	€ 1.044.743	€ 308.281	€ -	€ -	€ -	€ -
	Totaal A				**€ 11.095.000**	**€ -**	**€ 11.095.000**	**€ 1.870.979**	**€ -**	**€ 1.870.979**	**€ 708.281**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
197	B1	M20080002	Vv vervoerm/gereedschap mj	100%	€ 4.101.000	€ -	€ 4.101.000	€ 1.011.000	€ -	€ 1.011.000	€ 900.000	€ 150.000	€ 950.000	€ 720.000	€ 370.000
	Totaal B1				**€ 4.101.000**	**€ -**	**€ 4.101.000**	**€ 1.011.000**	**€ -**	**€ 1.011.000**	**€ 900.000**	**€ 150.000**	**€ 950.000**	**€ 720.000**	**€ 370.000**
274	C	M20180022	ICT – Uitwijklocatie vernieuwing & uitbreidi	100%	€ 600.000	€ -	€ 600.000	€ 300.000	€ -	€ 300.000	€ 300.000	€ -	€ -	€ -	€ -
273	C	M20180021	Inrichting meetlocaties en stroomsnelheids	100%	€ 175.000	€ -	€ 175.000	€ 175.000	€ -	€ 175.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
270	C	M20180018	Maatregelen digitale transformatie	100%	€ 3.000.000	€ -	€ 3.000.000	€ 750.000	€ -	€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000	€ -	€ -
245	C	M20170021	Verkiezingen	100%	€ 2.600.000	€ -	€ 2.600.000	€ 1.300.000	€ -	€ 1.300.000	€ -	€ -	€ -	€ 1.300.000	€ -
	Totaal C				**€ 6.375.000**	**€ -**	**€ 6.375.000**	**€ 2.525.000**	**€ -**	**€ 2.525.000**	**€ 1.050.000**	**€ 750.000**	**€ 750.000**	**€ 1.300.000**	**€ -**
	Eindtotaal				**€ 21.571.000**	**€ -**	**€ 21.571.000**	**€ 5.406.979**	**€ -**	**€ 5.406.979**	**€ 2.658.281**	**€ 900.000**	**€ 1.700.000**	**€ 2.020.000**	**€ 370.000**

Bijlage 5: Presentatie structureel en incidenteel saldo

Totaal

bedrag * € 1.000

Totaaloverzicht	Lasten	Baten	Saldo
Exploitatie structureel	127.408	130.706	3.298
Exploitatie incidenteel	1.404	400	-1.004
Totaal	**128.812**	**131.106**	**2.294**
Mutatie reserves	3.697	1.404	-2.294
Resultaat	**132.509**	**132.509**	

Verdeeld naar taak

bedrag * € 1.000

Watersysteembeheer	Lasten	Baten	Saldo
Exploitatie structureel	64.322	64.226	-96
Exploitatie incidenteel	709		-709
Totaal	**65.032**	**64.226**	**-806**
Mutatie reserves	598	1.404	806
Resultaat	**65.630**	**65.630**	

bedrag * € 1.000

Zuiveringsbeheer	Lasten	Baten	Saldo
Exploitatie structureel	58.614	62.008	3.394
Exploitatie incidenteel	695	400	-295
Totaal	**59.309**	**62.408**	**3.099**
Mutatie reserves	3.099		-3.099
Resultaat	**62.408**	**62.408**	

Verklarende woordenlijst en afkortingen

3 O's	*Onvermijdbaar, Onontkoombaar en Onuitstelbaar*
5S	*Een middel om betrokkenen in een proces bewust te laten zijn van hun werkomgeving*
Afkoppelen	*Neerslag van schone verharde oppervlakken niet meer op het riool lozen maar in de bodem of op het oppervlaktewater*
Afvalwaterketen	*Geheel van inzamelen via de riolering, transporteren en zuiveren van afvalwater van huishoudens en bedrijven*
AVK	*Aanvullend krediet*
AWZI	*Afvalwaterzuiveringsinstallatie*
B&O	*Beheer en Onderhoud*
Baggeren	*Verwijderen van de (vaak slappe) bodem onder water om een water dieper te maken, dit om de doorstroming van het water te bevorderen en/of het waterlichaam bevaarbaar te houden*
BAT WI Reference Document	*Best Available Techniques Reference Document on Waste Incineration*
BBP	*Beleids- en Beheerproduct*
Beekherstel	*Een beek weer de ruimte geven om te kronkelen, zodat natuurlijke variatie in leefmilieus voor planten en dieren ontstaat*
Beheerregister	*Document van het waterschap met daarin de feitelijke toestand van waterlopen of waterkeringen*
Benedenloop	*Laagste, nabij de monding gelegen deel van een waterloop*
Bestuursakkoord Water	*Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven, hebben besloten maatregelen voor een doelmatiger waterbeheer overeen te komen in het Bestuursakkoord Water.*
BHIC	*Brabants Historisch Informatie Centrum*
Bovenloop	*Hoogste, nabij de bron gelegen deel van een waterloop*
BRZO	*Besluit risico's zware ongevallen*
BSOB	*Belastingsamenwerking Oost-Brabant*
CBL	*Cross Border Lease*
CTBO	*Civiel Technisch en Bouwkundig Onderhoud*

DAW	*Deltaplan Agrarisch Waterbeheer; Het doel is een bijdrage te leveren aan de wateropgaven in agrarische gebieden en het realiseren van een economisch sterke en duurzame landbouw*
DHZ	*Deltaplan Hoge Zandgronden; water vasthouden aan de bron*
DPRA	*Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie*
DSO	*Digitaal Stelsel Omgevingswet*
DUA	*Dynamische Uitvoeringsagenda*
Duiker	*Kokervormige constructie die twee waterlopen met elkaar verbindt*
Dijkring	*Gebied dat door waterkeringen beveiligd is tegen overstroming vanuit de zee, de grote rivieren en het IJsselmeer*
DVO	*Dienstverleningsovereenkomst*
EHS	*Ecologische Hoofdstructuur*
Emissie	*Uitstoot van stoffen naar water, bodem of lucht*
EMU	*Economische en Monetaire Unie*
EVZ	*Ecologische verbindingszone*
GBLT	*Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn int belastingen namens waterschap Zuiderzeeland*
GGOR	*Gewenste grond- en oppervlaktewaterregime*
GOB	*Groen Ontwikkelfonds Brabant*
GWW	*Grond-, weg- en waterbouw*
Herprofileren	*Opnieuw op de vereiste diepte en breedte brengen (van een waterloop)*
HoWaBo	*Hoogwateraanpak ’s-Hertogenbosch: maatregelen voor de berging van hoogwater rondom 's-Hertogenbosch*
HWBP	*Hoogwaterbeschermingsprogramma*
HWH	*Het Waterschapshuis*
IBA	*Individuele Behandeling van Afvalwater is een systeem dat het huishoudelijk afvalwater van één gebouw zuivert*
IGP	*Integraal Gebiedsproject*

IKB	*Individueel Keuze Budget*
ILT	*De Inspectie Leefomgeving & Transport bewaakt en stimuleert de naleving van wet- en regelgeving voor een veilige en duurzame leefomgeving en transport*
Keur	*Verordening met ge- en verboden van het waterschap*
Klimaatadaptatie	*Is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het actuele of verwachte klimaat en de effecten daarvan, om de schade die gepaard kan gaan met klimaatverandering te beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt te benutten*
KPI	*Kritieke Prestatie Indicatoren*
KRW	*Kaderrichtlijn Water, EU-richtlijn om een goede toestand van het oppervlakte- en grondwater in de lidstaten te bereiken*
Kunstwerk	*Een door mensenhanden gemaakt infrastructureel bouwwerk (o.a. stuw, gemaal, sluis, duiker, viaduct, ecoduct)*
Kwel	*Grondwater dat onder druk uittreedt aan het grondoppervlak of in een waterloop*
Lean Six Sigma	*Methode voor het organiseren van kwaliteits- en efficiëntieverbeteringen*
Legger	*Document van het waterschap met daarin de ligging, vereiste afmetingen en toestand van waterlopen of waterkeringen*
Meanderen	*Natuurlijk kronkelen van een beek of rivier*
Meerlaagsveiligheid	C*oncept waarbij de lagen preventie (1), ruimtelijke inrichting (2) en rampenbestrijding (3) bijdragen aan de totale veiligheid tegen overstromingen*
M.e.r.	*Milieueffectrapportage*
MIRT	*Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport :De Rijksoverheid werkt samen met decentrale overheden aan ruimtelijke projecten en programma's voor elke regio in Nederland. Het MIRT richt zich op financiële investeringen in deze programma's en projecten.*
MOOi	*Meerjarenplan Organisatie Ontwikkeling, dit plan bevat de ontwikkeling die waterschap Aa en Maas wil doormaken.*
MRE	*Metropoolregio Eindhoven*
MTR	*Midterm Review*

MVO	*Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen*
Natte natuurparel	*Benaming voor de belangrijkste natte natuurgebieden in Brabant met bijzonder ecologische waarden. Nationaal staan deze gebieden bekend als TOP-gebieden*
Natura 2000	*Overkoepelende naam voor alle gebieden die onder de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn als te beschermen gebieden zijn aangegeven*
NBW	*Nationaal Bestuursakkoord Water*
NBWB	*Noord-Brabantse Waterschapsbond*
nHWBP	*Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma*
NVO	*Natuurvriendelijke oevers*
NVWA	*Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit*
NWB	*De Nederlandse Waterschapsbank N.V.*
OOO	*Onvermijdbaar, Onontkoombaar en Onuitstelbaar*
PBB	*Persoonsgebonden Basisbudget*
PCB	*Polychloorbifenyl, een groep van zeer giftige organische chloorverbindingen in de scheikunde*
PCS 7	*Proces Control System 7*
Peilbesluit	*Besluit van het waterschap over de na te streven waterstanden in de waterlopen binnen een bepaald gebied*
PL	*Persleiding*
POP3	*Plattelandsontwikkelingsprogramma*
Primaire waterkering	*Dijk, duinen of constructie die een dijkringgebied beveiligt tegen overstroming vanuit zee, de grote rivieren en het IJsselmeer*
PMWP	*Provinciaal Milieu- en Waterplan*
PSA	*Personeels- & Salarisadministratie*
Regionale waterkering	*Dijk of constructie die bescherming biedt tegen inundatie vanuit een regionaal water, of tegen overstroming van een gebied nadat een primaire waterkering heeft gefaald*
RG	*Rioolgemaal*

Rwzi	*Rioolwaterzuiveringsinstallatie*
SAW@	*Samenwerking Waterbeheerders*
SNB	*Slibverwerking Noord Brabant*
STIKA	*Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten: Provinciale subsidieregeling voor de aanleg en het onderhoud van landschapselementen. Het doel van de regeling is het op duurzame wijze verbeteren van het landschap*
STOWA	*Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer*
Stroomgebiedbeheerplan	*Plan waarin staat hoe de toestand van waterlichamen binnen een KRW-stroomgebied verbeterd gaat worden*
Structuurvisie	*Strategisch beleidsdocument over de ruimtelijke ontwikkelingen in een bepaald gebied*
STUW	*Samenwerkingsovereenkomst tot uitvoering waterdoelen*
SVI	*Slibverwerkingsinstallatie*
TOP-lijst gebieden	*Natte natuurgebieden waarvan op landelijk niveau is bepaald dat de verdroging met prioriteit dient te worden aangepakt*
TPL	*Transportleiding*
UvW	*Unie van Waterschappen*
Velt	*Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren*
VKS Maas	*Voorkeursstrategie Maas*
VTH	*Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving*
Wabo	*Wet algemene bepalingen omgevingsrecht*
Watak	*Waterakkoord*
Waterakkoord	*Beheerders van watersystemen stellen binnen een zelfde stroomgebied district waterakkoorden vast, als dat nodig is voor een samenhangend en doelmatig waterbeheer. Beheerders zijn enerzijds het Rijk en anderzijds de waterschappen*
Waterlichaam (KRW)	*Water (rivier, meer, beek, kanaal etc.) van aanzienlijke omvang dat door de betreffende EU-lidstaat als zodanig is vastgesteld*
WB	*Waterberging*

WBG	*Waterbeheersingsgemaal*
WBP	*Waterbeheerplan*
Wijst	*Kwel op de hoge gronden van de Peelhorst door opstuwing van grondwater op het breukvlak van verschillende grondlagen*
WK	*Waterkering*
WKK	*Warmte-krachtkoppeling*
ZLTO	*Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie*

Projectenboek 2019

Datum: 9 Oktober 2018

Het projectenboek 2019 geeft inzicht in de investeringsprojecten van het waterschap in relatie tot het waterbeheerplan 2016-2021 en de financiële planning ervan conform de programmabegroting 2019.

Leeswijzer

In het projectenboek is de ordening van projecten naar programma's aangehouden conform onderstaande tabel uit het WBP 2016-2021. Projecten die een aandeel leveren aan meerdere programma's zijn onder een aparte categorie "programma overstijgend" weergegeven.

Activiteit	Opgave	Doel 2021	Bedrag Bruto	Bedrag Netto	Keuzevrijheid
Veilig en Bewoonbaar beheergebied					
Primaire keringen	110 km toetsen + 1 verkenning	110 km toetsen + 1 verkenning	€ 2,5 mln	€ 0,7 mln	Verplichting vanuit Waterwet
Bijdrage HWBP			€ 50 mln	€ 50 mln	Verplichting vanuit Waterwet
Regionale keringen	3km + toetsing kunstwerken	3km + toetsing kunstwerken	€ 4,4 mln	€ 4,4 mln	Verplichting vanuit verordening
Wateroverlast	1000 ha	1000 ha	€ 10 mln	€ 8 mln	Verplichting vanuit verordening
Voldoende Water en Robuust Watersysteem					
Natura 2000	2250 ha	2250 ha	€ 9 mln	€ 0 mln	Verplichting beheerplannen (nog vast te stellen), bod DHZ
Natte Natuurparels	1000 ha	1000 ha	€ 4 mln	€ 2 mln	Afspraak Cork, Intentieverklaring beregening, bod DHZ
Overige EHS (bv Maashorst, Raamvallei)	6000 ha	5000 ha	€ 0 mln	€ 0 mln	Onderdeel ggor landbouw
Extra wateraanvoer			€ 4,5 mln	€ 3 mln	Intentieverklaring beregening, bod DHZ
GGOR landbouw (waterconservering)	61000 ha	61000 ha	€ 14,9 mln	€ 9,7 mln	Intentieverklaring beregening, bod DHZ
Cofinanciering Aa en Maas tbv klimaatadaptatie			€ 4,1 mln	€ 4,1 mln	Regionaal bod DHZ
Wegwerken baggerachterstand	1000 km	500 km	€ 12 mln*	€ 12 mln*	Verplichting vanuit Waterwet / Waterschapswet
Verbreden te krappe profielen	1668 km	167 km	€ 6 mln*	€ 6 mln*	
Wijzer onderhoud	1400 km	1200 km	€ 3 mln*	€ 3 mln*	
Investeringen aan kunstwerken			€ 15 mln	€ 15 mln*	
Gezond en Natuurlijk Water					
Innovatie (nieuwe stoffen, nutriënten)			€ 10 mln	€ 10 mln	
Kennisoverdracht emissiereductie en blauwe diensten			€ 3,4 mln	€ 1,7 mln	Onderdeel Bod POP3/GLB
Kennisontwikkeling en stimulering verbetering waterkwaliteit			€ 2 mln	€ 2 mln	
Recreatie		6 objecten/jaar	€ 0,6 mln	€ 0,6 mln	
Beekherstel	150 km	60 km	€ 15,0 mln	€ 7,5 mln	KRW-verplichting 2027 / Regionaal bod DHZ / POP3 / GLB
Beekmondingen	7 stuks	2 stuks	€ 1 mln	€ 0,5 mln	KRW-verplichting 2027
Ecologische verbindingszones	178 km	80 km	€ 4,2 mln	€ 2,1 mln	KRW-verplichting 2027 / POP3 / GLB
Natuurvriendelijke oevers	245 km	90 km	€ 1 mln	€ 0,5 mln	KRW-verplichting 2027 / POP3 / GLB
Vispassages	224 stuks	80 stuks	€ 8 mln	€ 4 mln	KRW-verplichting 2027
Stedelijk water en gezondheid			€ 2 mln	€ 2 mln	
Schoon Water					
Investeringen RWZI 's-Hertogenbosch			€ 60,2 mln	€ 60,2 mln	
Vervangingsinvesteringen waterketen			€ 72 mln	€ 72 mln	
Overig					
Overige investeringen			€ 11 mln	€ 11 mln	
Totaal			**€ 329,8 mln**	**€ 292,0 mln**	
Totaal exclusief 's-Hertogenbosch			**€ 269,6 mln**	**€ 231,8 mln**	

**Tegenover de investering staat ook een verlaging van de kosten voor instandhouding (goederen en diensten).*

Per programma is een overzicht gegeven van alle onderliggende maatregelen met daarin een link naar de overzichtspagina's per project. In deze overzicht pagina's is een korte omschrijving gegeven van het project, aanvullende projectinformatie en het financiële overzicht waarmee aangesloten wordt op de programmabegroting 2019. Elk project heeft een eigen projectenboeknummer. In de programmabegroting wordt hierna verwezen. In het projectenoverzicht is het mogelijk om op de projectnaam te klikken om naar de betreffende projectpagina te gaan.

Inhoudsopgave

Programma overstijgend 1

Integrale (her)inrichtings maatregelen 1
PJB_013 Dynamisch Beekdal 1
PJB_005 Blauwe Poort Laarbeek 2
PJB_008 Veghel aan de Aa 3
PJB_269 Integrale wateropgave Aa-Dal Noord 4
PJB_214 Renovatie Waterbeheersingsgemaal Groote Wetering en stuw 5
PJB_004 Beekherstel en EVZ Snelle Loop - benedenloop 6
PJB_012 Integraal Gebiedsprogramma Bakel - Milheeze 7
PJB_083 Beekherstel Peelse Loop Zwarte water Aa 8
PJB_009 Sang en Goorkens 9
PJB_014 Waterberging Aa Helmond Dierdonk Bakelse Beemden 10
PJB_234 Waterboulevard Laarbeek Helmond 11
PJB_076 Aa dal Zuid 12
PJB_078 Diesdonk - Restopgave 13
PJB_077 Astense Aa fase 2 14
PJB_100 Realisatie EVZ Roode Wetering 15
PJB_007 Gebiedsplan Raam 16
PJB_010 Beekherstel Vierlingsbeekse Molenbeek 17
PJB_210 Smakterbroek 18

Overige maatregelen 19
PJB_019 Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) 19
PJB_022 Coördinatie STIKA contracten en blauwe diensten GLB 20

Bebouwd gebied 21
PJB_023 Omgaan met hemelwater 21
PJB_109 Knelp.gemengde overstorten 22
PJB_111 Waterkwaliteit in bebouwd gebied 23

Inhoudsopgave

Veilig en Bewoonbaar 24

Primaire keringen 24
PJB_219 Ravenstein Lith 24
PJB_241 Verkenning Cuijk Ravenstein 25
PJB_207 Verkenningen overige dijktrajecten 26
PJB_025 HWBP bijdrage 27
PJB_029 Toetsproces 4e ronde 28
PJB_206 Veiligheidstoetsing primaire keringen 29

Regionale keringen 30
PJB_032 Verbetering regionale waterkeringen 30
PJB_208 Kunstwerken regionale keringen 31

Wateroverlast 32
PJB_034 Howabo uitvoering 32
PJB_037 Waterberging Diesdonk 33
PJB_233 Beekerloop 34
PJB_222 Beperken wateroverlast 35
PJB_221 Robuust maken watersysteem 36
PJB_036 Maatregelen wateroverlast in stedelijk gebied 37
PJB_209 Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021) 38
PJB_035 Overige maatregelen wateroverlast 39

Inhoudsopgave

Voldoende en Robuust 40

Integraal Voldoende Water 40
PJB_043 Verdrogingsbestrijding Groote Peel 40

Natte natuurparels 41
PJB_041 Annabos Wijstgronden Uden 41
PJB_211 Verdrogingsbestrijding Aa Heeswijk Dinther 42
PJB_275 Natte Natuurparel Wijboschbroek 43

Natura 2000 44
PJB_044 Verdrogingsbestrijding Moerputten Vlijmens Ven 44
PJB_045 Landinrichting Peelvenen 45

GGOR Landbouw en overige EHS 46
PJB_048 GGOR - Landbouw Biezenloop 46
PJB_050 GGOR - Leijgraaf 47
PJB_113 Programmabudget Maashorst 48
PJB_282 Vinkel Herperduin 49
PJB_212 GGOR Gemert Bakel 50
PJB_049 GGOR - Landhorst 51
PJB_213 GGOR – St. Anthonis Boxmeer 52
PJB_047 GGOR Landbouw en overige EHS – Restopgave 53

Cyclisch groot onderhoud 54
PJB_053 Cyclisch groot onderhoud 54

Wateraanvoer 55
PJB_051 Wateraanvoer: aanpak extra water Noordervaart 55

Klimaatadaptatie 56
PJB_052 Klimaatadaptatie 56

Investeringen aan kunstwerken 57
PJB_066 Renoveren waterbeheersingsgemaal Veluwe 57
PJB_064 Renoveren waterbeheersingsgemaal Engelen 58
PJB_067 Renoveren gemaal Bosschesloot 59
PJB_069 Renoveren waterbeheersingsgemaal Groenendaal 60
PJB_063 Inlaat en systeemmtr Wijkwater 61
PJB_055 Renoveren Bovenlandse Sluis 62
PJB_056 Aanschaf afdamschotten spuisluis Crevecoeur 63
PJB_231 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 64
PJB_058 Vervangen Stuwen Peelkanaal 65
PJB_246 Renovatie diverse objecten WSK 66
PJB_249 Digitale Transformatie Infrastructuur 67
PJB_250 Digitale Transformatie Cybersecurity 68
PJB_267 Renovatie en doorontwikkeling kunstwerken en automatisering 69
PJB_268 Automatiseren stuwen 70

Overige maatregelen 71
PJB_072 Afstoten bruggen 71
PJB_240 Optimalisatie watersysteem 72

Inhoudsopgave

Gezond en Natuurlijk 73

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water 73
PJB_079 Knooppunt Veghel 73
PJB_235 Waterbuffer Erp 74
PJB_279 EVZ Molenheide-Schijndelse Loop 75
PJB_281 Maashorst herstel Venloop en Palmvenloop 76
PJB_081 Totaalaanpak Evz's en Beekherstel Helmond 77
PJB_272 N279: Goorloop Keldonk / Bakelse Beemden 78
PJB_237 Groene oevers Stads Aa 79
PJB_084 Beekherstel Tovensche Beek 80
PJB_086 IGP Maasheggen 81

Beekherstel 82
PJB_215 Beekherstel Eykenlust 82

Ecologische verbindingszones 83
PJB_095 EVZ Leijgraaf bovenstrooms 83
PJB_099 Realisatie EVZ Groote Wetering 84
PJB_101 EVZ Bernheze 85
PJB_216 EVZ Meerkensloop 86
PJB_085 EVZ Goorloop zone -deeltraject Helmond 87
PJB_092 EVZ Goorloop, gemeente Laarbeek 88
PJB_236 Snoertseplak 89
PJB_280 Gebiedsontwikkeling Heieindsche loop 90
PJB_006 Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat 91
PJB_093 EVZ hertogswetering (Grave) 92
PJB_094 EVZ Koningsvliet 93
PJB_102 EVZ Drongelens Kanaal 94
PJB_103 EVZ Munsche Wetering 95
PJB_104 EVZ Nieuwe Bossche Sloot 96

Natuurvriendelijke oevers 97
PJB_239 Robuust watersysteem NVO 97

Vismigratie 98
PJB_217 Clusteraanpak vismigratie 98

Inhoudsopgave

Schoon Water 99

RWZI 99
PJB_115 Renoveren rwzi Den Bosch 99
PJB_186 Instandhouding rwzi Den Bosch 100
PJB_254 Zonneweide rwzi Den Bosch 101
PJB_175 Renovatie rwzi Oijen 102
PJB_230 Effluentverbetering Oijen 103
PJB_242 Instandhouden rwzi Oijen 104
PJB_225 Ombouw sliblijn rwzi Oijen 105
PJB_177 Vervangen gashouder rwzi Land van Cuijk 106
PJB_255 Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi LvC 107
PJB_256 Vervangen en verbeteren zand/vetvanger en -wasser rwzi Land van Cuijk 108
PJB_265 Vervangen elektrotechnische installatie rwzi Land van Cuijk 109
PJB_173 Aanpassen rwzi Asten 110
PJB_174 Aanpassen slibgisting rwzi Asten 111
PJB_179 Aanpassen rwzi Dinther 112
PJB_183 Vervangen betonbescherming (Aqualine) rwzi Dinther en Asten 113
PJB_226 Ombouw slibbuffer rwzi Dinther 114
PJB_176 Vervangen besturingsinstallatie rwzi Dinther 115
PJB_178 Vervangen procesautomatiseringsinstallaties rwzi's 116
PJB_243 Biotectoren 117
PJB_251 Meten en monitoren in de afvalwaterketen 118
PJB_244 Effluentverbetering rwzi's 119

Innovatie en energie 120
PJB_189 Realisatie fijnzeven rwzi Aarle-Rixtel 120
PJB_180 Superkritisch vergassen 121
PJB_276 Grootschalige realisatie van zonneweides 122
PJB_277 Grootschalige realisatie zon op daken 123
PJB_278 Waterkrachtcentrales 124

Rioolgemalen en transportleidingen 125
PJB_123 Renoveren rioolgemaal Elshout 125
PJB_127 Renoveren rioolgemaal Hedikhuizen 126
PJB_128 Renoveren rioolgemaal Heesbeen 127
PJB_164 Renovatie rioolgemaal Haarsteeg 128
PJB_258 Renoveren rioolgemaal Doeveren 129
PJB_259 Renoveren rioolgemaal Bokhoven 130
PJB_260 Renoveren rioolgemaal Drunen 131
PJB_261 Renoveren rioolgemaal Oudheusden 132
PJB_122 Renoveren rioolgemaal Demen 133
PJB_126 Renoveren rioolgemaal Berghem 134
PJB_130 Renoveren rioolgemaal Huisseling 135
PJB_149 Renoveren stamriool Oss 136
PJB_155 Renoveren rioolgemaal Donkenweg 137
PJB_156 Renovatie rioolgemaal Lithoijen 138
PJB_157 Renoveren rioolgemaal Maaijegatweg 139
PJB_228 Aanpassen rioolgemaal Nuland 140
PJB_252 Aanpassen transportleiding Grave-Wachthuis 141
PJB_253 Renoveren rioolgemalen t Wild, Teeffelen en Oijen 142
PJB_116 Aanleg persleiding rioolgemaal Achterdijk-rwzi Land van Cuijk 143
PJB_118 Renoveren rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg 144
PJB_119 Renoveren druktoren Erica 145
PJB_120 Renoveren druktoren Lage Peel 146
PJB_121 Renoveren rioolgemaal de Peel 147
PJB_124 Renoveren rioolgemaal Fortunaweg 148
PJB_139 Renoveren rioolgemaal Oploo 149
PJB_140 Renoveren rioolgemaal St. Hubert 150
PJB_144 Renoveren rioolgemaal Vianen 151
PJB_147 Renoveren rioolgemaal Westerbeek 152
PJB_148 Renoveren rioolgemaal Wilbertoord 153
PJB_150 Renoveren transportleiding rioolgemaal Cuijk Haven 154
PJB_151 Renoveren rioolgemaal Holthees 155

Inhoudsopgave

PJB_167 Renoveren rioolgemalen regio Land van Cuijk en rioolgemaal Lieshout _____ 156
PJB_262 Renoveren rioolgemaal Boxmeer _____ 157
PJB_263 Renoveren rioolgemaal Cuijk Sportpark _____ 158
PJB_264 Renoveren wervelventielput Odiliapeel _____ 159
PJB_153 Renoveren transportleiding Beek Donk - rioolgemaal ‘t Broek 160
PJB_159 Renoveren rioolgemaal transportleiding Gemert – rioolgemaal ‘t Broek _____ 161
PJB_166 Renovatie rioolgemaal 't Broek_____ 162
PJB_129 Renoveren rioolgemaal Helenaveen_____ 163
PJB_132 Renoveren rioolgemaal Lierop _____ 164
PJB_133 Renoveren rioolgemaal Liessel _____ 165
PJB_135 Renoveren rioolgemaal Mariahout_____ 166
PJB_137 Renoveren rioolgemaal Neerkant_____ 167
PJB_152 Renoveren rioolgemaal Boerdonk _____ 168
PJB_257 Renoveren rioolgemaal Elsendorp _____ 169
PJB_271 N279 – Herziening leidingknooppunt Wolfsputten RWZI Aarle-Rixtel _____ 170
PJB_131 Renoveren rioolgemaal Keldonk_____ 171
PJB_136 Renoveren rioolgemaal Munnekens Vinkel _____ 172
PJB_143 Renoveren rioolgemaal Venhorst _____ 173
PJB_146 Renoveren rioolgemaal Vorstenbosch en Loosbroek_____ 174
PJB_171 Vervangingsinvesteringen t.b.v. Rioolgemalen _____ 175
PJB_229 Vervangingsinvesteringen transportleidingen _____ 176
PJB_266 Upgrade besturing rioolgemalen i.v.m. cybersecurity _____ 177

Inhoudsopgave

Bedrijfsvoering 178

PJB_199 Vervanging klimaatinstallatie 178
PJB_247 Verbouwing Districtskantoor Boven Aa 179
PJB_197 Vervanging vervoersmiddelen en gereedschap 180
PJB_248 Zaakgericht Werken - Nieuw Zaaksysteem 181
PJB_200 Digitalisering Aa en Maas fase 2 182
PJB_204 Voorbereidingskrediet diverse werken 183
PJB_270 Maatregelen digitale transformatie 184
PJB_273 Inrichten meetlocaties en aanschaf stroomsnelheidsmeters 185
PJB_274 ICT – Uitwijklocatie vernieuwing en uitbreiding 186
PJB_245 Waterschapsverkiezingen 187

Inhoudsopgave – gesorteerd naar projectenboeknummer

PJB_004	Beekherstel en EVZ Snelle Loop - benedenloop	6
PJB_005	Blauwe Poort Laarbeek	2
PJB_006	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	91
PJB_007	Gebiedsplan Raam	16
PJB_008	Veghel aan de Aa	3
PJB_009	Sang en Goorkens	9
PJB_010	Beekherstel Vierlingsbeekse Molenbeek	17
PJB_012	Integraal Gebiedsprogramma Bakel - Milheeze	7
PJB_013	Dynamisch Beekdal	1
PJB_014	Waterberging Aa Helmond Dierdonk Bakelse Beemden	10
PJB_019	Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)	19
PJB_022	Coördinatie STIKA contracten en blauwe diensten GLB	20
PJB_023	Omgaan met hemelwater	21
PJB_025	HWBP bijdrage	27
PJB_029	Toetsproces 4e ronde	28
PJB_032	Verbetering regionale waterkeringen	30
PJB_034	Howabo uitvoering	32
PJB_035	Overige maatregelen wateroverlast	39
PJB_036	Maatregelen wateroverlast in stedelijk gebied	37
PJB_037	Waterberging Diesdonk	33
PJB_041	Annabos Wijstgronden Uden	41
PJB_043	Verdrogingsbestrijding Groote Peel	40
PJB_044	Verdrogingsbestrijding Moerputten Vlijmens Ven	44
PJB_045	Landinrichting Peelvenen	45
PJB_047	GGOR Landbouw en overige EHS – Restopgave	53
PJB_048	GGOR - Landbouw Biezenloop	46
PJB_049	GGOR - Landhorst	51
PJB_050	GGOR - Leijgraaf	47
PJB_051	Wateraanvoer: aanpak extra water Noordervaart	55
PJB_052	Klimaatadaptatie	56
PJB_053	Cyclisch groot onderhoud	54
PJB_055	Renoveren Bovenlandse Sluis	62
PJB_056	Aanschaf afdamschotten spuisluis Crevecoeur	63
PJB_058	Vervangen Stuwen Peelkanaal	65
PJB_063	Inlaat en systeemmtr Wijkwater	61
PJB_064	Renoveren waterbeheersingsgemaal Engelen	58
PJB_066	Renoveren waterbeheersingsgemaal Veluwe	57
PJB_067	Renoveren gemaal Bosschesloot	59
PJB_069	Renoveren waterbeheersingsgemaal Groenendaal	60
PJB_072	Afstoten bruggen	71
PJB_076	Aa dal Zuid	12
PJB_077	Astense Aa fase 2	14
PJB_078	Diesdonk - Restopgave	13
PJB_079	Knooppunt Veghel	73
PJB_081	Totaalaanpak Evz's en Beekherstel Helmond	77
PJB_083	Beekherstel Peelse Loop Zwarte water Aa	8
PJB_084	Beekherstel Tovensche Beek	80
PJB_085	EVZ Goorloop zone -deeltraject Helmond	87
PJB_086	IGP Maasheggen	81
PJB_092	EVZ Goorloop, gemeente Laarbeek	88
PJB_093	EVZ hertogswetering (Grave)	92
PJB_094	EVZ Koningsvliet	93
PJB_095	EVZ Leijgraaf bovenstrooms	83
PJB_099	Realisatie EVZ Groote Wetering	84
PJB_100	Realisatie EVZ Roode Wetering	15
PJB_101	EVZ Bernheze	85
PJB_102	EVZ Drongelens Kanaal	94
PJB_103	EVZ Munsche Wetering	95
PJB_104	EVZ Nieuwe Bossche Sloot	96
PJB_109	Knelp.gemengde overstorten	22
PJB_111	Waterkwaliteit in bebouwd gebied	23
PJB_113	Programmabudget Maashorst	48
PJB_115	Renoveren rwzi Den Bosch	99
PJB_116	Aanleg persleiding rioolgemaal Achterdijk-rwzi Land van Cuijk	143
PJB_118	Renoveren rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg	144
PJB_119	Renoveren druktoren Erica	145
PJB_120	Renoveren druktoren Lage Peel	146
PJB_121	Renoveren rioolgemaal de Peel	147
PJB_122	Renoveren rioolgemaal Demen	133
PJB_123	Renoveren rioolgemaal Elshout	125
PJB_124	Renoveren rioolgemaal Fortunaweg	148
PJB_126	Renoveren rioolgemaal Berghem	134
PJB_127	Renoveren rioolgemaal Hedikhuizen	126
PJB_128	Renoveren rioolgemaal Heesbeen	127
PJB_129	Renoveren rioolgemaal Helenaveen	163
PJB_130	Renoveren rioolgemaal Huisseling	135
PJB_131	Renoveren rioolgemaal Keldonk	171
PJB_132	Renoveren rioolgemaal Lierop	164
PJB_133	Renoveren rioolgemaal Liessel	165
PJB_135	Renoveren rioolgemaal Mariahout	166
PJB_136	Renoveren rioolgemaal Munnekens Vinkel	172
PJB_137	Renoveren rioolgemaal Neerkant	167

Inhoudsopgave – gesorteerd naar projectenboeknummer

PJB_139	Renoveren rioolgemaal Oploo	149
PJB_140	Renoveren rioolgemaal St. Hubert	150
PJB_143	Renoveren rioolgemaal Venhorst	173
PJB_144	Renoveren rioolgemaal Vianen	151
PJB_146	Renoveren rioolgemaal Vorstenbosch en Loosbroek	174
PJB_147	Renoveren rioolgemaal Westerbeek	152
PJB_148	Renoveren rioolgemaal Wilbertoord	153
PJB_149	Renoveren stamriool Oss	136
PJB_150	Renoveren transportleiding rioolgemaal Cuijk Haven	154
PJB_151	Renoveren rioolgemaal Holthees	155
PJB_152	Renoveren rioolgemaal Boerdonk	168
PJB_153	Renoveren transportleiding Beek Donk - rioolgemaal ‘t Broek	160
PJB_155	Renoveren rioolgemaal Donkenweg	137
PJB_156	Renovatie rioolgemaal Lithoijen	138
PJB_157	Renoveren rioolgemaal Maaijegatweg	139
PJB_159	Renoveren rioolgemaal transportleiding Gemert – rioolgemaal ‘t Broek	161
PJB_164	Renovatie rioolgemaal Haarsteeg	128
PJB_166	Renovatie rioolgemaal 't Broek	162
PJB_167	Renoveren rioolgemalen regio Land van Cuijk en rioolgemaal Lieshout	156
PJB_171	Vervangingsinvesteringen t.b.v. Rioolgemalen	175
PJB_173	Aanpassen rwzi Asten	110
PJB_174	Aanpassen slibgisting rwzi Asten	111
PJB_175	Renovatie rwzi Oijen	102
PJB_176	Vervangen besturingsinstallatie rwzi Dinther	115
PJB_177	Vervangen gashouder rwzi Land van Cuijk	106
PJB_178	Vervangen procesautomatiseringsinstallaties rwzi’s	116
PJB_179	Aanpassen rwzi Dinther	112
PJB_180	Superkritisch vergassen	121
PJB_183	Vervangen betonbescherming (Aqualine) rwzi Dinther en Asten	113
PJB_186	Instandhouding rwzi Den Bosch	100
PJB_189	Realisatie fijnzeven rwzi Aarle-Rixtel	120
PJB_197	Vervanging vervoersmiddelen en gereedschap	180
PJB_199	Vervanging klimaatinstallatie	178
PJB_200	Digitalisering Aa en Maas fase 2	182
PJB_204	Voorbereidingskrediet diverse werken	183
PJB_206	Veiligheidstoetsing primaire keringen	29
PJB_207	Verkenningen overige dijktrajecten	26
PJB_208	Kunstwerken regionale keringen	31
PJB_209	Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021)	38
PJB_210	Smakterbroek	18
PJB_211	Verdrogingsbestrijding Aa Heeswijk Dinther	42
PJB_212	GGOR Gemert Bakel	50
PJB_213	GGOR – St. Anthonis Boxmeer	52
PJB_214	Renovatie Waterbeheersingsgemaal Groote Wetering en stuw	5
PJB_215	Beekherstel Eykenlust	82
PJB_216	EVZ Meerkensloop	86
PJB_217	Clusteraanpak vismigratie	98
PJB_219	Ravenstein Lith	24
PJB_221	Robuust maken watersysteem	36
PJB_222	Beperken wateroverlast	35
PJB_225	Ombouw sliblijn rwzi Oijen	105
PJB_226	Ombouw slibbuffer rwzi Dinther	114
PJB_228	Aanpassen rioolgemaal Nuland	140
PJB_229	Vervangingsinvesteringen transportleidingen	176
PJB_230	Effluentverbetering Oijen	103
PJB_231	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	64
PJB_233	Beekerloop	34
PJB_234	Waterboulevard Laarbeek Helmond	11
PJB_235	Waterbuffer Erp	74
PJB_236	Snoertseplak	89
PJB_237	Groene oevers Stads Aa	79
PJB_239	Robuust watersysteem NVO	97
PJB_240	Optimalisatie watersysteem	72
PJB_241	Verkenning Cuijk Ravenstein	25
PJB_242	Instandhouden rwzi Oijen	104
PJB_243	Biotectoren	117
PJB_244	Effluentverbetering rwzi's	119
PJB_245	Waterschapsverkiezingen	187

Inhoudsopgave – gesorteerd naar projectenboeknummer

Nieuw t.o.v. het projectenboek 2018

PJB_246	Renovatie diverse objecten WSK	66
PJB_247	Verbouwing Districtskantoor Boven Aa	179
PJB_248	Zaakgericht Werken - Nieuw Zaaksysteem	181
PJB_249	Digitale Transformatie Infrastructuur	67
PJB_250	Digitale Transformatie Cybersecurity	68
PJB_251	Meten en monitoren in de afvalwaterketen	118
PJB_252	Aanpassen transportleiding Grave-Wachthuis	141
PJB_253	Renoveren rioolgemalen t Wild, Teeffelen en Oijen	142
PJB_254	Zonneweide rwzi Den Bosch	101
PJB_255	Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi LvC	107
PJB_256	Vervangen en verbeteren zand/vetvanger en -wasser rwzi Land van Cuijk	108
PJB_257	Renoveren rioolgemaal Elsendorp	169
PJB_258	Renoveren rioolgemaal Doeveren	129
PJB_259	Renoveren rioolgemaal Bokhoven	130
PJB_260	Renoveren rioolgemaal Drunen	131
PJB_261	Renoveren rioolgemaal Oudheusden	132
PJB_262	Renoveren rioolgemaal Boxmeer	157
PJB_263	Renoveren rioolgemaal Cuijk Sportpark	158
PJB_264	Renoveren wervelventielput Odiliapeel	159
PJB_265	Vervangen elektrotechnische installatie rwzi Land van Cuijk	109
PJB_266	Upgrade besturing rioolgemalen i.v.m. cybersecurity	177
PJB_267	Renovatie en doorontwikkeling kunstwerken en automatisering	69
PJB_268	Automatiseren stuwen	70
PJB_269	Integrale wateropgave Aa-Dal Noord	4
PJB_270	Maatregelen digitale transformatie	184
PJB_271	N279 – Herziening leidingknooppunt Wolfsputten RWZI Aarle-Rixtel	170
PJB_272	N279: Goorloop Keldonk / Bakelse Beemden	78
PJB_273	Inrichten meetlocaties en aanschaf stroomsnelheidsmeters	185
PJB_274	ICT – Uitwijklocatie vernieuwing en uitbreiding	186
PJB_275	Natte Natuurparel Wijboschbroek	43
PJB_276	Grootschalige realisatie van zonneweides	122
PJB_277	Grootschalige realisatie zon op daken	123
PJB_278	Waterkrachtcentrales	124
PJB_279	EVZ Molenheide-Schijndelse Loop	75
PJB_280	Gebiedsontwikkeling Heieindsche loop	90
PJB_281	Maashorst herstel Venloop en Palmvenloop	76
PJB_282	Vinkel Herperduin	49

Toelichting projectoverzicht

Aangegeven is binnen welk programma het project valt en binnen welk cluster aan maatregelen deze valt

Aanvullende projectinformatie is hier vermeld;
- Portefeuillehouder
- Projectverantwoordelijke afdeling
- Gebied: District of zuiveringsregio

Programma overstijgend
Integrale (her)inrichtings maatregelen

Gebied: Beneden
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: PJB_005 Blauwe Poort Laarbeek

Toelichting:
Gebiedsontwikkeling de Blauwe Poort is een innovatief project om een multifunctionele waterberging te realiseren, een blauwe poort van Laarbeek. Ook worden drie beken hersteld en vispasseerbaar gemaakt.

In deze kaarten zijn prestaties die gerealiseerd zijn met groen aangegeven. Prestaties binnen projecten in de verkenning, ontwerp of uitvoeringsfase zijn als blauw weergegeven. Prestaties die nog niet ingevuld zijn met concrete projecten zijn als oranje weergeven.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	9,4
Ecologische verbindingszone	Km	5,0
Vismigratie	aantal	4
Waterberging	Ha	15

Binnen het project geplande of reeds gerealiseerde prestaties zijn benoemd.

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311601	Blauwe Poort	UIT	€ 3.565.000	€ 1.384.594	€ 1.770.526	€ 130.000	€ 29.880			€ 250.000			
		IN	-€ 1.290.000	-€ 736.000	-€ 1.016.500								€ 462.500
M20140001	Blauwe Poort	UIT	€ 3.400.000				€ 1.500.000	€ 1.000.000	€ 900.000				
		IN	-€ 1.500.000				-€ 750.000	-€ 500.000	-€ 500.000	-€ 250.000			
	Eindtotaal		€ 4.175.000	€ 648.594	€ 754.026	€ 130.000	€ 1.279.880	€ 500.000	€ 400.000				€ 462.500

Dit is een verwijzing naar het kredietnummer, deze komt ook terug in de programmabegroting.
- Kredieten die goedgekeurd zijn beginnen met het getal “7”.
- Kredieten die nog niet zijn goedgekeurd beginnen met de letter “M”.

Naast het totale volume, zijn de reeds gerealiseerde uitgaven en inkomsten weergeven evenals de geplande uitgaven. In de laatste kolom is een restant bedrag opgenomen indien een deel is geblokkeerd of er verwacht wordt dat het totaal volume niet langer volledig noodzakelijk is.

Programma overstijgend

Integrale (her)inrichtings maatregelen

Gebied: Beneden Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_013 Dynamisch Beekdal**

Toelichting:
Het Dynamisch Beekdal is het gedeelte van de beek de Aa tussen kasteel Heeswijk en de A2 rond ’s-Hertogenbosch. Dynamisch Beekdal ligt deels in de gemeente Bernheze en deels in de gemeente Sint-Michielsgestel. Om op de toenemende neerslag te kunnen anticiperen, zijn in het stroomgebied van de Aa maatregelen nodig. Die zorgen ervoor dat het water langer wordt vastgehouden en meer ruimte krijgt. Zo worden overstromingsproblemen stroomafwaarts richting ’s-Hertogenbosch voorkomen. Daarnaast is het wenselijk om de Aa in te richten als ecologische verbindingszone. Fauna en flora krijgen hierdoor beter de kans om langs de Aa tot ontwikkeling te komen.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	8,6
Ecologische verbindingszone	Km	9,2
Vismigratie	aantal	3
Waterberging	Ha	137

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72310051	Uitvoering dynamisch Beekdal	UIT	€ 29.940.000	€ 28.146.386	€ 1.318.279	€475.334							
		IN	-€ 14.131.000	-€ 11.502.066	-€ 198.000	-€2.430.934							
Eindtotaal			**-€ 15.809.000**	**-€ 16.644.320**	**-€ 1.120.279**	**-€ 1.955.600**							

Projectnaam en nummer: **PJB_005 Blauwe Poort Laarbeek**

Toelichting:
Gebiedsontwikkeling de Blauwe Poort is een innovatief project om een multifunctionele waterberging te realiseren, een blauwe poort van Laarbeek. Ook worden drie beken hersteld en vispasseerbaar gemaakt.

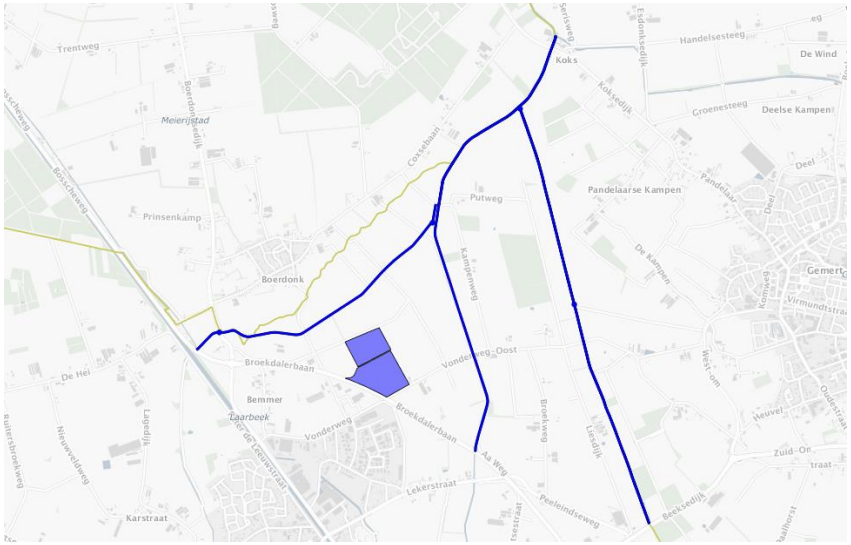

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	9,4
Ecologische verbindingszone	Km	5,0
Vismigratie	aantal	4
Waterberging	Ha	15

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311601	Blauwe Poort	UIT	€ 3.565.000	€ 1.384.594	€ 1.770.526	€ 130.000	€ 29.880			€ 250.000			
		IN	-€ 1.290.000	-€ 736.000	-€ 1.016.500								€ 462.500
M20140001	Blauwe Poort	UIT	€ 3.400.000				€ 1.500.000	€ 1.000.000	€ 900.000				
		IN	-€ 1.500.000				-€ 250.000	-€ 500.000	-€ 500.000	-€ 250.000			
Eindtotaal			**€ 4.175.000**	**€ 648.594**	**€ 754.026**	**€ 130.000**	**€ 1.279.880**	**€ 500.000**	**€ 400.000**				**€ 462.500**

Projectnaam en nummer: **PJB_008 Veghel aan de Aa**

Toelichting:
Binnen dit project wordt gewerkt aan een robuuste groenblauwe dooradering door het centrum van Veghel. Hier wordt samen met de omgeving invulling aangegeven.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	0,6
Klimaatstresstest	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311551	Veghel aan de Aa	UIT	€ 160.000	€ 12.939	€ 40.641	€ 106.420							
M20140010		UIT	€ 1.640.000				€ 200.000	€ 500.000	€ 940.000				
		IN	-€ 800.000						-€ 800.000				
Eindtotaal			**€ 1.000.000**	**€ 12.939**	**€ 40.641**	**€ 106.420**	**€ 200.000**	**€ 500.000**	**€ 140.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_269 Integrale wateropgave Aa-Dal Noord**

Toelichting:
In 2016 hebben gemeente Veghel (nu Meierijstad), 's-Hertogenbosch en Bernheze samen met waterschap Aa en Maas de verkenning, 'Kracht van het Aadal', opgesteld. Ook de gemeente St Michielsgestel en Laarbeek zijn betrokken. De verkenning gaat in op de ruimtelijke opgaven van de toekomst, zoals meer ruimte voor water en waterberging, verbeterde recreatiemogelijkheden en het verhogen van de natuurwaarden langs de Aa. Hier zijn 7 icoonprojecten uit naar voren gekomen.
Voor een aantal icoonprojecten is er nu behoefte aan concretere randvoorwaarden voor inrichting/ontwerp. Dit is ook nodig om onze wateropgaven in het Aa dal goed te kunnen verbinden met de doelen en initiatieven van partijen in de omgeving.
Met dit overkoepelende project wordt een visie opgesteld met concrete bouwstenen over hoe onze wateropgaven ingepast kunnen worden in het beekdal en hoe we hier samen met de omgeving vorm aan kunnen geven.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	25
Ecologische verbindingszone	Km	23
Natuurvriendelijke oever	Km	24
Vismigratie	aantal	20

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180017	Integrale wateropgave Aa-dal Noord	UIT	€ 150.000			€ 150.000							
		IN											
Eindtotaal			**€ 150.000**			**€ 150.000**							

Projectnaam en nummer: **PJB_214 Renovatie Waterbeheersingsgemaal Groote Wetering en stuw**

Toelichting:
Gemaal Groote Wetering zorgt voor de aanvoer van water vanaf de zandvang van de Aa in Den Bosch terug in het gebied. Tijdens reparatiewerkzaamheden is geconstateerd dat de civiele constructie van het gemaal evenals de betonnen damwandconstructie (de stuw) waartegen het gemaal gebouwd is in slechte staat is. Ook ligt er hier een opgave om deze stuw vispasseerbaar te maken. Met een gecombineerde aanpak wordt hieraan invulling gegeven.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Vismigratie	aantal	1
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72450801	Ren WBG Groote Wetering	UIT	€ 770.000	€ 60.015	€ 709.985								
		IN	-€ 175.000		-€ 175.000								
Eindtotaal			**€ 595.000**	**€ 60.015**	**€ 534.985**								

Projectnaam en nummer: **PJB_004 Beekherstel en EVZ Snelle Loop - benedenloop**

Toelichting:
Deze beek ligt op de grens van Laarbeek en Gemert - Bakel. De Snelle Loop (benedenloop) is vanaf de middeleeuwen gekanaliseerd en vermoedelijk volledig gegraven. Het plan voor het herstel van de benedenloop van de Snelle Loop heeft een aantal doelen en aandachtspunten: Vismigratie, waterberging, EVZ, Beekherstel. Er zal meer ruimte (50-100 ha) voor waterbergiong moeten komen bij piekaanvoer. De heemkunde wil de Walgraaf, een oude verdedigingslinie langs de Snelle Loop, herstellen. Dit is een belangrijk cultuurhistorisch landschapselement.

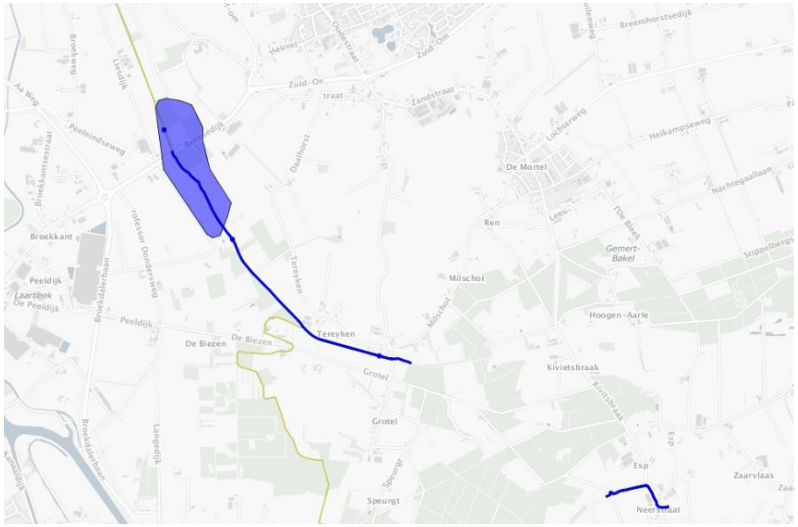

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	3,5
Ecologische verbindingszone	Km	1,2
Overige EHS	Ha	37
Vismigratie	aantal	3

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72361151	BHS Snelle Loop dtj Benedenlp	UIT	€ 525.000	€ 68.445	€ 25.000	€ 300.000	€ 131.555						
		IN	-€ 155.000				-€ 155.000						
M20090098	BH/EVZ Snelle Loop Benedenloop	UIT	€ 1.000.000				€ 500.000	€ 500.000					
		IN	-€ 500.000				-€ 250.000	-€ 250.000					
Eindtotaal			**€ 870.000**	**€ 68.445**	**€ 25.000**	**€ 300.000**	**€ 226.555**	**€ 250.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_012 Integraal Gebiedsprogramma Bakel - Milheeze**

Toelichting:
Sinds 2005 is waterschap Aa en Maas bezig met het Integraal GebiedsProgramma (IGP) Bakel- Milheeze. In dit megaproject gaat een groot gebied (ruim 400 hectare) op de schop. Dat gebeurt in fasen. Er vallen wel 20 deelprojecten onder de noemer van het IGP Bakel-Milheeze. Een groot aantal is al uitgevoerd. Enkele belangrijke aanpassingen/maatregelen in het projectgebied: Het omleiden van waterloop de Snelle Loop om de Bakelse Plassen. Over een lengte van circa 4 kilometer is een nieuwe kronkelende beek met natuurvriendelijke oevers en bruggetjes aangelegd. Het ontwikkelen van een landgoed met een recreatieve poort. Het herinrichten van Esperloop tot een natuurlijke beek. Het aanleggen van een 27-holes tellende waterrijke golfbaan. Het uitvoeren van een grootschalige zandwinning. Het resultaat van al deze (deel)projecten samen is: een gezond, fraai, waterrijk landschap Dat is niet alleen positief voor de natuur (water, plant en dier), ook bewoners en bezoekers profiteren mee.

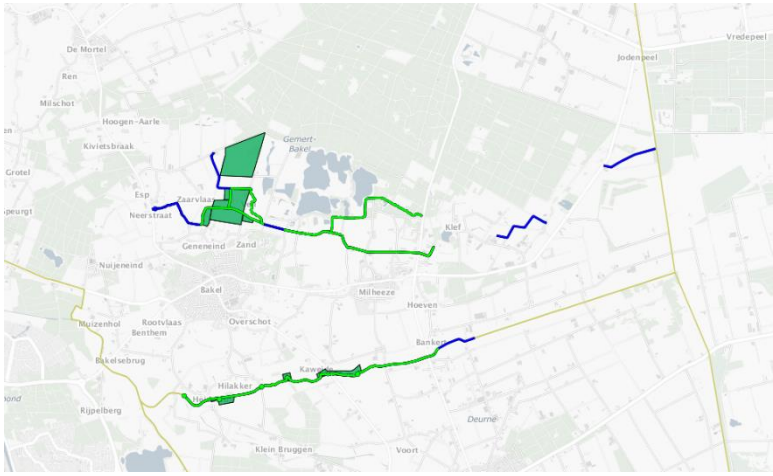

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	7,9
Ecologische verbindingszone	Km	8,5
Natuurvriendelijke oever	Km	3,1
Vismigratie	aantal	6
Waterberging	Ha	12
Wijst	Ha	69

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72360901	BHS Esperloop IGP Bakel Milheeze	UIT	€ 2.350.000	€ 2.305.542	€ 15.000	€ 29.458							
		IN	-€ 75.000	-€ 285.549									€ 210.549
Eindtotaal			**€ 2.275.000**	**€ 2.019.993**	**€ 15.000**	**€ 29.458**							**€ 210.549**

Projectnaam en nummer: **PJB_083 Beekherstel Peelse Loop Zwarte water Aa**

Toelichting:
De Peelse Loop ligt aan de noord- en oostzijde van Gemert. Het is een gebiedsontwikkeling waarbij verschillende onderwerpen gelijktijdig worden aangepakt. Plan van Het uitvoeren van een beekherstelproject met ecologische verbindingszones. De herstructurering van een bedrijventerrein (Wolfsveld) waarbij een beek (onder het bedrijventerrein) weer open wordt gemaakt. De ontwikkeling van een nieuwe rondweg (de Noordom) waarbij de herinrichting van de beek in het ontwerp wordt geïntegreerd. Het optimaal benutten van gebiedseigen (versus gebiedsvreemd) water.

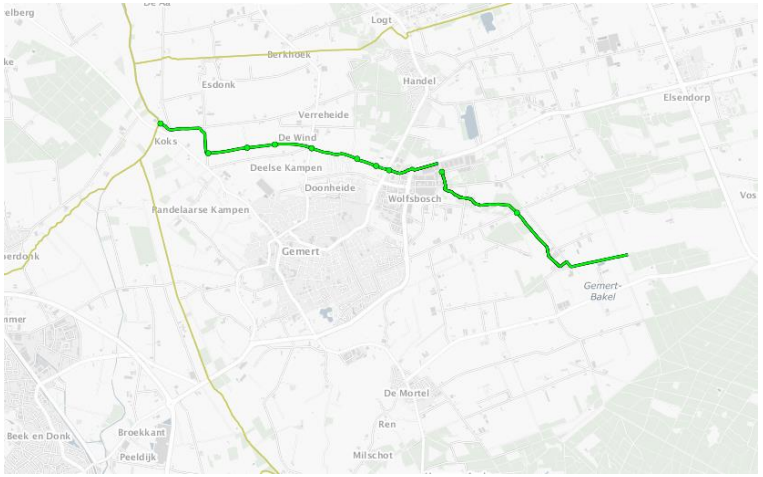

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	7,3
Ecologische verbindingszone	Km	4,0
Vismigratie	aantal	10

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72360911	BHS Peelse Loop ZWV Aa	UIT	€ 2.180.000	€ 2.024.166	€ 155.834								
		IN	-€ 1.463.200	-€ 948.632	-€ 304.168	-€ 210.400							
Eindtotaal			**€ 716.800**	**€ 1.075.534**	**-€ 148.334**	**-€ 210.400**							

Programma overstijgend

Integrale (her)inrichtings maatregelen

Gebied: Boven Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Ernest de Groot

Projectnaam en nummer: **PJB_009 Sang en Goorkens**

Toelichting:
Sang en Goorkens is een Natte Natuurparel nabij Mierlo. De verdroging van het gebied wordt tegengegaan door de waterhuishouding in het gebied aan te passen: de functies natuur en landbouw worden hydrologisch van elkaar gescheiden, waardoor de NNP weer een moerassig brongebied kan worden. Ook beekherstel wordt deels ingevuld door een diepe leggersloot midden in het gebied op te heffen, af te dammen en dicht te laten groeien. Dit water zoekt vanaf dan zijn eigen weg door het gebied.

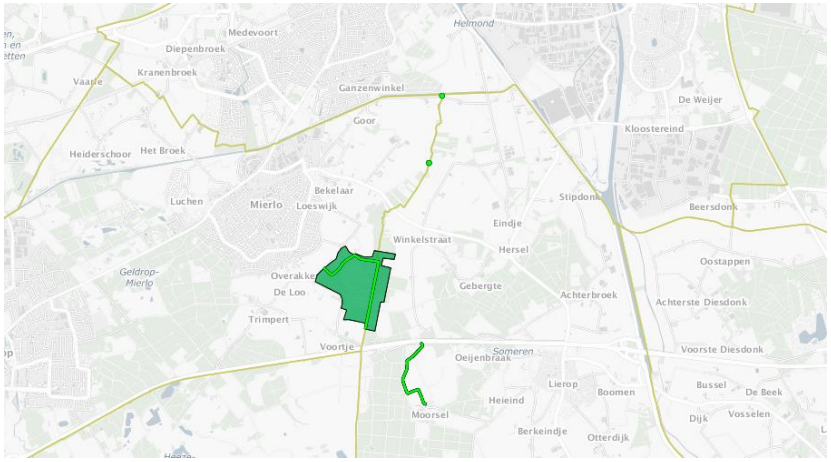

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	3,4
Ecologische verbindingszone	Km	1,3
Natte natuurparel	Ha	80
Vismigratie	aantal	2

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72510751	Ver Sang en Goorkens	UIT	€ 2.327.500	€ 1.050.127	€ 38.983	€ 20.000							€ 1.018.390
		IN	-€ 1.349.500	-€ 519.344	-€ 100.000								-€ 630.156
Eindtotaal			**€ 978.000**	**€ 530.783**	**-€ 61.017**	**€ 20.000**							**€ 388.234**

Projectnaam en nummer: **PJB_014 Waterberging Aa Helmond Dierdonk Bakelse Beemden**

Toelichting:
Het beekdal van de Bakelse Aa wordt opnieuw ingericht. De beek krijgt meer ruimte, de natuur wordt versterkt en er is meer aandacht voor recreatie en cultuurhistorie. Daarnaast wordt landgoed Bakelse Beemden ingericht als waterbergingsgebied om wateroverlast in Helmond en gebieden benedenstrooms te voorkomen. Het project is gerealiseerd.

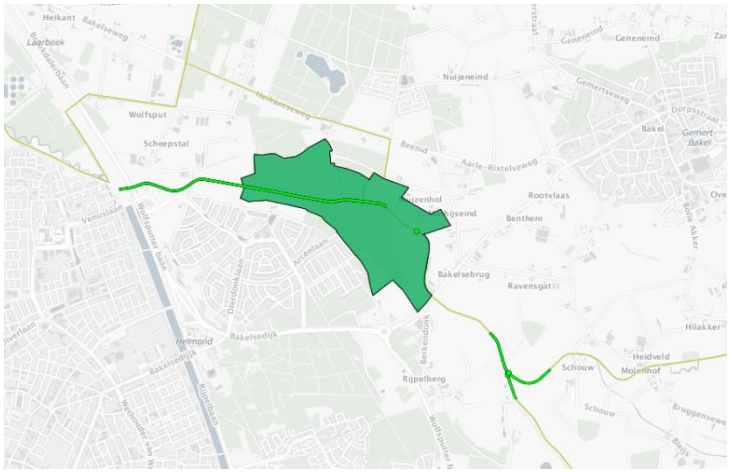

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	3,3
Ecologische verbindingszone	Km	2,6
Vismigratie	aantal	3
Waterberging	Ha	94

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72360301	Wb Aa Helm Dier Bak Beemd fs1	UIT	€ 3.462.350	€ 3.339.507	€ 30.401								€ 92.442
		IN	-€ 1.369.000	-€ 1.553.043									€ 184.043
Eindtotaal			**€ 2.093.350**	**€ 1.786.464**	**€ 30.401**								**€ 276.485**

Projectnaam en nummer: **PJB_234 Waterboulevard Laarbeek Helmond**

Toelichting:
Ten noorden van Helmond en ten oosten van Aarle-Rixtel ligt tussen de oude en de nieuwe Zuid-Willemsvaart het gebied De Bundertjes. Het is een gebied dat bestaat uit landbouw, natte natuur en waar veel extensieve recreatie plaatsvindt. Dit project leent zicht voor een gebiedsgerichte projectaanpak gezien de afbakening en dynamiek in de omgeving.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natte Natuurparel	ha	19
Beekherstel	Km	3,6
Ecologische verbindingszone	Km	1,1
Vismigratie	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170008	Bundertjes	UIT	€ 1.100.000			€ 110.000	€ 110.000	€ 440.000	€ 440.000				
		IN	-€ 550.000					-€ 550.000					
Eindtotaal			**€ 550.000**			**€ 110.000**	**€ 110.000**	**-€ 110.000**	**€ 440.000**				

Programma overstijgend

Integrale (her)inrichtings maatregelen

Gebied: Boven Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_076 Aa dal Zuid**

Toelichting:
Binnen dit project werken we samen met het gebied aan het verbeteren en robuust maken v
(grond)waterhuishouding ten behoeve van de gebiedsfuncties en het bereiken van de gewen

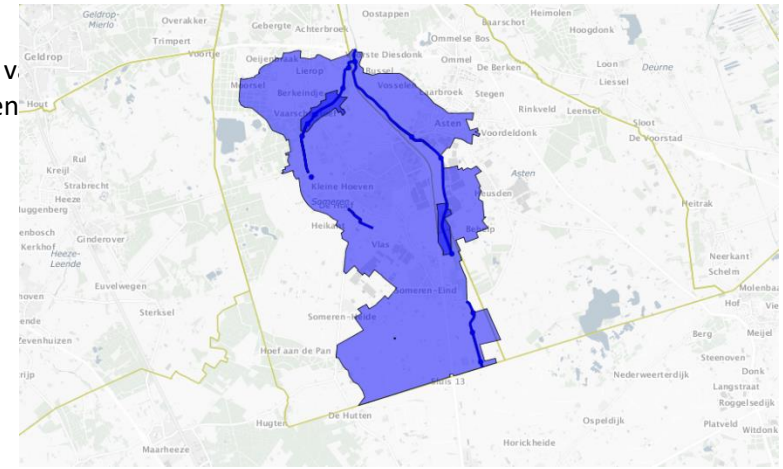

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	12,9
Ecologische verbindingszone	Km	4,1
GGOR Landbouw	Ha	2534
Overige EHS	Ha	126
Vismigratie	aantal	13

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72361401	Aa dal Zuid	UIT	€ 1.700.000	€ 107.812	€ 737.568	€ 854.620							
M20100081	Aa dal Zuid	UIT	€ 5.800.000				€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 1.500.000	€ 300.000			
		IN	-€ 2.000.000				-€ 1.000.000	-€ 1.000.000					
Eindtotaal			**€ 5.500.000**	**€ 107.812**	**€ 737.568**	**€ 854.620**	**€ 1.000.000**	**€ 1.000.000**	**€ 1.500.000**	**€ 300.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_078 Diesdonk - Restopgave**

Toelichting:
Diesdonk ligt op het knooppunt van gemeente Helmond, Asten en Deurne (ten zuiden van Helmond). We hebben hier te maken met een ingewikkeld plangebied met complexe ruimteclaims. Het gebied is bovendien een van de belangrijkste en meest effectieve bergingsgebieden voor het waterschap.Tijdens hoogwater, kunnen we op deze plek ruim een miljoen kuub water bergen. Dat is nodig om wateroverlast elders te voorkomen. Naast deze waterberging resteren er binnen dit gebied nog een aantal opgeven die binnen dit project opgepakt zullen worden.

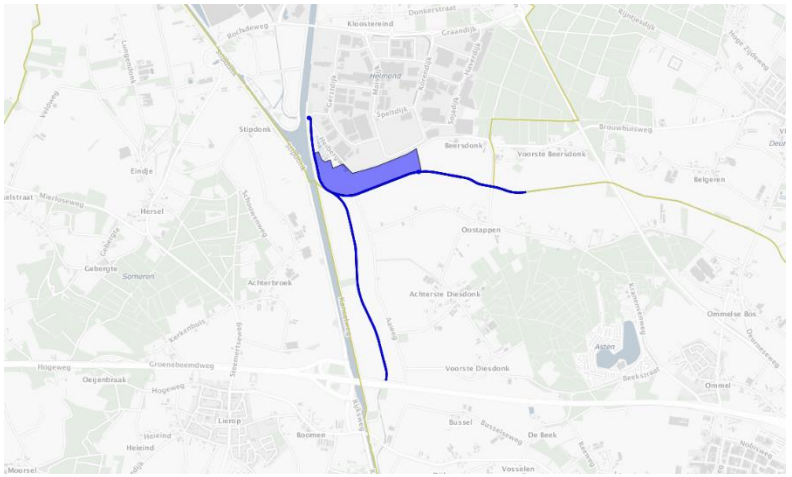

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	4,6
Ecologische verbindingszone	Km	1,9
Natte natuurparel	Ha	43
Overige EHS	Ha	21
Vismigratie	aantal	2

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20090084	Diesdonk restopgave	UIT	€ 1.400.000			€ 50.000	€ 500.000	€ 600.000	€ 250.000				
		IN	-€ 600.000				-€ 100.000	-€ 200.000	-€ 300.000				
Eindtotaal			**€ 800.000**			**€ 50.000**	**€ 400.000**	**€ 400.000**	**-€ 50.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_077 Astense Aa fase 2**

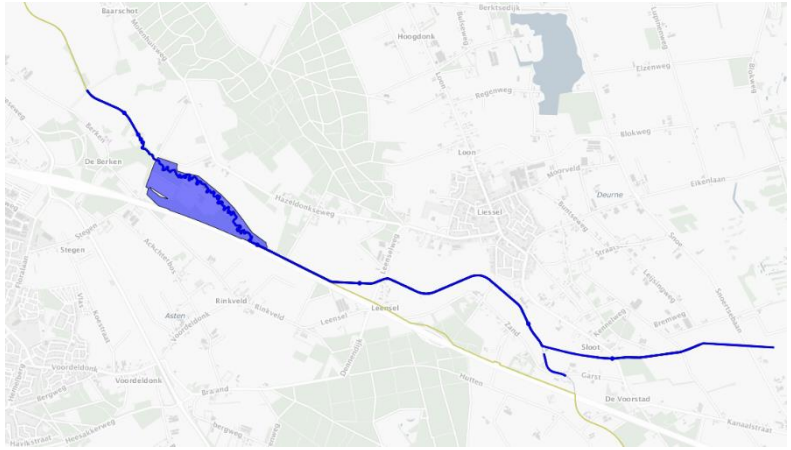

Toelichting:
De Astense Aa is een beekdal dat begint ten zuidoosten van Neerkant. Ten zuiden van Helmond mondt de Astense Aa uit in de Aa. Voor een deel vormt het de grens tussen de gemeente Deurne en de gemeente Asten. Waterschap Aa en Maas werkt in fasen aan beekherstel en de realisatie van een ecologische verbindingszone gecombineerd met agrarische structuurverbetering, landschappelijke beleving en recreatie. In de eerste fase is circa 3,5 km gerealiseerd. Dit betreft de tweede fase van het project rondom de bovenloop Astense Aa en een deel van de Soeloop. Binnen deze opgave worden tevens de hydrologische randvoorwaarden voor de Natte Natuurparel De Berken gerealiseerd. De Berken is een stukje beekdal van de Astense Aa in oorspronkelijke staat en eigendom van Brabants Landschap.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	8,9
Ecologische verbindingszone	Km	5,3
Natte natuurparel	Ha	35
Vismigratie	aantal	8

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72361451	Astense Aa fase 2	UIT	€ 145.000	€ 16.679	€ 10.134	€ 118.187							
M20090083	AVK Astense Aa fase 2	UIT	€ 2.000.000				€ 1.300.000	€ 700.000					
		IN	-€ 1.000.000				-€ 400.000	-€ 400.000	-€ 200.000				
Eindtotaal			**€ 1.145.000**	**€ 16.679**	**€ 10.134**	**€ 118.187**	**€ 900.000**	**€ 300.000**	**-€ 200.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_100 Realisatie EVZ Roode Wetering**

Toelichting:

"In het WBP is de Hertogswetering aangewezen als ecologische verbindingszone (EVZ). De Hertogswetering is over een afstand van 18,4 kilometer van Grave tot aan de Gewandeweg in Lithoijen al ingericht als EVZ. Het benedenstroomse deel tot gemaal Gewande met een lengte van 8 km is nog niet ingericht. De opgave EVZ is voor dit benedenstroomse deel van de Hertogswetering zowel vastgelegd op de Roode Wetering als op de Hertogswetering. Het omringende gebied is zeer open en vooral van belang als weidevogelgebied. De waterlopen zelf zijn van belang als leefgebied voor de grote modderkruiper. De EVZ wordt gerealiseerd in de vorm van een moeraszone Deze vormt een verbinding tussen de Maasuiterwaarden bij Gewande en enkele natuurgebiedjes in de polder rondom Oss.
Dit zorgt voor een verbetering van de migratiemogelijkheden van fauna en herstel van de flora langs de oever van de Hertogswetering en de Roode wetering. Er ligt tevens een baggeropgave op de Hertogswetering voor het traject gemaal Gewande-Oijense Hut met een lengte van ca. 13 km. In het project moet nader bekeken worden waar en hoeveel er precies gebaggerd moet worden.
Voor dit traject geldt ook dat uit onderzoek is gebleken dat de aanwezige kades op sommige plaatsen zijn verzakt. Er bestaat geen directe noodzaak vanuit waterveiligheid om de kades van de Hertogswetering te herstellen, maar de erosie van de taluds neemt wel toe en er is steeds meer zetting in de kade waardoor de kerende hoogte (plaatselijk) afneemt.
"

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	8,1
Cyclisch Groot Onderhoud	Km	13

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72331301	EVZ Roode Wetering	UIT	€ 3.050.000	€ 73.057	€ 126.943	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 850.000					
		IN	-€ 600.000			-€ 100.000	-€ 200.000	-€ 300.000					
Eindtotaal			**€ 2.450.000**	**€ 73.057**	**€ 126.943**	**€ 900.000**	**€ 800.000**	**€ 550.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_007 Gebiedsplan Raam**

Toelichting:
Het gebied van de 'Verborgen Raamvallei' (rondom de kernen Cuijk, Grave Mill) herbergt waardevolle cultuurhistorische objecten, landgoederen en bloeiende agrarische en recreatieve bedrijven. Er is een prachtig samenspel met natuur, kenmerkende landschappen en het watersysteem van de Hoge - , Lage - en Graafsche Raam. Er is een rijkdom en grote verscheidenheid aan flora en fauna. Het gebied is een attractief uitloopgebied met vele recreatief/toeristische mogelijkheden, maar het staat nog onvoldoende in verbinding met zijn omgeving. Er ligt een waterbergingsopgave en een behoefte om het watersysteem te verbeteren vanuit waterpeil (GGOR landbouw en natuur), waterkwaliteit en beekherstelEVZ. Door intensief met 13 partijen samen te werken middels de 'Multiple Gain Approach' (win-win benadering) werken we aan een plan dat meerwaarde biedt voor alle belangen en opgave in dit gebied.

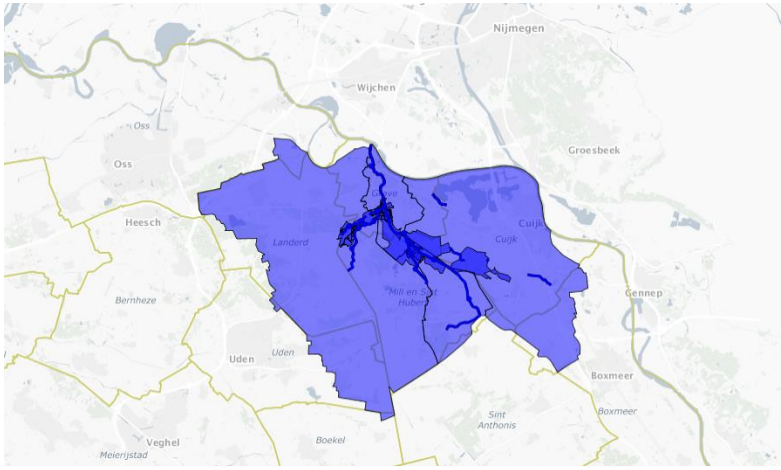

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	22,1
Ecologische verbindingszone	Km	12,3
GGOR Landbouw	Ha	12295
Natte natuurparel	Ha	250
Overige EHS	Ha	1018
Vismigratie	aantal	13
Waterberging	Ha	172

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72390701	Gebiedsplan Raam	UIT	€ 2.775.000	€ 1.099.350	€ 834.384	€ 841.266							
		IN	€ -817.050	€ -199.882	€ -200.000	€ -417.168							
72391251	EVZ Peelkanaal Benedenloop	UIT	€ 77.500	€ 35.352	€ 42.148								
M20140009	Raamvallei	UIT	€ 14.360.000			€ 1.700.000	€ 3.000.000	€ 3.000.000	€ 3.000.000	€ 3.000.000	€ 660.000		
		IN	-€ 7.000.000				-€ 1.500.000	-€ 1.500.000	-€ 1.500.000	-€ 1.500.000	-€ 1.000.000		
Eindtotaal			**€ 9.395.450**	**€ 934.820**	**€ 676.532**	**€ 2.124.098**	**€ 1.500.000**	**€ 1.500.000**	**€ 1.500.000**	**€ 1.500.000**	**€ 340.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_010 Beekherstel Vierlingsbeekse Molenbeek**

Toelichting:
Met dit project wil het waterschap de Vierlingsbeekse Molenbeek zijn natuurlijke kronkelende karakter teruggeven. In het gebied liggen een paar waardevolle cultuurhistorische monumenten. Restanten van kasteel Makken en het rad van de Watermolen. Deze zijn bij de plannen betrokken. Bij de watermolen is reeds een vispassage rond de stuw aangelegd.

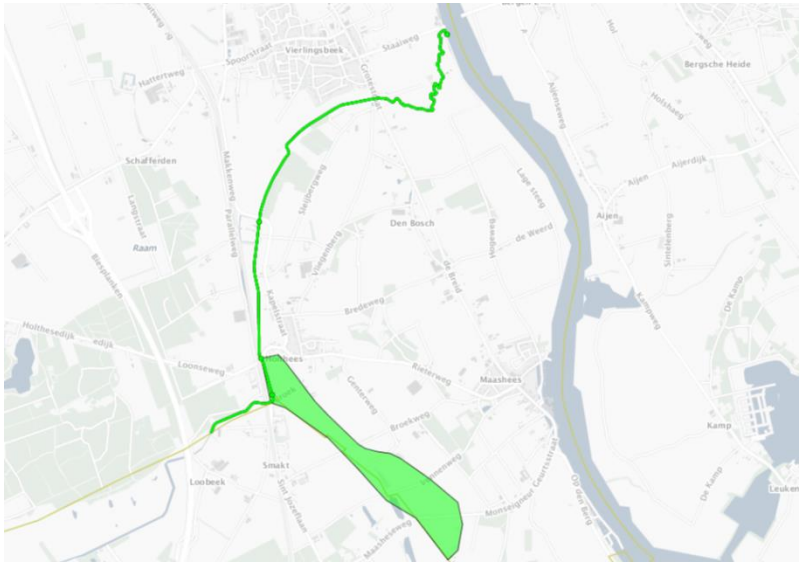

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	5,1
Beekmonding	aantal	1
Stedelijk knelpunt	aantal	1
Vismigratie	aantal	2
Waterberging	Ha	48

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72390651	BHS Vierlings Molenbeek	UIT	€ 2.775.000	€ 1.525.815	€ 50.000								€ 1.199.185
		IN	-€ 1.210.000	-€ 811.829									-€ 398.171
Eindtotaal			**€ 1.565.000**	**€ 713.986**	**€ 50.000**								**€ 801.014**

Projectnaam en nummer: **PJB_210 Smakterbroek**

Toelichting:
In dit projecten worden er meerdere doelen gecombineerd waaronder een waterbergingsopgave. Smakterbroek maakt onderdeel uit van een LIFE-IP project waarvoor een Europese subsidie is toegekend vanwege de unieke manier van samenwerken met verschillende stakeholders en partners.

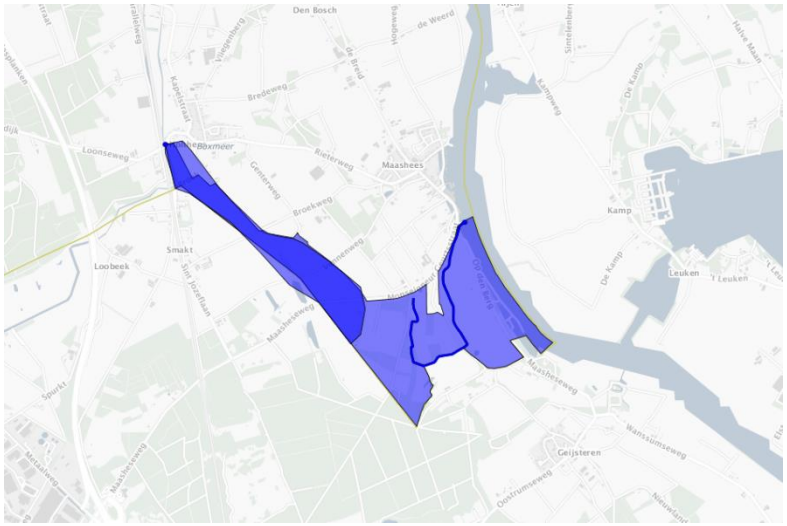

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	2,2
Beekmonding	aantal	1
Overige EHS	Ha	150
Waterberging	Ha	48

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72391301	Smakterbroek	UIT	€ 455.000	€ 16.904	€ 90.000	€ 218.096	€ 130.000						
		IN	-€ 270.000		-€ 150.000	-€ 80.000		-€ 40.000					
M20160003	Waterberging Smakterbroek	UIT	€ 2.545.000				€ 995.000	€ 1.000.000	€ 550.000				
		IN	-€ 1.230.000					-€ 460.000	-€ 770.000				
Eindtotaal			**€ 1.500.000**	**€ 16.904**	**-€ 60.000**	**€ 138.096**	**€ 1.125.000**	**€ 500.000**	**-€ 220.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_019 Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)**

Toelichting:
Het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is het derde Europese subsidieprogramma voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van het Nederlandse platteland. POP3 is een vervolg op POP2 en loopt van 2014 tot 2020. Het waterschap werkt hier samen aan met de Provincie Brabant.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150023	Pop3	UIT	€ 730.000		€ 50.000	€ 250.000	€ 215.000	€ 215.000					
Eindtotaal			**€ 730.000**		**€ 50.000**	**€ 250.000**	**€ 215.000**	**€ 215.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_022 Coördinatie STIKA contracten en blauwe diensten GLB**

Toelichting:
Het waterschap zet zich met dit project in voor het realiseren van de WBP doelen via blauwe diensten (STIKA). Particulieren kunnen diensten afnemen, hetgeen betekent dat op eigen grond landschapselementen tegen een (jaarlijkse) vergoeding worden ingericht en beheerd.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72511961	Fin Groen Blauw Stika	UIT	€ 753.000	€ 589.697	€ 51.971	€ 111.332							
Eindtotaal			**€ 753.000**	**€ 589.697**	**€ 51.971**	**€ 111.332**							

Projectnaam en nummer: **PJB_023 Omgaan met hemelwater**

Toelichting:
Groene daken, innovatie en educatie / voorlichting. Dat zijn de speerpunten van de stimuleringsregeling hemelwater van waterschap Aa en Maas. De regeling is een onderdeel van een breder scala aan initiatieven waarmee het waterschap het anders omgaan met (hemel)water in stad en dorp wil bevorderen.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73610901	Uitv beleid Omgaan met hemelwater	UIT	€ 1.100.000	€ 327.157									€ 772.842
Eindtotaal			**€ 1.100.000**	**€ 327.157**									**€ 772.842**

Projectnaam en nummer: **PJB_109 Knelp.gemengde overstorten**

Toelichting:
(Gemengde) overstorten hebben in de afgelopen jaren met regelmaat gezorgd voor overlast of negatieve effecten in het oppervlaktewatersysteem. Het waterschap wil samen met gemeenten de vijf belangrijkste knelpunten in de planperiode 2016-2021 aanpakken.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150019	Knelp.gemengde overstorten	UIT	€ 250.000		€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000				
Eindtotaal			**€ 250.000**		**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**				

Programma overstijgend

Bebouwd gebied

Gebied: Overstijgend
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: William de Kleijn

Projectnaam en nummer: **PJB_111 Waterkwaliteit in bebouwd gebied**

Toelichting:
Binnen dit project wordt invulling geven aan de aanpak van de grootste knelpunten in waterkwaliteit van stedelijk water en werken we aan een hogere kwaliteit van de leefomgeving. Dit doen we niet zozeer meer door zelf actief uitvoeringsprojecten in stedelijk gebied ter hand te nemen, maar door onze kennis in te brengen en watersysteem analyses te faciliteren en in de rol van adviseur gemeenten de juiste maatregelen te laten nemen

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150001	Water beb. Geb (gzh/kwal/bel)	UIT	€ 750.000		€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000			
Eindtotaal			**€ 750.000**		**€ 125.000**	**€ 125.000**	**€ 125.000**	**€ 125.000**	**€ 125.000**	**€ 125.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_219 Ravenstein Lith**

Toelichting:
Het dijktraject Ravenstein Lith voldoet niet aan de veiligheidsnorm. Gezien de urgentie is deze opgenomen in het hoogwaterbeschermingsprogramma.2017-2022. Gezocht wordt naar een combinatie van dijkversterking, rivierverruiming en gebiedsontwikkeling ter verhoging van de waterveiligheid. De integrale (HWBP/MIRT) verkenning is gestart en de daarop volgende fasen zijn inmiddels in beeld gebracht

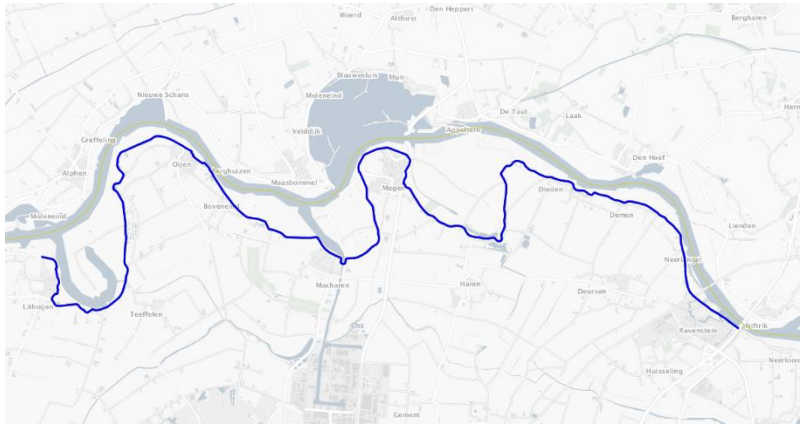

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
71211851	Ravenstein Lith	UIT	€ 13.900.000	€ 2.359.198	€ 4.528.318	€ 4.412.484	€ 2.600.000						
		IN	-€ 12.800.000	-€ 2.342.513	-€ 4.997.487	-€ 5.690.000							€ 230.000
M20170019	Ravenstein Lith - Ontwerp	UIT	€ 13.800.000				€ 6.900.000	€ 6.900.000					
		IN	-€ 12.420.000				-€ 6.210.000	-€ 6.210.000					
M20170020	Ravenstein Lith - Uitvoering	UIT	€ 117.500.000						€ 39.166.666	€ 39.166.667	€ 39.166.667		
		IN	-€ 105.750.000						-€ 35.250.000	-€ 35.250.000	-€ 35.250.000		
Eindtotaal			**€ 14.230.000**	**€ 16.685**	**-€ 469.169**	**-€ 1.277.516**	**€ 3.290.000**	**€ 690.000**	**€ 3.916.666**	**€ 3.916.667**	**€ 3.916.667**		**€ 230.000**

Projectnaam en nummer: **PJB_241 Verkenning Cuijk Ravenstein**

Toelichting:
Op basis van de beoordeling 2018 is gebleken dat dijktraject 36-2 Cuijk Ravenstein niet voldoet aan de nieuwe norm. Daarom is dit traject in de HWBP programmering opgenomen, conform onderstaande planning. In 2019 wordt de veiligheids- en gebiedsopgave in beeld gebracht middels de voorverkenning. De verkenning naar kansrijke alternatieven start in 2020.

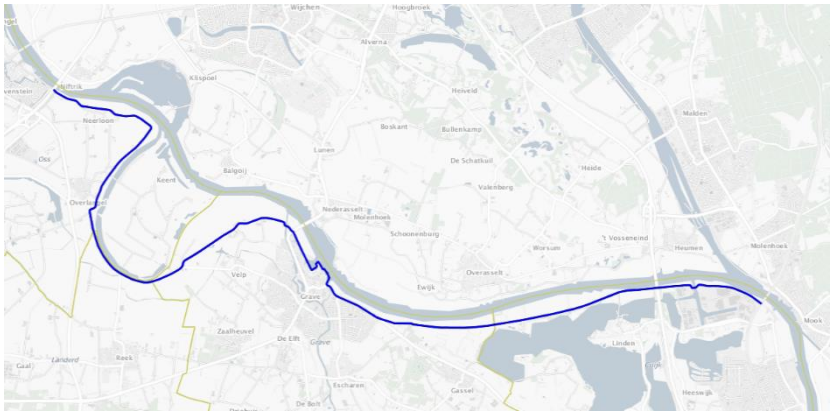

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170014	Verkenning Cuijk Ravenstein	UIT	€ 5.300.000			€ 1.175.000	€ 1.375.000	€ 1.375.000	€ 1.375.000				
		IN	-€ 4.770.000			-€ 1.057.500	-€ 1.237.500	-€ 1.237.500	-€ 1.237.500				
I1017600	PvA verkenning Cuijk Ravenst	UIT	€ 200.000			€ 200.000							
		IN	-€ 180.000			-€ 180.000							
Eindtotaal			**€ 550.000**			**€ 137.500**	**€ 137.500**	**€ 137.500**	**€ 137.500**				

Projectnaam en nummer: **PJB_207 Verkenningen overige dijktrajecten**

Toelichting:
Dit budget is gereserveerd als voorbereiding op mogelijke verkenningen naar de overige dijktrajecten. Eerder is hier o.a. gebruik gemaakt voor het dijktraject Ravenstein – Lith.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20160018	Koploperprojecten	UIT	€ 1.700.000			€ 600.000	€ 600.000	€ 500.000					
Eindtotaal			**€ 1.700.000**			**€ 600.000**	**€ 600.000**	**€ 500.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_025 HWBP bijdrage**

Toelichting:
Dit betreft de bijdrage van het waterschap aan het landelijk hoogwaterbeschermingsprogramma. De waterschappen en het ministerie van Infrastructuur en Milieu (Rijkswaterstaat) voeren in het Hoogwaterbeschermingsprogramma maatregelen uit om de primaire waterkeringen aan de veiligheidsnorm te laten voldoen, nu en in de toekomst. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma is onderdeel van het nationale Deltaprogramma. -

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1018100	HWBP bijdrage 2018	UIT	€ 8.169.191		€ 8.169.191								
M20110030	HWBP-bijdrage spoedwet	UIT	€ 35.848.000			€ 6.574.000	€ 8.012.000	€ 6.985.000	€ 7.087.000	€ 7.190.000			
Eindtotaal			**€ 44.017.191**		**€ 8.169.191**	**€ 6.574.000**	**€ 8.012.000**	**€ 6.985.000**	**€ 7.087.000**	**€ 7.190.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_029 Toetsproces 4e ronde**

Toelichting:
Met dit projectbudget wordt het proces en de benodigde informatie voor een 4e toestronde voorbereid.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
71211801	Toetsproc 4e ronde waterkering	UIT	€ 250.000	€ 239.883	€ 10.117								
Eindtotaal			**€ 250.000**	**€ 239.883**	**€ 10.117**								

Projectnaam en nummer: **PJB_206 Veiligheidstoetsing primaire keringen**

Toelichting:
Dit projectbudget wordt gebruikt voor de uitvoering van de eerste beoordeling van de primaire keringen op basis van de overstromingskans

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
71211901	Veiligheidsbeoordeling prim wk 17-22	UIT	€ 500.000	€ 3.124	€ 318.920	€ 177.956							
Eindtotaal			**€ 500.000**	**€ 3.124**	**€ 318.920**	**€ 177.956**							

Projectnaam en nummer: **PJB_032 Verbetering regionale waterkeringen**

Toelichting:
In dit project wordt het verbeteren van regionale keringen voorbereid en uitgevoerd zodat aan de door provincie vastgestelde norm wordt voldaan.

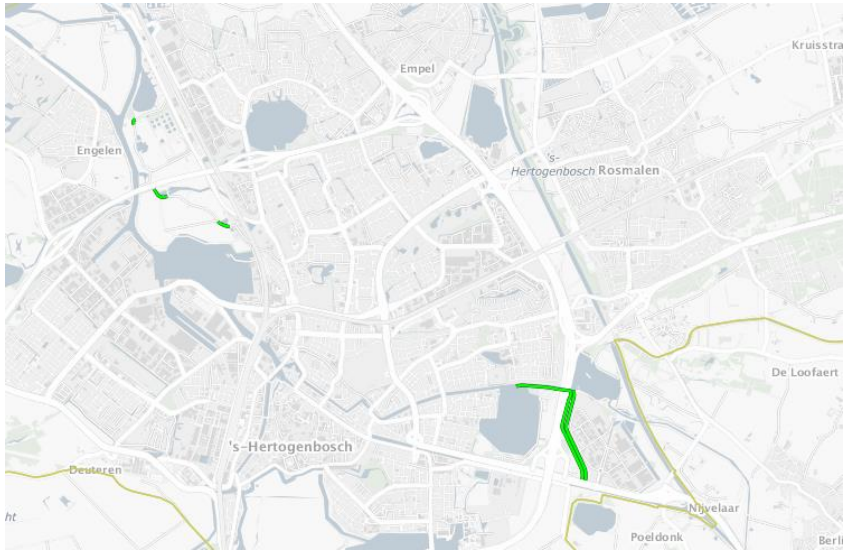

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
71211551	Verbeterplan Regionale waterkeringen	UIT	€ 1.200.000	€ 515.881	€ 13.774								€ 670.345
Eindtotaal			**€ 1.200.000**	**€ 515.881**	**€ 13.774**								**€ 670.345**

Projectnaam en nummer: **PJB_208 Kunstwerken regionale keringen**

Toelichting:
Met dit project worden de kunstwerken aangepakt die als onvoldoende uit de toetsing van de regionale waterkeringen zijn gekomen. Het is de verwachting dat de verbetering hiervan tot 2025 in beslag zal nemen.

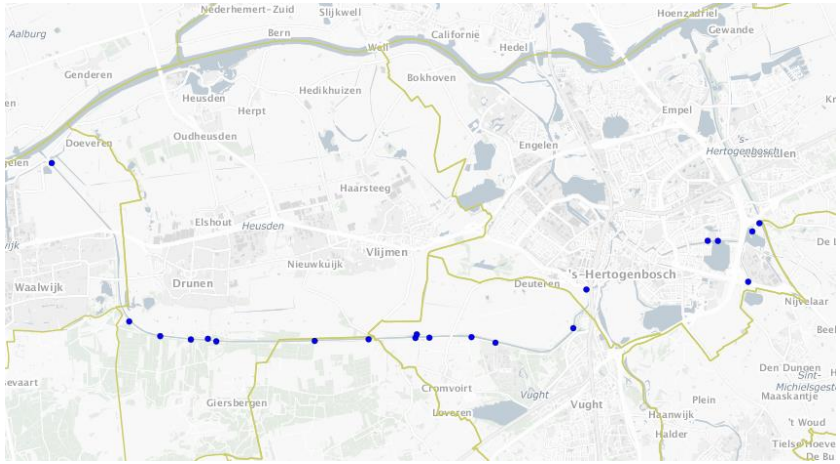

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1016700	20 kunstwerken regionale kering	UIT	€ 100.000		€ 100.000								
M20160013	Kunstwerken reg waterkering	UIT	€ 2.910.000		€ 260.000	€ 590.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 1.010.000			
		IN	-€ 500.000							-€ 500.000			
Eindtotaal			**€ 2.510.000**		**€ 360.000**	**€ 590.000**	**€ 350.000**	**€ 350.000**	**€ 350.000**	**€ 510.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_034 Howabo uitvoering**

Toelichting:
Het betreft het HoWaBo waterbergingsgebied van 700 ha gelegen in de gemeenten Heusden, Vught en 's-Hertogenbosch. HoWaBo staat voor Hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch. Het gebied ligt ten westen van ’s-Hertogenbosch aan de rand van Vlijmen in de Vughtse Gem

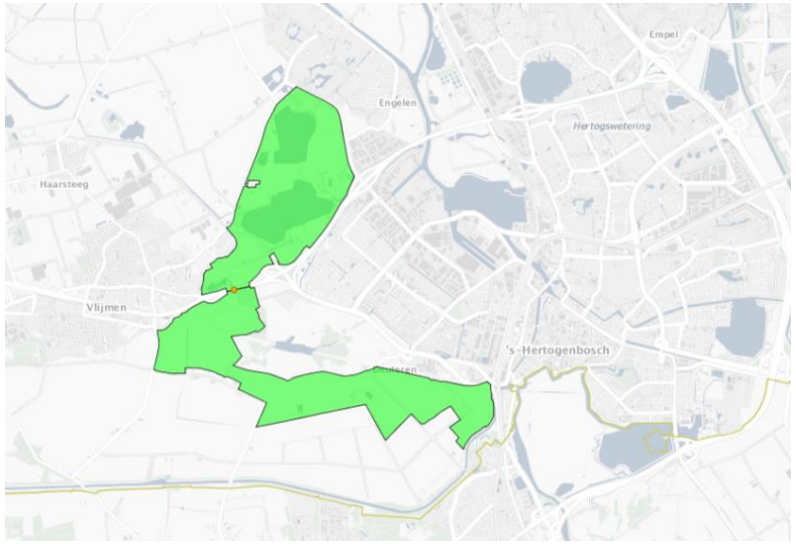

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72512201	Howabo uitvoering	UIT	€ 14.800.000	€ 8.314.403									€ 6.485.597
		IN	€ -11.655.000	€ -6.140.874									€ -5.514.126
Eindtotaal			**€ 3.145.000**	**€ 2.173.529**									**€ 971.471**

Projectnaam en nummer: **PJB_037 Waterberging Diesdonk**

Toelichting:
Diesdonk ligt op het knooppunt van gemeente Helmond, Asten en Deurne (ten zuiden van Helmond). We hebben hier te maken met een ingewikkeld plangebied met complexe ruimteclaims. Het plangebied ligt binnen de stedelijke contour van Helmond en de 'Ruit Eindhoven'. Het gebied is bovendien een van de belangrijkste en meest effectieve bergingsgebieden voor het waterschap.Als de nood hoog is, kunnen we op deze plek ruim een miljoen kuub water bergen. Dat is nodig om wateroverlast elders te voorkomen. Tijdens het hoogwater in eind 2010 is het gebied al ingezet.

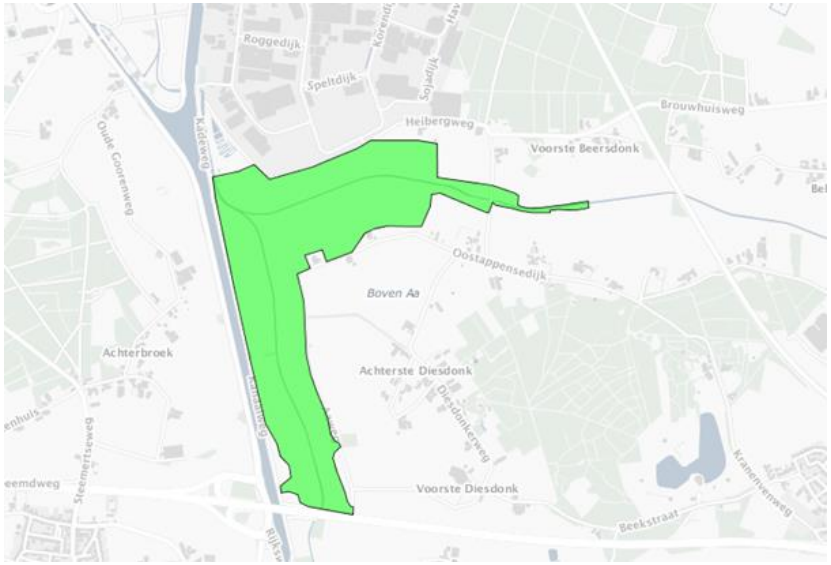

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72360801	Wb voorber Diesdonk	UIT	€ 2.855.000	€ 2.255.700	€ 20.267								€ 579.033
		IN	-€ 1.065.000	-€ 1.039.801									-€ 25.199
Eindtotaal			**€ 1.790.000**	**€ 1.215.899**	**€ 20.267**								**€ 553.834**

Projectnaam en nummer: **PJB_233 Beekerloop**

Toelichting:
De Beekerloop begint bij inlaat vanuit de Voordeldonkse Broekloop en stroomt door Asten naar de A67 om een stuk verder uit te monden in de Aa ter hoogte van Diesdonk. Binnen dit project liggen er kansen om wateroverlast, natuurvriendelijke oevers en vismigratie integraal op te pakken.

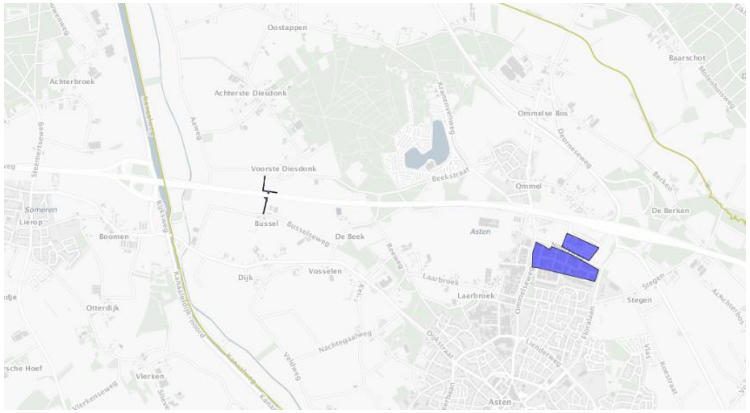

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170007	Bekerloop	UIT	€ 400.000		€ 25.000	€ 350.000	€ 25.000						
		IN	-€ 200.000			-€ 200.000							
Eindtotaal			**€ 200.000**		**€ 25.000**	**€ 150.000**	**€ 25.000**						

Veilig en Bewoonbaar
Wateroverlast

Gebied: Raam en Boven Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_222 Beperken wateroverlast**

Toelichting:
Binnen dit project worden een 5-tal locaties aangepakt waar in juni 2016 na extreme neerslag wateroverlast is opgetreden. Hiermee wordt bijgedragen aan een robuust en veerkrachtig watersysteem.

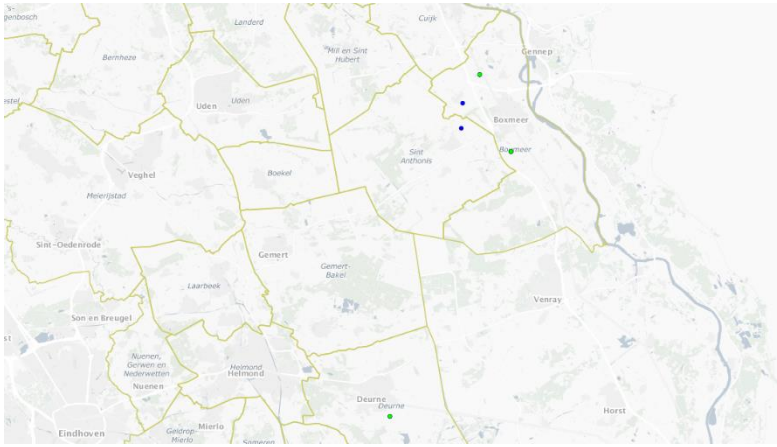

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513901	Beperken wateroverlast	UIT	€ 700.000	€ 278.654	€ 248.589	€ 50.000	€ 122.757						
Eindtotaal			**€ 700.000**	**€ 278.654**	**€ 248.589**	**€ 50.000**	**€ 122.757**						

Projectnaam en nummer: **PJB_221 Robuust maken watersysteem**

Toelichting:
Als gevolg van de extreme neerslag en opgetreden wateroverlast in mei-juni 2016 zijn diverse verbetermogelijkheden naar voren gekomen om de kans op wateroverlast in de toekomst te verkleinen. Binnen dit project wordt hieraan invulling gegeven, middels de automatisering van enkele stuwen.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72410601	Robuust maken Watersysteem	UIT	€ 245.000	€ 233.343	€ 1.871								€ 9.786
Eindtotaal			**€ 245.000**	**€ 233.343**	**€ 1.871**								**€ 9.786**

Projectnaam en nummer: **PJB_036 Maatregelen wateroverlast in stedelijk gebied**

Toelichting:
Met dit project zijn vanaf 2010 meerdere knelpunten stedelijke wateroverlast aangepakt. Een enkel knelpunt rondom Heusden resteerd en zal worden aangepakt.

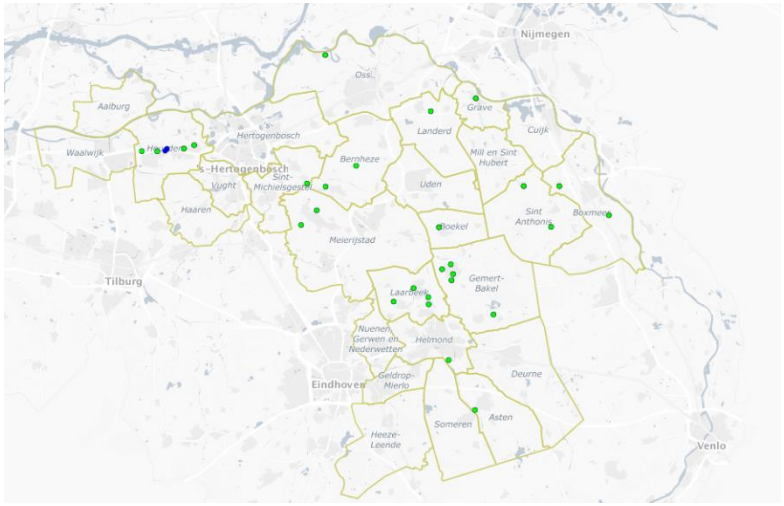

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513451	26 maatregelen wateroverlast	UIT	€ 3.000.000	€ 2.215.670	€ 250.000								€ 534.330
		IN	€ -176.888	€ -176.888									
Eindtotaal			**€ 2.823.112**	**€ 2.038.782**	**€ 250.000**								

Projectnaam en nummer: **PJB_209 Uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021)**

Toelichting:
Het uitvoeringsprogramma normen wateroverlast (2016-2021) is gericht op de aanpak van de wateroverlastknelpunten die naar voren zijn gekomen bij de toetsing aan de normen wateroverlast in 2013/2014. Conform afspraak met de Provincie moeten deze voor 2021 aangepakt worden. De aanpak van de knelpunten zal waar mogelijk robuust worden uitgevoerd in lijn met o.a. Weer een Uitdaging.

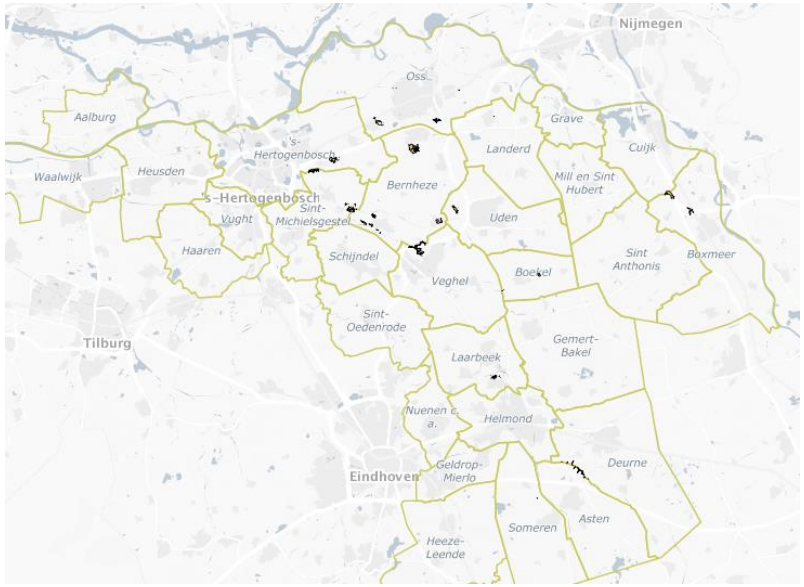

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311801	2e uitvoeringsprog wateroverl	UIT	€ 1.450.000	€ 24.718	€ 176.936	€ 540.000	€ 551.000	€ 63.064			€ 94.282		
Eindtotaal			**€ 1.450.000**	**€ 24.718**	**€ 176.936**	**€ 540.000**	**€ 551.000**	**€ 63.064**			**€ 94.282**		

Projectnaam en nummer: **PJB_035 Overige maatregelen wateroverlast**

Toelichting:
Het project 'overige maatregelen wateroverlast' is de verzamelnaam voor aanvullende maatregelen tegen wateroverlast, waaraan nog geen concrete bestemming is gekoppeld. Dit kunnen maatregelen zijn naar aanleiding van inzichten die o.a. zijn voortgekomen uit de wateroverlast in juni 2016 maar ook als gevolg van inzichten op basis van nieuwe neerslagstatistieken.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20130016	Overige maatrgl wateroverlast	UIT	€ 3.155.000			€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.155.000					
Eindtotaal			**€ 3.155.000**			**€ 1.000.000**	**€ 1.000.000**	**€ 1.155.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_043 Verdrogingsbestrijding Groote Peel**

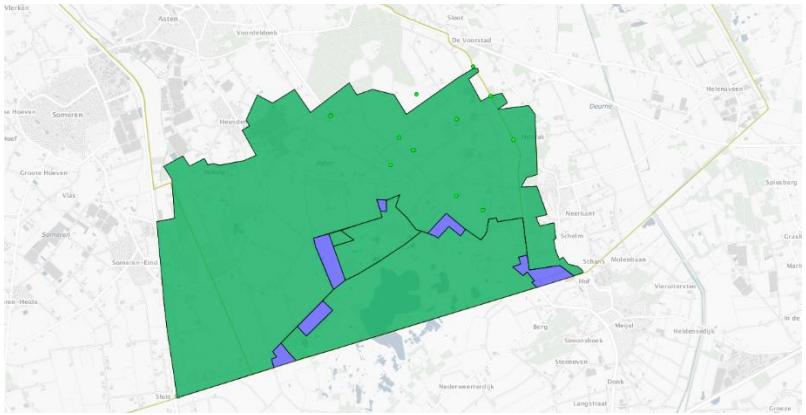

Toelichting:
De Groote Peel is een natte natuurparel en Natura 2000 gebied gelegen in de gemeente Asten in het zuiden van ons beheersgebied. Opdracht voor realiseren verdrogingbestrijding NNP is door de provincie Noord-Brabant onder gebracht bij de Bestuurscommissie (BC) Peelvenen. De dagelijkse leiding voor het realiseren van deze doelen ligt bij de Uitvoeringscommissie (UC) Groote Peel en DLG (projectleider). Waterschap heeft een adviesrol. Uitzondering is het deelproject peilopzet i.c.m. peil gestuurde drainage (Peilopzet Groote Peel). Dit project wordt getrokken door het waterschap. Doelen voor de GGOR natuur en de GGOR landbouw worden hierbij gecombineerd. Ons doel is de waterhuishoudkundige randvoorwaarden voor hoogveen realiseren en optimalisatie waterhuishouding t.b.v. landbouw. Maatregelen betreffen peilopzet, sloten dempen, compartimenteren natuurgebied, verleggen Eeuwselsche loop.

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	3030
Natura 2000	Ha	1047
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	12

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72360951	Verdroging Groote Peel	UIT	€ 2.217.000	€ 1.457.397	€ 359								€ 759.244
		IN	€ -850.000	€ -690.925									€ -159.075
Eindtotaal			**€ 1.367.000**	**€ 766.472**	**€ 359**								**€ 600.169**

Projectnaam en nummer: **PJB_041 Annabos Wijstgronden Uden**

Toelichting:
Het St. Annabos is aangewezen als natte natuurparel in het Reconstructieplan Peel.
Het waterschap voert maatregelen uit om het watersysteem te herstellen.

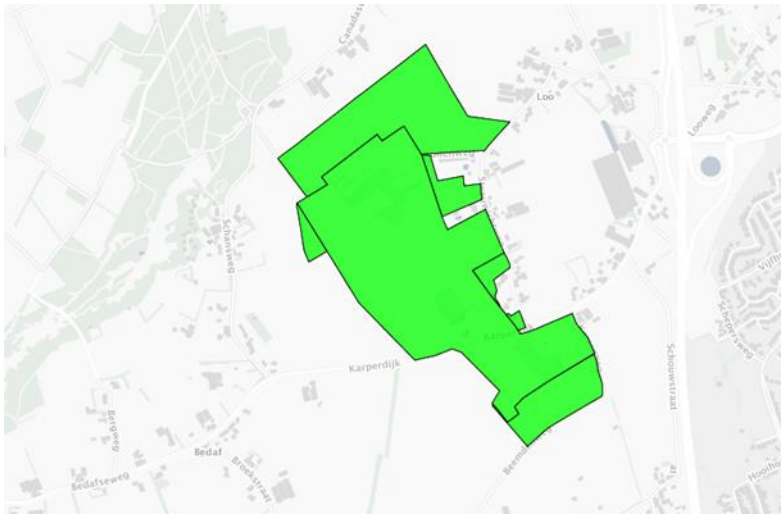

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natte natuurparel	Ha	65
Wijst	Ha	65

‘

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72310301	Aanpak verdroging St Annabo Wijst	UIT	€ 765.000	€ 458.733	€ 10.000								€ 296.267
		IN	-€ 450.000	-€ 213.991									-€ 236.009
Eindtotaal			**€ 315.000**	**€ 244.742**	**€ 10.000**								**€ 60.258**

Projectnaam en nummer: **PJB_211 Verdrogingsbestrijding Aa Heeswijk Dinther**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de natte natuurparel bij Aa Heeswijk Dinther gerealiseerd .

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natte natuurparel	Ha	134

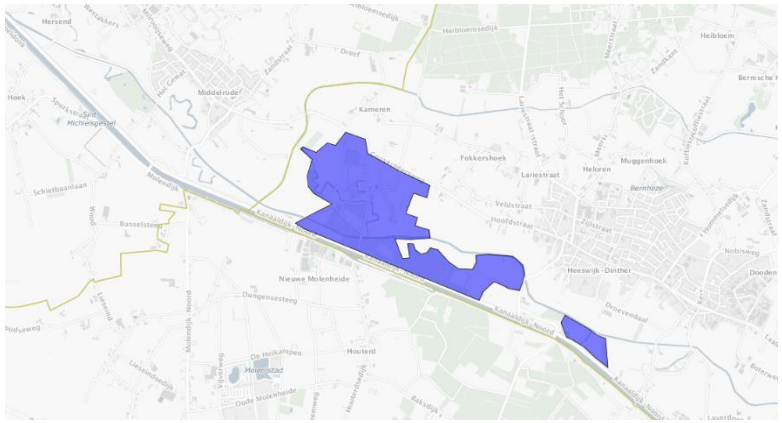

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311751	Verdrogingsbestrijding Aa Hees	UIT	€ 50.000	€ 2.625	€ 15.200	€ 32.175							
M20160014	verdrogingsbestrijding Aa Heeswijk Dinther	UIT	€ 650.000			€ 50.000	€ 550.000	€ 50.000					
		IN	-€ 325.000					-€ 325.000					
Eindtotaal			**€ 375.000**	**€ 2.625**	**€ 15.200**	**€ 82.175**	**€ 550.000**	**-€ 275.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_275 Natte Natuurparel Wijboschbroek**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de natte natuurparel bij Wijboschbroek gerealiseerd.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natte natuurparel	Ha	380

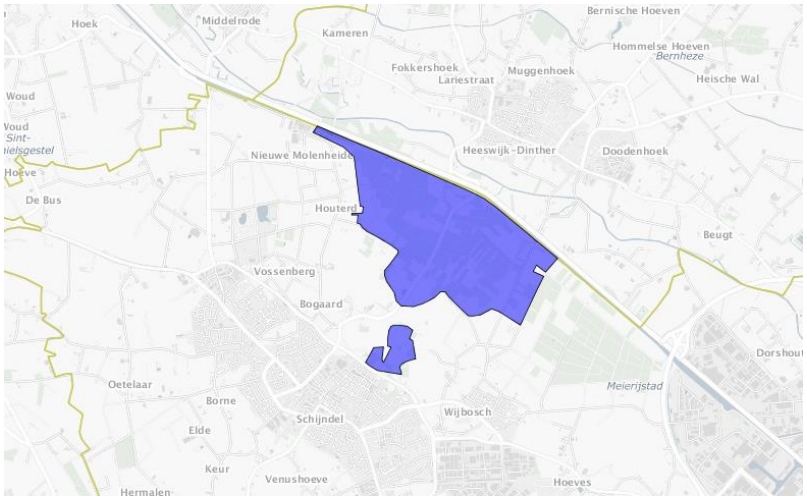

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180023	Natte Natuurparel Wijboschbroek	UIT	€ 1.800.000			€ 100.000	€ 200.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000			
		IN	-€ 1.530.000				-€ 180.000	-€ 450.000	-€ 450.000	-€ 450.000			
Eindtotaal			**€ 270.000**			**€ 100.000**	**€ 20.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_044 Verdrogingsbestrijding Moerputten Vlijmens Ven**

Toelichting:
Omschrijving: Het gebied Moerputten en Vlijmens Ven ligt ten zuidwesten van 's-Hertogenbosch en is circa 700 hectare groot. In dit gebied worden maatregelen genomen zodat zeldzaam geworden natuur zich kan herstellen. Zo wordt op verschillende plekken de voedselrijke bovenlaag (voormalige landbouwgrond) afgegraven en worden hydrologische maatregelen genomen als het afdammen en dempen van sloten en het plaatsen van stuwen. Het project kan gerealiseerd worden dankzij een bijdrage van het financieringsinstrument LIFE van de Europese Unie.

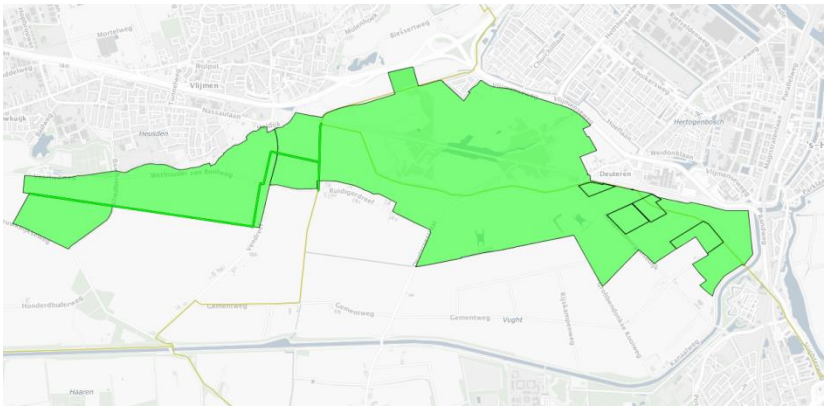

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natura 2000	Ha	657
Natuurvriendelijke oever	Km	4,3

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72431531	Aanp ver Moerputten Vlijmen	UIT	€ 6.820.000	€ 6.692.440	€ 19.227	€ 108.333							
		IN	-€ 5.700.000	-€ 5.040.801		-€ 659.199							
		Eindtotaal	**€ 1.120.000**	**€ 1.651.639**	**€ 19.227**	**-€ 550.866**							

Projectnaam en nummer: **PJB_045 Landinrichting Peelvenen**

Toelichting:
De landinrichtingscommissie Peelvenen (met daarin boeren, bewoners, recreanten, natuurbeheerders en bestuurders van waterschappen, provincies en betrokken gemeenten) heeft een plan opgesteld voor de herinrichting van het gebied de Peelvenen, daarbij rekening houdend met die tegenstrijdige belangen. Dit plan op hoofdlijnen is in 2005 goedgekeurd en wordt momenteel in de diverse deelgebieden verder uitgewerkt en opgepakt. Basisidee in het plan is het aanleggen van kades die het gebied splitsen in een natuurzone en een cultuurzone. In de natuurzone wordt het daardoor mogelijk om de waterstand omhoog te brengen waardoor hoogveen weer een goede kans krijgt. Door bemaling wordt er in de cultuurzone voor gezorgd dat de huizen niet vol water komen te staan. Zo houden de bewoners droge voeten. Verder staat ook het behoud van de cultuurhistorische landschapselementen zoals de typische 'lanen', de koningshoeven langs de Soemeersingel, de Peel-Raamstelling, de kanalenstructuur, de wijken en de aanwezige lintbebouwing hoog in het vaandel.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natura 2000	Ha	579

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513251	Landinrichting Peelvenen	UIT	€ 670.000	€ 454.836	€ 10.203								€ 204.961
		IN	-€ 80.000	-€ 184.000									€ 104.000
Eindtotaal			**€ 590.000**	**€ 270.836**	**€ 10.203**								**€ 308.961**

Projectnaam en nummer: **PJB_048 GGOR - Landbouw Biezenloop**

Toelichting:
Het opstellen van een visie voor 15.000 ha GGOR AHS met als doel het verbeteren van de watervoorziening door extra water te conserveren, wateroverlast te verminderen en wateraanvoer te optimaliseren.

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	7034

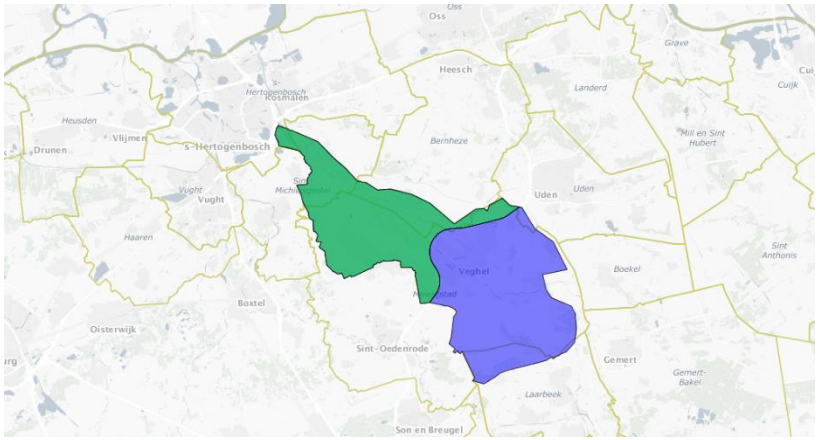

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311451	GGOR landbouw Biezenloop	UIT	€ 1.100.000	€ 148.641	€ 666.696	€ 284.663							
		IN	-€ 300.000	-€ 27.847		-€ 272.153							
M20100067	AVK GGOR AHS	UIT	€ 600.000				€ 600.000						
Eindtotaal			**€ 1.400.000**	**€ 120.794**	**€ 666.696**	**€ 12.510**	**€ 600.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_050 GGOR - Leijgraaf**

Toelichting:
Aan de hand van vastgestelde visie die tot stand is gekomen met betrokkenen (agrariërs, ZLTO, gemeenten, natuurbeheerders), worden diverse maatregelen uitgevoerd. Deze maatregelen leiden tot een betere balans tussen de lokale waterbehoefte, minder wateroverlast en het behalen van waterkwaliteitsdoelstellingen (ook ecologisch).

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	28711

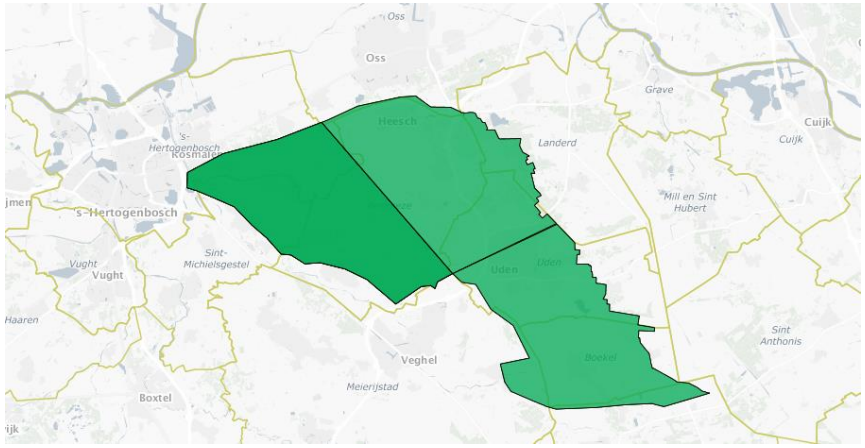

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311401	GGOR Leijgraaf	UIT	€ 2.716.999	€ 1.902.647	€ 81.308	€ 10.000							€ 723.044
Eindtotaal			**€ 2.716.999**	**€ 1.902.647**	**€ 81.308**	**€ 10.000**							**€ 723.044**

Projectnaam en nummer: **PJB_113 Programmabudget Maashorst**

Toelichting:
Binnen Maashorst wordt samengewerkt door de provincie, staatsbosbeheer, gemeenten en waterschap om water- en natuurdoelstellingen te realiseren. Het programmabudget dient om snel aan te kunnen sluiten bij initiatieven van andere partijen en gebruik te maken van de kansen die er dan zijn.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	0,3
Overige EHS	Ha	706

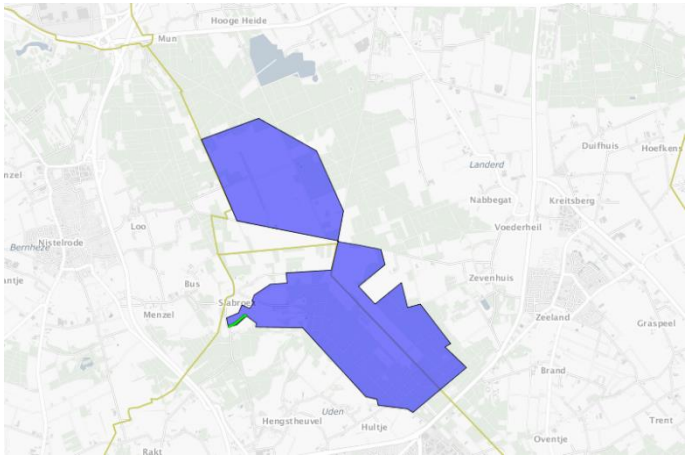

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20090040	Programmabudget Maashorst	UIT	€ 200.000			€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000				
Eindtotaal			**€ 200.000**			**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_282 Vinkel Herperduin**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de GGOR landbouw opgave bij Vinkel Herperduin gerealiseerd. Dit om de watervoorziening te verbeteren door extra water te conserveren en de wateraanvoer te optimaliseren.

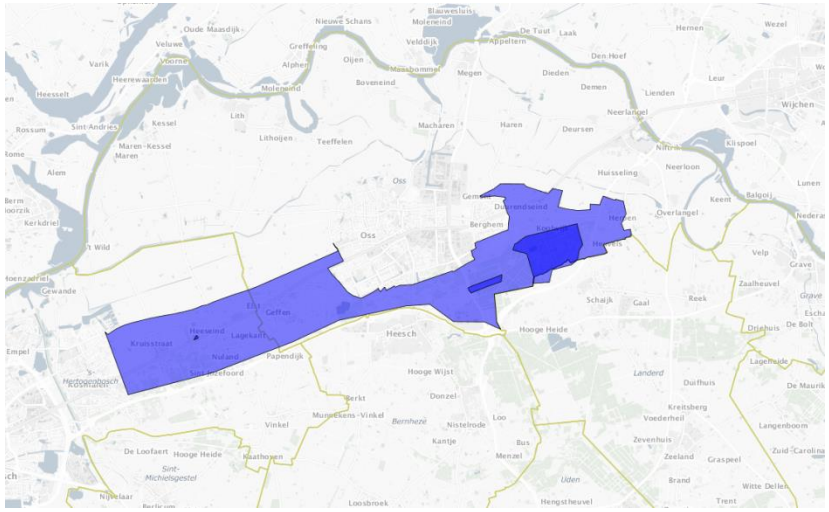

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	1600
Overige EHS	Ha	340

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180027	GGOR Vinkel Herperduin	UIT	€ 320.000					€ 320.000					
		IN	-€ 128.000					-€ 128.000					
Eindtotaal			**€ 192.000**					**€ 192.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_212 GGOR Gemert Bakel**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de GGOR landbouw opgave bij Gemert Bakel gerealiseerd. Dit om de watervoorziening te verbeteren door extra water te conserveren en de wateraanvoer te optimaliseren. De inzet is er mede op gericht dat de natuur hier ook van profiteert, door het verhogen van grondwaterdruk rond natte natuurparels, maatregelen in overige verdroogde EHS en het vergroten van de watervoerendheid in beken

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	9136
Overige EHS	Ha	2602

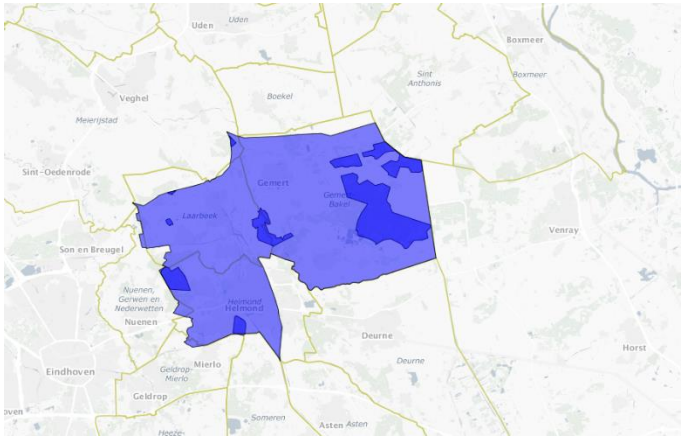

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513801	GGOR Gemert Bakel	UIT	€ 2.736.000	€ 33.609	€ 102.387	€ 500.000	€ 1.000.000	€ 1.100.004					
		IN	-€ 1.000.000	-€ 16.611			-€ 400.000	-€ 583.389					
Eindtotaal			**€ 1.736.000**	**€ 16.998**	**€ 102.387**	**€ 500.000**	**€ 600.000**	**€ 516.615**					

Projectnaam en nummer: **PJB_049 GGOR - Landhorst**

Toelichting:
Doelstelling is om een generieke aanpak en kader te ontwikkelen om versnelling te realiseren voor uitwerking landbouwknelpuntgebieden. De pilot levert hiervoor input. Met de uitwerking van de pilot landhorst wordt invulling gegeven aan het optimaliseren van de watervoorziening voor de functie landbouw in het gebied Landhorst. Binnen dit project wordt ca. 4000 ha GGOR Landbouw gerealiseerd.

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	4013

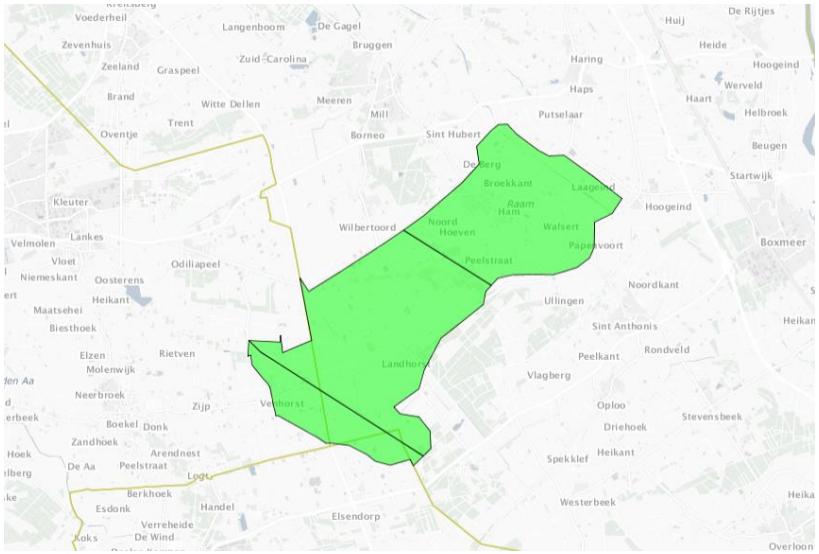

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513201	GGOR ahs pilot Landhorst	UIT	€ 780.000	€ 748.248	€ 2.027								€ 29.725
Eindtotaal			**€ 780.000**	**€ 748.248**	**€ 2.027**								**€ 29.725**

Projectnaam en nummer: **PJB_213 GGOR – St. Anthonis Boxmeer**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de GGOR landbouw opgave bij Sint Anthonis gerealiseerd Dit om de watervoorziening te verbeteren door extra water te conserveren en de wateraanvoer te optimaliseren. De inzet is er mede op gericht dat de natuur hier ook van profiteert, door het verhogen van grondwaterdruk rond natte natuurparels, maatregelen in overige verdroogde EHS en het vergroten van de watervoerendheid in beken.

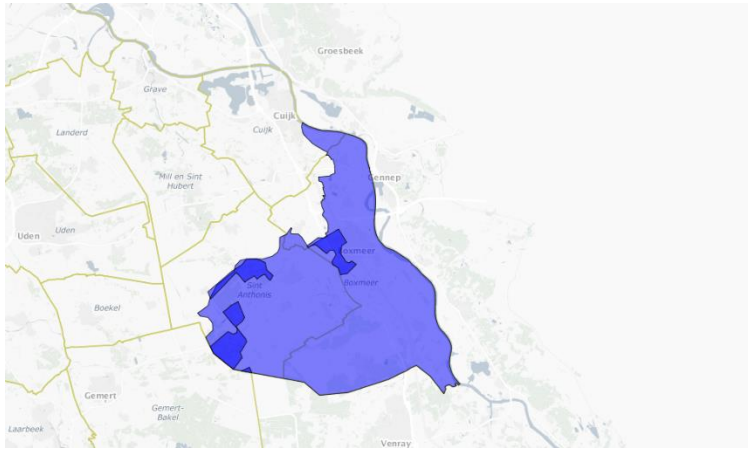

Maatregel	Eenheid	Aantal
GGOR Landbouw	Ha	9713
Overige EHS	Ha	1263

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20160008	GGOR St Anthonis Boxmeer	UIT	€ 1.990.000				€ 600.000	€ 1.000.000	€ 390.000				
Eindtotaal			**€ 1.990.000**				**€ 600.000**	**€ 1.000.000**	**€ 390.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_047 GGOR Landbouw en overige EHS – Restopgave**

Toelichting:
Dit betreft een projectbudget voor de resterende GGOR landbouw gebieden.

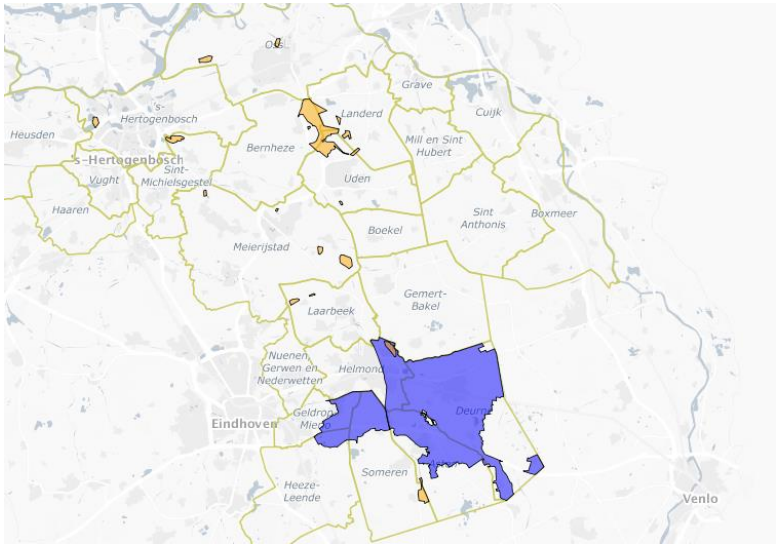

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100067	AVK GGOR AHS	UIT	€ 1.790.000					1.790.000					
Eindtotaal			**€ 1.790.000**					**1.790.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_053 Cyclisch groot onderhoud**

Toelichting:
Voor het wegwerken van de achterstanden in het cyclisch groot onderhoud is in de planperiode 2016 – 2021 € 12 miljoen opgenomen in het waterbeheerplan . Voor de periode erna is een vergelijkbare opgave voorzien. Hieraan wordt invulling gegeven vanuit dit project. O.a. het Peelkanaal, het Kanaal van Deurne en de Hertogswetering staan op de planning om opgepakt of om daarvoor voorbereidende maatregelen te treffen. Zodra voor een traject in meer detail de planning en financiering bekend is worden deze zichtbaar in onderstaand overzicht.

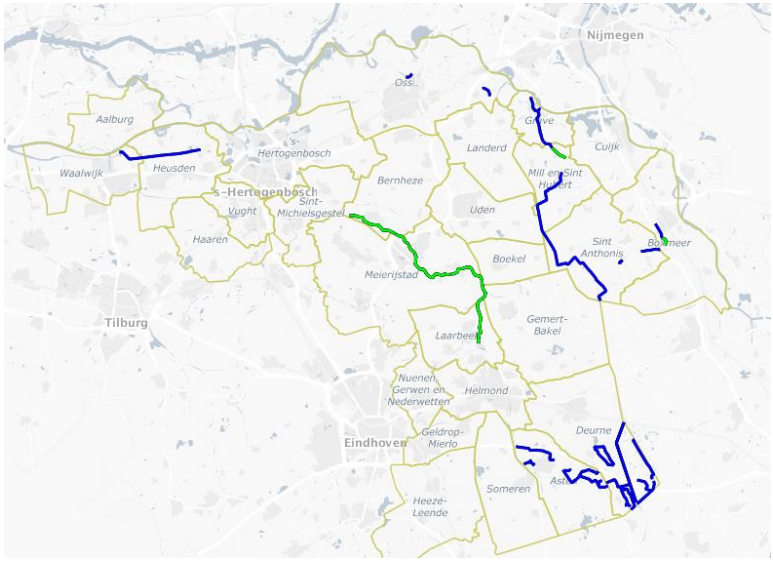

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72331251	Baggeren Hertogswetering	UIT	€ 2.750.000	€ 50.064	€ 49.936	€ 1.300.000	€ 1.350.000						
72331501	Wegwerk achterstd cycl onderhoud	UIT	€ 6.300.000	€ 2.046.219	€ 2.842.618	€ 1.189.702		€ 221.461					
72361551	Groot onderhoud Kanaal Deurne	UIT	€ 150.000	€ 90.911	€ 59.089								
M20150002	Wegwerk achterstd cycl ondhoud	UIT	€ 14.800.000			€ 400.000	€ 1.400.000	€ 1.000.000	€ 3.150.000	€ 3.000.000	€ 3.000.000	€ 2.850.000	
Eindtotaal			**€ 24.000.000**	**€ 2.187.194**	**€ 2.951.643**	**€ 2.889.702**	**€ 2.750.000**	**€ 1.221.461**	**€ 3.150.000**	**€ 3.000.000**	**€ 3.000.000**	**€ 2.850.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_051 Wateraanvoer: aanpak extra water Noordervaart**

Toelichting:

Onderdeel van het Deltaplan Hoge Zandgronden is aanvoeren van water. Aanleiding van het project is dat Rijkswaterstaat ervoor gaat zorgen dat wij als waterschap meer water kunnen gaan aanvoeren vanuit de Noordervaart door de totale aanvoercapaciteit van de Noordervaart uit te breiden naar 5,4 m^3/s. Om het vervolgens goed te kunnen ontvangen in ons eigen watersysteem, moeten wij gaan investeren in maatregelen. Gezien de planning van Rijkswaterstaat die erop gericht is om vanaf voorjaar 2020 meer water aan te kunnen voeren via de Noordervaart, moeten wij nu de aanpassing van het regionale watersysteem voorbereiden.
De maatregelen zijn veelomvattend en worden onderverdeeld in verschillende deelprojecten. Een project is de gebiedsregeling. Een gebiedsregeling zorgt ervoor dat de verschillende stuwen in het hele aanvoersysteem (hoofd en lokaal) op elkaar kunnen reageren om zodoende de wateroverlast te beperken. Daarnaast kan op afstand worden bijgesteld waardoor het hele systeem sneller wordt ingesteld naar de gewenste situatie. Op het moment dat in een aanvoersituatie het hard gaat regenen kunnen de stuwen op afstand zo worden ingesteld dat het water naar de locaties wordt toegestuurd die het op dat moment aankunnen. In de afgelopen paar jaar zijn al veel stuwen in het systeem al geautomatiseerd zodat de opgave zich beperkt tot het programmeren van een gebiedsregeling en het aanpassen van de een zevental stuwen.

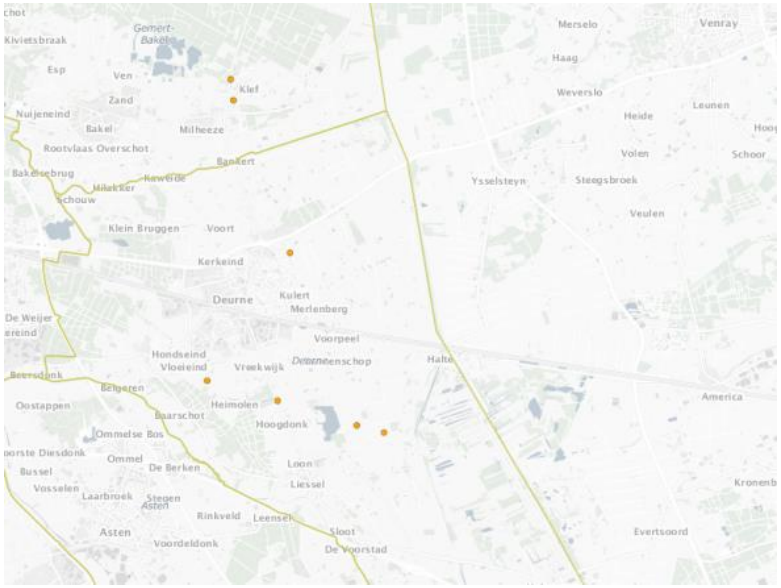

Maatregel	Eenheid	Aantal
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	7

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72410701	Wateraanvoer Noordervaart/Peelkanaal	UIT	€ 180.000		€ 180.000								
M20150022	Strategie optim.wateraanv	UIT	€ 4.320.000			€ 2.000.000	€ 2.320.000						
		IN	-€ 1.500.000			-€ 750.000	-€ 750.000						
Eindtotaal			**€ 3.000.000**		**€ 180.000**	**€ 1.250.000**	**€ 1.570.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_052 Klimaatadaptatie**

Toelichting:
Met dit projectbudget wordt invulling geven aan activiteiten van de klimaatopgave zoals opgenomen in het WBP 2016-2021.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150021	Klimaatadaptatie	UIT	€ 6.100.000			€ 2.100.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000					
		IN	-€ 3.000.000			-€ 1.000.000	-€ 1.000.000	-€ 1.000.000					
Eindtotaal			**€ 3.100.000**			**€ 1.100.000**	**€ 1.000.000**	**€ 1.000.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_066 Renoveren waterbeheersingsgemaal Veluwe**

Toelichting:
Waterbeheersingsgemaal Veluwe verkeert in matige staat. Recent zijn er problemen geweest met de vijzelinstallatie. Bovendien kan de aanwezige reiniger de hoeveelheid kroosvuil niet aan.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72450701	Renoveren WBG Veluwe	UIT	€ 250.000	€ 41.933	€ 208.067								
Eindtotaal			**€ 250.000**	**€ 41.933**	**€ 208.067**								

Projectnaam en nummer: **PJB_064 Renoveren waterbeheersingsgemaal Engelen**

Toelichting:
Waterbeheersingsgemaal Engelen verkeert op bouwkundig gebied in slechte staat. Verder vertoont de pomp sporen van cavitatie. Hierdoor komt de functie in gevaar. Binnen dit project wordt dit probleem aangepakt

Maatregel	Eenheid	Aantal
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72432801	Renovatie ILG Engelen	UIT	€ 300.000	€ 234.548	€ 13.020								€ 52.432
Eindtotaal			**€ 300.000**	**€ 234.548**	**€ 13.020**								**€ 52.432**

Projectnaam en nummer: **PJB_067 Renoveren gemaal Bosschesloot**

Toelichting:
Waterbeheersingsgemaal Bosschesloot verkeert in matige staat. Het gemaal stamt uit 1967 en is ernstig verouderd. Renovatie van het gemaal is reeds enkele jaren uitgesteld

Maatregel	Eenheid	Aantal
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	1

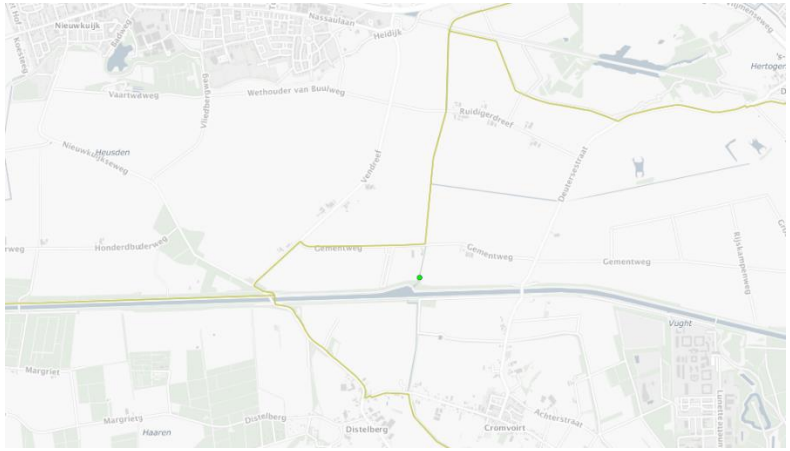

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72432851	Renovatie WBG Bossche Sloot	UIT	€ 340.000	€ 49.313	€ 176.419	€ 7.330							€ 106.938
Eindtotaal			**€ 340.000**	**€ 49.313**	**€ 176.419**	**€ 7.330**							**€ 106.938**

Projectnaam en nummer: **PJB_069 Renoveren waterbeheersingsgemaal Groenendaal**

Toelichting:
Gemaal “Groenendaal” is in 1966 gebouwd en zorgt voor de afvoer van overtollig oppervlaktewater afkomstig van het bemalingsgebied “Groenendaal”, een gebied ter grootte van 3457 ha. van Vught tot Heusden. Door de versleten pompen en de verouderde elektrische installatie is een goede bedrijfsvoering in het geding. Benodigde opvoerhoogtes worden niet meer behaald, storingen worden complexer (verouderde onderdelen zijn niet zondermeer vervangbaar) en reparaties steeds tijdrovender

Maatregel	Eenheid	Aantal
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72432651	Renovatie WBG Groenendaal	UIT	€ 1.590.000	€ 1.486.947	€ 103.053								
Eindtotaal			**€ 1.590.000**	**€ 1.486.947**	**€ 103.053**								

Projectnaam en nummer: **PJB_063 Inlaat en systeemmtr Wijkwater**

Toelichting:
Realisatie van een pakket maatregelen ter optimalisatie van het watersysteem in stadsdeel West te ‘s-Hertogenbosch. Conform de planning zijn de vier geautomatiseerde stuwen, afsluiters en by-pass constructie in het 1e kwartaal 2013 opgeleverd en is de nazorg periode gestart. De realisatie van het inlaatwerk loopt (vooralsnog) mee met het ontwerp en de uitvoering van het gemeentelijk infrastructuur project Verlengde Parallelweg

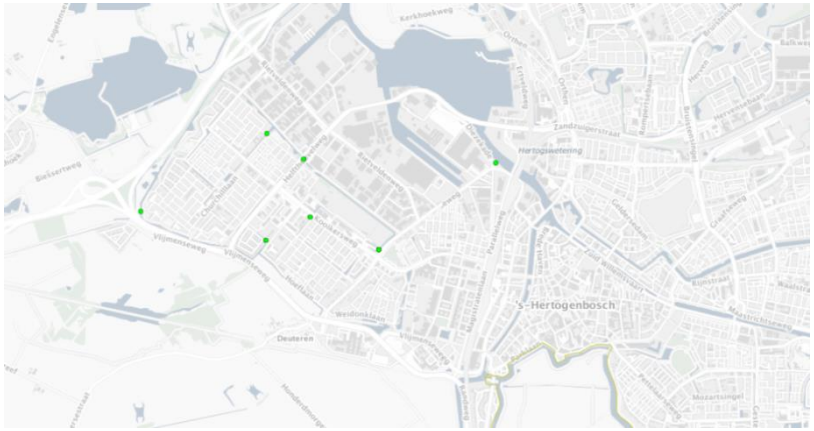

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72432151	Inlaat en systeemmtr Wijkwater	UIT	€ 1.112.000	€ 969.842									€ 142.158
		IN	-€ 126.000	-€ 203.982									€ 77.982
Eindtotaal			**€ 986.000**	**€ 765.860**									**€ 220.140**

Projectnaam en nummer: **PJB_055 Renoveren Bovenlandse Sluis**

Toelichting:
De Bovenlandsche Sluis verzorgt de afwatering van een groot achterliggend gebied en zorgt er voor dat Den Bosch droge voeten houdt. Tevens maakt de sluis onderdeel uit van de primaire waterkering. Om het functioneren te waarborgen is het van belang dat de sluis in goede staat verkeert. Hiertoe zijn in 2012 een bouwhistorische verkenning en een bouwtechnische inspectie inspectie uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat een groot aantal herstelwerkzaamheden noodzakelijk zijn om het functioneren van de sluis te garanderen

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekmonding	aantal	1
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72432701	Renovatie Bovenlandsche Sluis	UIT	€ 4.140.000	€ 3.121.469	€ 161.080								€ 857.451
Eindtotaal			**€ 4.140.000**	**€ 3.121.469**	**€ 161.080**								**€ 857.451**

Projectnaam en nummer: **PJB_056 Aanschaf afdamschotten spuisluis Crevecoeur**

Toelichting:
In 2012 heeft Aa en Maas een proefsluiting gedaan voor de schotbalken Crevecoeur (spuisluis). Uitde proef blijkt dat het sluiten met schotten niet voldoet (te veel lekverlies), het te lang duurt (meerdan 24 uur) en ARBO-technisch niet verantwoord is. Nieuwe afdamschotten lossen dit probleem op.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
71211701	Afdamschotten Crevecoeur	UIT	€ 250.000	€ 179.967	€ 25.490								€ 44.543
Eindtotaal			**€ 250.000**	**€ 179.967**	**€ 25.490**								**€ 44.543**

Projectnaam en nummer: **PJB_231 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0**

Toelichting:
Gemeente ’s-Hertogenbosch is bezig met de voorbereiding van plannen voor de stadstraverse van de Zuid-Willemsvaart Hierbij ligt een bijzondere koppelkans met een opgave van ons waterschap; namelijk de stadstraverse van de Zuid-Willemsvaart beter geschikt maken voor hoogwaterpiekafvoeren door verbetering van de huidige waterdoorlaat bij sluis 0.

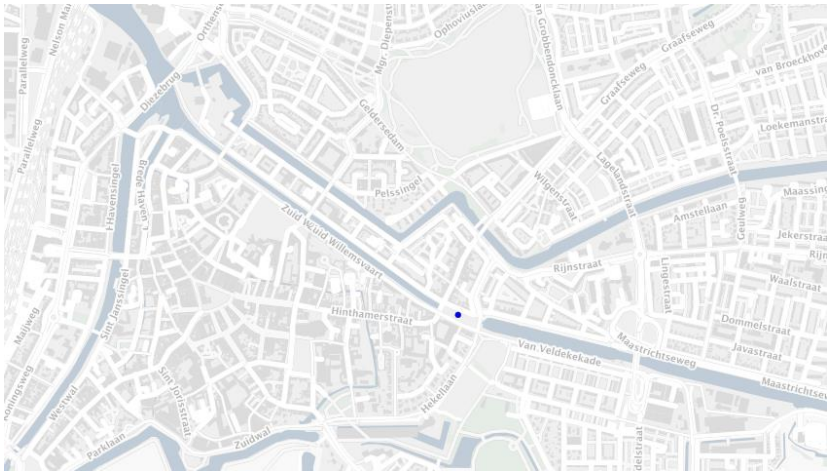

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170005	Aanpassing HWA sluis 0	UIT	€ 3.500.000			€ 300.000	€ 1.000.000	€ 2.200.000					
Eindtotaal			**€ 3.500.000**			**€ 300.000**	**€ 1.000.000**	**€ 2.200.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_058 Vervangen Stuwen Peelkanaal**

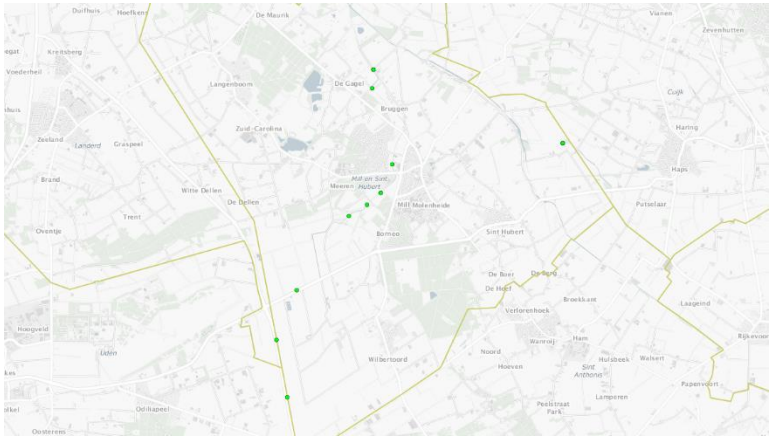

Toelichting:
De eerste 10 stuwen (107P1 t/m 107P10) in het Peelkanaal zijn verouderd en aan vervanging toe. De huidige stuwen zijn erg arbeidsintensief voor de medewerkers B&O om te verstellen. Daarnaast zijn de stuwen onveilig vanwege o.a. de methode waarop de stuw versteld moet worden, melden de medewerkers beheer en onderhoud. De juiste veiligheidsvoorzieningen zijn niet aanwezig. Tevens is het noodzakelijk om de stuwen te automatiseren. Hierdoor kan er sneller worden ingespeeld op veranderende weersomstandigheden en kunnen we meer water conserveren met minder risico. Het Peelkanaal is een cruciaal en gevoelig punt in het watersysteem, omdat de waterstanden snel reageren op de weersomstandigheden. Ook stuw 108SCH, die in de Sint Anthonisloop ligt, dient gerenoveerd te worden. Het is noodzakelijk om de vispassage van deze stuw te vervangen.

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72450751	Vv Stuwen Peelkanaal	UIT	€ 1.950.000	€ 185.490	€ 1.533.770								€ 230.740
		IN	€ 258.811		€ 258.811								
Eindtotaal			**€ 1.691.189**	**€ 185.490**	**€ 1.274.959**								**€ 230.740**

Projectnaam en nummer: **PJB_246 Renovatie diverse objecten WSK**

Toelichting:
Van een 14-tal objecten (stuwen en gemalen) voldoet de besturingsinstallatie qua (aanrakings-) veiligheid niet meer aan de huidige eisen, ook zijn een aantal objecten niet voorzien van telemetrie waardoor storingen niet adequaat verholpen kunnen worden en de meetgegevens niet geregistreerd worden. Op basis hiervan heeft de installatieverantwoordelijke verzocht om te zorgen dat deze installaties uiterlijk op 31-12-2019 vervangen zijn.

Naar aanleiding hiervan zijn de objecten ook civieltechnisch en mechanisch geïnspecteerd en worden ook de voorgestelde maatregelen uit deze inspecties meengenomen in dit project.

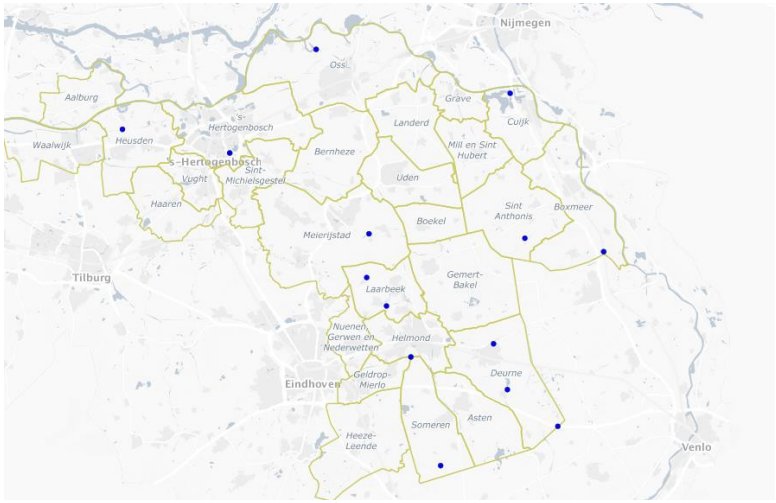

Maatregel	Eenheid	Aantal
Renovatie / vervanging kunstwerken	aantal	14

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180001	Renovatie diverse objecten WSK	UIT	€ 1.100.000			€ 400.000	€ 700.000						
Eindtotaal			**€ 1.100.000**			**€ 400.000**	**€ 700.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_249 Digitale Transformatie Infrastructuur**

Toelichting:
Binnen geautomatiseerde gebiedsregelingen worden stuwen en gemalen op de meest cruciale punten in watersysteem aangestuurd. De algemene lijn is dat onze infrastructuur wordt aangepast om plaats- en persoonsonafhankelijk te worden bestuurd. Immers, dit vergroot de reactiesnelheid en verkleint de kans op fouten. Dit vraagt om een grote automatiseringsslag, waarbij investeringen nodig zijn op hard- en software. Waar mogelijk wordt deze automatiseringsslag gecombineerd met uitbreiding of update van het meetnet. Waar nodig wordt het meetnet uitgebreid met nieuwe meetpunten, met name daar waar ons watersysteem de laatste jaren ingrijpend is veranderd. Middels geautomatiseerde alarmeringen wordt de reactiesnelheid verhoogd zodat kan worden ingegrepen waar nodig.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1018300	Digitale Transformatie Infrastructuu	UIT	€ 500.000		€ 50.000	€ 250.000	€ 200.000						
Eindtotaal			**€ 500.000**		**€ 50.000**	**€ 250.000**	**€ 200.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_250 Digitale Transformatie Cybersecurity**

Toelichting:
Een robuust watersysteem en een doelmatiger waterketen vragen om een procesautomatisering die 24/7 beschikbaar is en beschermd zijn tegen bijvoorbeeld ransome-ware aanvallen. Om de beschikbaarheid van cruciale systemen blijvend te kunnen garanderen zijn diverse maatregelen nodig. Deze maatregelen betreft grotendeels het technisch actualiseren van bestaande automatiseringssystemen. Denk daarbij aan noodzakelijke veiligheid- en beschikbaarheidsupdates van TMX (watersysteem) en PCS-7 (waterketen; grote gemalen). Waar mogelijk worden daarbij naar geïntegreerde (systeem & keten) oplossingen gezocht.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1018400	Digitale Transformatie Cybersecurity	UIT	€ 750.000		€ 75.000	€ 475.000	€ 200.000						
Eindtotaal			**€ 750.000**		**€ 75.000**	**€ 475.000**	**€ 200.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_267 Renovatie en doorontwikkeling kunstwerken en automatisering**

Toelichting:

Binnen het proces “slimmer sturen” is een inventarisatie gemaakt van het huidige systeem en een systeem dat meer toekomstbestendig is. Deze maatregelen resulteren in een modern automatiseringssysteem dat geschikt is om de primaire taak uit te voeren. Om slimmer te kunnen sturen moet het systeem geschikt zijn om uit hoger liggende systemen opdrachten te kunnen ontvangen en uit te voeren, evenals het leveren van data aan die hoger liggende systemen.
Het gaat dan om het upgraden van de huidige systemen van de infrastructuur, het ontwikkelen en toepassen van gebiedsregelingen en Beslissingsondersteunende systemen, het zonodig uitbreiden van de meet-en regeltechniek. Dit alles met oog voor de veiligheid(cybersecurity) en voorzover niet al opgenomen als onderdeel in andere projecten.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180015	Renovatie en doorontwikkeling kunstwerken	UIT	€ 4.700.000			€ 500.000	€ 1.700.000	€ 1.500.000	€ 1.000.000				
Eindtotaal			**€ 4.700.000**			**€ 500.000**	**€ 1.700.000**	**€ 1.500.000**	**€ 1.000.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_268 Automatiseren stuwen**

Toelichting:
Het automatiseren van deze stuwen komt voort uit het door het bestuur vastgestelde koersdocument 'Weer, een uitdaging". Vanuit de districten zijn kritieke stuwen in het watersysteem aangewezen die vanuit de aspecten snelheid van handelen en/of sturing van de waterverdeling over de waterlopen, in aanmerking komen om te worden geautomatiseerd. Dit met het oog op het zoveel mogelijk voorkomen van (dreigende) wateroverlastsituaties bij hevige buien, en ook met het oog op een slimme verdeling van het schaarse water bij watertekort.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180016	Automatiseren stuwen	UIT	€ 1.630.000			€ 630.000	€ 1.000.000						
Eindtotaal			**€ 1.630.000**			**€ 630.000**	**€ 1.000.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_072 Afstoten bruggen**

Toelichting:
Dit projectbudget is ingezet voor groot onderhoud aan in slechte staat verkerende bruggen die nog niet zijn overgedragen.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72410201	Afstoten bruggen	UIT	€ 1.900.000	€ 358.648									€ 1.541.352
Eindtotaal			**€ 1.900.000**	**€ 358.648**									**€ 1.541.352**

Projectnaam en nummer: **PJB_240 Optimalisatie watersysteem**

Toelichting:
Onder de noemer van verbreden te krappe profielen is in het WBP 6 miljoen opgenomen voor het robuuster maken van het watersysteem.
Het budget zal onder andere worden benut voor het bijdragen aan de aanleg van natuurvriendelijke oevers en het vervangen van krappe duikers. Ook waterhuishoudkundige maatregelen die voortvloeien uit “Weer, een uitdaging” kunnen desgewenst uit dit budget gefinancierd worden

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1017800	Aanpak Krappe Duikers	UIT	€ 1.800.000			€ 500.000	€ 1.000.000	€ 300.000					
M20170013	Optimalisatie watersysteem	UIT	€ 3.900.000				€ 1.800.000	€ 2.100.000					
Eindtotaal			**€ 5.700.000**			**€ 500.000**	**€ 2.800.000**	**€ 2.400.000**					

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Beneden Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_079 Knooppunt Veghel**

Toelichting:
De gemeente en het waterschap hebben de gewenste ontwikkelingen in en rondom het beekdal van de Aa vastgelegd in het Masterplan Aa Veghel (2004). De beschreven ambitie van de gemeente Meierijstad kan worden beschouwd als een aanzet voor een vervolgsamenwerking om verder invulling te geven aan de doelstellingen uit het Masterplan

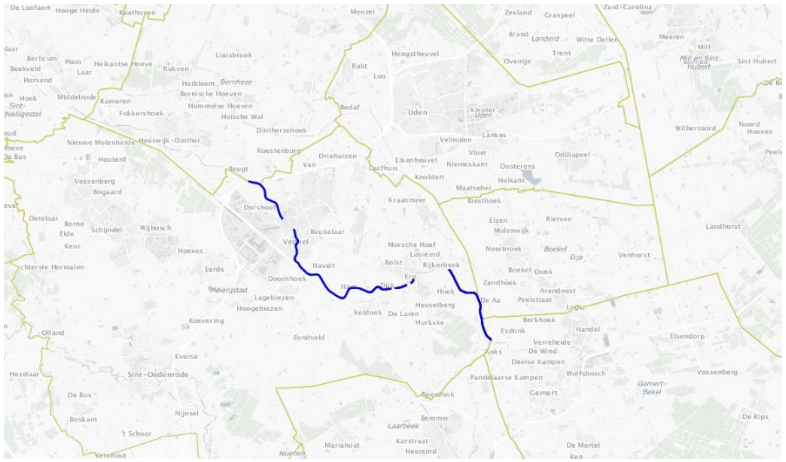

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	12,7
Ecologische verbindingszone	Km	5,2

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20140008	Knooppunt Veghel	UIT	€ 5,000,000			€ 600,000	€ 600,000	€ 1,000,000	€ 1,500,000	€ 1,300,000			
		UIT	-€ 2,200,000			-€ 250,000	-€ 250,000	-€ 400,000	-€ 500,000	-€ 500,000	-€ 300,000		
Eindtotaal			**€ 2,800,000**			**€ 350,000**	**€ 350.000**	**€ 600.000**	**€ 1,000,000**	**€ 800,000**	**-€ 300,000**		

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Beneden Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_235 Waterbuffer Erp**

Toelichting:
Langs de benedenloop van de Aa liggen diverse wateropgaven, waaronder waterberging, beekherstel en het realiseren van een ecologische verbinding. De zone bovenstrooms en in Erp is aangewezen als zoekgebied waterberging. In 2016 zijn in een ruimtelijke verkenning, De Kracht van het Aadal, de (toekomstige) opgaven in het beekdal qua water, klimaat en ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan initiatieven in de streek. Dit heeft geresulteerd in 7 icoonprojecten die moeten dienen als voorbeeld hoe het Aa-dal mooier en duurzamer kan worden gemaakt. Het beekdal bij Erp is één van deze 7 icoonprojecten.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	1,4
Ecologische verbindingszone	Km	1,4

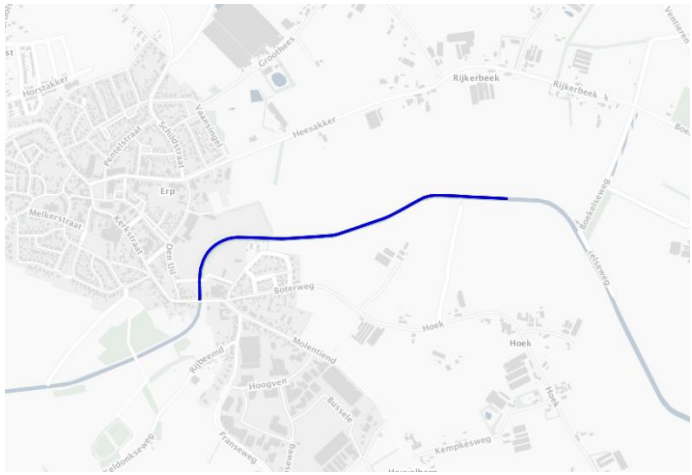

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170022	Waterbuffer erp	UIT	€ 800.000			€ 50.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 150.000				
		IN	-€ 400.000				-€ 200.000	-€ 200.000					
Eindtotaal			**€ 400.000**			**€ 50.000**	**€ 100.000**	**€ 100.000**	**€ 150.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_279 EVZ Molenheide-Schijndelse Loop**

Toelichting:
Langs de Molenheide Loop en de Schijndelse Loop ligt een ecologische verbindingszone (EVZ) die o.a. het Wijbosch Broek verbindt met de het (oude) Aa-dal (zie figuur 1.1). De Schijndelse Loop kent ook een natuurvriendelijke oeveropgave (NVO). Vanaf de Molenheide Loop tot aan de Zuid-Willemsvaart is deze opgave ongeveer 1.500 meter. Ook dienen er in de Schijndelse Loop nog twee vispasssages te worden aangelegd bij stuw 203H en 203I.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Natuurvriendelijke oeverl	Km	1,5
Vismigratie	Aantal	2
Ecologische verbindingszone	Km	4,8

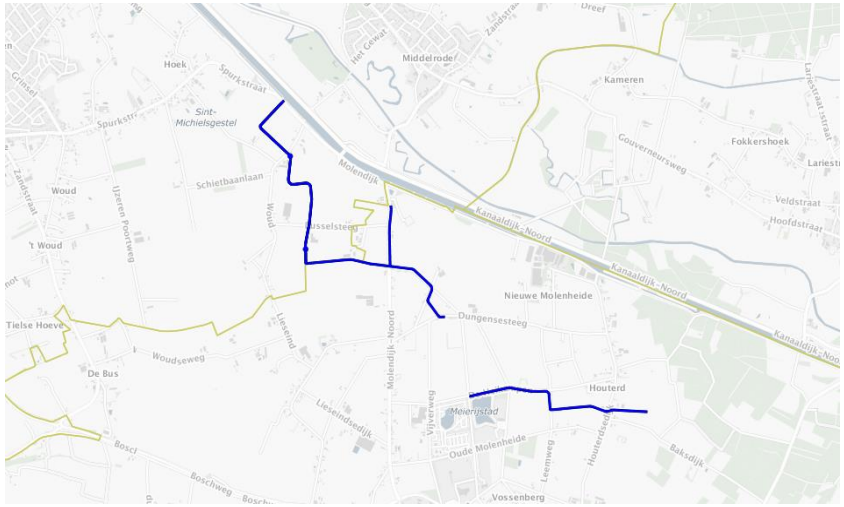

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180024	EVZ Molenheide-Schijndelse Loop	UIT	€ 680.000				€ 100.000	€ 240.000	€ 340.000				
		IN	-€ 340.000					-€ 170.000	-€ 170.000				
Eindtotaal			**€ 340.000**				**€ 100.000**	**€ 70.000**	**€ 170.000**				

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Beneden Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_281 Maashorst herstel Venloop en Palmvenloop**

Toelichting:
In 2008 heeft het waterschap de watervisie Maashorst opgesteld. In deze visie willen we o.a. het watersysteem op de Maashorst herstellen. De Venloop en de Palmvenloop zijn hier een onderdeel van. Diverse gronden zijn hiervoor inmiddels beschikbaar waardoor we deze waterlopen kunnen inrichten

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	1,5
Systeemherstel	Km	1,5

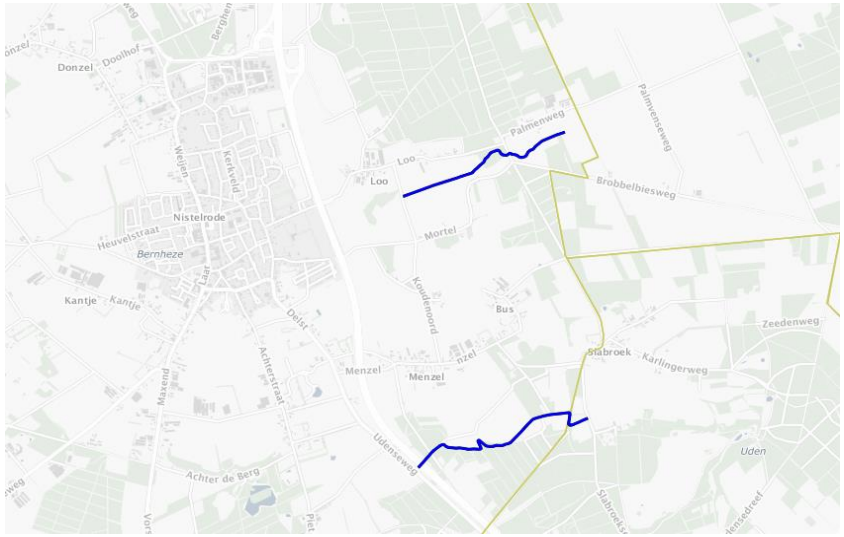

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180026	Maashorst herstel Venloop en Palmvenloop	UIT	€ 236.000			€ 36.000	€ 100.000	€ 100.000					
		IN	-€ 128.000				-€ 28.000	-€ 100.000					
Eindtotaal			**€ 108.000**			**€ 36.000**	**€ 72.000**						

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Boven Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_081 Totaalaanpak Evz's en Beekherstel Helmond**

Toelichting:
Omschrijving: Realiseren van beekherstel en EVZ in samenwerking met de gemeente helmond.Dit project is in het verlengde van het project Goorloop centrum. Het is in samenwerking met de gemeente helmond en committment van beide kanten is gegeven.

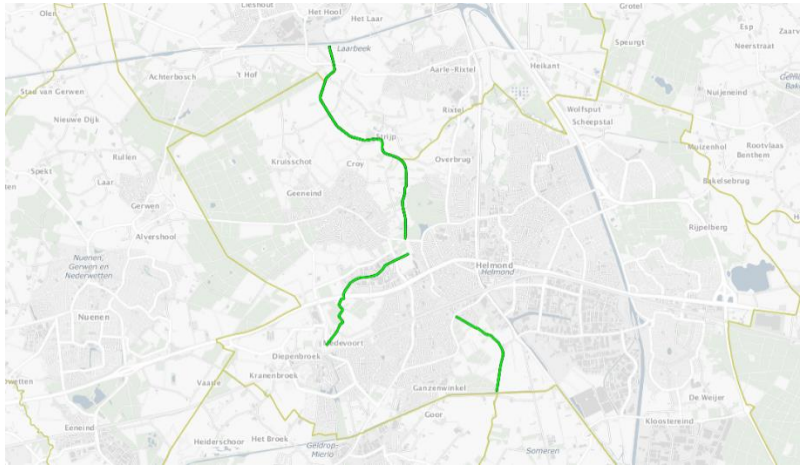

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	4,6
Ecologische verbindingszone	Km	9,1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72361201	Totaalaanpak EVZ en BHS	UIT	€ 1.600.000	€ 778.632	€ 161.068							€ 391.683	€ 268.617
		IN	-€ 710.000	-€ 350.000	-€ 80.000	-€ 274.040						-€ 5.960	
Eindtotaal			**€ 890.000**	**€ 428.632**	**€ 81.068**	**-€ 274.040**						**€ 385.723**	**€ 268.617**

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Boven Aa
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Peter van Dijk

Projectnaam en nummer: **PJB_272 N279: Goorloop Keldonk / Bakelse Beemden**

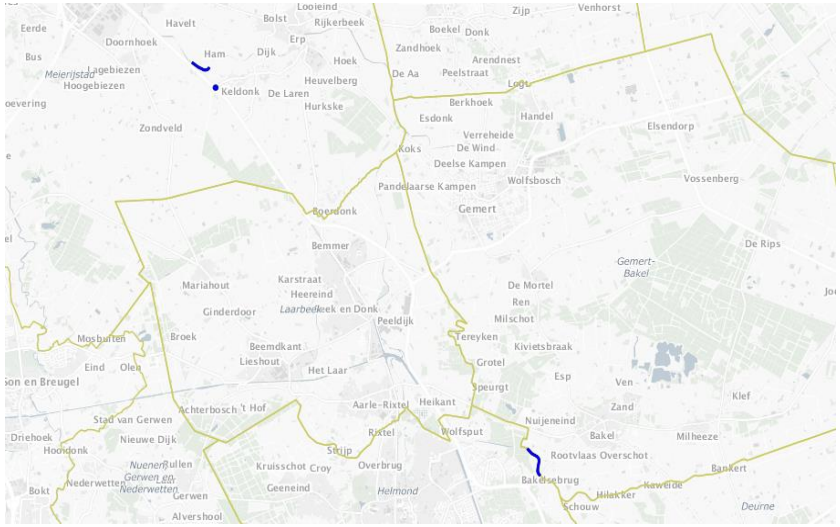

Toelichting:
In 2018 wordt door de provincie inrichtingsplannen opgesteld voor de deelgebieden Goorloop-Keldonk en Bakelse Beemden. Voor de Bakelse Aa ten zuiden van de Bakelse Beemden stellen partners een inrichtingsvisie op. Dit op de (ruimtelijke) samenhang tussen beide gebieden te versterken. Met deze inrichtingsplannen loopt de provincie Noord-Brabant vooruit op de uitwerking van het definitieve wegontwerp (medio 2019). De inrichtingsplannen komen in nauwe samenwerking met de partners en (direct) belanghebbenden tot stand. Het waterschap ziet kansen voor realisatie van zijn wateropgaven op beide locaties: beekherstel, klimaat+, vismigratie, EVZ/NVO en doelstelling recreatief medegebruik en toekomstbestendig onderhoud. Provincie Noord-Brabant wil op deze locaties concreet invulling geven aan de verplichte kwaliteitsverbetering uit de Verordening Ruimte als gevolg van aantasting van de groenblauwe mantel (kwaliteitsimpuls). Daarbij heeft de provincie in beide locaties een water compensatieopgave die met de inrichtingsplannen wordt meegenomen. De gemeentes Gemert-Bakel, Helmond en Meierijstad zien hier kansen voor hun groen/blauwe en ruimtelijke opgaven (kwaliteitsimpuls).

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	0,3
Vismigratie	Aantal	1
Ecologische verbindingszone	Km	0,8

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180020	N279: Goorloop Keldonk - Bakelse Beemden	UIT	€ 265.000				€ 265.000						
Eindtotaal			**€ 265.000**				**€ 265.000**						

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Hertogswetering
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Ernest de Groot

Projectnaam en nummer: **PJB_237 Groene oevers Stads Aa**

Toelichting:
Het icoonproject Groene oevers langs de stadsAa beoogt vergroening van de oevers met daaraan gekoppeld kwaliteitsimpulsen vanuit erfgoed, recreatie en ruimtelijke kwaliteit. De gemeente is hierin trekker. Voor het waterschap liggen hier kansen om EVZ en beekherstel te realiseren.

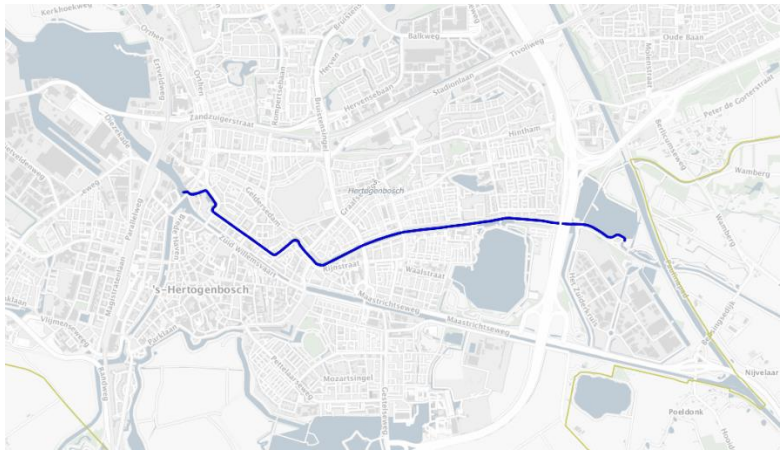

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170010	Groene oevers Stads Aa	UIT	€ 525.000			€ 25.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000		
		IN	-€ 250.000				-€ 50.000	-€ 50.000	-€ 50.000	-€ 50.000	-€ 50.000		
Eindtotaal			**€ 275.000**			**€ 25.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**		

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Raam
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Ernest de Groot

Projectnaam en nummer: **PJB_084 Beekherstel Tovensche Beek**

Toelichting:
Het waterschap heeft de Tovensche Beek (4,7 km) aangewezen als Beekherstel-traject. Tevens dient 4,1 km van de beek ingericht te worden als ecologische verbindingszone (EVZ). Uitvoering is eind maart 2016 opgeleverd. Er is grote betrokkenheid vanuit omgev

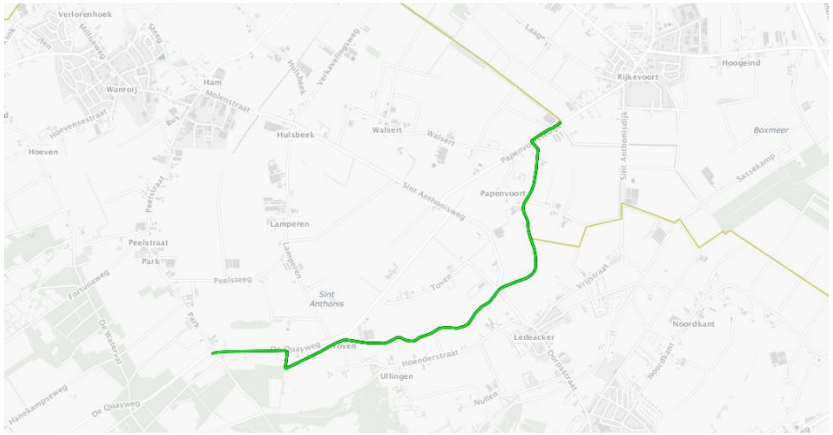

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	4,7
Vismigratie	aantal	4
Ecologische verbindingszone	Km	4,1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72391151	BHS Tovensche Beek	UIT	€ 1.400.000	€ 1.205.078	€ 40.534								€ 154.388
		IN	-€ 970.000	-€ 720.496									-€ 249.504
Eindtotaal			**€ 430.000**	**€ 484.582**	**€ 40.534**								**-€ 95.116**

Gezond en Natuurlijk

Integrale (her)inrichtings maatregelen t.b.v. Gezond en Natuurlijk water

Gebied: Raam
Afdeling: Grondzaken en Inrichting
Portefeuillehouder: Ernest de Groot

Projectnaam en nummer: **PJB_086 IGP Maasheggen**

Toelichting:
Uitvoering Beekmondingen Oeffeltse Raam en Virdsche Graaf. Project gereed voor uitvoering. Aanvullend budget; Ontwerp Project plan gereed. Integraal project met IGP Maasheggen. De financiële en procedurele relaties worden nu verder uitgewerkt. De fin

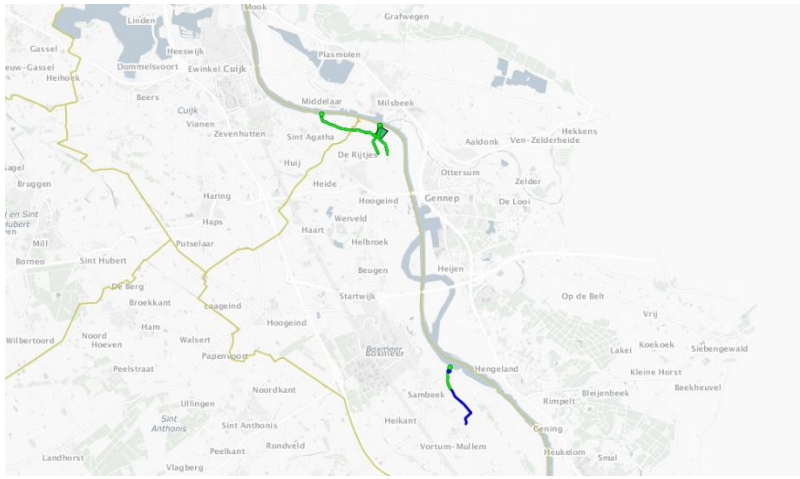

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	2,4
Beekmonding	aantal	3
Natuurvriendelijke oever	Km	3,3
Vismigratie	aantal	2
Waterberging	Ha	20

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72391101	IGP Maasheggen	UIT	€ 3.080.000	€ 1.798.409	€ 3.000	€ 75.000	€ 200.000	€ 601.030					€ 402.561
		IN	-€ 1.500.000	-€ 821.686									-€ 678.314
Eindtotaal			**€ 1.580.000**	**€ 976.723**	**€ 3.000**	**€ 75.000**	**€ 200.000**	**€ 601.030**					**-€ 275.753**

Projectnaam en nummer: **PJB_215 Beekherstel Eykenlust**

Toelichting:
Het traject Eykenlust maakt deel uit van de Aa. Dit is een beek met een hoge prioriteteit voor het realiseren van beekherstel. Het project sluit aan op de Blauwe poort en draagt daarmee bij aan de ontsnippering benedenstrooms.

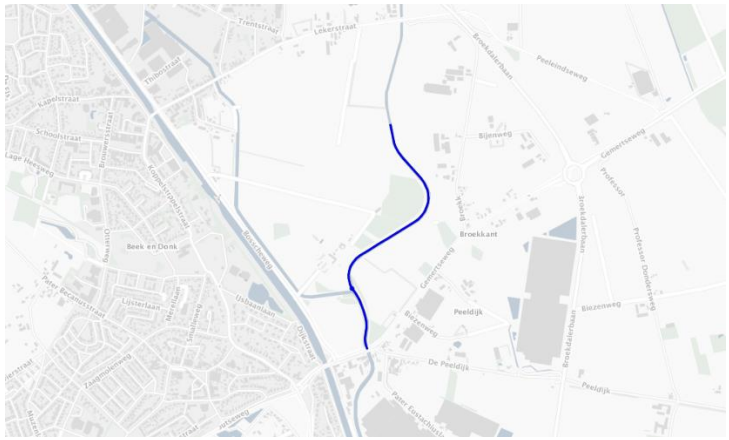

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	1,3

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20160001	BHS Eykenlust - Dubbel	UIT	€ 810.000			€ 60.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 150.000				
		IN	-€ 405.000					-€ 200.000	-€ 205.000				
Eindtotaal			**€ 405.000**			**€ 60.000**	**€ 300.000**	**€ 100.000**	**-€ 55.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_095 EVZ Leijgraaf bovenstrooms**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de EVZ Leijgraaf – bovenstrooms gerealiseerd.

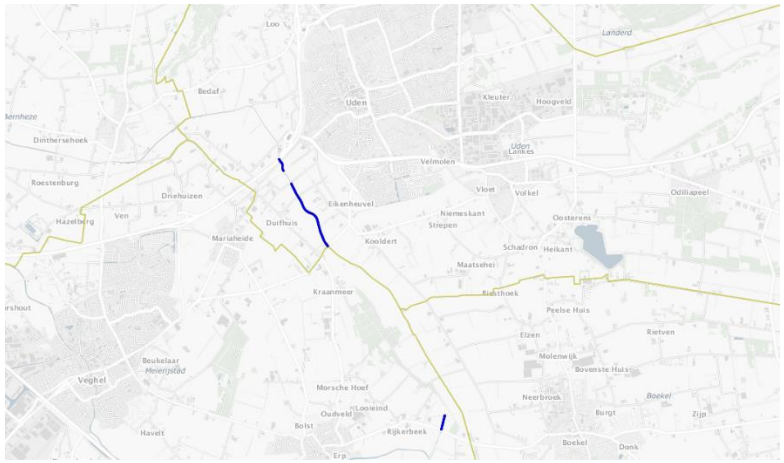

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	2,0

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311651	EVZ Leijgraaf bovenstrooms	UIT	€ 33.000			€ 33.000							
M20140005		UIT	€ 437.000				€ 200.000	€ 237.000					
		IN	-€ 330.000				-€ 150.000	-€ 180.000					
Eindtotaal			**€ 140.000**			**€ 33.000**	**€ 50.000**	**€ 57.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_099 Realisatie EVZ Groote Wetering**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de EVZ langs de Groote Wetering gerealiseerd

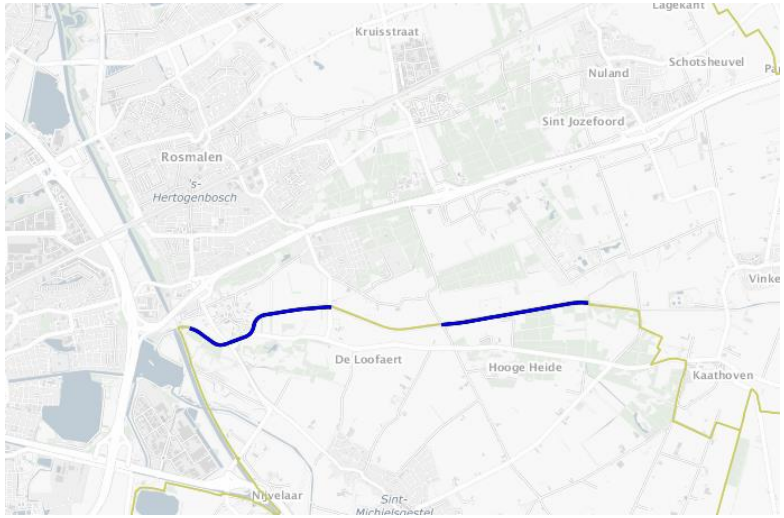

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	3,7

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311701	EVZ Groote Wetering	UIT	€ 115.000		€ 10.000	€ 50.000	€ 55.000						
M20090060	Realisatie EVZ Groote Wetering	UIT	€ 500.000				€ 350.000	€ 150.000					
		IN	-€ 250.000					-€ 250.000					
Eindtotaal			**€ 365.000**		**€ 10.000**	**€ 50.000**	**€ 405.000**	**-€ 100.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_101 EVZ Bernheze**

Toelichting:
Binnen dit project is 2.3 km EVZ gerealiseerd in de gemeenten Bernheze, Uden en Meierijstad verspreid over verschillende deeltrajecten.

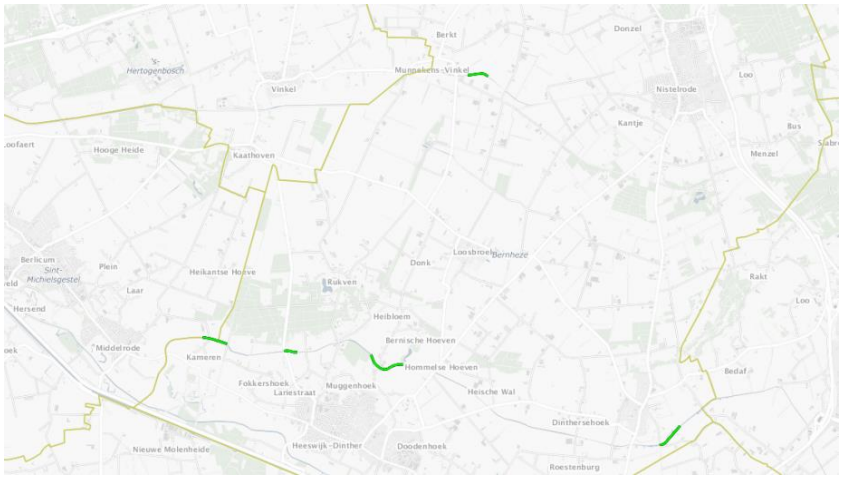

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	2,3

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72311501	EVZ Bernheze	UIT	€ 891.500	€ 731.378									€ 160.122
		IN	-€ 574.000	-€ 65.128		-€ 400.000							-€ 108.872
Eindtotaal			**€ 317.500**	**€ 666.250**		**-€ 400.000**							**€ 51.250**

Projectnaam en nummer: **PJB_216 EVZ Meerkensloop**

Toelichting:
Binnen dit project wordt er een EVZ gerealiseerd aan de Meerkensloop in de gemeenten Uden en Boekel.

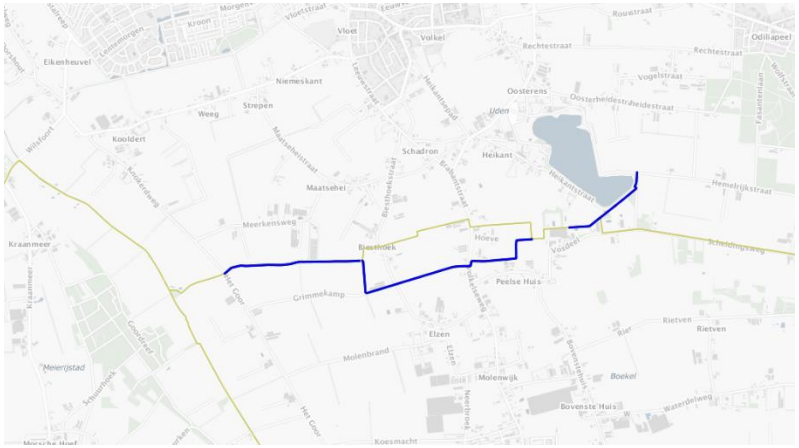

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	4,1

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20160004	EVZ Meerkensloop	UIT	€ 900.000				€ 30.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 70.000			
		IN	-€ 600.000					-€ 200.000	-€ 200.000	-€ 200.000			
Eindtotaal			**€ 300.000**				**€ 30.000**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	**-€ 130.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_085 EVZ Goorloop zone -deeltraject Helmond**

Toelichting:
Medewerking van het waterschap aan gemeente Helmond m.b.t. opstellen van ontwikkelingsplan en realisatiestrategie voor Goorloopzone (EVZ) door Helmond en inrichtingsplannen voor twee concrete bouwprojecten aan de Goorloop.

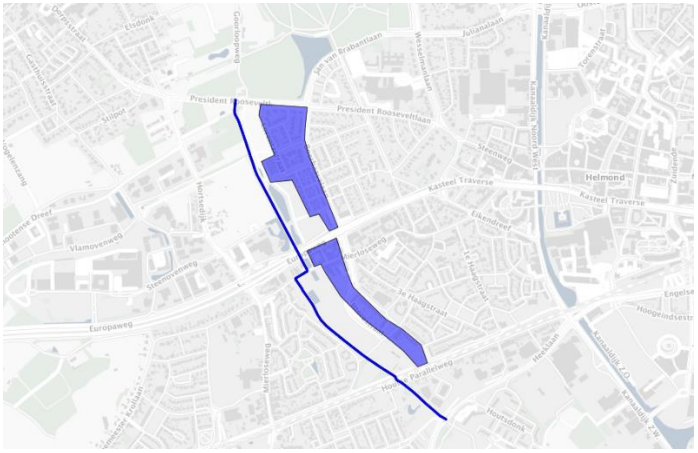

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	1,8
Ecologische verbindingszone	Km	1,8

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72360981	EVZ Goorloop Z dtj Helmond	UIT	€ 3.900.000	€ 3.597.210	€ 283.005								€ 19.785
Eindtotaal			**€ 3.900.000**	**€ 3.597.210**	**€ 283.005**								**€ 19.785**

Projectnaam en nummer: **PJB_092 EVZ Goorloop, gemeente Laarbeek**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de EVZ en het Beekherstel bij de Goorloop opgepakt

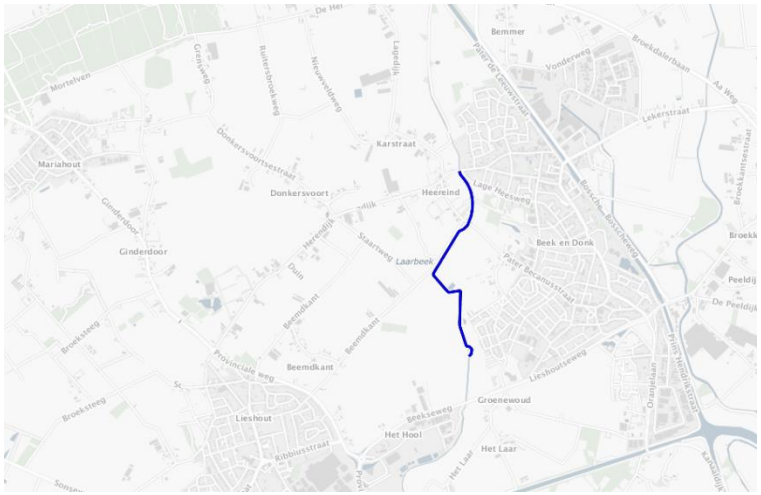

Maatregel	Eenheid	Aantal
Beekherstel	Km	1,8
Ecologische verbindingszone	Km	1,8

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72361601	EVZ Goorloop Laarbeek	UIT	€ 33.000		€ 33.000								
M20150011	EVZ Goorloop, gem. Laarbeek	UIT	€ 267.000		€ 190.975								€ 76.025
		IN	-€ 150.000		-€ 150.000								
Eindtotaal			**€ 150.000**		**€ 73.975**								**€ 76.025**

Projectnaam en nummer: **PJB_236 Snoertseplak**

Toelichting:
Binnen dit project wordt samen met de stichting Snoertse plak de realisatie en het beheer van een EVZ bij de Snoertseplak vormgegeven.

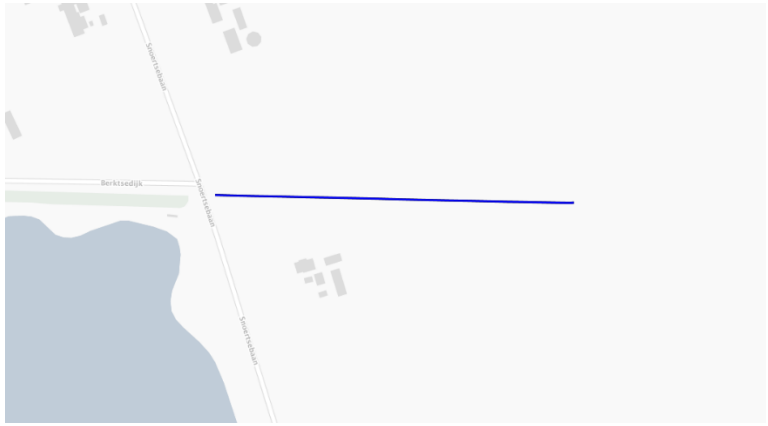

	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	0,4

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170009	Snoertseplak	UIT	€ 100.000		€ 30.401	€ 69.599							
		IN	-€ 50.000			-€ 50.000							
Eindtotaal			**€ 50.000**		**€ 30.401**	**€ 19.599**							

Projectnaam en nummer: **PJB_280 Gebiedsontwikkeling Heieindsche loop**

Toelichting:
De Heieindsche loop ontspringt nabij Mariahout en is onderdeel van het beeksysteem van de Goorloop. Het 'beekje' is ±3 km lang en loopt zuidelijk/parallel aan de Mariahoutse Bossen, die zijn gelegen op de Midden Brabantse dekzandrug. De waterloop komt samen met de Donkervoortse Loop en mondt iets verderop, ten noorden van Beek en Donk, uit in de Goorloop. Mede door de plannen en inzet van de aangrenzende landeigenaar ligt hier een kans om vanuit langs de gehele Heieindse loop een robuuster en klimaatbestendig watersysteem te ontwikkelen.

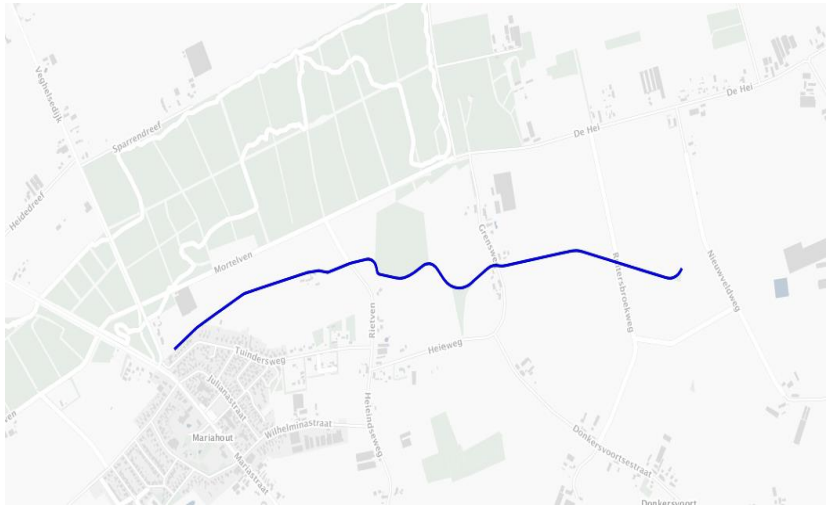

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	3

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180025	Gebiedsontwikkeling Heieindsche loop	UIT	€ 300.000				€ 150.000	€ 150.000					
		IN	-€ 150.000				-€ 75.000	-€ 75.000					
Eindtotaal			**€ 150.000**				**€ 75.000**	**€ 75.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_006 Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat**

Toelichting:
In de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) werken 20 partijen samen aan het gebied tussen Waalwijk en ’s-Hertogenbosch. Het doel van deze gebiedsontwikkeling is ervoor zorgen dat het de komende decennia prettig is om te wonen, werken en recreëren in deze omgeving. Binnen dit programma zal o.a. de realisatie van de EVZ Baardwijkse overlaat en EVZ Voordijk worden opgepakt.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	2,1
Natuurvriendelijke oever	Km	1,4

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150012	Gebiedsontwikkeling GOL	UIT	€ 267.600			€ 267.600							
Eindtotaal			**€ 267.600**			**€ 267.600**							

Projectnaam en nummer: **PJB_093 EVZ hertogswetering (Grave)**

Toelichting:
Met dit project wordt de EVZ langs de Hertogswetering in Grave gerealiseerd.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	1,0

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20090051	EVZ Hertogsw dlt Grave Patersw	UIT	€ 335.000				€ 50.000	€ 100.000	€ 185.000				
		IN	-€ 150.000					-€ 15.000	-€ 65.000	-€ 70.000			
Eindtotaal			**€ 185.000**				**€ 50.000**	**€ 85.000**	**€ 120.000**	**-€ 70.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_094 EVZ Koningsvliet**

Toelichting:
Binnen dit project de EVZ Koningsvliet vorm gegeven.

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	2,5

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72331401	EVZ Koningsvliet	UIT	€ 83.000		€ 83.000								
M20100058		UIT	€ 650.000			€ 650.000							
		IN	-€ 375.000			-€ 375.000							
Eindtotaal			**€ 358.000**		**€ 83.000**	**€ 275.000**							

Projectnaam en nummer: **PJB_102 EVZ Drongelens Kanaal**

Toelichting:
Met dit project wordt een EVZ langs het Drongelens kanaal gerealiseerd in de gemeente Waalwijk. Het in te richten traject is gelegen aan de oostzijde van het kanaal tussen de Overlaatweg en de Valkenvoortseweg

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	2,4

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72331151	EVZ Drongelens Kanaal	UIT	€ 262.000	€ 200.959	€ 3.305								€ 57.736
		IN	-€ 136.000		-€ 132.000								-€ 4.000
Eindtotaal			**€ 126.000**	**€ 200.959**	**-€ 128.695**								**€ 53.736**

Projectnaam en nummer: **PJB_103 EVZ Munsche Wetering**

Toelichting:
Realisatie EVZ langs de Munsche Wetering, het traject gelegen in de gemeente Oss tussen de A50 in het westen en de N277 in het oosten met een lengte van ca. 3,5 km

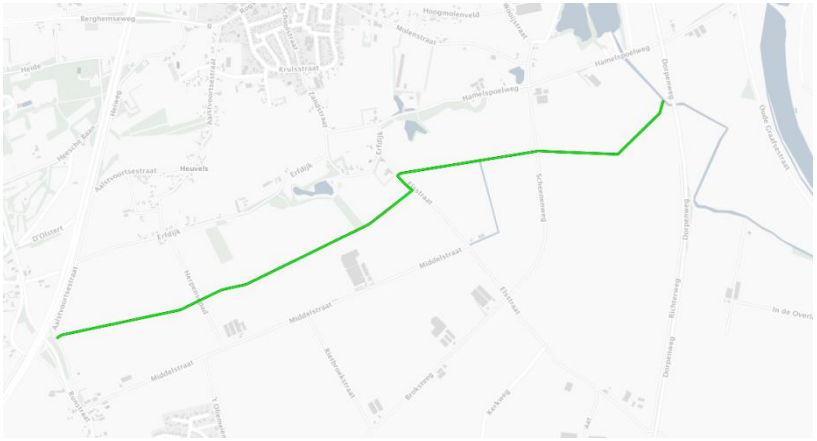

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	3,4

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72391201	EVZ Munsche Wetering	UIT	€ 547.000	€ 461.216									€ 85.784
		IN	-€ 327.000	-€ 221.459	-€ 83.557							-€ 21.984	
Eindtotaal			**€ 220.000**	**€ 239.757**	**-€ 83.557**							**-€ 21.984**	**€ 85.784**

Projectnaam en nummer: **PJB_104 EVZ Nieuwe Bossche Sloot**

Toelichting:
Realisatie EVZ langs Nieuw Bosche Sloot met een lengte van 1,4 km in de gemeente Vught en Heusden, het traject is gelegen tussen het Drongelenskanaal en de Ruidigerdreef in het noorden

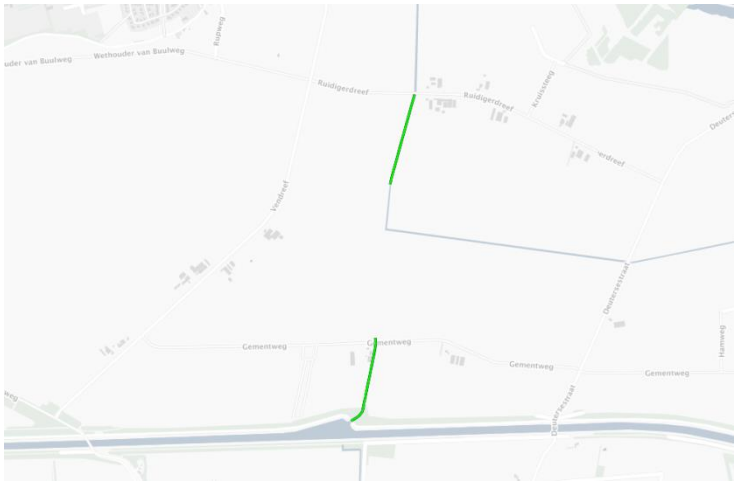

Maatregel	Eenheid	Aantal
Ecologische verbindingszone	Km	0,8

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72331201	EVZ Nw Bossche Sloot	UIT	€ 199.500	€ 200.496	-€ 1.535								€ 539
		IN	-€ 123.000		-€ 115.000								-€ 8.000
Eindtotaal			**€ 76.500**	**€ 200.496**	**-€ 116.535**								**-€ 7.461**

Projectnaam en nummer: **PJB_239 Robuust watersysteem NVO**

Toelichting:

Het waterschap heeft de opgave om in de planperiode 2016 – 2021 90 km aan natuurvriendelijke oevers (NVO) te realiseren. Het veranderende klimaat vraagt om een robuuster watersysteem en de aanleg van NVO draagt hier aan bij. Om beide zo slagvaardig mogelijk te combineren gaat het waterschap hier extra energie op zetten. Dit doen we via een geclusterde aanpak

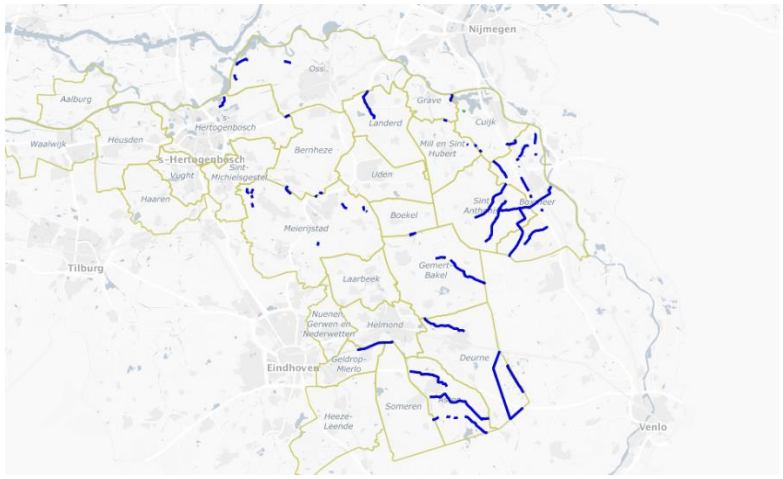

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513951	Clusteraanpak NVO/Robuust watersyste	UIT	€ 1.350.000		€ 50.000	€ 200.000	€ 400.000	€ 700.000					
		IN	-€ 975.000			-€ 125.000	-€ 200.000	-€ 350.000					-€ 300.000
Eindtotaal			**€ 375.000**		**€ 50.000**	**€ 75.000**	**€ 200.000**	**€ 350.000**					**-€ 300.000**

Projectnaam en nummer: **PJB_217 Clusteraanpak vismigratie**

Toelichting:
Via een geclusterde aanpak worden 35 knelpunten vismigratie aangepakt in de periode 2016-2019, om een versnelling te realiseren op de vismigratie opgave in het WBP

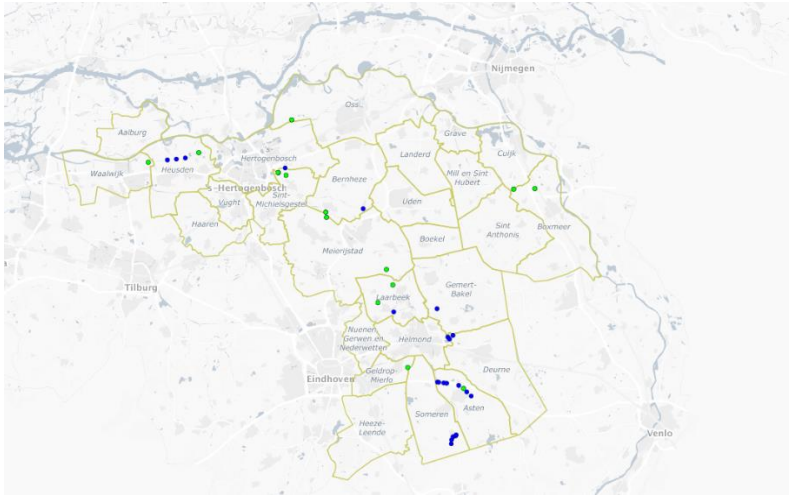

Maatregel	Eenheid	Aantal
Vismigratie	aantal	33

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
72513851	Clusteraanpak vismigratie	UIT	€ 3.175.000	€ 773.699	€ 885.463	€ 450.000	€ 936.165	€ 25.000					€ 104.673
		IN	-€ 1.500.000			-€ 480.000	-€ 450.000	-€ 500.000					-€ 70.000
Eindtotaal			**€ 1.675.000**	**€ 773.699**	**€ 885.463**	**-€ 30.000**	**€ 486.165**	**-€ 475.000**					**€ 34.673**

Projectnaam en nummer: **PJB_115 Renoveren rwzi Den Bosch**

Toelichting:
Dit project betreft de renovatie van RWZI Den Bosch. Het project bevindt zich in de uitvoeringsfase

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412351	Renovatie rwzi s-Hertogenbosch	UIT	€ 66.850.000	€ 40.752.187	€ 8.073.960	€ 10.000.000	€ 8.023.853						
Eindtotaal			**€ 66.850.000**	**€ 40.752.187**	**€ 8.073.960**	**€ 10.000.000**	**€ 8.023.853**						

Projectnaam en nummer: **PJB_186 Instandhouding rwzi Den Bosch**

Toelichting:
Met dit project budget wordt gedurende de renovatie van RWZI Den Bosch onderhoud uitgevoerd t.b.v. de bedrijfsvoering van de RWZI

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412401	Instandhouding RWZI DB vervolg	UIT	€ 1.000.000	€ 272.349	€ 354.673	€ 200.000	€ 172.978						
Eindtotaal			**€ 1.000.000**	**€ 272.349**	**€ 354.673**	**€ 200.000**	**€ 172.978**						

Projectnaam en nummer: **PJB_254 Zonneweide rwzi Den Bosch**

Toelichting:
Realisatie van zonne-energie in ’s-Hertogenbosch om bij te dragen aan de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn als waterschap.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1017300	Zonneweide RWZI Den Bosch	UIT	€ 3.150.000		€ 50.000	€ 1.600.000	€ 1.500.000						
Eindtotaal			**€ 3.150.000**		**€ 50.000**	**€ 1.600.000**	**€ 1.500.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_175 Renovatie rwzi Oijen**

Toelichting:
Het leidend principe voor de toekomst van rwzi Oijen spitst zich toe op de realisatie van de afspraken uit het klimaatakkoord en de toekomstige effluenteisen met oog op de KRW. Het zogenaamde 'Visie document Toekomst rwzi Oijen' stelt dat één van de belangrijkste doelen is om flexibel te blijven voor toekomstige ontwikkelingen. Daarom is afgestapt van het idee van een grootschalige renovatie, waarmee de rwzi weer 30 of 40 jaar vooruit zou moeten kunnen. Gezien de (technische) ontwikkelingen lijkt het slimmer om flexibeler te blijven naar de toekomst, door juist fasegewijs de juiste maatregelen op het juiste moment te realiseren. "

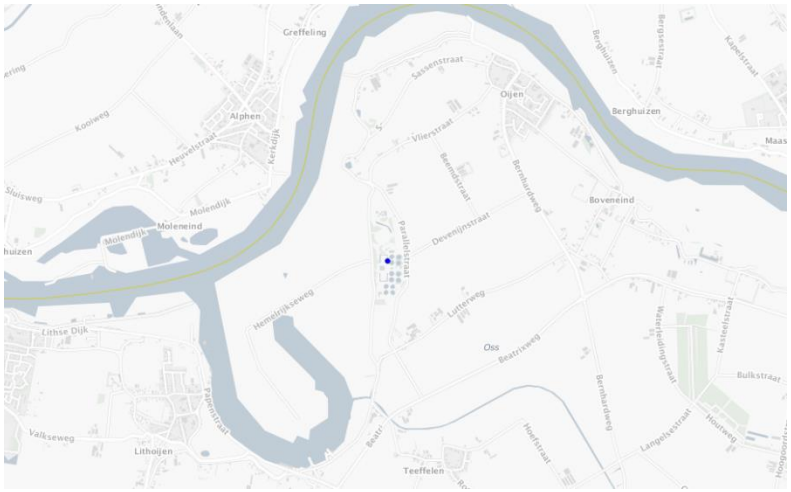

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412751	Renovatie uitbreiding RWZI Oijen	UIT	€ 1.500.000	€ 20.623	€ 682.275	€ 420.000							€ 377.102
M20090010	Renovatie rwzi Oijen	UIT	€ 28.500.000			€ 400.000	€ 13.250.000	€ 7.100.000	€ 7.750.000				
Eindtotaal			**€ 30.000.000**	**€ 20.623**	**€ 682.275**	**€ 820.000**	**€ 13.250.000**	**€ 7.100.000**	**€ 7.750.000**				**€ 377.102**

Projectnaam en nummer: **PJB_230 Effluentverbetering Oijen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ter voorbereiding op maatregelen ter verbetering van de effluentkwaliteit conform de huidige afvalwaterstrategie

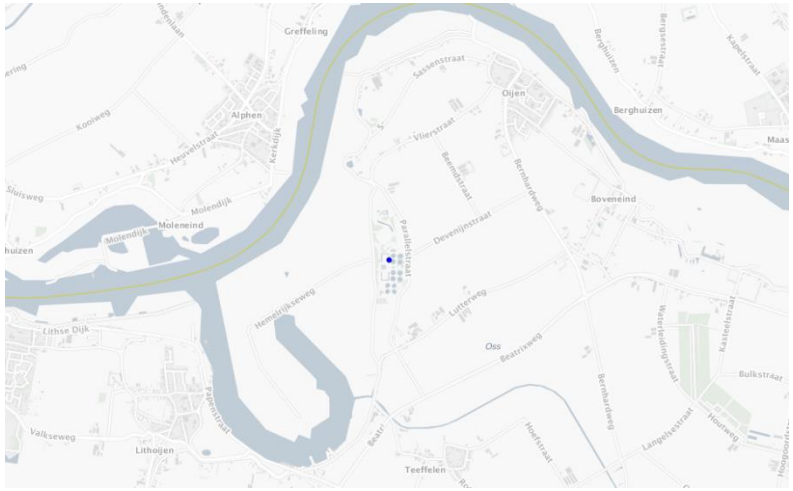

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170004	Effluentverbetering Oijen	UIT	€ 17.000.000				€ 2.000.000	€ 5.000.000	€ 5.000.000	€ 5.000.000			
Eindtotaal			**€ 17.000.000**				**€ 2.000.000**	**€ 5.000.000**	**€ 5.000.000**	**€ 5.000.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_242 Instandhouden rwzi Oijen**

Toelichting:
Met dit project budget wordt gedurende de renovatie van RWZI Oijen onderhoud uitgevoerd t.b.v. de bedrijfsvoering van de RWZI

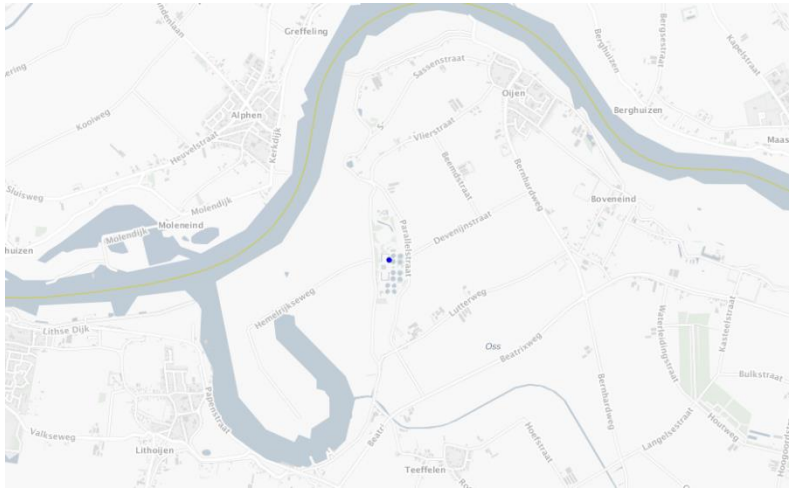

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170015	Instandhouden rwzi Oijen	UIT	€ 1.250.000			€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000			
Eindtotaal			**€ 1.250.000**			**€ 250.000**	**€ 250.000**	**€ 250.000**	**€ 250.000**	**€ 250.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_225 Ombouw sliblijn rwzi Oijen**

Toelichting:

De invoering van het Activiteitenbesluit heeft voor de rwzi Oijen gevolgen voor het lozen van fosfaat (P). Zonder het treffen van maatregelen kan de rwzi hier niet aan voldoen. Momenteel worden het op de rwzi geproduceerde primaire en secundaire slib gezamenlijk verwerkt. Berekeningen laten zien dat door het volledig scheiden van dit primair en secundair slib een verbetering in de Ptot-concentratie in het effluent te realiseren is en wel zodanig dat de grenswaarde uit het Activiteitenbesluit gerealiseerd kan worden.

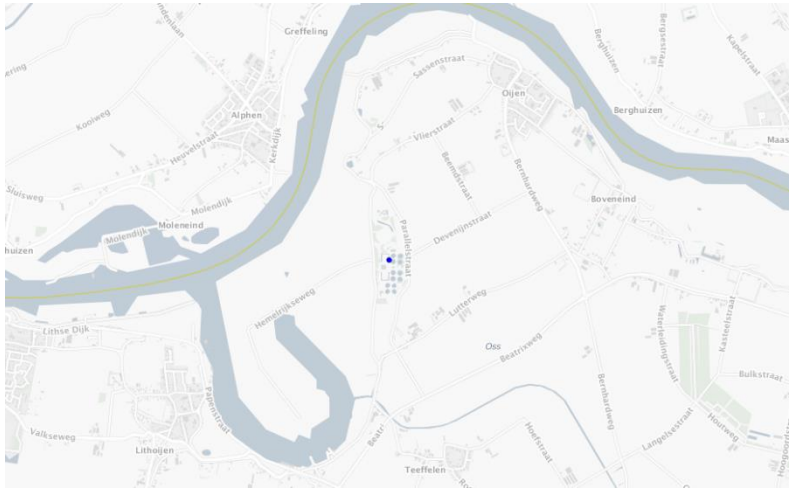

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73510601	Ombouw sliblijn RWZI Oijen	UIT	€ 700.000	€ 78.033	€ 621.967								
Eindtotaal			**€ 700.000**	**€ 78.033**	**€ 621.967**								

Projectnaam en nummer: **PJB_177 Vervangen gashouder rwzi Land van Cuijk**

Toelichting:
Dit project betreft de verkenning naar de vervanging van de versleten biogashouder RWZI Cuijk.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150014	Verv gashouder rwzi LvC	UIT	€ 500.000				€ 25.000	€ 300.000	€ 175.000				
Eindtotaal			**€ 500.000**				**€ 25.000**	**€ 300.000**	**€ 175.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_255 Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi LvC**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ter voorbereiding op maatregelen om de capaciteit, de bedrijfsvoering en afspraken t.a.v. de waterkwaliteit van rwzi Land van Cuijk te kunnen blijven waarborgen.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180004	Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi LvC	UIT	€ 5.800.000				€ 350.000	€ 950.000	€ 2.500.000	€ 2.000.000			
Eindtotaal			**€ 5.800.000**				**€ 350.000**	**€ 950.000**	**€ 2.500.000**	**€ 2.000.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_256 Vervangen en verbeteren zand/vetvanger en -wasser rwzi Land van Cuijk**

Toelichting:
Op basis van de technische levensduur en de uitgevoerde inspecties zijn zand/vetvanger en zandwasser toe aan renovatie.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180005	Zand - vetvanger en -wasser rwzi Land van Cuijk	UIT	€ 250.000			€ 250.000							
Eindtotaal			**€ 250.000**			**€ 250.000**							

Projectnaam en nummer: **PJB_265 Vervangen elektrotechnische installatie rwzi Land van Cuijk**

Toelichting:
Omdat de e-installaties hun technische levensduur naderen is recent de technische staat van alle schakelkasten geïnspecteerd. Uit deze inspectieronde blijkt dat de schakelkasten in zodanige staat verkeren dat binnen nu en 3 jaar groot onderhoud aan deze schakelkasten uitgevoerd moet worden om de bedrijfszekerheid te waarborgen.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180013	Vervangen elektrotechnische installatie rwzi LvC	UIT	€ 4.200.000				€ 200.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000				
Eindtotaal			**€ 4.200.000**				**€ 200.000**	**€ 2.000.000**	**€ 2.000.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_173 Aanpassen rwzi Asten**

Toelichting:
Dit project betreft een verkenning naar de renovatie van de rwzi Asten.

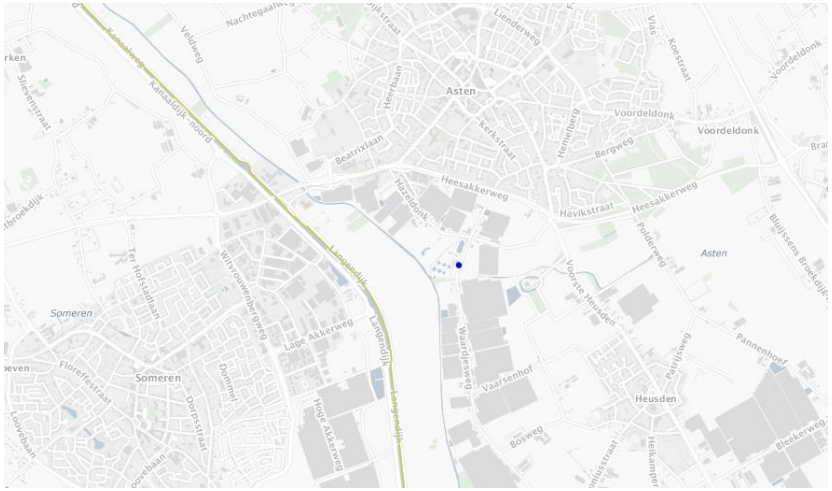

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100063	Aanpassen rwzi Asten	UIT	€ 7.000.000			€ 500.000	€ 800.000	€ 700.000	€ 3.000.000	€ 2.000.000			
Eindtotaal			**€ 7.000.000**			**€ 500.000**	**€ 800.000**	**€ 700.000**	**€ 3.000.000**	**€ 2.000.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_174 Aanpassen slibgisting rwzi Asten**

Toelichting:
Dit betreft het aanpassen of eventueel amoveren van de slibgistingsinstallatie op rwzi Asten.

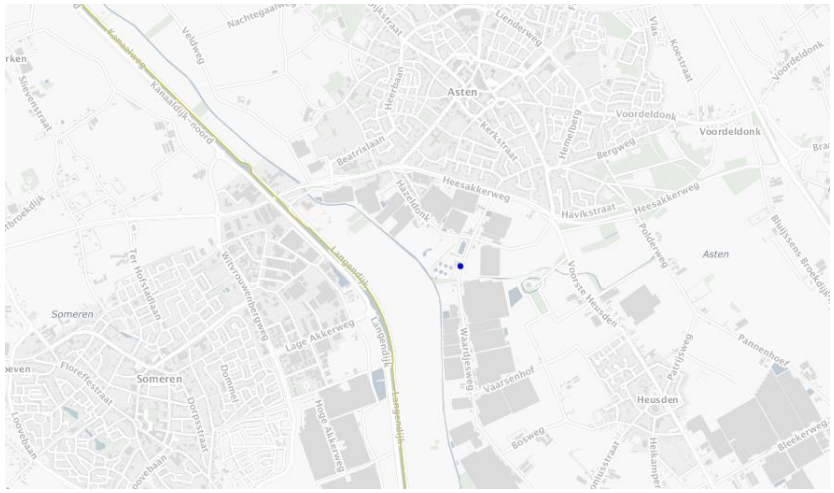

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100063	Aanpassen rwzi Asten	UIT	€ 500.000				€ 20.000	€ 280.000	€ 200.000				
Eindtotaal			**€ 500.000**				**€ 20.000**	**€ 280.000**	**€ 200.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_179 Aanpassen rwzi Dinther**

Toelichting:
Dit project betreft maatregelen om rwzi Dinther qua hydraulische aanvoer en vervuilingseenheden toekomstbestendig te maken

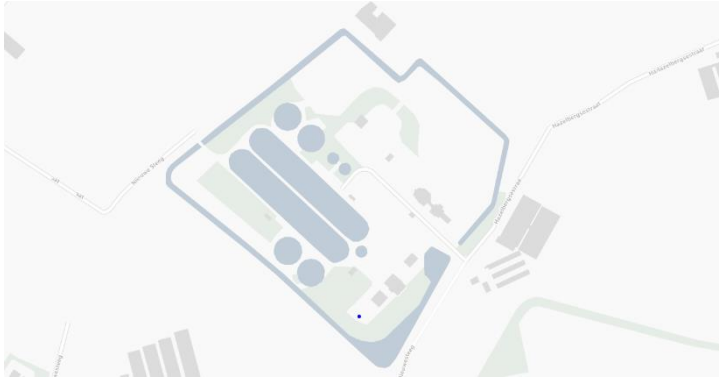

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20110006	Aanpassen RWZI Dinther	UIT	€ 1.335.000				€ 300.000						€ 1.035.000
Eindtotaal			**€ 1.335.000**				**€ 300.000**						**€ 1.035.000**

Projectnaam en nummer: **PJB_183 Vervangen betonbescherming (Aqualine) rwzi Dinther en Asten**

Toelichting:
De betonbescherming (Aqualine) van de ontvangstkelder van de rwzi Asten en de ontvangstkelder, roostergoten en twee putten van de rwzi Dinther laat los. Hierdoor is het beton van deze onderdelen onvoldoende beschermd tegen aantasting door rioolwater. De genoemde installatieonderdelen dienen van nieuwe betonbescherming te worden voorzien. Uit inspectie in mei 2017 bleek dat de staat van de coating niet verder verslechtert, project wordt 4 jaar uitgesteld

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20090011	Aqualine rwzi Dinther	UIT	€ 735.000						€ 400.000		€ 335.000		
Eindtotaal			**€ 735.000**						**€ 400.000**		**€ 335.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_226 Ombouw slibbuffer rwzi Dinther**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ten behoeve van de voorbereiding en uitvoering van het ombouwen van de externe slibbuffer van rwzi Dinther

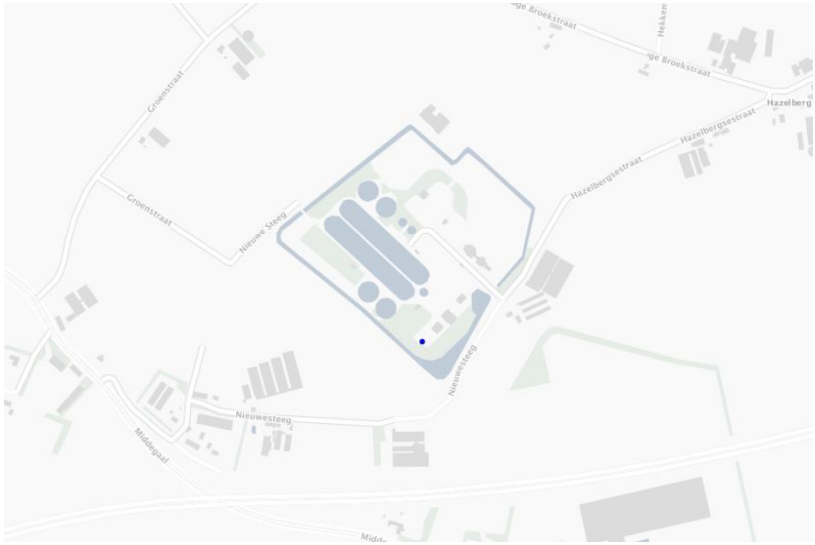

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73510651	Omb slibbuffer RWZI Dinther	UIT	€ 150.000	€ 73.297	€ 76.702								€ 1
Eindtotaal			**€ 150.000**	**€ 73.297**	**€ 76.702**								**€ 1**

Projectnaam en nummer: **PJB_176 Vervangen besturingsinstallatie rwzi Dinther**

Toelichting:
Vervangen en aanpassen van het lokale automatiserings- en bedieningssystemen(SCADA) met als doel een zuivering te verkrijgen die beschikt over een hogere operationele beschikbaarheid, een betere onderhoudbaarheid, waardoor de kans op storingen en calamiteiten tot een minimum beperkt worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412451	Besturing RWZI Dinther	UIT	€ 850.000	€ 732.259	€ 36.901								€ 80.840
Eindtotaal			**€ 850.000**	**€ 732.259**	**€ 36.901**								**€ 80.840**

Projectnaam en nummer: **PJB_178 Vervangen procesautomatiseringsinstallaties rwzi's**

Toelichting:
Dit project betreft het vervangen van het verouderde besturingsystemen van de RWZI's Aarle Rixtel, Asten en Land van Cuijk conform het Masterplan proces automatisering.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412701	Verv procesautom RWZI AR en Asten	UIT	€ 1.900.000	€ 13.617	€ 1.000.000	€ 886.383							
M20150005	Verv procesautom rwzis	UIT	€ 825.000				€ 50.000	€ 600.000	€ 175.000				
Eindtotaal			**€ 2.725.000**	**€ 13.617**	**€ 1.000.000**	**€ 886.383**	**€ 50.000**	**€ 600.000**	**€ 175.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_243 Biotectoren**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen om met nieuwe vormen van online analyse en meting het mogelijk te maken om continue de kwaliteit van het binnenkomende- en uitgaande afvalwater te meten.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412801	Aansch 6 Biotectoren Influent	UIT	€ 500.000		€ 500.000								
Eindtotaal			**€ 500.000**		**€ 500.000**								

Projectnaam en nummer: **PJB_251 Meten en monitoren in de afvalwaterketen**

Toelichting:
Conform de afspraken met gemeenten in het kader van de samenwerking in de afvalwaterketen gaan we meer meten en monitoren.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180002	Meten en monitoren in de afvalwaterketen	UIT	€ 200.000			€ 200.000							
Eindtotaal			**€ 200.000**			**€ 200.000**							

Projectnaam en nummer: **PJB_244 Effluentverbetering rwzi's**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ten behoeve van maatregelen om de effluentkwaliteit te verbeteren conform de huidige afvalwaterstrategie.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170017	Effluentverbetering rwzi's	UIT	€ 100.200.000						€ 6.100.000	€ 24.000.000	€ 24.000.000	€ 46.100.000	
Eindtotaal			**€ 100.200.000**						**€ 6.100.000**	**€ 24.000.000**	**€ 24.000.000**	**€ 46.100.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_189 Realisatie fijnzeven rwzi Aarle-Rixtel**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor het uitbreiden van de zuiveringscapaciteit op rwzi Aarle-Rixtel door middel van de fijnzeeftechniek.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73412251	Real fijnzeven RWZI Aarle Rixtel	UIT	€ 6.570.000	€ 6.524.582	€ 1.197								€ 44.221
		IN	-€ 900.000	-€ 256.082	-€ 643.918								
Eindtotaal			**€ 5.670.000**	**€ 6.268.500**	**-€ 642.721**								**€ 44.221**

Projectnaam en nummer: **PJB_180 Superkritisch vergassen**

Toelichting:
Waterschap Aa en Maas neemt deel in het project 'Superkritisch Vergassen van Zuiveringsslib'Dit is een innovatief project om zuiveringsslib duurzaam, lokaal en kosteneffectief te verwerken. Aa en Maas is penvoerder van dit project waarin nog verder een ander waterschap, de STOWA, SNB, een machinefabriek en een onderzoeksbureau aan deelnemen.
Het ministerie van Economische Zaken heeft een TKI subsidie toegekend.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73510551	Superkritisch vergassen fs 2	UIT	€ 600.000	€ 54.356	€ 68.361	€ 50.000	€ 225.000	€ 202.283					
Eindtotaal			**€ 600.000**	**€ 54.356**	**€ 68.361**	**€ 50.000**	**€ 225.000**	**€ 202.283**					

Projectnaam en nummer: **PJB_276 Grootschalige realisatie van zonneweides**

Toelichting:
Op 17 november 2017 heeft het Algemeen Bestuur de ambitie uitgesproken om energieneutraal te zijn in 2030.

In het kader hiervan worden de mogelijkheden van zonneweides op de terreinen van de 6 andere rwzi's en op de parkeerplaats van het hoofdkantoor nader verkend.

Financieel overzicht

De investeringskosten worden terugverdient binnen exploitatie uitgaven zodat deze projecten kostenneutraal worden uitgevoerd

Projectnaam en nummer: **PJB_277 Grootschalige realisatie zon op daken**

Toelichting:
Op 17 november 2017 heeft het Algemeen Bestuur de ambitie uitgesproken om energieneutraal te zijn in 2030.

In het kader hiervan worden de mogelijkheden van PV-panelen op daken van de waterschapsgebouwen nader verkend.

Financieel overzicht

De investeringskosten worden terugverdient binnen exploitatie uitgaven zodat deze projecten kostenneutraal worden uitgevoerd

Projectnaam en nummer: **PJB_278 Waterkrachtcentrales**

Toelichting:
Op 17 november 2017 heeft het Algemeen Bestuur de ambitie uitgesproken om energieneutraal te zijn in 2030.

In het kader hiervan worden de mogelijkheden van waterkrachtcentrales nader verkend.

Financieel overzicht

De investeringskosten worden terugverdient binnen exploitatie uitgaven zodat deze projecten kostenneutraal worden uitgevoerd

Projectnaam en nummer: **PJB_123 Renoveren rioolgemaal Elshout**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Elshout. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120007	Renovatie RG Elshout	UIT	€ 752.000			€ 10.000	€ 100.000				€ 372.000	€ 270.000	
Eindtotaal			**€ 752.000**			**€ 10.000**	**€ 100.000**				**€ 372.000**	**€ 270.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_127 Renoveren rioolgemaal Hedikhuizen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Hedikhuizen. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120009	Renovatie RG Hedikhuizen	UIT	€ 219.000				€ 10.000	€ 109.000	€ 100.000				
Eindtotaal			**€ 219.000**				**€ 10.000**	**€ 109.000**	**€ 100.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_128 Renoveren rioolgemaal Heesbeen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Heesbeen. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120010	Renovatie RG Heesbeen	UIT	€ 252.000			€ 10.000	€ 100.000				€ 142.000		
Eindtotaal			**€ 252.000**			**€ 10.000**	**€ 100.000**				**€ 142.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_164 Renovatie rioolgemaal Haarsteeg**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Haarsteeg. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120008	Renovatie RG Haarsteeg	UIT	€ 2.868.000					€ 50.000	€ 800.000	€ 1.018.000	€ 1.000.000		
Eindtotaal			**€ 2.868.000**					**€ 50.000**	**€ 800.000**	**€ 1.018.000**	**€ 1.000.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_258 Renoveren rioolgemaal Doeveren**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Doeveren. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.
.

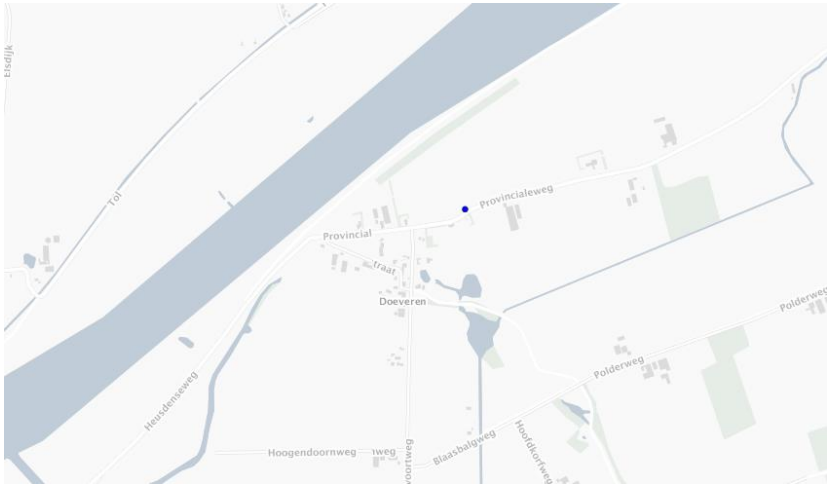

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180007	Renoveren rioolgemaal Doeveren	UIT	€ 210.000							€ 20.000	€ 100.000	€ 90.000	
Eindtotaal			**€ 210.000**							**€ 20.000**	**€ 100.000**	**€ 90.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_259 Renoveren rioolgemaal Bokhoven**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Bokhoven. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180008	Renoveren RG Bokhoven	UIT	€ 210.000			€ 5.000	€ 50.000					€ 155.000	
Eindtotaal			**€ 210.000**			**€ 5.000**	**€ 50.000**					**€ 155.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_260 Renoveren rioolgemaal Drunen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Drunen. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

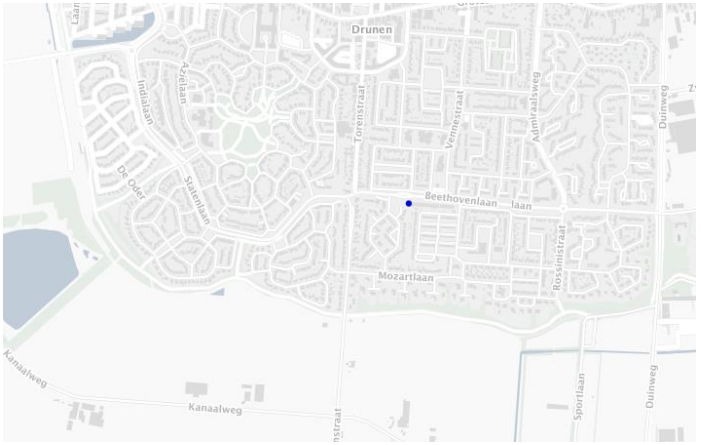

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180009	Renoveren RG Drunen	UIT	€ 860.000					€ 20.000	€ 200.000			€ 640.000	
Eindtotaal			**€ 860.000**					**€ 20.000**	**€ 200.000**			**€ 640.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_261 Renoveren rioolgemaal Oudheusden**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Oudheusden. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden

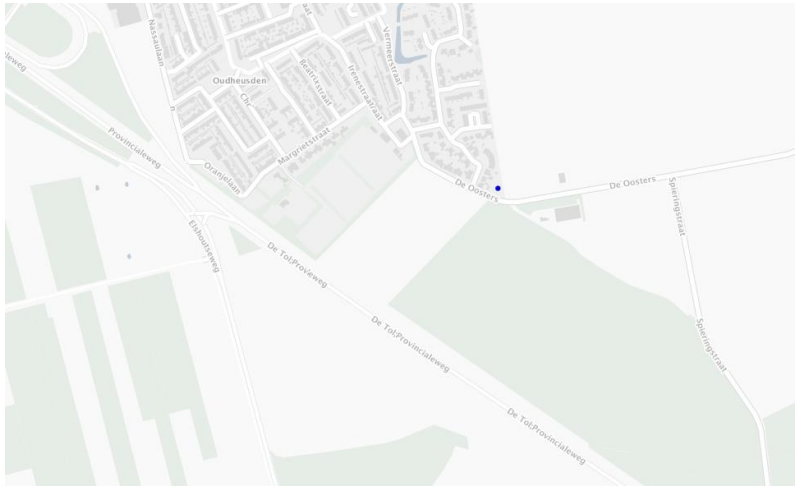

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180010	Renoveren RG Oudheusden	UIT	€ 770.000			€ 10.000	€ 100.000					€ 660.000	
Eindtotaal			**€ 770.000**			**€ 10.000**	**€ 100.000**					**€ 660.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_122 Renoveren rioolgemaal Demen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Demen. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

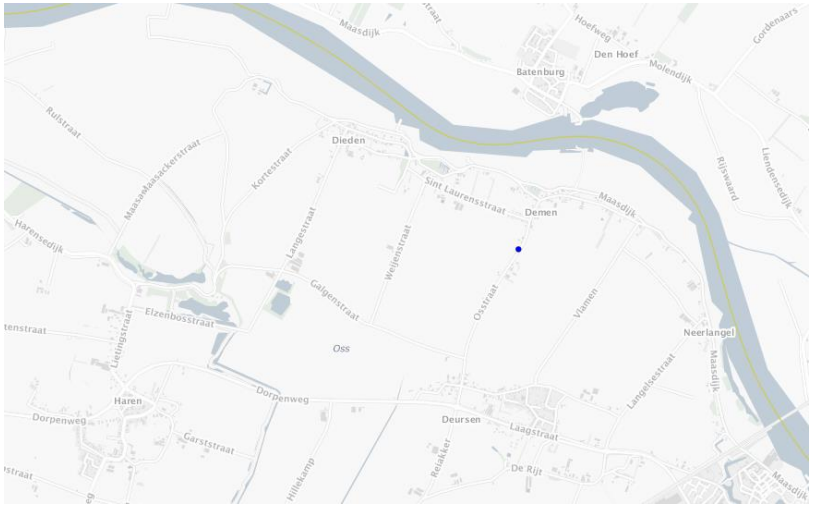

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100025	Renovatie RG Demen	UIT	€ 270.000		€ 40.000	€ 225.000	€ 5.000						
Eindtotaal			**€ 270.000**		**€ 40.000**	**€ 225.000**	**€ 5.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_126 Renoveren rioolgemaal Berghem**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Berghem. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20080057	RG Berghem TS Ooijen	UIT	€ 664.000			€ 100.000	€ 300.000	€ 264.000					
Eindtotaal			**€ 664.000**			**€ 100.000**	**€ 300.000**	**€ 264.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_130 Renoveren rioolgemaal Huisseling**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Huisseling. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20110005	Renovatie RG Huisseling	UIT	€ 369.000			€ 10.000	€ 190.000	€ 169.000					
Eindtotaal			**€ 369.000**			**€ 10.000**	**€ 190.000**	**€ 169.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_149 Renoveren stamriool Oss**

Toelichting:
Door het stamriool Oss wordt het afvalwater van de hele stad Oss onder vrij verval naar de rwzi Oijen afgevoerd. Het riool met een totale lengte van 4, 5 kilometer begint in Oss bij de Brabantstraat en eindigt bij de rwzi in de ontvangkelder. Het riool is een rechthoekige betonnen koker van 2,5 meter breed en 1,6 meter hoog (inwendig) en kan onder extreme omstandigheden bijna 10.000 m3 afvalwater per uur transporteren. De leiding is ruim veertig jaar oud. Over het hele traject is de koker aangetast en dit wordt gefaseerd aangepakt.

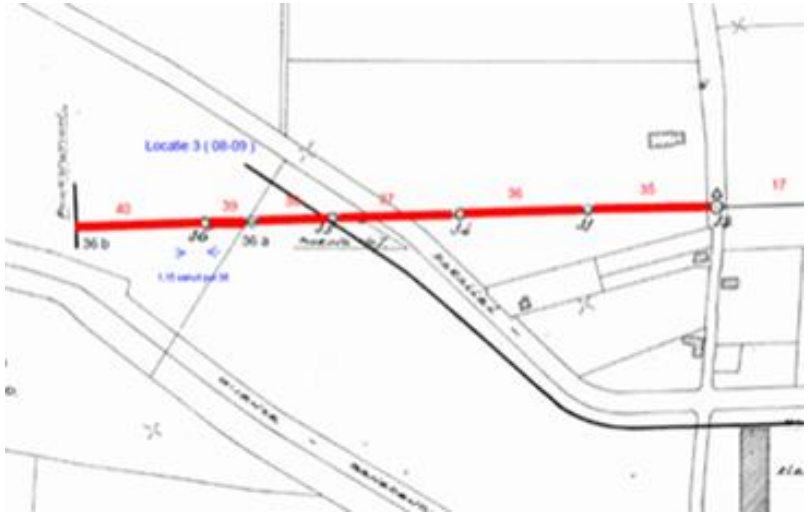

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73313451	Stamriool Oss fase 2	UIT	€ 2.280.000	€ 1.915.484	€ 364.516								
M20130011	AVK Ren stamriool Oss-fase 2	UIT	€ 7.800.000			€ 500.000	€ 1.500.000	€ 2.000.000		€ 2.000.000	€ 1.800.000		
Eindtotaal			**€ 10.080.000**	**€ 1.915.484**	**€ 364.516**	**€ 500.000**	**€ 1.500.000**	**€ 2.000.000**		**€ 2.000.000**	**€ 1.800.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_155 Renoveren rioolgemaal Donkenweg**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Donkenweg. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden..

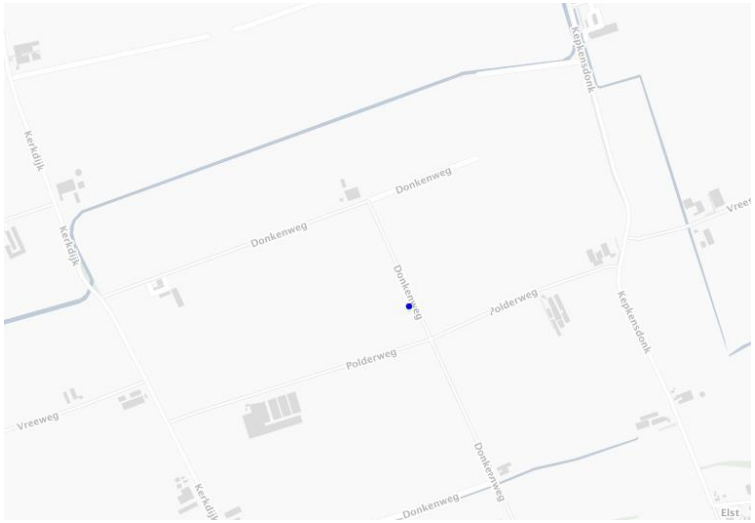

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20110011	Renovatie RG Donkenweg	UIT	€ 2.619.000		€ 100.000	€ 200.000	€ 100.000	€ 1.419.000	€ 800.000				
Eindtotaal			**€ 2.619.000**		**€ 100.000**	**€ 200.000**	**€ 100.000**	**€ 1.419.000**	**€ 800.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_156 Renovatie rioolgemaal Lithoijen**

Toelichting:
Sinds 2011 heeft het gemaal veelvuldig gefaald, gemiddeld 1 storing per 1 à 1,5 week. De oorzaken zijn niet alleen mechanisch, maar ook elektrotechnisch. Bovendien voldoet de capaciteit van het rioolgemaal niet aan deafnameafspraken voortkomend uit de recent uitgevoerde OAS. Na renovatie is de installatie weer bedrijfszeker waardoor het aantal (gemeentelijke) overstorten vermindert en de hoeveelheid vuiluitworp zal afnemen. Ook de capaciteit van het achterliggende gemaal Lith welke reeds in een eerder stadium is vergroot, kan na renovatie van gemaal Lithoijen volledig worden ingezet.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100030	Renovatie RG Lithoijen	UIT	€ 1.512.000				€ 10.000	€ 200.000	€ 1.000.000	€ 302.000			
Eindtotaal			**€ 1.512.000**				**€ 10.000**	**€ 200.000**	**€ 1.000.000**	**€ 302.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_157 Renoveren rioolgemaal Maaijegatweg**

Toelichting:
"Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Maaijegatweg. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.
"

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20110009	Renovatie RG Maaijegatweg	UIT	€ 2.202.000			€ 10.000	€ 100.000	€ 1.292.000	€ 800.000				
Eindtotaal			**€ 2.202.000**			**€ 10.000**	**€ 100.000**	**€ 1.292.000**	**€ 800.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_228 Aanpassen rioolgemaal Nuland**

Toelichting:
Veel onderdelen in dit rioolgemaal zijn niet voldoende bereikbaar om goed onderhoud te kunnen uitvoeren. Er is geen bewegingsruimte in de put, en in geval van een calamiteit schiet de vluchtweg ernstig te kort.

Financieel overzicht

REDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170002	Aanpassen RG Nuland	UIT	€ 400.000			€ 50.000	€ 350.000						
Eindtotaal			**€ 400.000**			**€ 50.000**	**€ 350.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_252 Aanpassen transportleiding Grave-Wachthuis**

Toelichting:
Uit recente radarmetingen, aangevuld met sonderingen met een prikstok, blijkt dat de gronddekking boven de leiding op sommige plekken nog maar 5-10 cm bedraagt. Normaal hanteert het waterschap een gronddekking van 1-1,5 m voor persleidingen.

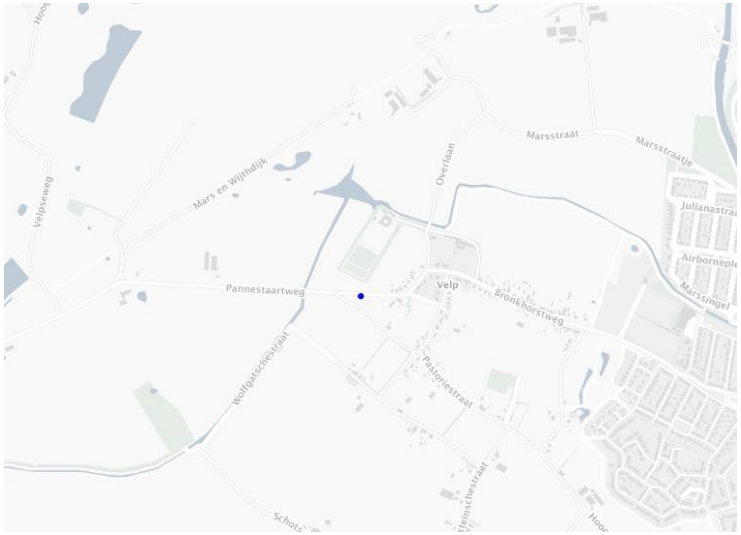

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180003	Aanpassen TPL Grave-Wachthuis	UIT	€ 100.000		€ 50.000	€ 50.000							
Eindtotaal			**€ 100.000**		**€ 50.000**	**€ 50.000**							

Projectnaam en nummer: **PJB_253 Renoveren rioolgemalen t Wild, Teeffelen en Oijen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen t.b.v. de renovatie van de rioolgemalen t Wild, Teeffelen en Oijen

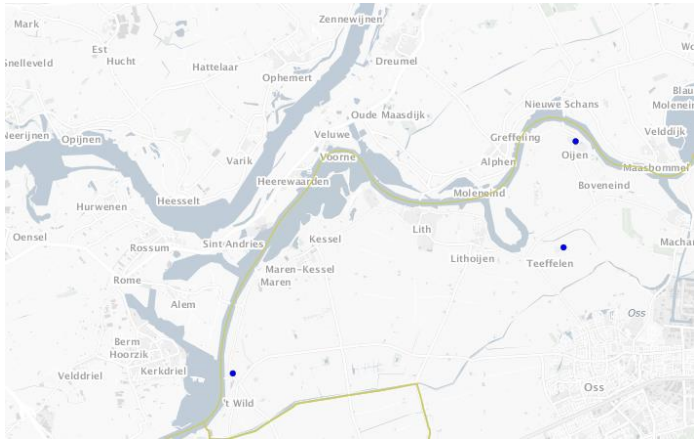

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73313551	Renovatie RG Oijen Teeffelen Wild	UIT	€ 885.000	€ 20.502	€ 265.914	€ 280.000	€ 10.000						€ 308.584
Eindtotaal			**€ 885.000**	**€ 20.502**	**€ 265.914**	**€ 280.000**	**€ 10.000**						**€ 308.584**

Projectnaam en nummer: **PJB_116 Aanleg persleiding rioolgemaal Achterdijk-rwzi Land van Cuijk**

Toelichting:
De doelstelling van dit project is om de westelijke streng van het verzorgingsgebied Land van Cuijk te optimaliseren. Besloten is om de business case her te bezien en op zoek te gaan naar een alternatieven voor de (te) kostbare extra transportleiding.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20110002	Aanleg PL Achterdijk-rwzi LvC	UIT	€ 3.750.000				€ 100.000	€ 100.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 550.000	
Eindtotaal			**€ 3.750.000**				**€ 100.000**	**€ 100.000**	**€ 1.000.000**	**€ 1.000.000**	**€ 1.000.000**	**€ 550.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_118 Renoveren rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

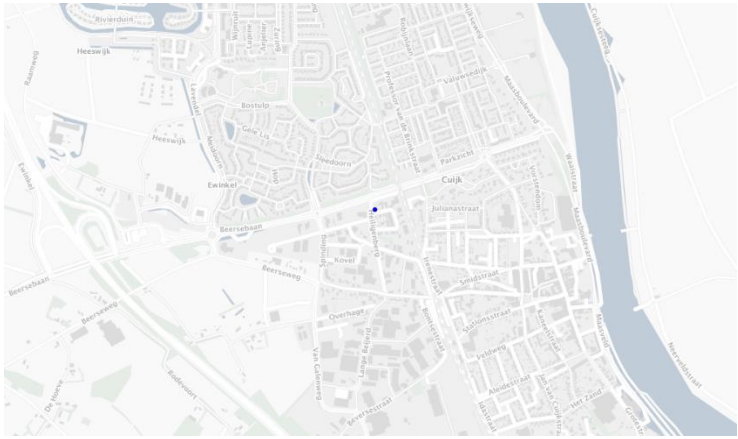

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100017	Ren. RG Cuijk-Heiligenberg	UIT	€ 1.638.000						€ 50.000	€ 100.000	€ 672.000	€ 816.000	
Eindtotaal			**€ 1.638.000**						**€ 50.000**	**€ 100.000**	**€ 672.000**	**€ 816.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_119 Renoveren druktoren Erica**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van druktoren erica. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120004	Renovatie druktoren Erica	UIT	€ 849.000				€ 10.000	€ 400.000	€ 439.000				
Eindtotaal			**€ 849.000**				**€ 10.000**	**€ 400.000**	**€ 439.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_120 Renoveren druktoren Lage Peel**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van druktoren Lage Peel. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden

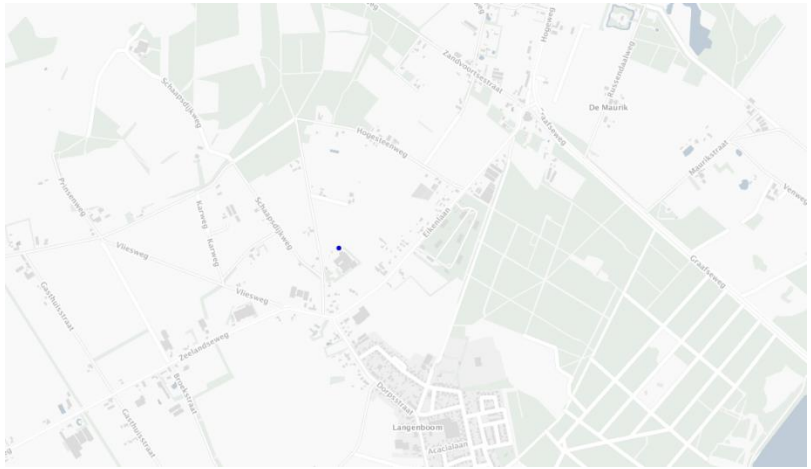

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20110004	Renovatie druktoren Lage Peel	UIT	€ 1.317.000					€ 20.000	€ 100.000	€ 600.000	€ 597.000		
Eindtotaal			**€ 1.317.000**					**€ 20.000**	**€ 100.000**	**€ 600.000**	**€ 597.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_121 Renoveren rioolgemaal de Peel**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal de Peel. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120006	Renovatie RG De Peel	UIT	€ 574.000		€ 24.000	€ 500.000	€ 50.000						
Eindtotaal			**€ 574.000**		**€ 24.000**	**€ 500.000**	**€ 50.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_124 Renoveren rioolgemaal Fortunaweg**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Fortunaweg. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100020	Renovatie RG Fortunaweg	UIT	€ 364.000					€ 34.000	€ 200.000	€ 130.000			
Eindtotaal			**€ 364.000**					**€ 34.000**	**€ 200.000**	**€ 130.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_139 Renoveren rioolgemaal Oploo**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Oploo. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

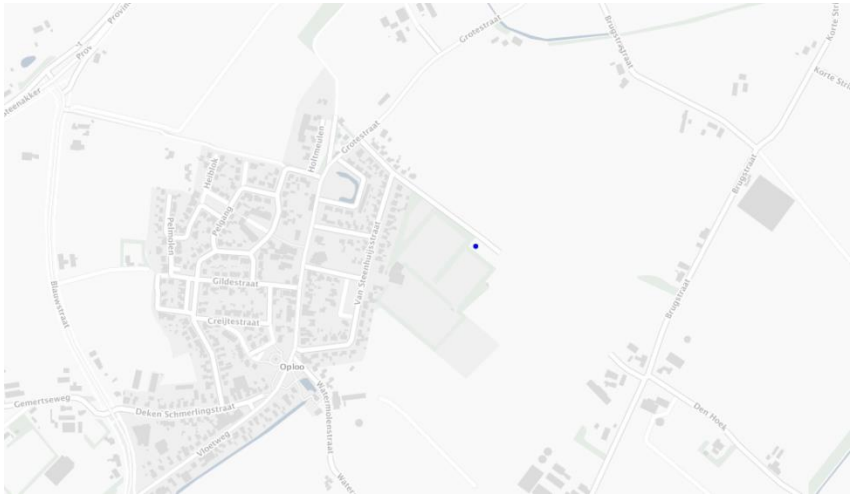

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20150015	Renovatie RG Oploo	UIT	€ 400.000						€ 20.000	€ 200.000	€ 180.000		
Eindtotaal			**€ 400.000**						**€ 20.000**	**€ 200.000**	**€ 180.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_140 Renoveren rioolgemaal St. Hubert**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal St. Hubert. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

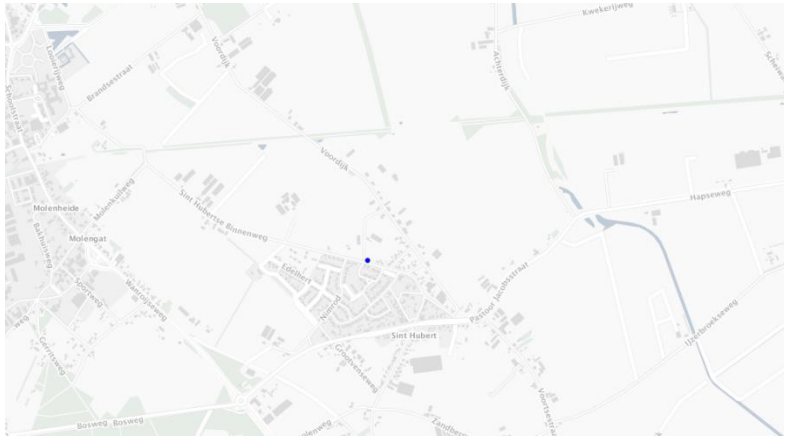

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100039	Renovatie RG St. Hubert	UIT	€ 312.000				€ 10.000	€ 150.000	€ 152.000				
Eindtotaal			**€ 312.000**				**€ 10.000**	**€ 150.000**	**€ 152.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_144 Renoveren rioolgemaal Vianen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Vianen. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100043	Renovatie RG Vianen	UIT	€ 341.000					€ 34.000	€ 150.000	€ 157.000			
Eindtotaal			**€ 341.000**					**€ 34.000**	**€ 150.000**	**€ 157.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_147 Renoveren rioolgemaal Westerbeek**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Westerbeek. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100046	Renovatie RG Westerbeek	UIT	€ 240.000					€ 20.000	€ 220.000				
Eindtotaal			**€ 240.000**					**€ 20.000**	**€ 220.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_148 Renoveren rioolgemaal Wilbertoord**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Wilbertoord. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20090014	Renovatie RG Wilbertoord	UIT	€ 344.000				€ 10.000	€ 160.000	€ 174.000				
Eindtotaal			**€ 344.000**				**€ 10.000**	**€ 160.000**	**€ 174.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_150 Renoveren transportleiding rioolgemaal Cuijk Haven**

Toelichting:
De persleiding van rioolgemaal Cuijk Haven naar Cuijk Heiligenberg is de afgelopen jaren herhaaldelijk gebroken. Momenteel wordt de oorzaak hiervan achterhaald

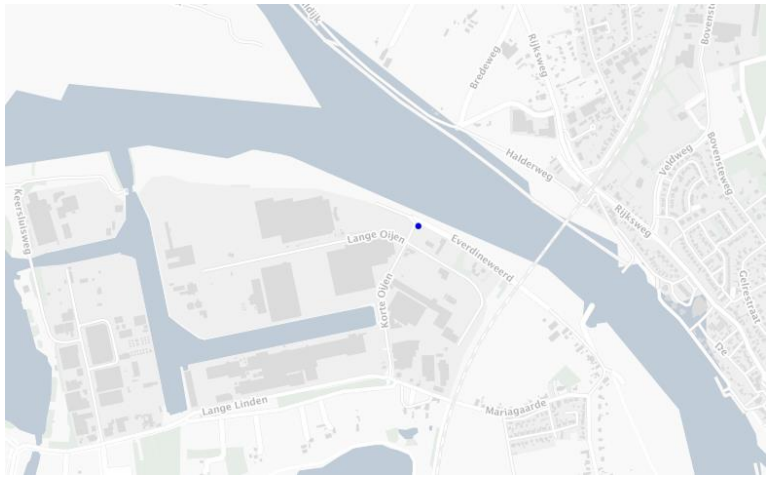

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73313401	TPL Cuijk-haven	UIT	€ 100.000	€ 79.078	€ 20.922								
M20150008	Renovatie TPL Cuijk Haven	UIT	€ 1.900.000									€ 1.900.000	
Eindtotaal			**€ 2.000.000**	**€ 79.078**	**€ 20.922**							**€ 1.900.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_151 Renoveren rioolgemaal Holthees**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Holthees. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

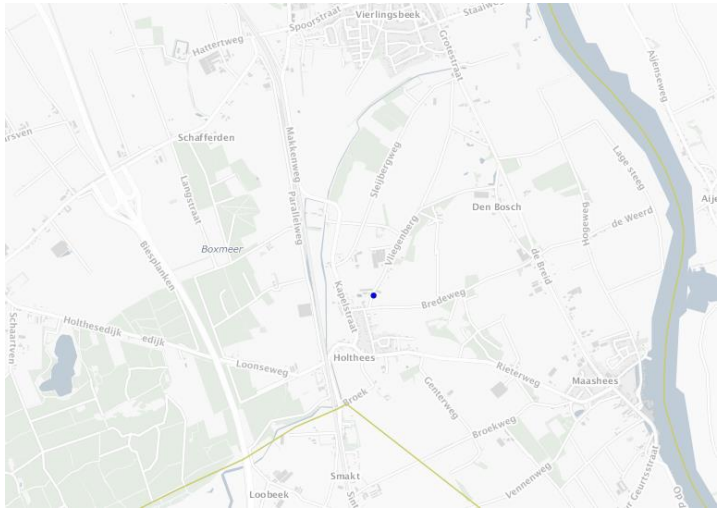

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20080053	RG Holthees	UIT	€ 304.000		€ 25.000	€ 150.000	€ 129.000						
Eindtotaal			**€ 304.000**		**€ 25.000**	**€ 150.000**	**€ 129.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_167 Renoveren rioolgemalen regio Land van Cuijk en rioolgemaal Lieshout**

Toelichting:
Met dit project wordt een deel van de persleiding van rioolgemaal Lieshout gerenoveerd.

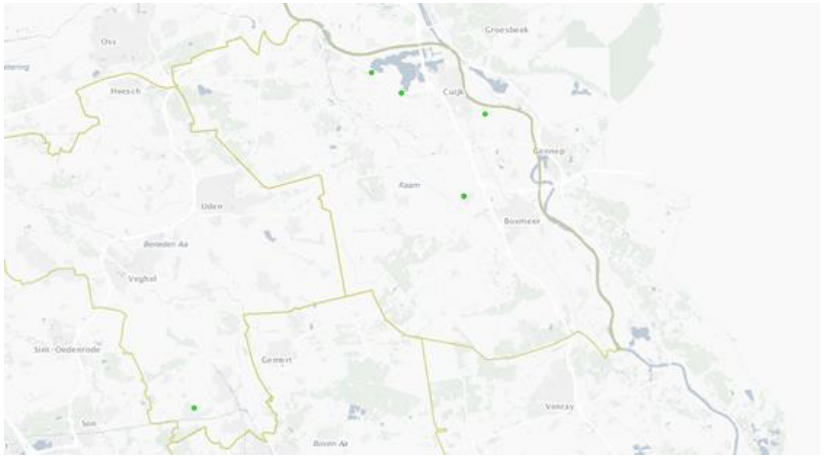

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73312101	RG regio LvC en RG Lieshout AR	UIT	€ 2.408.000	€ 1.425.237	€ 5.067								€ 977.696
73313351	TPL Lieshout Beek en Donk	UIT	€ 1.500.000	€ 880.825									€ 619.175
Eindtotaal			**€ 3.908.000**	**€ 2.306.062**	**€ 5.067**								**€ 1.596.871**

Projectnaam en nummer: **PJB_262 Renoveren rioolgemaal Boxmeer**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Boxmeer. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

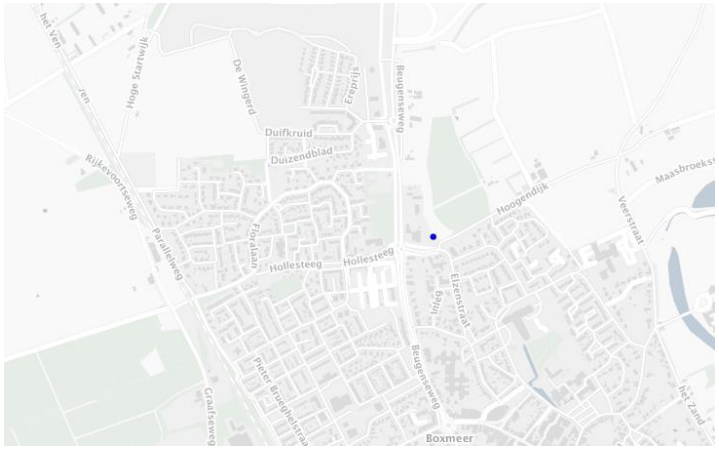

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180011	Renoveren RG Boxmeer	UIT	€ 1.050.000				€ 200.000	€ 600.000	€ 250.000				
Eindtotaal			**€ 1.050.000**				**€ 200.000**	**€ 600.000**	**€ 250.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_263 Renoveren rioolgemaal Cuijk Sportpark**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Cuijk Sportpark. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180012	Renoveren RG Cuijk Sportpark	UIT	€ 730.000				€ 200.000	€ 280.000	€ 250.000				
Eindtotaal			**€ 730.000**				**€ 200.000**	**€ 280.000**	**€ 250.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_264 Renoveren wervelventielput Odiliapeel**

Toelichting:
In de aanvoerstreng Odiliapeel-RG de Peel bevindt zich een wervelventiel uit 1995, die volledig afgeschreven is.

Dit wervelventiel dient om de aanvoer vanuit kern Odiliapeel globaal te regelen. Om te kunnen voldoen aan nieuwe afnameafspraken, 75m3/u, met gemeente Uden is een nauwkeurigere debietregeling dan de aanwezige wervelventielput noodzakelijk. De genoemde aanvoerstreng is volbelast.

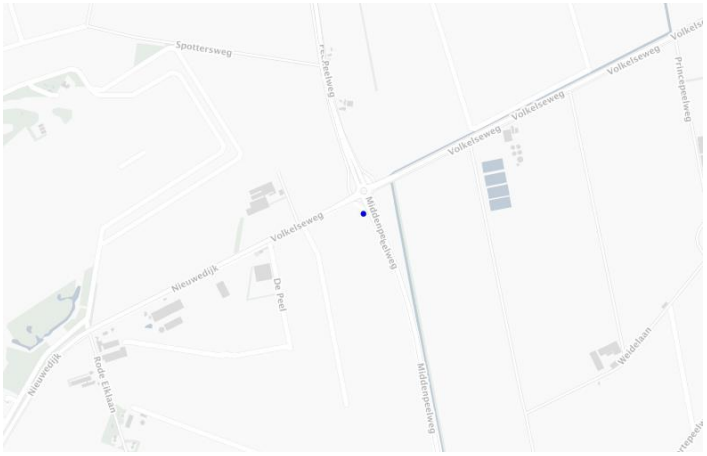

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1017000	Renovatie Wervelventielp Odiliapeel	UIT	€ 180.000		€ 155.144								€ 24.856
Eindtotaal			**€ 180.000**		**€ 155.144**								**€ 24.856**

Projectnaam en nummer: **PJB_153 Renoveren transportleiding Beek Donk - rioolgemaal 't Broek**

Toelichting:
aUit inspectie van de rioolwatertransportleiding blijkt dat de afname van de wanddikte circa 10 tot 25 mm bedraagt. De huidige staat van de leiding is goed tot matig maar de leiding voldoet in de huidige situatie niet aan veiligheidsklasse 2 uit de CUR 122.Gezien de huidige staat van de leiding en het feit dat de ongewapende betonbuizen 1900 m niet voldoen aan de norm deze buizen te voorzien van een constructieve relining of in zijn geheel te vervangen. Van het overige gedeelte alleen de plaatselijke gebreken te herstellen.

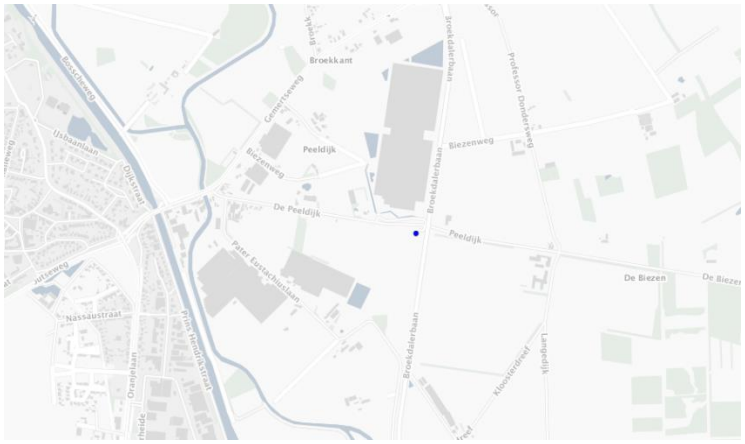

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73312351	TPL Beek Donk en RG Broek	UIT	€ 1.850.000	€ 247.642	€ 1.007.355								€ 595.003
Eindtotaal			**€ 1.850.000**	**€ 247.642**	**€ 1.007.355**								**€ 595.003**

Projectnaam en nummer: **PJB_159 Renoveren rioolgemaal transportleiding Gemert – rioolgemaal 't Broek**

Toelichting:
Uit inspectie van de rioolwatertransportleiding Gemert – 't Broek blijkt dat de wanddikte plaatselijk is afgenomen en dat er inwendige schades zijn. Reken technisch voldoet de leiding niet aan de veiligheid. Om ongehinderd rioolwater te kunnen transporteren, dient de rioolleiding plaatselijk gerenoveerd of vervangen te worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73313001	TPL Gemert t Broek	UIT	€ 800.000	€ 123.588									€ 676.412
Eindtotaal			**€ 800.000**	**€ 123.588**									**€ 676.412**

Projectnaam en nummer: **PJB_166 Renovatie rioolgemaal 't Broek**

Toelichting:
Met de huidige pompcapaciteit kan het waterschap de afname afspraken met de gemeenten Laarbeek en Aarle-Rixtel niet nakomen. Het gaat hier om een afnameverplichting. Het niet voldoen aan de afnameplicht leidt tot extra lozingen van ongezuiverd afvalwater op ons oppervlaktewater. Bovendien is het gemaal verouderd. Momenteel vindt de uitvoeringsfase van de renovatie plaats.

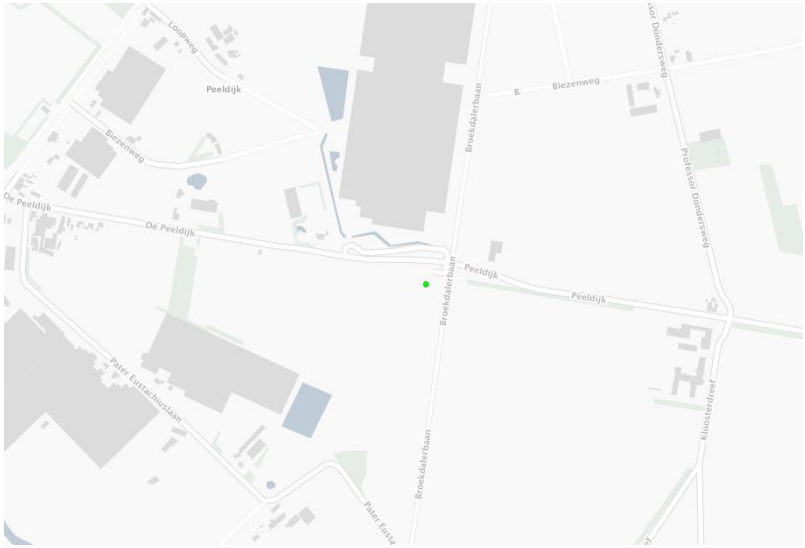

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73312551	RG Broek	UIT	€ 2.050.000	€ 1.337.066	€ 70.000								€ 642.934
Eindtotaal			**€ 2.050.000**	**€ 1.337.066**	**€ 70.000**								**€ 642.934**

Projectnaam en nummer: **PJB_129 Renoveren rioolgemaal Helenaveen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Helenaveen. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

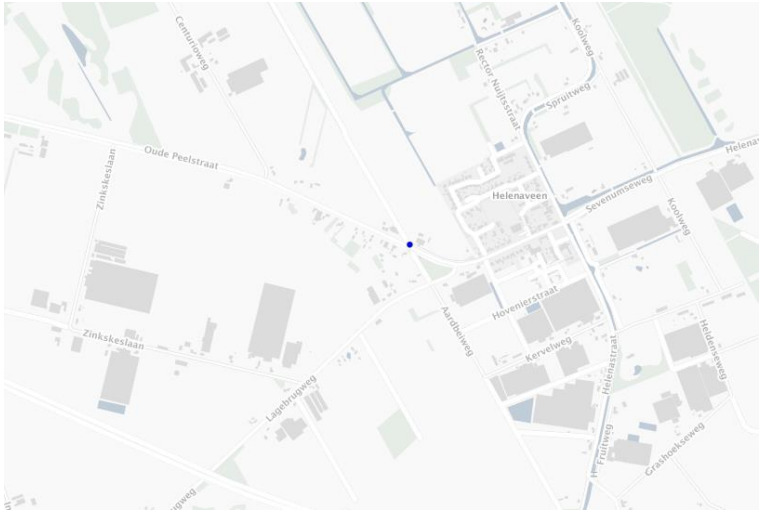

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100024	Renovatie RG Helenaveen	UIT	€ 297.000					€ 30.000	€ 160.000	€ 107.000			
Eindtotaal			**€ 297.000**					**€ 30.000**	**€ 160.000**	**€ 107.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_132 Renoveren rioolgemaal Lierop**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Lierop. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120011	Renovatie RG Lierop	UIT	€ 445.000				€ 10.000	€ 225.000	€ 210.000				
Eindtotaal			**€ 445.000**				**€ 10.000**	**€ 225.000**	**€ 210.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_133 Renoveren rioolgemaal Liessel**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Liessel. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100029	Renovatie RG Liessel	UIT	€ 371.000				€ 34.000	€ 50.000	€ 160.000	€ 127.000			
Eindtotaal			**€ 371.000**				**€ 34.000**	**€ 50.000**	**€ 160.000**	**€ 127.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_135 Renoveren rioolgemaal Mariahout**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Mariahout. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

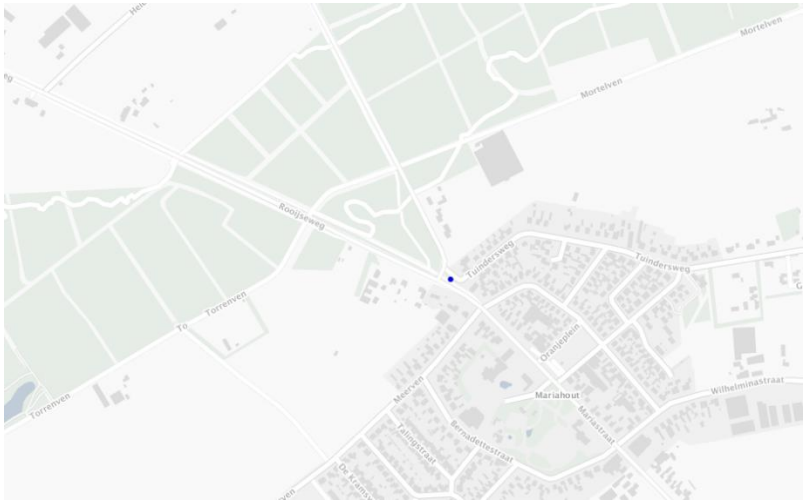

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100031	Renovatie RG Mariahout	UIT	€ 360.000					€ 39.000	€ 190.000	€ 131.000			
Eindtotaal			**€ 360.000**					**€ 39.000**	**€ 190.000**	**€ 131.000**			

Projectnaam en nummer: **PJB_137 Renoveren rioolgemaal Neerkant**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Neerkant. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100033	Renovatie RG Neerkant	UIT	€ 346.000			€ 50.000	€ 180.000	€ 116.000					
Eindtotaal			**€ 346.000**			**€ 50.000**	**€ 180.000**	**€ 116.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_152 Renoveren rioolgemaal Boerdonk**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Boerdonk. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20120014	Vervanging RG Boerdonk	UIT	€ 350.000						€ 10.000	€ 240.000	€ 100.000		
Eindtotaal			**€ 350.000**						**€ 10.000**	**€ 240.000**	**€ 100.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_257 Renoveren rioolgemaal Elsendorp**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Elsendorp. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024
M20180006	Renoveren rioolgemaal Elsendorp	UIT	€ 310.000					€ 10.000	€ 150.000	€ 150.000		
Eindtotaal			**€ 310.000**					**€ 10.000**	**€ 150.000**	**€ 150.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_271 N279 – Herziening leidingknooppunt Wolfsputten RWZI Aarle-Rixtel**

Toelichting:
Het voorkeursalternatief N279 Veghel-Asten projecteert een fly-over met in- en uitvoerstroken op het leidingknooppunt Wolfsputten. Deze fly-over maakt onderdeel uit van de wegomlegging Helmond. Daarom kan het bestaande leidingknooppunt Wolfsputten niet behouden blijven en is nieuwbouw nodig. Het toekomstbestendig/verbeterd terugbouwen van de voorziening vraagt bovendien om additionele investeringen in de transportstelsels/gemalen.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024
M20180019	Herziening leidingknooppunt Wolfsputten N279	UIT	€ 700.000				€ 700.000					
Eindtotaal			**€ 700.000**				**€ 700.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_131 Renoveren rioolgemaal Keldonk**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Keldonk. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

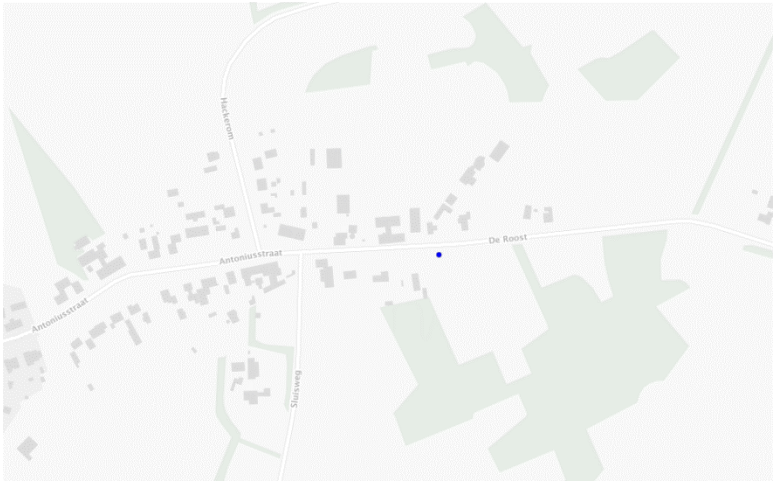

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100027	Renovatie RG Keldonk	UIT	€ 401.000						€ 10.000	€ 200.000	€ 191.000		
Eindtotaal			**€ 401.000**						**€ 10.000**	**€ 200.000**	**€ 191.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_136 Renoveren rioolgemaal Munnekens Vinkel**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Munnekens Vinkel. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd. Jaarlijks zal deze prioritering daar waar nodig geactualiseerd worden.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20080072	Renovatie RG Munnekens Vinkel	UIT	€ 600.000						€ 10.000	€ 300.000	€ 290.000		
Eindtotaal			**€ 600.000**						**€ 10.000**	**€ 300.000**	**€ 290.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_143 Renoveren rioolgemaal Venhorst**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor verkenning van de renovatie van rioolgemaal Venhorst. Op basis van asset-management en omgevingsfactoren is deze geprioriteerd.

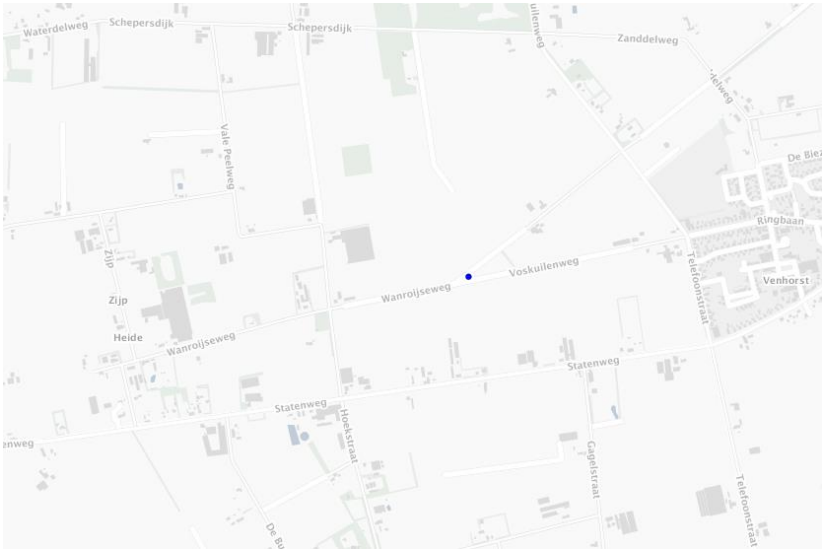

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20100042	Renovatie RG Venhorst	UIT	€ 342.000				€ 30.000	€ 150.000	€ 162.000				
Eindtotaal			**€ 342.000**				**€ 30.000**	**€ 150.000**	**€ 162.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_146 Renoveren rioolgemaal Vorstenbosch en Loosbroek**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen voor de renovatie/optimalisatie van de rioolgemalen Vorstenbosch en Loosbroek.

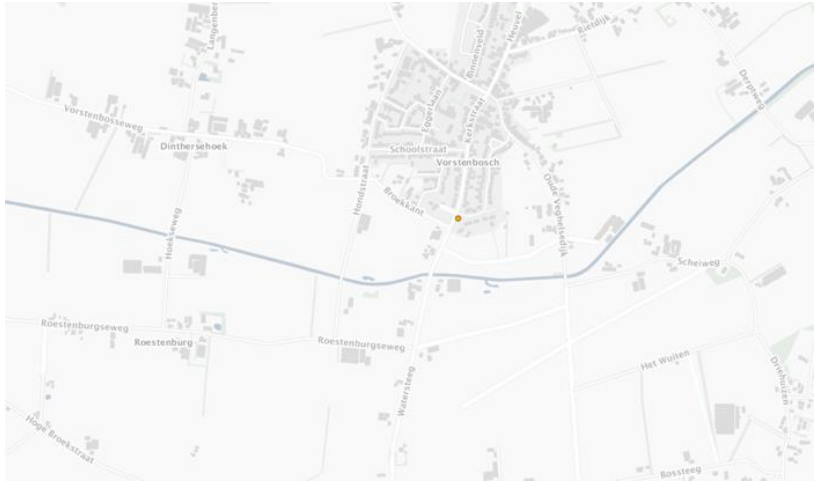

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
73313601	Renovatie RG Vorstenb en Loosbroek	UIT	€ 570.000	€ 3.860	€ 250.000	€ 24.000	€ 292.140						
Eindtotaal			**€ 570.000**	**€ 3.860**	**€ 250.000**	**€ 24.000**	**€ 292.140**						

Projectnaam en nummer: **PJB_171 Vervangingsinvesteringen t.b.v. Rioolgemalen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ter indicatie van de verwachte omvang van vervangingsinvesteringen t.b.v. rioolgemalen. Met behulp van assetmanagement wordt hierin een vertaling gemaakt naar concrete projecten.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20090001	Vervangingsinvesteringen RG	UIT	€ 27.000.000								€ 3.000.000	€ 24.000.000	
Eindtotaal			**€ 27.000.000**								**€ 3.000.000**	**€ 24.000.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_229 Vervangingsinvesteringen transportleidingen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ter indicatie van de verwachte omvang van vervangingsinvesteringen t.b.v. transportleidingen. Met behulp van assetmanagement wordt hierin een vertaling gemaakt naar concrete projecten.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170003	Vervangingsinvesteringen TPL	UIT	€ 12.000.000				€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	
Eindtotaal			**€ 12.000.000**				**€ 2.000.000**	**€ 2.000.000**	**€ 2.000.000**	**€ 2.000.000**	**€ 2.000.000**	**€ 2.000.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_266 Upgrade besturing rioolgemalen i.v.m. cybersecurity**

Toelichting:
In het kader van cybersecurity zijn inventarisaties gemaakt van onze systemen. Daar waar aanpassingen nodig zijn worden die doorgevoerd. In 2019 worden de controllers (CPU) vervangen van de rioolgemalen door versies die de komende jaren ondersteund worden door de leverancier..

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024
M20180014	Upgrade besturing rioolgemalen cybersecurity	UIT	€ 2.000.000			€ 1.000.000	€ 1.000.000					
Eindtotaal			**€ 2.000.000**			**€ 1.000.000**	**€ 1.000.000**					

Projectnaam en nummer: **PJB_199 Vervanging klimaatinstallatie**

Toelichting:
Binnen dit project wordt de vervanging van de klimaatinstallatie op de locatie ’s-Hertogenbosch gerealiseerd

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
70510501	Vervanging klimaatinstallatie	UIT	€ 5.300.000	€ 2.357.651	€ 2.942.349								
Eindtotaal			**€ 5.300.000**	**€ 2.357.651**	**€ 2.942.349**								

Projectnaam en nummer: **PJB_247 Verbouwing Districtskantoor Boven Aa**

Toelichting:
Dit investeringskrediet is opgenomen om de representativiteit van het kantoorpand te verhogen en een (werk)plek te creëren waar meer collega's en samenwerkingspartners hun taak kunnen uitvoeren.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1017100	Verbouwing Districtskantoor Boven Aa	UIT	€ 405.000		€ 405.000								
Eindtotaal			**€ 405.000**		**€ 405.000**								

Projectnaam en nummer: **PJB_197 Vervanging vervoersmiddelen en gereedschap**

Toelichting:
Met dit projectbudget wordt het onderhoud van vervoersmiddelen en gereedschappen gerealiseerd

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1016400	Vervoermiddelen / gereedschap 2018	UIT	€ 1.267.000		€ 1.267.000								
M20080002	Vv vervoerm/gereedschap mj	UIT	€ 4.101.000			€ 1.011.000	€ 900.000	€ 150.000	€ 950.000	€ 720.000	€ 370.000		
Eindtotaal			**€ 5.368.000**		**€ 1.267.000**	**€ 1.011.000**	**€ 900.000**	**€ 150.000**	**€ 950.000**	**€ 720.000**	**€ 370.000**		

Projectnaam en nummer: **PJB_248 Zaakgericht Werken - Nieuw Zaaksysteem**

Toelichting:
De Omgevingswet verplicht ons zaakgericht te gaan werken. Daarnaast moeten we voldoen aan Digitaal 2017, de BIWA en de nieuwe privacywetgeving van de AVG.

Zaakgericht Werken helpt ons hier invulling aan te geven en een inhaalslag te maken in onze (digitale) Dienstverlening.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
I1018200	Zaakgericht Werken/Nieuw Zaaksysteem	UIT	€ 1.473.000		€ 119.976	€ 1.044.743	€ 308.281						
Eindtotaal			**€ 1.473.000**		**€ 119.976**	**€ 1.044.743**	**€ 308.281**						

Projectnaam en nummer: **PJB_200 Digitalisering Aa en Maas fase 2**

Toelichting:
Met dit krediet wordt het digitaal werken gerealiseerd met verbeterde geïntegreerde processen en informatie in het Document Management Systeem (DMS).

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
70410451	Digitalisering Aa en Maas fs2	UIT	€ 900.000	€ 798.764		€ 101.236							
Eindtotaal			**€ 900.000**	**€ 798.764**		**€ 101.236**							

Projectnaam en nummer: **PJB_204 Voorbereidingskrediet diverse werken**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ter voorbereiding van diverse werken.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
70610051	Alg Voorbereidingskred div werken	UIT	€ 500.000									€ 500.000	
Eindtotaal			**€ 500.000**									**€ 500.000**	

Projectnaam en nummer: **PJB_270 Maatregelen digitale transformatie**

Toelichting:
Voor een toekomstbestendig waterschap hebben we een uitbreiding van onze meetnetten, en een optimalisatie en verslimming van onze bedrijfsprocessen nodig

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180018	Maatregelen digitale transformatie	UIT	€ 3.000.000			€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000				
Eindtotaal			**€ 3.000.000**			**€ 750.000**	**€ 750.000**	**€ 750.000**	**€ 750.000**				

Projectnaam en nummer: **PJB_273 Inrichten meetlocaties en aanschaf stroomsnelheidsmeters**

Toelichting:

Om het effect van lozing van effluent op het ontvangende oppervlaktewater te bepalen worden waterkwaliteitsmetingen (totaal stikstof en fosfaat) gedaan boven- en benedenstrooms van de rwzi. Tijdens een eerste inventarisatie door de afdeling O&M is gebleken dat voor een aantal waterlichamen waar de zuiveringen op lozen, onvoldoende debietgegevens voorhanden zijn.

In dit project worden vijf aanvullende meetlocaties ingericht voor het betrouwbaar meten van het debiet van het ontvangende oppervlaktewater als onderdeel van een KRW waterlichaam.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180021	Inrichting meetlocaties en stroomsnelheidsmeters	UIT	€ 175.000			€ 175.000							
Eindtotaal			**€ 175.000**			**€ 175.000**							

Projectnaam en nummer: **PJB_274 ICT – Uitwijklocatie vernieuwing en uitbreiding**

Toelichting:

Langdurige uitval van ICT kan een ernstige verstoring opleveren in onze bedrijfsprocessen. Er zijn al veel maatregelen genomen om continuïteit van ICT te waarborgen. Om deze continuïteit naar een nog hoger niveau te brengen, is een volledig ingerichte ICT uitwijklocatie nodig. Binnen dit project wordt de huidige uitwijklocatie vernieuwd en uitgebreid.

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20180022	ICT – Uitwijklocatie vernieuwing & uitbreiding	UIT	€ 600.000			€ 300.000	€ 300.000						
Eindtotaal			**€ 600.000**			**€ 300.000**	**€ 300.000**						

Projectnaam en nummer: **PJB_245 Waterschapsverkiezingen**

Toelichting:
Dit projectbudget is opgenomen ten behoeven van de 4 jaarlijkse waterschap verkiezingen

Financieel overzicht

KREDIETNR	KREDIETNAAM	UIT/IN	TOTAAL	TM2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	NA 2024	REST
M20170021	Verkiezingen	UIT	€ 2.600.000			€ 1.300.000				€ 1.300.000			
Eindtotaal			**€ 2.600.000**			**€ 1.300.000**				**€ 1.300.000**			

\

Technische vragen

Door mevrouw Hernandez van de fractie 50PLUS is een technische vraag gesteld over de ‘Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas’. Hieronder treft u het antwoord op de gestelde vraag aan.

Vraag
In de begrotingen van 2016 en 2017 zijn we per jaar en krediet van tot maximaal 10.000.000 langlopende lening. Tot zover heeft het WS gebruik van deze leningen gemaakt en op welke manier?

Antwoord
Waterschap Aa en Maas heeft geen gebruik gemaakt van de faciliteit om over extra middelen te kunnen beschikken. De faciliteit wordt als buffer gezien wanneer onverhoopt de reguliere kredietfaciliteit onvoldoende zou zijn.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

Technische vragen

Door mevrouw Slaats-Damen van de fractie Algemene Waterschapspartij zijn technische vragen gesteld over de onderwerpen ‘Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas’, ‘Partiële herziening Keur’, ‘Renovatie kunstwerken regionale wateren’ en ‘Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch’. Hieronder treft u de antwoorden op de gestelde vragen aan.

Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas

Vraag 1
Voorstel tabel pag 4: “VNN” 2018 => moet zijn VJN?

Antwoord
Dit moet inderdaad VJN (Voorjaarsnota) zijn.

Vraag 2
PJB 076 Aa dal Zuid: Tekst afgedekt door plattegrond.

Antwoord
De volledige tekst bij het project PJB 076 Aa Dal Zuid moet zijn;
“ Binnen dit project werken we samen met het gebied aan het verbeteren en robuust maken van het watersysteem door het optimaliseren van de (grond)waterhuishouding ten behoeve van de gebiedsfuncties en het bereiken van de gewenste ecologische en chemische waterkwaliteit.”

Vraag 3
Projectenboek: GGOR Landbouw Biezenloop en GGOR Gemert Bakel. Waarom titel soms met en soms zonder “Landbouw”?

Antwoord
In het WBP 2016-2021 is de oorspronkelijke benaming GGOR Landbouw. Bij GGOR projecten kijken we echter breder naar aangrenzende functies dan enkel die van landbouw. Projecten die al eerder gestart waren hebben nog de oorspronkelijke benaming GGOR landbouw. Nieuwe projecten krijg de benaming GGOR of wanneer ze integraal met andere opgaven worden opgepakt enkel de gebiedsplaatsaanduiding.

Vraag 4
PJB 055: Bovenlandse Sluis werd toch vorig jaar al aangepakt?

Antwoord
Het project Bovenlandse Sluis is inderdaad al eerder opgepakt en gerealiseerd. Aangezien er nog afrondende werkzaamheden plaats vinden / hebben gevonden is het project ook nog niet financieel afgesloten en staat hij daarom nog in het projectenboek.

Vraag 5
PJB 119 renoveren druktoren Erica: Wat is een druktoren? Een soort rioolgemaal?

Antwoord
Een druktoren is een grote stalen rechtopstaande pijp (vloeistofbassin) boven het maaiveld die zorgt voor een constante afvoer van rioolwater.

Partiële herziening Keur

Vraag 6
Argumenten, 1.2 pag 4: Graag voorbeeld van publiek werk op waterschapseigendom.

Antwoord
Het gaat er in dit geval niet specifiek om dat een publiek werk op waterschapseigendom is geplaatst. Het gaat er om dat een werk (bv een hekwerk, tuinhuisje, dam met duiker), zowel van particulieren als andere overheden, dat geplaatst wordt op eigendom van het waterschap niet toegestaan is zonder expliciete privaatrechtelijke toestemming van het waterschap. Onder de huidige beleidsregels is dit nog een toetsingscriterium bij vergunningverlening (bestuursrechtelijke/ publiekrechtelijke toetsingskader), maar dit dient n.a.v. rechtspraak te worden losgelaten omdat die toestemming een strikt privaatrechtelijke kwestie is.

Vraag 7
Definitief besluit eerste herziening: “Oppervlaktelichamen hebben diversie functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart.” => Waterhuishouding?

Antwoord
Verbetering: ‘’Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functie in de water**huis**houding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart’’.

Vraag 8
Definitief besluit hydrologische uitgangspunten, tweede herziening:
‘Tabel pagina 6: GHG: wat betekent dit, gemiddeld hoogste grondwaterstand? Of Gemiddelde hoogte grondwater, . . ?’

Antwoord
In de geconsolideerde versie Definitieve hydrologisch achtergronddocument wordt op p.8 de betekenis gegeven van GHG: ‘’Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand’’

Vraag 9
Pagina 15 Activiteitenbesluit: Graag uitleg kader en afbeelding met regels voor pot en containerteelt.

Antwoord
De voorschriften voor het lozen van afvalwater afkomstig van het telen en kweken van gewassen in de open lucht (pot- en containerteelt) staan in de artikelen 3.86 t/m 3.88 van het Activiteitenbesluit. Er wordt daarin een onderscheid gemaakt of de teelt op doorlatende of niet-doorlatende ondergrond plaatsvindt. De regels en de afbeeldingen in het Besluit hydrologische uitgangspunten zien op de gevallen dat er sprake is van een niet-doorlatende ondergrond.

Allereerst de voorschriften uit het Activiteitenbesluit die van toepassing zijn op de pot- en containerteelt op niet-doorlatende ondergrond:

Artikel 3.87 Activiteitenbesluit

- Bij het lozen van afvalwater in een oppervlaktewaterlichaam, op of in de bodem of in een vuilwaterriool als gevolg van de teelt van gewassen in substraat wordt voldaan aan het tweede tot en met negende lid.
- 2 Het lozen van afvalwater afkomstig van de teelt van gewassen op een niet-doorlatende ondergrond is toegestaan, indien:
    - a. bij een teeltoppervlak van ten hoogste 500 vierkante meter bij bemesting uitsluitend gebruik wordt gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.
    - b. bij een teeltoppervlak van meer dan 500 vierkante meter:
        - 1°. hemelwater en drainwater worden opgevangen in een opvangvoorziening van ten minste 1.200 kubieke meter per hectare teeltoppervlak;
        - 2°. het water uit de opvangvoorziening wordt gebruikt als eerste gietwaterbron, en
        - 3°. de bedrijfsvoering erop is gericht om na bemesting of bespuiting de eerste 50 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak te allen tijde op te kunnen vangen in de opvangvoorziening.
- 3 In afwijking van het tweede lid, onderdeel b, onder 1°, kan worden volstaan met een opvangvoorziening met een capaciteit van ten minste 500 kubieke meter per hectare teeltoppervlak, indien aanvullend gietwater wordt gebruikt met een natriumgehalte dat gelijkwaardig is aan dat van hemelwater.
- 4 Indien de capaciteit van de opvangvoorziening, bedoeld in het tweede en derde lid, volledig is benut wordt het hemelwater geloosd via een overstortvoorziening, die is aangebracht voorafgaand aan de opvangvoorziening.
- 5 In afwijking van het tweede en derde lid wordt bij de buitenteelt van aardbeienplanten op trayvelden drainwater opgevangen en hergebruikt en is de bedrijfsvoering erop gericht dat na bemesting of bespuiting de eerste 30 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak wordt opgevangen en hergebruikt.
- 6 Bij het lozen van afvalwater als gevolg van de teelt op een doorlatende ondergrond, wordt bij bemesting uitsluitend gebruik gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.

- 7 In afwijking van het zesde lid kan het bevoegd gezag gedurende de perioden dat het gebruik van de in dat lid bedoelde meststoffen redelijkerwijs niet mogelijk is bij de teelt van aardbeienplanten op trayvelden, bij maatwerkvoorschrift het gebruik van andere meststoffen toestaan, indien het aanbrengen van een niet-doorlatende ondergrond redelijkerwijs niet mogelijk is en het belang van de bescherming van het milieu zich daartegen niet verzet.
- 8 In afwijking van het zesde lid is bij de teelt waarbij bemesting plaatsvindt via een druppelsysteem, het gebruik van meststoffen als bedoeld in dat lid, niet verplicht, indien de watergift en de meststoffengift zijn afgestemd op de behoefte van het gewas, waarbij rekening is gehouden met de relevante specifieke teeltomstandigheden.
- 9 Het bevoegd gezag kan bij de teelt op een doorlatende ondergrond, waarbij door middel van een drainagesysteem op een oppervlaktewaterlichaam wordt geloosd, indien de bescherming van het milieu daartoe noodzaakt, bij maatwerkvoorschrift bepalen dat het drainagewater wordt opgevangen en hergebruikt.

In de tabel en afbeeldingen wordt gedoeld op de gevallen wanneer er een teeltoppervlak is van meer dan 500 m2.

- In het kader wordt 50m3/ha aangehaald, dit volgt uit artikel 3.87, lid 2, sub b, sub 3 van het Activiteitenbesluit. Dit moet altijd worden opgevangen.
- Daarnaast wordt in het kader aangegeven dat er 500 m3/ha moet worden opgevangen. Deze plicht volgt uit artikel 3.87 lid 3. Opgemerkt dat deze plicht geldt voor teeltoppervlakken van meer dan 500 m2.
- Vervolgens wordt in het kader aangegeven hoeveel, en op welke manier er gecompenseerd moet worden; dit is een combinatie van de regels uit het Activiteitenbesluit en de regels van de Keur (HNO= hydrologisch neutraal ontwikkelen zoals bedoeld in Beleidsregel 13 van de Keur).
- Deze zelfde combinatie van voorschriften uit het Activiteitenbesluit en uit de Keur wordt middels de afbeeldingen verduidelijkt.

Vraag 10

Definitief hydrologisch achtergronddocument:
‘Ongedraineerde sportvelen en gedraineerde percelen gelden als onverhard oppervlak’. Vraag: hoezo bij gedraineerde percelen?

Antwoord

Vooropgesteld dat deze uitleg c.q. definitie eveneens opgenomen staat in het huidige achtergronddocument Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels (van 2015) voor afvoeren van hemelwater. Het hemelwater dat geïnfiltreerd is in de onverharde grond en in het drainagesysteem terecht is gekomen, is niet dezelfde hoeveelheid dat afwatert in de watergangen als hemelwater dat versneld afvoert van verhard oppervlak, omdat een (groot) deel van het geïnfiltreerde water niet afwatert via het drainagesysteem maar in het grondwaterpakket blijft.

4.3 Renovatie van kunstwerken in de regionale wateren

Vraag 11
Duurzaam GWW methodiek? Ik begrijp dat het over een manier van aanpak gaat. Graag nader uitleg.

Antwoord
Van de duurzaam GWW methodiek gebruiken wij als waterschap twee onderdelen; **het ambitie-web** en **de omgevingswijzer.**
Bij de eerst genoemde wordt gekeken naar 12 duurzaamheid aspecten. Voor het betreffende project wordt in het beginstadium gekeken welke aspecten relevant zijn en waar "duurzaamheidswinst" is te halen.
Het web kent vier niveaus (0,1,2,3).

0 staat voor niet van toepassing
1 wettelijk kader vasthouden
2 wellicht kansrijk
3 speerpunt om energie in te steken

Hieronder is een ingevuld web weergegeven (van een ander project) waaruit blijkt dat in betreffend project de meeste winst is te halen uit het toepassen van de meest geschikte/ duurzame materialen.

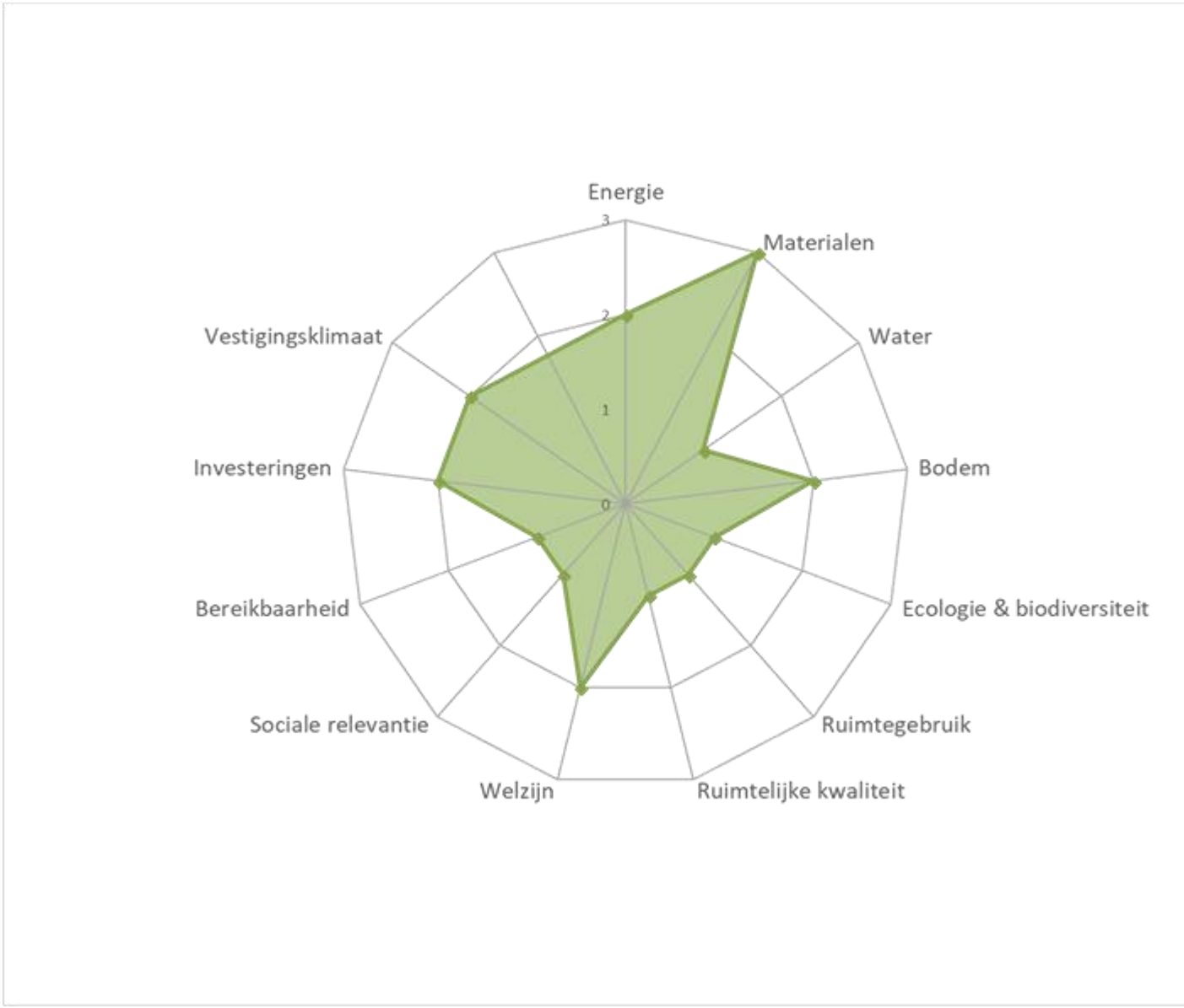

Bij de omgevingswijzer wordt meer gekeken naar het object in zijn directe omgeving. Zijn er samenwerkingsconstructies te bedenken met andere partijen, biedt het object kansen op recreatief/ educatief vlak. Heeft het object invloed op het vestigingsklimaat van bedrijven e.d.
Voor de 20 objecten in de regionale kering gaan we bijvoorbeeld kijken of er in de fietsroutes in de omgeving verbeteringen mogelijk zijn en welke partners we daar voor moeten benaderen.

De duurzaam GWW methodiek kent nog 2 tools die we (nog) niet gebruiken;

Duocalc een reken- begrotingsprogramma dat met name kijkt naar de inzet van nieuwe materialen en de invloed op het milieu.
Dit programma sluit nog onvoldoende aan op onze behoefte en mist de relatie met de marktpartijen waarmee we in de uitvoering werken.

CO2 prestatieladder marktpartijen kunnen zich laten “ranken” op basis van milieubewust ondernemen. Er zijn nog onvoldoende marktpartijen die hier mee bezig zijn waardoor er onvoldoende vissen in de vijver zitten.

4.4 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch

Vraag 12
Bij nood-piekafvoer wordt scheepvaart gestremd. Dus hoezo geen hinder voor scheepvaart? (pag en en pag 4 van voorstel)

Antwoord
Ten eerste komt er over sluis 0 geen beroepsscheepvaart meer, dit gaat nu via het Maximakanaal. De gemeente wil een kleinere sluis zodat ze het centrum bereikbaar kunnen maken voor recreatievaart, omdat de grootte van de huidige sluis enkel zeer beperkt schutten toelaat en daarmee niet aantrekkelijk is voor recreatievaart. De piekafvoer van 31 m3/s bereikt het RWS door naast de maximale capaciteit van de omloopriolen ook de sluisdeuren open te zetten in de Zuid-Willemsvaart (Sluis Schijndel en de sluizen 4, 5 en 6). Op zo’n moment wordt de scheepvaart gestremd. Met de capaciteit van de aangevraagde omloopriolen hoeven de sluisdeuren bij sluis 0 niet opengezet te worden en kan het Waterschap onafhankelijk van de gemeente de afvoer regelen.

Vraag 13
Kunnen Dieze en Drongelens Kanaal afvoer van 31 m3/s aan?

Antwoord
Ja, op dit moment zou de piekafvoer over ditzelfde traject gaan, echter dan via poeldonk naar stadsAa naar Dieze of Drongelens kanaal. De maximale afvoeren zijn afhankelijk van Maasstand, maar kunnen oplopen tot meer dan 100 m3/sec.

Vraag 14
Sluis wordt voor levensduur van 100 jaar aangelegd. Is, met oog op klimaatscenario’s, capaciteit van 31m3/s voldoende?

Antwoord
Ja, het is juist met oog op klimaatadaptatie, want met gevraagde capaciteit bij sluis 0 heb je de volledige huidige capaciteit van Poeldonk naar (stads)Aa als buffer. *En de 31 m3/sec hangt samen met de capaciteit van sluis schijndel en sluis 4,5 en 6.*

Vraag 15
Verbetering van waterkwaliteit: Argument is dat omloopriolen zorgen voor meer doorstroming bij droge perioden. Wordt tijdens zo’n droge periode wel water afgevoerd via Stadstraverse? Of wordt het water dan voornamelijk door de stads-Aa geleid vanwege ecologisch belang?

Antwoord
Het zal inderdaad afhangen van de beschikbaarheid van water en op zo'n moment kan het waterschap dan zelf sturen. Op dit moment is er geen enkele sturing mogelijk bij sluis 0.

Vraag 16
Graag uitleg aflaatwerk Poeldonk. – afvoer kanaalwater op stads Aa – buffer bij schutverlies kanaal.

Antwoord
Het aflaatwerk Poeldonk transporteert water uit de Zuid-Willemsvaart via de Aa bij De Brand richting stadsAa. Rijkswaterstaat gebruikt Poeldonk om het peil van het Maximakanaal te reguleren. In de toekomst zal dit ook via de omloopriolen bij sluis 0 kunnen.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

Technische vragen

Door de heer Gijsen van de fractie Geborgden zijn technische vragen gesteld bij het onderwerp 'Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas'. Hieronder treft u de antwoorden op de gestelde vragen aan.

Vraag 1

Personeelsaantallen

Alleen op voorblad kengetallen P 3 staat 445,65 fte maar of dat slaat op de huidige toestand of de begroting is mij niet duidelijk.Ik heb dus de volgende vragen:
- waar staan de fte aantallen
- waar kan ik het verloop vanaf 2017 jaarrekening naar begroot 2018 en vervolgens B 2019 vinden
- indien geen overzicht van verloop fte's niet in de begroting opgenomen dan graag zo'n overzicht en dan ook nog uitgesplitst naar verloop totaal uitgesplitst naar watersysteem en waterzuivering.

Antwoord

De op pagina 3 vermelde 445,65 fte hebben betrekking op het begrotingsjaar 2019.
De FTE aantallen zijn voor 2018 en 2019 zijn de volgende:

	Begroting 2018	Begroting 2019
Bestuur (dijkgraaf)	1,00	1,00
Dagelijks bestuur	4,00	4,00
Algemeeen bestuur	26,00	26,00
Organisatie	438,57	445,65
Totaal bezetting (* 1 FTE)	**469,57**	**476,65**

Tekstueel is het volgende opgenomen in de begroting op pagina 37.
"Die veranderende wereld vraagt nogal wat van onze organisatie. Bij de VJN 2018 is ingezet op extra personele capaciteit binnen Aa en Maas. Ontwikkelingen kunnen consequenties hebben voor de benodigde personele capaciteit. Wanneer dit het geval is wordt u hierover geïnformeerd.
In de programmabegroting 2018 waren 438,57 fte opgenomen en de programmabegroting 2019 gaat uit van 445,65 fte. Een stijging van (afgerond) 7 fte waarbij 6 fte al onderdeel uitmaakte van de VJN 2018 (3 fte uitbreiding in het kader van maatregelen afvalwaterstrategie en 3 fte voor de ICT opgave/digitale transformatie en cyber security). De resterende uitbreiding van 1 fte betreft een werkervaringsplaats."

Een verloop van het aantal FTE kan als volgt worden gepresenteerd:

Formatie Jaarrekening 2017 (FTE)		Formatie Programmabegroting 2018 (FTE)		Formatie Programmabegroting 2019 (FTE)	
Geraamde formatie	397,7	Geraamde formatie	420,1	Geraamde formatie	438,6
Uitvoering HWBP (vervanging medewerkers werkzaam op dit project).	10	Uitvoering HWBP (vervanging medewerkers werkzaam op dit project)	4,7		
Vervanging van medewerkers die langdurig ziek zijn, functioneringsproblemen hebben en/of boven-formatief zijn en zodoende deel uitmaken van de Algemene Dienst* (3 fte).	3	Vervanging van medewerkers die langdurig ziek zijn, functioneringsproblemen hebben en/of boven-formatief zijn en zodoende deel uitmaken van de Algemene Dienst* (3,4 fte). Structurele inhuurbudget dat vrijgemaakt is voor extra formatie (5,4 fte)	8,8		
		Uitbreiding formatie n.a.v. Scenario 2 uit de Voorjaarsnota: procesautomatisering, 'weer, een uitdaging', doordenken calamiteitenscenario's, energieneutraal Aa en Maas/ duurzaamheid, afvalwaterstrategie .	5		
				Uitbreiding formatie uit de Voorjaarsnota 2018: Capaciteitsuitbreiding t.b.v. voorbereiding en realaisatie projecten en maatregelen afvalwaterstrategie.	3
				Uitbreiding formatie uit de Voorjaarsnota 2018: Extra capaciteit voor info veiligheid en ICT opgave (digitale transformatie en cybersecurity)	3
				Werkervaringsplaats	1
Formatie realisatie 2017	**410,7**	**Totaal geraamde formatie 2018**	**438,6**	**Totaal geraamde formatie 2019**	**445,6**

De nieuwe FTE's in 2019 zijn als volgt te verdelen over de taken: 5,5 FTE is toe te wijzen aan waterzuiveringsbeheer en 1,5 FTE is toe te wijzen aan watersysteembeheer.

Vraag 2

Stijging kosten personeelslasten

De totale loonkosten stijgen 4.8 %. De personeelskosten stijgen bij de Waterzuivering slechts 2%. Er heeft blijkbaar een verschuiving van FTE´s plaatsgevonden van zuivering naar watersystemen. Graag in het gevraagde FTE overzicht een splitsing voor waterzuivering en watersystemen.

Antwoord:

Hierboven is aangegeven wat de splitsing is voor de additionele FTE's voor het jaar 2019. Voor 2019 komt het percentage van 2,0% (€ 204.631) overeen met de gevraagde capaciteit en middelen voor "zuiveren "(€ 225.000). Het feit dat watersysteembeheer relatief gezien een hoger bedrag krijgt toegewezen ligt aan de kostenverdeelsystematiek (aan de taak watersysteem worden meer kosten toegerekend dan aan de taak waterzuiveringsbeheer). De verdeling van de loonkosten over de taken is ook afhankelijk onder welke taak nieuwe FTE's vallen. Ook de inschaling van FTE's per taak kan leiden tot verschuivingen.

Vraag 3

Kostenstijging

De kostenstijging ten opzichte van de schattingen van de voorjaarnota zijn te wijten aan de hogere kosten voor personeel + 3,5 % cao volgens de toelichting van de begroting, pagina 105; in totaal € 1.640 K Nu staat in de voorjaarsnota op pagina 23 dat in de voorjaarsnota rekening gehouden is met een stijging van 1.5 % hetgeen resulteerde in een stijging van 498K plus 332 K in totaal dus € 830 K Nu roept dit de volgende vraag op: Is nu het totale effect van de cao stijging € 1640 K plus € 830 dus € 2430K ?

Antwoord

Nee, de stijging van de personeelslasten doorberekenend naar de twee taken watersysteem beheer en zuiveringsbeheer is in totaal € 1.640 hoger ten opzichte van de voorjaarsnota.

Totaal P-lastVJN2018	***32.545.439***	zie pag 36 vjn2018
Totaal volgens doorgerekende PB2019	34.185.837	zie pag 93 begroting 2019
Verschil	*-1.640.398*	

Vraag 4

Loonsomstijging

De totale loonsom stijging is € 2.526 K volgens pag. 82 en 88 en dat betekent dat de loonkosten stijging ruim 7.5 % bedraagt Hiervan is een deel door extra FTE € 225k volgens de voorjaarsnota. Maar dan is er een toch een loonkostenstijging ex aantallen van tegen de 7 %. Overal staat dat de CAO stijging 3,5 % is; dat wijkt toch flink af van de stijging in de begroting? Kun je dat uitleggen?

Antwoord:

Allereerst is het deel van de extra fte in totaliteit € 480 (€ 255.000 capaciteitsuitbreiding afwaterstrategie en € 225.000 info veiligheid en ICT opgave). Het verschil van de totale loonsom voor de 2 taken zijnde € 2.526.000 gecorrigeerd met de extra benodigde FTE geeft een nog te verklaren verschil van € 2.046.000 ten opzichte van de begroting 2018. Het effect van de loonstijging van 3,5% over 2018 cumuleert door naar 2019 en verder. Daarbij opgeteld de loonstijging voor 2019 (vanaf april 3,25% lonen en 0,75% IKB vanaf 1 januari) geeft ten opzichte van de begroting 2018 een totale stijging van afgerond 7%.

Vraag 5

Het EMU-saldo

Het EMU saldo is in 2018 € 11.567 K negatiever dan toegestaan (- 18.700). Wat is daarvan de consequentie?

Antwoord:

Het EMU saldo van waterschap Aa en Maas maakt onderdeel uit van het totale EMU saldo van de lagere overheden (gemeenten en waterschappen). Het feit dat voor 2018 het EMU saldo van Aa en Maas negatiever is dan toegestaan is daarom van beperkte invloed op het totale saldo. Voor alle waterschappen is een macronorm afgesproken waaronder alle waterschappen moeten blijven. Een individueel waterschap mag van de norm afwijken. Belangrijk is om te vermelden dat dit het begrote EMU saldo is. De werkelijkheid valt over het algemeen, door het achterblijven van investeringen t.o.v. de begroting, lager uit.

Het EMU saldo van de begroting 2017, was net als de begroting 2018, negatiever dan toegestaan. Het werkelijke gepresenteerde EMU saldo bij de jaarrekening 2017 viel wel binnen de toegestane referentiewaarde. Oorzaak hiervan is dat de lagere realisatie van de investeringen, lagere afschrijvingskosten en de werkelijke mutaties van de reserves bepalen vooral het resultaat.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

Technische vragen

Door de heer Janssen van de fractie Water Natuurlijk is een technische vraag gesteld over de 'Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas'. Hieronder treft u het antwoord op de gestelde vraag aan.

Vraag
Onze fractie wil graag weten of er in de begroting 2019 wel of geen investeringen zijn opgenomen buiten de uitbreiding van de personeelsformatie voor de uitvoering van de vastgestelde afvalwaterstrategie.

Op pagina 31 van de begroting wordt aangegeven dat de ambitie om de effluentkwaliteit te verbeteren om het effect op het ontvangende oppervlaktewater te verminderen, is opgenomen in de vastgestelde Afvalwaterstrategie **welke nu in uitvoering is**.

Op pagina 46 is het investeringsvolume vermeld. Daarbij is echter aangegeven dat de verwachte investeringen naar aanleiding van de afvalwaterstrategie niet in deze doorrekening zijn meegenomen.

Betekent dit dat er in de begroting 2019 buiten de personeelsuitbreiding geen enkele ruimte is voor investeringen welke voortvloeien uit onze vastgestelde afvalwaterstrategie?

Antwoord
In het projectenboek, zie hiervoor Bijlage 4 "Projecten naar programma's", zijn als onderdeel van het programma Schoon Water op pagina 117 en 118 investeringen opgenomen die betrekking hebben op de afvalwaterstrategie. Deze investeringen hebben vooral effect op de komende begrotingsjaren(vanaf 2020). Zo is de "Effluentverbetering rwzi's" opgenomen voor een bedrag ad. € 100.200.000. De verwachte invulling en uitvoering hiervan is medeafhankelijk van het nieuwe WBP en de keuzes die voortvloeien uit de afvalwaterstrategie.

Bij de begroting 2018 is een extra tariefsverhoging van 1% voor de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing vastgesteld. Hiermee wordt de egalisatiereserve Zuiveringsbeheer extra gevoed. De omvang van de egalisatiereserve bedraagt per 2019 € 16.223.497 en loopt op naar € 33.095.399 in 2028. In het financieel beleid is opgenomen dat de minimumomvang van de egalisatiereserve 7% van de nettokosten voor zuiveringsbeheer is. De omvang van de egalisatiereserve bedraagt in 2019 31,0% en in 2028 57,7% en is daarmee ruim hoger dan de minimumomvang. Toekomstige investeringen zijn dermate omvangrijk dat voorzien wordt dat de nettolasten- en tariefontwikkeling bij zuiveren fors gaan oplopen. Om die tariefstijging te dempen kan op termijn die egalisatiereserve worden ingezet.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 4.1.A. **Projectenboeknummer en -naam: _** **Corsa dossiernummer:** **Voorstelnummer BABS**: 46176

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018 Cie. AFZ 25-10-2018	Verheijen L.H.J.

Agendaonderwerp: Informatienota kosten(overzicht) droogte (1e NAZENDING)
Voorstel: Kennis te nemen van de informatienota en het kostenoverzicht.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp: Liggen de volgende stukken ter inzage:
De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden: 1. Financieel inzicht Droogte 2018

INFORMATIENOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

KENNISNEMEN VAN

Financieel inzicht Droogte 2018

PROBLEEMSTELLING

Tijdens de themacommissie d.d. 22 oktober 2018 is in de presentatie over Droogte 2018 aangegeven dat tijdens de Droogte 2018 de organisatie ruim 5000 uren (± € 600.000,--) heeft gewerkt aan alle maatregelen en circa € 130.000,-- heeft besteed om alle maatregelen uit te (laten) voeren. Dit is ten koste gegaan van het reguliere werk. In bijgevoegd overzicht is een specificatie van deze kosten te vinden.

KERNBOODSCHAP

Tijdens de Droogte 2018 heeft ons waterschap ruim € 700.000,-- besteed om alle maatregelen te kunnen (laten) nemen.

CONSEQUENTIES

nvt

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

nvt

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

nvt

VERVOLG

In het Algemeen Bestuur van 14 december 2018 zal bij een eventuele structurele uitbreiding een begrotingswijziging voorliggen.

BIJLAGEN

1. FINANCIEEL INZICHT DROOGTE 2018

VERSIEDATUM

22 OKTOBER 2018

Afdeling	Functie/eenheid	Betrokken functies		uren	Euro's	Euro's	Kosten inzet middelen toelichting	Afdelingstarief 2018		UrenXtarief
Beleid en Advies		(strategisch) adviseur watersystemen	969	969			nvt	€	63,02	€ 61.066,38
District Boven Aa		Medewerkers B&O, gebiedsbeheerders, Adviseur watersystemen	969	969		€ 16.000	afvissen, pomp Esperloop, vergoeding	€	84,16	€ 81.551,04
District Raam		Medewerkers B&O, gebiedsbeheerders, Adviseur watersystemen	969	969		€ 1.500	Visnetten, vervoercontainer vis, inzet aannemer. Inhuur kr	€	80,31	€ 77.820,39
District Beneden Aa		Medewerkers B&O, gebiedsbeheerders, Adviseur watersystemen; gedurende ca 3 maanden juni, juli, aug	969	969		€ 1.000		€	81,83	€ 79.293,27
District Hertogswetering		Medewerker B&O, gebiedsbeheerder Adviseur watersystemen en Keringen	969	969		€ 73.000	huur pompen, diesel, beregenen kering	€	79,11	€ 76.657,59
Onderzoek en Monitoring		Informatiespecialist, Adviseur hydrologie, ecologie, waterkwaliteit, liaison waterschap de dommel	775	775		€ 25.000 € 5.000 € 10.000	vnl AQUON extra analyses blauwalg & toxines afvangen vis berekeningen grondwater	€	84,88	€ 65.782,00
Adviesstaf	Communicatie	(senior)Adviseur communicatie	775	1200				€	71,55	€ 85.860,00
Handhaving		medewerkers handhaving, toezichthouders, juristen		290				€	82,93	€ 24.049,70
Advies Zuiveren		Adviseur zuiveren en afvalwaterketen		17				€	81,41	€ 1.383,97
Plan advies en Vergunningen		medewerker waterwetloket		8				€	77,94	€ 623,52
Grondzaken en inrichting		medewerker grondzaken (pacht, schapen)		10				€	82,45	€ 824,50
Onderzoek en Monitoring		WAT voorzitter		80				€	84,88	€ 6.790,40
O&R		WAT voorzitter		90				€	70,25	€ 6.322,50
		Centrale wacht		28						
		Belpanel		9						
O&R		ICO O&R		80				€	70,25	€ 5.620,00
			7432			**€ 131.500**				**€ 573.645,26**

€ 705.145,26

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 4.1.B. **Projectenboeknummer en -naam:** _ **Corsa dossiernummer:** **Voorstelnummer BABS**: 46178

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018 Cie. AFZ 25-10-2018	Verheijen L.H.J.

Agendaonderwerp: AB-adviesnota inzake Samenwerkingsovereenkomst ter uitvoering waterdoelen (STUW) (1e NAZENDING)
Voorstel: 1. Kennis te nemen van de stand van zaken rond STUW. 2. Het DB te mandateren voor het ondertekenen van het addendum STUW. 3. Het DB te mandateren voor het uitwerken en ondertekenen van een overeenkomst met de provincie voor het oppakken van verdrogingsbestrijdingsprojecten in Wijboschbroek en Sang en Goorkens.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp: Liggen de volgende stukken ter inzage:
De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden: 1. 1. Verwachte prestaties stuw per waterschap 2. 2. MTR STUW definitief 3. 3. Addendum STUW

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

VOORSTEL:

1. Kennis te nemen van de stand van zaken rond STUW.
2. Het DB te mandateren voor het ondertekenen van het addendum STUW.
3. Het DB te mandateren voor het uitwerken en ondertekenen van een overeenkomst met de provincie voor het oppakken van verdrogingsbestrijdingsprojecten in Wijboschbroek en Sang en Goorkens.

PROBLEEMSTELLING

Op 25 mei 2016 is de Samenwerkingsovereenkomst ter uitvoering waterdoelen (STUW) ondertekend door de provincie en de Brabantse Waterschappen. Hierin zijn afspraken gemaakt over de realisatie van Natte Natuurparels, beekherstel, vispassages en waterberging in de periode 2016 - 2021. Inmiddels zijn we meer dan 2 jaar onderweg en is een Midterm Review (bijlage 2) opgesteld waarin wordt terug gekeken naar hoeveel er inmiddels gerealiseerd is en wat de verwachting is dat eind 2021 gerealiseerd zal zijn.

Prestatie Totaal vier waterschappen	Eenheid	Afspraak STUW	Gerealiseerd Peildatum 1 maart 2018	Pijplijn	Totaal	Prognose 2021
Verdrogingsbestrijding (NNP)	hectare	6305	0	2168	2168	34%
Beek & Kreek herstel	kilometer	178	13,5	145,5	159	89%
Vismigratie	aantal	124	30	85	115	93%
Waterberging	hectare	285	42	293	335	117%

In de MTR wordt geconstateerd dat de doelstellingen in Noord-Brabant op het vlak van waterberging gehaald zullen worden, voor beekherstel en vismigratie worden de doelen bijna gehaald. De prestaties op het vlak van verdrogingsbestrijding (Natte Natuurparels) blijven achter.
Voor waterschap Aa en Maas geldt dat zoals het er nu voorstaat de prestaties voor waterberging, vismigratie en beek- en kreekherstel gehaald zullen worden. Aandachtspunt is wel de benodigde capaciteit voor de komende jaren. Met de verwachte prestaties van Aa en Maas de achterblijvende prestaties bij waterschap De Dommel en Brabantse Delta (zie bijlage 1) wordt deels gecompenseerd voor). Voor verdrogingsbestrijding (natte natuurparels) blijven de prestaties ook bij Aa en Maas achter.

Er zijn nu twee vervolgstappen voor Aa en Maas relevant:

1. Aanvullende afspraken in een addendum STUW
2. Aanvullende afspraken met de provincie om de Natte Natuurparel-prestaties bij Aa en Maas te vergroten.

BEOOGD EFFECT
Dit voorstel moet er toe bijdragen dat de doelstellingen zoals die in STUW zijn opgenomen voor KRW, verdrogingsbestrijding en waterberging zoveel mogelijk worden behaald.

ARGUMENTEN

2.1 Met het addendum bereiden we ons voor op afspraken voor de periode tot en met 2027
De uiteindelijke deadline voor de meeste maatregelen uit STUW ligt in 2027 (KRW en Natuurnetwerk Brabant). Gelet op de problemen met de realisatie is afgesproken om aanvullende afspraken vast te leggen in een addendum bij STUW (zie bijlage 3). De belangrijkste aanvullende afspraken zijn:
- Alle inrichtingsmaatregelen voor de KRW vallen nu onder STUW (oorspronkelijk sloot de provincie 50% financiering van natuurvriendelijke oevers uit).
- We werken samen met de provincie een concrete programmering uit voor alle STUW-opgaven tot en met 2027. Uit die programmering moet duidelijk blijken of het realistisch is om alle maatregelen in de periode tot en met 2027 te realiseren. Die programmering is de basis voor nieuwe afspraken voor de periode tot en met 2027.
- We continueren de uitwerking van versnellingsmaatregelen.

2.2 De afspraken uit het addendum kosten weinig extra inzet voor het waterschap en leveren ons ruim € 1 miljoen aan extra cofinanciering van de provincie op.
De aanvullende afspraken in het addendum sluiten aan bij de acties die toch al nodig zijn om tot een nieuw WBP voor de periode 2022 – 2027 te komen en leiden dus niet tot veel extra inzet/kosten voor Aa en Maas.
De 50% medefinanciering van de provincie in de realisatie van natuurvriendelijke oevers scheelt Aa en Maas in de periode tot en met 2021 (uitgaande van realisatie van 50 km en de normkosten van € 45.000,- per km) ruim € 1 miljoen.

3.1 De provincie heeft enkele obstakels in de grondverwerving voor Natte Natuurparels weggenomen.
De provincie heeft diverse belemmeringen voor het oppakken van Natte Natuurparels bij Aa en Maas weggenomen. Tot nu toe gold voor de Natte Natuurparels in het provinciale gedeelte van het natuurnetwerk Brabant 50% cofinanciering vanuit de provincie voor de grondverwerving. De provincie heeft besloten om dit percentage, onder voorwaarden dat het waterschap de grondverwerving trekt en organiseert, te verhogen naar 85%. Daarmee ligt het gelijk aan de cofinanciering in het rijksdeel van het natuurnetwerk.
De provincie heeft ook besloten om garant te staan voor de laatste 15% als er geen eindbeheerder gevonden wordt. Hiermee is ook het risico afgedekt dat het waterschap gronden koopt en er vervolgens geen partij is die 15% wil bijleggen en het beheer op zich wil nemen. Deze versnellingsmaatregelen van de provincie vergroten de mogelijkheden om de anti-verdrogingsdoelstellingen in de natte natuurparels te halen.

3.2 Uit een verkenning blijkt dat er kansen liggen voor het opstarten van projecten in Wijboschbroek en Sang en Goorkens.
Naar aanleiding van de constatering dat de realisatie van de natte natuurparels bij Aa en Maas achterblijft is samen met de provincie en het GOB (Groen Ontwikkelfonds Brabant) inmiddels een verkenning uitgevoerd in de gebieden Sang en Goorkens en Wijboschbroek. In beide gebieden blijkt het, mede als gevolg van de bij 3.1 benoemde

provinciale besluiten, kansrijk om een project te starten, ons actief te gaan bewegen op de grondmarkt en een inrichtingsplan uit te gaan werken. De opgave in Wijboschbroek en Sang en Goorkens beslaat zo'n 550 ha. Met het oppakken van deze natte natuurparels kunnen we tot 90% van de afgesproken doelen halen, ten opzichte van 33% nu.

3.3 De planning is om in december een overeenkomst met de provincie te ondertekenen over het oppakken van de projecten Wijboschbroek en Sang en Goorkens.
Als we de projecten Wijboschbroek en Sang en Goorkens willen opstarten zijn goede afspraken met de provincie nodig. Het gaat dan om rollen, inzet van mensen, financiering, etc. De insteek is dat het waterschap de beide projecten trekt, maar wel gebruik kan maken van capaciteit van de provincie (DLG-pool). Aa en Maas betaalt niet voor de grondverwerving en niet voor de ecologische inrichting (alleen voorfinanciering).De kosten voor de hydrologische inrichting worden 50-50 gedeeld tussen provincie en waterschap. De afspraken worden vastgelegd in een overeenkomst. Als er in december getekend wordt kunnen de projecten begin 2019 opgestart worden. Gevraagd wordt het DB te mandateren om die ondertekening voor te bereiden en te verrichten.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S
3.1 De projecten Wijboschbroek en Sang en Goorkens zullen in 2021 niet 100% gerealiseerd zijn.
Voor volledig hydrologisch herstel in de beide gebieden moet nog veel gebeuren en zijn we afhankelijk van de vrijwillige medewerking van een groot aantal grondeigenaren. De verwachting is niet dat we de doelen in 2021 volledig gerealiseerd hebben.
Het is wel nodig om de projecten nu op te starten om de doelstellingen uiterlijk in 2027 wel gehaald te hebben.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK
De projecten Wijboschbroek en Sang en Goorkens dragen bij aan de doelstellingen van het WBP 2016 – 2021. Met de kosten hiervoor is in de Meerjarenraming rekening gehouden.

De projecten zijn nog niet opgepakt omdat er onvoldoende zicht was op grondverwerving. Nu liggen er wel kansen.
Het project Wijboschbroek is al wel opgenomen in het Projectenboek. Het project Sang en Goorkens nog niet.
Na het starten van de projecten zullen AB-voorstellen worden opgesteld met de aanvraag van een voorbereidingskrediet.

De inschatting is dat het uitvoeren van de beide projecten het waterschap de komende 3-4 jaar voor circa € 200.000,- per jaar aan extra capaciteit kost. Dit zit in capaciteit voor zowel grondverwerving, projectmanagement als inhoudelijk advies. De capaciteit om dit goed in te vullen is op dit moment niet voorhanden binnen de organisatie. Er wordt nog uitgewerkt in hoeverre de benodigde capaciteit onderdeel kan uitmaken van de projectkosten (investeringen). De verwachting is dat in ieder geval een gedeelte niet binnen de investeringskosten kan worden opgevangen. Dit zal in 2019 waar nodig via de Bestuursrapportage worden verantwoord en voor de jaren 2020 en verder worden geregeld via de Voorjaarsnota en Programmabegroting.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP
De binnen STUW vallende maatregelen dragen bij aan een hydrologisch en ecologisch goed functionerend watersysteem.

Versiedatum:

UITVOERING/VERVOLG
In GS-NBWB van 12 december zal het addendum STUW ondertekend worden door de Brabantse waterschappen en de provincie.
In december zal ook een overeenkomst worden ondertekend tussen waterschap Aa en Maas en de provincie over de realisatie van Wijboschbroek en Sang en Goorkens.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE
De Midterm review en het addendum zijn in samenwerking tussen de provincie en de Brabantse Waterschappen opgesteld.

BIJLAGEN
1. VERWACHTE PRESTATIES STUW PER WATERSCHAP
2. MTR STUW
3. ADDENDUM STUW

VERSIEDATUM
22 oktober 2018

AB-BESLUIT

ONDERWERP: STUW

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER:
INVESTERINGSBESLUIT:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 22 oktober 2018;

gezien het advies van de commissie AFZ en WB van 25 oktober 2018;

B E S L U I T:

1. Het DB te mandateren voor het ondertekenen van het addendum STUW.
2. Het DB te mandateren voor het uitwerken en ondertekenen van een overeenkomst met de provincie voor het oppakken van verdrogingsbestrijdingsprojecten in Wijboschbroek en Sang en Goorkens.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering
van 16 november 2018,

de secretaris,	de dijkgraaf,
drs. P. Sennema	drs. L.H.J. Verheijen

Versiedatum:

BIJLAGE 1: VERWACHTE PRESTATIES STUW PER WATERSCHAP

Waterschap	NNP (ha)	beekherstel (km)	Vispassages (st)	Waterberging (ha)	Kosten Totaal
	Prestatie	Prestatie	Prestatie	Prestatie	
Aa en Maas, Afgesproken	1000	60	80	170	€ 32.050.000
Aa en Maas, Verwacht in 2021	335	116,4*	85	229	€ 35.019.000
Dommel, Afgesproken	3705	47,3	15	15	€ 28.670.000
Dommel, Verwacht in 2021	593	6,9	3	100	€ 6.950.000
Brabantse Delta, Afgesproken	1600	71	24	100	€ 29.290.000
Brabantse Delta, Verwacht in 2021	1240	36	23	6,5	€ 16.086.000
Rivierenland, Afgesproken	0	0	5	0	€ 550.000
Rivierenland, Verwacht in 2021	0	0	5	0	€ 1.250.000
Totaal, Afgesproken	6305	178,3	124	285	€ 90.560.000
Totaal, Verwacht in 2021	2168	159,3	116	335,5	€ 59.305.000

*Bij de prestaties voor beekherstel bij Aa en Maas is ook rekening gehouden met de realisatie van natuurvriendelijke oevers. Die maakten oorspronkelijk geen onderdeel uit van de afspraken in STUW. De provincie wijzigt echter de voorwaarden, waardoor natuurvriendelijke oevers meegerekend kunnen worden als prestaties beekherstel. Bij Aa en Maas is de prognose nu dat er eind 2021 50 km natuurvriendelijke oever is gerealiseerd

Midterm Review Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen

Versie 1.9 definitief, *aangepast met conform besluitvorming GS-NBWB d.d. 27 juni 2018*
Datum: 28 augustus 2018

Samenvatting

In STUW hebben provincie en waterschappen prestatieafspraken vastgelegd voor de periode 2016-2021. Zoals het er nu voor staat worden de STUW-prestatieafspraken niet volledig gerealiseerd in de periode tot en met 31 december 2021. Daarom zijn versnellingsmaatregelen ingezet. De versnellingsmaatregelen helpen om de prestaties te realiseren, maar hebben vooral effect op middellange (2023) en lange termijn (2027).

Rekening houdend met de versnellingsmaatregelen die al in gang gezet en bedacht zijn, bestaat het volgende beeld ten aanzien van de **verwachten prestaties** in de periode tot en met 2021:

Prestatie Totaal vier waterschappen	Eenheid	Afspraak STUW	Gerealiseerd Peildatum 1 maart 2018	Pijplijn	Totaal	Prognose 2021
Verdrogingsbestrijding (NNP)	hectare	6305	0	2168	2168	34%
Beek & Kreek herstel	kilometer	178	13,5	145,5	159	89%
Vismigratie	aantal	124	30	85	115	93%
Waterberging	hectare	285	42	293	335	117%

1. De prestaties op het thema verdrogingsbestrijding lopen ver achter. De prestatieafspraak van 6305 ha zal in 2021 niet behaald worden. De versnellingsmaatregelen zijn nodig om de achterstand in te halen en de totale opgave wel uiterlijk in 2027 gerealiseerd te hebben;
2. Voor de andere drie thema's (vismigratie, waterberging en beek & kreekherstel) is het de verwachting dat de prestaties bijna gehaald worden. Voor vismigratie en beek&kreekherstel zijn extra versnellingsmaatregelen gewenst om de doelen in 2021 of snel daarna volledig te halen.

Ten aanzien van de **gereserveerde middelen** is de conclusie dat er minder prestaties worden gerealiseerd dan geraamd en dus zal een deel van de gereserveerde middelen voor de STUW-prestaties (zowel provinciaal geld als waterschapsgeld) niet worden besteed in de periode tot en met 2021.
Van het totaal beschikbare provinciale budget van 40 miljoen zal op basis van de huidige programmering ca. 27 miljoen wel besteed gaan worden voor eind 2021 en 13 miljoen (= 32%) niet. Ditzelfde geldt voor de budgetten van de waterschappen. Deze middelen zijn gekoppeld aan de afgesproken periode 2016-2021 van het PMWP. Niet bestede middelen kunnen niet gemakkelijk worden doorgeschoven naar latere jaren.

Er zijn versnellingsmaatregelen in gang gezet om de prestatieafspraken over natte natuurparels, vismigratie en beek & kreekherstel zo snel mogelijk te halen. Desondanks zal de daadwerkelijke realisatie deels na 2021 plaats vinden.

Provincie en waterschappen realiseren zich dat de prestaties uit STUW 2016-2021 betrekking hebben op de 3e en voorlaatste 6-jaarlijkse fase van de KRW. Immers, in 2027 moeten de afspraken conform KRW gerealiseerd zijn. Ook in de periode 2022-2027 zullen nog maatregelen worden getroffen, waarover provincie en waterschappen prestatieafspraken maken. Deze prestatieafspraken zijn nog niet in detail uitgewerkt, maar de resterende opgaven zijn wel globaal in beeld.

Met het oog op bovenstaande (de conclusies ten aanzien van de voortgang en de context van de KRW deadline 2027) wordt het voorstel gedaan om het bestuursakkoord STUW aan te vullen voor 1 januari 2019 op de volgende onderdelen:

1 *Schets nadrukkelijk de positie/fase van STUW als de 3e uitvoeringsperiode KRW. Dit betekent dat de prestaties die - desondanks inspanningen en de versnellingsafspraken hierover - niet tijdig worden gerealiseerd, even goed in de derde uitvoeringsperiode zullen moeten gebeuren. Immers, ze dragen bij aan het beoogde doelbereik in 2027.*
2 *Neem de versnellingsafspraken op in STUW, benoem tussentijdse indicatoren waaruit blijkt dat de versnellingsmaatregelen worden getroffen en monitor of en hoe partijen hieraan invulling geven. Denk o.a. aan een moment (medio 2020) voorafgaand aan de besluitvorming rond realisatie in de planperiode 2022-2027 in de nieuwe PMWP, waterbeheerplannen en SGBP3 om duidelijkheid te hebben over de verantwoording van STUW voor de periode 2016-2021 en de doorkijk naar 2022-2027. Om dit te kunnen doen, werken provincie en waterschappen met aannames over de nog resterende prestaties 2022-2027. Dit vooruitlopend op de formele vaststelling hiervan in het 3e SGBP Maas. Deze informatie wordt gedurende de rit geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten, zoals bijvoorbeeld de regionale analyses.*

Deze aanpak zorgt voor de volgende mogelijkheden:

- *STUW wordt met bovenstaande aanvullingen feitelijk niet opengebroken of opgerekt, maar wordt in een bredere context geplaatst waarin ruimte is om de periode 2022-2027 als aanvullende realisatietermijn te betrekken.*
- *Overprestatie op maatregelen en uitwisseling tussen maatregelen. Het gaat om overprestatie ten opzichte van de periode 2016-2021, maar betreft dan feitelijk maatregelen die anders zouden moeten worden gerealiseerd in de periode 2022-2027. Hiermee wordt uitwisselbaarheid tussen prestaties mogelijk gemaakt.*
  De waterschappen krijgen hiermee voldoende tijd om hun uitvoeringsorganisaties uit te bouwen, gericht op het leveren van de prestaties voor de resterende periode tot en met 2027. Dit stelt de waterschappen in staat om individueel maar mogelijk ook gezamenlijk een pool van professionals samen te stellen die de klus gaan klaren. Daarnaast geeft het ruimte aan provincie en waterschappen om de noodzakelijk impuls aan de strategische grondverwerving in Brabant in gang te zetten.
- *De bestuurlijke en met name politieke verantwoording van STUW 2016-2021 en ook de derde uitvoeringsperiode 2022-2027 krijgt de context die het verdient. Namelijk dat het prestatieafspraken betreft in het kader van een wettelijke verplichting. Het zijn geen vrijblijvende maatregelen, maar noodzakelijke maatregelen om aan de KRW te (kunnen) voldoen. Uiteraard steeds vanuit de wetenschap dat het hier om de (inrichtings)maatregelen gaat die de waterschappen treffen. Dit zijn maatregelen naast de diverse andere maatregelen die nodig zijn om tot daadwerkelijk doelbereik te komen.*

1. Inleiding

Op 25 mei 2016 is de Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen (STUW) ondertekend. In oktober en december 2017 is in GS-NBWB gesproken over uitdagingen en knelpunten in de realisatie van de STUW-afspraken. Deze zorgen ervoor dat het realisatietempo van de STUW te laag is om de afgesproken prestaties in 2021volledig te realiseren.
GS-NBWB heeft besloten prioriteit te geven aan de STUW-afspraken en ”Alles uit de kast” te willen halen om de prestatieafspraken te realiseren. Afgesproken is dat GS-NBWB wordt geïnformeerd over de voortgang in de Midterm Review van juni 2018. In deze notitie wordt de voortgang van de STUW en de bijbehorende “Alles uit de kast” maatregelen nader toegelicht.

Leeswijzer
In hoofdstuk 2 leest u de stand van zaken van de prestaties inclusief een prognose voor eind 2021. Een beschrijving van de facts en figures, peildatum 1 maart 2018. Hierbij is gewerkt met de zogenaamde “Barometer methodiek”. De stand van zaken rondom de doelrealisatie is voor de 4 verschillende prestatieafspraken door middel van een kleur aangeduid.

Rood staat voor een (ingeschatte) doelrealisatie van minder dan 70% van de afgesproken prestatieafspraken. Oranje voor een geschat doelbereik van 70-100% en groen voor een doelbereik van 100% (of meer).

In hoofdstuk 3 zijn de maatregelen beschreven die in gang zijn gezet vanuit “Alles uit de kast” principe. Een deel van deze maatregelen heeft reeds effect opgeleverd. Deze effecten zijn in hoofdstuk 2 al verwerkt in de prognoses voor eind 2021.

Hoofdstuk 4 beschrijft de conclusies per STUW-thema en daarnaast de voortgang ten aanzien van de andere afspraken uit de samenwerkingsovereenkomst. Met daarbij voorstellen voor verbetering.

Hoofdstuk 5 geeft een weergave van de bestuurlijke verkenning de heeft plaats gevonden naar aanleiding van de eerste resultaten en conclusies die deze MTR opleverde.

Tot slot worden in hoofdstuk 6 de aanbevelingen gedaan en voorstel tot vervolg.

2. Voortgang realisatie prestaties

2.1 Inleiding

De samenwerkingsovereenkomst kent vier thema's: verdrogingsbestrijding natte natuurparels, beek - en kreekherstel, opheffen knelpunten vismigratie en waterberging. Per thema wordt ingegaan op de tot en met 1 maart 2018 gerealiseerde prestaties en wordt op basis van de nu beschikbare kennis en inzichten een prognose gegeven voor de uitvoering tot het eind van de STUW (22 december 2021). Deze prognose is gebaseerd op de planning van projecten die nog 'in de pijplijn' (in voorbereiding of in uitvoering) zitten en waarvan de verwachting is dat deze 2021 gereed zijn.

2.2 Stand van zaken per thema

2.2.1 Verdrogingsbestrijding

Afgesproken prestatie	Gerealiseerd	In de pijplijn (gereed 2021)	Prognose realisatie eind 2021
6305 ha verdrogingsbestrijding	0 ha	2168 ha	34%

Stand van zaken: Er zijn in 2016 en 2017 geen projecten gerealiseerd die onder de STUW vallen voor het thema verdrogingsbestrijding. Er bevinden zich op 1 maart 2018 geen projecten in de uitvoering. Diverse projecten bevinden zich in de planvormingsfase. De verwachting is dat eind 2021 2168 ha gerealiseerd is (34% van de afgesproken prestatie).

2.2.2 Beek- en kreekherstel

Afgesproken prestatie	Gerealiseerd	In de pijplijn (gereed 2021)	Prognose realisatie eind 2021
178 km beekherstel	13,5 km	145,5 km	89%

Stand van zaken: In 2016 en 2017 is 13,5 km beekherstel onder de STUW gerealiseerd. Er zijn op 1 maart 2018 geen projecten in uitvoering. Een groot aantal projecten bevindt zich in de planvormingsfase. De verwachting is dat eind 2021 159 km gerealiseerd is (89% van de afgesproken prestatie).

Oorspronkelijk waren in de STUW alleen inrichtingsmaatregelen in beken en kreken met een provinciale functie opgenomen. Met de openstelling van POP3 heeft de provincie de 'klassieke' maatregel beek- en kreekherstel in de STUW verbreed naar zowel inrichtingsmaatregelen in waterlopen met een provinciale functie, als de overige KRW-waterlichamen. Natuurvriendelijke oevers bij beken en kreken die een KRW-waterlichaam zijn, vallen daarmee ook onder de STUW. Met name waterschap Aa en Maas heeft een groot aantal km natuurvriendelijke oevers in de planning (49 km).

2.2.3 Opheffen knelpunten vismigratie

Afgesproken prestatie	Gerealiseerd	In de pijplijn (gereed 2021)	Prognose realisatie eind 2021
124 knelpunten vismigratie opgeheven	30	85	93%

Stand van zaken: Er zijn in 2016 en 2017 30 vistrappen gerealiseerd. Er zijn op 1 maart 2018 geen projecten in uitvoering. Een groot aantal projecten bevinden zich in de planvormingsfase. De verwachting is dat eind 2021 115 knelpunten vismigratie zijn opgeheven (93% van de afgesproken prestatie).

2.2.4 Waterberging

Afgesproken prestatie	Gerealiseerd	In de pijplijn (gereed 2021)	Prognose realisatie eind 2021
285 ha waterberging	42 ha	293 ha	117%

Stand van zaken: Er is in 2016 en 2017 42 ha aan waterberging gerealiseerd. De helft van de projecten bevindt zich in de planvormingsfase. De andere helft is in uitvoering. De verwachting is dat eind 2021 335 ha waterberging gerealiseerd is (117% van de afgesproken prestatie).

2.3 Prestaties versus middelen

Het benodigd budget voor het geheel aan projecten (zowel gerealiseerd als in de pijplijn) bedraagt ca. € 63 miljoen. Deze inschatting is gemaakt op basis van projectramingen (waar beschikbaar) en normkosten. De projectkosten komen volgens de huidige inschattingen ca €4 miljoen boven de normkosten uit. Dit wordt veroorzaakt door een aantal grote vispassages bij waterschap Rivierenland (deze waren al bij de aanvang van de STUW bekend) en een groot beekherstelproject bij waterschap Brabantse Delta.
Conform de afspraak binnen de STUW zouden provincie en waterschappen zich inspannen om voor ca. € 10 miljoen middelen van derden binnen te halen. Deze inspanning heeft zijn vruchten afgeworpen. Momenteel is de bijdrage van derden € 10,5 miljoen, afkomstig uit Europa, Rijk, gemeenten en andere provinciale middelen (bv Brainport).
De subsidieregeling STUW is in juni 2017 opengesteld. De waterschappen bereiden momenteel diverse subsidie-aanvragen voor. Deze worden voor de zomer 2018 ingediend.

	Totaal miljoen €	Middelen derden miljoen €	Middelen waterschappen en provincie miljoen €
STUW afspraken per mei 2016	90.56	10.56	80
Geschat benodigd budget op 1 januari 2018 op basis van geprogrammeerde prestaties, gereed eind 2021	63.4	10.57	52.9
Nog niet in projecten belegd/voorzien			27.1

Het inzicht uit de Midterm Review is dat er voor € 27.1 miljoen onbesteed blijft, omdat er momenteel niet meer projecten in de programmering zitten die voor eind 2021 gereed zijn.

3. Alles uit de kast

3.1 Inleiding

Een belangrijk onderdeel in de sturing van de samenwerkingsovereenkomst is het gezamenlijk verkennen, onderzoeken en vaststellen van beheermaatregelen om risico's voor het niet tijdig realiseren van gemaakte afspraken te minimaliseren. Refererend aan de gemaakte afspraken in GS-NBWB overleg van 12 oktober en 14 december 2017 is in de afgelopen periode bij de waterschappen intern een proces in gang gezet om scherper te sturen op de STUW-afspraken. Daarnaast is in verschillende programmeertafels tussen waterschap en provincie constructief onderzocht welke knelpunten waar knelpunten worden ervaren en wat de mogelijkheden zijn om de realisatie van STUW-opgaven te versnellen.

In het overleg van GS-NBWB overleg van 14 december 2017 is een aantal maatregelen voorgesteld. De maatregelen moeten een bijdrage leveren aan de (versnelling van de) realisatie van de STUW-prestatieafspraken. Paragraaf 3.2 bevat een samenvatting van de uitwerking van de maatregelen. Daarbij wordt de indeling gevolgd zoals die in de notitie voor GS-NBWB van dec 2017 is besproken (programmeertafels, grondstrategie binnen en buiten NNB en ontwikkeling instrumentenkoffer).

In bijlage 1 zijn de inhoudelijke uitwerkingen van de verschillende maatregelen opgenomen.

3.2 Samenvatting uitwerking versnellingsmaatregelen

3.2.1 Programmeertafels per waterschap

Bij alle waterschappen zijn programmeertafels georganiseerd om de versnellingsopgave te ondersteunen. Dit biedt de mogelijkheid om per waterschap in te zoomen op gebiedsniveau en om samen tot maatwerkoplossingen te komen. De programmeertafels hebben vooralsnog een ad hoc karakter.

Dit heeft tot nu toe tot de volgende resultaten geleidt:

- Voor een tweetal natte natuurparels van Aa & Maas hebben provincie en waterschap gezamenlijk een verkenner aangesteld om de doelen en opgave (prestatieafspraken) per gebied te formuleren, een aanpak te bedenken om tot uiteindelijke realisatie te komen, met het waterschap als trekker, en dit vast te leggen in een intentieverklaring;
- Samen met waterschap De Dommel wordt verder onderzoek ingezet op innovatieve kansen en mogelijkheden voor robuuste beekdalen (o.a. op de thema's klimaatadaptatie, wateroverlast, waternatuur) met aandacht voor de doorvertaling naar de (versnelling) van de uitvoering.
- Bij Brabantse Delta is intern een traject in gang gezet waarbij per thema wordt gezocht naar versnellingsmogelijkheden. Knelpunten die zijn geconstateerd hebben met name te maken met grondverwervingsissues (die in het traject met manifestpartners worden opgepakt) en het op sterkte komen van de organisatie (invulling geven aan openstaande vacatures).

3.2.2 Grondstrategie binnen Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Waterschappen en provincie hebben in 2017 al hun verantwoordelijkheid genomen ten aanzien van grondverwerving binnen het NNB. De provincie heeft een addendum op de grondnota NNB Noord-Brabant gemaakt, zodat er meer ruimte is voor o.a. strategische grondaankopen. En er zijn middelen beschikbaar gesteld om in de natte natuurparels van Aa en Maas (die geen Rijks NNB zijn), het subsidiepercentage bij grondverwerving te verhogen van 50% naar 85%.

De waterschappen hebben ruimte gecreëerd om hun grondportefeuille te vergroten, waardoor het ruilen van gronden eenvoudiger wordt.

In de afgelopen periode is ingezet op;

- Kennisdeling door het organiseren van bijeenkomsten met collega's die zich bezig houden met grondverwerving en gebiedsmanagers. Doel is een beter inzicht in grondposities en meer dynamiek op de grondmarkt. Dit is een actie die vooral op de lange termijn (2021-2027) zichtbaar is voor STUW.
- (Voor) Financiering van de grondverwerving. Omdat op voorhand niet bekend is wie eindbeheerder van de percelen wordt zijn de waterschappen op zoek naar een oplossing voor de (voor)financiering van grondverwerving. Om dit dilemma op te lossen is de Provincie bereid garant te staan voor deze percelen. Met deze oplossingen worden de waterschappen tijdelijk eigenaar en zal doorlevering van deze gronden, na realisering van het project kunnen gebeuren. Het waterschap en de provincie maken hier onderling afspraken over. Met het oplossen van dit dilemma kan op korte termijn versnelling van de realisatie geboekt worden binnen STUW.
- Gezamenlijk op te stellen Meerjarenaanpak (MJA) voor NNB en STUW. Er is gebleken dat de oude Meerjarenaanpak voor de NNB geen reëel beeld gaf van de projecten die worden opgepakt. Doel is dat op korte termijn meer inzicht ontstaat in de resterende opgave en de bereidheid van de manifestpartners (MFP) om gebieden op te pakken. Voor middellange en lange termijn leidt dit tot meer inzicht in de projecten in voorbereiding voor STUW. De MJA wordt opgesteld door de Werkeenheid van het GOB.
- Evaluatie Grondnota en gesprekken met manifestpartners (MFP). Onderzoek met MFP waar de behoefte ligt om actief aan de slag te gaan en afspraken te maken over trekkerschap (realisatie), aankoopbeleid en eindbeheer. Een en ander wordt meegenomen in de evaluatie van de Grondnota in 2018. De Grondnota en MJA hebben een duidelijke link en worden op elkaar afgestemd. Het aanpassen van het instrumentarium zal naar verwachting vooral op de middellange en lange termijn een bijdrage kunnen leveren aan de versnelling van STUW.
- Bod B5 gemeenten. In het bod worden mee koppel kansen in de gebiedsaanpak nadrukkelijk gezocht vooral voor EVZ's. Het bod is niet specifiek gericht op STUW prestatieafspraken en betreft in de meeste gevallen geen NNP.

3.2.3 Grondstrategie buiten Natuurnetwerk Brabant (NNB) m.n beekherstel

Een wordt een verkenning gedaan naar de mogelijkheden om een gedeelte van het NatuurNetwerk Brabant te verleggen naar de beekdalen. Hierdoor kunnen natuur- en waterdoelen gestapeld worden (incl bijbehorende financiële middelen voor het klimaatrobuust inrichten van de beekdalen) en blijft ruimte voor landbouw op de hogere delen behouden.

De maatregel draagt bij aan het daadwerkelijk realiseren van de complete opgave in 2027 voor beekherstel en de KRW opgave hierin. Lokaal neemt ook de realisatiekans voor NNP's in de beekdalen toe.. Dit heeft voor STUW vooral op de lange termijn (dus na 2021) gevolgen.

3.2.4 Ontwikkeling instrumentenkoffer

Hierin zijn vooralsnog drie sporen onderzocht:

1. Optimalisatie door inzet extra capaciteit:
   Bij de start van de STUW was er bij de waterschappen Dommel en Brabantse Delta sprake van onderbezetting van de personele capaciteit. Bij de Dommel is hier in de loop van 2017 extra op ingezet en een deel van die capaciteit (ca 5 fte) ingevuld. Brabantse Delta heeft in 2017 een reorganisatietraject doorlopen, waardoor veel vacatures tijdelijk niet ingevuld konden worden. Inmiddels vindt werving plaats voor de openstaande formatieruimte. Daarbovenop is besloten structureel extra capaciteit (ruim 6 fte) aan te stellen voor de realisatie van STUW-opgaven. Bij Aa en Maas is geen sprake van structurele onderbezetting.

2. Inzet instrument dwangprocedures/onteigening;
   In het overleg GS-NBWB van 14 december 2017 is aangegeven dat een prudente inzet van het onteigeningsinstrument als laatste middel niet wordt geschuwd, als daarmee de realisatie van de doelen daadwerkelijk wordt versneld. Onteigening ten behoeve van natuurontwikkeling kunnen de waterschappen niet zelfstandig inzetten, daarin is de provincie bevoegd gezag. Waterschappen hebben wel mogelijkheden tot de inzet van dwangprocedures daar waar waterstaatswerken en KRW doelen samenvallen (de STUW doelen zijn overwegend KRW doelen). Voor de inzet van dwangprocedures gelden voorwaarden. Dit betekent niet dat er geen toegevoegde waarde kan zijn. Verdere uitwerking is noodzakelijk, zodat duidelijk is in welke gebieden/projecten deze instrumenten versnelling brengen. De verwachting is dat de inzet van dwangprocedures vooral op de middellange tot lange termijn effect heeft.

3. *"Van vraaggestuurd naar aanbod gedreven"*:
   Het verleiden door toepassen van nieuwe (innovatieve) concepten. Er zijn met waterschap De Dommel vijf denklijnen ontwikkeld om vanuit klimaatrobuuste beekdalen te komen tot een versnelling van STUW afspraken. Vier hiervan (de veiling, solidariteitsfonds, mooi landschap en beekdal benadering) zullen voor STUW alleen op langere termijn oplossingen bieden. De denklijn, "het aanjaagteam" d.w.z. collega's van waterschap, provincie en manifestpartners in één team in een gebied het proces gaan versnellen kan op korte termijn oplossingen bieden. Dit wel in goede samenwerking met de Manifestpartners die het Natuur Netwerk Brabant willen realiseren. .Om hiervoor een keuze te kunnen maken zal behalve de MTR STUW ook de Meerjarenaanpak NNB gereed [medio zomer 2018] moeten zijn.

4. Conclusies en vervolgstappen

4.1 Verdrogingsbestrijding

Op dit moment lopen de prestaties verdrogingbestrijding achter en is de verwachting dat het doel in 2021 niet gehaald gaat worden omdat er te weinig projecten/hectares in voorbereiding zijn. Van de 2168 ha 'in de pijplijn' staat een deel van de realisatie gepland in de loop van 2021. Het risico is aanwezig dat zich tijdens de uitvoering tegenvallers voordoen waardoor deze hectares doorschuiven naar 2022 of verder. Met de in gang gezette maatregelen voor versnelling van projecten zetten de waterschappen extra energie op de realisatie om de genoemde projecten binnen de afgesproken periode af te ronden. Daarnaast worden inspanningen gedaan om nieuwe projecten te starten (bij Aa en Maas), maar de vraag is of deze projecten gereed zijn eind 2021. Bij waterschap De Dommel ligt de prioriteit bij realisatie van verdrogingsbestrijding in Natura2000 gebied/uitvoering PAS, waardoor er minder hectares natte natuurparels worden gerealiseerd binnen de STUW.

Momenteel lijkt de gestelde prognose van 34% realisatie in 2021 een best case scenario

Gelet op de complexiteit en doorlooptijd van de realisatie van verdrogingsbestrijding van natte natuurparels kan nu met de MTR de conclusie worden getrokken dat de realisatie op het thema verdrogingsbestrijding niet voor einde 2021 behaald zal worden. Verder uitwerking geven aan de geformuleerde maatregelen is desondanks cruciaal om de totale opgave t/m 2027 (einddatum NNB en KRW) te kunnen afronden.

De stagnerende voortgang van natuurrealisatie (inclusief verdrogingsbestrijding) is overigens ook gesignaleerd bij de evaluatie BrUG in het kader van de realisatie van het NatuurNetwerk Brabant. Daarbij zijn o.a. de hoge grondprijzen en de lage dynamiek op de grondmarkt als belangrijke factor genoemd. Deze worden ook in het kader van de STUW uitvoering als belemmering gezien.

4.2 Beek en kreekherstel

Voor beek- en kreekherstel is op dit moment nog geen 10% van de totale doelstelling (178 km) gerealiseerd. De inschatting is dat er eind 2021 159 km gerealiseerd zal zijn (= 89% doelrealisatie). Bij waterschap Aa en Maas is wel voor circa 40 kilometer extra beekherstel in voorbereiding (dus bovenop de 159 km). Er is nu ingeschat dat die 40 km zal uitlopen en niet voor eind 2021 gerealiseerd zal zijn. Ook Brabantse Delta verkent mogelijkheden om extra kilometers te realiseren. Dit neemt niet weg dat voor dit thema het risico bestaat dat de geprogrammeerde kilometers beekherstel niet gerealiseerd worden binnen de gestelde datum van de STUW.

Het provinciale besluit om maatregelen in alle beken en kreken die een KRW waterlichaam zijn (maar zonder provinciale functie) onder de STUW te laten vallen, heeft aanzienlijk bijgedragen aan de ingeschatte doelrealisatie. Eénderde van de geprogrammeerde 159 km bestaat uit de aanleg van natuurvriendelijke oever. Dit betekent wel dat een deel van het geplande 'klassieke' beek en kreekherstel, waar de STUW afspraken op zijn gebaseerd, doorschuift tot na 2021.

Aandachtspunt:
De afspraken in de STUW formeel wijzigen zodat alle beken en kreken die een KRW-waterlichaam zijn in aanmerking komen voor STUW-middelen, waardoor realisatie van natuurvriendelijke oevers ook onder de afspraken van de STUW vallen.

Aandachtspunt/discussiepunt:
Vervolgstap dat de waterschappen naar mogelijkheden zoeken om de realisatie op 100% te brengen.

4.3 Vismigratie

Er zijn op dit moment 29 van de 124 vispassages gerealiseerd (circa 20%). Geschat wordt dat eind 2021 115 knelpunten vismigratie zijn opgeheven (circa 93% doelrealisatie). Hierbij geldt dat waterschap Aa en Maas nog 9 vispassages in voorbereiding heeft (dus bovenop de 115) die niet meegeteld zijn in de verwachte realisatie, omdat de verwachting is dat de planning zal uitlopen tot na 2021. Brabantse Delta heeft 5 extra knelpunten in onderzoek die mogelijk tot realisatie komen voor 2021. Gelet op de reguliere projectrisico's en de daaruit voortkomende vertraging is het niet met zekerheid te zeggen dat 100% doelrealisatie gehaald zal worden voor eind 2021.

Aandachtspunt/discussiepunt:
Vervolgstap dat de waterschappen naar mogelijkheden zoeken om de realisatie op 100% te brengen

4.4 Waterberging

De verwachting is dat de volledige STUW-prestatie in 2021 gehaald wordt. De meeste hectares zijn in een vergevorderd stadium van de planvorming of in uitvoering.

Aandachtspunt/discussiepunt:
Mag het beschikbare budget ingezet worden voor alle prestaties uit de STUW, of gaan we niet verder dan 100% van de afgesproken prestatie (met als gevolg dat er geen waterbergingsprojecten meer mogelijk zijn).

4.5 Prestaties en beschikbare middelen

Financieel gezien zijn de prestaties die geleverd worden volgens de huidige inschattingen duurder dan volgens de normkosten zou mogen. Halverwege de STUW periode is de doelstelling voor het streefbedrag van de financiering door derden al wel gerealiseerd. Er wordt zelfs meer financiering buiten de STUW om geregeld dan is afgesproken.

Het onderpresteren met name op het thema verdrogingsbestrijding leidt ertoe dat niet alle gereserveerde middelen voor de STUW-doelen bij de provincie en de waterschappen besteed zullen worden in de periode tot en met 2021. Op basis van de huidige programmering gaat het om een onderbesteding van ca. 27,1 miljoen Deze prognose kan de komende jaren nog wijzigen als er zich

nieuwe kansen voordoen, derden prestaties willen realiseren of wanneer er tegenvallers zijn in de geprogrammeerde projecten.

De middelen zijn de bij de provincie gekoppeld aan de PWMP-periode en daarom niet zomaar door te schuiven naar latere jaren. Het gaat bij de provincie dus om ca. 50% van die 27.1 miljoen. Gelet op de ontwikkelingen voorheen in de Staten dient provincie op korte termijn een besluit te nemen over de inzet van de resterende middelen.

Aandachtspunt: In hoeverre de resterende middelen de komende jaren worden ingezet voor de doelen van de samenwerkingsovereenkomst: werken aan een robuust en gezond watersysteem

4.6 In de geest van de samenwerking

Vertrouwen en samenwerking als basisprincipe van de samenwerkingsovereenkomst heeft nadere invulling gekregen. De partijen komen op regelmatige basis ambtelijk bij elkaar om de voortgang van de samenwerking en de projecten te bewaken. Daarbij worden knelpunten en risico's steeds eerder met elkaar gedeeld en er wordt gezamenlijk gezocht naar mogelijke oplossingen. De bestuurders worden conform de gemaakte afspraak in GS-NBWB geïnformeerd over de stand van zaken van de samenwerkingsovereenkomst.

Zo zijn er verschillende programmeertafels gehouden waar per afzonderlijk waterschap medewerkers van provincie en waterschap samen op zoek zijn gegaan naar kansen voor versnelling en gezocht hebben naar oplossingen voor knelpunten voor STUW en NNB. Deze programmeertafels zijn een succes. Het geeft inzicht en meer begrip voor elkaars situatie. Het leidt niet direct tot een versnelling waarbij we de doelen volledig halen voor 2021, maar het helpt wel om te focussen op knelpunten en risico's en om hier gericht oplossingen voor te vinden. Op lange termijn (2027) gaat het wel helpen om de doelen versneld te realiseren. Voor de lange termijn is het wenselijk om de programmeertafels structureel te maken en mogelijk te verbreden met andere thema's die versnelling van de STUW-doelen kunnen helpen.

Aandachtspunten: Programmeertafels structureel maken, met aandacht voor kennisdeling grondnota en Meerjarenaanpak (MJA) Onderzoeken of uitbreiding van de programmeertafel met andere thema's (landbouw, energie) de realisatie kunnen versnellen

4.7 Implementatie versnellingsmaatregelen

Veel onderzochte versnellingsmaatregelen zijn de moeite waard om uit te werken en aandacht te geven, maar zullen op korte termijn niet leiden tot versnelling van doelrealisatie. Ze zijn echter wel essentieel om het uitvoeringstempo ten behoeve van de KRW doelen hoog te houden. Via de programmeertafels kunnen deze maatregelen verder worden opgepakt

Voor de maatregelen (voor)financiering grondverwerving en dwangprocedures/onteigening en aanjaagteam zal verder onderzoek en/of afspraken gemaakt moeten worden. Deze maatregelen kunnen op de korte en middellange termijn mogelijk wel versnelling teweeg brengen.

Aandachtspunten
Nadere afspraken maken over garant staan provincie voor de percelen waar geen eindbeheerder voor kan worden gevonden.
Verder onderzoeken door provincie, waterschappen en Werkeenheid GOB in welke gebieden/projecten de inzet van dwangprocedures (onteigeningsinstrument en gedoogplicht) versnelling kan brengen
Verder onderzoeken hoe het werken met aanjaagteams profijt oplevert in relatie met versnelling van de realisatie

4.8 Realisatietempo

Aandachtspunt de komende jaren blijft het tijdig realiseren van projecten. Veel projecten bevinden zich nog in fase van planvorming of planvoorbereiding. Voor een groot aantal projecten wordt de uitvoering nu voorzien in 2021. Algemeen zijn er op dit moment weinig prestaties al opgeleverd. Veel projecten bevinden zich nog in de fase van planvorming en planvoorbereiding.

Ervaringen uit de afgelopen planperiode (BO2) leren dat ondanks alle inspanningen er altijd projecten toch over de afgesproken uitvoeringsdatum heen zullen gaan. Ondanks eerdere versnellingsacties (denk aan overbruggingsprojecten in het addendum BO2) laat de praktijk daar voorbeelden van zien.

Er is alleen bij Aa en Maas rekening gehouden met een “overprogrammering” op het onderdeel beek en kreekherstel waarmee dergelijke tegenvallers kunnen worden opgevangen.

Grondverwerving is en blijft een cruciale bouwsteen bij het realiseren van de prestaties uit de samenwerkingsovereenkomst. Uit de beschrijving van de maatregelen (hoofdstuk 3) blijkt dat hier de afgelopen 2 jaar energie in is gestoken, maar dat uitwerking van de maatregelen de komende jaren

nadere aandacht behoeft en dat aanvullende afspraken met partners nodig zijn om de opgaven (tijdig) te kunnen realiseren. Met name voor realisatie van de natte natuurparels is en blijft dit een van de grootste vraagstukken, zowel voor realisatie van de STUW-afspraken, als voor de realisatie van het NNB.

Derden kunnen projecten uitvoeren en prestaties leveren die onder de samenwerkingsovereenkomst vallen. Op dit moment worden de meeste projecten nog door de waterschappen uitgevoerd. Bij waterschap Brabantse Delta worden 2 projecten door derden uitgevoerd.

5. Bestuurlijke verkenning

De bevindingen van deze MTR geven ook aanleiding om stil te staan bij de structuur van de STUW. Met name ten aanzien van de middelen waar nu binnen de huidige overeenkomst geen zicht is op realisatie. Door verschillende oorzaken, zoals die ook bij de evaluatie BrUG zijn geconstateerd én een opeenstapeling van opgaven bij de waterschappen, is de uitvoering van STUW afspraken onder druk komen te staan. Niet alle afgesproken prestaties worden voor 2021 gerealiseerd, waarbij de problematiek per waterschap verschillend is. De provincie heeft dan ook een bestuurlijke verkenning uitgevoerd om oplossingsrichtingen voor de met name de realisatie van natte natuurparels te verkennen.

De volgende context is daarbij voor alle betrokken partijen relevant;

1 het behalen van de KRW doelstellingen in 2027
2 de middelen besteden aan de juiste opgaven in de periode 2016-2021
3 het inlopen van de achterstand op de prestatie verdrogingsbestrijding (Natte Natuur Parels).

Deze gesprekken hebben op 22, 23 en 24 mei 2018 mei plaatsgevonden. De verslagen van deze bestuurlijke overleggen zijn als bijlage 2, 3 en 4 bijgevoegd.

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat;

- In alle gesprekken komt de (strategische) grondverwerving en inzicht in grondposities terug als een belangrijk knelpunt van de stagnatie van de uitvoering. Bestuurlijk is er commitment om verder te verkennen/onderzoek te doen naar het opzetten van een beheersorganisatie rondom grondposities (voorraad en strategische verwerving).
- De opeenstapeling van een aantal opgaven (effecten Bleker, omvang en aanpak N2000/PAS en STUW opgave, wateroverlast problematiek 2016) niet binnen de bestaande uitvoeringscapaciteit van de waterschappen past met een vertraging in de uitvoering als gevolg.
- De verschillende waterschappen de uitvoeringscapaciteit aan het vergroten zijn hetgeen pas in projectresultaten zichtbaar wordt na 2021
- Het niet realistisch is dat de afgesproken opgave tav NNP's voor 2021 wordt gehaald.
- Het garant staan door de provincie voor gronden waarvoor geen eindbeheerder gevonden kan worden een oplossing biedt. Daarnaast wordt inzet op het spoor onteigening/dwangprocedure door de waterschappen als kansrijk gezien.
- Bij de waterschappen en provincie bestaat, uitgaande van de met elkaar besproken oplossingen, de energie en bereidheid om samen de afgesproken STUW prestaties te realiseren. Waarbij dan ook de wateropgaven na 2021 in de aanpak worden meegenomen. Er is wel meer tijd voor nodig dan binnen de huidige STUW periode.

6. Redeneerlijn en aanbevelingen voor de toekomst

6.1 Overwegingen Midterm Review STUW

Uit de analyse die de Midterm Review biedt wordt duidelijk dat de in STUW afgesproken prestaties voor de onderdelen Beek&Kreek herstel, vismigratie en waterberging (grotendeels) worden gehaald. Bovendien is er een kans dat op onderdelen kan worden over gepresteerd. Dat stemt positief!

Uit deze MTR blijkt tevens dat voor één onderdeel, namelijk verdrogingsbestrijding natte natuurparels, de prestaties niet zullen worden gerealiseerd. Op basis van de huidige prognoses wordt eind 2021 34% van de prestatieafspraak gerealiseerd. Dit vraagt om een heroverweging van de hierover gemaakte afspraken, zowel qua financiering als qua tempo van realisatie. Het is van belang vast te stellen dat een belangrijk deel van de daarvoor bestemde financiële middelen niet tijdig kunnen worden ingezet voor de realisatie van de daarvoor geformuleerde doelen.

De tijdens de bestuurlijke verkenning besproken en de reeds in gang gezette versnellingsmaatregelen (o.a. programmeertafels, extra uitvoeringscapaciteit, meer onderlinge transparantie/uitwisseling over grondposities, verbrede inzet GOB instrumentarium, garant staan provincie voor overdracht gronden) sorteren vooral op de langere termijn, dus na 2021, effect. De effecten van de versnellingsmaatregelen op de korte termijn zijn al verdisconteerd in de voortgang.

Aan de ander kant blijft het behalen van de [KRW] afspraken in 2027 staan.

6.2 Afweging hoe verder!

Kijkende naar de stand van zaken van de MTR, de in gang gezette maatregelen zijn er 3 opties te onderscheiden voor het vervolg van de STUW:

1. Doorgaan met de bestaande STUW overeenkomst in huidige vorm;
2. Aanpassing van de bestaande STUW, voor 1 januari 2019, met aanvullende afspraken ~~kaders~~. Dit betreft onder andere verdere uitwerking van de organisatie, programmering en instrumenten (grondverwerving/grondbank) ~~zoals verlenging van de looptijd t/m 2027, programmering~~ en het opnemen van een expliciet bestuurlijk moment in september 2020 ten aanzien van de aanvullende opgave richting realisatie van de KRW opgave en een ~~over het al dan niet doorgaan van de~~ vervolg STUW -2022/2027;
3. De bestaande STUW afronden in 2018 (met inachtneming lopende afspraken) en het resterende budget omzetten naar nieuwe uitvoeringsovereenkomsten met de afzonderlijke waterschappen.

Optie 1. Doorgaan in de huidige vorm. Hoewel pas halverwege de STUW-periode lijkt door te gaan met de STUW in huidige vorm geen verstandige optie. Er zijn duidelijke en aanwijsbare verklaringen voor het niet realiseren van de opgave in 2021 en de verwachte onderbesteding. Vanuit de gewenste samenwerking is het wel verstandig dat waterschappen en provincie nu al aanvullende afspraken maken binnen de STUW.

Optie 2. Aanpassing van de bestaande STUW met aanvullende afspraken ~~kaders~~. De afspraken STUW 2016-2021 zijn onderdeel van een meerjarige aanpak om gezamenlijk de KRW-/waterkwaliteitsdoelen – en daarmee ook natuurdoelen – in 2027 te realiseren. Die aanpak is gestart

in de periode van de 1e en 2e bestuursovereenkomst (2001-2015). Dit heeft in STUW een vervolg gekregen voor 2016-2021. En krijgt zijn afronding in de periode 2022-2027. Dit betekent dat waterschappen en provincie binnen enkele jaren ook afspraken (moeten) gaan maken over de periode 2022-2027. Grofweg is de aard en omvang van de opgave in die (derde KRW) periode bekend. Deze is nog niet uitgewerkt in een complete programmering met concrete projecten.

Aanvullend op de STUW komt er ruimte om nieuwe afspraken te maken voor het realiseren van de totale wateropgaven in 2027. Het frame van 2027 biedt mogelijkheden, en geeft daarmee meer ruimte om klimaatadaptie (onder andere beeklandschappen) te koppelen met realisatie en robuust watersysteem en met bijdragen en betrokkenheid van meer externe partners de doelen te realiseren.

Met deze aanvullende afspraken kunnen waterschappen en provincie voorbereidingen starten voor projecten/prestaties die zijn voorzien voor de planperiode 2022-2027. Uiterlijk medio 2020 moet er een uitgewerkte programmering en aanpak voor het realiseren van de prestaties tot en met 2027 liggen. Op basis hiervan kunnen de provincie en waterschappen ook het traject voor financiële afspraken in 2022-2027 ingaan en kan in 2022 verantwoording worden afgelegd over de prestaties/financiële afhandeling van STUW 2016-2021.

Optie 3. afronden STUW en nieuwe afspraken per waterschap. De laatste optie is om de STUW in 2018 (met inachtneming lopende afspraken) af te ronden en met het resterend budget nieuwe uitvoeringsovereenkomsten per waterschap te maken. De STUW afspraken zijn oorspronkelijk met de Brabantse waterschappen gezamenlijk gemaakt waarbij in de uitwerking, zoals tijdens de programmeertafels, maatwerk op specifieke knelpunten kan worden geboden. Deze aanpak met een gezamenlijke afspraken is in overeenstemming met de samenwerking rondom het de realisatie van het NNB en biedt kansen om de samenhang in de waterdoelen te behouden en tot onderlinge ontschotting en combinatie van maatregelen te komen terwijl daarnaast de ruimte voor regionaal maatwerk blijft bestaan.

6.3 Resumerend

Het is de verwachting dat met de ingezette korte en lange termijn maatregelen (zoals de verbetering van grondverwerving, het garant staan voor gronden NNB door de provincie, alsook de extra inzet door waterschappen en provincie) de voorwaarden voor de uitvoering met ingang van 2019 aanzienlijk verbeterd worden. De kans op doelrealisatie van de doelen in 2027 lijkt daarmee haalbaar.

Mede daarom geven waterschappen en provincie de voorkeur aan een aanpassing van de huidige STUW afspraken met aanvullende afspraken, waardoor uitbreiding van de STUW afspraken voor de gehele waterkwaliteitsopgave en KRW doelstellingen tot en met 2027 mogelijk wordt

Gelet op bovenstaande adviseren wij;

1. In te stemmen met de gezamenlijke voorkeur voor optie 2: Aanpassing van de bestaande STUW met aanvullende afsprakenVerlenging van de looptijd van de bestaande STUW afspraak en deze te richten op de (KRW-)doelen 2027.
2. Opdracht te geven om de aanvullende afspraken voor de aan te passen STUW uit te werken, met inachtneming van alle genoemde aandachtspunten in de MTR STUW, en deze ter

besluitvorming voor te leggen in het GS-NBWB overleg van 10 oktober2018.

3. Opdracht te geven om de STUW aan te passen en deze ter ondertekening voor te leggen in GS-NBWB van 12 december 2018

Bijlage 1 Uitwerking versnellingsmaatregelen

Alles uit de kast maatregelen

1. Bod van B5 gemeenten

De exacte omschrijving van alle locaties in het aanbod van de B5 is nog niet bekent, maar het bod van de B5 gemeenten betreft de aanleg van ca. 500 ha natuur en 40 km EVZ's waaronder bijvoorbeeld stadsbos. De realisatie geschiedt in samenwerking met div. gebieds partners zoals omliggende gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en agrarische sector. Meekoppelkansen in gebiedsaanpak worden nadrukkelijk gezocht, maar het bod is niet specifiek gericht op de STUW prestaties en daarmee waterdoelen en betreft in de meeste gevallen geen NNP.

- Effect op korte termijn [<2021] beperkt kan vooral op realisatie EVZ een bijdrage leveren.
- Effect op middellange termijn [<2023] bijdrage aan de STUW afspraken en vooral NNP/ verdrogingsbestrijding nihil.
- Effect op lange termijn [<2027] bijdrage een STUW afspraken, vooral NNP/verdrogingsbestrijding, nihil.

2. Vijf denklijnen om vanuit klimaatrobuuste beekdalen te komen tot een versnelling van STUW afspraken

Hoe kan de ontwikkeling van klimaat robuuste beekdalen bijdragen aan een versnelde realisatie van een robuust en gezond watersysteem dat gebruikt kan worden door mens, dier en plant waarbij speciaal aandacht is voor waterdoelen die worden gerealiseerd middels waterberging, opheffen vismigratie knelpunten, verdrogingsbestrijding en beek en kreekherstel? Hiervoor zijn nu vijf denklijnen in ontwikkeling met als basis om beter aan te (kunnen) sluiten bij de wensen in de streek

a. *De veiling:* Het aanbieden van een pakket of meerdere pakketten van maatregelen in een stroomgebied. In de vorm van een veiling. Des te eerder je inschrijft om een pakket uit te voeren, des te beter de prijs die je hiervoor ontvangt.

b. *Solidariteitsfonds:* Hoe kan de uitvoering van de wateropgaven meeliften met maatschappelijke ontwikkelingen in een gebied. Met name in stedelijke randzones waar er groene klimaatbuffers kunnen ontstaan vanuit de wens om groene uitloopgebieden te maken.

c. *Mooi landschap:* De uitdaging is een (belonings)structuur te vinden die het voor de boer interessant maakt om mee te werken aan inrichting van het landschap, voldoende maatschappelijk draagvlak heeft (mooi landschap) en juridisch mogelijk is (voorkomen dat oplossingen worden tegen gehouden door algemene wet- en regelgeving).

d. *Beekdalbenadering:* Een integrale aanpak van alle watervraagstukken in een gebied. Dus niet alleen in en rond de beek, maar vooral ook op de flanken van het beekdal. Met afspraken op gebiedsniveau over goed waterbeheer en bijbehorende beloning (bijv. inzet van pachtgronden).

e. *Aanjaagteam:* Organiseren van een team vanuit provincie, waterschappen en de manifestpartners dat in een gebied(en) het proces versnelt. Door partijen bij elkaar te brengen, doelstellingen te verbinden en instrumentaria in te zetten of zelfs beschikbaar te maken. Er lopen nu al verschillende acties op dit moment. Bijvoorbeeld zijn er gesprekken met de werkeenheid en MFP over de MJA, komt er een MTR STUW en zijn er verschillende evaluatiemomenten (PMWP en verdrogingsbestrijding) . De knelpunten en oplossingen die uit de verschillende acties naar boven komen moeten in kaart gebracht worden. Uit deze analyse kan blijken dat er behoefte is aan een aanjaagteam zoals bovenstaand is geformuleerd. De nadere uitwerking van de rol van het aanjaagteam zou dan na de zomer 2018 geagendeerd kunnen worden.

- Effect middel lange termijn [<2023]: Alleen een aanjaagteam kan bij instelling een bijdrage leveren aan de realisatie van de prestatieafspraken op korte termijn. De overige acties zijn meer denklijnen die naar verwachting geen extra prestaties voor eind 2021 opleveren.
- Effect middenlange termijn [<2023] + lange termijn: De denklijnen kunnen in de komende jaren effectief zijn in de voorbereiding voor de projecten 2021/'27.

Versnelling grondverwerving

3. <u>Samenwerken begint bij elkaars kennis te delen.</u>
   Vanuit verschillende geledingen binnen het natuurnetwerk Brabant is geconstateerd dat er behoefte is, op niveau van de medewerkers 'grond', om bij elkaar te komen om kennis te maken (niet iedereen kent elkaar) en kennis te delen. Kennis delen is zeer relevant, omdat er de afgelopen tijd veel veranderd is in de verschillende organisaties en in de samenwerking. Bovendien gaat er de komende tijd nog meer veranderen.

   Onderstaande figuur geeft aan dat de prijzen voor agrarische grond vooral in Brabant hoog zijn. De aankoop van zandgronden voor natuurontwikkeling en waterdoelen is daarmee naar verhouding duur terwijl de dynamiek op de grondmarkt laag is.

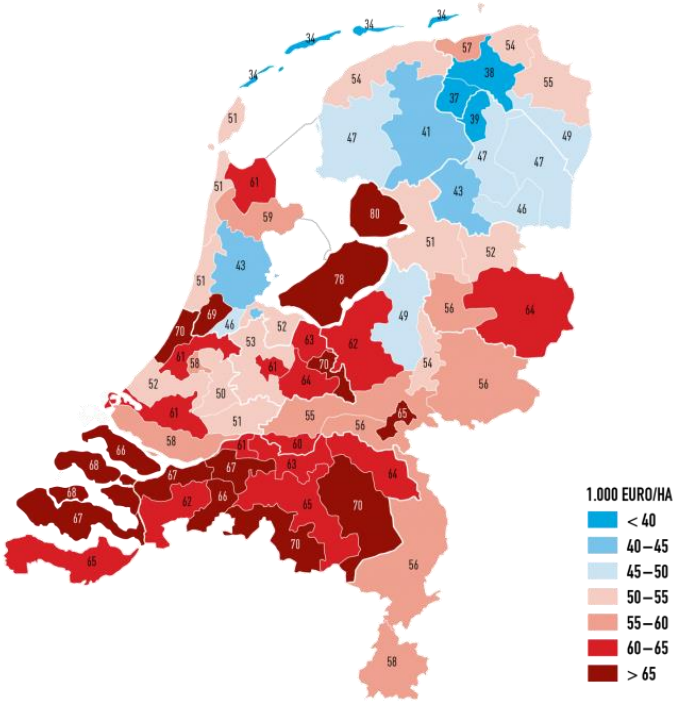

Fig: Agrarische grondprijzen in kaart 1

Op 16 april is door de gezamenlijke grondverwervers deze kennisdeling gestart.

- Effect op korte termijn [<2021] direct merkbaar leidt tot betere positie bij grondverwerving, versnelling dynamiek op de grondmarkt.
- Effect op middellange termijn [<2023] mogelijk jaarlijks herhalen om aandacht te blijven houden op beschikbaar instrumentarium.
- Effect op lange termijn[<2027] betere positie bij grondverwerving meer dynamiek op de grondmarkt.

4. Inzet van dwangprocedures (Onteigening en gedoogplicht)

In het overleg GS-NBWB is aangegeven dat een prudente inzet van het onteigeningsinstrument als laatste middel niet wordt geschuwd als sluitstuk op het grondverwervingsbeleid, als dit versnelling van de realisatie oplevert. Toepassing ervan zal met de nodige voorzichtigheid moeten gebeuren. Voor de inzet van deze instrumenten gelden voorwaarden. In het overleg is aangegeven dat het wenselijk is de mogelijkheden voor dit proces verder te onderzoeken. Op de korte termijn worden voor STUW geen substantiële effecten verwacht. Voor de lange en middellange termijn kan het wel een versnelling brengen, al is met een onteigeningsprocedure ook de nodige tijd gemoeid. Daarbij is van belang dat waterschappen het instrument onteigening ten behoeve van natuurontwikkeling of STUW prestatieafspraken niet zelfstandig kunnen inzetten. Waterschappen kunnen onteigening alleen zelfstandig inzetten ten behoeve van aanleg en instandhouding van waterstaatswerken [Waterwet en Onteigeningswet] Het opleggen van een gedoogplicht [Ww art. 5.24] en het aanvragen van een onteigeningstitel [Ww art. 5.24 Ow titel II of IIa] is op basis hiervan een mogelijkheid.

Deze instrumenten kunnen door het waterschap rechtstreeks worden toegepast/ingezet. Voor welke doelen dit kan worden ingezet is afhankelijk van de Keur, de Legger en de peilbesluiten. Voor zover bekend is per waterschap een vastgoedbeleid opgesteld waarin wordt aangegeven welk instrumentatrium voor welk doel kan worden ingezet. Wanneer natuurdoelen samenvallen met de aanleg van een waterstaatwerk (bij voorbeeld bij KRW doelen) kunnen deze instrumentaria worden ingezet. Voor de inzet van deze instrumenten gelden inderdaad voorwaarden. Dit betekent niet dat er geen toegevoegde waarde kan zijn.

Van groot belang is dat vanaf het besluit tot inzet van een dwangmaatregel goed wordt gecommuniceerd met de betrokken eigenaren. Het communiceren van het nut en de noodzaak van het uitvoeren van bepaalde maatregelen, gekoppeld aan het inzicht geven in een te volgen proces (met uiteindelijk de mogelijkheid voor het opleggen van en dwangprocedure), geeft aan eigenaren duidelijkheid en kan juist het ‘minnelijke traject’ verkorten/bespoedigen.

- Effect op korte termijn [<2021] beperkt, vanwege de doorlooptijd van dwangprocedures (bv een onteigeningsprocedure duurt al snel 3 jaar, met daarvoor een traject van minnelijke verwerving. Een gedoogplicht procedure kan wel sneller worden doorlopen).
- Effect op middellange termijn [<2023]. Beperkt tot goed, mits op korte termijn duidelijk is waar dwangprocedures worden ingezet.

5. Grondstrategie, buiten NNB, met name voor beekherstel

Een gedeelte van het Natuurnetwerk Brabant ligt op plekken waar de realisatie lastig is, waar verwerving en inrichting niet persé nodig is om de gewenste natuurdoelen te bereiken en op plekken die hoog en droog zijn. Dit is met name het geval in Oost-Brabant. Met de klimaatverandering ligt er een grote opgave in de beekdalen om ze klimaatrobuust te maken. Hiervoor is extra ruimte nodig. In potentie zijn die beekdalen waardevoller voor natuur dan sommige hooggelegen delen van de NNB. Er wordt nu verkend of er mogelijkheden zijn om een gedeelte van het Natuurnetwerk Brabant te verleggen naar de beekdalen. Hierdoor kunnen natuur- en waterdoelen gestapeld worden (incl bijbehorende financiële middelen voor het klimaatrobuust inrichten van de beekdalen) en blijft ruimte voor landbouw op de hogere delen behouden.

In Oost-Brabant gaat het om circa 140 km beekherstel buiten NNB. Ten behoeve van beekontwikkeling (KRW+klimaatzone) is langs die 140 km beek zo'n 500 ha nodig. Er is in heel Noord-Brabant nog circa 3.800 ha NNB niet gerealiseerd. Als hiervan 15% herbegrensd kan worden langs de beken in Oost-Brabant kunnen doelen gekoppeld worden. De grootste kans voor herbegrenzing ligt aan de randen van het NNB. Percelen midden in het NNB zijn veelal nodig om hydrologisch systeemherstel mogelijk te maken.

- Effect op korte termijn (<2021, binnen STUW): Naar verwachting geen extra km of ha realisatie.
- Effect op middel lange termijn (<2023): Naar verwachting wel enkele extra km of ha gerealiseerd of uitvoering gereed.
- Effect op langere termijn (<2027): De maatregel draagt bij aan het daadwerkelijk realiseren van de complete opgave in 2027 beekherstel. Lokaal is er een grotere realisatiekans voor NNP's in de beekdalen + meer ruimte en mogelijkheden voor beekontwikkeling.

6. Grondstrategie, onderdeel Meerjarenaanpak

Het GOB hanteert al vanaf 2015 een Meerjarenaanpak, waarin de MFP's aangeven welke projecten ze gaan oppakken. Het probleem is dat er in deze programmering meer ambitie zit, dan dat er in praktijk van de grond komt. Het geeft daarmee geen reëel beeld van de projecten/gebieden die worden opgepakt. Daarnaast is bij het opstellen van de Meerjarenaanpak de afgelopen jaren niet de gehele opgave t/m 2027 bekeken. Alleen de gebieden waar de MFP's concrete ambities hadden werden meegenomen in de Meerjarenaanpak. Het gevolg hiervan was de Meerjarenaanpak niet dekkend was voor de totale opgave. Tegelijkertijd is het duidelijk dat er tempo gemaakt moet worden om het NNB (inclusief wateropgave) te realiseren in 2027.

- Effect op korte termijn (<2021, binnen STUW): Meer duidelijkheid over de resterende opgave en de bereidheid bij MFP om gebieden op te pakken,
- Effect op middel lange termijn (<2023): Meer projecten in voorbereiding en ontwikkeling door MFP's en uitrol van een strategie gericht op realisatie door derden (voor gebieden die niet door de MFP's worden opgepakt). Elkaar beter aankunnen spreken ambities, inzet en gemaakte afspraken.
- Effect op langere termijn (<2027):Duidelijkheid over de resterende opgave en de bereidheid bij MFP om gebieden op te pakken. Alle resterende opgaven zijn ergens ondergebracht. Ofwel bij de MFP's, ofwel bij een strategie gericht op realisatie op een andere wijze.

7. Grondstrategie, onderdeel grondnota

In december 2017 is de Grondnota aangepast, waarbij de mogelijkheden van het GOB zijn vergroot bij strategische aankopen/ruilgrond (had ruimte van 900 ha, is met 1100ha opgehoogd) en de aankoop van bedrijfsgebouwen (+ verlies nemen bij aankoop). En er zijn middelen beschikbaar om in de natte natuurparels van Aa en Maas (die geen Rijks NNB zijn), het subsidiepercentage bij grondverwerving te verhogen van 50% naar 85%. Ook in 2018 gebeurt nog het een en ander. Zo worden er in de eerste helft van 2018 vervolggesprekken met de MFP's gehouden om te kijken waar ze behoefte aan hebben om actief aan de slag te gaan met grondaankoop/realisatie. De resultaten van de gesprekken worden meegenomen in de evaluatie van de Grondnota in 2018.
Het is duidelijk dat verdere uitwerking van de grondnota een duidelijke link heeft met de Meerjarenaanpak. Beide trajecten worden op elkaar afgestemd.
De verwachting is dat het aangepaste instrumentarium een essentiële bijdrage levert aan de versnelling. Dat geldt dan met name voor de langere termijn t/m 2027.

- Effect op korte termijn (<2021, binnen STUW);
  - Effect voor het realiseren van STUW-prestaties voor 2022 zal beperkt zijn.
  - GOB kan beter inspringen op kansen die zich voordoen op het gebied van grondverwerving, waardoor we minder kansen missen.
- Effect op middellange termijn (<2023);
  - Aanpassingen Grondnota, waardoor er minder hobbels zijn op het gebied van grondverwerving. Dit zal leiden tot een toename van gerealiseerde prestaties.
- Effect op langere termijn (<2027);
  - Aanpassingen Grondnota, waardoor er minder hobbels zijn op het gebied van grondverwerving. Dit zal leiden tot een toename van gerealiseerde prestaties.

Bijlage 2. Verslag bestuurlijk overleg voortgang realisatie STUW Waterschap de Dommel

Aanwezig: Gedeputeerde Van den Hout, Watergraaf Glas, Rob van Veen, Roland Aben
Datum: 22 mei 2018

Watergraaf geeft aan dat de optelling van aantal verklaringen (effecten actie Bleker, onderschatting omvang PAS, wateroverlastproblematiek juni 2016) het waterschap de afspraken niet kan nakomen. Vergt veel capaciteit die nu niet voorhanden is.
Waterschap wil een slagvaardiger organisatie worden. (Een van de acties is om met minder vergaderen/afstemmen toch het gewenste resultaat te halen).
Binnen de beschikbare capaciteit van de gehele organisatie kan het waterschap geen nieuwe projecten opstarten. Het achterblijven van de prestaties heeft geleid tot een analyse naar de oorzaken hiervan, maar ook een doorkijk naar de toekomst. Op 20 juni wordt in de commissievergadering van het algemeen bestuur deze doorkijk naar de toekomst behandeld. Om zo richting te geven aan de koers voor realisatie van de wateropgaven tot 2027. En daarmee ook alles uit de kast te halen voor de afspraken in de STUW.

Hoe samen verder! Uitwisseling van ideeën vindt plaats.

Voor provincie is het belangrijk dat er zicht komt op uitvoering en realisatie van de opgave in STUW. Nu voor 2021 en voor later tot 2027. Dat het waterschap de verkenning wil starten in alle gebieden waar nog wateropgaven liggen (zoals in de Beneden en Boven Dommel). Hierbij moetde koppeling gemaakt worden met andere opgaven in deze gebieden (mobiliteit, woningbouw, energie, etc). Daarvoor is het cruciaal dat waterschap samen met provincie het gebied in gaat!
Door in deze gebieden nu actief aan de slag te gaan wil het waterschap haar de ambitie van de KRW opgaven in 2027 halen.
Provincie wil graag inzicht in projecten, capaciteit en planningen om ook PS te overtuigen dat we met een tijdelijke terugslag te maken hebben en de beschikbare budgetten op termijn besteed worden aan het realiseren en behalen van de opgave.
Het waterschap wil het ook graag zelf aan de Staten uitleggen.

Ten aanzien van capaciteit is gesproken over het uitwisselen van capaciteit (bijv hydrologen) binnen de waterschappen. Het gaat daarbij niet alleen om de inzet van hydrologen, maar ook projectleiders, omgevingsmanagers, juristen ed,
Maar ook om TBO's meer in de uitvoering te zetten door uitleen of inhuur van hydrologen mogelijk te maken.
Ten aanzien van grondverwerving (specifiek het doorleveren van gronden aan eindbeheerder), staat De Dommel, hoewel dit binnen het beheersgebied van De Dommel geen probleem, is positief tov de provinciale aanbieding dat zij garant willen staan voor de gronden die na afloop niet kunnen worden door geleverd naar een eindbeheerder.
Ook is gesproken om verder onderzoek te doen om een Brabantse beheerorganisaties op te zetten die zich bezig houdt met de grondvoorraad en strategische grondverwerving. Dit mogelijk te koppelen aan het GOB of zelfstandig.

Het voorbeeld Beneden Dommel komt op tafel als alternatieve mogelijkheid om realisatie en het proces daaromheen op gang te krijgen.
Afspraak:
In GS-NBWB 27 juni weergave van de fact en figures, een terugkoppeling van de bestuurlijke gesprekken en een verdere verkenning naar alternatieve mogelijkheden om realisatie te versnellen.

Bijlage 3. Verslag bestuurlijk overleg voortgang realisatie STUW Waterschap Aa en Maas

Aanwezig: Gedeputeerde Van den Hout, Bestuurslid Ernest de Groot, Erik Oomen, Roland Aben
Datum: 23 mei 2018

Er wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken rondom NNP's. Wateroverlast problematiek in juni 2016 is een belangrijke verklaring in de stagnatie van de uitvoering. Om dit soort calamiteiten in de toekomst beter het hoofd te kunnen bieden, zodat stagnatie in de uitvoering meer voorkomen kan worden, vindt een evaluatie plaats i.s.m. Waterschap de Dommel en het Limburgs waterschap.

De NNP liggen bij Aa en Maas in de provinciale EHS. Bij 5 NNP's heeft Aa en Maas te maken met Staatsbosbeheer (SBB). SSB focust vooral op N2000 gebieden. Waardoor de uiteindelijke doorlevering van gronden aan de eindbeheerder een risico is. Dat provincie garant wil staan voor deze gronden indien geen eindbeheerder gevonden wordt, wordt als positief ervaren. Het waterschap is dan ook bereid deze gronden voor te financieren. Het is ook de verwachting dat het algemeen bestuur van het waterschap positief op reageert.
Ook rondom de discussie over het trekkerschap van de projecten reageert het waterschap positief. Het is puzzelen binnen de organisatie maar zij spreken de wel de bereidheid uit het trekkerschap op zich te nemen. Iedere NNP heeft zijn speciale problematiek en aanpak nodig. No regret maatregelen worden in ieder geval ook nu al genomen. Met de inzet op de gezamenlijke verdere verkenning op Sang en Goorkens en Wijbosch broek wordt in september zoveel inzicht verwacht dat ook deze projecten kunnen doorstarten.

Grondposities zijn belangrijk. In dat kader heeft het waterschap recent de mogelijkheden rondom hun grondbank verruimt. Het opzetten van brede beheersorganisatie met alle partners zodat de grondposities nog duidelijker zijn ziet ook het waterschap als een mogelijkheid. Verdere verkenning is hierop nodig.
Daarnaast kort stil gestaan bij een vorm van overheids brede uitwisseling van capaciteit. Wat heb je specifiek nodig en wie heeft deze capaciteit (tijdelijk) over (voorbeeld van het tekort aan hydrologen bij Ws de Dommel).

Geconcludeerd kan worden dat waterschap Aa en Maas de opgave NNP zoals in STUW afgesproken niet in 2021 gaat halen. Maar met de acties die zijn uitgezet (verruimming grondbank, voorfinanciering, bereidheid trekkerschap, no regret maatregelen nu al nemen) is het de verwachting dat in ieder geval 2027 wel gehaald word.

Bijlage 4. Verslag bestuurlijk overleg voortgang realisatie STUW Waterschap Brabantse Delta

Aanwezig: Gedeputeerde Van den Hout, Dijkgraaf De Vet, Bestuurslid Verroen, Yvonne de Hond, Roland Aben
Datum: 24 mei 2018

Gedeputeerde licht toe dat het doel van het gesprek is om te kijken hoe we elkaar kunnen helpen om dat wat we afgesproken hebben te halen.
Het waterschap geeft aan dat er een versnelling is ingezet, o.a. door de uitvoeringsorganisatie te vergroten door uitbreiding van de capaciteit. Resultaten daarvan worden later zichtbaar. Het waterschap blijft geloven in de doelstellingen en verzoekt de provincie dat ook te doen. We zijn nog niet op de helft van STUW, de rode vlag hoeft wat het waterschap betreft nog niet uit. De achterblijvende resultaten zijn geen gevolg van passiviteit, maar ontstaan door de afhankelijkheid van de grondmarkt.
Het beeld uit de MTR is ook niet compleet somber. De dijkgraaf verzoekt om niet alleen te kijken naar NNP. Voor dit doel koerst het waterschap op dit moment op een doelbereik van 78% in 2021. Het waterschap wil ook graag kijken naar versnellingsmogelijkheden voor beek-en kreekherstel (mogelijkheden die ontstaan om versneld Deltafondsmiddelen in te zetten voor kreekherstel als het besluit over het verzilten van het Volkerak-Zoommeer uitblijft). Dijkgraaf De Vet krijgt vanuit de organisatie mee dat er mogelijk een accentverschuiving plaatsvindt in de casus Volkerak-Zoommeer. Dat de energie verdwijnt en er te weinig gebeurt. Hij vraagt hiervoor aandacht. De gedeputeerde licht toe dat afgelopen dinsdag in het strategisch uur GS een standpunt heeft ingenomen hoe men verder wil. Hij zegt toe dat de stukken die ten grondslag lagen aan het GS te delen met de dijkgraaf.

Het waterschap voert op dit moment watersysteemanalyses uit. De inzichten die daaruit ontstaan kunnen mogelijk wel tot versnelling van de uitvoering leiden, maar dan vooral in de periode na 2021. Na 2021 heeft het waterschap een restopgave van ca 600 ha NNP.

Grondverwerving en grondposities is belangrijk blijft een belangrijk knelpunt. Waterschap vindt het een maatschappelijk probleem worden. Speelt niet alleen voor de realisatie van natuur, maar ook voor woningbouw. We kunnen concluderen dat alle inspanningen op het terrein van grondverwerving niet leiden tot het gewenste resultaat. We zijn allemaal te kleine spelers als afzonderlijke overheidspartijen. Hoe kunnen we dit goed organiseren? Het opzetten van een beheersorganisatie voor de grondposities met alle partners waardoor we een autoriteit worden (grote speler) op dit gebied is de moeite van verkenning waard.
De gedeputeerde herkent deze problematiek. Een eerste stap zou kunnen zijn om inzicht te creëren in elkaars grondposities, overheidsbreed.

Gedeputeerde bevestigd nogmaals dat provincie bereid is garant te staan voor de gronden waarvoor geen eindbeheerder is na de uitvoering van het project. Daarmee kan het waterschap risicoloos deze gronden verwerven.
Gedeputeerde bevestigd dat als minnelijke verwerving niet leidt tot versnelling het instrument dwangprocedures/onteigening toepasbaar is. Duidelijk moet worden in welke gebieden /projecten dit dan versnelling brengt.
Het waterschap is blij met deze bevestigingen. Dat gaat in een aantal gevallen zeker helpen.

Afgesproken: GS lijn rondom casus Volkerak Zoommeer delen met waterschap

ADDENDUM STUW

1. Waarom dit addendum

Op 25 mei 2016 is de STUW (Samenwerkingsovereenkomst tot Uitvoering van Waterdoelen) getekend door Provincie en de Brabantse Waterschappen. In STUW hebben provincie en waterschappen prestatieafspraken vastgelegd voor de periode 2016-2021.

In de Midterm Review (MTR) STUW (GS-NBWB overleg dd.27 juni 2018) is vastgesteld dat de STUW-prestatieafspraken niet volledig gerealiseerd worden in de periode tot en met 31 december 2021. Beek- en kreekherstel, het opheffen van vismigratieknelpunten en met name de verdrogingsbestrijding van natte natuurparels blijven achter. Van de 90 miljoen die voor STUW beschikbaar is, wordt voorzien dat 54 miljoen tijdig/volgens afspraak kan worden besteed. Tevens laat de MTR zien dat de in de periode oktober 2017- juni 2018 reeds ingezette versnellingsmaatregelen wel helpen om de prestaties te realiseren, maar niet onmiddellijk tot versnelling leiden: het effect van deze maatregelen is vooral merkbaar op de middellange (2023) en lange termijn (2027).

Nu er minder prestaties worden gerealiseerd dan geraamd, wordt ook een (fors) deel van de gereserveerde STUW middelen bij waterschappen en provincie niet besteed voor eind 2021. De provinciale middelen zijn gekoppeld aan het Provinciaal Milieu- en Waterplan en tot uiterlijk december 2021 beschikbaar.

Provincie en waterschappen beseffen dat de STUW prestaties onderdeel zijn van de gehele KRW-opgave. Een daadkrachtige, robuuste en consistente uitvoering is nodig, niet alleen om de prestaties in de resterende STUW periode te borgen, maar ook om de prestaties in de laatste KRW-periode (2022-2027) te realiseren. Daarom is in het GS-NBWB overleg van 27 juni jl. besloten om het bestaande afsprakenkader STUW aan te passen met aanvullende afspraken.

2. Waar gaat dit addendum over

In het addendum leggen provincie en waterschappen afspraken vast over de uitvoering van de volledige Brabantse opgave ten aanzien van verdrogingsbestrijding, beek- en kreekherstel, opheffen knelpunten vismigratie en waterberging én de versnellingsmaatregelen die nodig zijn om de uitvoering mogelijk te maken. Dit leidt uiterlijk medio 2020 tot inzicht in de voortgang van de prestaties 2016-2021, de wijze waarop de achterstand op niet-gerealiseerde STUW prestaties uit de periode 2016-2021 wordt ingelopen, inzicht in de realisatie van de resterende opgaven voor de planperiode 2022-2027 en de uitvoeringsorganisatie en sturing die daarvoor nodig is..

De huidige overeenkomst STUW van 25 mei 2016 en het addendum (bestuurlijk vast te stellen op 12n 10 december 2018) worden samengevoegd tot een nieuw document met de naam STUW1.1.

De juridische looptijd van STUW1.1 blijft gelijk (december 2021), omdat deze gekoppeld is aan de looptijd van de waterbeheerplannen en het Provinciaal Milieu en Waterplan. De partners besluiten medio 2020 op basis van de dan voorliggende stand van zaken van de in dit addendum vastgelegde afspraken over de afronding van de STUW en invulling van het vervolg voor de periode 2022 – 2027. Deze aanvullende afspraken worden onderscheiden in 4 groepen:

- Wijze van samenwerken (3.1)
- Prestaties en budgetten (3.2)
- Programmering en sturing (3.3)
- Implementatie versnellingsmaatregelen (3.4)

3. Aanvullende afspraken op bestaande STUW

3.1 Wijze van samenwerken

Programmeertafels worden een structureel onderdeel van de samenwerking tussen provincie en waterschappen binnen STUW. Naast het periodiek doorlopen van de programmering en de voortgang in de realisatie (zowel de lopende projecten die binnen STUW vallen als de nieuwe projecten voor de periode van 2022-2027), wordt de agenda van de programmeertafels specifiek geënt op de problematiek van dat moment.

Deelnemers aan de programmeertafels zijn, afhankelijk van het thema, waterschap en provinciale collega's vanuit de discipline STUW, DHZ, N2000/PAS en klimaat robuuste watersystemen. Daar waar nodig en afhankelijk van het te behandelen thema wordt de programmeertafel aangevuld met de collega's vanuit grondverwerving, agrofood, terreinbeheerders en/of het GOB.

3.2 Prestaties en budgetten

De prestatieafspraken en de budgetten van STUW blijven gehandhaafd. De waterschappen zoeken naar mogelijkheden om voor beek en kreekherstel en opheffen knelpunten vismigratie de volledige afgesproken prestatie te halen en voor verdrogingsbestrijding de achterstand in te lopen. Door STUW in de brede context van de totale KRW-opgave te plaatsen, hebben waterschappen de mogelijkheid maatregelen uit de periode 2022 – 2027 naar voren te halen. Nieuwe projecten bovenop de afgesproken STUW prestaties zijn mogelijk zolang deze passen binnen de gemaakte financiële en inhoudelijke kaders. Bij de besluitvorming medio 2020 worden afspraken gemaakt over eventuele aanvullende middelen voor de planperiode 2022-2027.

<u>Wijziging definities van prestaties</u>

Een aantal definities zoals opgenomen in artikel 1 in STUW klopt niet meer. Oorspronkelijk waren in de STUW alleen inrichtingsmaatregelen in 'beken en kreken met een provinciale functie' opgenomen, gericht op klassiek beek- en kreekherstel. Met de openstelling van POP3 zijn inrichtingsmaatregelen echter verbreed naar alle KRW oppervlaktewaterlichamen. Deze wijziging is ambtshalve reeds doorgevoerd. Dit betekent dat de een tweetal definities in artikel 1 van STUW moeten worden aangepast. De nieuwe definities luiden als volgt:

- *Beek en kreekherstel*
  "Maatregelen gericht op het herstel van waterlopen waaraan in het Provinciaal Milieu- en Waterplan de functie waternatuur of de functie verweven is toegekend, of die zijn aangewezen als oppervlaktewaterlichaam KRW-waterlichamen (plankaart 1 'Gezondheid' van het PMWP) en die geen onderdeel zijn van het maatregelenpakket in een Natura2000 beheerplan."

- *Opheffen knelpunten vismigratie*
  "Maatregelen gericht op het opheffen van barrières voor vismigratie in waterlopen met de functie waternatuur of de functie verweven, of die zijn aangewezen als oppervlaktewaterlichaam KRW-waterlichamen (plankaart 1 'Gezondheid' van het

PMWP) en die geen onderdeel zijn van het maatregelenpakket in een Natura2000 beheerplan."

Met de aanpassing van de definitie worden alle inrichtingsmaatregelen subsidiabel die worden getroffen in waterlopen ten behoeve van het bereiken van de KRW-doelstellingen (ook natuurvriendelijke oevers). Appendix 2, waarin de basiskwaliteitseisen van de doelen zijn opgenomen, hoeft niet te worden aangepast.

Aanpassing normbedragen

In de prognose van de te realiseren prestaties, zoals opgenomen in de MTR STUW, is onder de prestaties beek- en kreekherstel een groot aantal natuurvriendelijke oevers opgenomen. Omdat natuurvriendelijke oevers veelal goedkoper zijn in de uitvoering dan klassiek beek en kreekherstel, is hiervoor een lager normbedrag geschat, namelijk 45.000 euro per kilometer in plaats van 250.000 euro per kilometer. Dit bedrag is ook als uitgangspunt genomen bij de inschatting van het benodigde budget in de MTR. De komende jaren wordt gemonitord of het normbedrag voor natuurvriendelijke oevers goed is ingeschat en of dat aanpassing nodig is voor de volgende planperiode 2022-2027.

3.3 Programmering en sturing

Om zicht te hebben op daadkrachtige, robuuste en consistente realisatie van de opgaven (2016-2021, 2022-2027) is verdergaand inzicht nodig in:

- de (resterende) opgave: provincie en waterschappen weten op basis van de MTR STUW wat de verwachte realisatie is in de resterende periode STUW en vullen dit beeld aan met de te verwachten opgaven voor de periode 2022-2027 (laatste KRW uitvoeringsperiode). Provincie en waterschappen stellen gezamenlijk de totale opgave vast en spreken criteria af over de kwaliteit van prestaties, zodat deze KRW-proof zijn.
- de uitvoeringsorganisatie: realisatiekracht is gelegen in de hoeveelheid menskracht die hiervoor beschikbaar is, de kwaliteiten waarover de betrokken professionals beschikken en het instrumentarium en de middelen waarover zij beschikken. Dit totaal (de organisatie) dient zodanig adequaat te zijn, dat de opgave ook in relatie tot andere wateropgaven daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.
- de sturing: Een efficiënte uitvoering kan alleen als de opgave op een efficiënte manier wordt aangestuurd. Sturing is nodig op onderwerpen als strategisch grondaankoopbeleid, draagvlak, en beleidsinstrumentarium. Sturing is ook nodig om de kracht van de verbinding met andere beleidsontwikkelingen te benutten, zoals de uitwerking naar klimaatbestendige en robuuste systemen, landbouwtransitie en energietransitie. Waar de STUW opgaven binnen het NNB vallen, wordt aangesloten bij de Meerjarenaanpak van de Werkeenheid GOB. De Meerjarenaanpak wordt samen met de manifestpartners opgesteld. De Meerjarenaanpak beoogt de realisatie van het NNB in 2027, waarbij per gebied trekkers worden benoemd.

Bovenstaande onderwerpen worden concreet uitgewerkt in een programmering. Uiterlijk medio 2020 is deze programmering gereed met een overzicht van de te realiseren projecten, de uitvoeringsorganisatie, de planning en de prestaties die de gehele opgave van KRW-doelen tot en met 2027 dekt.
Achter ieder project hangt een factsheet met in ieder geval de volgende informatie:

1. Omschrijving van de opgave, inclusief wie de trekker is.
2. Het projectresultaat met inzicht in:

a. Aantal hectare hydrologisch herstel natte natuurparels,
b. Aantal kilometer waterlichamen met een KRW-opgave
c. Aantal vismigratieknelpunten die worden opgeheven
d. Aantal hectare waterberging.

3. Uitvoeringsorganisatie: Benodigde en beschikbare projectcapaciteit van de betrokken partijen (waterschappen, TBO's gemeenten ed). Het gaat hierbij om alle disciplines die nodig zijn om het project voor 2027 uit te voeren.
4. Een planning met onderscheid in verschillende fases (verkenning, voorbereiding, aanbesteding en uitvoering)
5. Risicomanagement paragraaf inclusief een Top 3 van risicofactoren die een fase kan belemmeren of vertragen, inclusief de te treffen beheermaatregelen

De programmering wordt vier keer per jaar gezamenlijk besproken en waar nodig bijgesteld. De bevindingen hiervan worden minstens twee keer per jaar besproken op managementniveau (regiegroep water), waarbij succesfactoren worden gedeeld en knelpunten worden opgelost. Jaarlijks worden de bestuurders geïnformeerd over de voortgang.

3.4 Implementatie versnellingsmaatregelen

In de MTR STUW zijn afspraken gemaakt over versnellingsmaatregelen. Waterschappen en provincie continueren de uitwerking van deze versnellingsmaatregelen.

Twee versnellingsmaatregelen zijn al zodanig concreet, dat provincie en waterschappen de gemaakte afspraken vastleggen in dit addendum:

a) Garant staan van provincie voor de percelen binnen het NNB waarvoor waterschappen geen eindbeheerder kunnen vinden.
b) Inzet dwangprocedures (gedoogplicht en onteigeningsinstrument).

Ad a) Garant staan provincie

De waterschappen voelen zich verantwoordelijk voor het uitvoeren van de watermaatregelen in de natte natuurparels (natte natuurparels liggen volledig in het NNB). Waterschappen zijn echter geen eindbeheerder van 'natuurgronden'. Bovendien zien ze risico's in het vinden van een eindbeheerder, omdat uit de eerste verkenning van de Meerjarenaanpak NNB blijkt dat de Terreinbeherende Organisaties (TBO's) de ambities en de financiële middelen hebben voor maximaal de helft van de nog te realiseren nieuwe natuur. De provincie is bereid garant te staan voor die gronden waarvoor waterschappen na afloop van het project geen eindbeheerder kunnen vinden. Provincie blijft geen eigenaar van de gronden, maar zal deze via het GOB doorleveren aan een eindbeheerder.
Omdat in elk gebied de situatie anders is, zal per gebied bekeken moeten worden over welke gronden het gaat. De volgende uitgangspunten gelden voor alle gebieden:

- Momenteel gaat de provincie uit van maximaal 500ha waarvoor ze garant staat (hier is dekking voor).
- Het geldt alleen voor natte natuurparelprojecten waarvoor duidelijke afspraken zijn gemaakt over het aantal te realiseren hectares en die zijn vastgelegd door middel van een samenwerkingsovereenkomst of een provinciale brief;
- Het waterschap is trekker van het gebiedsproces en gaat actief (openbaar en navolgbaar, o.a. door een advertentie in een openbaar blad) op zoek naar eindbeheerders;

- Overname van de gronden door de provincie is na afronding van het herstelproject, maar uiterlijk in 2026, zodat de provincie de gelegenheid heeft om zelf een eindbeheerder te vinden;
- Gronden worden in principe volledig ecologisch en hydrologisch ingericht, zodat de opgave ter plekke klaar is;
- De provincie staat garant voor de eigen bijdrage die het waterschap in de grondaankoop en in de ecologische inrichting stopt (gebaseerd op de subsidiepercentages en werkwijze van het GOB). De provincie staat niet garant voor de financiering van hydrologische maatregelen, omdat deze onder STUW vallen. Ook de aankoop van gebouwen valt er niet onder het garant staan.
- De voortgang van de aanpak van de natte natuurparels in totaal en de voortgang van gebied specifieke afspraken over het garant staan, wordt gemonitord bij jaarlijkse actualisatie van de Meerjarenaanpak NNB en de voortgang van de STUW.

Ad b) Inzet dwangprocedures (gedoogplicht en onteigeningsinstrument)
Provincie, waterschappen en Werkeenheid GOB onderzoeken in welke gebieden/projecten de inzet van dwangprocedures (gedoogplicht en onteigeningsinstrument) versnelling kan brengen. De uitkomst van deze verkenning wordt opgenomen in de programmering die uiterlijk medio 2020 beschikbaar is.

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 4.2. **Projectenboeknummer en -naam:** -- **Corsa dossiernummer:** -- **Voorstelnummer BABS**: 44559

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018	Dijk, P.M.J. van Kleijn, W.P.J. de

Agendaonderwerp: Partiele herziening Keur
Voorstel: 1. De eerste partiële herziening van de Keur 2015 vast te stellen. 2. De nota van inspraak en aanpassingen aan de Keur vast te stellen. 3. Kennis te nemen van de partiële herzieningen van de algemene regels, beleidsregels en hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels, behorende bij de Keur 2015 waterschap.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp: Liggen de volgende stukken ter inzage:
De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden: 1. 1. DEFINITIEF BESLUIT KEUR - eerste partitiele herziening (2018) 2. 2. DEFINITIEF BESLUIT BELEIDSREGELS_ derde partiele herziening (2018) 3. 3. DEFINITIEF BESLUIT ALGEMENE REGELS - tweede partiele herziening (2018) 4. 4. DEFINITIEF BESLUIT HYDROLOGISCHE UITGANGSPUNTEN_ tweede partiele herziening (2018) 5. 5. DEFINITIEVE integrale tekst KEUR - herziening 2018 6. 6. DEFINITIEVE integrale tekst BELEIDSREGELS - herziening 2018 7. 7. DEFINITIEVE integrale tekst ALGEMENE REGELS - herziening 2018 8. 8. DEFINITIEVE HYDROLOGISCH ACHTERGRONDDOCUMENT - herziening 2018 9. 9a. Nota van inspraak herziening keur 2018

AB voorblad

10. 9b. Nota van inspraak herziening algemene regels en beleidsregels 2018
11. Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

VOORSTEL:
1. De eerste partiële herziening van de Keur 2015 vast te stellen.
2. De nota van inspraak en aanpassingen aan de Keur vast te stellen.
3. Kennis te nemen van de partiële herzieningen van de algemene regels, beleidsregels en hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels, behorende bij de Keur 2015 waterschap.

PROBLEEMSTELLING
In het kader van Winnend Samenwerken hebben de drie Brabantse waterschappen in 2015 samen één gelijkluidende, uniforme Keur met bijbehorende uniforme algemene regels en beleidsregels vastgesteld. Afgesproken is om deze regelgeving frequent actueel te houden. Een beheergroep van de drie waterschappen, aangestuurd door de drie portefeuillehouders van de dagelijkse besturen, ziet daarop toe.

In 2016 zijn de Algemene regels en beleidsregels partieel herzien. Ook hierna heeft een actualiseringsslag ertoe geleid dat er weer aanpassingen en verbeteringen in de algemene regels en beleidsregels zijn voorgesteld. Deze worden met een nieuwe herziening doorgevoerd. Voor de Keur is het de eerste keer sinds de inwerkingtreding in 2015 dat hiervoor een herziening wordt voorgesteld.

Ten aanzien van de Algemene regels en beleidsregels behorend bij de Keur waterschap Aa en Maas 2015, worden ten opzichte van de vorige herzieningen niet alleen taalkundige maar ook inhoudelijke wijzigingen en aanvullingen gedaan. De aanpassingen zien op verduidelijking van de begrippen en het in lijn met de Waterwet brengen van de begrippen, toevoegen van verbodsbepalingen en schrappen van gebods- en verbodsbepalingen. Met name zijn de beleidsregels en algemene regels op het gebied van waterkeringen ingrijpend gewijzigd, wat onder andere is ingegeven door ontwikkelingen rondom de nieuwe normering voor waterkeringen. De aanpassingen zijn met de Brabantse waterschappen besproken en afgestemd.

De wijzigingen en aanvullingen zijn via een ontwerp-partiële herziening van de Keur, algemene regels, beleidsregels en hydrologische uitgangspunten vastgesteld, ter inzage gelegd en bekendgemaakt. Er is door 4 belanghebbenden een zienswijze ingediend. Daarnaast zijn er vanuit waterschap Brabantse Delta, waterschap De Dommel en waterschap Aa en Maas nog ambtshalve reacties ingediend. Deze laatste hebben geleid tot een (kleine) (tekstuele) aanpassing van de Keur, (een) algemene regel en beleidsregel. De ontwerpbesluiten kunnen nagenoeg ongewijzigd vastgesteld worden met een definitief besluit.

BEOOGD EFFECT
Bewerkstelligen adequaat beheer van oppervlaktewaterlichamen, waterkeringen en overige waterstaatswerken.

ARGUMENTEN

1.1 Het Algemeen Bestuur is bevoegd tot vaststelling van de Keur.
Dit staat in artikel 78 van de Waterschapswet.

1.2 Toetsingscriteria aanpassen naar aanleiding van rechtspraak
In de huidige beleidsregels is als toetsingscriterium vermeld dat een vergunning geweigerd wordt indien het werk zich op waterschapseigendom bevindt. Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het publiekrechtelijke, wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit toetsingscriterium te vervallen in de beleidsregels. Privaatrechtelijk dient wel nog steeds toestemming te worden gegeven door het waterschap indien werken zich op waterschapseigendom bevinden.

1.3 *Taalkundige correcties en nadere toelichting onderwerpen [ecologie]*
Taalkundige verschrijvingen worden met de partiele herziening gecorrigeerd. Dit komt ten goede aan de duidelijkheid en leesbaarheid van de regels. Daarnaast zijn enkele onderwerpen en/of begrippen nader toegelicht, zodat meer duidelijkheid ontstaat over wat bedoeld wordt.

Een voorbeeld van een taalkundige correctie is te vinden in ' Beleidsregel 13 Afvoer hemelwater…': *'de uitgangspunten van Hydrologisch neutraal ontwikkelen moet altijd gevolgd worden'*. Dit wordt vervangen door '*de uitgangspunten van Hydrologisch neutraal ontwikkelen moeten altijd gevolgd worden'.*
Een voorbeeld van een nadere toelichting op een onderwerp is te vinden in 'Beleidsregel 14A Profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen'. In de algemene inleiding wordt ten eerste het begrip '*onomkeerbaar*' gewijzigd in '*eenvoudig ongedaan te maken'*.
Vervolgens wordt dit laatste begrip nader toegelicht: *'Onder 'eenvoudig' wordt verstaan een constructie die met eenvoudige hulpmiddelen (gangbaar gereedschap) snel te verwijderen en bij schade te herstellen is.'*

1.4 Het waterschap anticipeert op praktijksituaties die verbetering vragen
Sommige regels leiden in praktijksituaties tot onnodige administratieve lasten. Dit betreft bijvoorbeeld 'Algemene Regel 5 Kortdurende activiteiten en werken in en nabij a-wateren'. In de huidige Algemene regel 5 staat vermeld '*Degene die handelingen verricht als bedoeld in het eerste artikel meldt dit ten minste acht weken voor aanvang aan het bestuur'*. Dit wordt vervangen door *'Degene die handelingen verricht als bedoeld in het eerste artikel, waarbij de activiteit langer duurt dan 1 uur, meldt dit ten minste acht weken voor aanvang aan het bestuur*'.

1.5 Ten aanzien van waterkeringen beleidsruimte en verduidelijking
Bepaalde bouwwerken bij een waterkering hebben vanuit technisch oogpunt geen nadelige invloed op het waterkerend vermogen van de kering en kunnen om die reden worden toegestaan. Met het huidige beleid zijn deze bouwwerken niet toegestaan. Daarom is 'Beleidsregel 17 Bouwwerken waterkeringen' aangepast en is onder andere meer beleidsruimte gecreëerd voor onder andere bouwwerken in een lintbebouwing en bouwwerken op de waterkering waarbij een verbetering van de waterveiligheid optreedt. Daarnaast is er in 'Beleidsregel 15 Algemene toetsingscriteria waterkeringen' meer beleidsruimte ingebouwd voor werkzaamheden in het profiel van vrije ruimte, dit mede in relatie tot de beoogde wijziging van de legger voor primaire waterkeringen.

Ter verduidelijking, verbetering van de leesbaarheid en aanbrengen uniformiteit zijn enkele beleidsregels (deels) herschreven. Dit betreft onder andere 'Beleidsregel 15 Algemene toetsingscriteria waterkeringen' en 'Beleidsregel 16 Kabels en leidingen waterkeringen'. Hierbij is ook aandacht geweest voor de nieuwe normering voor waterveiligheid.

1.6 Terinzagelegging en interactie met gemeenten
De partiële herziening is in ontwerp bij besluit van het dagelijks bestuur d.d. 26 april 2018 (BABS ID 43857) ter inzage gelegd zodat belanghebbenden zienswijzen hebben kunnen indienen. Hiermee is voldaan aan de wettelijke verplichting zoals bedoeld in artikel 79 Waterschapswet. Inspraak draagt bij aan zorgvuldige besluitvorming en transparantie.

In het voortraject zijn daarnaast alle gemeenten benaderd om mee te praten over de herziening om aan te geven waar ze in de praktijk tegenaan lopen. In mei 2017 zijn hiervoor twee sessies geweest. Uit deze groep heeft een klein deel aangegeven de ontwerp-partiële herziening van de Keur, algemene regels en beleidsregels tegen te willen lezen. Tevens hebben waterschappen en gemeenten in februari 2018 samen gekeken naar eventuele knelpunten. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een gezamenlijke tekst rondom verhard oppervlak, zodat gemeentelijk beleid en doelstellingen en waterschapsregels elkaar versterken.

1.7 Regeldruk rondom verharding oppervlak verminderd
Hiervoor is onder 1.5 aangegeven dat er naar aanleiding van gesprekken met gemeenten een gezamenlijke tekst omtrent verhard oppervlak is opgesteld. Meer specifiek betekent dit dat 'Algemene regel 15 Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak' is aangepast. Hierbij is er voor gekozen om de verbinding met gemeenten te zoeken door maatwerk te leveren via de afstemming over bestemmingsplannen. Gemeenten krijgen daarbij zelf de mogelijkheid om de afvoer van hemelwater te reguleren, hetgeen dient te worden vastgelegd in de waterparagraaf van het bestemmingsplan.

2.1 De inspraakreacties hebben geleid tot een aantal aanpassingen in de partiële herziening van de Keur.
Het overgrote deel van de zienswijzen is gericht op het gebruik van tegenstrijdige begrippen en overige taalkundige onduidelijkheden. Naar aanleiding van deze opmerkingen zijn ook in de Keur enkele wijzigingen aangebracht. Voor meer details wordt verwezen naar de nota van inspraak zoals bijgevoegd.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S
1.1 De aanpassingen in de Keur, algemene regels en beleidsregels lopen nog niet vooruit op de Omgevingswet.
Vanaf 2019 zal gestart worden met de voorbereidingen van een nieuwe waterschapsverordening in het licht van de Omgevingswet. De Unie van Waterschappen is reeds gestart met de voorbereidingen voor een handreiking van een waterschapsverordening voor de waterschappen. Vooralsnog staat de inwerkingtreding van de Omgevingswet gepland in 2021. Tot de Omgevingswet inwerking is getreden, moet het huidige instrumentarium wel actueel en voldoende handvatten bieden voor een adequaat beheer van oppervlaktewaterlichamen, waterkeringen en overige waterstaatswerken. Dat is het doel van deze herzieningsslag.

1.2 *Aanpassingen aan beregeningsbeleid in later stadium*
Ten aanzien van grondwater en met name beregening uit grondwater worden nu geen grote aanpassingen gedaan omdat het beregeningsbeleid van het waterschap dit jaar geëvalueerd wordt. Verbetervoorstellen vanuit het beheer van de keur, worden in dat kader meegenomen.

1.3 De regeling omtrent het afvoeren van hemelwater door toename van verhard oppervlak bij ruimtelijke plannen behoeft nuancering.
Het kan er op lijken dat er nu een forse terugtrekkende beweging is ten aanzien van hydrologisch neutraal ontwikkelen (HNO). In de praktijk ligt dat genuanceerder. De waterparagraaf zal namelijk concreet uitgewerkt moeten zijn om een ruimtelijke plan in aanmerking te laten komen voor de vrijstelling op het verbod om hemelwater af te voeren door toename van verhard oppervlak. In de praktijk is dat vooral bij complexe plannen niet mogelijk, omdat er bij bouwplannen in fases gewerkt wordt. Het bestemmingsplan is dan meer globaal van aard, maar de verdere technische details worden pas later in het proces verder uitgewerkt en kunnen bovendien nog veranderen. Het bestemmingsplan is in dat proces maar een tussenstap en niet de eindhalte.
Al met al komt er meer proceskeuze bij de gemeenten te liggen. Wordt gekozen voor een globale aanpak, dan kan niet zomaar van de vrijstelling gebruik worden gemaakt. Kiezen ze echter voor een complete uitwerking in één keer, dan kan dat wel.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK
n.v.t.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP
De Keur is een instrument waarmee (indirect) duurzame ontwikkelingen worden bereikt.

UITVOERING/VERVOLG

1 oktober 2018	PHO Van Dijk
1 oktober 2018	PHO De Kleijn
8 oktober 2018	DB vergadering
25 oktober 2018	Commissie Watersystemen
16 november 2018	AB vergadering, vaststellen definitieve partiële herziening Keur
3 december 2018	DB vergadering, vaststellen definitieve partiële herziening algemene regels, beleidsregels en hydrologische uitgangspunten
1 januari 2019	Bekendmaking besluiten definitieve partiële herziening Keur, beleidsregels, algemene regels en hydrologische uitgangspunten

VERVOLG:
De wijziging van de legger voor primaire keringen, vastgesteld door het dagelijks bestuur op 3 september (BABS ID 44107), leidt er toe dat er op de zones van de primaire keringen en de beschermingszones A een profiel van vrije ruimte komt te liggen. Daardoor mogen in die gebieden bepaalde ontwikkelingen niet meer plaatsvinden. Om te voorkomen dat de keringen volledig ‘op slot gaan’, worden de beleidsregels aangepast zodat nog enige ruimte wordt geboden voor ontwikkelingen (zie hiervoor onder argument 1.5). Derhalve is het van belang dat de periode tussen de wijziging van de legger voor primaire keringen en de herziening van de Keur, beleidsregels en algemene regels zo kort mogelijk is.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Het vaststellen van de herzieningen van de keur, algemene regels, beleidsregels en hydrologische uitgangspunten zal op zijn minst via de gebruikelijke bekendmakingen gecommuniceerd moeten worden. Met de andere waterschappen wordt aanvullende externe communicatie nog verder afgestemd en zal de bekendmaking gelijktijdig plaatsvinden. In elk geval worden gemeenten door de gebiedsadviseurs in het kader van het reguliere contact met hen al nader geïnformeerd.

De herzieningen en de nota van zienswijzen worden bekend gemaakt door publicatie via in het Waterschapsblad. Daarbij wordt de nota van zienswijzen geanonimiseerd gepubliceerd en worden de indieners van de zienswijzen per brief op de hoogte gesteld. Naast de formele besluiten, zijn er voor de burgers integrale teksten gemaakt van de Keur, algemene regels en beleidsregels waarin aangegeven is wat er precies verandert en hoe de tekst gaat luiden na herziening. Deze teksten worden als bijlage mee gepubliceerd.

Van de algemene regels wordt bij wijze van proef nog een 'Jip en Janneke' versie gemaakt die later dit jaar gereed is. Deze zal niet worden vastgesteld maar dient als test voor latere actualisaties of de waterschapsverordening.

BIJLAGEN

1. Besluit partiele herziening 2018 Keur + lijst met wijzigingen
2. Besluit partiële herziening 2018 algemene regels + lijst met wijzigingen
3. Besluit partiële herziening 2018 beleidsregels + lijst met wijzigingen
4. Besluit partiele herziening 2018 hydrologische uitgangspunten + lijst met wijzigingen
5. Definitieve integrale tekst Keur na herziening
6. Definitieve integrale tekst algemene regels na herziening
7. Definitieve integrale tekst beleidsregels na herziening
8. Definitieve integrale tekst hydrologische uitgangspunten na herziening
9. Nota van inspraak

VERSIEDATUM

8 oktober 2018

AB-BESLUIT

ONDERWERP: Vaststelling eerste partiële herziening Keur

AGENDAPUNT:

BESLUITNUMMER: 161118/

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelet op het bepaalde in onder andere de Waterwet, Waterschapswet, Algemene wet bestuursrecht, de Verordening water Noord-Brabant en de Keur waterschap Aa en Maas 2015;

gezien het feit dat sinds de vaststelling van de 'Keur' op 27 februari 2015 de behoefte is ontstaan om de 'Keur' te actualiseren;

overwegende dat het dagelijks bestuur op 16 april 2018 in ontwerp de ''Eerste partiele herziening Keur waterschap Aa en Maas 2015'' heeft vastgesteld;

gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van 8 oktober 2018;

gezien het advies van de commissie Watersystemen van 25 oktober;

B E S L U I T:

1. in de 'Keur waterschap Aa en Maas 2015' de wijzigingen door te voeren zoals opgenomen in de bijlagen bij dit besluit;

2. dit besluit wordt aangehaald als ''Eerste partiele herziening Keur waterschap Aa en Maas 2015'';

3. dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 16 november 2018,

de secretaris, de dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Waterschap Aa en Maas

DEFINITIEF

Zaaknr. : 18.D04590

Barcode : 17IT

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

overwegende dat het algemeen bestuur op 27 februari 2015 de 'Keur waterschap Aa en Maas 2015' heeft vastgesteld;

gezien het feit dat sinds de vaststelling van de 'Keur' op 27 februari 2015 de behoefte is ontstaan om de tekst van de 'Keur' op enkele plaatsen te verduidelijken, te nuanceren of taalkundig te verbeteren, zodat de intentie beter tot uitdrukking komt;

gelet op onder andere de Waterwet, de Algemene wet bestuursrecht, de Verordening water Noord-Brabant, en de Keur waterschap Aa en Maas 2015;

B E S L U I T :

1. in de 'Keur waterschap Aa en Maas 2015' de wijzigingen door te voeren zoals opgenomen in bijlage bij dit besluit;
2. vast te stellen de 'Nota van inspraak herziening keur 2018';
3. dit besluit wordt aangehaald als "Eerste partiële herziening Keur waterschap Aa en Maas 2015";
4. dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 16 november 2018,

De secretaris

drs. P. Sennema

De dijkgraaf

drs. L.H.J. Verheijen

Bijlage

Toelichting
In deze bijlage staat per onderdeel uit de 'Keur waterschap Aa en Maas 2015' in een aparte tabel aangegeven welke veranderingen in de bestaande tekst doorgevoerd worden. Om makkelijk te kunnen verwijzen zijn alle wijzigingen genummerd (kolom 1). In de tweede kolom van de tabel staat de vindplaats in de Keur zoals deze is vastgesteld op 27 februari 2015. De wijziging is omschreven in de derde kolom en in de laatste kolom is kort omschreven waarom de wijziging wordt aangebracht. Er zijn alleen tabellen opgenomen voor onderdelen waarin daadwerkelijk iets aangepast wordt. Daar waar dat verduidelijkend is, is de wijziging in de derde kolom in rood aangegeven.

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
1.1	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub a luidt:* a. *Aangelande:* de eigenaar, de beperkt gerechtigde en/of gebruiker van een aan een oppervlaktewaterlichaam grenzend perceel; *Wordt vervangen door:* *a.* *Aangelande:* de eigenaar, de beperkt gerechtigde en/of gebruiker van een aan een waterstaatswerk grenzend perceel;	Aangelande kan ook van toepassing zijn op waterkeringen. Derhalve wordt oppervlaktewaterlichaam vervangen door waterstaatswerk.
1.2	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub i, j en k luiden:* *i.* *brandblusvoorziening:* voorziening die permanent aanwezig is, maar slechts in noodsituaties benut wordt ten behoeve van bluswatervoorziening; *j.* *buitengewoon onderhoud:* het in stand houden van het waterstaatswerk overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent ligging, vorm, afmeting en constructie; *k.* *bouwwerk:* elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of andere materialen die, hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt op of in de grond; *De volgorde wordt gewijzigd in:* *i.* *bouwwerk:* elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of andere materialen die, hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt op of in de grond; *j.* *brandblusvoorziening:* voorziening die permanent aanwezig is, maar slechts in noodsituaties benut wordt ten behoeve van bluswatervoorziening;	Begripsomschrijving bouwwerk staat niet in de juiste alfabetische volgorde, wordt met deze wijziging hersteld.

		k. *buitengewoon onderhoud:* het in stand houden van het waterstaatswerk overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent ligging, vorm, afmeting en constructie;	
1.3	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub n luidt:* *C-wateren*: oppervlaktewaterlichamen die zijn vrijgesteld van opname in de legger als bedoeld in artikel 5.2 lid 6 Verordening; *Wordt vervangen door:* *C-wateren:* oppervlaktewaterlichamen waarbij gebruik is gemaakt van de vrijstelling van opname in de legger uit artikel 5.2 lid 5 Verordening;	Er wordt verwezen naar een verkeer artikellid. Wordt hiermee hersteld.
1.4	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Onderstaande nieuwe definitie sub bb wordt toegevoegd. Hierdoor worden alle opvolgende begripsomschrijvingen bb t/m tt omgenummerd naar cc t/m uu:* *overige kering:* waterkering - niet zijnde een primaire, regionale of compartimenteringskering - die beveiliging biedt tegen wateroverlast en op de legger staat;	Begripsomschrijving was niet opgenomen. Omissie wordt hiermee hersteld.
1.5	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub bb luidt:* *pompcapaciteit*: maximaal te verplaatsen water van de zelfstandige pomp in m^3 per uur; *Wordt vervangen door:* *pompcapaciteit:* het maximum wateropbrengend vermogen van een inrichting in kubieke meters per uur;	Definitie is gelijkluidend gemaakt met de definitie die in algemene regel 34 (grondwater) staat.
1.6	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub cc luidt:* *primaire kering*: waterkering die beveiliging biedt tegen overstroming doordat deze behoort tot een dijkring ofwel vóór een dijkring is gelegen zoals aangegeven in bijlage 1 en 1a van de Wet en legger; *Wordt vervangen door:* *primaire kering:* waterkering die beveiliging biedt tegen overstroming door buitenwater, zoals aangegeven in bijlage 1 en 1a van de Wet en in de legger;	In lijn gebracht met begripsomschrijving zoals opgenomen in de Waterwet.
1.7	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub dd luidt:* *profiel van vrije ruimte*: de ruimte zoals vastgelegd in de legger ter weerszijden van, boven en onder een waterstaatwerk of een toekomstig waterstaatswerk die naar het oordeel van de beheerder nodig is voor toekomstige verbeteringen;	Verduidelijking van begripsomschrijving door 'beheerder' te vervangen door 'waterschap'.

		Wordt vervangen door: *profiel van vrije ruimte:* de ruimte zoals vastgelegd in de legger ter weerszijden van, boven en onder een waterstaatwerk of een toekomstig waterstaatswerk die naar het oordeel van het waterschap nodig is voor toekomstige verbeteringen;	
1.8	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub ee luidt:* *regionale kering*: een waterkering geregistreerd zoals aangegeven in de Verordening water en in de legger als regionale waterkering, die beveiliging biedt tegen overstroming; *Wordt vervangen door:* *regionale kering:* een waterkering zoals aangegeven in de Verordening water en in de legger als regionale waterkering, die beveiliging biedt tegen overstroming anders dan door buitenwater;	Verduidelijking van begripsomschrijving, aansluitend op de nieuwe definitie van een primaire waterkering.
1.9	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub ii luidt:* *vaarweg*: oppervlaktewaterlichaam met de functie vaarweg, zoals aangegeven in de legger vaarwegen; *Wordt vervangen door:* *vaarweg:* oppervlaktewaterlichaam met de functie vaarweg, zoals aangegeven in de legger vaarwegen en/of de verordening;	Juiste verwijzing toegevoegd. Verduidelijking van begripsomschrijving.
1.10	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub kk luidt:* *Veekering*: afrastering in de vorm van palen, met maximaal twee gladde of puntdraden, van maximaal 1,20 m hoog; *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Deze begripsomschrijving komt te vervallen doordat ook het gebodsartikel 2.7 veekeringen komt te vervallen. Het opnemen van een begripsomschrijving is daarom niet meer noodzakelijk.
1.11	1.1 Begrips-omschrijvingen	*Sub pp luidt:* *waterkering:* kunstmatige hoogte, natuurlijke hoogte of gedeelte daarvan, of hoge gronden met ondersteunende kunstwerken, die een waterkerende of mede een waterkerende functie hebben en als dusdanig geregistreerd zijn in de legger; *Wordt vervangen door:* *waterkering:* kunstmatige hoogte, natuurlijke hoogte of gedeelte daarvan met ondersteunende kunstwerken, die een waterkerende of mede een waterkerende functie hebben en als dusdanig geregistreerd zijn in de legger;	Verduidelijking van begripsomschrijving. Hoge gronden zijn geen waterkeringen die in het kader van de keur beschermd hoeven te worden (geen taak waterschap).
1.12	1.4 Algemene regels, nadere regels,	*Lid 1 luidt:*	Taalkundige verduidelijking van de

	keurkaarten, meldplichten, meet- en registratieplichten en maatwerkvoorschriften	Het bestuur kan voor het verrichten van handelingen als bedoeld in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3, algemene regels stellen, die mede een vrijstelling kunnen inhouden van een: - gebodsbepaling, of - vergunningplicht, of - algeheel verbod voor het verrichten van bepaalde handelingen. *Wordt vervangen door:* Het bestuur kan voor het verrichten van handelingen als bedoeld in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3, algemene regels stellen, die mede een vrijstelling kunnen inhouden van een: - gebodsbepaling, of - vergunningplicht, of - van bepaalde handelingen.	vrijstellingsmogelijkheden.

Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
2.1	2.7 Veekeringen	*Artikel luidt:* Artikel 2.7 Veekeringen 1.De aangelande van gronden die gebruikt worden voor het houden van dieren en die zijn gelegen op of nabij a-wateren, zijn verplicht op hun gronden een veekering te hebben en te houden zodanig dat deze het onderhoud niet belemmert. 2.In de legger kunnen locaties aangemerkt worden waarop het eerste lid niet van toepassing is. *Dit artikel wordt vervangen door:* Artikel 2.7 <Vervallen>	Dit artikel komt te vervallen. De algemene regel voor veekeringen wordt verruimd waardoor er geen noodzaak is een separaat gebodsartikel voor veekeringen te houden. Veekeringen vallen straks onder verbodsartikel 3.1 van de Keur en worden onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht in algemene regel 20 (afrasteringen op beschermingszone).

Hoofdstuk 3 Handelingen in watersystemen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
3.1	Artikel 3.4	*Artikel 3.4 luidt:* Artikel 3.4 Vergunning compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone, en overige keringen 1. Het is verboden zonder vergunning gebruik te maken van compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone en overige waterkeringen, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder: a. voorwerpen en beplanting, in de grond aan te brengen, te wijzigen, te hebben, te onderhouden of uit de grond te verwijderen, te boren of te sonderen;	Lid 1 aangepast omdat activiteiten (zoals aanleg van bouwwerken en kabels en leidingen) waren vrijgesteld die wel invloed kunnen hebben op de (stabiliteit van de) waterkering. Deze zijn nu alsnog opgenomen. Tevens de algemene regels en beleidsregels daarop aangepast in lijn met de provinciale Verordening Water. Daarnaast werkzaamheden aan het maaiveld anders omschreven / verduidelijkt. Lid 2 verwijderd omdat deze

		b. het maaiveld te verhogen of te verlagen; c. ondersteunende kunstwerken, kabels en leidingen te maken, te hebben, te onderhouden, te wijzigen of te verwijderen die een verbinding maken met een andere zijde van de compartimenteringskering. 2. Het is verboden zonder vergunning een compartimenteringskering of overige kering aan te leggen. *Wordt vervangen door:* Artikel 3.4 Vergunning compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A en overige waterkeringen 1. Het is verboden zonder vergunning gebruik te maken van compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A en overige waterkeringen, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder: a. bouwwerken aan te brengen, te wijzigen, te hebben, te onderhouden of te verwijderen b. beplanting in de grond aan te brengen, te wijzigen, te hebben, te onderhouden of uit de grond te verwijderen; c. ontgravingen uit te voeren of ophogingen aan te brengen; d. te boren of te sonderen; e. kabels en leidingen aan te leggen, te hebben, te onderhouden, te wijzigen of te verwijderen.	niet relevant is.
3.2	Artikel 3.5	Artikel 3.5 Vergunning beschermingszone B 1. Het is verboden zonder vergunning, gebruik te maken van beschermingszone B behorende bij primaire waterkeringen door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder: a. het maaiveld te verhogen of te verlagen; b. afgravingen en seismische onderzoeken te verrichten; b. werken met een overdruk van 10 bar of meer te plaatsen en te hebben; c. explosiegevaarlijk materiaal of explosiegevaarlijke inrichtingen te hebben; d. leidingen te leggen. *Wordt vervangen door:*	Sub a en b gewijzigd omdat beschermingszone B in het kader van het tegengaan van piping (nieuwe normering) van steeds groter belang is. Bouwwerken in deze zone die de afdichtende laag aanpassen, kunnen daarop van invloed zijn. Daarnaast werkzaamheden aan het maaiveld anders omschreven / verduidelijkt.

		Artikel 3.5 Vergunning beschermingszone B 1. Het is verboden zonder vergunning, gebruik te maken van beschermingszone B behorende bij primaire waterkeringen door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder: a. bouwwerken te plaatsen, aan te passen of te verwijderen die een afdichtende bodemlaag doorsnijden; b. ontgravingen uit te voeren of ophogingen aan te brengen; c. seismische onderzoeken te verrichten; d. werken met een overdruk van 10 bar of meer te plaatsen en te hebben; e. explosiegevaarlijk materiaal of explosiegevaarlijke inrichtingen te hebben; f. leidingen te leggen.	

Hoofdstuk 5 Overgangs- en slotbepalingen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
4.1	Artikel 5.2	*Artikel 5.2 lid 1 sub a luidt:* Voor waterkeringen of gedeelten van waterkeringen en ondersteunende kunstwerken met een waterkerende functie berust het gewoon onderhoud bij de aangelande ervan en het buitengewoon onderhoud bij het waterschap; *Wordt vervangen door:* Voor waterkeringen of gedeelten van waterkeringen en ondersteunende kunstwerken met een waterkerende functie berust het gewoon onderhoud bij de eigenaar/gebruiker ervan en het buitengewoon onderhoud bij het waterschap;	De term 'aangelande' past niet past bij waterkering. Dit moet vervangen worden door 'eigenaar/gebruiker'. Artikel 5.2 lid 1 sub a: de term 'aangelande' wordt vervangen door 'eigenaar/gebruiker'.
4.2	Artikel 5.3	*Artikel luidt:* *Oppervlaktewaterlichamen* 1. Een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan registratie in de legger als a-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, wordt voor de toepassing van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving aangemerkt als a-water. 2. Een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan registratie in de legger als b-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, wordt voor de toepassing van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving aangemerkt als b-water. 3. In de gevallen als bedoeld in het eerste lid gelden de volgende bepalingen: a. de beschermingszone is aan weerszijden van het oppervlaktewaterlichaam 5 meter, gemeten uit de insteek;	Lid 5 bij oppervlaktewaterlichamen is toegevoegd om bij Aa en Maas overgangsrecht te hebben, zolang de leggers nog niet zijn aangepast, voor de termen onderhoudsstrook en beschermingszone die verschillend in de keur en in de leggers wordt gehanteerd. Overige wijzigingen zijn niet inhoudelijk maar louter taalkundig of ter verduidelijking.

		b. het onderhoud geschiedt door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5, tenzij bij vergunning of projectplan anders is bepaald. 4. In de gevallen als bedoeld in het tweede lid geschiedt het onderhoud door of vanwege de aangelanden overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5, tenzij bij algemene regel, vergunning of projectplan anders is bepaald. *Waterkeringen* 5. Voor waterkeringen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, gelden de volgende bepalingen: a. De beschermingszone A voor primaire keringen is aan weerszijden van de waterkering 30 meter, gemeten vanuit de teen; Beschermingszone B is aan weerszijden van de waterkering van 30 tot 50 meter gemeten vanuit de teen. b. De beschermingszone A voor regionale keringen is 10 meter gemeten vanuit de teen. c. De beschermingszone A voor compartimenteringskeringen is 5 meter gemeten vanuit de teen. d. Het profiel van vrije ruimte ligt boven het ontwerpprofiel en wordt in horizontale richting begrensd door het waterstaatswerk en beschermingszones A. Voor primaire keringen ligt het profiel van vrije ruimte 1 meter boven het ontwerpprofiel, voor regionale keringen 0,5 meter boven het ontwerpprofiel. e. Het onderhoud geschiedt door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.2, tenzij bij algemene regel, vergunning of projectplan anders is bepaald. 6. Voor waterkeringen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven en is vastgesteld, maar de begripsbepaling nog niet overeenkomt met de begripsbepaling uit deze keur gelden de volgende bepalingen: a. De waterkeringszone zoals genoemd in de leggers voor waterkeringen Aa en Maas wordt gelijk gesteld aan het waterstaatswerk, samen met beschermingszone A. b. De beschermingszone zoals genoemd in de leggers voor waterkeringen Aa en Maas wordt gelijk gesteld aan beschermingszone B. *Wordt vervangen door:*	

		Oppervlaktewaterlichamen 1. Een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan registratie in de legger als a-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, wordt voor de toepassing van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving aangemerkt als a-water. 2. Een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan registratie in de legger als b-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, wordt voor de toepassing van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving aangemerkt als b-water. 3. In de gevallen als bedoeld in het eerste lid gelden de volgende bepalingen: a. de beschermingszone is aan weerszijden van het oppervlaktewaterlichaam 5 meter, gemeten uit de insteek; b. het onderhoud geschiedt door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5, tenzij bij vergunning of projectplan anders is bepaald. 4. In de gevallen als bedoeld in het tweede lid geschiedt het onderhoud door of vanwege de aangelanden overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5, tenzij bij algemene regel, vergunning of projectplan anders is bepaald. 5. Voor oppervlaktewaterlichamen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven en is vastgesteld, maar de begripsbepaling 'onderhoudsstrook' in de leggers voor oppervlaktewaterlichamen Aa en Maas nog niet overeenkomt met de begripsbepaling 'beschermingszone' uit de keur geldt dat de onderhoudsstrook zoals genoemd in die leggers gelijk wordt gesteld aan beschermingszone zoals genoemd in de keur. *Waterkeringen* 6. Voor waterkeringen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, gelden de volgende bepalingen: a. De beschermingszone A voor primaire keringen is aan weerszijden van de waterkering 30 meter, gemeten vanuit de teen; beschermingszone B is aan weerszijden van de waterkering van 30 tot 50 meter gemeten vanuit de teen. b. De beschermingszone A voor regionale keringen is aan weerszijden van de waterkering 10 meter, gemeten vanuit de teen. c. De beschermingszone A voor compartimenteringskeringen is aan weerszijden van de waterkering 5 meter gemeten vanuit de teen. d. Het profiel van vrije ruimte ligt voor primaire waterkeringen 1 meter boven het in de legger opgenomen leggerprofiel	

		van de waterkering en het maaiveld van beschermingszones A. Voor regionale keringen ligt het profiel van vrije ruimte 0,5 meter boven het in de legger leggerprofiel van de waterkering en het maaiveld van beschermingszones A. e. Het onderhoud geschiedt door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.2, tenzij bij algemene regel, vergunning of projectplan anders is bepaald. 7. Voor waterkeringen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven en is vastgesteld, maar de begripsbepaling nog niet overeenkomt met de begripsbepaling uit deze keur gelden de volgende bepalingen: a. De waterkeringszone zoals genoemd in de leggers voor waterkeringen Aa en Maas wordt gelijk gesteld aan het waterstaatswerk, samen met beschermingszone A. b. De beschermingszone zoals genoemd in de leggers voor waterkeringen Aa en Maas wordt gelijk gesteld aan beschermingszone B.	

Artikelsgewijze toelichting

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
5.1	Artikel 2.3	*Toelichting op artikel luidt:* Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart. Het gewoon onderhoud is erop gericht dat oppervlaktewaterlichamen deze functies behouden. In dit kader is in dit artikel bepaald wat de onderhoudsplichtigen van oppervlaktewaterlichamen voor het gewoon onderhoud in ieder geval moeten doen. Het maaien en verwijderen van begroeiing kan daarvoor vaker nodig zijn dan eens per jaar. De oevers en taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken dienen behoorlijk in stand te worden gehouden, voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking de af- en/of aanvoer van water wordt gehinderd dan wel aangelegde onderhoudsstroken en/of afrasteringen door inzakking worden bedreigd. *Wordt vervangen door:* Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart. Het gewoon onderhoud is erop gericht dat oppervlaktewaterlichamen deze functies behouden. In dit kader is in dit artikel bepaald wat de onderhoudsplichtigen van	Verduidelijking van de uitleg door toevoeging van de rode tekst en door verwijderen van laatste zinsnede.

		oppervlaktewaterlichamen voor het gewoon onderhoud in ieder geval moeten doen. De frequentie van het onderhoud is afhankelijk van de lokale situatie. Het maaien en verwijderen van begroeiing kan daarvoor vaker of minder vaak nodig zijn dan eens per jaar. De oevers en taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken dienen behoorlijk in stand te worden gehouden, voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking de af- en/of aanvoer van water wordt gehinderd.	
5.2	Artikel 2.7	*Toelichting op artikel luidt:* Veekeringen Eigenaren of gebruikers zijn verplicht langs a-wateren veekeringen te plaatsen om daarmee te voorkomen dat dieren deze waterstaatswerken beschadigen of de werking ervan belemmeren. Via artikel 1.4 kan het dagelijks bestuur algemene of nadere regels stellen over deze afrasterplicht, bijvoorbeeld over constructies en wijze van plaatsing. In dit artikel is de lichtere variant van de afrastering, namelijk de veekering, bedoeld. Deze bestaat uit houten palen in combinatie met twee gladde of puntdraden. De hoogte van de veekering is opgenomen zodat onbelemmerd onderhoud kan worden verricht. Op de eigendommen van het waterschap zijn in principe geen veekeringen die de doorgang belemmeren toegestaan zonder privaatrechtelijke toestemming, mede vanwege de toegankelijkheid voor recreanten. *Wordt vervangen door:* <Vervallen>	Toelichting op artikel 2.7 vervalt doordat het artikel ook vervalt.
5.3	Artikel 3.1	*Toelichting op lid 1 luidt:* In artikel 3.1 is in het eerste lid een algemene, ruime verbodsbepaling opgenomen voor handelingen of het laten liggen of staan van werken, vaste substanties of voorwerpen bij oppervlaktewaterlichamen. Het gaat om handelingen die het gebruik van oppervlaktewaterlichamen en de daartoe behorende beschermingszones, en/of profielen van vrije ruimte betreffen door daar werkzaamheden te verrichten, werken te maken of vaste substanties of voorwerpen te storten of te plaatsen. Bij het verrichten van werkzaamheden of het maken dan wel behouden van werken in, op, onder of over een oppervlaktewaterlichaam en/of een daartoe behorende beschermingszone (in de legger te bepalen) moet worden gedacht aan activiteiten die de zogenaamde bak (waterbodem en taluds), en de ondersteunende kunstwerken raken. Het storten, plaatsen of neerleggen van vaste substanties of voorwerpen in, op, onder of over een oppervlaktewaterlichaam of een daartoe behorende beschermingszone of het daar	Het woord bagger is uit de voorbeelden verwijdert om verwarring te voorkomen. Ook ter verduidelijking extra zin opgenomen over behouden en laten groeien van beplanting op beschermingszones.

		vervolgens achterlaten van deze substanties of voorwerpen ziet met name toe op de bescherming van de ecologie en op een veilige afvoer van water door oppervlaktewaterlichamen, teneinde wateroverlast en overstroming te voorkomen. Onder de ruime verbodsbepaling in artikel 3.1, eerst lid, vallen onder de zinsnede 'handelingen te verrichten' onder andere: aanleg-, bagger-, boor-, bouw-, graaf-, demping-, herstel-, onderhoud-, plant- reparatie-, revisie-, sloop-, uitbreiding-, verbouw, herbouw-, wijzigings- en verwijderwerkzaamheden. De eerder vermelde handelingen betreffen handelingen die tot doel hebben verandering te brengen in de staat van waterstaatswerken. Verder ook werkzaamheden die dat niet tot doel hebben, maar waarvan onbedoeld effect is dat verandering wordt gebracht in de staat van die werken. Onder dit verbod valt bijvoorbeeld het dempen van een sloot. Tot slot vallen onder het verbod ook de handelingen van derden waarmee de waterstand op een ander peil wordt gebracht of gehouden dan het peil dat voor het betreffende oppervlaktewaterlichaam door het waterschap is vastgesteld. Via een vergunning van het bestuur kan van de verbodsbepaling worden afgeweken. Op basis van artikel 1.4 kunnen in algemene regels vrijstellingen worden verleend voor bijvoorbeeld bepaalde categorieën van handelingen. Deze handelingen zijn dan wel toegestaan zonder vergunning, waarbij eventueel aan bepaalde voorschriften moet worden voldaan. *Wordt vervangen door:* In artikel 3.1 is in het eerste lid een algemene, ruime verbodsbepaling opgenomen voor handelingen of het laten liggen of staan van werken, vaste substanties of voorwerpen bij oppervlaktewaterlichamen. Het gaat om handelingen die het gebruik van oppervlaktewaterlichamen en de daartoe behorende beschermingszones, en/of profielen van vrije ruimte betreffen door daar werkzaamheden te verrichten, werken te maken of vaste substanties of voorwerpen te storten of te plaatsen. Bij het verrichten van werkzaamheden of het maken dan wel behouden van werken in, op, onder of over een oppervlaktewaterlichaam en/of een daartoe behorende beschermingszone (in de legger te bepalen) moet worden gedacht aan activiteiten die de zogenaamde bak (waterbodem en taluds), en de ondersteunende kunstwerken raken. Het storten, plaatsen of neerleggen van vaste substanties of voorwerpen in, op, onder of over een oppervlaktewaterlichaam of een daartoe behorende beschermingszone of het daar vervolgens achterlaten van deze substanties of voorwerpen ziet met name toe op de	

		bescherming van de ecologie en op een veilige afvoer van water door oppervlaktewaterlichamen, teneinde wateroverlast en overstroming te voorkomen. Onder de ruime verbodsbepaling in artikel 3.1, eerst lid, vallen onder de zinsnede 'handelingen te verrichten' onder andere: aanleg-, boor-, bouw-, graaf-, demping-, herstel-, onderhoud-, plant- reparatie-, revisie-, sloop-, uitbreiding-, verbouw, herbouw-, wijzigings- en verwijderwerkzaamheden. De eerder vermelde handelingen betreffen handelingen die tot doel hebben verandering te brengen in de staat van waterstaatswerken. Verder ook werkzaamheden die dat niet tot doel hebben, maar waarvan onbedoeld effect is dat verandering wordt gebracht in de staat van die werken. Onder dit verbod valt bijvoorbeeld het dempen van een sloot. Ook valt onder dit verbod het behouden en laten groeien van beplanting op de beschermingszone. Tot slot vallen onder het verbod ook de handelingen van derden waarmee de waterstand op een ander peil wordt gebracht of gehouden dan het peil dat voor het betreffende oppervlaktewaterlichaam door het waterschap is vastgesteld. Via een vergunning van het bestuur kan van de verbodsbepaling worden afgeweken. Op basis van artikel 1.4 kunnen in algemene regels vrijstellingen worden verleend voor bijvoorbeeld bepaalde categorieën van handelingen. Deze handelingen zijn dan wel toegestaan zonder vergunning, waarbij eventueel aan bepaalde voorschriften moet worden voldaan.	
5.4	Artikel 3.3	*Toelichting op artikel 3.3 luidt:* *Artikel 3.3 Vergunning primaire en regionale waterkeringen en bijbehorende beschermingszone A en profiel van vrije ruimte* In artikel 3.3 zijn algemene verbodsbepalingen opgenomen voor primaire en regionale keringen. In dit artikel worden bij regionale keringen zogenaamde compartimenteringskeringen uitgezonderd. De verbodsbepalingen hebben betrekking op alle werken die de waterkerende functie in het geding kunnen brengen. *Wordt vervangen door:* *Artikel 3.3 Vergunning waterkeringen en bijbehorende beschermingszone A en profiel van vrije ruimte* In artikel 3.3 zijn algemene verbodsbepalingen opgenomen voor primaire en regionale waterkeringen en bijbehorende beschermingszone A en profiel van vrije ruimte. In dit artikel worden bij regionale keringen zogenaamde compartimenteringskeringen uitgezonderd. De verbodsbepalingen hebben betrekking op alle werken die de waterkerende functie in het geding kunnen brengen.	Aansluitend gemaakt aan het verbodsartikel.

5.5	Artikel 3.4	*De tekst in de toelichting op artikel 3.4 luidt:* In artikel 3.4 zijn algemene verbodsbepalingen opgenomen voor compartimenteringskeringen en overige keringen. Compartimenteringskeringen zijn regionale keringen, welke volgens provinciale verordening aangewezen zijn. Overige keringen wijst het waterschap zelf aan. In dit artikel worden verbodsbepalingen gegeven voor het aanbrengen van voorwerpen in of op het waterstaatswerk. Tevens wordt het verhogen of verlagen van het maaiveld op het waterstaatswerk en beschermingszone zonder vergunning niet toegelaten. *Wordt vervangen door:* In artikel 3.4 zijn algemene verbodsbepalingen opgenomen voor compartimenteringskeringen en overige keringen. Compartimenteringskeringen zijn regionale keringen, welke volgens provinciale verordening aangewezen zijn. Overige keringen wijst het waterschap zelf aan. In dit artikel worden verbodsbepalingen gegeven voor het aanbrengen van (bouw)werken in of op het waterstaatswerk. Tevens wordt het verhogen of verlagen van het maaiveld op het waterstaatswerk en beschermingszone zonder vergunning niet toegelaten.	Aansluitend gemaakt aan het verbodsartikel en 'voorwerpen' vervangen door '(bouw)werken'.
5.6	Artikel 3.5	*De tekst in de toelichting op artikel 3.5 luidt:* Aanvullend op artikel 3.3, zijn ook verbodsbepalingen opgenomen voor beschermingszone B. Voor de beschermingszone B worden verbodsbepalingen gegeven voor het gebruik van deze zone. Het verhogen of verlagen van het maaiveld op het waterstaatswerk en beschermingszone zonder vergunning is niet toegestaan. Tevens worden werken die de waterkerende functie kunnen beïnvloeden ook verboden. *Wordt vervangen door:* Aanvullend op artikel 3.3, zijn ook verbodsbepalingen opgenomen voor een aantal activiteiten in beschermingszone B. Het gaat om activiteiten die de waterkerende functie kunnen beïnvloeden, meer specifiek activiteiten die invloed hebben op de afdichtende bodemlagen in deze zone. Overige activiteiten zijn wel toegestaan.	Tekst meer algemeen gemaakt, beter aansluitend aan het verbodsartikel.
5.7	Artikel 5.3	*Toelichting bij artikel 5.3 luidt:* *Artikel 5.3 Overgangsrecht legger* *Oppervlaktewaterlichamen* Indien een oppervlaktewaterlichaam ingevolge	Voor oppervlaktewaterlichamen is ter verduidelijking het woord 'bijvoorbeeld' toegevoegd. Voor waterkeringen is de tekening verduidelijkt, waarbij het profiel van vrije ruimte

		een vergunning of projectplan wordt aangelegd en/of gewijzigd, is de legger daarop nog niet aangepast. Om te voorkomen dat dergelijke oppervlaktewaterlichamen tot het moment van registratie in de legger- gedeeltelijk buiten de werkingssfeer van deze Keur zouden vallen, is bepaald dat deze wateren voor de toepassing van deze Keur worden aangemerkt als a-, respectievelijk b-water. Tevens gelden op dat moment voor a-wateren de beschermingszones van 5 meter vanaf de insteek en aan weerszijden van het aangelegde/gewijzigde oppervlaktewaterlichaam. *Waterkeringen* In onderstaand figuur zijn deze zones schematisch weergegeven. De zonering is vastgelegd in de legger van het waterschap. Dit artikel regelt dat dezelfde zonering geldt indien deze nog niet is vastgelegd in de legger. 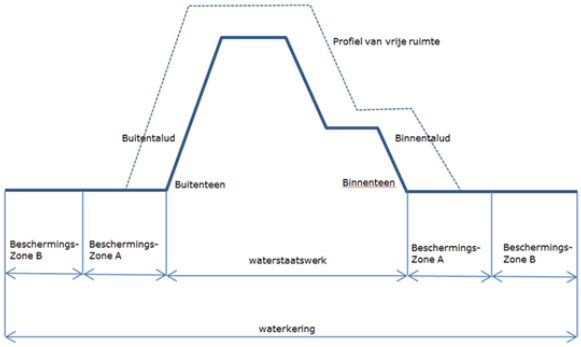 *Wordt vervangen door:* *Artikel 5.3 Overgangsrecht legger* *Oppervlaktewaterlichamen* Indien een oppervlaktewaterlichaam bijvoorbeeld ingevolge een vergunning of projectplan wordt aangelegd en/of gewijzigd, is de legger daarop nog niet aangepast. Om te voorkomen dat dergelijke oppervlaktewaterlichamen tot het moment van registratie in de legger- gedeeltelijk buiten de werkingssfeer van deze Keur zouden vallen, is bepaald dat deze wateren voor de toepassing van deze Keur worden aangemerkt als a-, respectievelijk b-water. Tevens gelden op dat moment voor a-wateren de beschermingszones van 5 meter vanaf de insteek en aan weerszijden van het aangelegde/gewijzigde oppervlaktewaterlichaam. *Waterkeringen* In onderstaand figuur zijn de zones rondom de waterkering schematisch weergegeven. De zonering is vastgelegd in de legger van het waterschap. Dit artikel regelt dat dezelfde	ook boven beschermingszone A ligt.

		zonering geldt indien deze nog niet is vastgelegd in de legger. 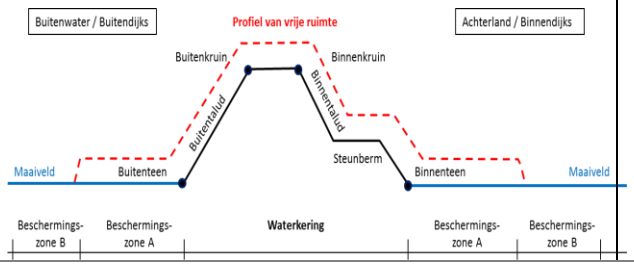 	

Waterschap Aa en Maas

DEFINITIEF

Zaaknr. : 18.D04590

Barcode : 17IT

Het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas;

overwegende dat het dagelijks bestuur op 3 maart 2015 de 'Beleidsregels voor waterkering, waterkwantiteit en grondwater heeft vastgesteld en deze op 26 juli 2016 partieel heeft herzien;

gezien het feit dat zich sinds de laatste herziening van de 'Beleidsregels voor waterkering, waterkwantiteit en grondwater' op 26 juli 2016 de behoefte is ontstaan om op enkele plaatsen de tekst van de 'Beleidsregels voor waterkering, waterkwantiteit en grondwater' te verduidelijken, te nuanceren of taalkundig te verbeteren zodat de intentie beter tot uitdrukking komt;

gelet op onder andere de Waterwet, de Algemene wet bestuursrecht, de Verordening water Noord-Brabant, en de Keur waterschap Aa en Maas 2015;

B E S L U I T :

1. in de 'Beleidsregels voor waterkering, waterkwantiteit en grondwater' de wijzigingen door te voeren zoals opgenomen in bijlage bij dit besluit;

2. vast te stellen de 'Nota van inspraak herziening algemene regels en beleidsregels 2018';

3. dit besluit wordt aangehaald als "Derde partiële herziening Beleidsregels voor waterkering, waterkwantiteit en grondwater";

4. dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 december 2018,

De secretaris

drs. P. Sennema

De dijkgraaf

drs. L.H.J. Verheijen

Bijlage

Toelichting
In deze bijlage staat per beleidsregel uit de 'Beleidsregels voor waterkering, waterkwantiteit en grondwater' in een aparte tabel aangegeven welke veranderingen in de bestaande tekst doorgevoerd worden. Om makkelijk te kunnen verwijzen zijn alle wijzigingen genummerd (kolom 1). In de tweede kolom van de tabel staat de vindplaats in de beleidsregel zoals deze is laatst is vastgesteld op 19 juli 2016. De wijziging is omschreven in de derde kolom en in de laatste kolom is kort omschreven waarom de wijziging wordt aangebracht. Er zijn alleen tabellen opgenomen voor beleidsregels waarin daadwerkelijk iets aangepast wordt. Daar waar dat verduidelijkend is, is in de derde kolom de wijziging in rood aangegeven.

Inleiding beleidsregels

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
1.1	4. Relatie tot andere wetgeving	*De volgende zin is toegevoegd:* Vastgestelde ecologische functies zijn aangegeven in het Water Beheerplan en het Provinciaal Milieu- en waterplan.	Verplaatst van onderdeel 5 naar onderdeel 4 van de inleiding. Hoort daaronder te vallen.
1.2	5. Uitleg opbouw beleid	*De volgende zin is verplaatst naar onderdeel 4:* Vastgestelde ecologische functies zijn aangegeven in het Water Beheerplan en het Provinciaal Milieu- en waterplan.	Verplaatst van onderdeel 5 naar onderdeel 4 van de inleiding. Hoort daaronder te vallen.
1.3	6. Geen toestemming eigenaar?; geen vergunning	*Aan de inleiding is toegevoegd:* 6. Geen toestemming eigenaar?; geen vergunning Een duiker in een a-water van het waterschap. Een vlonder op het talud van de gemeente. Dat zijn enkele voorbeelden van aanvragen waarbij eigendommen van anderen dan de aanvrager betrokken zijn. Als de toestemming van de eigenaar een bijlage is bij de aanvraag is het duidelijk dat de eigenaar betrokken is bij de aanvraag en dat deze geen bezwaren heeft. Het is ook duidelijk dat de aanvrager belanghebbende is. Zonder toestemming van de eigenaar geldt dat de aanvrager geen belanghebbende is en is geen sprake van een aanvraag. Een aanvraag is namelijk een verzoek van een belanghebbende om een besluit te nemen. De aanvrager van een watervergunning is aan zet om afstemming te zoeken met de omgeving en overeenstemming te bereiken met betrokken eigena(a)r(en).	In de beleidsregels waar het criteria over waterschapseigendom staat, wordt dit eruit gehaald omdat uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel is van het wettelijk toetsingskader zoals dat is bepaald in de Waterwet. In plaats daarvan wordt in de inleiding deze toelichting geplaatst, met name voor vergunningverleners.

Beleidsregel 1 Peilafwijkingen in een oppervlaktewaterlichaam, waaronder begrepen onderbemalingen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
2.1	1.1.3 Toepassingsgebied	*Deze tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen van voorzieningen of activiteiten die peilafwijkingen tot gevolg hebben in alle a-wateren. Bij voorzieningen die peilafwijkingen tot gevolg hebben kan	Door het wijzigen van de algemene regel over peilregulerende werken wordt het verwijderen in b-wateren en in c-wateren vergunningplichtig. Dit is in het toepassingsgebied van

		gedacht worden aan stuwen, gemalen en dammen en inlaten van water. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen van voorzieningen of activiteiten die peilafwijkingen tot gevolg hebben in alle a-wateren en het verwijderen van peilregulerende werken in b-wateren en c-wateren in beschermde gebieden keur. Bij voorzieningen die peilafwijkingen tot gevolg hebben kan gedacht worden aan stuwen, gemalen en dammen en inlaten van water.	deze beleidsregel opgenomen.
2.2	Hele beleidsregel	*De onderstaande wijzigingen worden doorgevoerd:* 'beschermd gebied waterhuishouding' wordt vervangen door 'beschermd gebied' 'ecologische hoofdstructuur' wordt vervangen door 'Natuurnetwerk Brabant' 'de EHS' wordt vervangen door 'het NNB' 'wijstgebieden' wordt vervangen door 'wijstgronden' Bij begripsbepaling wordt de laatst zinsnede bij wijstgronden "aangeduid als projectgebieden Wijst" verwijdert.	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden. In de regelgeving is sprake van wijstgebieden. In het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP) wordt gesproken over wijstgronden. Omdat de gebieden zijn overgenomen uit het PMWP dient ook in deze regelgeving dezelfde aanduiding aangehouden te worden. In het natuurbeheer wordt de Ecologische hoofdstructuur tegenwoordig ook Natuurnetwerk Nederland genoemd. In Brabant wordt dit aangeduid als Natuurnetwerk Brabant. Huidige benaming heeft de voorkeur om onduidelijkheid te voorkomen.
2.3	1.3.2 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

		beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	
2.4	1.4.2 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 2 Plaatsen van lijnvormige obstakels haaks op wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
3.1	2.3.4 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
3.2	2.4.1 Onderhoud	*Lid 2 luidt:* Op de beschermingszone langs het oppervlaktewaterlichaam moet een	Hoeft niet perse een poort te zijn zolang er maar een doorgang van 4 meter beschikbaar is. Derhalve

		doorgang worden geplaatst met een breedte van minimaal vier meter. Indien een kleinere beschermingszone is vastgesteld dan vier meter moet de poort minimaal de breedte van de vastgestelde beschermingszone hebben. *Wordt vervangen door:* Op de beschermingszone langs het oppervlaktewaterlichaam moet een doorgang worden geplaatst met een breedte van minimaal vier meter. Indien een kleinere beschermingszone is vastgesteld dan vier meter moet de doorgang minimaal de breedte van de vastgestelde beschermingszone hebben.	aangepast.
3.3	2.4.1 Onderhoud	*Lid 6 luidt:* Een oppervlaktewaterlichaam moet altijd voor onderhoud en inspecties bereikbaar blijven. Wanneer aan de onder 5 vermelde voorwaarden is voldaan, zijn vergunningen binnen de beschermingszone mogelijk mits aan de zijde van het geplande obstakel of bouwwerk in principe een vrije strook met een breedte van minimaal 1 meter aanwezig is voor inspectie. Van de afstand van 1 meter kan worden afgeweken als de bereikbaarheid geborgd is. *Wordt vervangen door:* Een oppervlaktewaterlichaam moet altijd voor onderhoud en inspecties bereikbaar blijven. Wanneer aan de onder 5 vermelde voorwaarden is voldaan, zijn vergunningen binnen de beschermingszone mogelijk mits aan de zijde van het geplande obstakel of bouwwerk in principe een vrije strook met een breedte van minimaal 1 meter aanwezig is voor inspectie en onderhoud. Van de afstand van 1 meter kan worden afgeweken als de bereikbaarheid geborgd is.	Toegevoegd dat de breedte van minimaal 1 meter ook benodigd is voor onderhoud.
3.4	2.4.4 Ecologie / waterkwaliteit	*De tekst luidt:* De impact op flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. *Wordt vervangen door:* De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.	Het criterium is gewijzigd zodat het beter leesbaar is geworden en het afwegingskader duidelijker.
3.5	2.4.5	*De tekst luidt:*	Uit de rechtspraak blijkt dat

	Waterschapseigendom	Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 3 Werken en objecten in de watergang en beschermingszone

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
4.1	3.3.2 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
4.2	3.4.1 Oppervlaktewaterlichaam	*De tekst luidt:* 1. Werken in of op a-wateren worden niet toegestaan, tenzij een zwaarwegend (maatschappelijk) belang bestaat en geen probleem voor de doorstroming en benodigde bergingscapaciteit ontstaat. Uitzondering hierop zijn bomen, andere oeverbeplanting en andere eenvoudig te verwijderen werken op een flauw talud dat buiten het natte profiel valt en die het onderhoud niet hinderen. Een flauw talud is een talud waar vanaf de onderhoudsmachines zonder nadere maatregelen het onderhoud kunnen uitvoeren. Doorgaans wordt dit mogelijk vanaf een taludhelling van 1:5. 2. Bij werken in a-wateren wordt getoetst op het effect op de vastgestelde natuurwaarden. Negatieve effecten op deze natuurwaarden worden niet toegestaan.	In lid 1 zijn verduidelijkingen aangebracht, en lid 1 is gesplitst zodat nu, zoals de bedoeling is, lid 2 als apart toetsingscriterium kan worden gehanteerd. Tevens taludhelling aangepast zodat deze overeenkomt met de taludhelling zoals die wordt genoemd in beleidsregel 6 (in 6.4.2 lid 7). Lid 2 is omgenummerd naar lid 3.

		Wordt vervangen door: 1. Werken in of op a-wateren kunnen worden toegestaan als er geen probleem voor de doorstroming en benodigde bergingscapaciteit ontstaat en de huidige en toekomstige wijze van uitvoeren van onderhoud niet wordt verzwaard of gehinderd. 2. Bomen, andere oeverbeplanting en andere eenvoudig te verwijderen werken op een flauw talud dat buiten het natte profiel valt en die het onderhoud niet hinderen, kunnen worden toegestaan. Een flauw talud is een talud waar vanaf de onderhoudsmachines zonder nadere maatregelen het onderhoud kunnen uitvoeren. Doorgaans wordt dit mogelijk vanaf een taludhelling van 1:8. 3. Bij werken in a-wateren wordt getoetst op het effect op de vastgestelde natuurwaarden. Negatieve effecten op deze natuurwaarden worden niet toegestaan.	
4.3	3.4.2 Beschermingszone	*De tekst van lid 2 luidt:* Paalvormige objecten in de beschermingszone kunnen worden toegestaan indien het objecten betreft die redelijkerwijs niet gelijk met of onder maaiveld kunnen worden aangebracht, en op een onderlinge afstand staan van bij voorkeur 10 meter hart op hart en waar onderhoudsmachines onderdoor en voor- of achterlangs kunnen rijden. *Wordt vervangen door:* Paalvormige objecten in de beschermingszone kunnen worden toegestaan indien het objecten betreft die redelijkerwijs niet gelijk met of onder maaiveld kunnen worden aangebracht, en is de onderlinge afstand doorgaans 10 meter hart op hart en waar onderhoudsmachines onderdoor en voor- of achterlangs kunnen rijden.	Betreft verduidelijking.
4.4	3.4.2 Beschermingszone	*De tekst van lid 5 luidt:* Een oppervlaktewaterlichaam moet altijd voor onderhoud en inspecties bereikbaar blijven. Wanneer aan de onder 4 vermelde voorwaarden is voldaan, zijn vergunningen binnen de beschermingszone mogelijk mits aan de zijde van het geplande obstakel of bouwwerk in principe een vrije strook met een breedte van minimaal 1 meter aanwezig is voor inspectie. *Wordt vervangen door:* Een oppervlaktewaterlichaam moet altijd voor onderhoud en inspecties bereikbaar blijven. Wanneer aan de onder 4 vermelde voorwaarden is voldaan, zijn vergunningen binnen de beschermingszone mogelijk mits aan de zijde van het geplande obstakel of bouwwerk in principe een vrije strook met een breedte van minimaal 1 meter vanaf de insteek aanwezig is voor inspectie en onderhoud.	Betreft verduidelijking
4.5	3.4.4 Ecologie /	*De tekst luidt:*	Het criterium is gewijzigd

	waterkwaliteit	De impact op flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. *Wordt vervangen door:* De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.	zodat het beter leesbaar is geworden en het afwegingskader duidelijker.
4.6	3.4.5 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 4 Werkzaamheden in bergingsgebieden

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
5.1	4.3.1 Waterberging	*Aan de motivering wordt de volgende alinea toegevoegd:* Zaken die niet worden gezien als een afname van waterbergend vermogen zijn onder andere afrasteringen, borden, lantaarnpalen e.d. Deze zaken hebben een verwaarloosbaar effect op het totale waterbergend vermogen.	Verduidelijking van de motivering.

Beleidsregel 5 Duikers en bruggen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
6.1	5.3.1 Doorstroming en bergingscapaciteit	*De volgende zin wordt toegevoegd:* Daarom gaat het waterschap terughoudend om met het toestaan van dammen met duiker in a-wateren.	Verduidelijking van het uitgangspunt van het beleid voor wat betreft dammen met duiker in a-wateren.
6.2	5.3.5 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

		gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	
6.3	5.4.1.2 B-water	*Lid 1 luidt:* Duikers/bruggen in b-wateren worden toegestaan, tenzij deze worden aangelegd in gebieden met een vastgestelde ecologische functie, kwel of wijstgebieden. In deze gebieden geldt het algemene uitgangspunt van zoveel mogelijk open water. Duikers/bruggen in een b-water in deze gebieden kunnen hier, naast het afvoeren en bergen van water, de andere functies van de watergang beperken. *Wordt vervangen door:* Duikers/bruggen in b-wateren worden toegestaan, tenzij deze worden aangelegd in gebieden met een vastgestelde ecologische functie, of wijstgebieden. In deze gebieden geldt het algemene uitgangspunt van zoveel mogelijk open water. Duikers/bruggen in een b-water in deze gebieden kunnen hier, naast het afvoeren en bergen van water, de andere functies van de watergang beperken.	'kwel' gebieden weggehaald omdat dit ten onrechte was opgenomen.
6.4	5.4.2 Doorstroming en waterberging	*Lid 1 luidt:* Afhankelijk van de functie en de afmetingen van het oppervlaktewaterlichaam worden er eisen aan de afmetingen gesteld van de duiker of brug. Daarbij mogen de duikers/bruggen geen significant opstuwend effect geven, het benodigd bergend vermogen niet verminderen en geen significant negatieve ecologische effecten geven. Indien er duidelijk een negatief effect is, zal de vergunning niet verleend worden. *Wordt vervangen door:* Afhankelijk van de functie en de afmetingen van het oppervlaktewaterlichaam worden er eisen aan de afmetingen gesteld van de duiker of brug. Daarbij mogen de duikers/bruggen geen significant opstuwend effect geven, het benodigd bergend vermogen niet verminderen en het doelmatig beheer van het oppervlaktewaterlichaam niet negatief beïnvloeden. Indien er duidelijk een negatief effect is, zal de vergunning niet verleend worden.	Ook het aspect beheer toegevoegd zodat het apart wordt benoemd. De verwijzing naar ecologische effecten verwijdert omdat ecologie als apart punt wordt genoemd onder 5.4.7.
6.5	5.4.3 Onderhoud	*De eerste alinea van lid 1 luidt:*	Verduidelijking om aan te

	bij a-wateren	Daar waar in a-wateren het onderhoud varend wordt uitgevoerd worden geen duikers toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn duikers voor infrastructurele werken waar een brug technisch niet mogelijk is. Hierbij dient het onderhoud van het oppervlaktewater gewaarborgd te blijven. Dit kan door bijvoorbeeld een in- en uitlaatplaats voor de maaiboot te realiseren nabij de duiker. *Wordt vervangen door:* Daar waar in a-wateren het onderhoud varend wordt uitgevoerd worden geen duikers toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn duikers voor infrastructurele werken waar een brug redelijkerwijs niet mogelijk is, extra kosten zijn hier geen doorslaggevend argument. Hierbij dient het onderhoud van het oppervlaktewater gewaarborgd te blijven. Dit kan door bijvoorbeeld een in- en uitlaatplaats voor de maaiboot te realiseren nabij de duiker.	geven dat kostenaspect geen doorslaggevend argument is.
6.6	5.4.7 Ecologie / waterkwaliteit	*Tekst luidt:* De impact van duikers en bruggen op aquatische en terrestrische flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een mogelijke significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. *Wordt vervangen door:* De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn impact op flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. Vanwege een doorlopende waterbodem is het vaak noodzakelijk om de duiker lager te leggen dan de waterbodem. Doorgaans is dit met een binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens artikel 2.4 van de Keur .	Het criterium is gewijzigd zodat het beter leesbaar is geworden en het afwegingskader duidelijker.
6.7	5.4.8 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 6 Dempen en graven oppervlaktewaterlichamen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
7.1	Hele beleidsregel	*De onderstaande wijzigingen worden doorgevoerd:* 'beschermd gebied waterhuishouding' wordt vervangen door 'beschermd gebied' 'ecologische hoofdstructuur' wordt vervangen door 'Natuurnetwerk Brabant' 'de EHS' wordt vervangen door 'het NNB' 'wijstgebieden' wordt vervangen door 'wijstgronden' Bij begripsbepaling wordt de laatst zinsnede bij wijstgronden "aangeduid als projectgebieden Wijst" verwijdert.	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden. In de regelgeving is sprake van wijstgebieden. In het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP) wordt gesproken over wijstgronden. Omdat de gebieden zijn overgenomen uit het PMWP dient ook in deze regelgeving dezelfde aanduiding aangehouden te worden. In het natuurbeheer wordt de Ecologische hoofdstructuur tegenwoordig ook Natuurnetwerk Nederland genoemd. In Brabant wordt dit aangeduid als Natuurnetwerk Brabant. Huidige benaming heeft de voorkeur om onduidelijkheid te voorkomen.
7.2	6.3.2 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:*	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

		< vervallen>	
7.3	6.4.3 Ecologie	*De tekst luidt:* 1. De impact op aquatische en terrestrische flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een mogelijke significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. *Wordt vervangen door:* De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.	Het criterium is gewijzigd zodat het beter leesbaar is geworden en het afwegingskader duidelijker.
7.4	6.4.4 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 7 Kabels en leidingen oppervlaktewaterlichamen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
8.1	7.1.3 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen en vervangen van kabels en leidingen in en nabij a-wateren inclusief beschermingszones door middel van graven en in het profiel van vrije ruimte door middel van een gestuurde boring en graven. Voor overige kabels en leidingen is de algemene regel van toepassing. Benodigde regel- en schakelkasten moeten worden getoetst aan de beleidsregel "Werken en objecten in de watergang en beschermingszone". *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen en vervangen van kabels en leidingen in en nabij a-wateren inclusief beschermingszones door middel van graven en in het profiel van vrije ruimte door middel van een gestuurde boring en graven. Voor overige kabels en leidingen is de algemene regel van toepassing.	De laatste zin is verwijdert omdat deze overbodig is. Bij onderdeel 7.3.3 Onderhoud (zie hieronder) wordt meer uitleg gegeven over transformator- en schakelkastjes.
8.2	7.3.3 Onderhoud	*De volgende alinea wordt toegevoegd:*	Verduidelijking van de motivering van de

		Bij de aanleg van kabels en leidingen zijn vaak installaties noodzakelijk om deze te laten functioneren. Hierbij kan gedacht worden aan transformator- en schakelkastjes. Bij voorkeur worden deze kastjes buiten de beschermingszone geplaatst. Daar waar dat niet mogelijk is, kunnen de obstakels worden toegestaan indien het beheer en onderhoud van de watergang hierdoor niet wordt gehinderd.	beleidsregel.
8.3	7.4.1 Algemeen	*De tekst luidt:* 1. Leidingkruisingen dienen zoveel mogelijk ter plaatse van bestaande duikers en bruggen of een bestaand leidingtracé te worden gerealiseerd. 2. Kabels en leidingen die een oppervlaktewaterlichaam kruisen moeten dat oppervlaktewaterlichaam zoveel mogelijk haaks kruisen. 3. In het profiel van vrije ruimte geldt dat ter bescherming van de kabels of leidingen de oever of de bodem niet mag worden vastgelegd. Zodra als gevolg van meanderen niet meer aan de gestelde normen wordt voldaan, dient de bestaande kabel of leiding door en op kosten van de kabel- of leidingbeheerder te worden aangepast. *Wordt vervangen door:* 1. Leidingkruisingen dienen zoveel mogelijk ter plaatse van bestaande duikers en bruggen of een bestaand leidingtracé te worden gerealiseerd. 2. Kabels en leidingen die een oppervlaktewaterlichaam kruisen moeten dat oppervlaktewaterlichaam zoveel mogelijk haaks kruisen. 3. In het profiel van vrije ruimte geldt dat ter bescherming van de kabels of leidingen de oever of de bodem niet mag worden vastgelegd. Zodra als gevolg van meanderen niet meer aan de gestelde normen wordt voldaan, dient de bestaande kabel of leiding door en op kosten van de kabel- of leidingbeheerder te worden aangepast. 4. Transformator- en schakelkastjes worden bij voorkeur buiten de beschermingszone geplaatst. Daar waar dat niet mogelijk is, kunnen de obstakels worden toegestaan indien het beheer en onderhoud van de watergang hierdoor niet wordt gehinderd.	Extra criterium voor transformator- en schakelkastjes toegevoegd omdat deze veelvuldig voorkomen.
8.4	7.4.2 Normen	*De tekst van lid 1 luidt:* Voor de maten van het aanleggen van kabels en leidingen ten opzichte van de	Verduidelijking van dit toetsingscriterium.

		bodem, het talud en het maaiveld dient te worden voldaan aan de maten zoals genoemd in de algemene regel van kabels en leidingen. *Wordt vervangen door:* Voor de maten van het aanleggen van kabels en leidingen ten opzichte van de bodem, het talud en het maaiveld dient bij voorkeur te worden voldaan aan de maten zoals genoemd in de algemene regel van kabels en leidingen. Afwijking daarvan kan alleen wanneer rekening is gehouden met het voorkomen van mogelijke schade en het borgen van voldoende veiligheid.	

Beleidsregel 8 Oeverbeschermende voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
9.1	8.3.6 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
9.2	8.4 Toetsingscriteria	*De onderstaande alinea komt te vervallen:* Uitgangspunt is dat natuurlijke processen in oppervlaktewaterlichamen zoveel mogelijk kunnen plaatsvinden. Om deze reden wordt in beginsel geen vergunning verleend voor het aanbrengen van oeverbeschermende voorzieningen. Immers, als hiervoor vermeld, behoort natuurlijke deformatie van de oevers tot het normaal maatschappelijk risico van de eigenaar of pachter. Hierop	Deze alinea is overbodig. De uitzonderingen die worden genoemd spreken voor zich. Daarom vanuit overzichtelijkheid deze alinea verwijdert.

		bestaat echter een aantal uitzonderingen.	
9.3	8.4.1 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
9.4	8.4.2	*Onderstaande tekst is toegevoegd:* **8.4.2 Ecologie** De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.	In motivering staat wel onderdeel ecologie maar dat kwam niet terug bij de toetsingscriteria. Hiermee wordt deze omissie hersteld.

Beleidsregel 9 Onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
10.1	9.2 Doel van de beleidsregel	*Titel luidt:* Doel van de beleidsregel *Wordt vervangen door:* Doel en motivering van de beleidsregel	Taalkundige correctie en hiermee eensluidend gemaakt met de andere algemene regels.
10.2	9.3 Motivering en toetsingscriterium van de beleidsregel	*Titel luidt:* Motivering en toetsingscriterium van de beleidsregel *Wordt vervangen door:* Toetsingscriterium van de beleidsregel	Taalkundige correctie en hiermee eensluidend gemaakt met de andere algemene regels.

Beleidsregel 10 Aanpassen maaiveld

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
11.1	10.3.3 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

		werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	
11.2	10.4.3 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 11 Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
12.1	11.1.3 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken in a-wateren die: - een vaarweg zijn, of - waarbij het onderhoud vanaf de kant plaatsvindt. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken in a-wateren: - die een vaarweg zijn, of - die een vastgestelde ecologische functie hebben, of - waarvan het onderhoud vanaf de kant plaatsvindt waarbij het werk rust op of steun vindt aan oeverwerken, schanskorven, beschoeiing en dergelijke.	Toepassingsgebied aangepast zodat deze aansluit bij de aanpassingen van de criteria van algemene regel 7 (steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken).
12.2	11.3	*De derde alinea van 11.3 luidt:* Voor het gedeelte van de steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken dat zich op de oever bevindt, moet ook getoetst worden aan de beleidsregel 3 “Werken en objecten in de watergang en beschermingszone”.	Het woord oever is hier geen duidelijke aanduiding. Beter is het om in deze alinea te spreken over beschermingszone i.p.v. het bredere begrip oever, want dat wordt er feitelijk ook mee bedoeld. Het woord "oever" wordt derhalve vervangen door ”beschermingszone".

		Wordt vervangen door: Voor het gedeelte van de steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken dat zich op de beschermingszone bevindt, moet ook getoetst worden aan de beleidsregel 3 "Werken en objecten in de watergang en beschermingszone".	
12.3	11.3.1 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
12.4	11.4.2 Ecologie	*De tekst luidt:* De impact op aquatische en terrestrische flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een mogelijke significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. *Wordt vervangen door:* De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van de ecologische kwaliteit.	Het criterium is gewijzigd zodat het beter leesbaar is geworden en het afwegingskader duidelijker.
12.5	11.4.4 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is

		is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
12.6	11.4.5 Doorstroming	*De volgende tekst wordt toegevoegd aan de toetsingscriteria:* 11.4.5 Doorstroming 1. De steiger, vlonder, boothelling of het overhangend bouwwerk in een a water, mag geen belemmering veroorzaken voor de water aan en -afvoer.	Extra criterium toegevoegd om toetsing aan de doorstroming te kunnen borgen.

Beleidsregel 12 Water brengen in een oppervlaktewaterlichaam

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
13.1	12.2 Doel van de beleidsregel	*Titel luidt:* Doel van de beleidsregel *Wordt vervangen door:* Doel en motivering van de beleidsregel	Taalkundige correctie en hiermee eensluidend gemaakt met de andere algemene regels.
13.2	12.3 Motivering en toetsingscriteria van de beleidsregel	*Titel luidt:* Motivering en toetsingscriterium van de beleidsregel *Wordt vervangen door:* Toetsingscriterium van de beleidsregel	Taalkundige correctie en hiermee eensluidend gemaakt met de andere algemene regels.
13.3	12.3 Motivering en toetsingscriteria van de beleidsregel	*De onderstaande eerste zin van de tekst komt te vervallen:* Overlast en schade kunnen ontstaan op verschillende aspecten.	Deze zin voegt niets toe, derhalve verwijdert.

Beleidsregel 13 Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
14.1	13.1.1 Keur	*Het eerste opsommingsteken in de tekst luidt:* *'niet afwentelen'*: oplossingen op de ene plaats mogen niet leiden tot problemen elders; *Wordt vervangen door:* *'voorkomen van afwentelen'*: oplossingen op de ene plaats mogen niet leiden tot problemen elders;	Verduidelijking van de tekst.
14.2	13.1.1 Keur	*Onderaan de paragraaf wordt toegevoegd:* De verantwoordelijkheid voor het voorkomen van afwentelen van hemelwaterlozingen begint bij de grondeigenaar c.q. degene die verhard oppervlak aanlegt. De initiatiefnemer dient het hemelwater zoveel mogelijk op eigen perceel	Extra toelichting en uitleg over de verantwoordelijkheden.

		te houden. Pas als dat redelijkerwijs niet mogelijk is kan hij in overleg met gemeente of waterschap hemelwater afvoeren naar een gemeentelijk riolerings-of ontwateringsstelsel respectievelijk een oppervlaktewater (zie paragraaf 13.4.4.). De gemeente stelt vanuit haar hemelwaterzorgplicht eisen aan deze lozing. Met deze Beleidsregel doet het waterschap dat ook.	
14.3	13.3.6 Glastuinbouw	*De paragraaf luidt:* 13.3.6 Glastuinbouw Bij glastuinbouwbedrijven wordt een groot deel van het hemelwater opgevangen en hergebruikt als gietwater. Vanwege het continue (her)gebruik in de kassen zal bij een voldoende minimale inhoud van de bassins er in de zomerperiode (maart t/m september) veelal voldoende ruimte beschikbaar zijn voor het opvangen van hemelwater ter voorkoming van een versnelde afvoer. Voor de periode oktober t/m februari geldt dat minimaal 30 mm retentie in de bassins aanwezig moet zijn. De bassins kunnen dan ook bij bovenstaande minimale inhoud (mede)gebruikt worden als een voorziening ter voorkoming van een versnelde afvoer van verhard oppervlak zoals bedoeld in deze Beleidsregel. *Wordt vervangen door:* 13.3.6 Glastuinbouw en pot- en containerteelt Bij glastuinbouwbedrijven en pot en containerteelt wordt een groot deel van het hemelwater opgevangen en hergebruikt als gietwater. De daarvoor gebruikte bassins kunnen in bepaalde situaties gecombineerd worden met de compensatie die nodig is om versnelde afvoer van hemelwater te voorkomen. Zie hiervoor de "Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater, Brabantse waterschappen".	Pot- en containerteelt toegevoegd en tekst verduidelijkt met een verwijzing naar het document van de hydrologische uitgangspunten.
14.4	13.4.2 Bepalen omvang compensatie	*De laatste zin luidt:* Indien de bodem van de voorziening lager ligt dan de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG), dan geldt de GHG als ondergrens. *Dit wordt vervangen door:* Indien de bodem van de voorziening lager ligt dan de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG), dan geldt de GHG als ondergrens. Een vloeistofdichte berging mag wel (deels) onder de GHG liggen.	Extra zin toegevoegd ter verduidelijking.
14.5	13.4.3 Voorzieningen	*De onderstaande tekst:* <u>Noodoverloopconstructie</u> Er moet een noodoverloopconstructie op de voorziening aanwezig zijn. Deze moet worden	Taalkundige correctie.

		aangelegd conform algemene regel voor lozingsconstructies. *Wordt vervangen door:* <u>Noodoverloopconstructie</u> Er moet een noodoverloopconstructie op de voorziening aanwezig zijn. Deze moet worden aangelegd conform de Algemene regel voor lozingsconstructies.	
14.6	13.4.4 Versnelde afvoer	*De eerste zin luidt:* De uitgangspunten van Hydrologisch neutraal ontwikkelen moet altijd gevolgd worden. Afwijken van het principe van hydrologisch neutraal ontwikkelen is mogelijk wanneer: *Wordt vervangen door:* De uitgangspunten van hydrologisch neutraal ontwikkelen moeten altijd gevolgd worden. Afwijken van het principe van hydrologisch neutraal ontwikkelen is mogelijk wanneer:	Taalkundige correctie.
14.7	13.4.4 Versnelde afvoer	*Aan de opsomming wordt sub f toegevoegd:* f. er sprake is van een langlopende ruimtelijke ontwikkeling waarbij er een onevenredige eis ontstaat door vast te houden aan de uitgangspunten	Toegevoegd naar aanleiding van de consultatieronde met diverse gemeenten.

Beleidsregel 14 Drainage

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
15.1	14.1.3 Toepassingsgebied	*De onderstaande alinea komt te vervallen:* De gemeenten vallen niet onder vergunningplicht bij het treffen van maatregelen op grond van artikel 3.5 en artikel 3.6 van de Waterwet (afvoer hemelwater en voorkomen grondwateroverlast).	Is niet op de juiste plaats in de beleidsregel genoemd. Dient als criterium te worden beschouwd. Daarom wordt hiervoor een nieuw criterium onder 14.4.1 opgenomen en kan de tekst hier komen te vervallen.
15.2	14.4.1 Algemeen	*Onderstaand lid 4 wordt toegevoegd:* 4. Indien gemeenten maatregelen moeten treffen op grond van artikel 3.5 en artikel 3.6 van de Waterwet (afvoer hemelwater en voorkomen grondwateroverlast) en hiervoor drainage de enige oplossing biedt, kan vergunning worden verleend.	Zie uitleg hierboven.
15.3	Hele beleidsregel	*De onderstaande wijzigingen worden doorgevoerd:* 'beschermd gebied waterhuishouding' wordt vervangen door 'beschermd gebied' 'ecologische hoofdstructuur' wordt vervangen door 'Natuurnetwerk Brabant' 'de EHS' wordt vervangen door 'het NNB' 'wijstgebieden' wordt vervangen door	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden.

		'wijstgronden' Bij begripsbepaling wordt de laatst zinsnede bij wijstgronden "aangeduid als projectgebieden Wijst" verwijdert.	In de regelgeving is sprake van wijstgebieden. In het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP) wordt gesproken over wijstgronden. Omdat de gebieden zijn overgenomen uit het PMWP dient ook in deze regelgeving dezelfde aanduiding aangehouden te worden. In het natuurbeheer wordt de Ecologische hoofdstructuur tegenwoordig ook Natuurnetwerk Nederland genoemd. In Brabant wordt dit aangeduid als Natuurnetwerk Brabant. Huidige benaming heeft de voorkeur om onduidelijkheid te voorkomen.

Beleidsregel 14A Profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
16.1	14A.1.2 Begripsbepaling	*De onderstaande begripsbepaling vervalt:* Niet onomkeerbare werken: werken die op eenvoudige wijze te verwijderen of te verplaatsen zijn.	Door de term 'onomkeerbaar' te wijzigen in 'eenvoudig ongedaan te maken' (zie wijziging hieronder) is deze begripsbepaling overbodig geworden. Derhalve vervallen.
16.2	14A.1.3 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op nieuw aan te leggen of te vervangen werken die een onomkeerbaar karakter hebben in het profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen, aangegeven in de legger oppervlaktewateren. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op nieuw aan te leggen of te vervangen werken die niet eenvoudig ongedaan te maken zijn in het profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen, aangegeven in de legger oppervlaktewateren.	Ter verduidelijking en voor de leesbaarheid is de term 'onomkeerbaar' gewijzigd in 'eenvoudig ongedaan te maken'.
16.3	14A.3.1 Algemeen	*De tekst luidt:* Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang. Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die de uit te voeren (her)inrichtingswerkzaamheden ernstig belemmeren of onmogelijk maken. Ook moet worden voorkomen dat (bouw)werken tegen hoge kosten in een later stadium alsnog moeten worden verplaatst of compenserende maatregelen moeten worden uitgevoerd.	De term 'onomkeerbaar' is gewijzigd in 'eenvoudig ongedaan te maken' en er is uitleg gegeven wat hieronder verstaan moet worden.

		Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone. Voor werken in de beschermingszone moet getoetst worden aan de specifieke regels. Onomkeerbaarheid is gekoppeld aan de mogelijkheid om de werken op eenvoudige wijze te verwijderen of te verplaatsen. Als een werk niet eenvoudig te verwijderen of te verplaatsen is, wordt de uit te voeren ontwikkeling ernstig gehinderd of onmogelijk gemaakt. In ieder geval worden de volgende werken als onomkeerbaar aangemerkt: - nutsleidingen; - bouwwerken welke duurzaam met de grond verbonden zijn d.m.v. fundamenten; - infrastructurele werken. Dergelijke werken vallen dan ook onder de vergunningplicht. Op het moment dat ontwikkelingen worden uitgevoerd, zal de eigenaar van de omkeerbare werken verplicht worden om die werken op eigen kosten te verwijderen. Het plaatsen van een werk in het profiel van vrije ruimte is tijdelijk. Het onomkeerbare karakter is hiermee op eigen risico van de eigenaar van het werk. *Wordt vervangen door:* Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang. Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die de uit te voeren (her)inrichtingswerkzaamheden ernstig belemmeren of onmogelijk maken. Ook moet worden voorkomen dat (bouw)werken tegen hoge kosten in een later stadium alsnog moeten worden verplaatst of compenserende maatregelen moeten worden uitgevoerd. Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone. Voor werken in de beschermingszone moet getoetst worden aan de specifieke regels. Als een werk niet eenvoudig te verwijderen of te verplaatsen is, wordt de uit te voeren ontwikkeling ernstig gehinderd of onmogelijk gemaakt. Onder 'eenvoudig' wordt verstaan een constructie die met eenvoudige hulpmiddelen (gangbaar gereedschap) snel te verwijderen en bij schade te herstellen is. Bijvoorbeeld een klinkerverharding, afrastering, tuinhuisje of bankje welke niet duurzaam met de grond verbonden is d.m.v.	

		fundamenten. In ieder geval worden de volgende werken niet aangemerkt als eenvoudig ongedaan te maken: - nutsleidingen; - bouwwerken welke duurzaam met de grond verbonden zijn d.m.v. fundamenten; - infrastructurele werken. Dergelijke werken vallen dan ook onder de vergunningplicht. Op het moment dat ontwikkelingen worden uitgevoerd, zal de eigenaar van de eenvoudig ongedaan te maken werken verplicht worden om die werken op eigen kosten te verwijderen. Het plaatsen van een werk in het profiel van vrije ruimte is tijdelijk. Het onomkeerbare karakter is hiermee op eigen risico van de eigenaar van het werk.	
16.4	14A.3.2 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Voor de beantwoording van de vraag of in een voorkomend geval vergunning kan worden verleend geldt –in zijn algemeenheid– dat gekeken wordt in hoeverre de activiteit verenigbaar is met het belang van een goede waterhuishouding, daaronder mede begrepen doelmatig beheer en onderhoud. Voor een goede uitoefening van zijn publieke taken heeft het waterschap gronden in eigendom verworven. Op die manier kunnen beheer en onderhoud, beekherstel en herprofilering optimaal worden uitgevoerd. Daarmee is dit eigendomsrecht een mede door de Keur te beschermen belang. In de gevallen waarin de werken op waterschapseigendom zullen worden aangebracht, geldt dan ook dat een vergunningaanvraag daartoe per definitie wordt afgewezen, tenzij daarvoor privaatrechtelijke toestemming is verkregen. Te denken valt hierbij aan het afsluiten van een gebruiksovereenkomst, het vestigen van een zakelijk recht, dan wel verkoop van de grond. *Wordt vervangen door:* < vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.
16.5	14A.4.1 Algemeen	*De tekst luidt:* 1 In het profiel van vrije ruimte worden in beginsel geen onomkeerbare werken toegestaan. 2 Daar waar aannemelijk is dat het profiel van vrije ruimte niet benut wordt voor de uit te voeren verbeteringen, kan vergunning voor onomkeerbare werken worden verleend.	De term 'onomkeerbaar' is gewijzigd in 'eenvoudig ongedaan te maken' conform de hierboven doorgevoerde wijzigingen. Tevens is in lid 3 het criterium van 'zwaarwegend maatschappelijk belang' vervallen.

		3 In afwijking van criterium 1 en 2, wordt alleen vergunning verleend indien de noodzakelijke onomkeerbare werken niet of anders op zeer moeilijke wijze zijn te realiseren, en een zwaarwegend maatschappelijk belang dienen. Daarbij worden door de vergunninghouder zoveel mogelijk compenserende of mitigerende maatregelen genomen. *Wordt vervangen door:* 1. In het profiel van vrije ruimte worden alleen eenvoudig ongedaan te maken werken toegestaan. 2. In afwijking van criterium 1 kan vergunning voor niet eenvoudig ongedaan te maken werken worden verleend, daar waar aannemelijk is dat het profiel van vrije ruimte in de te voorziene toekomst niet benut zal worden voor uit te voeren ontwikkelingen. 3. In afwijking van criterium 1, kan vergunning worden verleend voor niet eenvoudig ongedaan te maken werken, indien de werken niet of anders op zeer moeilijke wijze zijn te realiseren. Daarbij worden door de vergunninghouder zoveel mogelijk compenserende, of indien dat niet kan, mitigerende maatregelen genomen.	
16.6	14A.4.2 Waterschapseigendom	*De tekst luidt:* Een vergunning wordt geweigerd als het werk zich op waterschapseigendom bevindt en er geen privaatrechtelijke toestemming is of wordt verkregen. *Wordt vervangen door:* <vervallen>	Uit de rechtspraak blijkt dat eigendom (waterschap of derden) geen onderdeel mag en kan zijn van het wettelijk toetsingskader zoals dat is aangegeven in de Waterwet. Als gevolg hiervan komt dit onderdeel van de beleidsregel te vervallen.

Beleidsregel 15 Algemene toetsingscriteria waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
17.1	Hele beleidsregel	*De hele beleidsregel is herschreven en wordt vervangen door onderstaande:*	Ontwikkelingen rondom de nieuwe normering zijn verwerkt. Voor werken in het profiel van vrije ruimte zijn enkele criteria opgenomen waardoor de dijk niet 'op slot gaat'. Er is enige ruimte gecreëerd om werken in het gesloten seizoen mogelijk te maken. Voor ontgraven en ophogen zijn nadere criteria gesteld (verduidelijking). Criteria voor veiligheid tegen

			explosies opgenomen (beschermingszone B). Daarnaast diverse tekstuele en redactionele aanpassingen gedaan die deze beleidsregel beter leesbaar maken.

15. Algemene Toetsingscriteria Waterkeringen

Kader

Uitgangspunt bij het vaststellen van de beleidsregels voor waterkeringen is te borgen dat de waterkeringen veilig zijn en blijven en dat het waterschap zijn zorgplicht / beheertaak zo efficiënt mogelijk kan blijven uitvoeren.

Vanuit het oogpunt van uniformiteit, robuustheid, beheer(s)baarheid en doelmatigheid hanteert het waterschap daarbij als streefbeeld een waterkering in de vorm van een grondlichaam bekleed met een erosiebestendige grasmat vrij van niet-waterkerende objecten als bijvoorbeeld bouwwerken en bomen en struiken, kabels en leidingen. Het waterschap is zich er van bewust dat het streefbeeld als zodanig niet over de volle lengte en breedte van de waterkering realiseerbaar is en dat maatschappelijke, landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden en ruimtelijke kwaliteit medebepalend (kunnen) zijn bij de uiteindelijke inrichting en beheer van de waterkering.
Ook wordt rekening gehouden met het gebruik van de waterkering voor bestaande nevenfuncties van de waterkering zoals wonen, transport e.d.

Veilige keringen

Een waterkering is "veilig" (c.q. het waterkerend vermogen is op orde) als deze aan de vastgestelde normen en de daarvan afgeleide eisen voldoet. Voor primaire keringen zijn dit de normen in de Waterwet, voor regionale keringen de normen in de verordening. Bij de technische uitwerking worden o.a. de in figuur 15.1 opgenomen faalmechanismen in beschouwing genomen.

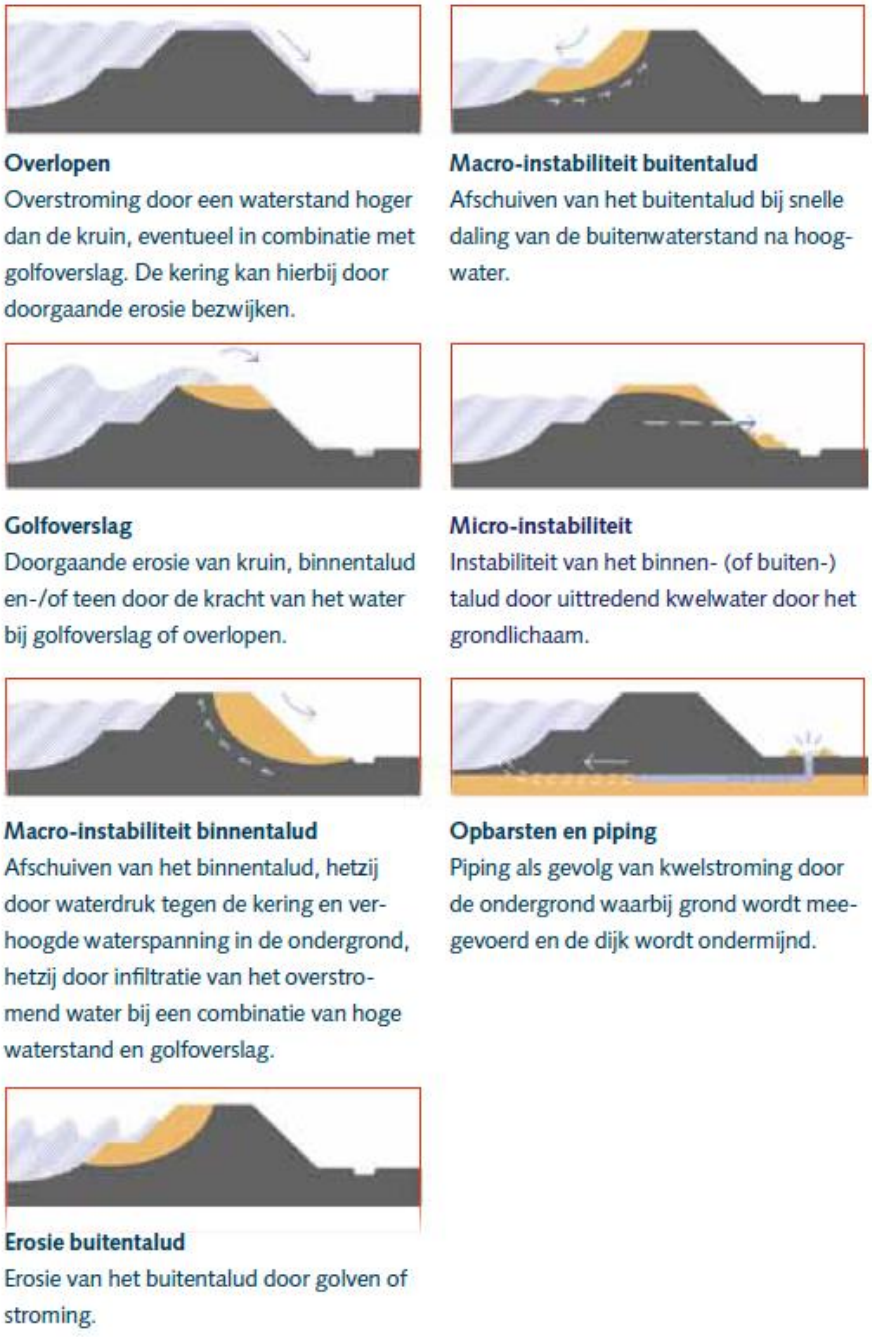

Overlopen
Overstroming door een waterstand hoger dan de kruin, eventueel in combinatie met golfoverslag. De kering kan hierbij door doorgaande erosie bezwijken.

Macro-instabiliteit buitentalud
Afschuiven van het buitentalud bij snelle daling van de buitenwaterstand na hoogwater.

Golfoverslag
Doorgaande erosie van kruin, binnentalud en-/of teen door de kracht van het water bij golfoverslag of overlopen.

Micro-instabiliteit
Instabiliteit van het binnen- (of buiten-) talud door uittredend kwelwater door het grondlichaam.

Macro-instabiliteit binnentalud
Afschuiven van het binnentalud, hetzij door waterdruk tegen de kering en verhoogde waterspanning in de ondergrond, hetzij door infiltratie van het overstromend water bij een combinatie van hoge waterstand en golfoverslag.

Opbarsten en piping
Piping als gevolg van kwelstroming door de ondergrond waarbij grond wordt meegevoerd en de dijk wordt ondermijnd.

Erosie buitentalud
Erosie van het buitentalud door golven of stroming.

Figuur 15.1: Faalmechanismen waterkeringen (bron: ENW, Grondslagen Hoogwaterbescherming, december 2016)

Hierbij wordt gebruik gemaakt van het wettelijke beoordelings- en ontwerpinstrumentarium en de vigerende (technische) leidraden van het Expertisenetwerk Waterkeringen (ENW, www.enwinfo.nl) en de Stichting Toegepast Onderzoek Water (STOWA, www.stowa.nl) voor primaire respectievelijk regionale waterkeringen..

Voor overige keringen zijn (nog) geen normen vastgesteld. Bij de beoordeling van een aanvraag om een watervergunning kan het projectplan Waterwet dat voor deze keringen is opgesteld, worden betrokken.

Doelmatig beheer
Waterkeringen moeten worden beheerd om te zorgen dat ze – bij diverse waterstanden – stabiel blijven en

het water tegenhouden. Daarvoor voert het waterschap bijvoorbeeld periodiek controles en onderhoud uit. Voorkomen moet worden dat activiteiten van derden leiden tot slechtere bereikbaarheid voor inspectie of onderhoud of hogere kosten voor het beheer.

Legger
In de legger zijn de ligging en afmetingen van de waterkeringen opgenomen zoals die volgens de normen zouden moeten zijn. Daarnaast zijn in de legger beschermingszones en het profiel van vrije ruimte opgenomen, waarbinnen restricties gelden aan activiteiten die kunnen worden uitgevoerd.
In figuur 15.2 is het leggerprofiel van een waterkering met bijbehorende zones aangegeven.

Het feitelijke dijkprofiel (beheerprofiel) zoals buiten waarneembaar kan afwijken van het (normatieve) leggerprofiel.

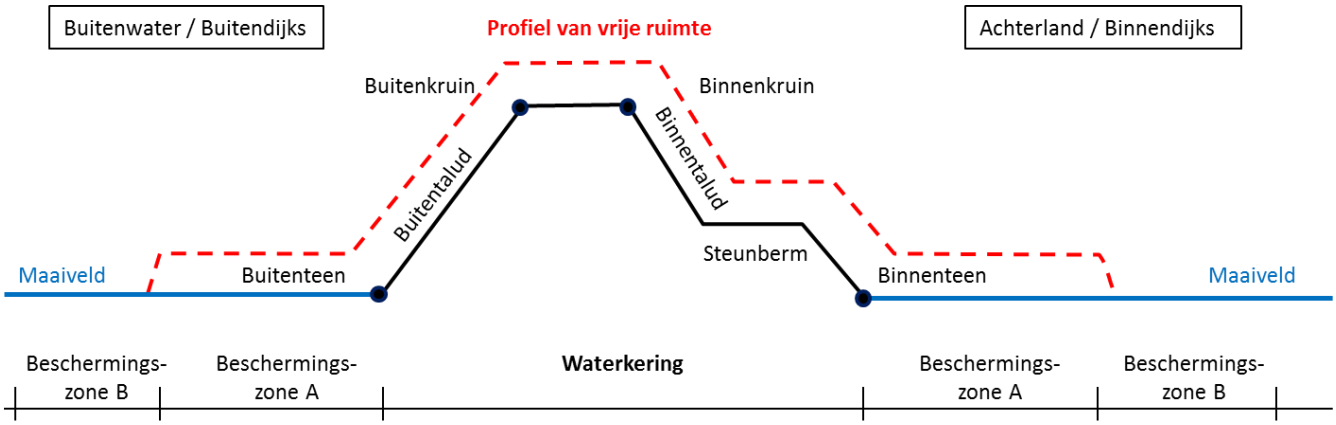

1. *Figuur 15.2: Principe van leggerprofiel en bijbehorende zones en profiel van vrije ruimte*

Toetsingscriteria

Geen waterkeringtechnische verweving tussen verschillende functies waterkering
Naast de waterkerende functie kan een waterkering andere functies hebben, zoals wonen, transport, natuur en recreatie. De waterkerende functie van de waterkering is van primair belang; alle andere functies zijn ondergeschikt aan de waterkerende functie.
Tussen de waterkerende voorzieningen (grondlichaam, damwanden e.d.) zoals vastgelegd in de legger en de voorzieningen voor andere functies (woningen e.d.) moet zoveel mogelijk een duidelijke scheiding aanwezig zijn. Zo mag bijvoorbeeld een (deel van een) woning waterkeringtechnisch geen onderdeel zijn van het voor de waterveiligheid noodzakelijke grondlichaam of waterkerende constructie.

Voldoen aan vastgestelde normen
Voor alle handelingen en activiteiten geldt dat de waterkering moet blijven voldoen aan de wettelijk vastgestelde normen c.q. dat geen belemmering wordt opgeworpen om deze normen te bereiken (toekomstige dijkverzwaring).

Beheer en onderhoud moeten op een doelmatige wijze mogelijk blijven
De kering moet te allen tijde bereikbaar blijven voor het doelmatig kunnen uitvoeren van regulier onderhoud. Ook andere beheeractiviteiten, zoals inspectie en monitoring moeten op eenvoudige wijze mogelijk blijven om tijdig noodzakelijke maatregelen te kunnen treffen.

Profiel van vrije ruimte voor toekomstige uitbreiding van waterkering
De waterkering moet niet alleen nu maar ook in de toekomst zijn waterkerende functie kunnen blijven behouden. Door klimaatontwikkeling, bodemdaling en aanpassing van normen kan versterking van de waterkering nodig zijn. Voorkomen moet worden dat een dergelijke dijkversterking leidt tot hoge kosten of kapitaalvernietiging. Het waterschap houdt hiermee rekening door het vastleggen van een profiel van vrije ruimte in de legger waterkeringen. Binnen dit profiel worden handelingen alleen toegestaan wanneer een toekomstige dijkversterking niet wordt belemmerd.

Binnen het profiel van vrije ruimte worden werken alleen toegestaan wanneer een toekomstige dijkversterking niet wordt belemmerd. Hiervan kan worden afgeweken wanneer:
1. aannemelijk is dat het profiel van vrije ruimte ter plaatse van het voorgenomen werk in de te voorziene

toekomst niet benut zal worden voor een dijkverzwaring;
2. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang en het werk niet of anders op zeer moeilijke wijze is te realiseren. Daarbij worden door de vergunninghouder zoveel mogelijk compenserende, of indien dat niet kan, mitigerende maatregelen genomen;
3. het werk een tijdelijk karakter heeft of eenvoudig ongedaan gemaakt kan worden en het werk - door en op kosten van de vergunninghouder – voorafgaand aan een eventuele dijkverzwaring wordt verwijderd / ongedaan gemaakt.

Ontgraven en ophogen

Permanente ontgravingen in / onder het leggerprofiel of profiel van vrije ruimte
Permanente ontgravingen in / onder het leggerprofiel of profiel van vrije ruimte zijn toegestaan mits:
1. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang en
2. een vervangende waterkering of waterkerende voorziening wordt aangelegd.

Permanente ontgravingen in de waterkering en beschermingszone A en B
Permanente ontgravingen in de waterkering en de beschermingszones A en B zijn toegestaan mits:
1. de ontgraving buiten / boven het leggerprofiel of profiel van vrije ruimte plaatsvinden en
2. de ontgraving geen negatief effect heeft op de waterkerende functie en
3. de bereikbaarheid van de waterkering voor onderhoud en inspectie niet wordt belemmerd en
4. doelmatig beheer en onderhoud van de waterkering mogelijk blijft.

Permanente ophogingen op de waterkering en in beschermingszones A en B
Permanente ophogingen op de waterkering en in beschermingszones A en B zijn toegestaan mits:
1. de ophoging geen belemmering vormt voor een toekomstige dijkverzwaring en
2. de ophoging geen negatief effect heeft op de waterkerende functie en
3. de bereikbaarheid van de waterkering voor onderhoud en inspectie niet wordt belemmerd en
4. doelmatig beheer en onderhoud van de waterkering mogelijk blijft.

Tijdelijke ontgravingen en ophogingen
Tijdelijke ontgravingen en ophogingen in de waterkering, de beschermingszones A en B en het profiel van vrije ruimte, bijvoorbeeld ten behoeve van in de beleidsregels 16 tot en met 21 opgenomen werkzaamheden zijn toegestaan mits:
1. de ontgravingen en ophogingen geen nadelige invloed hebben op de waterkerende functie en
2. de ontgravingen en ophogingen tijdens de uitvoering geen nadelige invloed hebben op de stabiliteit van de waterkering en
3. de ontgravingen na de werkzaamheden zodanig worden aangevuld en verdicht dat de waterkerende functie van de waterkering wordt geborgd en;
4. de ophogingen na de werkzaamheden worden verwijderd en;
5. de grasmat / bekleding in oorspronkelijk staat wordt hersteld.

Beperking werkzaamheden in het gesloten seizoen / situaties met hoge waterstanden
Ter beperking van de risico's op overstromingen tijdens hoogwaterperiodes is een gesloten seizoen vastgesteld waarin werkzaamheden in en nabij waterkeringen alleen onder aanvullende voorwaarden beperkt worden toegestaan. Het gesloten seizoen is van toepassing op primaire en regionale waterkeringen inclusief bijbehorende beschermingszone A en geldt van 1 oktober tot 1 april. Voor compartimenteringskeringen en overige keringen geldt geen gesloten seizoen.

Uitvoering van werkzaamheden in het gesloten seizoen wordt alleen toegestaan wanneer:
1. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang en
2. de bereikbaarheid van de waterkering tijdens hoogwater gewaarborgd blijft en
3. wordt aangetoond dat de waterkerende functie tijdens de uitvoering van de werkzaamheden ook bij optredend hoog water gewaarborgd blijft;

Los van deze periode zijn werkzaamheden - anders dan ter beperking van eventuele calamiteiten - in de waterkeringen en beschermingszone A tijdens hoog buitenwater (primaire waterkeringen) of situaties van potentiële wateroverlast en inzet van waterbergingsgebieden (regionale en overige keringen) niet toegestaan.

Afhankelijk van de lokale omstandigheden en de werkzaamheden waarvoor vergunning wordt aangevraagd, kunnen aanvullende voorschriften in de vergunning worden opgenomen bijvoorbeeld ten aanzien van uitvoeringsperiode en eventueel te treffen (nood)maatregelen tijdens situaties van hoge waterstanden.

Gebruik van de waterkering gaat niet ten koste van de kwaliteit van de grasmat

Voor de sterkte, stabiliteit en veiligheid van de waterkeringen is een goede grasmat op taluds en de kruin vereist. Een goede grasmat is in staat een aanzienlijke golfbelasting te weerstaan en vormt daarmee een belangrijk onderdeel van de sterkte van de waterkering. De sterkte van de grasmat wordt bepaald door de soortendiversiteit, een goede en diepe doorworteling en het ontbreken van kale plekken. De erosiebestendigheid van de grasmat moet kunnen worden gegarandeerd voor aanvang van het gesloten seizoen. Beschadigde grasmatgedeelten moeten ingezaaid worden vóór 1 september met graszaad "Natuurdijk II" (of gelijkwaardig) of er moeten geschikte graszoden aangebracht worden op aangevulde en zorgvuldig verdichte grond met nagenoeg dezelfde samenstelling als de oorspronkelijke grond.

Veiligheid tegen explosies

Explosies in een waterkering of beschermingszone kunnen leiden tot aantasting van de waterkering of de afdichtende laag met daardoor een verhoogd risico op verlies aan stabiliteit of kwel / piping. Het hebben van explosiegevaarlijk materiaal of explosiegevaarlijke inrichtingen in beschermingszone B is daarom alleen mogelijk wanneer maatregelen worden getroffen waardoor bij een eventuele explosie geen schade ontstaat aan de afdichtende laag.

Beleidsregel 16 Kabels en leidingen waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
18.1	16.1.1 Keur	*Het eerste gedeelte van de eerste zin luidt:* Op grond van artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur … *Wordt vervangen door:* Op grond van de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur …	Taalkundige correctie.
18.2	16.1.2 Begripsbepaling	*De onderstaande begripsbepalingen worden toegevoegd:* *Bijzondere waterkerende constructie (BWC)*: een constructieve voorziening zoals een damwand of een klei- of groutkist die een waterkerende functie vervult. *Huisaansluiting:* Een huisaansluiting is het deel van een kabel of leiding dat een directe verbinding vormt tussen één specifiek pand (gebouw met een BAG-adres) en het (distributie)net van de netbeheerder. *Rakettechniek*: Grondboortechniek waarbij met een metalen cilinder in combinatie met perslucht een buis (meestal horizontaal) door de bodem wordt geslagen / geperst.	Ter verduidelijking van de genoemde termen in deze beleidsregel worden deze definities opgenomen.
18.3	16.1.2 Begripsbepaling	*De onderstaande begripsbepaling luidt:* *Mantelbuizen (drukloze leidingen):* Leidingen ter bescherming van (mediumvoerende) leidingen. *Wordt vervangen door:* *Mantelbuizen (drukloze leidingen):* Leidingen ter bescherming van (mediumvoerende) leidingen en/of kabels.	Begripsbepaling gewijzigd zodat deze ook op kabels van toepassing is.

18.4	16.1.3 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op alle waterkeringen binnen het beheergebied van het waterschap. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op alle kabels en leidingen in een waterkering, beschermingszone A en B en profiel van vrije ruimte met uitzondering van: 1. Huisaansluitingen; 2. Leidingen in de schil van de compartimenteringskering die vallen buiten het toepassingsgebied van de NEN3650-1. Voor leidingen in de schil van compartimenteringskeringen die vallen buiten het toepassingsgebied van de NEN3650-1 geldt algemene regel 25A: Werkzaamheden in schil compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A. Voor huisaansluitingen geldt algemene regel 31: Kabels en leidingen.	Specificering van het toepassingsgebied en aanpassing aan de wijzigingen die zijn doorgevoerd in algemene regel 31 en de nieuwe algemene regel 25A.
18.5	16.3 Motivering van de beleidsregel	*De tekst luidt:* De aanleg en de aanwezigheid van kabels en leidingen kan de waterkerende functie van de waterkering aantasten. Het waterschap is daarom terughoudend in het toestaan van kabels en leidingen in de waterkering. Het waterschap hanteert de 'nee, tenzij'-benadering bij het toetsen van deze watervergunningsaanvragen. *Wordt vervangen door:* De aanleg en de aanwezigheid van kabels en leidingen kan de waterkerende functie van de waterkering aantasten en leiden tot hogere beheerkosten. Daarnaast kan de aanwezigheid van kabels en leidingen leiden tot aanzienlijk hogere kosten bij een eventuele dijkversterking. Het waterschap is daarom terughoudend in het toestaan van kabels en leidingen in de waterkering, de beschermingszones en het profiel van vrije ruimte.	Aanvulling motivatie van de beleidsregel onder meer vanwege nieuwe ronde dijkverzwaringen.
18.6	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 1 luidt:* Bij het ontwerp, de aanleg van en het hebben van kabels en leidingen en het beheer dient voldaan te worden aan de richtlijnen volgens de geldende NEN normen. *Wordt vervangen door:* Bij het ontwerp, de aanleg van en het hebben van kabels en leidingen en het	Toevoeging nummer van toepassing zijnde NEN-normen.

		beheer dient voldaan te worden aan de richtlijnen volgens de geldende normen in de NEN3650-serie.	
18.7	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 2 luidt:* Kabels en leidingen moeten zoveel mogelijk buiten het waterstaatswerk en beschermingszone A worden gelegd. *Wordt vervangen door:* Nieuwe en te vervangen kabels en leidingen moeten zoveel mogelijk buiten de waterkering en beschermingszone A worden gelegd.	Verduidelijking en Consequentie doorvoering van begripsbepaling 'waterkering' in plaats van 'waterstaatswerk' (analoog aan de beleidsregels voor het oppervlaktewater).
18.8	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 3 luidt:* Als de gelegenheid zich voordoet, moeten bestaande kabels en leidingen verlegd worden naar een tracé buiten het waterstaatswerk en beschermingszone A. *Dit komt te vervallen. Hierdoor worden de navolgende leden 4 t/m 12 vernummerd naar 3 t/m 11.*	Geen toetsingscriterium voor vergunningverlening, wel algemene wens waarmee rekening gehouden kan worden.
18.9	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 4 luidt:* Bestaande tracés binnen het waterstaatswerk en beschermingszone A kunnen benut blijven en eventueel uitgebreid wanneer: a. de kabel boven het leggerprofiel ligt; b. de veiligheid van de waterkering door de aanleg voldoende gewaarborgd blijft, en c. wijziging van het bestaande tracé niet in verhouding staat tot het effect wat die wijziging heeft op de veiligheid van de waterkering. *Wordt vervangen door:* Bestaande tracés binnen de waterkering en beschermingszone A kunnen benut blijven en eventueel uitgebreid wanneer: a. er redelijkerwijs geen mogelijkheden zijn de bestaande tracés te wijzigen, waarbij rekening wordt gehouden met een mogelijke dijkversterking, en b. de veiligheid van de waterkering door de aanleg voldoende gewaarborgd blijft, en c. wijziging van het bestaande tracé geen effect heeft op de veiligheid van de waterkering.	Consequentie doorvoering van begripsbepaling 'waterkering' in plaats van 'waterstaatswerk' en taalkundige correcties. Mogelijkheid opgenomen dat kabels en leidingen in bestaande tracés in de waterkering vervangen kunnen worden, mits geen samenhang met toekomstige dijkversterking mogelijk is. In de praktijk komt het regelmatig voor dat kabels of leidingen in het bestaande leggerprofiel liggen. De kosten voor herleggen buiten de waterkering staan niet in verhouding tot het positieve effect op de waterveiligheid. Hiermee wordt voorkomen dat reguliere vervanging van kabels of leidingen niet mogelijk is.
18.10	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 6 luidt:* De "rakettechniek" is in het waterstaatswerk en beschermingszones niet toegestaan.	Consequentie doorvoering van begripsbepaling 'waterkering' in plaats van 'waterstaatswerk'; Verduidelijking

		Wordt vervangen door: De "rakettechniek" is in de waterkering en beschermingszones A en B niet toegestaan.	toepassingsgebied
18.11	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 7 luidt:* Bij alle sleufloze technieken moet een sterkte- en muddrukberekening worden uitgevoerd. Deze berekening moet gebaseerd zijn op in de buurt van de aanleglocatie uitgevoerd grondmechanisch en hydrologisch onderzoek en/of lokaal bekende parameters en dient door het waterschap goedgekeurd te worden. *Wordt vervangen door:* Bij alle sleufloze technieken moet middels berekeningen worden aangetoond dat de stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering gewaarborgd zijn. Dit moet gebaseerd zijn op in de buurt van de aanleglocatie uitgevoerd grondmechanisch en hydrologisch onderzoek en/of lokaal bekende parameters.	Wijze van berekenen wordt vrij gelaten, in BR15 is reeds aangegeven dat gebruik gemaakt moet worden van de ontwerpleidraden die voor de waterkeringen van toepassing zijn. Goedkeuring waterschap zit verwerkt in het feit dat al dan niet een vergunning wordt verleend.
18.12	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 8 luidt:* Bij grote (druk)leidingen in het waterstaatswerk en beschermingszone A moet ook bij een open ontgraving een sterkteberekening uitgevoerd worden. *Wordt vervangen door:* Bij grote (druk)leidingen moet bij een open ontgraving middels een berekening aangetoond worden dat er geen negatieve effecten optreden op de stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering.	Duidelijker invulling van wat er met de berekening moet worden aangetoond.
18.13	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 9 luidt:* De toepassing van mantelbuizen parallel aan de waterkering wordt alleen toegestaan: a. onder een afrit of zijweg; b. als er sprake is van bundeling van kabels bij horizontaal gestuurde boring. c. als de mantelbuis buiten het leggerprofiel wordt aangebracht *Wordt vervangen door:* De toepassing van mantelbuizen parallel aan de waterkering wordt alleen toegestaan: a. onder een afrit of zijweg of als er sprake is van bundeling van kabels bij een horizontaal gestuurde boring, en b. de mantelbuis buiten het	Verduidelijking van het toetsingscriterium

		leggerprofiel wordt gelegd.	
18.14	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 10 luidt:* Bij leidingen waarbij als gevolg van falen een erosiekrater kan ontstaan, moet de berekende erosiekrater volledig buiten het leggerprofiel aangelegd worden. *Wordt vervangen door:* Bij leidingen waarbij als gevolg van falen een erosiekrater kan ontstaan, moet de berekende erosiekrater volledig buiten het leggerprofiel liggen.	Taalkundige correctie
18.15	16.4.1 Kabels en leidingen	Lid 12 luidt: Een horizontaal gestuurde boring is alleen toegestaan als uit grondonderzoeken, kwelwegberekeningen en sterkteberekeningen blijkt, dat de waterkerende functie van de waterkering gegarandeerd blijft. Toepassing van de gesloten front techniek is alleen toegestaan indien de kruising plaatsvindt op ten minste 1 meter boven het leggerprofiel van de waterkering. *Wordt gesplitst in twee aparte criteria, lid 11 en 12:* 11: Een horizontaal gestuurde boring is alleen toegestaan als uit grondonderzoeken, kwelwegberekeningen en sterkteberekeningen blijkt, dat de waterkerende functie van de waterkering gegarandeerd blijft. 12: Toepassing van de gesloten front techniek is alleen toegestaan indien de kruising plaatsvindt op ten minste 1 meter boven het leggerprofiel van de waterkering.	Redactioneel: splitsing van 2 verschillende criteria
18.16	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 13 luidt:* Toepassing van mantelbuizen bij dijkkruisingen is alleen toegestaan als dit voor de stabiliteit van de waterkering nodig is en wanneer sprake is van glasvezelverbindingen of bundeling van een groot aantal kabels. *Wordt vervangen door:* Toepassing van mantelbuizen bij dijkkruisingen is alleen toegestaan als dit voor het behoud van de stabiliteit van de waterkering nodig is en wanneer sprake is van glasvezelverbindingen of bundeling van een groot aantal kabels.	Taalkundige correctie
18.17	16.4.1 Kabels en leidingen	*Lid 15 luidt:* Een leidingkruising moet drukloos gemaakt en afgesloten kunnen worden. Afsluiters dienen zowel aan de binnendijkse en de	Taalkundige correctie

		buitendijkse zijde geplaatst te worden en moeten altijd bereikbaar en bedienbaar zijn. *Wordt vervangen door:* Een leidingkruising moet drukloos gemaakt en afgesloten kunnen worden. Afsluiters dienen zowel aan de binnendijkse als aan de buitendijkse zijde geplaatst te worden en moeten altijd bereikbaar en bedienbaar zijn.	
18.18	16.4.1 Kabels en leidingen	*Onderstaande lid 16 wordt toegevoegd:* 16. Bij het verwijderen van kabels en leidingen worden alle kabels en leidingen en toebehoren verwijderd. De sleuf wordt aangevuld en verdicht met grond geschikt voor de functie van de waterkering. Er wordt een grasmat aangelegd die bestand is tegen optredende erosie als gevolg van golfoploop /-overslag.	Opnemen ontbrekend toetsingscriterium bij verwijderen van de kabels en leidingen.
18.19	16.4.1 Kabels en leidingen	*Onderstaande lid 17 wordt toegevoegd:* 17. Leidingen / mantelbuizen van gestuurde boringen die buiten bedrijf worden gesteld worden volledig afgevuld met drillgrout. Eventuele toegangsputten worden volledig verwijderd en de waterkering wordt hersteld c.q. aangevuld en verdicht met grond geschikt voor de functie waterkering. Er wordt een grasmat aangelegd die bestand is tegen optredende erosie als gevolg van golfoploop /-overslag.	Opnemen ontbrekend toetsingscriterium bij buiten gebruik stellen van leidingen.

Beleidsregel 17 Bouwwerken waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
19.1	Hele beleidsregel	*De hele beleidsregel is herschreven en wordt vervangen door onderstaande:*	Aanpassing en toevoeging van enkele begripsbepalingen Aanpassing toepassingsgebied (deel van de bouwwerken valt nu onder AR25A). Verduidelijking beleidsruimte voor eenvoudig verplaatsbare bouwwerken. Bieden van beleidsruimte voor o.m.: - Bouwwerken in een lintbebouwing - Bouwwerken bij overhoogte in bestaand bebouwd gebied - Bouwwerken op de waterkering waarbij een verbetering van de waterveiligheid optreedt - Bouwwerken in beschermingszone B

			Taalkundige correcties Redactionele correcties. Nieuwe beleidsruimte meer geschreven vanuit de invalshoek wat er wel mogelijk is in plaats van wat er niet mogelijk is.

17. Beleidsregel Bouwwerken waterkeringen

17.1. Kader

17.1.1. Keur

Op grond van de artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszone A, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.
Tot slot is het verboden zonder vergunning bouwwerken in beschermingszone B te plaatsen, aan te passen of te verwijderen die een afdichtende laag doorsnijden,

17.1.2. Begripsbepaling

Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken: bouwwerken die op eenvoudige wijze (c.q. tegen geringe kosten) te verplaatsen of te verwijderen zijn. Voorbeelden hiervan zijn speeltoestellen, prefab tuinhuisjes, hekwerken, tuinmuurtjes, brievenbussen, palen e.d. zonder zware funderingsconstructie.

Bouwwerken met een in de bodem aangebrachte fundering dieper dan 30 cm of 100 cm voor paalvormige bouwwerken worden als niet eenvoudig te verplaatsen beschouwd.

Bestaand bebouwd gebied: gebied dat op grond van het vigerende bestemmingsplan kan worden aangemerkt als gebied met een woon-, bedrijfs- of kantoorfunctie. Hieronder vallen ook agrarische en recreatieve bouwvlakken.

Lintbebouwing: rij van aaneengesloten bouwwerken langs een waterkering in bestaand bebouwd gebied.

Overhoogte: de extra ruimte tussen het bestaande maaiveld (beheerprofiel) van de waterkering en het ter plaatse vastgestelde leggerprofiel danwel profiel van vrije ruimte (zie figuur 17.1).

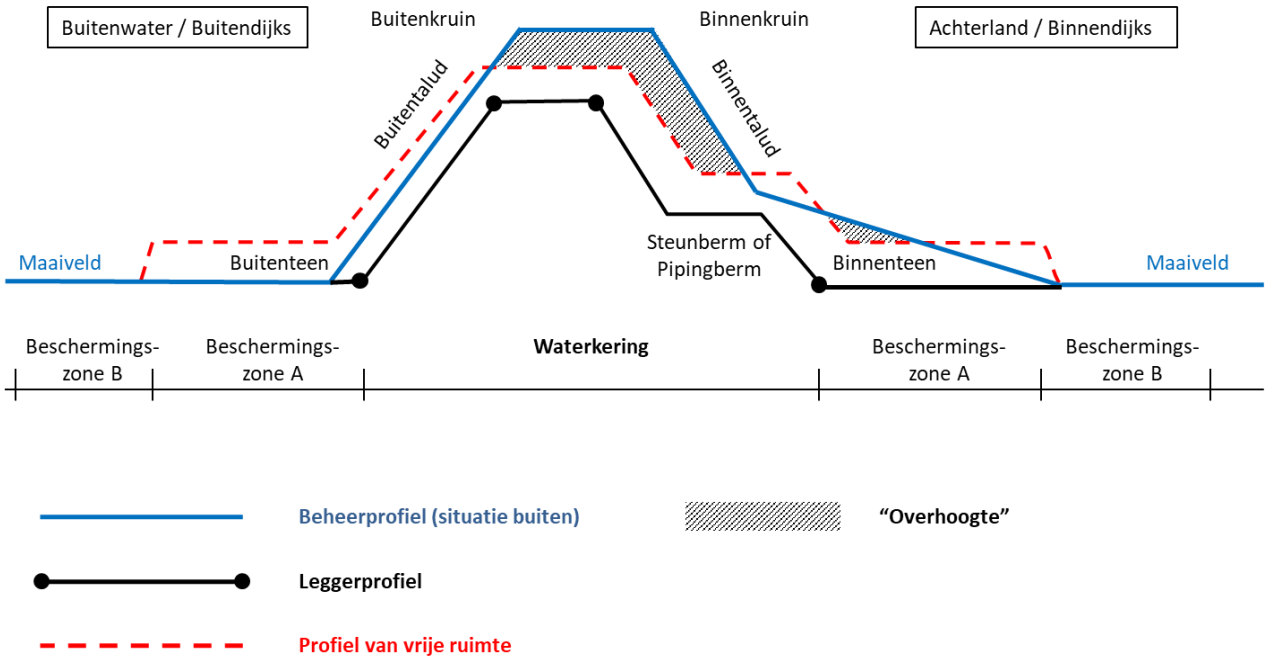

Figuur 17.1: Principeprofiel waterkering met overhoogte

Steunberm: Extra hoogte aan de zijkant (binnendijks of buitendijks) van een waterkering ter bescherming van de stabiliteit van de waterkering (zie voorbeeld in figuur 17.1).

Pipingberm: Extra hoogte aan de zijkant (binnendijks) van een waterkering als bescherming tegen piping / opbarsten van de bodem (vergelijkbaar met een steunberm, zie figuur 17.1).

17.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op alle bouwwerken op of in een waterkering, inclusief bijbehorende beschermingszones A en B en profiel van vrije ruimte, met uitzondering van:

1. bouwwerken in / op de schil van een compartimenteringskering en bijbehorende beschermingszone A; hiervoor is algemene regel XX van toepassing;
2. eenvoudig verplaatsbare bouwwerken in beschermingszone A; hiervoor is Algemene Regel 26 van toepassing;
3. interne verbouwingen; hiervoor is algemene Regel 32 van toepassing.

17.2 Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is te waarborgen dat bij bouwwerkzaamheden de waterkering zijn waterkerende functie behoudt, dat het beheer en onderhoud aan de waterkering doelmatig kan worden uitgevoerd en te zorgen dat de waterkeringen in de toekomst zonder hoge extra kosten versterkt kunnen worden.

17.3 Motivering van de beleidsregel

Het waterschap wil in principe geen nieuwe bouwwerken of herbouw van bestaande bouwwerken toestaan op of in de waterkering of aan de buitendijkse kant van de waterkering. Bouwwerken kunnen een grote impact hebben op de waterkerende functie van de waterkering en het beheer en onderhoud; daarnaast kunnen bouwwerken belemmerend of kostenverhogend werken op een toekomstige dijkversterking.
Buitendijkse bouwwerken kunnen bij hoogwater mogelijk bezwijken en een gevaar vormen voor de bekleding van het buitentalud (erosie, schade).

Het streefbeeld is 'onbebouwd blijft onbebouwd'. Zoals aangegeven in paragraaf 15.2 kunnen landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden alsmede ruimtelijke kwaliteit medebepalend zijn om in specifieke gevallen van dit streefbeeld af te wijken.

Onderstaand is voor een aantal specifieke gevallen aangegeven welke ruimte wordt geboden voor bouwwerken.

17.3.1 Bouwwerken in profiel van vrije ruimte

Het profiel van vrije ruimte geeft de contouren aan van een eventuele toekomstige dijkversterking. Binnen het profiel van vrije ruimte mag in principe niet gebouwd worden omdat dit belemmerend werkt op een toekomstige dijkversterking c.q. leidt tot hogere kosten. Voor verbouw van bestaande bebouwing kan onder voorwaarden een vergunning worden verleend.

17.3.2. Bouwwerken in beschermingszone A

Bouwwerken in beschermingszone A hebben een minder groot effect op de waterkerende functie dan bouwwerken in de waterkeringszone. Aandachtspunten zijn de stabiliteit vlak bij de teen van de waterkering en het in stand houden van eventuele afdichtende lagen (voorkomen van piping). Daarnaast moet rekening gehouden worden met de ruimte die nodig is voor toekomstige dijkversterking en de mogelijke impact van de bouwwerken op het beheer en onderhoud.

17.3.3. Verbetering bestaande situatie

Op een aantal locaties is sprake van bouwwerken die in het verleden in de waterkering zijn aangelegd, waarbij het werk feitelijk een deel van de waterveiligheidsfunctie heeft overgenomen of waarbij – bijvoorbeeld als gevolg van holle ruimtes (kelders e.d.) sprake is van een qua waterveiligheid moeilijk te beoordelen c.q. te beheren situatie. Bij bouwwerkzaamheden waarbij deze situatie wordt opgeheven/verbeterd, kan onder voorwaarden vergunning worden verleend.

17.3.4. Overhoogte in bestaand bebouwd gebied

Op sommige locaties is sprake van een grote overhoogte van de waterkering, ook boven het profiel van vrije ruimte. Met name in al bestaand bebouwd gebied is maatschappelijk behoefte aan mogelijkheden om hier bouwwerken toe te staan (verdichting). Bij een grote overhoogte hebben bouwwerken weinig invloed op de waterkerende functie en kunnen daarom onder voorwaarden worden toegestaan.

17.3.5. Lintbebouwing

Op en aan de bestaande waterkeringen zijn vaak (historische) bebouwinglinten aanwezig. Maatschappelijk is er behoefte om in open gevallen ruimtes binnen deze bebouwingslinten bebouwing te kunnen plaatsen

waarmee weer een aaneengesloten bouwlint ontstaat (ruimtelijke kwaliteit). Vanuit waterveiligheidsoogpunt bestaat echter de voorkeur om zo min mogelijk bebouwing in de waterkeringszone of beschermingszone te hebben (zie ook beleidsregel 15).
Bij een bestaande lintbebouwing is nu al sprake van aangepast beheer; bij een toekomstige dijkversterking zal ook maatwerk geleverd moeten worden. Nieuwbouw of herbouw bij een lintbebouwing kan daarom worden toegestaan wanneer beheer en onderhoud alsmede de kosten voor een toekomstige dijkversterking niet wezenlijk zullen afwijken ten opzichte van de situatie zonder de nieuwbouw of herbouw.

17.3.6. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken

Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken zijn geen groot bezwaar bij het beheer van de waterkering of een toekomstige dijkversterking. Zij kunnen snel en tegen geringe kosten worden verwijderd of verplaatst wanneer sprake is van een risico voor de waterkerende functie van de waterkering of wanneer de waterkering wordt versterkt.
Eenvoudig verwijderbare bouwwerken kunnen daarom onder voorwaarden worden toegestaan.

17.3.7. Bouwwerken in beschermingszone B

Bouwwerken in beschermingszone B hebben een minder groot effect op de waterkerende functie dan bouwwerken in de waterkeringszone of beschermingszone A. Aandachtspunt is het in stand houden van eventuele afdichtende lagen (voorkomen van piping).

17.4. Toetsingscriteria

Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van de algemene toetsingscriteria in hoofdstuk 15;

17.4.1. Bouwwerken algemeen

1. Hoge bouwwerken en constructies (bijvoorbeeld windmolens en (zend)masten) die diep in de ondergrond verankerd zijn kunnen de stabiliteit van de waterkering nadelig beïnvloeden. Voor dit soort bouwwerken binnen de waterkering en beschermingszone A wordt daarom geen watervergunning verleend;
2. In de waterkering en beschermingszone A mogen onder het bouwwerk geen nieuwe holle ruimtes (zoals kruipruimten, ruimtes tussen randbalken e.d.) worden gemaakt of aanwezig zijn;
3. De geplande werkzaamheden mogen niet leiden tot een verslechtering van het waterkerend vermogen, de erosiebestendigheid van de dijkbekleding, de stabiliteit van de waterkering en de weerstand tegen piping.

17.4.2. Nieuwbouw bouwwerk

1. Nieuwbouw van bouwwerken op / in de waterkering of in de buitendijkse beschermingszone A is niet toegestaan, tenzij sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang..
2. Bouwwerken inclusief funderingen en mogelijke erosiekuilen aan de buitendijkse zijde mogen:
   a. het leggerprofiel niet doorsnijden;
   b. het profiel van vrije ruimte niet doorsnijden.
3. Nieuwe funderingspalen zijn niet toegestaan in de waterkering, exclusief de steunberm en/ of de pipingberm, en in het daarboven gelegen profiel van vrije ruimte;
4. Nieuwe funderingspalen in beschermingszone A, in de steunberm en / of pipingberm van de waterkering en in het daarboven gelegen profiel van vrije ruimte zijn toegestaan mits grondverdringend zonder verbrede voet aangebracht;
5. Een toekomstige dijkverzwaring binnen het profiel van vrije ruimte moet mogelijk zijn zonder dat hierdoor schade aan het aan te brengen bouwwerk ontstaat.
6. Voor een toekomstige dijkverzwaring moet voldoende werkruimte aanwezig blijven.
7. Middels berekeningen moet worden aangetoond dat de bebouwing en/of fundatie daarvan geen schade op zal lopen door de belasting van het grondlichaam conform het profiel van vrije ruimte.

17.4.3. Herbouw bouwwerk

1. De herbouw van een bestaand bouwwerk op de waterkering of in beschermginszone A is toegestaan wanneer geen aanpassing van de fundering plaatsvindt;
2. In overige gevallen wordt de herbouw beschouwd als nieuwbouw.

17.4.4. Uitbreiding bouwwerk

1. Een op zichzelf staand bouwwerk dat binnen het profiel van vrije ruimte staat, mag eenmalig worden uitgebreid met maximaal 10% van het bebouwde grondoppervlak.
2. Een uitbreiding van een bouwwerk met meer dan 10% van het bebouwd grondoppervlak binnen het

profiel van vrije ruimte wordt beschouwd als nieuwbouw.

3. In het geval van een uitbreiding van een bouwwerk moet de uitbreiding buiten het leggerprofiel van de waterkering worden gerealiseerd.
4. Een uitbreiding binnen de waterkering en beschermingszone A mag niet in de richting van of evenwijdig aan de waterkering plaatsvinden tenzij direct aangrenzende bouwwerken reeds dichter naar de waterkering gebouwd zijn en dit niet binnen afzienbare tijd zal veranderen.

17.4.5. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken

1. In afwijking van de artikelen 17.4.2 tot en met 17.4.4 zijn nieuwbouw, herbouw en uitbreiding van eenvoudig verplaatsbare bouwwerken op een waterkering toegestaan, mits:
   a. sprake is van een bouwwerk dat wettelijk is voorgeschreven of
   b. sprake is van een bouwwerk ter bescherming van de (verkeers)veiligheid.
2. In afwijking van de artikelen 17.4.2 tot en met 17.4.4 zijn nieuwbouw, herbouw en uitbreiding van eenvoudig verplaatsbare bouwwerken op een waterkering toegestaan, mits:
   a. het bouwwerk minimaal 1 meter uit de kruin- of teenlijn wordt geplaatst en
   b. het bouwwerk boven het bestaande maaiveld staat en
   c. de fundering, inclusief mogelijke erosiekuil aan de buitendijkse zijde, het leggerprofiel niet doorkruist.

17.4.6. Verbetering bestaande situatie

1. In afwijking van artikel 17.4.2 lid 1 is nieuwbouw op de waterkering toegestaan mits:
   a. sprake is van sloop van een bestaand bouwwerk waardoor een verbetering gerealiseerd wordt van de waterkering uit het oogpunt van waterkerend vermogen en
   b. de nieuwbouw qua bebouwd grondoppervlak niet groter is dan 110% van het bebouwde grondoppervlak van het gesloopte bouwwerk.
   c. de nieuwbouw niet in de richting van of evenwijdig aan de waterkering plaatsvindt tenzij direct aangrenzende bouwwerken reeds dichter naar de waterkering gebouwd zijn en dit niet binnen afzienbare tijd zal veranderen.

17.4.7. Bouwwerken in lintbebouwing

1. In afwijking van artikel 17.4.2 lid 1 is nieuwbouw op de waterkering toegestaan mits:
   a. De nieuwbouw plaats vindt als opvulling van een lege ruimte in een bestaande lintbebouwing en
   b. De nieuwbouw qua afmetingen en ruimtebeslag aansluit op de bestaande bebouwing in de lintbebouwing en
   c. De nieuwbouw niet dichter naar de kering wordt gebouwd of dieper dan de bestaande lintbebouwing en
   d. De nieuwbouw geen waterkerende functie gaat vervullen (geen functieverweving) en
   e. Het beheer en onderhoud van de waterkering alsmede de kosten voor een toekomstige dijkversterking niet wezenlijk zullen afwijken ten opzichte van de situatie zonder de nieuwbouw.

17.4.8. Bouwwerken in bestaand bebouwd gebied met overhoogte

1. In afwijking van artikel 17.4.2 lid 1 is nieuwbouw op de waterkering toegestaan mits:
   a. Sprake is van bestaand bebouwd gebied en
   b. Sprake is van overhoogte boven het profiel van vrije ruimte en
   c. De nieuwbouw, inclusief fundering het leggerprofiel en het profiel van vrije ruimte niet doorsnijden en
   d. De nieuwbouw geen negatief effect heeft op de stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering.

17.4.9. Bouwwerken in beschermingszone B

1. Het plaatsen, aanpassen en verwijderen van bouwwerken in beschermingszone B is toegestaan mits de waterremmende werking van de aanwezige afdichtende bodemlagen niet wordt verminderd.

Beleidsregel 18 Wegen, parkeerplaatsen en perceelsontsluitingen waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
20.1	18.1.1 Keur	*Het eerste gedeelte van de eerste zin luidt:* Op grond van artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de	herstel van foutieve opname van artikel 3.5 in deze beleidsregel. Deze is namelijk

		Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van … *Wordt vervangen door:* Op grond van artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van …	niet van toepassing op beschermingszone B.
20.2	18.1.2 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op alle waterkeringen binnen het beheergebied van het waterschap. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op de aanleg, het onderhoud en het verwijderen van wegen, parkeerplaatsen en perceelontsluitingen op alle waterkeringen inclusief bijbehorende beschermingszones A en profiel van vrije ruimte. Voor klein onderhoud aan openbare wegen is algemene regel 25: "Klein onderhoud aan openbare wegen op de waterkering" van toepassing.	Correctie / Verduidelijking toepassingsgebied.
20.3	18.3.1 Waterkerende functie	*De eerste zin luidt:* Wegen, op- en afritten, trappen en aanbermingen hebben door hun aanwezigheid en het transport hierover een negatieve invloed op de stabiliteit van de waterkering. *Wordt vervangen door:* Wegen, parkeerplaatsen en perceelontsluitingen (zoals op- en afritten, trappen en aanbermingen) hebben door hun aanwezigheid en het transport hierover een negatieve invloed op de stabiliteit van de waterkering.	Redactionele correcties in lijn met het toepassingsgebied van de beleidsregel.
20.4	18.4.4 Wegen	*Lid 2 luidt:* Verkeersvoorzieningen, zoals reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)-borden, komportalen en openbare verlichting, worden gezien als een noodzakelijk deel van de openbare weg. Bij de toetsing of een watervergunning verleend kan worden, zal hiermee rekening gehouden worden. Voor voorzieningen in het buitentalud of in de buitenkruinlijn wordt geen watervergunning verleend, tenzij de verkeersveiligheid dit nadrukkelijk vereist. *Wordt vervangen door:* Verkeersvoorzieningen, zoals reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)-borden, komportalen en openbare	Verduidelijking van het toetsingscriterium.

		verlichting, die het leggerprofiel doorsnijden zijn toegestaan mits ze vanuit verkeersveiligheid noodzakelijk zijn.	
20.5	18.4.4 Wegen	*Laatste zin van lid 2 luidt :* Voor voorzieningen in het buitentalud of in de buitenkruinlijn wordt geen watervergunning verleend tenzij de verkeersveiligheid dit nadrukkelijk vereist. *Wordt vervangen door nieuw lid 3:* Voorzieningen in het buitentalud of in de buitenkruinlijn zijn toegestaan mits ze vanuit verkeersveiligheid noodzakelijk zijn.	Meer geschreven vanuit de gedachte van de omgevingswet (ja, mits).

Beleidsregel 19 Grondmechanisch onderzoek waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
21.1	19.1.1 Keur	*Het eerste gedeelte van de eerste zin luidt:* Op grond van artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur … *Wordt vervangen door:* Op grond van de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur …	Taalkundige correctie
21.2	19.1.1 Begripsbepaling	*De onderstaande begripsbepalingen worden toegevoegd:* *Grondmechanisch onderzoek*: onderzoek naar de opbouw en eigenschappen van de in de waterkering of de bodem aanwezige grondlagen inclusief het daarin aanwezige (grond)water. *Exploratieboring:* Een boring ter verkenning van de mogelijke winning van delfstoffen. *Oplengen*: het plaatsen van een opzetstuk op een bestaande peilbuis.	Komen terug in de beleidsregel en zijn noodzakelijk om te definiëren.
21.3	19.1.2 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op alle waterkeringen binnen het beheergebied van het waterschap. Het is alleen van toepassing op het waterstaatswerk. Voor grondmechanisch onderzoek in beschermingszones geldt een algemene regel. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op grondmechanisch onderzoek in alle waterkeringen met uitzondering van de schil van compartimenteringskeringen. Deze beleidsregel is tevens van toepassing op exploratieboringen en seismisch	Aangepast op grond van bijgesteld toepassingsgebied en aangepaste / toegevoegde begripsbepalingen.

		onderzoek in beschermingszones A en B. Voor grondmechanisch onderzoek in de schil van de compartimenteringskeringen geldt algemene regel 25A. Voor grondmechanisch onderzoek, met uitzondering van seismisch onderzoek en exploratieboringen, in beschermingszones A en B geldt algemene regel 33.	
21.4	19.3 Motivering van de beleidsregel	*De eerste zin luidt:* De af- en/of ontgravingen voor verticale boringen en onderzoeken kunnen invloed hebben op de waterkering. *Wordt vervangen door:* Het uitvoeren van grondmechanisch onderzoek kan invloed hebben op de waterkering.	Aangepast zodat deze overeenkomt met de aanpassing van het toepassingsgebied van de beleidsregel.
21.5	19.3 Motivering van de beleidsregel	*Na de laatste zin wordt de volgende tekst toegevoegd:* Tijdens hoogwater situaties kan de stijghoogte in peilbuizen hoger liggen dan de bovenkant van de peilbuis. Voorkomen moet worden dat in dergelijke situaties ongewenste kwelstromen onder de waterkering optreden.	Aanvullende motivering ten behoeve van nieuw toetsingscriterium.
21.6	19.4.1 Sonderingen, (peil)buizen voor grond- en grondwateronderzoek	*De tekst luidt:* **19.4.1.Sonderingen, (peil)buizen voor grond- en grondwateronderzoek.** 1. Er mogen geen sonderingen of grondboringen uitgevoerd worden in het waterstaatswerk 2. In verband met de stabiliteit van de waterkering moeten de boorgaten worden gedicht met ondoorlatend materiaal. 3. Het uitvoeren van boringen en sonderingen tijdens een situatie van verhoogde waterspanning in de bodem (bijvoorbeeld bij hoogwater) is niet toegestaan. 4. (Peil)buizen die in de waterkering en profiel van vrije ruimte langer blijven staan dan 35 dagen, of blijven staan in het gesloten seizoen, moeten worden voorzien van een kwelscherm. Hiervoor worden voorschriften in de watervergunning opgenomen. *Wordt vervangen door:* **Sonderingen, boringen en (peil)buizen voor grond- en grondwateronderzoek.** 1. Het uitvoeren van boringen en sonderingen en het plaatsen van peilbuizen in de waterkering is toegestaan mits:	Mogelijkheden tot sonderingen en boringen in de waterkering onder speciale omstandigheden toegevoegd. Oplengen van peilbuizen toegevoegd als toetsingscriterium.

		a. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang of b. sprake is van een wettelijke verplichting (bijvoorbeeld verplicht milieuonderzoek) en c. het uitvoeren van het onderzoek elders niet mogelijk is 2. In verband met de stabiliteit van de waterkering moeten de boorgaten worden gedicht met ondoorlatend materiaal. 3. Het uitvoeren van boringen en sonderingen tijdens een situatie van verhoogde waterspanning in de bodem (bijvoorbeeld bij tijdens een hoogwaterperiode) is niet toegestaan. 4. Het waterkerende vermogen van de waterkering moet tijdens en na de uitvoering van het onderzoek worden gegarandeerd. 5. De uitspoeling van gronddeeltjes moet worden voorkomen, bijvoorbeeld door het plaatsen van een kwelscherm bij peilbuizen die langere tijd blijven staan. 6. De peilbuis moet – in geval van een hoogwaterperiode – opgelengd kunnen worden.	
21.7	19.4.2 Overige onderzoeken	*De tekst luidt:* 1. Proefsleuven voor bijvoorbeeld archeologisch onderzoek moeten zover mogelijk uit de waterkering worden gegraven. 2. Voor seismische onderzoeken en exploratieboringen in het waterstaatswerk en bijbehorende beschermingszone A wordt geen watervergunning verleend. In de beschermingszone B wordt alleen een watervergunning verleend als de uitvoering van deze onderzoeken buiten de gesloten periode en buiten de hoogwaterperioden gebeuren en aangetoond wordt dat de werkzaamheden geen nadelige invloed zullen hebben op de stabiliteit en waterkerende functie van de waterkering. *Wordt vervangen door:* 1. Seismische onderzoeken en exploratieboringen in de waterkering of beschermingszone A zijn niet toegestaan. 2. Seismische onderzoeken en exploratieboringen in beschermingszone B zijn toegestaan mits: a. de uitvoering van deze onderzoeken / boringen buiten het gesloten seizoen en buiten de hoogwaterperioden gebeuren	Graven van proefsleuven valt niet onder toepassingsgebied van deze regel. Daarom verwijderd. Criteria voor seismisch onderzoek opgeknipt in 2 aparte criteria vanwege de eenduidigheid en leesbaarheid.

		b. aangetoond wordt dat de werkzaamheden geen nadelige invloed zullen hebben op de stabiliteit en waterkerende functie van de waterkering.	

Beleidsregel 20 Verticale boringen ten behoeve van bodemenergiesystemen en grondwateronttrekking waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
22.1	20. Titel	*De titel luidt:* Beleidsregel verticale boringen ten behoeve van bodemenergiesystemen en grondwateronttrekking waterkeringen *Wordt vervangen door:* Beleidsregel bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen bij waterkeringen	Taalkundige correctie.
22.2	20.1.1 Keur	*Het eerste gedeelte van de eerste zin luidt:* Op grond van artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszones … *Wordt vervangen door:* Op grond van de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszone A …	Taalkundige correctie en verwijzing naar van toepassing zijnde artikelen aangepast.
22.3	20.1.2 Begripsbepaling	*De onderstaande begripsbepaling wordt toegevoegd:* *Bodemenergiesysteem:* systeem om energie uit de bodem te halen.	Ter verduidelijking deze begripsbepaling opgenomen.
22.4	20.1.3 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel geldt voor alle waterkeringen binnen het beheergebied van het waterschap. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel geldt voor alle bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen in c.q. onder alle waterkeringen en beschermingszones A en profiel van vrije ruimte.	Verduidelijking toepassingsgebied
22.5	20.2 Doel van de beleidsregel	*De tekst luidt:* Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van waterkeringen. Met betrekking tot het uitvoeren van verticale boringen is het met name van belang dat de stabiliteit en de waterkerende functie van de waterkering is	Tekstueel aangepast op basis van verduidelijking toepassingsgebied. Overbodige laatste alinea verwijderd.

		gegarandeerd. Het waterschap beoordeelt de gevolgen van de werkzaamheden. Zijn de gevolgen acceptabel, dan wordt onder strikte voorwaarden een vergunning afgegeven. *Wordt vervangen door:* Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van waterkeringen. Met betrekking tot het uitvoeren van verticale boringen en het plaatsen, houden en verwijderen van verticale buizen is het met name van belang dat de stabiliteit en de waterkerende functie van de waterkering is gegarandeerd.	
22.6	20.3 Motivering van de beleidsregel	*De onderstaande tekst wordt toegevoegd:* Ook voor grondwateronttrekkingen geldt dat hierbij meestal gebruik wordt gemaakt van verticaal geplaatste buizen die de afsluitende bodemlagen doorbreken. Voorkomen moet worden dat hierdoor onbedoelde kwelstromen ontstaan die kunnen leiden tot bijvoorbeeld piping of stabiliteitsverlies.	Toevoeging motivatie op basis van verduidelijking toepassingsgebied.
22.7	20.3 Motivering van de beleidsregel	*De onderstaande zin vervalt:* Daarom zijn er toetsingscriteria en zullen er aan de vergunning voorschriften worden verbonden.	Verwijderd want overbodig.
22.8	20.4.1 Algemeen	*Lid 1 tot en met 5 luiden:* 1. Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria. 2. Boringen ten behoeve van bodemenergiesystemen in het waterstaatswerk zijn niet toegestaan. 3. De horizontale onderdelen, zoals kabels en toevoerleidingen moeten voldoen aan de beleidsregels voor kabels en leidingen. 4. De stabiliteit van de waterkering moet tijdens en na de uitvoering van de boringen worden gegarandeerd. 5. In de vergunning zullen voorschriften worden opgenomen voor het buiten gebruik stellen van het bodemenergiesysteem. *Worden vervangen door:* 1. Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria. 2. Boringen ten behoeve van bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen in de waterkering zijn niet toegestaan. 3. De toe te passen kabels en leidingen moeten voldoen aan de beleidsregel voor kabels en leidingen. 4. Voor het plaatsen, houden en verwijderen van verticale buizen moet worden voldaan aan de beleidsregel 19: 'Grondmechanisch onderzoek'.	Aanscherping criteria op basis van verduidelijking toepassingsgebied. Tevens verwijzing opgenomen naar andere van toepassing zijnde beleids- en algemene regels.

		5. Voor het onttrekken van grondwater moet worden voldaan aan de beleidsregel 22: 'Grondwater'; 6. De stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering moeten tijdens en na de uitvoering van de boringen worden gewaarborgd. 7. Bij het verwijderen van bodemenergiesystemen of grondwateronttrekkingsbuizen moeten de gaten in de bodem, zodanig laagsgewijs worden aangevuld en verdicht dat geen kwelstromen kunnen ontstaan via de af te dichten gaten. 8. In de vergunning zullen voorschriften worden opgenomen voor het buiten gebruik stellen van het bodemenergiesysteem.	
22.9	20.4.2 Plaatsen van de boringen	*Lid 1 tot en met 3 luiden:* 1. De boringen moeten zo ver mogelijk uit het waterstaatswerk plaatsvinden. 2. De boringen mogen binnen het profiel van vrije ruimte (p.v.v.r.) plaatsvinden. 3. De afwerking van de boring, de warmtewisselaar, de ontvang- en verdeelput moeten worden geplaatst buiten of boven het p.v.v.r. *Worden vervangen door:* 1. De boringen moeten zo ver mogelijk uit de waterkering plaatsvinden en 2. De boringen mogen binnen het profiel van vrije ruimte plaatsvinden en 3. De afwerking van de boring, de warmtewisselaar, de ontvang- en verdeelput moeten worden geplaatst buiten of boven het profiel van vrije ruimte en	Taalkundige verduidelijking.
22.10	20.4.3 Boren en afdichten	*Lid 1 luidt:* Door de houder van de onttrekkingsinrichting dient binnen 4 weken na uitvoering van de boring de beschrijving van het veldwerk zoals die vereist is krachtens het Besluit Bodemkwaliteit (BRL SIKB protocol 2101 Mechanisch boren), eveneens aan het bestuur te worden gestuurd. *Wordt vervangen door:* Door de houder van de onttrekkingsinrichting dient binnen 4 weken na uitvoering van de boring de beschrijving van het veldwerk zoals die vereist is krachtens het Besluit Bodemkwaliteit (BRL SIKB protocol 2101 Mechanisch boren), aan het bestuur te worden gestuurd.	Overbodig woord verwijderd.
22.11	20.4.5 Ondiepe grondwateronttrekkingen	*De tekst luidt:* Ondiepe pulsen voor bijvoorbeeld veedrenking of beregening, moeten worden	Taalkundige correctie.

		geplaatst buiten de waterkering. *Wordt vervangen door:* Ondiepe onttrekkingsputten voor bijvoorbeeld veedrenking of beregening, moeten worden geplaatst buiten de waterkering.	

Beleidsregel 21 Bomen, struiken en laagblijvende beplanting waterkeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
23.1	21. Titel	*De titel luidt:* Beleidsregel Bomen, struiken en laagblijvende beplanting waterkeringen *Wordt vervangen door:* Beleidsregel beplanting waterkeringen	Eenduidige begripsomschrijving in lijn met Algemene Regels.
23.2	21.1.1 Keur	*Het eerste gedeelte van de eerste zin luidt:* Op grond van artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur … *Wordt vervangen door:* Op grond van de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur …	Taalkundige correctie. Verwijzing naar juiste artikelen aangepast.
23.3	21.1.2 Begripsbepaling	*Tekst luidt:* *(hout)beplantingen:* bomen, struiken en laagblijvende beplanting die worden geplant om de tuin in te richten of het landschap te verfraaien. *Wordt vervangen door:* *Beplanting:* bomen, struiken en laagblijvende planten die worden aangebracht om de tuin in te richten, natuur te ontwikkelen of het landschap te verfraaien.	Verduidelijking definitie / begripsbepaling.
23.4	21.1.3 Toepassingsgebied	*De tekst luidt:* Deze beleidsregel is van toepassing op alle waterkeringen binnen het beheergebied van het waterschap. *Wordt vervangen door:* Deze beleidsregel is van toepassing op het aanbrengen en onderhouden van beplanting op alle waterkeringen en in bijbehorende beschermginszone A. Voor het verwijderen en snoeien van beplanting geldt algemene regel 29A respectievelijk algemene regel 29B.	Eenduidige vastlegging toepassingsgebied in lijn met andere beleidsregels.
23.5	21.4.1 Bestaande	*De tweede zin luidt:*	Toetsingscriterium

	bomen en struiken	De wortelresten moeten worden uitgefreesd. *Wordt vervangen door:* De wortelresten moeten worden uitgefreesd en het uitgefreesde materiaal dient uit de wortelgaten te worden verwijderd en afgevoerd.	verduidelijkt / aangescherpt n.a.v. ongewenste praktijksituaties buiten.
23.6	21.4.1 Bestaande bomen en struiken	*De laatste zin luidt:* Vervolgens moeten de wortelgaten worden voorzien van geschikte graszoden of vóór 1 september worden ingezaaid met graszaad "Natuurdijk II" ten behoeve van de ontwikkeling van een goed doorwortelde grasmat voor aanvang gesloten seizoen. *Wordt vervangen door:* Vervolgens moeten de wortelgaten worden voorzien van geschikte graszoden of vóór 1 september worden ingezaaid met graszaad "Natuurdijk II" (of gelijkwaardig) ten behoeve van de ontwikkeling van een goed doorwortelde grasmat voor aanvang gesloten seizoen.	Aangevuld n.a.v. juridisch advies (niet toegestaan om 1 product voor te schrijven)
23.7	21.4.2 Nieuwe bomen en struiken	*Aan dit lid wordt een toetsingscriterium toegevoegd* 4. Voor nieuwe bomen en struiken op of in de schil van een compartimenteringskering gelden geen restricties voor de locatie ten opzichte van het leggerprofiel mits: - het profiel van de waterkering na plaatsing in oorspronkelijke staat wordt hersteld en - beheer en onderhoud van de waterkering niet worden belemmerd.	Nieuwe bomen of struiken in de schil van de compartimenteringskering leveren vanuit waterveiligheid in principe geen grote problemen op; (zie ook Algemene Regel 25A). Daarom wordt de locatie hiervan vrij gelaten, mits het profiel van de waterkering weer in oorspronkelijke staat wordt hersteld en het reguliere beheer en onderhoud niet worden belemmerd.
23.8	21.4.4 Onderhoud van bomen en struiken	*De laatste zin van lid 1 luidt:* Het snoeihout en bladval moet worden verwijderd en afgevoerd. Knotten moeten minimaal eens in de drie jaar geschieden. *Wordt vervangen door:* Het snoeihout en bladval moeten worden verwijderd en afgevoerd. Knotten moet minimaal eens in de drie jaar geschieden.	Taalkundige correctie.

Beleidsregel 22 Grondwater

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
24.1	22.2 Algemeen beleid voor alle activiteiten	*Het derde opsommingsteken luidt:* - Tegengaan/beheersen van lokale	Taalkundige correctie.

		nadelige gevolgen van grondwateronttrekkingen of infilteren van water, bijvoorbeeld verzakking of vernatting van gebouwen, maar hieronder valt ook het standstill beleid voor de beschermde gebieden en attentiegebieden. *Wordt vervangen door:* - Tegengaan/beheersen van lokale nadelige gevolgen van grondwateronttrekkingen of infiltreren van water, bijvoorbeeld verzakking of vernatting van gebouwen, maar hieronder valt ook het standstill beleid voor de beschermde gebieden en attentiegebieden.	
24.2	22.3 Vergunningenbeleid voor industriële onttrekkingen kleiner dan 150.000 m^3 per jaar	*De laatste zin van de eerste alinea luidt:* Om een verspreiding van bodem- en grondwaterverontreinigingen te voorkomen is een toename van de onttrekkingen dieper dan het watervoerende pakket 2b ongewenst. *Wordt vervangen door:* Om een verspreiding van bodem- en grondwaterverontreinigingen te voorkomen is een toename van de onttrekkingen dieper dan de bodemlaag aangegeven in tabel zoals vermeld in algemene regel 34 aangegeven ongewenst.	Vanwege een eerdere doorgevoerde aanpassing van de tabel in de algemene regel grondwater wordt de verwijzing in deze beleidsregel ook aangepast.
24.3	22.3 Vergunningenbeleid voor industriële onttrekkingen kleiner dan 150.000 m^3 per jaar	*Het een na laatste opsommingsteken luidt:* - De putten mogen een maximale diepte hebben tot in watervoerend pakket 2b. Daar waar geen scheidende laag aanwezig is geldt een maximale diepte van 80 meter; *Wordt vervangen door:* - De putten mogen een maximale diepte hebben tot in de bodemlaag aangegeven in tabel zoals in algemene regel 34 aangegeven;	Vanwege een eerdere doorgevoerde aanpassing van de tabel in de algemene regel grondwater wordt de verwijzing in deze beleidsregel ook aangepast.
24.4	22.4 Vergunningenbeleid voor agrarische beregening	*Tekst bij Ad 2 luidt:* *Ad2) Diepere onttrekkingen dan de algemene regels stellen worden niet toegestaan.* De bescherming van het diepe grondwater is sinds 2000 ingezet om de kwaliteit van het drinkwater te beschermen. Een onttrekkingsput kan namelijk ook als lek gaan fungeren waardoor ondiep grondwater met mogelijke vervuiling naar de diepere lagen stroomt. Er mag daarom niet dieper dan het tweede watervoerende pakket worden onttrokken. Dat is uitgewerkt in de	Vanwege een eerdere doorgevoerde aanpassing van de tabel in de algemene regel grondwater wordt de verwijzing in deze beleidsregel ook aangepast.

		algemene regels. Ook voor situaties die onder de vergunningplicht vallen blijven we deze grens volgen. *Wordt vervangen door:* *Ad2) Diepere onttrekkingen dan de algemene regels stellen worden niet toegestaan.* De bescherming van het diepe grondwater is sinds 2000 ingezet om de kwaliteit van het drinkwater te beschermen. Een onttrekkingsput kan namelijk ook als lek gaan fungeren waardoor ondiep grondwater met mogelijke vervuiling naar de diepere lagen stroomt. Er mag daarom niet dieper dan de bodemlaag aangegeven in tabel zoals vermeld in algemene regel 34 aangegeven worden onttrokken. Dat is uitgewerkt in de algemene regels. Ook voor situaties die onder de vergunningplicht vallen blijven we deze grens volgen.	
24.5	22.5 Vergunningenbeleid voor bronbemalingen, grondwater- en bodemsaneringen, etc.	*Vierde opsommingsteken luidt:* - Bij de bronbemalingen waarbij niet al het water teruggebracht wordt in de bodem dient ingeval van mogelijk negatieve effecten op de omgeving te worden onderzocht of de effecten, bijvoorbeeld middels peilbeheer, kunnen worden verminderd. *Komt te vervallen.*	In praktijk blijkt dit niet realistisch te zijn. Derhalve verwijdert.
24.6	22.5 Vergunningenbeleid voor bronbemalingen, grondwater- en bodemsaneringen, etc.	*Vijfde opsommingsteken luidt:* - Bij niet te vermijden bronbemalingen in de beschermde gebieden en attentiegebieden dient het onttrokken water ongeacht de omvang van de onttrekking altijd teruggebracht te worden in de bodem. *Wordt vervangen door:* - Bij niet te vermijden vergunningplichtige bronbemalingen in beschermde gebieden en attentiegebieden dient gestreefd te worden het onttrokken water altijd volledig terug te brengen in de bodem.	Aangepast vanwege voortschrijdend inzicht.
	22.5 Vergunningenbeleid voor bronbemalingen, grondwater- en bodemsaneringen, etc.	*De laatste zin luidt:* Indien het onttrokken grondwater niet in de bodem kan worden teruggebracht, moet ingeval van mogelijk negatieve effecten op de omgeving worden onderzocht of de effecten, bijvoorbeeld middels peilbeheer, kunnen worden verminderd. *Wordt vervangen door:*	Aangepast vanwege voortschrijdend inzicht.

		Indien het onttrokken grondwater niet in de bodem kan worden teruggebracht, moet ingeval van mogelijk negatieve effecten op de omgeving worden onderzocht of de effecten zo veel mogelijk kunnen worden verminderd.	
24.7	22.6 Vergunningenbeleid kleine onttrekkingen	*De derde zin luidt:* Voor onttrekkingen met een pompcapaciteit van niet meer dan 10 m^3 per uur en een put dieper dan watervoerend pakket 2a geldt dat nieuwe vergunningen niet worden verleend. *Wordt vervangen door:* Voor onttrekkingen met een pompcapaciteit van niet meer dan 10 m^3 per uur en een put dieper dan bepaald in algemene regel 34, artikel 1 geldt dat nieuwe vergunningen niet worden verleend.	Vanwege een eerdere doorgevoerde aanpassing van de tabel in de algemene regel grondwater wordt de verwijzing in deze beleidsregel ook aangepast.
24.8	Hele beleidsregel	*De onderstaande wijzigingen worden doorgevoerd:* 'beschermd gebied waterhuishouding' wordt vervangen door 'beschermd gebied' 'Beschermde Gebieden' wordt vervangen door 'Beschermde Gebieden Keur'	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden. In beleidsregel 22 wordt onder 22.2 gesproken over de keurkaarten 'Beschermde gebieden". In Algemene regel 4 wordt gesproken over beschermde gebieden Keur. Een eenduidige aanduiding hierin hanteren met een voorkeur voor beschermde gebieden keur, mede om verwarring m.b.t. het gebruik van de term "beschermde gebieden" voor gebieden die vallen onder het Natuurnetwerk Brabant te voorkomen.

Waterschap Aa en Maas

DEFINITIEF

Zaaknr. : 18.D04590

Barcode : 17IT

Het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas;

overwegende dat het dagelijks bestuur op 3 maart 2015 de 'Algemene regels' heeft vastgesteld en deze op 26 juli 2016 partieel heeft herzien;

gezien het feit dat sinds de vaststelling van de 'Algemene regels' op 3 maart 2015 de behoefte is ontstaan om op enkele plaatsen de tekst van de 'Algemene regels waterschap Aa en Maas' te verduidelijken, te nuanceren of taalkundig te verbeteren zodat de intentie beter tot uitdrukking komt, alsmede dat er verschillende praktijksituaties aan het licht zijn gekomen, waarvoor nog geen algemene regel was opgesteld, maar die zich wel uitstekend voor een algemene regel lenen. Hiervoor zijn aanvullende algemene regels geformuleerd;

gelet op onder andere de Waterwet, de Algemene wet bestuursrecht, de Verordening water Noord-Brabant, en de Keur waterschap Aa en Maas 2015;

B E S L U I T :

1. in de 'Algemene regels waterschap Aa en Maas' de wijzigingen door te voeren zoals opgenomen in bijlage bij dit besluit;
2. vast te stellen de 'Nota van inspraak herziening algemene regels en beleidsregels 2018';
3. dit besluit wordt aangehaald als "Tweede partiële herziening Algemene regels waterschap Aa en Maas";
4. dit besluit treedt in werking op 1 januari 2019.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 december 2018,

De secretaris

drs. P. Sennema

De dijkgraaf

drs. L.H.J. Verheijen

Bijlage

Toelichting
In deze bijlage staat per algemene regel uit de 'Algemene regels waterschap Aa en Maas' in een aparte tabel aangegeven welke veranderingen in de bestaande tekst doorgevoerd worden. Om makkelijk te kunnen verwijzen zijn alle wijzigingen genummerd (kolom 1). In de tweede kolom van de tabel staat de vindplaats in de algemene regel zoals deze laatst is vastgesteld op 26 juli 2016. De wijziging is omschreven in de derde kolom en in de laatste kolom is kort omschreven waarom de wijziging wordt aangebracht. Er zijn alleen tabellen opgenomen voor algemene regels waarin daadwerkelijk iets aangepast wordt. Daar waar dat verduidelijkend is, is in de derde kolom de wijziging in rood aangegeven.

Algemene regel 4 Activiteiten en werken in en nabij c-wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
1.1	1. Criteria	*De tekst lid 1 luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor handelingen en werken in c-wateren. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor handelingen en werken in c-wateren, met uitzondering van het verwijderen van peil regulerende werken binnen de beschermde gebieden Keur.	Het verwijderen van peil regulerende werken in beschermde gebieden Keur is toegevoegd als uitzondering. Uit voortschrijdend inzicht blijkt dat het verwijderen van een peilregulerend werk in beschermd gebied (te veel) negatieve invloed kan hebben. Het gaat daarom te ver om dit vrij te stellen in een algemene regel, en dient dit onder de vergunningplicht te blijven zodat het per situatie beoordeeld kan worden.
1.2	1. Criteria	*De tekst van lid 2 luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het verbreden of geheel of gedeeltelijk dempen van c-wateren. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het geheel of gedeeltelijk dempen van c-wateren.	Het gedeelte 'voor het verbreden' is verwijdert doordat dit beter op zijn plaats is in lid 3. Daarom verplaatst naar lid 3, zie hieronder.
1.3	1. Criteria	*De tekst van de aanhef van lid 3 luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, tweede lid van de Keur voor het aanleggen van c-wateren, voor zover: *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, tweede lid van de Keur voor het aanleggen, verbreden en/of verdiepen van c-wateren, voor zover:	Ter verduidelijking. Verbreden is verplaatst van lid 2 naar lid 3 en daarnaast is verdiepen toegevoegd zodat naast aanleggen ook deze handelingen onder hetzelfde lid vallen.
1.4	Toelichting	Bij begripsbepaling wordt de term 'beschermd gebied waterhuishouding' vervangen door 'beschermd gebied' en wordt de term 'wijstgebieden' vervangen door 'wijstgronden'.	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is

			beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden. In de regelgeving is sprake van wijstgebieden. In het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP) wordt gesproken over wijstgronden. Omdat de gebieden zijn overgenomen uit het PMWP dient ook in deze regelgeving dezelfde aanduiding aangehouden te worden.

Algemene regel 5 Kortdurende activiteiten en werken in en nabij a-wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
2.1	Kop	*De algemene regel luidt:* Kortdurende activiteiten en werken in en nabij a-wateren *Wordt vervangen door:* Kortdurende activiteiten en werken in en nabij wateren	A-wateren is vervangen door wateren zodat de algemene regel voor alle wateren geldt. Deze werkzaamheden kunnen namelijk ook van toepassing zijn op b-wateren. Door deze toevoeging wordt het toepassingsbereik van de algemene regel uitgebreid.
2.2	Criteria	*Criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend van de verboden, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor tijdelijke activiteiten en werken in en nabij a-wateren en daarbij behorende beschermingszones, indien en voor zover: deze werken voor de duur van ten hoogste één week aanwezig zijn. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van de verboden, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor tijdelijke activiteiten en werken in en nabij wateren en daarbij behorende beschermingszones, indien en voor zover: deze werken voor de duur van ten hoogste één week aanwezig zijn.	A-wateren is vervangen door wateren zodat de algemene regel voor alle wateren geldt. Deze werkzaamheden kunnen namelijk ook van toepassing zijn op b-wateren. Door deze toevoeging wordt het toepassingsbereik van de algemene regel uitgebreid.
2.3	Melding	*Tekst bij melding luidt:* Degene die handelingen verricht als bedoeld in het eerste artikel meldt dit ten minste acht weken voor aanvang aan het bestuur. *Wordt vervangen door:* Degene die handelingen verricht als bedoeld in het eerste artikel, waarbij de activiteit langer duurt dan 1 uur, meldt dit ten minste acht weken voor aanvang aan het bestuur.	Minimale tijdseenheid van 1 uur toegevoegd zodat voor heel kortdurende activiteiten en werken geen onnodige administratieve last wordt opgelegd.
2.4	Motivering	*De eerste zin van de motivering luidt:*	A-wateren is vervangen door

		Dit artikel bevat algemene regels voor kortdurende activiteiten in of langs a-wateren. *Wordt vervangen door:* Dit artikel bevat algemene regels voor kortdurende activiteiten in of langs wateren.	wateren zodat dit aansluit op de wijziging van de kop en de criteria.

Algemene regel 6 Profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
3.1	Criteria	*Criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, derde lid van de Keur voor het plaatsen, wijzigen of behouden van werken binnen het profiel van vrije ruimte, voor zover deze werken niet onomkeerbaar zijn of het een onomkeerbaar werk betreft en deze niet in vorm en afmeting verandert. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, derde lid van de Keur voor het plaatsen, wijzigen of behouden van werken binnen het profiel van vrije ruimte, voor zover deze werken eenvoudig ongedaan te maken zijn of het werkzaamheden betreft aan een bestaand object en dat daardoor niet in vorm en afmeting verandert.	Ter bevordering van de leesbaarheid is de term 'niet onomkeerbaar' vervangen door 'eenvoudig ongedaan te maken'.
3.2	Toelichting	*Begripsbepaling bij toelichting luidt:* Niet onomkeerbare werken: werken die op eenvoudige wijze te verwijderen of te verplaatsen zijn. *Deze begripsbepaling vervalt.*	Door aanpassen van criteria is deze begripsbepaling overbodig geworden. Derhalve vervallen.
3.3	Motivering	*De motivering luidt:* Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang. Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die het uit te voeren beekherstel ernstig belemmeren of onmogelijk maken. Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone. Voor werken in de beschermingszone moet getoetst worden aan de specifieke regels. De vrijstelling is slechts van toepassing voor ingrepen die geen onomkeerbaar karakter hebben in relatie tot beekherstel, het meanderende en/of natuurlijke karakter van de beek en/of de aanleg van een ecologische verbindingszone. Onomkeerbaarheid is gekoppeld aan de	De term 'onomkeerbaar' is gewijzigd in 'eenvoudig ongedaan'. Verder is de motivering zodanig aangepast dat deze beter leesbaar is.

		mogelijkheid om de werken op eenvoudige wijze te verwijderen of te verplaatsen. Als een werk eenvoudig te verwijderen of te verplaatsen is, wordt het uit te voeren beekherstel niet ernstig gehinderd of onmogelijk gemaakt. In ieder geval worden de volgende werken als onomkeerbaar aangemerkt: • nutsleidingen; • bouwwerken welke duurzaam met de grond verbonden zijn d.m.v. fundamenten; • infrastructurele werken. Dergelijke werken vallen dan ook niet onder de vrijstelling. Op het moment dat het waterschap beekherstel gaat uitvoeren, zal de eigenaar van de werken verplicht worden om de werken op eigen kosten te verwijderen. Het plaatsen van een werk in het profiel van vrije ruimte is tijdelijk. Het onomkeerbare karakter is hiermee op eigen risico van de eigenaar van het werk. *Wordt vervangen door:* Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang. Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die het uit te voeren beekherstel ernstig belemmeren of onmogelijk maken. Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone. Voor werken in de beschermingszone moet getoetst worden aan de specifieke regels. De vrijstelling is slechts van toepassing voor ingrepen die eenvoudig ongedaan gemaakt kunnen worden in relatie tot beekherstel, het meanderende en/of natuurlijke karakter van de beek en/of de aanleg van een ecologische verbindingszone. Als een werk eenvoudig te verwijderen of te verplaatsen is, wordt bijvoorbeeld het uit te voeren beekherstel niet ernstig gehinderd of onmogelijk gemaakt. In ieder geval worden de volgende werken niet aangemerkt als eenvoudig ongedaan te maken: - nutsleidingen; - bouwwerken welke duurzaam met de grond verbonden zijn d.m.v. fundamenten; - infrastructurele werken. Dergelijke werken vallen dan ook niet onder de vrijstelling.	

		Op het moment dat het waterschap beekherstel gaat uitvoeren, zal de eigenaar van de werken verplicht worden om de werken op eigen kosten te verwijderen. Het plaatsen van een werk in het profiel van vrije ruimte is tijdelijk. Het onomkeerbare karakter is hiermee op eigen risico van de eigenaar van het werk.	

Algemene regel 7 Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
4.1	Criteria	*Criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.1 eerste lid voor het aanleggen en behouden en verwijderen van een steiger, vlonder, boothelling of een overhangend bouwwerk in een oppervlaktewaterlichaam voor zover: 1. het een b-water betreft, of; 2. het een a-water betreft dat: a. geen vaarweg is, en b. waarvan het onderhoud van de betrokken oppervlaktewaterlichamen blijkens de legger uitsluitend vanaf het water gebeurt, en c. geen vastgestelde ecologische functie heeft. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.1 eerste lid voor het aanleggen en behouden en verwijderen van een steiger, vlonder, boothelling of een overhangend bouwwerk in een oppervlaktewaterlichaam voor zover: 3. het een b-water betreft, of; 4. het een a-water betreft dat: a. geen vaarweg is, en b. waarvan het onderhoud van de betrokken oppervlaktewaterlichamen blijkens de legger uitsluitend vanaf het water gebeurt, en c. geen vastgestelde ecologische functie heeft, en d. vrijstaand is en niet rust op – of geen steun vindt aan - oeverwerken, schanskorven, beschoeiing en dergelijke.	Sub d van lid 2 is toegevoegd. Was als voorschrift opgenomen maar hoort bij nader inzien onderdeel van de criteria te zijn. Derhalve verplaatst van voorschrift naar criteria.
4.2	Voorschriften	*De voorschriften van lid 2 luiden:* T.a.v. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk in a-water, zoals genoemd in lid 2 geldt tevens: a. De steiger, vlonder, boothelling of	In sub b is ter verduidelijking tussen haakjes het woord 'dierlijk' toegevoegd. Sub d is verplaatst naar onderdeel criteria. Zie

		overhangend bouwwerk belemmeren het onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam niet, en b. onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval, en c. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk verkeert voortdurend in goede staat van onderhoud, en d. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk is vrijstaand en rust niet op of vindt geen steun aan overwerken, schanskorven, beschoeiing en dergelijke. Ter ondersteuning van de steiger of vlonder, boothelling boven het oppervlaktewaterlichaam mogen alleen palen in het oppervlaktewaterlichaam aangebracht zijn, waarbij ten hoogste één paal per strekkende meter is aangebracht, en e. er is een minimale doorvaarbreedte gewaarborgd van 3,50 meter in het midden van het oppervlaktewaterlichaam, en f. de steiger of vlonder of overhangend bouwwerk steekt, met inachtneming van de minimale doorvaartbreedte, maximaal 1,00 meter uit, gemeten uit de insteek, en g. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk is maximaal 5 meter breed, en h. de afstand ten opzichte van andere steigers, vlonders, boothellingen, overhangend bouwwerken of ondersteunende kunstwerken langs dezelfde oever bedraagt minimaal 5 meter, en i. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk is ten behoeve van groot onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam tijdelijk op aanzegging van, of bij gelasting via een openbare bekendmaking door of namens het bestuur, door de eigenaar/gebruiker verwijderd. *Worden vervangen door:* T.a.v. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk in a-water, zoals	hierboven. Sub f, g en h zijn vervallen. Voortschrijdend inzicht (praktijkervaring) heeft geleerd dat dit geen noodzakelijke eisen zijn, die bovendien de burger restricties opleggen welke vanuit het oogpunt van waterbeheer niet nodig zijn.

		genoemd in lid 2 geldt tevens: a. De steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk belemmeren het onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam niet, en b. onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en (dierlijk) afval, en c. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk verkeert voortdurend in goede staat van onderhoud, en d. Ter ondersteuning van de steiger of vlonder, boothelling boven het oppervlaktewaterlichaam mogen alleen palen in het oppervlaktewaterlichaam aangebracht zijn, waarbij ten hoogste één paal per strekkende meter is aangebracht, en e. er is een minimale doorvaarbreedte gewaarborgd van 3,50 meter in het midden van het oppervlaktewaterlichaam, en f. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk is ten behoeve van groot onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam tijdelijk op aanzegging van, of bij gelasting via een openbare bekendmaking door of namens het bestuur, door de eigenaar/gebruiker verwijderd.	
4.3	Motivering	*De motivering luidt:* Het aanleggen, verwijderen en behouden van een steiger, vlonder of overhangend bouwwerk betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk in of langs een oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. *Wordt vervangen door:* Het aanleggen, verwijderen en behouden van een steiger, vlonder of overhangend bouwwerk betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk in of langs een oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.	Laatste alinea toegevoegd als extra toelichting en ter verduidelijking.

		Voorafgaand aan plaatsing van het werk is het aan te raden contact op te nemen met het waterschap. De algemene regel geeft geen toestemming voor het aangemeerd hebben liggen van boten.	

Algemene regel 8 Bruggen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
5.1	Criteria	*Criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.1 eerste lid voor het aanleggen, verwijderen of behouden van een brug in een b-water voor zover deze: a. Wordt aangelegd met een maximale breedte van 15 meter. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.1 eerste lid voor het aanleggen, verwijderen of behouden van een brug voor zover deze: a. Wordt aangelegd in een b-water met een maximale breedte van de brug van 15 meter; b. Wordt verwijderd indien deze brug enkel ten behoeve van eigen gebruik functioneert.	Taalkundige verbetering (sub a) en verdere deregulering (sub b). In de aanhef is b-water verwijdert en dit is toegevoegd aan sub a samen met de toevoeging 'van een brug '. Verder is sub b toegevoegd om zo ook het verwijderen van een brug voor eigen gebruik onder deze algemene regel te stellen.
5.2	Voorschriften	*De voorschriften luiden:* Degene die een brug aanlegt, verwijdert, of behoudt als bedoeld in artikel 1: a. Plaatst de pijlers van de brug niet in het oppervlaktewaterlichaam, en b. Tast de stabiliteit van de oevers niet aan met de brughoofden, en c. Belemmert de waterdoorvoer niet, en d. Brengt bij verwijdering van de brug het oppervlaktewaterlichaam terug op de oorspronkelijke afmetingen. *Worden vervangen door:* 1. Degene die een brug aanlegt of behoudt als bedoeld in artikel 1a: a. plaatst de pijlers van de brug niet in het oppervlaktewaterlichaam, en b. tast de stabiliteit van de oevers niet aan met de brughoofden, en c. belemmert de waterdoorvoer niet. 2. Degene die een brug verwijdert als bedoeld in artikel 1b, zorgt ervoor dat: a. het profiel van het oppervlaktewaterlichaam is hersteld door vloeiend aan te sluiten op het bestaande talud beneden- en bovenstrooms, en b. de nieuwe taluds zijn ingezaaid met een	Onderscheid gemaakt in voorschriften tussen aanleggen en verwijderen brug conform de onderverdeling bij de criteria.

		graszaadmengsel of voorzien van graszoden. Bij zandgronden is eerst een laag teelaarde aangebracht, en c. eventuele verzakkingen zijn hersteld.	
5.3	Motivering	*De zin:* De algemene regels is niet van toepassing op waterkeringen en bijbehorende beschermingszones A en B. *Wordt vervangen door:* De algemene regel is niet van toepassing op waterkeringen en bijbehorende beschermingszones A en B.	Taalkundige correctie.

Algemene regel 9 Stuwen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
6.1	Titel	*De titel luidt:* Stuwen *Wordt vervangen door:* Peilregulerende werken	In de praktijk blijkt dat er naast een stuw ook met andere middelen peilregulering plaats kan vinden, bijvoorbeeld door een duiker op een bepaalde hoogte te leggen waardoor deze opstuwend kan werken. De aanpassing sluit dan ook beter aan bij het doel wat met deze algemene regel wordt beoogd.
6.2	Criteria	*Criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend voor het verbod, bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, behouden of verwijderen van een stuw in een oppervlaktewaterlichaam voor zover: 1. de stuw wordt aangelegd, behouden of verwijderd in b-wateren, en 2. de stuw in overeenstemming met belanghebbenden wordt aangelegd, beheerd of verwijderd. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend voor het verbod, bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, behouden of verwijderen van een peilregulerend werk in een oppervlaktewaterlichaam voor zover: 1. Het peilregulerend werk wordt aangelegd of behouden in b-wateren, en a. het peilregulerend werk wordt verwijderd uit een b water in overig gebied, en 2. Het peilregulerend werk in overeenstemming met belanghebbenden wordt aangelegd, beheerd of verwijderd.	Stuw is vervangen door peilregulerend werk en onder lid 1 is het verwijderen in beschermd gebied uitgesloten. Dit kan zodanige invloed hebben dat dit een individueel afwegingskader nodig heeft middels het vergunningenspoor. Voorheen was dit niet voldoende onderkend, met deze wijziging wordt dit aangepast.
6.3	Voorschriften	*Voorschrift 2 luidt:* degene die een stuw aanlegt, behoudt of	Het woord 'stuw' is vervangen door 'peilregulerend werk'.

		verwijdert als bedoeld in artikel 1 zorgt ervoor dat de aan- en afvoer van water bij een hoge belasting van het watersysteem wordt gewaarborgd. *Wordt vervangen door:* degene die een peilregulerend werk aanlegt, behoudt of verwijdert als bedoeld in artikel 1 zorgt ervoor dat de aan- en afvoer van water bij een hoge belasting van het watersysteem wordt gewaarborgd.	
6.4	Toelichting	*Aan de toelichting wordt toegevoegd:* Overig gebied: gebied niet aangewezen als beschermd op de Keurkaarten	Toegevoegd vanwege aanpassing van de criteria.
6.5	Motivering	*Motivering luidt:* Het plaatsen en behouden van een stuw betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudige en veel voorkomende activiteit in een oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel. *Wordt vervangen door:* Het plaatsen en behouden van een peilregulerend werk betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudige en veel voorkomende activiteit in een oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel.	Het woord 'stuw' is vervangen door 'peilregulerend werk'.

Algemene regel 10 Dam met duiker

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
7.1	Criteria	*De criteria luiden:* 1. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, verlengen, geheel of gedeeltelijk verwijderen of behouden van een dam met duiker, voor zover: a. deze wordt aangelegd verlengd, verwijderd, of behouden in een b-water, en; b. deze wordt aangelegd op een afstand van minimaal 5 meter van een bestaande dam met duiker, of van een ander (kunst)werk, en; c. deze een buislengte heeft van ten hoogste 15 meter per perceelszijde en deze aantoonbaar noodzakelijk is voor de perceelsontsluiting, en; d. deze voldoet aan de volgende maatvoeringen: * inwendige diameter duiker	In lid 2 is 'tweede' vervangen door 'extra' zodat dit kan worden toegestaan als het perceel meer dan 100 meter grenst aan de watergang en niet beperkt blijft tot maximaal twee. Tevens in lid 2 onder b verwijdert (aangelegd of behouden in een b-water) omdat dit eigenlijk onderdeel van de aanhef van het lid dient te zijn. Dit derhalve daaraan toegevoegd. En in lid 3 een taalkundige fout hersteld door het woord 'in' te vervangen door 'uit'.

		minimaal 0,30 meter, en * binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens art. 2.4 van de keur, en * wordt aangelegd zonder knikpunten of bochten. 2. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen verlengen of behouden van een tweede dam met duiker per perceelszijde voor zover: a. deze verplicht is op basis van wet- of regelgeving, en; b. deze wordt aangelegd of behouden in een b-water, en; c. deze wordt aangelegd of behouden op een afstand van minimaal 5 meter van een bestaande dam met duiker of van een ander (kunst)werk, en; d. deze een buislengte heeft van ten hoogste 15 meter, en; e. deze voldoet aan de volgende maatvoeringen: * inwendige diameter duiker minimaal 0,30 meter, en * binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens art. 2.4 van de keur, en * wordt aangelegd zonder knikpunten of bochten. 3. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het verwijderen van duikers in een a-water enkel ten behoeve van eigen gebruik. *Worden vervangen door:* 1. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, verlengen, geheel of gedeeltelijk verwijderen of behouden van een dam met duiker, voor zover: a. deze wordt aangelegd verlengd, verwijderd, of behouden in een b-water, en; b. deze wordt aangelegd op een afstand van minimaal 5 meter van een bestaande dam met duiker, of van een ander (kunst)werk, en; c. deze een buislengte heeft van ten hoogste 15 meter per perceelszijde en deze aantoonbaar noodzakelijk is voor de perceelsontsluiting, en; d. deze voldoet aan de volgende maatvoeringen: * inwendige diameter duiker minimaal 0,30 meter, en	

		* binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens art. 2.4 van de keur, en * wordt aangelegd zonder knikpunten of bochten. 2. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, verlengen of behouden van een extra dam met duiker per perceelszijde in een b-water voor zover: a. deze verplicht is op basis van wet- of regelgeving, of het perceel voor meer dan 100 meter grenst aan de watergang, en; b. deze wordt aangelegd of behouden op een afstand van minimaal 5 meter van een bestaande dam met duiker of van een ander (kunst)werk, en; c. deze een buislengte heeft van ten hoogste 15 meter, en; d. deze voldoet aan de volgende maatvoeringen: * inwendige diameter duiker minimaal 0,30 meter, en * binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens art. 2.4 van de keur, en * wordt aangelegd zonder knikpunten of bochten. 3. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het verwijderen van duikers uit een a-water enkel ten behoeve van eigen gebruik.	
7.2	Voorschriften	*Voorschrift b luidt:* de nieuwe taluds zijn ingezaaid met een graszaadmengsel. Bij zandgronden is eerst een laag teelaarde aangebracht, en *Wordt vervangen door:* de nieuwe taluds zijn ingezaaid met een graszaadmengsel of voorzien van graszoden. Bij zandgronden is eerst een laag teelaarde aangebracht, en	Ook het gebruiken van graszoden kan toegestaan worden, daarom toegevoegd.

Algemene regel 11 Drainage

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
8.1	Toelichting	Bij begripsbepaling wordt de term 'beschermd gebied waterhuishouding' vervangen door 'beschermd gebied' en wordt de term 'wijstgebieden' vervangen door 'wijstgronden'. Bij motivering wordt de term 'beschermd gebied waterhuishouding' vervangen door 'beschermd gebied'.	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden

			waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden. In de regelgeving is sprake van wijstgebieden. In het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP) wordt gesproken over wijstgronden. Omdat de gebieden zijn overgenomen uit het PMWP dient ook in deze regelgeving dezelfde aanduiding aangehouden te worden.

Algemene regel 14 Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij oppervlakte waterlichamen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
9.1	Mededeling	*Tekst bij mededeling luidt:* Degene die een lozingsconstructies en onttrekkingswerken aanlegt als bedoeld in artikel 1 in a-wateren deelt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het bestuur. *Wordt vervangen door:* Degene die een lozingsconstructies en onttrekkingswerken aanlegt als bedoeld in artikel 1 in a-wateren deelt dit tenminste 5 werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het bestuur.	De termijn van 4 weken is gewijzigd in 5 werkdagen want het betreft hier een mededeling t.b.v. het kunnen uitvoeren van toezicht. Conform afspraak geldt voor deze mededelingen een termijn van 5 werkdagen. Met deze aanpassing is deze algemene regel in lijn met de andere gebracht.

Algemene regel 15 Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
10.1	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.6 van de Keur, voor het afvoeren van hemelwater via toename verhard oppervlak of door afkoppelen van verhard oppervlak, naar een oppervlaktewaterlichaam voor zover: a. Het afkoppelen van verhard oppervlak maximaal 10.000 m^2 is, of; b. De toename van verhard oppervlak maximaal 2.000 m^2 is, of; c. De toename van verhard oppervlak bestaat uit een groen dak. d. De toename van verhard oppervlak groter dan 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 is en compenserende maatregelen zijn getroffen om versnelde afvoer van hemelwater tegen te gaan, in de vorm van een voorziening met een minimale	Naar aanleiding van consultatierondes met diverse gemeenten bleek dat er vanuit hen behoefte en wens is om meer aan te sluiten om de situaties bij de gemeenten. Aangezien de 3 waterschappen te maken hebben met 65 gemeenten is het onmogelijk een algemene regel te hebben die overeenkomt met de eisen vanuit al deze gemeenten. Er is gekozen om de verbinding met gemeenten te zoeken door maatwerk te leveren via de afstemming over ruimtelijke plannen in de planfase. Gemeenten hebben zelf de mogelijkheid om de

		compensatie conform de rekenregel: **benodigde compensatie (in m^3) = toename verhard oppervlak (in m^2) x gevoeligheidsfactor x 0,06 (in m)** De voorziening voldoet aan de volgende eisen: i. De bodem van de voorziening ligt boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG); ii. De afvoer uit de voorziening vindt plaats via een functionele bodempassage naar het grondwater en/of via een functionele afvoerconstructie naar het oppervlaktewater. Indien een afvoerconstructie wordt toegepast, dient deze een diameter van 4 cm te hebben; iii. Daarnaast moet er altijd een overloopconstructie zijn, om beschadiging van het oppervlaktewaterlichaam te voorkomen. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.6 van de Keur, voor het afvoeren van hemelwater via toename verhard oppervlak of door afkoppelen van verhard oppervlak, naar een oppervlaktewaterlichaam voor zover: a. de waterparagraaf van het bestemmingsplan na 1 januari 2019 de schriftelijke instemming heeft verkregen van het waterschap en de in de waterparagraaf genoemde maatregelen zijn uitgevoerd, of; Als niet wordt voldaan aan het gestelde onder lid a dan geldt de in de aanhef genoemde vrijstelling voor zover: b. Het afkoppelen van verhard oppervlak maximaal 10.000 m^2 is, of; c. De toename van verhard oppervlak maximaal 2.000 m^2 is, of; d. De toename van verhard oppervlak bestaat uit een groen dak. e. De toename van verhard oppervlak groter dan 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 is en compenserende maatregelen zijn getroffen om versnelde afvoer van hemelwater tegen te gaan, in de vorm van een voorziening met een minimale compensatie conform de rekenregel: **benodigde compensatie (in m^3) =**	afvoer van hemelwater te reguleren en daar willen de waterschappen bij aansluiten. De gezamenlijke afspraken worden vastgelegd in de waterparagraaf van het van het bestemmingsplan. Vrijstelling van het verbod wordt dan verleend als er een schriftelijke instemming van het waterschap is verkregen en de in de waterparagraaf genoemde maatregelen zijn uitgevoerd. Indien die instemming ontbreekt wordt teruggevallen op de minimum eisen van het waterschap via b t/m e. De datum van 1 januari 2019 die wordt genoemd in a, betreft de inwerkingtreding datum van deze herziening.

		toename verhard oppervlak (in m^2) x gevoeligheidsfactor x 0,06 (in m) De voorziening voldoet aan de volgende eisen: i. De bodem van de voorziening ligt boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG); ii. De afvoer uit de voorziening vindt plaats via een functionele bodempassage naar het grondwater en/of via een functionele afvoerconstructie naar het oppervlaktewater. Indien een afvoerconstructie wordt toegepast, dient deze een diameter van 4 cm te hebben; iii. Daarnaast moet er altijd een overloopconstructie zijn, om beschadiging van het oppervlaktewaterlichaam te voorkomen.	
10.2	Toelichting	*De toelichting onder kopje motivering luidt:* **<u>Motivering</u>** Toename of afkoppelen van verhard oppervlak tot en met 10.000 m^2 heeft een beperkte invloed op het waterhuishoudkundig systeem. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. **<u>Trits vasthouden-bergen-afvoeren</u>** Het waterschap streeft naar een robuust watersysteem. Voor ontwikkelingen die dit negatief kunnen beïnvloeden, wordt daarom uitgegaan van de trits "vasthouden-bergen-afvoeren". Dat wil zeggen dat water zoveel mogelijk in een gebied wordt vastgehouden door infiltratie en waar dit niet mogelijk is water tijdelijk wordt geborgen (retentie). Door water lokaal te infiltreren of te bergen in een voorziening wordt het versneld afvoeren van overtollig hemelwater naar het bestaande oppervlaktewatersysteem zoveel mogelijk voorkomen. Bij zeer grote neerslaghoeveelheden zal de genoemde voorziening het aangeboden water echter onvoldoende kunnen verwerken. Een noodoverloopconstructie kan er dan voor zorgen dat het overtollige water gecontroleerd naar een plek wordt afgevoerd waar het geen overlast kan veroorzaken. Dit kan zijn het aangrenzend oppervlaktewater of een laagte op het eigen perceel. De noodoverloopconstructie moet hierbij voldoen aan de algemene regels voor lozingsconstructies. De benodigde compensatie heeft als boven- en ondergrens respectievelijk de noodoverloopconstructie en de lokale	Betreft in wezen motivering en geen toelichting. Staat dus op een verkeerd plaats en kan hier vervallen. Het onderdeel van motivering is als gevolg hiervan aangepast (zie 9.3 hieronder)

		grondwaterstand. De grondwaterstand is bepaald op de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG), zodat infiltratie in de bodem mogelijk is en de capaciteit niet wordt beperkt door grondwater. *Deze tekst komt te vervallen.*	
10.3	Toelichting	*De toelichting luidt:* **<u>Toelichting</u>** Het waterschap stelt criteria vast waarin is opgenomen in welke gevallen toename van verhard oppervlak van compenserende maatregelen moet worden voorzien zodat de toename van piekafvoeren wordt beperkt. De criteria maken onderdeel uit van deze algemene regel. Indien de compensatie voldoet aan deze criteria, is een vergunning niet noodzakelijk. Ad a, b en c) De hydrologische gevolgen van de ontwikkelingen tot en met 2.000 m^2 toename van verhard oppervlak of tot en met 10.000 m^2 afkoppelen van verhard oppervlak en groen dak zijn voor het ontvangende watersysteem beperkt. Tevens zou bij ontwikkelingen van deze omvang noodzakelijke compensatie bij een geïsoleerde voorziening resulteren in een voorziening die slecht beheer(s)baar is en weinig zekerheid op functioneren biedt. Een derde belangrijke reden voor deze vrijstelling is het beperken van de administratieve last voor zowel waterschap (vergunningverlening) als initiatiefnemer (vergunningaanvraag). Ad d) De hydrologische gevolgen van de ontwikkelingen vanaf 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 toename van verhard oppervlak voor het ontvangende watersysteem moeten worden gecompenseerd door een voorziening aan te leggen. De benodigde omvang van de compensatie in kubieke meters dient te worden vastgesteld met de vermelde rekenregel. *Wordt vervangen door:* **<u>Motivering</u>** Het waterschap stelt criteria vast waarin is opgenomen in welke gevallen versnelde afvoer van hemelwater door toename van verhard oppervlak van compenserende maatregelen moet worden voorzien. Daarmee wordt de toename van piekafvoeren op het oppervlaktewatersysteem beperkt. Indien de compensatie voldoet aan deze criteria, is een vergunning niet noodzakelijk. Vanuit de schaalgrootte van het waterschap is het verantwoord om de criteria uit de algemene regels te hanteren. Vanuit de	Motivering op de juiste plaats gezet en aangepast naar aanleiding van consultatierondes met diverse gemeenten.

		gemeente kan het meerwaarde hebben om hier andere eisen aan te stellen. Het waterschap hecht er aan dat waterbelangen zo vroeg mogelijk in bestemmingsplannen worden meegenomen. Om dat te stimuleren is een vrijstelling verantwoord daar waar de (maatregelen in) waterparagrafen van bestemmingsplannen van na 1 januari 2019 zodanig concreet zijn dat ze getoetst kunnen worden aan de richtlijnen voor een waterhuishoudkundig plan (zoals benoemd in 'Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater').	

Algemene regel 16 Kabels en leidingen in en nabij a-wateren en b-wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
11.1	begripsbepaling	*Onder de begripsbepaling is toegevoegd:* In algemene regel 22 is het plaatsen van zinkerborden bij kabels en leidingen opgenomen.	Ter verduidelijking is deze verwijzing opgenomen.

Algemene regel 17 Beschoeiing

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
12.1	motivering	*De zin:* Deze niet wordt aangelegd, behouden of verwijderd in een waterkering of de bijbehorende beschermingszones A en B. *Wordt vervangen door:* De algemene regel is niet van toepassing op waterkeringen en bijbehorende beschermingszones A en B.	Taalkundige correctie.

Algemene regel 19 Stoffen, voorwerpen en dieren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
13.1	Algemene regel	*Algemene regel luidt:* **1. Criteria** Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het neerleggen, laten staan of laten liggen van vaste substanties aanleggen, behouden of verwijderen van stoffen of voorwerpen of het houden van dieren, voor zover: a. dit plaatsvindt in b-wateren, of; b. het houden van dieren plaatsvindt in de beschermingszone van a-wateren **2. Voorschriften** De onder 1 genoemde activiteit mag de water aan- en afvoer niet belemmeren en het	Taalkundige aanpassing in aanhef criteria door toevoeging 'of het' in de opsomming. En voorschrift b is toegevoegd. Dit vanwege de aanpassing van algemene regel 20 waarmee veekeringen wordt verruimd naar afrasteringen. De motivering is aangepast als gevolg van de bovenstaande wijzigingen en de aanpassing van algemene regel 20.

		onderhoud niet hinderen. **3. Toelichting** **<u>Motivering</u>** Het komt voor dat er in een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone activiteiten zijn zoals begrazing. Deze activiteiten hebben nauwelijks gevolgen voor de waterhuishouding en daarom zijn ze opgenomen in deze algemene regel. Door te regelen dat dieren zonder vergunning in de beschermingszone mogen verblijven, wordt ervoor gezorgd dat daar begraasd kan worden. *Wordt vervangen door:* **1. Criteria** Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het neerleggen, laten staan of laten liggen van vaste substanties of het aanleggen, behouden of verwijderen van stoffen of voorwerpen of het houden van dieren, voor zover: a. dit plaatsvindt in b-wateren, of; b. het houden van dieren plaatsvindt in de beschermingszone van a-wateren. **2. Voorschriften** a. De onder 1 genoemde activiteiten mogen de water aan- en afvoer niet belemmeren en het onderhoud niet hinderen. b. Voor de onder 1, sub b, genoemde activiteit moet een voorziening worden getroffen zodat de dieren de watergang en het talud niet kunnen beschadigen. Deze voorziening mag het onderhoud niet belemmeren of onmogelijk maken. **3. Toelichting** **<u>Motivering</u>** Het komt voor dat er in een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone activiteiten zijn zoals begrazing. Deze activiteiten hebben nauwelijks gevolgen voor de waterhuishouding en daarom zijn ze opgenomen in deze algemene regel. Door te regelen dat dieren zonder vergunning in de beschermingszone mogen verblijven, wordt door middel van een voorziening ervoor gezorgd dat daar begraasd kan worden. Om dit mogelijk te maken, dienen er wel voorzieningen te worden getroffen om beschadigingen aan het talud of de waterloop te voorkomen. Denkbare beschadigingen zijn onder meer vertrappen van de begroeiing en afkalving. De voorziening dient te voldoen aan Algemene regel 20.	

Algemene regel 20 Veekeringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
14.1	Algemene regel	*De algemene regel luidt:* **20. Veekeringen op beschermingszone** **1. Criteria** Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Keur voor het plaatsen en hebben van veekeringen in beschermingszones en/of profielen van vrije ruimte die haaks op de insteek zijn geplaatst, indien deze veekeringen ten behoeve van het onderhoud zonder hulpmiddelen tijdelijk kunnen worden weggenomen. **2. Voorschriften** 1. De veekering is noodzakelijk in kader van artikel 2.7 van de Keur, en 2. Degene die de veekering verwijdert brengt na uitvoering daarvan de beschermingszones en/of profiel van vrije ruimte terug in de oorspronkelijke staat, en 3. Onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de veekering binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval. **3. Toelichting** **<u>Motivering</u>** Het komt voor dat er bij een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone vee wordt gehouden. Hiervoor zijn plaatselijk veekeringen nodig, zoals ook vereist in de Keur. Deze activiteiten hebben nauwelijks gevolgen voor de waterhuishouding en daarom zijn ze opgenomen in deze algemene regel. Doordat de veekeringen in de beschermingszone eenvoudig tijdelijk verwijderd kan worden blijft onderhoud mogelijk. *Wordt vervangen door:* **20. Afrasteringen op beschermingszone** **1. Criteria** Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Keur voor het plaatsen, hebben en verwijderen van afrasteringen in beschermingszones en/of profielen van vrije ruimte die evenwijdig en haaks op de insteek zijn geplaatst. **2. Voorschriften** 1. Degene die een afrastering evenwijdig aan de watergang plaatst of behoudt zorgt ervoor dat de afrastering: a. het onderhoud niet belemmert of onmogelijk	Veekeringen is vervangen door afrasteringen. In de praktijk bleek het hanteren van de term veekering met bijbehorende definitie beperkingen op te leveren die onnodig bleken te zijn. Daarom is onderzocht wat qua afrasteringen wel zou kunnen worden toegestaan middels deze algemene regel. Aan de hand van de uitkomst van dit onderzoek is de algemene regel aangepast. Hiermee is een verdergaande deregulering bereikt.

		maakt, en b. niet hoger is dan 1,20 meter boven het maaiveld, en c. een eenvoudige constructie heeft, en d. op eenvoudige wijze is te verwijderen, en e. in deugdelijke staat van onderhoud blijft. 2. Degene die een afrastering haaks op de watergang plaatst of behoudt, zorgt er voor dat de afrastering zonder hulpmiddelen tijdelijk kan worden weggenomen ten behoeve van het onderhoud. 3. Degene die de afrastering verwijdert, brengt na uitvoering daarvan de beschermingszones en/of profiel van vrije ruimte terug in de oorspronkelijke staat, en 4. Onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de afrastering binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval. **3. Toelichting** ***Begripsbepaling*** *Afrastering: (overwegend) verticale afrastering van niet-levend materiaal van maximaal 1,20 m hoog en maximaal 20 centimeter breed, waarbij de constructie het zicht op de waterloop niet belemmert.* **Motivering** Het komt voor dat er bij een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone een afrastering noodzakelijk is, bijvoorbeeld voor het houden van vee. Afrasteringen komen voor in verschillende vormen. Ieder obstakel op de beschermingszone, dus ook een afrastering, is een mogelijke belemmering voor het beheren en onderhouden van de watergang. Met deze algemene regel wordt het plaatsen, behouden en verwijderen van eenvoudige afrasteringen op de beschermingszone mogelijk gemaakt. Onder 'eenvoudig' wordt verstaan een constructie die met eenvoudige hulpmiddelen (gangbaar gereedschap) snel te verwijderen en bij schade te herstellen is. Bijvoorbeeld metselwerk en speciale (maatwerk)constructies (zoals harmonicagaas) voldoen hier niet aan, maar schapengaas en de klassieke veekering met gladde of puntdraden wel. Voorafgaand aan plaatsing van de afrastering is het aan te raden contact op te nemen met het waterschap.	

Algemene regel 21 Werken ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
15.1	Titel	*De titel luidt:* Werken ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren *Deze wordt vervangen door:* Werken en bomen ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren	De term 'en bomen' is toegevoegd zodat ze ook ander deze algemene regel kunnen vallen mits er wordt voldaan criterium c. Hiermee wordt met name voor gemeenten verder gedereguleerd zonder dat dit ten koste gaat van waterhuishoudkundige belangen.
15.2	Criteria	*De criteria luiden:* **1. Criteria** Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van werken ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren, voor zover: a. Het werk wordt minimaal 0,5 meter uit de insteek geplaatst, en. b. De afstand tussen het straatmeubilair en andere obstakels in de beschermingszone of in a-water bedraagt minimaal 10 meter. *Worden vervangen door:* **1. Criteria** Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van werken en bomen ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren, voor zover: a. Het werk minimaal 0,5 meter uit de insteek wordt geplaatst, en b. De afstand tussen het werk en/of bomen en andere obstakels in de beschermingszone of in a-water bedraagt minimaal 10 meter, en c. De bomen zijn geplaatst ten behoeve van de aankleding van de openbare weg.	De term 'en bomen' is toegevoegd zodat ze ook ander deze algemene regel kunnen vallen mits er wordt voldaan criterium c. Hiermee wordt met name voor gemeenten verder gedereguleerd zonder dat dit ten koste gaat van waterhuishoudkundige belangen. Het woord straatmeubilair vervangen door het woord werk. In lijn gebracht met de termen zoals ze in deze algemene regel worden gehanteerd. Door het verwijderen van het woord wegmeubilair kan ook de begripsbepaling hiervan vervallen.
15.3	Toelichting	*De onderstaande begripsbepaling vervalt:* Straatmeubilair: bouwwerken, niet zijnde gebouwen, ten dienste van het verkeer.	Het woord straatmeubilair komt niet meer voor in de algemene regel. Begripsbepaling is derhalve overbodig geworden.
15.4	Motivering	*Motivering luidt:* Het betreft relatief eenvoudige en veel voorkomende werken die met name veel voorkomen in stedelijk gebied. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. De werken die bedoeld zijn voor openbare wegen hebben een maatschappelijk belang, waardoor onder voorwaarden altijd toe te staan. Hierbij moet wel het onderhoud aan de	Motivering aangepast aan de wijzigingen zoals die hierboven zijn aangegeven.

		watergang mogelijk blijven. Om dit te waarborgen is de algemene regels alleen van toepassing als er voldoende ruimte is voor de gangbare onderhoudsmachines. Hierbij is het van belang dat tijdig overleg met het waterschap wordt gezocht. In gevallen waar de afstanden als genoemd in deze algemene regel door ruimtegebrek niet mogelijk zijn, bestaat er een vergunningplicht. In deze vergunning kunnen specifieke voorschriften opgenomen worden om de waterhuishoudkundige belangen te borgen. *Wordt vervangen door:* Het betreft relatief eenvoudige en veel voorkomende werken die met name veel voorkomen in stedelijk gebied. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. De werken en bomen die bedoeld zijn voor openbare wegen hebben een maatschappelijk belang, waardoor deze onder voorwaarden toegestaan kunnen worden. Hierbij moet wel het onderhoud aan de watergang mogelijk blijven. Om dit te waarborgen is de algemene regels alleen van toepassing als er voldoende ruimte is voor de gangbare onderhoudsmachines. Hierbij is het van belang dat tijdig overleg met het waterschap wordt gezocht. In gevallen waar de afstanden als genoemd in deze algemene regel door ruimtegebrek niet mogelijk zijn, bestaat er een vergunningplicht. In deze vergunning kunnen specifieke voorschriften opgenomen worden om de waterhuishoudkundige belangen te borgen.	

Algemene regel 22 Bebording ten behoeve van recreatieroutes langs a-wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
16.1	Titel	*De titel luidt:* Bebording ten behoeve van recreatieroutes langs a-wateren *Wordt vervangen door:* Bebording ten behoeve van recreatieroutes en zinkerborden bij kabels en leidingen langs a-wateren	In de praktijk blijken vaak zinkerborden bij kabels en leidingen te worden gebruikt. Er zijn geen waterhuishoudkundige belemmeringen die bepalen dat ze niet kunnen worden opgenomen in deze algemene regel (onder de voorschriften die ook voor bebording t.b.v. recreatieroutes gelden).
16.2	Criteria	*De criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van bebording ten behoeve van recreatieroutes	In de praktijk blijken vaak zinkerborden bij kabels en leidingen te worden gebruikt. Er zijn geen waterhuishoudkundige belemmeringen die bepalen dat

		langs a-wateren. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van bebording ten behoeve van recreatieroutes en zinkerborden bij kabels en leidingen langs a-wateren.	ze niet kunnen worden opgenomen in deze algemene regel (onder de voorschriften die ook voor bebording t.b.v. recreatieroutes gelden).
16.3	Motivering	*De motivering luidt:* Dit artikel bevat algemene regels voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van bebording ten behoeve van recreatieroutes langs a-wateren. Het aanleggen van dergelijke werken betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. Als voorwaarde geldt dat de bebording zo min mogelijk hinder oplevert voor het door het waterschap uit te voeren onderhoud. Hierbij is het van belang dat tijdig overleg met het waterschap wordt gezocht. *Wordt vervangen door:* Dit artikel bevat algemene regels voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van bebording ten behoeve van recreatieroutes en zinkerborden bij kabels en leidingen langs a-wateren. Het aanleggen van dergelijke werken betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. Als voorwaarde geldt dat de bebording zo min mogelijk hinder oplevert voor het door het waterschap uit te voeren onderhoud. Hierbij is het van belang dat tijdig overleg met het waterschap wordt gezocht. Een zinkerbord markeert waar een leiding of kabel een watergang ondergronds doorkruist.	Motivering aangepast bovenstaande wijzigingen.

Algemene regel 24A Verharding langs a-wateren

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
17.1	Criteria	*De criteria luiden:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van verharding in de beschermingszone van een a-water voor zover: a. de verharding gelijk met of onder het maaiveld wordt aangebracht, en; b. de maaiveldhoogte niet verandert, en;	Lid c van de criteria is verwijdert omdat het niet noodzakelijk is gebleken dit criterium te hanteren.

		c. de verharding gelegen is buiten het profiel van vrije ruimte. *Worden vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van verharding in de beschermingszone van een a-water voor zover: a. de verharding gelijk met of onder het maaiveld wordt aangebracht, en; b. de maaiveldhoogte niet verandert.	

Algemene regel 24B Verwijderen van werken en objecten in de beschermingszone

nr.	vindplaats	aanpassing	Reden
18.1	Voorschrift	*De voorschriften luiden:* **2. Voorschrift** Degene die werken en objecten in de beschermingszone verwijdert: a. Zorgt ervoor dat de stabiliteit van het oppervlaktewaterlichaam en beschermingszone gewaarborgd blijft, en; b. zorgt ervoor dat het onderhoud niet wordt belemmerd. *Worden vervangen door:* **2. Voorschriften** Degene die werken en objecten in de beschermingszone verwijdert: a. zorgt ervoor dat de stabiliteit van het oppervlaktewaterlichaam en beschermingszone gewaarborgd blijft, en; b. zorgt ervoor dat het onderhoud niet wordt belemmerd.	Twee taalkundige correcties.
18.2	Motivering	*De motivering luidt:* Bij de uitvoering van de werkzaamheden zoals genoemd in de voorschriften worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op het oppervlaktewaterlichaam. Werken en objecten die zijn geplaatst ten behoeve van het beheer, onderhoud en/of het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam zijn onder andere: (naam)bordjes, bedieningskasten, poorten die door het waterschap zijn geplaatst, grensstenen, etc. *Wordt vervangen door:*	Aan de voorbeelden die in de laatste zin worden genoemd, zijn ter verduidelijking bomen en beplanting toegevoegd.

		Bij de uitvoering van de werkzaamheden zoals genoemd in de voorschriften worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op het oppervlaktewaterlichaam. Werken en objecten die zijn geplaatst ten behoeve van het beheer, onderhoud en/of het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam zijn onder andere: (naam)bordjes, bedieningskasten, poorten die door het waterschap zijn geplaatst, grensstenen, bomen, beplanting, etc.	

Algemene regel 25A Werkzaamheden in schil compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
19.1	Nieuwe algemene regel	*De onderstaande algemene regel wordt toegevoegd:*	Sluit aan op doelstellingen in Provinciale Verordening Water, waarbij reguliere maatschappelijke activiteiten bij dit type keringen zonder zware vergunningen mogelijk zouden moeten zijn. In de bestaande keur vielen deze onder de beleidsregels en konden deze vaak niet worden vergund. Er is uitgegaan van een schil van 1 meter vanaf de bovenzijde van de waterkering waarin de meeste maatschappelijke activiteiten kunnen worden uitgevoerd. Hiervoor zijn nu voorschriften gesteld. Middels een verplichte mededeling kan het waterschap (toe)zicht houden op de activiteiten en objecten die in of op de kering worden uitgevoerd en/of geplaatst. Voor een aantal werkzaamheden is een uitzondering gemaakt omdat die grote(re) impact hebben op de waterveiligheid / waterkering of omdat die middels een andere Algemene Regel al geregeld zijn.

25A Werkzaamheden in schil compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.4 van de Keur, voor werkzaamheden in of op de schil van de compartimenteringskeringen inclusief bijbehorende beschermingszone A.

De vrijstelling geldt niet voor:
1. kabels en leidingen;
2. werkzaamheden waardoor een blijvende verbinding wordt gemaakt tussen de beide zijden van de compartimenteringskering;
3. het aanbrengen, snoeien of verwijderen van beplanting.

Voor leidingen die vallen onder het toepassingsbereik van de NEN3650-1 geldt beleidsregel 16: 'Kabels en leidingen waterkeringen'. Voor overige kabels en leidingen en huisaansluitingen geldt algemene regel 31: 'Kabels en Leidingen'.
Voor werkzaamheden waardoor een blijvende verbinding wordt gemaakt tussen de beide zijden van de compartimenteringskering gelden de bij het type werkzaamheden horende beleidsregel 16: 'Kabels en leidingen waterkeringen' of beleidsregel 17: 'Bouwwerken waterkeringen'.
Voor het aanbrengen van beplanting geldt beleidsregel 21: 'Beplanting waterkeringen'.
Voor het verwijderen en snoeien van beplanting geldt algemene regel 29A 'Verwijderen van beplanting' respectievelijk algemene regel 29B 'Snoeien van beplanting'.

2. Voorschriften

Degene die werkzaamheden uitvoert in of op de schil van een compartimenteringskering of bijbehorende beschermingszone A als bedoeld in artikel 1:

a. brengt het profiel van de waterkering en de beschermingszone A na de werkzaamheden in oorspronkelijke toestand terug;
b. vult en verdicht ontgravingen laagsgewijs zodanig dat de oorspronkelijke bodemopbouw wordt hersteld;
c. herstelt beschadigde grasmatgedeelten met graszaad "Natuurdijk II" (of gelijkwaardig) of brengt geschikte graszoden aan;
d. zorgt ervoor dat de werkzaamheden geen belemmering vormen voor het doelmatig beheer en onderhoud van de waterkering;

3. Mededeling

Degene die werkzaamheden uitvoert in of op de schil van een compartimenteringswaterkering of bijbehorende beschermingszone A zoals aangegeven in artikel 1 deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting

Begripsbepaling

De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Schil: bovenste meter van de compartimenteringskering of bijbehorende beschermingszone A, gemeten vanaf het maaiveld (zie figuur 25A.1).

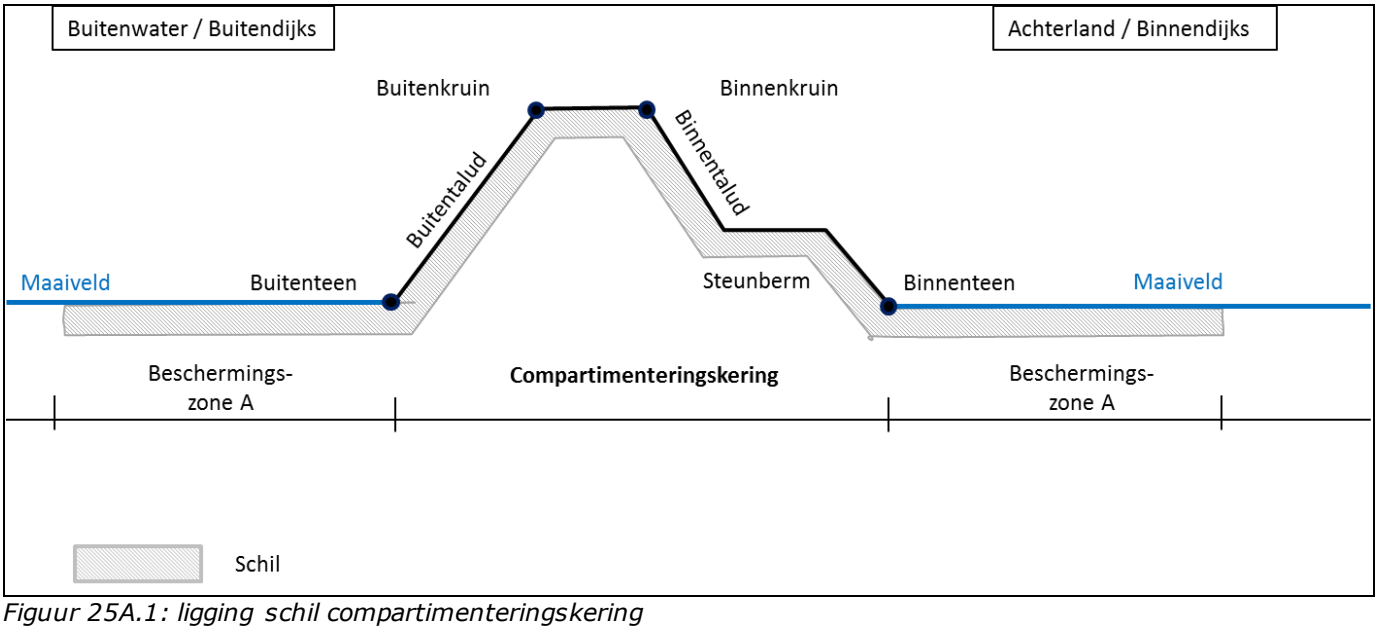

Figuur 25A.1: ligging schil compartimenteringskering

Motivering

Compartimenteringskeringen zijn door de provincie aangewezen als regionale kering zonder norm. Op basis van een analyse van overstromingsberekeningen is aangetoond dat deze keringen van nut zijn bij een eventuele doorbraak van de primaire waterkering. Zij vertragen het onderlopen van een gebied en bieden mogelijkheden tot evacuatie. Handhaving van de huidige, aanwezige keringen geschiedt door vastleggen van het huidige profiel in de legger.

Omdat in en op deze keringen functies zijn ondergebracht als bewoning, verkeer, groenvoorzieningen, nutsleidingen e.d. worden hiermee steeds nieuwe activiteiten opgeroepen. Om deze min of meer ongestoord te kunnen laten plaatsvinden kan handhaving van het huidige profiel plaatsvinden onder acceptatie van voor de waterkering in beginsel ongewenste activiteiten in de buitenste schil van de kering. De kernzone van de kering blijft daardoor zoveel mogelijk ongemoeid. Het is niet de bedoeling dat genoemde schil wordt gebruikt voor blijvende afgravingen. Met deze aanpak wordt het huidige profiel zoveel mogelijk gehandhaafd terwijl toch de inmiddels ontstane maatschappelijke functies doorgang kunnen vinden.

De meeste reguliere activiteiten vinden plaats in een zone tot 1 m beneden maaiveld. Hierbij kunnen vorstvrij funderingen worden aangelegd. Daarom is 1 m als uiterste maat voor de dikte van de schil genomen.

Bij diverse werkzaamheden die onder deze algemene regel vallen, is sprake van (tijdelijke) ontgravingen. Om de waterkerende functie van de waterkering zo min mogelijk te verstoren, zijn voorschriften opgenomen om de oorspronkelijke bodemopbouw en de grasmat te herstellen.

Bepaalde werkzaamheden kunnen een grotere impact hebben op het waterkerende vermogen van de compartimenteringskering, bijvoorbeeld het aanbrengen van beplanting, het maken van een blijvende verbinding tussen beide zijden van de waterkering of het aanbrengen van kabels en leidingen. Dergelijke werkzaamheden zijn daarom uitgezonderd van deze algemene regel.

Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd en dat het waterschap weet welke objecten in een waterkering aanwezig zijn. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

Algemene regel 25B Regulier onderhoud van percelen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
19.1	Nieuwe algemene regel	*De onderstaande algemene regel wordt toegevoegd:*	Voor het instandhouden van de bestemming van een perceel is het noodzakelijk om periodiek onderhoud uit te voeren waarbij vaak ook kleine (tijdelijke) ontgravingen en aanvullingen plaatsvinden. Deze werkzaamheden hebben geen groot effect op het waterkerende vermogen van een waterkering. Daarom kan dit d.m.v. deze algemene regel worden gereguleerd.

25B Regulier onderhoud van percelen

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur voor regulier onderhoud van percelen in beschermingszones A en B

2. Voorschriften

Degene die regulier onderhoud uitvoert van percelen als bedoeld in artikel 1:

a. graaft niet dieper dan 0,5 m beneden maaiveld en
b. herstelt het maaiveld na graafwerkzaamheden weer in oorspronkelijke staat.

3. Toelichting

<u>Begripsbepaling</u>

De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Regulier onderhoud:
Periodiek uit te voeren werkzaamheden om de aan een perceel gegeven bestemming in stand te kunnen houden.
Denk hierbij bijvoorbeeld aan het onderhoud van natuurterreinen, openbare ruimte, voorzieningen voor

het (regen)waterbeheer, kleine bouwwerken als paaltjes, hekwerken e.d.

Motivering
Voor het instandhouden van de bestemming van een perceel is het noodzakelijk om periodiek onderhoud uit te voeren waarbij vaak ook kleine (tijdelijke) ontgravingen en aanvullingen plaatsvinden. Deze werkzaamheden hebben geen groot effect op het waterkerende vermogen van een waterkering. Daarom kan worden volstaan met het stellen van enkele voorschriften. Wanneer diepere ontgravingen plaatsvinden of permanente verlaging van het maaiveld plaatsvindt, zou wel sprake kunnen zijn van een toename van de doorlatendheid van de bodem (kwel) door verkleining van afdichtende kleilagen. In dat geval is het nodig een vergunning aan te vragen.

Algemene regel 25 Klein onderhoud aan openbare wegen op de waterkering

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
21.1	Titel	*De titel luidt:* Klein onderhoud aan openbare wegen op de waterkering *Wordt vervangen door:* Klein onderhoud aan openbare wegen	In lijn gebracht met de andere algemene regels waarin in de titel ook niet wordt vermeld dat het gaat om waterkeringen.
21.2	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het uitvoeren van klein onderhoud aan openbare wegen op de waterkering. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het uitvoeren van klein onderhoud aan openbare wegen op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A.	Tekstuele aanpassing. Vrijstelling is tevens van toepassing op de bijbehorende beschermingszone A.
21.3	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die klein onderhoud aan openbare wegen uitvoert op de waterkering als bedoeld in artikel 1: a. moet dit vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mededelen aan het waterschap; b. moet de werkzaamheden op een primaire of regionale kering, exclusief de compartimenteringskeringen alleen in de periode van 1 april tot 1 oktober uitvoeren. *Wordt vervangen door:* Degene die klein onderhoud aan openbare wegen uitvoert op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A als bedoeld in artikel 1: a. voert de werkzaamheden genoemd onder lid 4b en 4c op een waterkering, exclusief de compartimenteringskeringen, alleen in de periode van 1 april tot 1 oktober uit; b. dicht de paalgaten bij verwijdering van de	Vrijstelling is tevens van toepassing op de bijbehorende beschermingszone A. De mededeling is hier verwijdert en wordt apart genoemd. Zie volgende aanpassing.

		bebording af met klei.	
21.4	Mededeling	*Onderstaande tekst wordt toegevoegd:* **3. Mededeling** Degene die klein onderhoud uitvoert aan openbare wegen op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A zoals aangegeven in artikel 1 deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.	Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.
21.5	Toelichting	*De tekst luidt:* **<u>Motivering</u>** Op de waterkeringen zijn vaak wegen aanwezig. Om de functie van de wegen te waarborgen zijn onderhoudswerkzaamheden aan de wegen noodzakelijk. Het is daarbij echter wel van belang dat, bij de uitvoering van die werkzaamheden, ook de functie van de betreffende waterkering is gewaarborgd. Onder klein onderhoud aan een openbare weg kan bijvoorbeeld het vervangen van de toplaag van die weg worden verstaan, voor zover daarbij geen sprake is van een uitbreiding van de verharding. Hieronder wordt ook verstaan het plaatsen en onderhouden van reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)-borden en het roven en aanvullen van de berm. Van groot onderhoud is sprake wanneer de werkzaamheden in het profiel van de waterkering plaatsvinden, zoals bij het vervangen van de complete fundering van de weg. Voor dergelijke werkzaamheden dient een vergunning te worden aangevraagd. Het plegen van klein onderhoud aan wegen betreft vanuit waterstaatkundig oogpunt echter een relatief eenvoudig en veel voorkomende werkzaamheid. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen. *Wordt vervangen door:* **<u>Begripsbepaling</u>** De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder: *Klein onderhoud aan een openbare weg*: a. het vervangen van de toplaag van die weg, voor zover daarbij geen sprake is	Verduidelijking van een aantal begrippen. Daarnaast nadere onderbouwing van deze algemene regel en enkele tekstuele aanpassingen.

		van een uitbreiding van de verharding, of b. het plaatsen, onderhouden, verwijderen en vervangen van reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)-borden voor zover daarvoor geen fundering in het leggerprofiel van de waterkering nodig is, of c. het roven en aanvullen van de berm. **<u>Motivering</u>** Op de waterkeringen zijn vaak wegen aanwezig. Om de functie van de wegen en een veilige verkeerafhandeling te waarborgen zijn onderhoudswerkzaamheden aan de wegen en bermen noodzakelijk en is het nodig bebording te plaatsen. Het is daarbij echter wel van belang dat, bij de uitvoering van die werkzaamheden, de functie van de betreffende waterkering is gewaarborgd. Het plegen van klein onderhoud aan wegen betreft vanuit waterstaatkundig oogpunt echter een relatief eenvoudig en veel voorkomende werkzaamheid. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel. Bebording kan – wanneer noodzakelijk - eventueel eenvoudig worden verwijderd. Bij groot onderhoud dient wel een vergunning te worden aangevraagd. Hiervan is sprake wanneer de werkzaamheden in het leggerprofiel van de waterkering plaatsvinden, zoals bij het vervangen van de complete fundering van de weg of wanneer bebording wordt geplaatst met een fundering in het leggerprofiel van de waterkering. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.	

Algemene regel 26 Tijdelijke/semi-permanente objecten

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
22.1	Titel	*De titel luidt:* Tijdelijke/semi-permanente objecten *Wordt vervangen door:* Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken	Eenduidig gemaakt met de term zoals die luidt in algemene regel 6.
22.2	Criteria	De tekst luidt: Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het plaatsen, hebben en onderhouden van een tijdelijk/semi-permanent object binnen	Ook het verwijderen van de bouwwerken is opgenomen, omdat dit anders vergunning plichtig zou zijn. Compartimenteringskeringen zijn uitgezonderd omdat die al

		beschermingszone A van primaire en regionale waterkeringen. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het plaatsen, hebben, onderhouden en verwijderen van eenvoudig verplaatsbare bouwwerken binnen beschermingszone A van waterkeringen, exclusief compartimenteringskeringen.	vallen onder de nieuwe algemene regel 25A.
22.3	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die een tijdelijk/semi-permanent object binnen beschermingszone A van primaire en regionale waterkeringen plaatst als bedoeld in artikel 1: a. moet dit vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mededelen aan het waterschap; b. graaft het te plaatsen object niet in; c. moet een object verwijderen ten behoeve van noodzakelijke waterstaatkundige werkzaamheden op aanzeggen van het dagelijks bestuur van het waterschap en op kosten van de melder. *Wordt vervangen door:* Degene die een eenvoudig verplaatsbaar bouwwerk binnen beschermingszone A van een waterkering plaatst, aanpast of verwijdert als bedoeld in artikel 1: a. graaft het te plaatsen bouwwerk inclusief fundering niet dieper in dan 30 cm; b. brengt kleine paalvormige bouwwerken grondverdringend aan tot maximaal 1 m diepte; c. herstelt de bodem in oorspronkelijke staat wanneer het bouwwerk wordt verwijderd; d. vult bij verwijderen van kleine paalvormige bouwwerkende paalgaten aan met (zwel)klei; e. verwijdert het bouwwerk op eigen kosten ten behoeve van noodzakelijke waterstaatkundige werkzaamheden op aanzeggen van het dagelijks bestuur van het waterschap.	Aantal voorschriften aangepast / toegevoegd waarmee (maatschappelijk) iets meer ruimte wordt geboden om dergelijke bouwwerken te plaatsen, zonder dat een zwaarder vergunning traject nodig is.
22.4	Mededeling	*De onderstaande tekst wordt toegevoegd:* **3.Mededeling** Degene die eenvoudig verplaatsbare bouwwerken binnen beschermingszone A van een waterkering plaatst, aanpast of verwijdert, deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.	Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

22.5	Toelichting	*De tekst luidt:* **<u>Begripsbepaling</u>** Tijdelijke/semi-permanente objecten: objecten die voor onbepaalde tijd op het waterstaatswerk, buiten de waterkering worden geplaatst maar die, wanneer nodig, eenvoudig verwijderd kunnen worden. **<u>Motivering</u>** Semi-permanente objecten zijn niet voorzien van een in de grond aangebrachte, gestorte, geslagen of soortgelijke fundatie. Gedacht kan worden aan objecten zoals speeltoestellen, prefab tuinhuisjes, demontabele zwembaden en brievenbussen. Dergelijke objecten hebben (meestal) geen effect op het functioneren van de waterkering, maar dienen wel verwijderd te kunnen worden wanneer dat noodzakelijk blijkt ten behoeve van bijvoorbeeld dijkverzwaringen. *Wordt vervangen door:* **<u>Begripsbepaling</u>** De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder: *Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken:* bouwwerken die op eenvoudige wijze (c.q. tegen geringe kosten) te verplaatsen of te verwijderen zijn. Voorbeelden hiervan zijn speeltoestellen, prefab tuinhuisjes, hekwerken, tuinmuurtjes, demontabele zwembaden, brievenbussen, palen e.d. zonder zware funderingsconstructie. *Kleine paalvormige bouwwerken:* paalvormige bouwwerken met een diameter van maximaal 15 cm horend bij het reguliere gebruik van de waterkering voor functies als wonen, bedrijven, wegen, tuin, groen. Voorbeelden hiervan zijn brievenbussen, (lantaarn)palen, reclameborden e.d. **<u>Motivering</u>** Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken hebben geen effect op het functioneren van de waterkering, maar dienen wel verwijderd te kunnen worden wanneer dat noodzakelijk blijkt ten behoeve van bijvoorbeeld dijkverzwaringen. Net als bij andere veel voorkomende activiteiten, zoals tuinieren, spitten, ploegen, eggen is een diepte van 30 cm aangehouden waarbinnen plaatsen van een eenvoudig verplaatsbaar bouwwerk wordt toegestaan. Kleine paalvormige bouwwerken worden veel	Begripsbepalingen toegevoegd, tekst verduidelijkt en in lijn gebracht met de aangepaste benamingen.

		gebuikt voor afrasteringen, brievenbussen, schuttingen, (verkeers)borden e.d. Wanneer deze grondverdringend worden aangebracht is het effect op de waterkering minimaal. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.	

Algemene regel 27 Beweiden met schapen en geiten

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
23.1	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.3 van de Keur, voor het beweiden met schapen en/of geiten. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.3 van de Keur, voor het beweiden met schapen en/of geiten op een waterkering of in beschermingszone A.	In lijn gebracht met de bewoording in de andere algemene regels.
23.2	Voorschriften	*De tekst luidt:* **2. Voorwaarden** Degene die met schapen en/of geiten beweidt op of nabij de waterkering als bedoeld in artikel 1 moet zijn schapen en/of geiten op eerste aanzegging van het bestuur verwijderen indien de instandhouding van een goede grasmat in gevaar is of dreigt voor te komen. *Wordt vervangen door:* **2. Voorschriften** Degene die met schapen en/of geiten beweidt op de waterkering of in beschermingszone A als bedoeld in artikel 1 moet zijn schapen en/of geiten op eerste aanzegging door of namens het bestuur verwijderen indien de instandhouding van een goede grasmat in gevaar is of dreigt te komen.	Beschermingszone A toegevoegd omdat deze in de oude regels buiten de vrijstelling viel en dus niet zouden zijn toegestaan. Tekstuele wijziging.
23.3	Motivering	*De tekst luidt:* Het waterschap verpacht delen van de waterkering voor beweiding met schapen en/of geiten als onderhoud van de grasmat. In de pachtcontracten is de voorwaarde geregeld waaronder beweiding van de waterkering met schapen en/of geiten kan plaatsvinden. *Wordt vervangen door:* Het waterschap verpacht delen van de waterkering voor beweiding met schapen en/of geiten als onderhoud van de grasmat. In de pachtcontracten zijn de voorwaarden geregeld	Taalkundige correctie.

		waaronder beweiding van de waterkering met schapen en/of geiten kan plaatsvinden.	

Algemene regel 28 Afrasteringen bij keringen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
24.1	Titel	*De titel luidt:* Afrastering bij keringen *Wordt vervangen door:* Afrastering	In lijn gebracht met de andere algemene regels waarin in de titel ook niet wordt vermeld dat het gaat om waterkeringen.
24.2	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het plaatsen, hebben en onderhouden van een afrastering op de waterkering en in de beschermingszone A. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het plaatsen, hebben, onderhouden en verwijderen van een afrastering op een waterkering, exclusief een compartimenteringskering of in de bijbehorende beschermingszone A.	Ook het verwijderen van de afrastering opgenomen omdat hiervoor anders een vergunning zou moeten worden aangevraagd. Compartimenteringskering is uitgezonderd omdat die al via algemene regel 25A is geregeld.
24.3	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die een afrastering op de waterkering en in de beschermingszone A plaatst als bedoeld in artikel 1: a. moet vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mededelen aan het waterschap; b. moet de afrastering voldoende veekerend uitvoeren; c. moet de afrastering in goede staat onderhouden; d. moet bij verwijdering van de afrastering de paalgaten afdichten met klei. *Wordt vervangen door:* Degene die een afrastering op de waterkering of in de bijbehorende beschermingszone A plaatst, heeft, onderhoudt of verwijdert als bedoeld in artikel 1: a. voert de afrastering voldoende veekerend uit; b. brengt rasterpalen grondverdringend aan tot maximaal 1 m diepte; c. brengt palen en draad /gaas zodanig aan dat het onderhoud van de waterkering niet wordt belemmerd; d. houdt de afrastering in goede staat; e. dicht bij verwijdering van de afrastering de paalgaten af met klei.	Tekstuele aanpassingen. Tevens voorschriften iets aangescherpt zodat relatie met waterveiligheid en het beheer beter geborgd is.
24.4	Mededeling	*Onderstaande tekst wordt toegevoegd:*	Het is van belang dat

		3. Mededeling Degene die een afrastering op de waterkering of bijbehorende beschermingszone A plaatst of verwijdert, deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.	werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.
24.5	Toelichting	*De tekst luidt:* **<u>Motivering van de algemene regel</u>** Afrasteringen kunnen gezien worden als objecten die het doelmatig onderhoud aan waterstaatswerken kunnen belemmeren terwijl ze, in de vorm van een veekering, juist voorkomen dat vee de gesteldheid van de waterstaatswerken aantasten. Wanneer aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, komt het doelmatig onderhoud niet in gevaar. Bovendien kunnen afrasteringen, indien nodig, vrij eenvoudig verwijderd worden. Het plaatsen van een afrastering betreft vanuit waterstaatkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is de meldplicht in deze algemene regel opgenomen. *Wordt vervangen door:* **<u>Begripsbepaling</u>** *Afrastering:* eenvoudig te verwijderen, (overwegend) verticale afscheiding inclusief eventuele toegangspoort van in de grond aangebrachte rasterpalen met daartussen staaldraad, of schapengaas, met een maximale hoogte van 1,20 m. **<u>Motivering</u>** Afrasteringen kunnen gezien worden als objecten die het doelmatig onderhoud aan waterstaatswerken kunnen belemmeren terwijl ze, in de vorm van een veekering, juist voorkomen dat vee de gesteldheid van de waterstaatswerken aantast. Wanneer aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, komt het doelmatig onderhoud niet in gevaar. Bovendien kunnen afrasteringen, indien nodig, vrij eenvoudig verwijderd worden. Het plaatsen van een afrastering betreft vanuit waterstaatkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd	Begripsbepaling toegevoegd. Motivatie uitgebreid n.a.v. de aanpassing van de voorschriften.

		door het stellen van een algemene regel. De afrastering dient zodanig 'open' te zijn dat water vrijwel ongehinderd kan passeren. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.	

Algemene regel 29 Gebruik van percelen als tuin en bouwland

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
25.1	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het gebruik van percelen in beschermingszone A van de primaire en regionale waterkering, of voor het gebruik van percelen op een compartimenteringskering als tuin of bouwland. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het gebruik van percelen als tuin of bouwland op een compartimenteringskering of overige kering en in beschermingszone A van een waterkering.	Tekstuele aanpassing. Toevoeging vrijstelling op overige keringen.
25.2	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die percelen in beschermingszone A van de primaire en regionale waterkering als tuin of bouwland gebruikt, of percelen op een compartimenteringskering als tuin of bouwland gebruikt als bedoeld in artikel 1: a voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit: i spitten, ploegen, eggen en andere vergelijkbare oppervlakkige grondroeringen en bewerkingen (maximaal 0,30 meter diep), en/of; ii bemesten, en/of; iii zaaien of poten, telen en oogsten van éénjarige gewassen, en/of; iv aanbrengen en hebben van gras, en/of; v planten, hebben en verwijderen van struiken en bomen. b moet gewassen en beplantingen geen belemmering laten vormen voor het beheer en onderhoud van de waterkering. c Plant nieuwe bomen en struiken op een afstand verder dan 10 m uit de buitenteen en verder dan 4 m uit de binnenteen van de primaire en regionale waterkering.	In lijn gebracht met de aanpassingen in de criteria. Tekstuele aanpassing.

		Wordt vervangen door: Degene die percelen als tuin of bouwland gebruikt op een compartimenteringskering of overige kering of in beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1: a. voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit: i. spitten, ploegen, eggen en andere vergelijkbare oppervlakkige grondroeringen en bewerkingen (e en/of; ii. bemesten, en/of; iii. zaaien of poten, telen en oogsten van éénjarige gewassen, en/of; iv. aanbrengen en hebben van gras, en/of; v. planten, hebben en verwijderen van struiken en/of; vi. planten, hebben en verwijderen van bomen die van nature lager blijven dan 5,0 m boven maaiveld. b. zorgt ervoor dat de gewassen en beplantingen geen belemmering vormen voor het beheer en onderhoud van de waterkering. c. plant nieuwe bomen en struiken op een afstand verder dan 10 m uit de buitenteen en verder dan 4 m uit de binnenteen van de primaire en regionale waterkering.	
25.3	Toelichting	*De tekst luidt:* **<u>Motivering</u>** Bij werkzaamheden bij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering. Afhankelijk van de diepte en locatie waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd, zou bijvoorbeeld kwelwerking kunnen optreden en wateroverlast kunnen ontstaan of de erosiebestendigheid van de waterkering worden aangetast. Onder werkzaamheden die worden uitgevoerd bij het gebruik van percelen als tuin of bouwland kunnen voor deze algemene regel de volgende activiteiten worden gerekend: * het spitten, ploegen, eggen en andere vergelijkbare oppervlakkige grondroeringen en bewerkingen (maximaal 0,30 meter diep); * het zaaien of poten, telen en oogsten van éénjarige gewassen; * aanbrengen van gras; * bemesten; * het planten en onderhouden van bomen	Tekstuele aanpassingen / verduidelijkingen. Dubbelingen met de teksten in de voorschriften verwijderd.

		die van nature lager blijven dan 5,0 m boven het maaiveld, struiken en overblijvende planten. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op de waterkering. *Wordt vervangen door:* **Motivering** Bij werkzaamheden bij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering. Afhankelijk van de diepte en locatie waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd, zou bijvoorbeeld kwelwerking kunnen optreden en wateroverlast kunnen ontstaan of de erosiebestendigheid van de waterkering worden aangetast. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op de waterkering.	

Algemene regel 29A Verwijderen van bomen en struiken

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
26.1	Titel	*De titel luidt:* Verwijderen van bomen en struiken *Wordt vervangen door:* Verwijderen van beplanting	Verruiming begripsbepaling / toepassingsgebied.
26.2	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het verwijderen van bomen en struiken. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het verwijderen van beplanting op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A.	In lijn gebracht met de bewoording in de andere algemene regels. Verruiming begripsbepaling / toepassingsgebied.
26.3	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die bomen en struiken verwijderd op of nabij de waterkering als bedoeld in artikel 1: a. moet dit vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mededelen aan het waterschap;	Lid a overgeheveld naar 23.4: mededeling Tekstuele aanpassingen / verduidelijkingen.

		b. moet de wortelresten uitfrezen c. brengt in de wortelgaten op de waterkering kleigrond van dezelfde samenstelling aan als de dijkbekleding en verdicht deze kleigrond zorgvuldig laagsgewijs. d. brengt in de wortelgaten in de beschermingszone kleigrond van dezelfde samenstelling aan als het omliggend maaiveld en verdicht deze kleigrond zorgvuldig laagsgewijs. e. moet de wortelgaten op de waterkering voorzien van geschikte graszoden of vóór 1 september inzaaien met graszaad "Natuurdijk II". f. moet de werkzaamheden op een primaire of regionale kering, exclusief de compartimenteringskeringen alleen in de periode van 1 april tot 1 oktober uitvoeren. *Wordt vervangen door:* Degene die beplanting verwijdert op een waterkering of in een beschermingszone A als bedoeld in artikel 1: a. freest de wortelresten uit, verwijdert het uitgefreesde materiaal uit de wortelgaten en verwerkt deze buiten de waterkering of beschermingszone A. b. brengt in de wortelgaten op de waterkering kleigrond van dezelfde samenstelling aan als de dijkbekleding en verdicht deze kleigrond zorgvuldig laagsgewijs. c. brengt in de wortelgaten in de beschermingszone A kleigrond van dezelfde samenstelling aan als het omliggend maaiveld en verdicht deze kleigrond zorgvuldig laagsgewijs. d. moet de wortelgaten op de waterkering voorzien van geschikte graszoden of vóór 1 september inzaaien met graszaad "Natuurdijk II" of gelijkwaardig. e. voert de werkzaamheden op een primaire of regionale waterkering, exclusief de compartimenteringskeringen, alleen uit in de periode van 1 april tot 1 oktober uit.	
26.4	Mededeling	*Onderstaande tekst wordt toegevoegd:* **3.Mededeling** Degene die beplanting verwijdert op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.	Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene

			regel opgenomen.
26.5	Toelichting	*De tekst luidt:* **<u>Motivering</u>** Bij werkzaamheden op of nabij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering. Doorsnijding van de waterkering en aanliggende gronden door wortelgaten en/of wortelresten van een boom of struik, maakt de waterkering minder stabiel. Ook de kans op piping kan toenemen. *Wordt vervangen door:* **<u>Begripsbepaling</u>** De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder: *Beplanting*: bomen, struiken en planten, uitgezonderd gras. **<u>Motivering</u>** Het verwijderen van beplanting is een relatief eenvoudige werkzaamheid die – mits goed uitgevoerd – geen negatief effect heeft op het functioneren van de waterkering. Bij het verwijderen van bomen, struiken en planten op of nabij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering. Doorsnijding van de waterkering en aanliggende gronden door wortelgaten en/of wortelresten van een boom of struik, maakt de waterkering minder stabiel. Ook de kans op piping kan toenemen. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.	Tekstuele verduidelijkingen, aanscherping motivering.

Algemene regel 29B Snoeien van bomen en struiken

nr.	vindplaats	aanpassing	reden

27.1	Titel	*De titel luidt:* Snoeien van bomen en struiken *Wordt vervangen door:* Snoeien van beplanting	Verruiming begripsbepaling / toepassingsgebied.
27.2	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het snoeien van bomen en struiken. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het snoeien van beplanting op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A.	In lijn gebracht met de bewoording in de andere algemene regels. Verruiming begripsbepaling / toepassingsgebied.
27.3	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die bomen en struiken snoeit op of nabij de waterkering als bedoeld in artikel 1: a. moet dit vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mededelen aan het waterschap; b. moet bomen op de waterkering zodanig snoeien, dat zich een takvrije stamlengte van 4 meter hoog kan ontwikkelen. c. moet het snoeihout en bladval verwijderen en afvoeren. d. mag op de waterkering geen schade aan de grasmat veroorzaken e. mag in de beschermingszone geen schade aan het maaiveld veroorzaken door bijvoorbeeld het rijden van sporen. *Wordt vervangen door:* Degene die beplanting snoeit op een waterkering of in beschermingszone A als bedoeld in artikel 1: a. moet de bomen op de waterkering zodanig snoeien, dat zich een takvrije stamlengte van 4 meter hoog kan ontwikkelen. b. moet het snoeihout en bladval verwijderen en afvoeren. c. mag op de waterkering geen schade aan de grasmat veroorzaken. d. mag in de beschermingszone A geen schade aan het maaiveld veroorzaken door bijvoorbeeld het rijden van sporen.	Lid a overgeheveld naar 24.4: mededeling
27.4	Mededeling	*Onderstaande tekst wordt toegevoegd:* **3. Mededeling** Degene die beplanting snoeit op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.	Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene

			regel opgenomen.

Algemene regel 30 Erfverharding

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
28.1	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het aanbrengen, onderhouden en verwijderen van erfverhardingen op een compartimenteringskering en binnen beschermingszone A van primaire en regionale waterkeringen. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het aanbrengen, onderhouden en verwijderen van erfverhardingen op een overige kering of binnen beschermingszone A van een waterkering.	Taalkundige correctie. Erfverharding op overige keringen toegevoegd, omdat het belang van de overige kering met een algemene regel voldoende kan worden beschermd. Compartimenteringskeringen hier verwijderd. Deze vallen onder algemene regel 25A.
28.2	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die een erfverharding aanbrengt, onderhoudt of verwijdert op een compartimenteringskering of binnen beschermingszone A van de primaire en regionale waterkering als bedoeld in artikel 1 voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit: 1. oppervlakkige grondroering (maximaal 0,30 meter diep), en/of; 2. aanbrengen klinkerverharding, en/of; 3. aanbrengen zandbed ten behoeve van klinkerverharding; 4. vult bij verwijderen de ontstane ruimte aan tot aan maaiveld; *Wordt vervangen door:* Degene die een erfverharding aanbrengt, onderhoudt of verwijdert op een overige kering of binnen beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1 voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit: 1. oppervlakkige grondroering (maximaal 0,30 meter diep), en/of; 2. aanbrengen open verharding zoals klinkers, stelconplaten e.d., en/of; 3. aanbrengen zandbed ten behoeve van open verharding; 4. vult bij verwijderen de ontstane ruimte aan tot aan maaiveld.	Verruiming klinkerbestrating naar open verharding, omdat in de praktijk vaak andere typen open verharding wordt toegepast (zoals stelconplaten). Ook hier compartimenteringskering verwijderd conform criteria.

Algemene regel 31 Huisaansluiting

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
29.1	Titel	*De titel luidt:* Huisaansluiting	Verruiming toepassingsgebied van de algemene regel, waardoor minder vergunningen

		Wordt vervangen door: Kabels en leidingen	nodig zijn.
29.2	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, voor het leggen, hebben, onderhouden en vervangen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk in de waterkering en beschermingszones in het beheergebied van het waterschap. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, voor het leggen, hebben, onderhouden, vervangen en verwijderen van: 1. kabels en leidingen in een overige kering, met uitzondering van leidingen die vallen onder het toepassingsgebied van de NEN3650-1; 2. kabels en leidingen in de schil van een compartimenteringskering en bijbehorende beschermingszone A met uitzondering van de leidingen die vallen onder het toepassingsgebied van de NEN3650-1; 3. huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk in de primaire en regionale waterkering, bijbehorende beschermingszones A en B en profiel van vrije ruimte .	Verruiming toepassingsgebied voor kabels en leidingen, waardoor minder vergunningen nodig zijn, o.a. bij overige keringen.
29.3	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk in de waterkering en binnen de beschermingszones van waterkeringen in het beheergebied van het waterschap aanlegt of vervangt als bedoeld in artikel 1: a. moet vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden een mededeling gedaan worden aan het waterschap. b. moet de werkzaamheden uitvoeren in het buitentalud van primaire en regionale keringen, exclusief de compartimenteringskeringen tussen 1 april en 1 oktober van elk jaar, werkzaamheden op andere locaties mogen ook in de gesloten periode uitgevoerd worden; c. Ten aanzien van de aanleg, kan het waterschap conform artikel 1.4, vierde lid van de Keur, maatwerkvoorschriften stellen. *Wordt vervangen door:* Degene die kabels of leidingen of huisaansluitingen legt, heeft, onderhoudt, vervangt of verwijdert als bedoeld in artikel 1:	In de praktijk ontstond bij deze werkzaamheden discussie tussen vergunningverleners en keringbeheerders over welke voorschriften moesten worden opgenomen, waardoor moest worden teruggevallen op maatwerkvoorschriften, die een langere doorlooptijd vergen. Er is nu gekozen om de voorschriften allemaal op te nemen, met de mogelijkheid om met een maatwerkvoorschrift nadere (ruimere) eisen op te leggen.

		a. voert de werkzaamheden in het buitentalud van primaire en regionale keringen, exclusief de compartimenteringskeringen uit tussen 1 april en 1 oktober van elk jaar; werkzaamheden op andere locaties mogen ook tussen 1 oktober en 1 april uitgevoerd worden; b. kruist de waterkering of waterkerende constructies (zoals bijvoorbeeld damwanden en coupures) niet; c. staakt de werkzaamheden bij hoge rivierwaterstanden op last van het waterschap, waarbij voor de waterkering beschermende maatregelen kunnen worden opgelegd; d. graaft eventueel noodzakelijke proefsleuven ter vaststelling van de juiste ligging van bestaande kabels en/of leidingen met de hand; e. voert het ontwerp, de aanleg en het beheer van leidingen in en nabij waterkeringen uit zoals in de meest recente en vastgestelde NEN 3650-serie is gesteld; f. legt kabels en/of leidingen in de waterkering en in de beschermingszones alleen aan door middel van een open ontgraving; g. moet de kabel en/of leiding binnen de waterkering en binnen de beschermingszones van de waterkering uit één stuk uitvoeren en trekvast verbinden; h. voert kunststof leidingen uit in HDPE (PE80 of PE100) SDR11; i. past leidingen toe met een diameter kleiner dan of gelijk aan 125 mm; j. koppelt de toe te passen HDPE-leidingen door middel van spiegellassen of electrolasmoffen (flensstukken, huisaansluitingsmoffen en andere appendages); k. past bij verruiming van de diameter verlooplasmoffen toe; l. graaft een sleuf niet dieper en breder uit dan noodzakelijk is, met een maximum van 1 meter diep en 0,5 meter breed; m. voert ontgravingen laagsgewijs uit, waarbij verschillende grondsoorten gescheiden moeten worden. Deze grondsoorten dienen bij het aanvullen weer gebruikt en verdicht te worden, zodanig dat de opbouw, draagkracht en waterdichtheid nagenoeg hetzelfde zijn als voor de werkzaamheden; n. moet zowel voor het einde van de dagelijkse werktijd als na de voltooiing van het werk de sleuf afdichten met de uitkomende grond; o. moet huisaansluitingen voor binnendijkse nieuwbouw bij de primaire waterkering vanaf het achterland aanleggen en	

		binnenvoeren; p. zaait beschadigde grasmatgedeelten vóór 1 september in met graszaad "Natuurdijk II" of vergelijkbaar of brengt geschikte graszoden aan.	
29.4	Maatwerk	*Onderstaande tekst wordt toegevoegd:* **3.Maatwerk** Het waterschap kan conform artikel 1.4, vierde lid van de Keur, maatwerkvoorschriften stellen en ruimere maatvoeringen of andere uitvoeringswijzen toestaan dan in de voorschriften uit vorige lid, indien het geen belemmering vormt voor het beheer, onderhoud en instandhouden van de kering.	Mogelijkheid wordt geboden om maatwerk te leveren in specifieke gevallen waarbij de waterveiligheid geborgd blijft.
29.5	Melding	*De tekst luidt:* Degene die een huisaansluiting aanlegt als bedoeld in artikel 1 meldt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden aan het waterschap. *Wordt vervangen door:* Degene die een kabel of leiding danwel huisaansluiting aanlegt als bedoeld in artikel 1 meldt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden aan het waterschap.	In lijn gebracht met verruimde toepassingsgebied.
29.6	Toelichting	*De tekst luidt:* **<u>Begripsbepaling</u>** Buitentalud: het buitentalud is de helling van de buitenkant van de dijk, oftewel de kant van de dijk waar de rivier stroomt. **<u>Motivering</u>** Aan het aanleggen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk bij waterkeringen kunnen risico's zijn verbonden, welke worden afgewogen in het kader van de beoordeling van vergunningsaanvragen. Met het vaststellen van een algemene regel, waarmee een vrijstelling van de vergunningsplicht wordt bereikt, moet er vooral zekerheid bestaan over de omvang van die risico's die het aanleggen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk bij waterkeringen kunnen veroorzaken. De werkzaamheden worden veelal uitgevoerd door of namens nutsbedrijven. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen. Tevens is een verplichte melding opgenomen, zodat het waterschap eventuele aandachtspunten aan de melder mee kan geven. *Wordt vervangen door:*	Begripsbepaling toegevoegd. Tekstuele verbeteringen / verduidelijkingen.

		Begripsbepaling *Buitentalud:* het buitentalud is de helling van de buitenkant van de dijk, oftewel de kant van de dijk waar de rivier stroomt. *Huisaansluiting*: Een huisaansluiting is het deel van een kabel of leiding dat een directe verbinding vormt tussen één specifiek pand (gebouw met een BAG-adres) en het distributienet van de netbeheerder. **Motivering** Aan het aanleggen, hebben, onderhouden, vervangen en verwijderen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk bij waterkeringen kunnen risico's zijn verbonden, welke worden afgewogen in het kader van de beoordeling van vergunningsaanvragen. Met het vaststellen van een algemene regel, waarmee een vrijstelling van de vergunningsplicht wordt bereikt, moet er vooral zekerheid bestaan over de omvang van die risico's die het aanleggen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk bij waterkeringen kunnen veroorzaken. De werkzaamheden worden veelal uitgevoerd door of namens nutsbedrijven. Trafo- en elektrakastjes e.d. vallen niet onder deze algemene regel. Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte melding in deze algemene regel opgenomen. Deze melding geeft het waterschap tevens de mogelijkheid eventuele extra voorschriften aan de melder mee te geven (maatwerkvoorschrift).	

Algemene regel 32 Interne verbouwingen van bestaande panden

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
30.1	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die een interne verbouwing in een bestaande pand uitvoert op een waterkering en binnen beschermingszone A als bedoeld in artikel 1: a. voert geen constructieve wijziging aan een kelder, fundering of vloerpeil uit. *Wordt vervangen door:* Degene die een interne verbouwing in een bestaand pand uitvoert op een waterkering en binnen beschermingszone A als bedoeld in artikel 1: b. voert geen constructieve wijziging aan een kelder, fundering of vloerpeil uit.	Taalkundige correctie.

Algemene regel 33 Grondmechanisch onderzoek beschermingszone A en B

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
31.1	Criteria	*De tekst luidt:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4, van de Keur, voor de uitvoering van sonderingen en/of grondboringen in beschermingszone A en B van een waterkering. *Wordt vervangen door:* Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor de uitvoering van sonderingen en grondboringen in beschermingszone A van een waterkering.	Taalkundige correcties en foutieve vermelding van beschermingszone B in de vorige Algemene Regel verwijderd.
31.2	Voorschriften	*De tekst luidt:* Degene die sonderingen en/of grondboringen in beschermingszone A van een waterkering uitvoert als bedoeld in artikel 1: a. moet vijf werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden medegedeeld worden aan het waterschap. b. Ten aanzien het onderzoek, kan het waterschap conform artikel 1.4, vierde lid van de Keur, een maatwerkvoorschrift stellen. *Wordt vervangen door:* Degene die sonderingen en/of grondboringen in beschermingszone A van een waterkering uitvoert als bedoeld in artikel 1: c. vult de boor- en sondeergaten zodanig met bentoniet dat de waterdichtheid van de doorbroken grondlagen wordt hersteld; d. voert de boringen en sonderingen niet uit tijdens een situatie van verhoogde waterspanning in de bodem (bijvoorbeeld bij hoogwater).	Mededeling en maatwerkvoorschrift in lijn gebracht met opbouw andere artikelen. Duidelijker voorschriften opgenomen.
31.3	Maatwerk	*Onderstaande tekst wordt toegevoegd:* **3.Maatwerk** Ten aanzien het uitvoeren van boringen of sonderingen kan het waterschap conform artikel 1.4, vierde lid van de Keur, een maatwerkvoorschrift stellen.	Mogelijkheid wordt geboden om maatwerk te leveren in specifieke gevallen waarbij de waterveiligheid geborgd blijft.
31.4	Melding	*De tekst luidt:* Degene die grondmechanisch onderzoek uitvoert in beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1 meldt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden aan het bevoegd gezag. *Wordt vervangen door:*	Tekst in lijn gebracht met de in lid 1 gestelde criteria. Tekstuele aanpassing.

		Degene die sonderingen en/of boringen uitvoert in beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1 meldt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden aan het waterschap.	
31.5	Toelichting	*De tekst luidt:* **Motivering** Bij het waterschap komen regelmatig watervergunningsaanvragen binnen voor het verrichten van grond-, geotechnisch, geohydrologisch onderzoek. Bij deze onderzoeken is het vaak nodig om verticale boringen te verrichten voor het nemen van grondmonsters, het plaatsen van peilbuizen of het maken van sonderingen. Het is van belang dat het uitvoeren van verticale boringen in beschermingszone A correct wordt uitgevoerd. Daarvoor kan het noodzakelijk zijn dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is de meldplicht in deze algemene regel opgenomen. *Wordt vervangen door:* **Motivering** Het uitvoeren van boringen en sonderingen is een veel voorkomende activiteit. De impact daarvan op de waterkering en beschermingszones is over het algemeen gering. Om die reden kan worden volstaan met een algemene regel. Het is wel van belang dat de werkzaamheden goed worden uitgevoerd en de boorgaten op de juiste wijze worden aangevuld. Daarvoor kan het noodzakelijk zijn dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is degene die de werkzaamheden uitvoert verplicht hiervan melding te doen aan het waterschap. Deze melding geeft het waterschap tevens de mogelijkheid eventuele extra voorschriften aan de melder mee te geven (maatwerkvoorschrift).	Aangepast op basis van de aanpassingen in de voorgaande leden. Meer toegespitst op de aangepaste voorschriften.

Algemene regel 34 Grondwater

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
32.1	Artikel 1 Gebiedsaanwijzing	De naam van gebied IV in de tabel wordt gewijzigd van "Polder Brabantse Delta" naar "Polder".	In de tabel staat bij het gebied IV de gebiedsnaam "Polder Brabantse Delta". Er is echter alleen de classificatie polder en de naam "polder Brabantse Delta" is door de andere waterschappen abusievelijk overgenomen van de viewer van Brabantse Delta. Dit wordt hiermee hersteld.
32.2	Artikel 3, 4, 5, 7, 8 en 10	De term 'beschermd gebied waterhuishouding' wordt vervangen door	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn

		'beschermd gebied'.	overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden.
32.3	Artikel 4 Beregening van grasland	*Artikel 4 luidt:* 1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor beregening van grasland: a. voor zover de onttrekkingsinrichting is gelegen buiten de Beschermde gebieden Waterhuishouding en attentiegebieden zoals die zijn aangegeven op de bij de Keur behorende Keurkaart beschermde gebieden en buiten de invloedsgebieden Natura 2000 die zijn aangewezen op de kaart behorende bij deze algemene regels; b. de onttrekkingsinrichting een maximale pompcapaciteit heeft van 70 m^3 per uur; c. er niet meer dan 1 put per 5 hectare aanwezig is; d. de putten zijn niet dieper dan in artikel 34.1 is bepaald; e. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. 2. Degene die grondwater onttrekt als bedoeld in het eerste lid voldoet aan de volgende voorschriften: a. het onttrokken grondwater wordt alleen gebruikt voor graslandberegening; b. er wordt niet meer grondwater onttrokken dan noodzakelijk is voor het beoogde gebruik; c. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. 3. Vergunningen verleend voor activiteiten als bedoeld in dit artikel vervallen met ingang van 1 januari 2018. 4. Het bepaalde in het eerste lid, onder e, vervalt per 1 januari 2018. 5. Het bepaalde in het tweede lid, onder c, treedt eerst in werking per 1 januari 2018. 6. Degene die grondwater onttrekt conform dit artikel meldt dit tenminste	Verduidelijking van de toepassing van dit artikel door het toevoegen en aanpassen van de in rood aangegeven tekst.

		4 weken voor start van de werkzaamheden. De melding bevat tenminste de locatie van de put(ten), de maximale pompcapaciteit, de diepte van de put en het bedrijfswaterplan. Ten aanzien van booractiviteiten is tevens artikel 34.9 van toepassing. Deze melding is niet vereist, indien eerder een melding overeenkomstig dit artikel is gedaan en door deze onttrekking geen afwijking ontstaat van de bij die melding verstrekte gegevens. *Wordt vervangen door:* 1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor beregening van grasland: a. voor zover de onttrekkingsinrichting is gelegen buiten de Beschermde gebieden Waterhuishouding en attentiegebieden zoals die zijn aangegeven op de bij de Keur behorende Keurkaart beschermde gebieden en buiten de invloedsgebieden Natura 2000 die zijn aangewezen op de kaart behorende bij deze algemene regels en; b. per onttrekkingsinrichting is de maximale pompcapaciteit 70 m^3 per uur en; c. er niet meer dan 1 put per 5 hectare aanwezig is en; d. de putten zijn niet dieper dan in artikel 34.1 is bepaald en; e. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. 2. Degene die grondwater onttrekt als bedoeld in het eerste lid voldoet aan de volgende voorschriften: a. het onttrokken grondwater wordt alleen gebruikt voor graslandberegening en; b. er wordt niet meer grondwater onttrokken dan noodzakelijk is voor het beoogde gebruik en; c. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. 3. Vergunningen verleend voor activiteiten als bedoeld in dit artikel vervallen met ingang van 1 januari 2018. 4. Het bepaalde in het eerste lid, onder e, vervalt per 1 januari 2018.	

		5. Het bepaalde in het tweede lid, onder c, treedt eerst in werking per 1 januari 2018. 6. Degene die grondwater onttrekt conform dit artikel meldt dit tenminste 4 weken voor start van de werkzaamheden. De melding bevat tenminste de locatie van de put(ten), de maximale pompcapaciteit, de diepte van de put en het bedrijfswaterplan. Ten aanzien van booractiviteiten is tevens artikel 34.9 van toepassing. Deze melding is niet vereist, indien eerder een melding overeenkomstig dit artikel is gedaan en door deze onttrekking geen afwijking ontstaat van de bij die melding verstrekte gegevens.	
32.4	Artikel 5 Beregening van akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt	*Artikel 5 lid 1 luidt:* 1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor gebruik ten behoeve van akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt: a. voor zover de onttrekkingsinrichting is gelegen buiten de Beschermde gebieden Waterhuishouding en attentiegebieden zoals die zijn aangegeven op de Keurkaart "Beschermde gebieden" en buiten de invloedsgebieden Natura 2000 die zijn aangewezen op de keurkaart behorende bij deze algemene regels; b. de onttrekkingsinrichting een maximale pompcapaciteit heeft van 100 m^3 per uur; c. er niet meer dan 1 put per 5 hectare aanwezig is; d. de putten zijn niet dieper dan in artikel 34.1 is bepaald; e. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. *Wordt vervangen door:* 2. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor gebruik ten behoeve van akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt: a. voor zover de onttrekkingsinrichting is gelegen buiten de Beschermde gebieden Waterhuishouding en attentiegebieden zoals die zijn aangegeven op de Keurkaart "Beschermde gebieden" en buiten	Verduidelijking van de toepassing van dit artikel door het toevoegen en aanpassen van de in rood aangegeven tekst.

		de invloedsgebieden Natura 2000 die zijn aangewezen op de keurkaart behorende bij deze algemene regels en; b. per onttrekkingsinrichting is de maximale pompcapaciteit 100 m^3 per uur en; c. er is niet meer dan 1 put per 5 hectare aanwezig en; d. de putten zijn niet dieper dan in artikel 34.1 is bepaald en; e. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd.	
32.5	Artikel 7 Bronbemalingen van tijdelijke aard	*Artikel 7 luidt:* 1 Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor een onttrekkingsinrichting die voldoet aan de volgende regels: a Bronbemaling die op een vaste locatie buiten een Beschermd gebied Waterhuishouding staat die: i uitsluitend gebruikt wordt voor het droog houden van een bouwput ten behoeve van bouwkundige of civieltechnische werken en inrichtingen die bij wijze van proef of ten behoeve van bodemsanering grondwater onttrekken; ii de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 50.000 m^3 per maand en de onttrekking niet langer duurt dan 6 maanden. b Sleufbemaling die: i uitsluitend gebruikt wordt voor het droog houden van een bouwput ten behoeve van bouwkundige of civieltechnische werken; ii de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 70 m^3 per uur; iii de onttrekking niet langer dan 5 dagen op één locatie plaatsvindt. c Bronbemaling van korte duur ten behoeve van reparatie of inspectie van ondergrondse leidingen en installaties die: i uitsluitend gebruikt wordt voor het droog houden van een bouwput ten behoeve van het inspectie- en reparatiewerk; ii de te onttrekken hoeveelheid	Eenvoudiger en beter leesbaar opgeschreven door tekst/voorschriften die herhaald worden te bundelen. In lid 1 onder b wordt vrijstelling gegeven voor bronneringen in Beschermd gebied waterhuishouding mits het water ter plaatse wordt teruggebracht in de bodem. Dit wordt verantwoord geacht gezien het feit er volledige retournering in de bodem van het onttrokken water dient te geschieden waardoor de onttrekking effectief geen invloed heeft. Hiermee is de beoogde standstill ten behoeve van verdrogingsbestrijding in deze gebieden nog steeds afdoende geborgd.

		grondwater niet meer bedraagt dan 70 m^3 per uur; iii de onttrekking niet langer dan 5 dagen op één locatie plaatsvindt. 2 Degene die grondwater onttrekt met behulp van een onttrekkingsinrichting als bedoeld in het eerste lid is gehouden ervoor te zorgen de verlaging van de grondwaterstand, alsmede de hoeveelheid en duur van de onttrekking, niet meer is dan strikt noodzakelijk voor de uitvoering van het werk. *Wordt vervangen door:* 1 Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor een onttrekkingsinrichting die voldoet aan de volgende regels: a Bronbemaling waarbij: (1) de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 70 m^3 per uur en; (2) de onttrekking niet langer dan 5 dagen op één locatie plaatsvindt. b Bronbemaling, die uitsluitend gebruikt wordt voor het droog houden van een bouwput ten behoeve van bouwkundige of civieltechnische werken en/of ten behoeve van bodemsanering, waarbij: (1) de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 50.000 m^3 per maand en de onttrekking niet langer duurt dan 6 maanden, en; (2) bij Bronbemaling in Beschermd gebied het onttrokken grondwater volledig wordt teruggebracht in de bodem. 2. Voorschrift Degene die grondwater onttrekt met behulp van een onttrekkingsinrichting als bedoeld in het eerste lid is gehouden ervoor te zorgen de verlaging van de grondwaterstand, alsmede de hoeveelheid en duur van de onttrekking, niet meer is dan strikt noodzakelijk voor de uitvoering van het werk.	
32.6	Artikel 8 Grondwatersanering	*Artikel 8 luidt:* 1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor een onttrekkingsinrichting gelegen buiten een Beschermd gebied	Lid 1 leesbaarder opgeschreven zodat ook duidelijker het onderscheid tussen beschermd gebied waterhuishouding en overige gebieden naar voren komt.

		Waterhuishouding die uitsluitend wordt gebruikt voor grondwatersanering, en waarbij de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 20.000 m^3 per maand en de onttrekking niet langer duurt dan 30 maanden. 2. Degene die grondwater onttrekt met behulp van een onttrekkingsinrichting als bedoeld in het eerste lid is gehouden ervoor te zorgen de verlaging van de grondwaterstand, alsmede de hoeveelheid en duur van de onttrekking, niet meer is dan strikt noodzakelijk is voor de uitvoering van het werk. *Wordt vervangen door:* 1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor een onttrekkingsinrichting die uitsluitend wordt gebruikt voor: a. grondwatersanering, en waarbij de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 20.000 m^3 per maand en de onttrekking niet langer duurt dan 30 maanden, en b. bij een grondwatersanering in Beschermd gebied het onttrokken grondwater volledig wordt teruggebracht in de bodem. 2. Degene die grondwater onttrekt met behulp van een onttrekkingsinrichting als bedoeld in het eerste lid is gehouden ervoor te zorgen de verlaging van de grondwaterstand, alsmede de hoeveelheid en duur van de onttrekking, niet meer is dan strikt noodzakelijk is voor de uitvoering van het werk.	
32.7	Artikel 9 Meldplicht	*Artikel 9 luidt:* 1. Voor alle boringen en afdichtingen van putten waarop het Besluit Bodemkwaliteit van toepassing is, behalve die bedoeld in artikel 3 geldt: a. De booractiviteit dient minimaal 2 weken voor aanvang schriftelijk te worden gemeld bij het bestuur. b. Door de houder van de onttrekkingsinrichting dient binnen 4 weken na uitvoering van de boring de beschrijving van het veldwerk zoals die vereist is krachtens het Besluit Bodemkwaliteit, eveneens aan het bestuur te worden gestuurd. c. Bij afdichting van een put dient door de houder van de	Taalkundige correcties en de meldplicht voor artikel 34.6 verwijdert. Deze bleek niet noodzakelijk te zijn.

		onttrekkingsinrichting binnen 4 weken na uitvoering, het veldwerkverslag zoals die vereist is krachtens het Besluit Bodemkwaliteit, eveneens aan het bestuur te worden gestuurd. 2. Een melding op grond van artikel 3.11 van de Keur is niet vereist voor onttrekkingsinrichtingen zoals bedoeld in artikelen 34.3 en 34.6, 34.7 en 34.8 van deze algemene regels. *Wordt vervangen door:* 1. Voor alle boringen en afdichtingen van putten waarop het Besluit bodemkwaliteit van toepassing is, behalve die bedoeld in artikel 34.3 en 34.7 en 34.8 geldt: a. De booractiviteit dient minimaal 2 weken voor aanvang schriftelijk te worden gemeld bij het bestuur. b. Door de houder van de onttrekkingsinrichting dient binnen 4 weken na uitvoering van de boring de beschrijving van het veldwerk zoals die vereist is krachtens het Besluit bodemkwaliteit, eveneens aan het bestuur te worden gestuurd. c. Bij afdichting van een put dient door de houder van de onttrekkingsinrichting binnen 4 weken na uitvoering, het veldwerkverslag zoals die vereist is krachtens het Besluit bodemkwaliteit, eveneens aan het bestuur te worden gestuurd.	
32.8	Artikel 10 begripsomschrijvingen	*De definitie van pompcapaciteit luidt:* *pompcapaciteit:* het maximum wateropbrengend vermogen van een inrichting in kubieke meters uur *Wordt vervangen door:* *pompcapaciteit:* het maximum wateropbrengend vermogen van een inrichting in kubieke meters per uur	Taalkundige verbetering.

Algemene regel 35 Toelichting bij de algemene regels grondwater

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
33.1	Lokale nadelige effecten tegengaan	*De tekst luidt:* *Lokale nadelige effecten tegengaan* Ondanks de regionale schaal van de hoofdlijnen van het beleid, zal er nog steeds aandacht moeten zijn voor de lokale effecten die een onttrekking kan hebben. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat een onttrekking voor een gebruiksfunctie strijdig is	Extra uitleg over het Burgerlijk Wetboek m.b.t. een eventueel schade-aspect.

		met een naastgelegen functie. Dit kan zich in principe overal voor doen, maar komt op twee soorten gebieden nadrukkelijker naar voren: in en rond natuurgebieden (met name natte natuurparels) en in het stedelijk gebied. *Wordt vervangen door:* *Lokale nadelige effecten tegengaan* Ondanks de regionale schaal van de hoofdlijnen van het beleid, zal er nog steeds aandacht moeten zijn voor de lokale effecten die een onttrekking kan hebben. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat een onttrekking voor een gebruiksfunctie strijdig is met een naastgelegen functie. Dit kan zich in principe overal voor doen, maar komt op twee soorten gebieden nadrukkelijker naar voren: in en rond natuurgebieden (met name natte natuurparels) en in het stedelijk gebied. De algemene regels geven een vrijstelling van de vergunningplicht op basis van een goede borging van de taken van het waterschap. De wijze van uitvoering van een grondwateronttrekking kan schade veroorzaken, ook aan bezit van derden. De verordening van het waterschap is niet het middel om dit te regelen. Het Burgerlijk Wetboek geeft hiervoor voldoende aanknopingspunten. Wij raden initiatiefnemers aan om goed met de omgeving om te gaan en af te stemmen.	
33.2	Artikel 7	*De tekst luidt:* Dit artikel regelt vrijstelling van vergunningplicht voor tijdelijke bronbemalingen in beginsel zoals dat voorheen in de keur en daarvoor in de provinciale verordening geregeld was. Ook lid 2 kent zijn oorsprong in de voormalige keur en de daarvoor geldende provinciale verordening. Onttrekkingen met een langere duur en/of een groter debiet en met een ander doel dan in de algemene regel is aangegeven, blijven vergunningplichtig. Noviteit in de algemene regel is de voorziening voor sleufbemalingen, oftewel mobiele bronbemalingen (lid 1 onder b). Dit zijn bijvoorbeeld bronbemalingen voor het drooghouden van bouwputten voor ondergrondse leidingtracés. In dergelijke gevallen verplaatst de bronbemaling zich steeds langs het tracé van de aanleg en bevindt zich zodoende slechts enkele dagen op dezelfde plaats. Dit type onttrekking komt in de praktijk regelmatig voor, maar viel niet onder de vrijstelling voor bronbemalingen. In de praktijk blijkt behoefte te zijn aan soortgelijke regeling en blijkt deze ook realiseerbaar via algemene regels, zodat deze nu is opgenomen. Tevens wordt hiermee voorkomen dat, ondanks een algemene regel, voor veel ondergrondse leidingen nog steeds een vergunning nodig blijft omdat een deel van	Aangepast als gevolg van de aanpassingen in het artikel.

		het tracé een beschermd gebied doorkruist. Bij het formuleren van de algemene regel is voor het debiet en de tijdsduur aansluiting gezocht bij wat in de praktijk gangbaar en acceptabel is qua werkdruk en grondwatergebruik. Daarbij is tevens geen onderscheid gemaakt naar ligging binnen of buiten beschermde gebieden Keur. Dit wordt verantwoord geacht gezien de minimale en zeer tijdelijke impact van een dergelijke bemaling vanwege de korte tijdsduur en het gering debiet dat toegestaan is. Hiermee is de beoogde standstill ten behoeve van verdrogingsbestrijding in deze gebieden nog steeds afdoende geborgd. De algemene regels uit lid 1 onder a en b, bleken in de praktijk niet goed van toepassing op tijdelijke bouwputten ten behoeve van inspectie en reparatie van ondergrondse leidingen en andere installaties. Deze vallen immers niet goed onder de beschrijvingen van sub a, maar het is ook niet altijd een sleufbemaling als bedoeld in sub b. Daarom is aan lid 1 een extra regel toegevoegd in de vorm van sub c, waarbij qua regels aansluiting is gezocht bij sub a en b. *Wordt vervangen door:* Dit artikel regelt vrijstelling van vergunningplicht voor tijdelijke bronbemalingen in beginsel zoals dat voorheen in de keur en daarvoor in de provinciale verordening geregeld was. Ook lid 2 kent zijn oorsprong in de voormalige keur en de daarvoor geldende provinciale verordening. Onttrekkingen met een langere duur en/of een groter debiet en met een ander doel dan in de algemene regel is aangegeven, blijven vergunningplichtig. Bij het formuleren van de algemene regel is voor het debiet en de tijdsduur aansluiting gezocht bij wat in de praktijk gangbaar en acceptabel is qua werkdruk en grondwatergebruik. In lid 1 onder a is specifiek bronbemaling geregeld met een maximum aan hoeveelheid en tijdsduur. Hierbij kan gedacht worden aan sleufbemaling, bronbemaling van korte duur ten behoeve van reparatie of inspectie van ondergrondse leidingen en installaties en bemalingen ten behoeve van onderzoek voor het bepalen van o.a. de doorlatendheid of funderingsonderzoek. In lid 1 onder b worden bronbemalingen voor het droog houden van een bouwput of ten behoeve van bodemsanering geregeld. Hierin wordt vrijstelling gegeven voor bronneringen in Beschermd gebied waterhuishouding mits het water ter plaatse wordt teruggebracht in de bodem. Dit wordt verantwoord geacht gezien het feit er volledige retournering in de bodem van het onttrokken water dient te geschieden	

		waardoor de onttrekking effectief geen invloed heeft. Hiermee is de beoogde standstill ten behoeve van verdrogingsbestrijding in deze gebieden nog steeds afdoende geborgd.	
33.3	Artikel 9	Tweemaal in de tekst wordt 'Besluit Bodemkwaliteit' aangepast in 'Besluit bodemkwaliteit'.	Schrijfwijze aangepast conform wettelijke schrijfwijze.
33.4	Hele toelichting	Daar waar de term 'beschermd gebied waterhuishouding' wordt gebruikt, wordt deze vervangen door 'beschermd gebied'.	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant. De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst dient hierop aangepast te worden.

Waterschap Aa en Maas

DEFINITIEF

Zaaknr. : 18.D04590

Barcode : 17IT

Het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas;

overwegende dat het dagelijks bestuur op 3 maart 2015 de 'Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater' heeft vastgesteld en deze op 19 juli 2016 partieel heeft herzien;

gezien het feit dat zich sinds de herziening van de 'Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater' op 19 juli 2016 de behoefte is ontstaan om op enkele plaatsen de tekst van de 'Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater' te verduidelijken zodat de intentie beter tot uitdrukking komt en dat het noodzakelijk is de uitgangspunten aan te passen aan de wijzigingen die in de algemene regel 15 "Afvoeren hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak" en in de beleidsregel "13 "Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak" zijn doorgevoerd;

gelet op onder andere de Waterwet, de Algemene wet bestuursrecht, de Verordening water Noord-Brabant, en de Keur waterschap Aa en Maas 2015;

B E S L U I T :

1. in de 'Hydrologische uitgangspunten bij de keurregels voor afvoeren van hemelwater' de wijzigingen door te voeren zoals opgenomen in bijlage bij dit besluit;

2. dit besluit wordt aangehaald als "Tweede partiële herziening Hydrologische uitgangspunten voor afvoeren van hemelwater";

3. dit besluit treedt in werking 1 januari 2019.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 december 2018,

De secretaris	De dijkgraaf
drs. P. Sennema	drs. L.H.J. Verheijen

Bijlage

Toelichting
In deze bijlage staat per hoofdstuk uit de 'Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater' in een aparte tabel aangegeven welke veranderingen in de bestaande tekst doorgevoerd worden. Om makkelijk te kunnen verwijzen zijn alle wijzigingen genummerd (kolom 1). In de tweede kolom van de tabel staat de vindplaats in de Hydrologische uitgangspunten zoals deze is herzien op 19 juli 2016. De wijziging is omschreven in de derde kolom en in de laatste kolom is kort omschreven waarom de wijziging wordt aangebracht. Er zijn alleen tabellen opgenomen voor hoofstukken waarin daadwerkelijk iets aangepast wordt. Daar waar dat verduidelijkend is, is in kolom drie de wijziging in rood aangegeven.

Samenvatting van de regeling

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
1.1	Inhoudsopgave	Paginanummer bij onderdeel 3.3 is aangepast van 9 naar 8. Bijlage 2 is toegevoegd waardoor huidige bijlage 2 is omgenummerd naar bijlage 3. En paginanummer colofon is aangepast.	Aanpassing inhoudsopgave aan inhoudelijke wijzigingen in het document.

Hoofdstuk 1 Inleiding

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
2.1	Eerste alinea	*De laatste zin van de eerste alinea luidt:* Hiermee geven de waterschappen ook invulling aan de wens van met name de zogenaamde grensgemeenten die in het verleden te maken hadden met verschillend beleid van de waterschappen. *Deze wordt vervangen door:* Hiermee geven de waterschappen ook invulling aan de wens van met name de grensgemeenten die in het verleden te maken hadden met verschillend beleid van de waterschappen.	Taalkundige verbetering.
2.2	nieuw	*Na de tweede alinea wordt de onderstaande tekst toegevoegd:* Voor hemelwater dat op verharde oppervlakten valt staan de waterschappen onderstaande voorkeursvolgorde voor, waarbij optie 1 het meest wenselijk en optie 5 het minst wenselijk is: 1. hergebruik 2. vasthouden / infiltreren 3. bergen en afvoeren 4. afvoeren naar oppervlaktewater (direct of indirect) 5. afvoeren naar de riolering De waterschappen vragen aan initiatiefnemers deze voorkeursvolgorde te doorlopen en te beargumenteren voor welke optie wordt gekozen. 'Vasthouden' betekent infiltratie in de bodem. Als hergebruik en (volledige) infiltratie niet mogelijk zijn, is afvoer naar een oppervlaktewater / riolering mogelijk. In dit geval kan een compenserende berging noodzakelijk zijn. Bij het toepassen van deze voorkeursvolgorde zoeken de waterschappen de samenwerking met de gemeenten. Via de waterparagraaf worden eenduidige eisen gesteld voor de initiatiefnemers. Wanneer de	Extra toelichting en uitleg over de voorkeursvolgorde die de Brabantse waterschappen voorstaan.

		waterparagraaf van een bestemmingsplan de schriftelijke instemming heeft verkregen van het waterschap en de in de waterparagraaf genoemde maatregelen zijn uitgevoerd wordt daarmee voldaan aan de algemene regel. Omdat niet alle plannen een door het waterschap goedgekeurd waterparagraaf hebben, ziet het waterschap de noodzaak een grens te benoemen.	

Hoofdstuk 2 Begrippen, grenswaarden en voorzieningen

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
3.1	2.1 Toename verhard oppervlak	*De eerste zin luidt:* Wanneer er sprake is van een toename van verhard oppervlak vanaf 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 wordt de rekenregel toegepast en bij toename van meer dan 10.000 m^2, of bij het niet voldoen aan de rekenregel, wordt de beleidsregel toegepast. *Deze wordt vervangen door:* Wanneer het waterschap niet heeft ingestemd met de waterparagraaf van een bestemmingsplan en er sprake is van een toename van verhard oppervlak vanaf 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 wordt de rekenregel toegepast en bij toename van meer dan 10.000 m^2, of bij het niet voldoen aan de rekenregel, wordt de beleidsregel toegepast.	Aangepast zodat dit overeenkomt met de wijziging in de algemene regel over verhard oppervlak.
3.2	2.1 Toename verhard oppervlak	*De eerste zin van de tweede alinea luidt:* **Groene daken (vegetatiedaken)** Alle groene daken worden beschouwd als onverhard oppervlak. *Deze wordt vervangen door:* **(Groene) vegetatiedaken** Een groen of vegetatiedak is een dak dat begroeid is met planten, mossen en sedum die water bergen. Deze groene daken worden beschouwd als onverhard oppervlak.	Er wordt ter verduidelijking nader gespecificeerd wat onder groene daken moet worden verstaan.
3.3	2.1 Toename verhard oppervlak	*De laatste alinea luidt:* **Containerteelt** Omdat er vele verschijningsvormen van containerteelt zijn, is het niet mogelijk vooraf aan te geven of er sprake is van verhard oppervlak en op basis hiervan duidelijke uitgangspunten te stellen voor situaties waarbij het teeltoppervlak toeneemt. Het is afhankelijk van de inrichting of sprake is van toename verhard oppervlak. Een vloeistofdichte folie wordt in elk geval wel beschouwd als verhard oppervlak. Bij ontwikkelingen in de pot- en containerteelt is het altijd zaak dat initiatiefnemer voorafgaand contact opneemt met het waterschap over de juiste inpassing in het gebied. *Deze wordt vervangen door:* **Pot- en containerteelt**	Potteelt toegevoegd en nadere uitleg over vloeistofdichte folie.

		Omdat er vele verschijningsvormen van pot- en containerteelt zijn, is het niet mogelijk vooraf aan te geven of er sprake is van verhard oppervlak en op basis hiervan duidelijke uitgangspunten te stellen voor situaties waarbij het teeltoppervlak toeneemt. Het is afhankelijk van de inrichting of sprake is van toename verhard oppervlak. Een vloeistofdichte folie wordt in elk geval wel beschouwd als verhard oppervlak. Bij ontwikkelingen in de pot- en containerteelt is het altijd zaak dat initiatiefnemer voorafgaand contact opneemt met het waterschap over de juiste inpassing in het gebied.	
3.4	2.2 Grenswaarde 2.000 m^2	*De tekst luidt:* Het is verantwoord om geen compensatie te eisen voor plannen waarbij de toename van verhard oppervlak maximaal 2.000 m^2 is omdat: 1. Deze oppervlakken hydrologisch gezien tot dermate kleine afvoeren leiden dat deze geen probleem vormen voor de afvoercapaciteit van het afwateringsstelsel. De afvoer van een toename van 2.000 m^2 verhard oppervlak bij een T10-bui van 24 uur bedraagt 2,0 l/s. Dit is minder dan 10% van de maatgevende afvoer van de kleinste leggerwaterlopen (30 l/s). Daarnaast treedt er vertraging en demping van de afvoer op als gevolg van bodempassage, infiltratie en verplaatsing door waterlopen (zie verder *paragraaf 3.2*). 2. Van het totaal aan plannen met uitbreidingen van verhard oppervlak voegen plannen met een toename van verhard oppervlak van maximaal 2.000 m^2 maar weinig toe aan het totaal van toename van verhard oppervlak. Onderzoek in het Dommelgebied heeft aangetoond dat het totaal aan toename verhard oppervlak van maximaal 2.000 m^2 slechts enkele procenten is van het totaal aan toename verhard oppervlak. 3. De grens van 2.000 m^2 is ook de ondergrens die de drie Brabantse waterschappen in het vorige beleid hanteerden [1]. 4. Wanneer 2.000 m^2 als ondergrens wordt genomen, wordt voorkomen dat er zeer kleine, bedrijfsonzekere voorzieningen ontstaan die lastig te beheren en onderhouden zijn. *Deze wordt vervangen door:* Vanuit de schaalgrootte van het waterschap is het verantwoord om een ondergrens te hanteren van 2000 m^2. Vanuit de gemeente heeft het meerwaarde om hier andere eisen aan te stellen. Hierbij prevaleert de strengste eis.	Resultaat van consultatie-gesprekken met een aantal gemeenten.
3.5	2.2 Grenswaarde 2.000 m^2	*Voetnoot:* Door aanpassing bij 3.4 komt ook de verwijzing naar voetnoot 1 bij lid 3 (en voetnoot 1 zelf) te vervallen en wordt deze voetnoot verwijdert.	Verwijdert vanwege aanpassing tekst bij onderdeel 3.4
3.6	2.3 Grenswaarde 10.000 m^2	*Voor de eerste alinea wordt de onderstaande tekst toegevoegd:* *Nieuw verhard oppervlak*	Verduidelijkende tekst tussen nieuw verhard oppervlak en afkoppelen verhard

		Wanneer er sprake is van een plan met een toename van verhard oppervlak groter dan 10.000 m^2 komt men in het vergunningentraject terecht en wordt er samen met initiatiefnemer en de gemeente bekeken hoe er compensatie kan plaatsvinden. Er is voor deze 10.000 m^2 (één hectare) gekozen op basis van een inventarisatie van de ruimtelijke plannen die Waterschap de Dommel in 2013 heeft behandeld (463 stuks). Hieruit blijkt dat bij 10% van alle plannen de toename verhard gebied groter is dan één hectare, maar dat deze plannen wel 90% van de totale toename verhard gebied beslaan.	oppervlak.
3.7	2.3 Grenswaarde 10.000 m^2	*Onderstaande alinea luidt:* In de Algemene regel staat beschreven dat voor het afkoppelen van bestaand verhard oppervlak, waarvan het oppervlak maximaal 10.000 m^2 bedraagt, geen compensatie hoeft te worden aangelegd. Er is voor deze grens van 10.000 m^2 gekozen omdat het afkoppelen van 10.000 m^2 verhard oppervlak, qua toename van de belasting op het oppervlaktewater, overeenkomt met 2.000 m2 toename verhard oppervlak. Dit wordt toegelicht in onderstaand rekenvoorbeeld (Toelichting 1). *Deze wordt vervangen door onderstaande tekst waarbij het genoemde rekenvoorbeeld komt te vervallen:* *Afkoppelen bestaand verhard oppervlak* In de Algemene regel staat beschreven dat voor het afkoppelen van bestaand verhard oppervlak, waarvan het oppervlak maximaal 10.000 m^2 bedraagt, geen compensatie hoeft te worden aangelegd. Er is voor deze grens van 10.000 m^2 gekozen op basis van expert judgement, waarbij het verlichten van regeldruk en de gevolgen voor het watersysteem de leidende overwegingen zijn geweest.	Verduidelijkende tekst.

Hoofdstuk 3 Toelichting op de Algemene regel

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
4.1	3.1 De rekenregel	*De eerste zin luidt:* Met behulp van een eenvoudige rekenregel uit de Algemene regel (*Artikel 15 Afvoer hemelwater door verhard oppervlak*), behorend bij de keuren van de drie Brabantse waterschappen, kan de vereiste compensatie voor een specifieke locatie berekend worden. *Wordt vervangen door:* Met behulp van een eenvoudige rekenregel uit de Algemene regel (*Artikel 15 Afvoer hemelwater door verhard oppervlak*), behorend bij de keuren van de drie Brabantse waterschappen, kan de vereiste compensatie voor een specifieke locatie berekend worden in gevallen wanneer schriftelijke instemming van het waterschap op de waterparagraaf ontbreekt.	Aangepast als gevolg van de wijziging van algemene regel 15.
4.2	3.2 Factor 0,06 m	*Het begin van de tweede alinea luidt:*	Aangepast aan meest actuele beschikbare

		De benodigde compensatie is vastgesteld door het verschil te nemen tussen de neerslagbelasting en de afvoer van landelijk gebied. Voor de neerslagbelasting wordt gebruik gemaakt van regenduurlijnen bij het klimaatscenario W voor 2050 en regio G van de KNMI'06 scenario's (Meteobase, STOWA 2013). *Wordt vervangen door:* De benodigde compensatie is vastgesteld door het verschil te nemen tussen de neerslagbelasting en de afvoer van landelijk gebied. Voor de neerslagbelasting wordt gebruik gemaakt van regenduurlijnen bij het klimaatscenario $W_{L,centre}$ voor 2050 en regio G van de KNMI'14 scenario's (Meteobase, STOWA 2015).	informatie waar naar wordt verwezen.
4.3	3.3 Gevoeligheidsfactor	Tabel 2 wordt vervangen door onderstaande tabel:	Tekstuele aanpassingen bij kenmerken t.b.v. verduidelijking grenswaarden en waar mv stond is maaiveld voluit geschreven.

Categorie Gevoeligheidsfactoren	**Factor**	• **Kenmerken**
• laag	¼	• Droge gebieden, GHG meer dan 80 cm onder maaiveld • Gebieden zonder kans op inundatie in T100-situatie • Geen lozing in of in de nabijheid van natuurgebieden of waterlopen met aquatische natuurwaarde of doelstellingen • Geen lozing in of in de nabijheid van bebouwde kommen
• gemiddeld	½	• GHG tussen 40 – 80 cm onder maaiveld • Gebieden zonder kans op inundatie in T100-situatie • Geen lozing in of in de nabijheid van natuurgebieden of waterlopen met aquatische natuurwaarde of doelstellingen • Geen lozing in of in de nabijheid van bebouwde kommen
• hoog	1	• Natte gebieden, GHG minder dan 40 cm onder maaiveld • Gebieden met kans op inundatie in T100-situatie • Bij lozing in of in de nabijheid van natuurgebieden of waterlopen met aquatische natuurwaarde of doelstellingen • Bij lozing in of in de nabijheid van bebouwde kommen

Tabel 2: Kenmerken gevoeligheidsfactoren

4.4	3.3 Gevoeligheidsfactor	*Eerste twee zinnen bij toelichting ad 3 luiden:* Onder natuurgebieden wordt verstaan EHS gebieden en waterlopen met een functie viswater, beek- en kreekherstel of KRW-lichaam. Om het EHS wordt de attentiezone (uit de provinciale verordening water) gehanteerd en om waterlopen met de genoemde functies wordt een bufferzone van 200 m gerekend. *Worden vervangen door:* Onder natuurgebieden wordt verstaan het Natuur Netwerk Brabant (NNB) en waterlopen met een functie viswater, beek- en kreekherstel of KRW-lichaam. Om het NNB worden de attentiegebieden (uit de	Aangepast aan meest actuele beschikbare informatie waarna wordt verwezen.

		Verordening water Noord-Brabant) gehanteerd en om waterlopen met de genoemde functies wordt een bufferzone van 200 m gerekend.	
4.5	3.3 Gevoeligheidsfactor	*Aan de laatste alinea wordt onderstaande zin toegevoegd:* Indien de lozing plaatsvindt in een gebied met een afwijkende gevoeligheidsfactor moet de gevoeligheidsfactor worden aangehouden ter plaatse van de uitbreiding van verhard oppervlak (niet van de lozing)	Verduidelijking over welke locatie van toepassing is voor de gevoeligheidsfactor.
4.6	3.4 Afvoerconstructie 4 cm	*De laatste twee zinnen luiden:* Bij een grotere diameter wordt bij een toename van verhard oppervlak tot en met 10.000 m^2 onvoldoende invulling gegeven aan het beperken van de afvoer. In toelichting 2 wordt een illustratie gegeven van een afvoer van een voorziening. *Deze wordt vervangen door onderstaande tekst waarbij de genoemde illustratie komt te vervallen:* Bij een grotere diameter wordt bij een toename van verhard oppervlak tot en met 10.000 m^2 onvoldoende invulling gegeven aan het beperken van de afvoer. De diameter van 4 cm komt globaal overeen met een gemiddelde afvoer van 2 l/s.	De illustratie was verwarrend en overbodig. Derhalve verwijdert en tekst verduidelijkt.

Hoofdstuk 4 Toelichting op de Beleidsregel

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
5.1	4.1 Doel van de beleidsregel: maatwerk	*Her eerste gedeelte van de eerste alinea luidt:* Wanneer er sprake is van een toename van verhard oppervlak groter dan 10.000 m^2 of het afkoppelen van verhard oppervlak groter dan 10.000 m^2 is de beleidsregel van toepassing. De Beleidsregel wordt ook toegepast indien wordt afgeweken van de criteria in de Algemene regel, voor plannen tussen de 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2. *Wordt vervangen door:* De Beleidsregel wordt toegepast indien wordt afgeweken van de criteria in de Algemene regel.	Verduidelijking van het toepassingsbereik van deze beleidsregel.
5.2	4.1 Doel van de beleidsregel: maatwerk	*De eerste zin van de tweede alinea luidt:* De reden dat deze categorie plannen onder de Beleidsregel valt, is dat het effect van grotere plannen op het afwateringsstelsel en de grondwaterstand groot kan zijn en op een juiste wijze in het gebied moet worden ingepast. *Wordt vervangen door:* De reden dat deze categorie plannen onder de Beleidsregel valt, is dat het effect van deze plannen op het afwateringsstelsel en de grondwaterstand groot kan zijn en op een juiste wijze in het gebied moet worden ingepast.	Verduidelijking van de tekst.
5.3	4.2 Glastuinbouw	*Tekst luidt:*	Verduidelijking van de tekst en pot- en

		4.2 Glastuinbouw Bij glastuinbouwbedrijven worden regenwaterbassins aangelegd met het doel dit regenwater te gebruiken in de kas. Om een duurzaamheidscertificaat (Groen Label Kas) te verkrijgen, dienen bedrijven zoveel mogelijk gebruik te maken van opvang en recirculeren van (hemel)water. Afhankelijk van de teelt in de kas zijn hiervoor bassins noodzakelijk met een inhoud die varieert tussen de 1.000 en 3.000 m^3/ha. Er mag alleen vanuit deze bassins worden geloosd op oppervlaktewater als er geen condenswater wordt opgevangen. Indien wel condenswater wordt opgevangen dient de inhoud van het bassin minimaal 3.500 m^3/ha te zijn. Vanwege de aanwezigheid van deze regenwaterbassins is het mogelijk om de vereiste compensatie voor de afvoer van hemelwater van verhard oppervlak daarmee als volgt te combineren: a) In de winterperiode (oktober t/m februari) moet in de bassins altijd een compensatie van 600 m^3 per ha (60 mm) aan worden gehouden. Hiervoor dient een lozingsconstructie in de vorm van een pijpje of pomp te worden aangelegd met een maximale afvoer van 2 l/s/ha bij volledig gevulde voorziening. b) In de zomerperiode (maart t/m september) geldt deze eis niet, omdat het gebruik in de kassen dan zorgt voor voldoende compensatie. In de zomermaanden is het gemiddelde gebruik ca. 126 mm/maand. Dat betekent dat in een gemiddelde zomer binnen vijf dagen na regenval er minimaal 200 mm capaciteit beschikbaar is. Bij een hoger verbruik is er meer ruimte beschikbaar. In de gevallen dat er sprake is van bassins met een minimale inhoud van 1000 m3/ha en de initiatiefnemer toch de compensatie-opgave wil combineren met genoemde regenwaterbassins kunnen afwijkende uitgangspunten worden gehanteerd. Initiatiefnemer dient hiervoor in een vroeg stadium in contact te treden met het waterschap. *Wordt vervangen door:* **4.2 Glastuinbouw, pot- en containerteelt** Bij glastuinbouwbedrijven en in de pot- en containerteelt worden regenwaterbassins aangelegd met het doel dit regenwater te hergebruiken als gietwater. Deze regenwaterbassins kunnen in bepaalde situaties gecombineerd worden met de compensatie die nodig is om versnelde afvoer van regenwater te voorkomen. In dit verband is het van belang onderscheid te maken in de kwaliteit en de kwantiteit van het te verwerken water. De regels die gelden voor de berging van verontreinigd giet- of condenswater zijn vastgelegd in het Activiteitenbesluit milieubeheer. De Keur bevat de regels voor de kwantitatieve berging van hemelwater. Voor de combinatie van kwaliteits- en kwantiteitsberging is	containerteelt toegevoegd aan deze paragraaf, inclusief verwijzing naar nieuwe bijlage 2.

		een algemene gedragslijn uitgewerkt (zie *bijlage 2*). Omdat er bij ieder bedrijf sprake is van maatwerk worden initiatiefnemers uitdrukkelijk geadviseerd hierover vroegtijdig contact op te nemen met het waterschap.	
5.4	4.3 Afvoer uit de voorziening	*De laatste zin luidt:* In *Bijlage 2* zijn voorbeelden van goed functionerende afvoerconstructies te vinden. De adviseurs van het waterschap kunnen u adviseren bij het ontwerp van de afvoerconstructie. *Wordt vervangen door:* In *Bijlage 3* zijn voorbeelden van goed functionerende afvoerconstructies te vinden. De adviseurs van het waterschap kunnen u adviseren bij het ontwerp van de afvoerconstructie.	Verwijzing naar juiste bijlage aangepast. Er is een nieuwe bijlage 2 toegevoegd, waardoor de bestaande bijlage 2 is omgenummerd naar bijlage 3.
5.5	4.4 Infiltratie	*De onderstaande tekst luidt:* In de praktijk komt een scala aan infiltratievoorzieningen voor. Daarbij kan gedacht worden aan wadi's, zaksloten, infiltratiekratten, infiltratievijvers, infiltratie- en transportriolen (IT-riolen), doorlatende bestrating en infiltratiekelders (zie Tabel 4). *Wordt vervangen door:* In de praktijk komt een scala aan infiltratievoorzieningen voor. Daarbij kan gedacht worden aan wadi's, zaksloten, infiltratiekratten, infiltratievijvers, infiltratie- en transportriolen (IT-riolen), doorlatende bestrating en infiltratiekelders. Tabel 4 geeft een overzicht van bestaande technieken. Dit is geen uitputtende opsomming. Bovendien kunnen nieuwe innovatieve technieken geïntroduceerd worden, waarvan het waterschap met belangstelling kennis zal nemen.	Nadere uitleg over tabel 4 toegevoegd.
5.6	4.5 Grondwater	*De tweede zin van de tweede alinea luidt:* Ook moet de compensatie boven de GHG liggen. De GHG kan indicatief worden afgelezen uit algemeen beschikbare bronnen, zoals de wateratlas van de provincie Noord-Brabant[1] en kan lokaal worden bepaald door in-situ hydrologisch onderzoek. *Wordt vervangen door met toevoeging van voetnoot 4:* Ook moet de compensatie boven de GHG liggen. De GHG kan indicatief worden afgelezen uit algemeen beschikbare bronnen, zoals de bodematlas van de provincie Noord-Brabant[4] en kan lokaal worden bepaald door in-situ hydrologisch onderzoek. [4] https://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/bodematlas	Aanpassing naar de juiste verwijzing.
5.7	4.6 Richtlijnen voor het waterhuishoudkundig plan	*Paragraaf luidt:* In deze paragraaf wordt beschreven welke onderwerpen in het waterhuishoudkundig plan ten	Taalkundige verbeteringen en verduidelijkingen doorgevoerd. Tevens

		behoeve van de *Beleidsregel afvoer door toename en afkoppelen van verhard oppervlak* moeten worden uitgewerkt of moeten worden toegelicht. In het kader van de watertoets kunnen dezelfde of aanvullende onderwerpen worden vereist. • De uitgangssituatie van maaiveldhoogteligging, ontwatering en afwatering, grond- en oppervlaktewaterstanden dient te worden beschreven en op ten minste schaal 1:5.000 op tekening te worden weergegeven en beschreven. • Beschrijving van de bekende GHG en indien deze niet bekend is hoe een vergelijkbare hoogste grondwaterstand kan worden vastgesteld en toegepast. Het waterschap kan hierin adviseren. • De bepaling van de toename van verhard oppervlak of het af te koppelen oppervlak dient te worden beschreven en op tekening met een duidelijke topografische ondergrond op ten minste schaal 1:2.500 met de nauwkeurigheid van kadastrale perceelgrenzen te worden aangeduid. • De beoogde inrichting van het plangebied met maaiveldhoogte, grondverzet, ligging en afmetingen van voorzieningen, dient op ten minste schaal 1:5.000 op tekening en in relevante dwarsprofielen te worden weergegeven en in een toelichting te worden beschreven. • Door middel van berekeningen moet worden aangetoond welke veranderingen van waterstanden, afvoeren en grondwaterstanden als gevolg van het plan optreden in de omgeving van het plan. Hierbij moet worden gekeken naar gemiddeld hoogste grondwaterstanden, oppervlaktewaterstanden bij maatgevende (jaarlijkse) afvoer en inundatiekans extreme afvoersituaties (T10 tot en met T100). Het waterschap adviseert over de toe te passen methode. In overleg met het waterschap kan van de eis om met berekeningen aan te tonen worden afgeweken. • Aannemelijk maken dat de effecten geen nadelige gevolgen hebben in de omgeving van het plan. • Een beschrijving van het beheer en onderhoud van de in het plan opgenomen voorzieningen. • Indien andere watergerelateerde doelstellingen worden gerealiseerd wordt hiervan een kwalitatieve beschrijving opgenomen. Het is wenselijk het waterhuishoudkundig onderzoek en het waterhuishoudkundig plan in overleg met het waterschap op te zetten en uit te voeren.	aantal eisen van het aanleveren van informatie met een minimale schaalgrootte weggehaald omdat deze onnodig bleken te zijn.

		Wordt vervangen door: In deze paragraaf wordt beschreven welke onderwerpen in het waterhuishoudkundig plan ten behoeve van de *Beleidsregel afvoer door toename en afkoppelen van verhard oppervlak* moeten worden uitgewerkt of moeten worden toegelicht. In het kader van de watertoets kunnen dezelfde of aanvullende onderwerpen worden vereist. • Beschrijving van de uitgangssituatie van maaiveldhoogteligging, ontwatering en afwatering, grond- en oppervlaktewaterstanden. • Beschrijving van de bekende GHG en indien deze niet bekend is hoe een vergelijkbare hoogste grondwaterstand kan worden vastgesteld en toegepast. Het waterschap kan hierin adviseren. • Beschrijving van de bepaling van de toename van het verhard oppervlak of het af te koppelen oppervlak, inclusief tekening met een duidelijke topografische ondergrond. • Weergave van de beoogde inrichting van het plangebied met maaiveldhoogte, grondverzet, ligging en afmetingen van voorzieningen, op ten minste schaal 1:5.000 op tekening en in relevante dwarsprofielen en met een beschrijving in een toelichting. • Het door middel van berekeningen aantonen welke veranderingen van waterstanden, afvoeren en grondwaterstanden als gevolg van het plan optreden in de omgeving van het plan. Hierbij moet worden gekeken naar gemiddeld hoogste grondwaterstanden, oppervlaktewaterstanden bij maatgevende (jaarlijkse) afvoer en inundatiekans extreme afvoersituaties (T10 tot en met T100). Het waterschap kan uw berekening controleren. Geadviseerd wordt om hierover vooraf advies in te winnen bij het waterschap. • Aannemelijk maken dat de effecten geen nadelige gevolgen hebben in de omgeving van het plan. • Een beschrijving van het beheer en onderhoud van de in het plan opgenomen voorzieningen. • Indien andere watergerelateerde doelstellingen worden gerealiseerd wordt hiervan een kwalitatieve beschrijving opgenomen. Het is wenselijk het waterhuishoudkundig onderzoek en het waterhuishoudkundig plan in overleg met het waterschap op te zetten en uit te voeren.	

Bijlage 1 Rekenvoorbeelden voor het bepalen van de compensatieplicht

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
6.1	Bijlage 1	*De genoemde voorbeelden in de bijlage vervallen en worden vervangen door onderstaande voorbeelden:* **1) Een meubelgigant in Waalwijk gaat 9.500 m^2 bestaand parkeerterrein vernieuwen.** Het vervangen van de bestaande klinkerverharding door een asfaltverharding mag als "vervangende nieuwbouw" gezien worden. Voor het afkoppelen van hemelwater afkomstig van het nieuw ingerichte parkeerterrein naar oppervlaktewater dat in beheer is bij het waterschap geldt tot een maximum van 10.000 m^2 geen verplichting om compenserende berging te realiseren. Wanneer de oorspronkelijke klinkerverharding naar het oppervlaktewater afstroomde, dan mag dat ook in de nieuwe situatie. Hiervoor geldt geen melding- of vergunningplicht bij het waterschap. Het realiseren van compenserende berging is in dit rekenvoorbeeld niet verplicht, maar op vrijwillige basis wel toegestaan, mits daarbij in voldoende mate met de omgeving rekening gehouden wordt en geen wateroverlast op eigen terrein of bij derden ontstaat. Wanneer overtollig hemelwater niet naar het oppervlaktewater in beheer bij het waterschap wordt afgevoerd maar naar het riool, dan is het noodzakelijk om tijdig met de gemeente Waalwijk contact op te nemen. De gemeente kan hieraan voorwaarden verbinden. **2) Als gevolg van een uitbreidingsplan in het centrum van Boxtel wordt een toename van 6.300 m2 verhard oppervlak aangelegd.** Omdat de uitbreiding kleiner is dan 10.000 m2 geldt de rekenregel uit de Algemene Regel om de compensatie te berekenen. In formulevorm luidt deze regel: Benodigde compensatie (in m3) = Toename verhard oppervlak (in m2) * Gevoeligheidsfactor * 0,06 (in m). Voor stedelijk gebied geldt altijd gevoeligheidsfactor 1,0. De benodigde compensatie voor deze locatie in het centrum van Boxtel bedraagt derhalve 378 m3 (6.300 m2 * 1,0 * 0,06 m). Er is geen vergunning vereist. **3) Inbreidingsplan voor vier woningen in de gemeente Keurig.** In de gemeente Keurig worden op een nog braakliggend landbouwperceel (1.800 m^2) met bestemming "wonen" vier nieuwe woningen met een gezamenlijk verhard oppervlak van 600 m^2 gebouwd. Beide woningen worden niet voorzien van een (groen) vegetatiedak. Gemeente en waterschap hebben hierover in de planfase overeenstemming bereikt over de inhoud van de waterparagraaf waarin een gezamenlijke oppervlakkige groene berging met een inhoud van 24 m3 (40mm) wordt gerealiseerd. Hierbij wordt voldaan aan criterium a van de algemene regel. Er is daarom geen vergunning vereist. **4) Omvangrijk uitbreidingsplan (31.000 m^2) woonwijk De Kikkers in 's-Hertogenbosch.**	Gewijzigde voorbeelden vanwege aanpassingen in de algemene regel 15, de beleidsregel 13 en deze hydrologische uitgangspunten.

		De gemeente 's-Hertogenbosch gaat op een nog onbebouwd terrein aan de rand van het centrum de nieuwe woonwijk De Kikkers ontwikkelen. Het uitbreidingsplan heeft een oppervlak 31.000 m^2 waarvan uiteindelijk 24.500 m^2 verhard gaat worden. De toename van het nieuw te verharden oppervlak bedraagt ruimschots meer dan 10.000 m^2. Voor dit plan dient in samenwerking met het waterschap een maatwerkoplossing uitgewerkt te worden voor de berging van 60 mm neerslag. Uitgaande van een gevoeligheidsfactor van 1 (stedelijk gebied) bedraagt de initiële compensatieopgave 1.470 m^3 (24.500 m^2 * 1 * 0,06 m). Hiervan kan afgeweken worden als dit met aanvullend geohydrologisch onderzoek onderbouwd kan worden. Voor het definitieve waterplan moet bij waterschap een vergunning worden aangevraagd. Wanneer overtollig hemelwater niet naar het oppervlaktewater in beheer bij het waterschap wordt afgevoerd maar naar het riool, dan is het noodzakelijk om tijdig met de gemeente 's-Hertogenbosch contact op te nemen. De gemeente kan hieraan voorwaarden verbinden.	

Bijlage 2 Gedragslijn voor combinatie kwantiteits- en kwaliteitsberging

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
7.1	Bijlage 2	*De onderstaande bijlage wordt toegevoegd:*	Ter verduidelijking.

Bijlage 2: Gedragslijn voor combinatie kwantiteits- en kwaliteitsberging

Doel
Deze gedragslijn geeft antwoord op de vraag in hoeverre een kwantiteitsberging in het kader van hydrologisch neutraal ontwikkelen (HNO-buffer) op grond van de Keur gecombineerd kan worden met een kwaliteitsberging op grond van het Activiteitenbesluit. Het Activiteitenbesluit tracht de milieubelasting van de bedrijfsvoering te beperken met onder andere regels voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen, gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen, etc.. Met de Keur wordt (o.a.) voorkomen dat versnelde afvoer van hemelwater door uitbreiding van verharde oppervlakken leidt tot wateroverlast.

Achtergrondinformatie
Het Activiteitenbesluit milieubeheer is sinds 1 januari 2013 de officiële benaming voor het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Het Activiteitenbesluit vervangt – gefaseerd – een groot aantal milieubesluiten, waaronder het Besluit glastuinbouw en het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij. Daarnaast is met het oog op de waterberging in de glastuinbouw en de pot- en containerteelt het Besluit lozingen buiten inrichting relevant. Veel bedrijven die voor 1 januari 2008 een milieuvergunning hadden vallen nu ook onder het Activiteitenbesluit. Voor deze bedrijven vervalt hiermee de vergunningplicht.

Gedragslijnen
De vraag in hoeverre een kwantiteitsberging gecombineerd kan worden met een kwaliteitsberging speelt specifiek in situaties bij glastuinbouwbedrijven en de pot- en containerteelt (PCT). Voor beiden is een gedragslijn uitgewerkt. Omdat er vele verschijningsvormen van glastuinbouw en PCT zijn gelden onderstaande gedragslijnen voor min of meer "standaard bedrijfsvoeringen". Het is altijd zaak dat initiatiefnemers in een vroegtijdig stadium contact opnemen met het waterschap over de juiste inpassing in het gebied, waarbij in specifieke bedrijfssituaties ruimte is voor een andere keuze dan de gedragslijn aangeeft.

<u>Glastuinbouw</u>
Voor glastuinbouw is het van belang om na te gaan of het hemelwater dat op de kas valt al dan niet

verontreinigd raakt tijdens de procesvoering:

SCHOON (het hemelwater is **niet** verontreinigd met overtollig gietwater of condenswater)
- Geen eisen aan de omvang van de kwaliteitsbuffer
- Combineren met HNO-buffer is mogelijk

VUIL (het hemelwater is verontreinigd met overtollig gietwater of condenswater)
- Combineren met HNO-buffer is niet mogelijk (overstort vóór bassin)

Bovenstaande lijn is ook uitgewerkt in een stroomschema (onderstaand) waarbij tevens de benodigde volumen van de buffers (bassins) worden genoemd voor "standaard bedrijfsvoeringen".

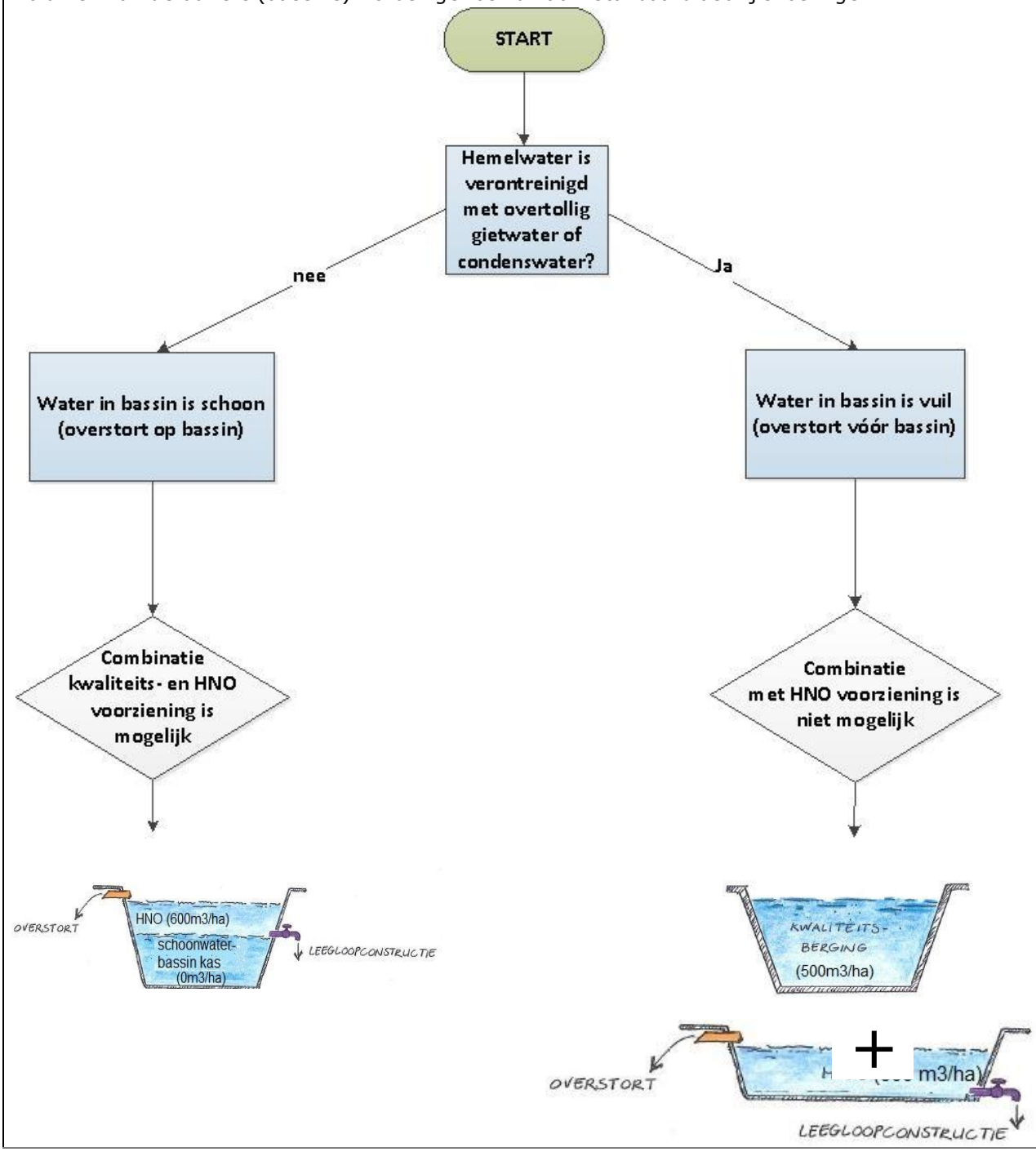

Pot- en containerteelt

Voor PCT geldt de onderstaande lijn:

- De eerste 50 m^3/ha* is vuil en moet op grond van het AB** worden opgevangen (vanaf 50 m^3/ha wordt schoon verondersteld) en altijd beschikbaar zijn.
- Daarnaast moet op grond van het AB 500 m^3/ha worden opgevangen voor gietwatergebruik. Hiervan mag 450 m^3/ha (500 – 50) naar keuze óf gecombineerd worden met de HNO-buffer óf gecombineerd worden met de vuilwaterbuffer (50 m^3/ha*)
- Op de HNO-buffer mag 50 m^3/ha* in mindering worden gebracht.

* voor aardbeienteelt 30 m^3/ha

** AB = Activiteitenbesluit

Dit betekent dat er voor een (standaard) PCT twee opties mogelijk zijn:

1.

2.

Bijlage 2 Voorbeelden van principe van afvoerconstructies

nr.	vindplaats	aanpassing	reden
8.1	Bijlage 3	Huidige bijlage 2 wordt omgenummerd naar bijlage 3 vanwege invoeging van extra bijlage.	Aanpassing aan de inhoudsopgave.

Zaaknr. : 18.D04590
Barcode : 18IT

KEUR WATERSCHAP AA EN MAAS 2015

Partiële herziening 2018

Waterschap Aa en Maas
Behoort bij besluit nr. 44559
d.d. 16 november 2018
Het algemeen bestuur mij bekend,
de dijkgraaf

Inhoud

HOOFDSTUK 1. ALGEMENE BEPALINGEN 3
ARTIKEL 1.1 BEGRIPSOMSCHRIJVINGEN 3
ARTIKEL 1.2 VERPLICHTINGEN 4
ARTIKEL 1.3 ZORGPLICHT 4
ARTIKEL 1.4 ALGEMENE REGELS, NADERE REGELS, KEURKAARTEN, MELDPLICHTEN, MEET- EN REGISTRATIEPLICHTEN EN MAATWERKVOORSCHRIFTEN 5
HOOFDSTUK 2. BEHEER EN ONDERHOUD VAN WATERSTAATSWERKEN 6
ARTIKEL 2.1 ONDERHOUDSPLICHT 6
ARTIKEL 2.2 GEWOON ONDERHOUD AAN WATERKERINGEN 6
ARTIKEL 2.3 GEWOON ONDERHOUD AAN OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN 6
ARTIKEL 2.4 GEWOON ONDERHOUD AAN ONDERSTEUNENDE KUNSTWERKEN EN WERKEN 6
ARTIKEL 2.5 BUITENGEWOON ONDERHOUD AAN WATERSTAATSWERKEN 6
ARTIKEL 2.6 SPECIE- EN MAAISELBERGING 6
ARTIKEL 2.7 <VERVALLEN> 6
ARTIKEL 2.8 BEDIENING ONDERSTEUNENDE KUNSTWERKEN 6
HOOFDSTUK 3. HANDELINGEN IN WATERSYSTEMEN 7
ARTIKEL 3.1 VERGUNNING OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN EN BIJBEHORENDE BESCHERMINGS-ZONES, ONDERSTEUNENDE KUNSTWERKEN EN PROFIEL VAN VRIJE RUIMTE 7
ARTIKEL 3.2 VERGUNNING BERGINGSGEBIEDEN 7
ARTIKEL 3.3 VERGUNNING PRIMAIRE EN REGIONALE WATERKERINGEN EN BIJBEHORENDE - BESCHERMINGSZONE A EN PROFIEL VAN VRIJE RUIMTE 7
ARTIKEL 3.4 VERGUNNING COMPARTIMENTERINGSKERINGEN, EN BIJBEHORENDE BESCHERMINGS-ZONE A, EN OVERIGE WATERKERINGEN 7
ARTIKEL 3.5 VERGUNNING BESCHERMINGSZONE B 7
ARTIKEL 3.6 VERBOD AFVOER DOOR VERHARD OPPERVLAK 7
ARTIKEL 3.7 WATER BRENGEN OF ONTTREKKEN 7
ARTIKEL 3.8 DRAINAGE 8
ARTIKEL 3.9 REIKWIJDTE ARTIKELEN GRONDWATER 8
ARTIKEL 3.10 WATERVERGUNNING ONTTREKKEN VAN GRONDWATER OF INFILTREREN IN DE BODEM 8
ARTIKEL 3.11 MELDEN, METEN EN REGISTREREN GRONDWATERONTTREKKINGEN 8
ARTIKEL 3.12 BEËINDIGING ONTTREKKINGSINRICHTING EN/OF WERK TOT INFILTRATIE 8
ARTIKEL 3.13 ALGEHEEL VERBOD BIJ BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN 8
ARTIKEL 3.14 GEEN VERGUNNINGPLICHT VOOR HET WATERSCHAP 8
HOOFDSTUK 4. TOEZICHT EN HANDHAVING 9
ARTIKEL 4.1 AANWIJZING TOEZICHTHOUDERS 9
ARTIKEL 4.2 STRAFBEPALINGEN 9
HOOFDSTUK 5. OVERGANGS– EN SLOTBEPALINGEN 10
ARTIKEL 5.1 VERGUNNINGEN 10
ARTIKEL 5.2 ONDERHOUD AAN WATERSTAATSWERKEN ZONDER (ACTUELE) LEGGER 10
ARTIKEL 5.3 OVERGANGSRECHT LEGGER 10
ARTIKEL 5.4 KAART 11
ARTIKEL 5.5 INTREKKING KEUR 11
ARTIKEL 5.6 INWERKINGTREDING 11
ARTIKEL 5.7 CITEERTITEL 11

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1.1 Begripsomschrijvingen

In deze Keur en de daarop berustende bepalingen wordt, tenzij anders bepaald, verstaan onder:

a. *Aangelande:* de eigenaar, de beperkt gerechtigde en/of gebruiker van een aan een waterstaatswerk grenzend perceel;
b. *A- en B-wateren:* oppervlaktewaterlichamen, geregistreerd in de legger als respectievelijk A- of B-water overeenkomstig artikel 5.1 van de wet;
c. *afkoppelen verhard oppervlak:* afkoppelen van de afvoer van hemelwater afkomstig van verhard oppervlak van de riolering naar oppervlaktewater;
d. *bergingsgebied:* een krachtens de Wet ruimtelijke ordening voor waterstaatkundige doeleinden bestemd gebied, niet zijnde een oppervlaktewaterlichaam of onderdeel daarvan, dat dient ter verruiming van de bergingscapaciteit van een of meer watersystemen en ook als bergingsgebied in de legger is opgenomen;
e. *beschermingszone:* aan een waterstaatswerk grenzende zone zoals vastgelegd in de legger, waarin ter bescherming van dat werk voorschriften en beperkingen kunnen gelden;
f. *beschermingszone A:* aan een waterkering grenzende beschermingszone zoals vastgelegd in de legger;
g. *beschermingszone B:* aan een beschermingszone A grenzende beschermingszone zoals vastgelegd in de legger;
h. *bestuur:* het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas;
i. *bouwwerk:* elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of andere materialen die, hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt op of in de grond;
j. *brandblusvoorziening:* voorziening die permanent aanwezig is, maar slechts in noodsituaties benut wordt ten behoeve van bluswatervoorziening;
k. *buitengewoon onderhoud:* het in stand houden van het waterstaatswerk overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent ligging, vorm, afmeting en constructie;
l. *compartimenteringskering:* een regionale waterkering geregistreerd in de legger als compartimenteringskering, die als zodanig geen direct waterkerende functie heeft, tenzij in geval van doorbraak of overstroming van de primaire waterkering;
m. *coupure:* een afsluitbare doorgang in een waterkering;
n. *C-wateren:* oppervlaktewaterlichamen waarbij gebruik is gemaakt van de vrijstelling van opname in de legger uit artikel 5.2 lid 5 Verordening;
o. *Drainage:* ontwateringsmiddel voor het kunstmatig laag houden van de grondwaterstand welke vrij afstroomt waarbij niet direct of indirect gebruik gemaakt wordt van een pomp(constructie);
p. *gesloten seizoen:* de periode van 1 oktober tot 1 april;
q. *gewoon onderhoud:* werkzaamheden die de functie van het waterstaatswerk in stand houden;
r. *grondwater:* water dat vrij onder het aardoppervlak voorkomt, met de daarin aanwezige stoffen;
s. *grondwatersanering:* activiteit gericht op het beperken c.q. verwijderen van verontreinigingen van grondwater;
t. *infiltreren van water:* in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater;
u. *insteek:* het als zodanig in de legger aangegeven snijpunt van de lijn van talud en maaiveld, dan wel, bij afwezigheid van een legger, de lijn van een oppervlaktewaterlichaam waar talud en maaiveld elkaar snijden;
v. *Keurkaarten:* bij deze Keur behorende en als zodanig gewaarmerkte kaarten;
w. *legger:* legger als bedoeld in artikel 5.1 van de wet of in artikel 78, tweede lid, van de Waterschapswet;
x. *maaisel:* begroeiing met enige aanhangende (bagger)specie, die vrijkomt bij het uitvoeren van onderhoud;
y. *ondersteunend kunstwerk:* werken die van belang zijn voor de taakuitoefening van het waterschap, voor de waterkering of voor het functioneren van de waterhuishouding;
z. *onttrekken:* onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam of van grondwater door middel van een werk;
aa. *oppervlaktewaterlichaam:* samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen, alsmede de bijbehorende bodem, oevers en, voor zover uitdrukkelijk aangewezen krachtens de wet, drogere oevergebieden, alsmede flora en fauna;
bb. *overige kering:* waterkering - niet zijnde een primaire, regionale of compartimenteringskering - die beveiliging biedt tegen wateroverlast en op de legger staat;
cc. *pompcapaciteit:* het maximum wateropbrengend vermogen van een inrichting in kubieke meters per uur;
dd. *primaire kering:* waterkering die beveiliging biedt tegen overstroming door buitenwater, zoals aangegeven in bijlage 1 en 1a van de Wet en in de legger;

ee. *profiel van vrije ruimte:* de ruimte zoals vastgelegd in de legger ter weerszijden van, boven en onder een waterstaatwerk of een toekomstig waterstaatswerk die naar het oordeel van het waterschap nodig is voor toekomstige verbeteringen;
ff. *regionale kering:* een waterkering zoals aangegeven in de Verordening water en in de legger als regionale waterkering, die beveiliging biedt tegen overstroming anders dan door buitenwater;
gg. *specie:* bij onderhoud van oppervlaktewaterlichamen vrijkomende grond inclusief daarin voorkomende stoffen;
hh. *talud:* hellend oppervlak van oppervlaktewaterlichamen en waterkeringen;
ii. *teen:* de als zodanig in de legger aangegeven lijn van de onderrand van een waterkering, dan wel, bij afwezigheid van een legger, de lijn waar talud en maaiveld elkaar snijden;
jj. *vaarweg:* oppervlaktewaterlichaam met de functie vaarweg, zoals aangegeven in de legger vaarwegen en/of de verordening;
kk. *veedrenkput:* inrichting voor het drenken van vee waarvan de pomp niet mechanisch wordt aangedreven;
ll. *<vervallen>;*
mm. *vergunning:* vergunning als bedoeld in artikel 1.1 van de wet;
nn. *verhard oppervlak:* Al het oppervlak dat er voor zorgt dat water sneller tot afvoer komt;
oo. *Verordening:* Verordening water provincie Noord Brabant;
pp. *waterhuishoudkundige functie:* de functie die de provincie en / of het waterschap aan het waterstaatswerk heeft toegekend;
qq. *waterkering:* kunstmatige hoogte, natuurlijke hoogte of gedeelte daarvan met ondersteunende kunstwerken, die een waterkerende of mede een waterkerende functie hebben en als dusdanig geregistreerd zijn in de legger;
rr. *waterstaatswerk:* oppervlaktewaterlichaam, bergingsgebied, waterkering of ondersteunend kunstwerk;
ss. *watersysteem:* samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grond-waterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken;
tt. *werken:* alle door menselijk toedoen ontstane of te maken constructies met toebehoren;
uu. *wet:* Waterwet.

Artikel 1.2 Verplichtingen

1. De verplichtingen van deze keur rusten op de eigenaar van gronden.
2. Wanneer gronden met een beperkt zakelijk recht zijn bezwaard of krachtens persoonlijk recht in gebruik zijn gegeven rusten de verplichtingen van deze keur ook op respectievelijk de beperkt zakelijk gerechtigden en de gebruikers.
3. Het geheel van de verplichtingen van deze keur berust op een ieder van de in het eerste en tweede lid genoemde gerechtigden, verder te noemen: "aangelanden".

Artikel 1.3 Zorgplicht

1. Ieder die handelingen verricht of nalaat en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door die handelingen of het nalaten daarvan inbreuk kan worden gemaakt op door het waterschap in het kader van zijn beheer uitgevoerde maatregelen in het watersysteem, is verplicht alle maatregelen te treffen die redelijkerwijs van hem verwacht mogen worden, ten einde die inbreuk te voorkomen, dan wel indien daarvan reeds sprake is, al het mogelijke te doen om de gevolgen daarvan zoveel mogelijk ongedaan te maken. Indien de inbreuk het gevolg is van een ongewoon voorval, worden de maatregelen onverwijld genomen.
2. Ieder die handelingen verricht of nalaat die inbreuk maken op het watersysteem in beheer bij het waterschap, is verplicht alle maatregelen te nemen teneinde de gevolgen van deze handelingen/nalatigheden ongedaan te maken. Indien de inbreuk het gevolg is van een ongewoon voorval, worden de maatregelen onverwijld genomen.
3. Degene die handelingen verricht en daardoor een inbreuk maakt als bedoeld in het eerste en tweede lid meldt die inbreuk en de maatregelen die hij voornemens is te treffen of reeds heeft getroffen, zo spoedig mogelijk aan het bestuur.
4. Degene aan wie het bestuur aanwijzingen geeft over de inbreuk als bedoeld in dit artikel, is gehouden die aanwijzingen op te volgen.

Artikel 1.4 Algemene regels, nadere regels, keurkaarten, meldplichten, meet- en registratieplichten en maatwerkvoorschriften

1. Het bestuur kan voor het verrichten van handelingen als bedoeld in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3, algemene regels stellen, die mede een vrijstelling kunnen inhouden van een:
   - gebodsbepaling, of
   - vergunningplicht, of
   - van bepaalde handelingen.
2. Het bestuur kan bij de vaststelling van een algemene regel bepalen dat binnen een (nog) nader te noemen termijn een vergunning komt te vervallen.
3. Bij regeling krachtens het eerste lid, kan de verplichting worden opgelegd handelingen te melden, metingen uit te voeren, gegevens te registreren en daarvan opgave te doen aan het bestuur.
4. Ten aanzien van het verrichten van handelingen waarvoor krachtens het eerste lid geen vergunning is vereist, kan het bestuur maatwerkvoorschriften stellen met het oog op de bescherming van het watersysteem, voor zover de algemene regels hier ruimte toe bieden.
5. Het bestuur is bevoegd keurkaarten vast te stellen waarop de begrenzing van een of meerdere, bij die keurkaarten te omschrijven, gebieden is vastgelegd.

Hoofdstuk 2. Beheer en onderhoud van waterstaatswerken

Artikel 2.1 Onderhoudsplicht

1. Onderhoudsplichtigen zijn degenen die in de legger of in artikel 5.2 van deze Keur, tot het verrichten van gewoon of buitengewoon onderhoud aan waterstaatswerken zijn aangewezen.
2. Onderhoudsplichtigen van waterstaatswerken zijn verplicht tot instandhouding van het waterstaatswerk overeenkomstig zijn functie.
3. In afwijking van het eerste en tweede lid kan bij algemene regel, vergunning of projectplan in de zin van de wet anders worden bepaald.

Artikel 2.2 Gewoon onderhoud aan waterkeringen

De onderhoudsplichtigen van waterkeringen dragen te allen tijde zorg voor een goede toestand van de waterkeringen.

Artikel 2.3 Gewoon onderhoud aan oppervlaktewaterlichamen

1. De onderhoudsplichtigen van oppervlaktewaterlichamen zijn verplicht tot het daaruit verwijderen van voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en van afval.
2. De in het eerste lid vermelde onderhoudsplichtigen zijn tevens verplicht tot het herstellen van beschadigingen aan oevers en tot het onderhouden van begroeiingen, dienstig aan de waterhuishoudkundige functies van het oppervlaktewaterlichaam.

Artikel 2.4 Gewoon onderhoud aan ondersteunende kunstwerken en werken

1. De onderhoudsplichtigen van ondersteunende kunstwerken of werken die in, op, aan, onder of boven waterkeringen of de beschermingszone zijn aangebracht en mede een waterkerende functie hebben, zijn verplicht deze waterkerend te houden.
2. De middelen bestemd tot afsluiting van ondersteunende kunstwerken dienen door de onderhoudsplichtigen in goede staat te worden onderhouden en zo vaak als dat door of namens het bestuur nodig wordt geoordeeld, dient de goede werking te worden getoond. Het waterkerend houden betreft zowel de instandhouding als het functioneren van het werk.
3. De onderhoudsplichtigen van ondersteunende kunstwerken of werken die in, op, aan, onder of boven oppervlaktewaterlichamen zijn aangebracht en mede een waterhuishoudkundige functie hebben, dienen die in goede staat van onderhoud te houden.

Artikel 2.5 Buitengewoon onderhoud aan waterstaatswerken

1. De onderhoudsplichtigen van waterstaatswerken zijn verplicht tot instandhouding daarvan overeenkomstig de legger.
2. Buitengewoon onderhoud door derden aan keringen mag niet worden uitgevoerd in het gesloten seizoen.

Artikel 2.6 Specie- en maaiselberging

De aangelande kan door of namens het bestuur verplicht worden de specie of het maaisel als bedoeld in artikel 5.23, tweede lid, van de wet op te ruimen of onder te werken.

Artikel 2.7 <Vervallen>

Artikel 2.8 Bediening ondersteunende kunstwerken

1. De onderhoudsplichtigen van de in waterkeringen voorkomende coupures en sluizen dragen zorg dat deze op eerste aanzegging door of namens het bestuur terstond worden gesloten of geopend.
2. De eigenaren en/of andere onderhoudsplichtigen van stuwen, zijn verplicht op eerste aanzegging door of namens het bestuur het bepaalde stuwpeil in te stellen en in stand te houden.
3. De eigenaren en/of andere onderhoudsplichtigen van pompen en gemalen zijn verplicht op eerste aanzegging door of namens het bestuur deze buiten of in werking te stellen.

Hoofdstuk 3. Handelingen in watersystemen

Artikel 3.1 Vergunning oppervlaktewaterlichamen en bijbehorende beschermingszones, ondersteunende kunstwerken en profiel van vrije ruimte

1. Het is verboden zonder vergunning gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.
2. Het is verboden zonder vergunning een oppervlaktewaterlichaam of ondersteunend kunstwerk aan te leggen.
3. Het is verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

Artikel 3.2 Vergunning bergingsgebieden

1. Het is verboden zonder vergunning gebruik te maken van een bergingsgebied door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder;
   a. het maaiveld te verhogen;
   b. waterkerende constructies aan te brengen, te wijzigen of te verwijderen;
   c. bouwwerken aan te brengen of te wijzigen.

Artikel 3.3 Vergunning primaire en regionale waterkeringen en bijbehorende - beschermingszone A en profiel van vrije ruimte

1. Het is verboden zonder vergunning gebruik te maken van een primaire of regionale waterkering of bijbehorende beschermingszone A, met uitzondering van compartimenteringskeringen, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
2. Het is verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

Artikel 3.4 Vergunning compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A en overige waterkeringen

1. Het is verboden zonder vergunning gebruik te maken van compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A en overige waterkeringen, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder:
   a. bouwwerken aan te brengen, te wijzigen, te hebben, te onderhouden of te verwijderen;
   b. beplanting in de grond aan te brengen, te wijzigen, te hebben, te onderhouden of uit de grond te verwijderen;
   c. ontgravingen uit te voeren of ophogingen aan te brengen;
   d. te boren of te sonderen;
   e. kabels en leidingen aan te leggen, te hebben, te onderhouden, te wijzigen of te verwijderen.

Artikel 3.5 Vergunning beschermingszone B

1. Het is verboden zonder vergunning, gebruik te maken van beschermingszone B behorende bij primaire waterkeringen door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder:
   a. bouwwerken te plaatsen, aan te passen of te verwijderen die een afdichtende bodemlaag doorsnijden;
   b. ontgravingen uit te voeren of ophogingen aan te brengen;
   c. seismische onderzoeken te verrichten;
   d. werken met een overdruk van 10 bar of meer te plaatsen en te hebben;
   e. explosiegevaarlijk materiaal of explosiegevaarlijke inrichtingen te hebben;
   f. leidingen te leggen.

Artikel 3.6 Verbod afvoer door verhard oppervlak

Het is verboden zonder vergunning neerslag door toename van verhard oppervlak of door afkoppelen van bestaand oppervlak, tot afvoer naar een oppervlaktewaterlichaam te laten komen.

Artikel 3.7 Water brengen of onttrekken

Het is verboden zonder vergunning water te brengen in of te onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen.

Artikel 3.8 Drainage

Het is verboden zonder vergunning gronden te ontwateren met drainagemiddelen.

Artikel 3.9 Reikwijdte artikelen grondwater

De artikelen 3.10 tot en met 3.12 zijn niet van toepassing op het onttrekken van grondwater bij de ontwatering of afwatering van gronden.

Artikel 3.10 Watervergunning onttrekken van grondwater of infiltreren in de bodem

In andere gevallen dan bedoeld in artikel 6.4 van de Waterwet is het verboden zonder vergunning van het bestuur grondwater te onttrekken of te infiltreren.

Artikel 3.11 Melden, meten en registreren grondwateronttrekkingen

De in artikel 6.11, eerste, tweede en vierde lid, van het Waterbesluit genoemde verplichtingen met betrekking tot het melden, meten en registreren van een grondwateronttrekking zijn niet vereist ten aanzien van:

a. onttrekkingsinrichtingen waarvan de pompcapaciteit niet meer bedraagt dan 10 m³ per uur;
b. veedrenkputten;
c. brandblusvoorzieningen;
d. bronbemalingen, bodemsaneringen en grondwatersaneringen waarvoor geen vergunning is vereist op grond van de algemene regels krachtens deze Keur.

Artikel 3.12 Beëindiging onttrekkingsinrichting en/of werk tot infiltratie

De houder van een vergunning op basis van deze keur ten aanzien van een onttrekkingsinrichting en/ of een werk tot infiltratie stelt het bestuur tijdig op de hoogte van het voornemen om een onttrekking of infiltratie definitief te beëindigen.

Artikel 3.13 Algeheel verbod bij bijzondere omstandigheden

1. In geval van grote schaarste of overvloed aan water, aanmerkelijke verslechtering van de kwaliteit daarvan of bij het in ongerede raken van een waterstaatswerk, dan wel indien zodanige omstandigheid dreigt te ontstaan, kan het bestuur, zo nodig in afwijking van verleende vergunningen of geldende peilbesluiten, verbieden:
   a. water af te voeren naar of aan te voeren uit oppervlaktewaterlichamen;
   b. water te brengen in of te onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen;
   c. grondwater te onttrekken of water te infiltreren.
2. Zodra het bestuur handhaving van het verbod krachtens het eerste lid niet langer noodzakelijk acht, maakt het onverwijld de intrekking van het verbod bekend.
3. Door of namens het bestuur kan de scheepvaart op een oppervlaktewaterlichaam worden beperkt of gestremd en kan de maximale vaarsnelheid worden aangepast, indien er sprake is van bijzondere omstandigheden.

Artikel 3.14 Geen vergunningplicht voor het waterschap

Geen vergunning krachtens de artikelen 3.1 tot en met 3.10 is vereist voor handelingen die plaats vinden door of in opdracht van het bestuur ten behoeve van beheer, onderhoud en herstel.

Hoofdstuk 4. Toezicht en handhaving

Artikel 4.1 Aanwijzing toezichthouders

Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze Keur zijn belast de daartoe door het bestuur aangewezen ambtenaren van het waterschap of andere personen.

Artikel 4.2 Strafbepalingen

1. Overtreding van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving is verboden.
2. Overtreding van de bepalingen van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete tot ten hoogste het bedrag van de tweede categorie als genoemd in artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht, al dan niet met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.
3. Indien ten tijde van het plegen van de in het eerste lid genoemde overtreding nog geen jaar is verlopen sedert een vroegere veroordeling van de overtreder wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden, kan hechtenis tot het dubbele van het gestelde maximum worden opgelegd.

Hoofdstuk 5. Overgangs– en slotbepalingen

Artikel 5.1 Vergunningen

1. Een vergunning die is verleend voor de inwerkingtreding van deze Keur wordt geacht ingevolge deze Keur te zijn verleend.
2. Voor al hetgeen vóór de inwerkingtreding van deze Keur rechtmatig tot stand is gebracht, wordt geacht een vergunning ingevolge deze Keur te zijn verleend.

Artikel 5.2 Onderhoud aan waterstaatswerken zonder (actuele) legger

1. Voor waterstaatswerken, waarvoor het vaststellen van een legger ingevolge de Waterschapswet is voorgeschreven, maar waarvoor nog geen legger is vastgesteld, is de onderhoudsplicht als volgt, tenzij het onderhoud bij vergunning of projectplan anders is bepaald:
   a. Voor waterkeringen of gedeelten van waterkeringen en ondersteunende kunstwerken met een waterkerende functie berust het gewoon onderhoud bij de eigenaar/gebruiker ervan en het buitengewoon onderhoud bij het waterschap;
   b. Voor een oppervlaktewaterlichaam, en bijbehorende ondersteunende kunstwerken, ten aanzien waarvan registratie in de legger als a-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden volgens artikel 5.3, lid 1, geschiedt het onderhoud door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5;
   c. Voor andere oppervlaktewaterlichamen dan bedoeld in lid 1, sub b, en bijbehorende ondersteunende kunstwerken, berust het gewoon - en buitengewoon onderhoud bij de aangelanden.
2. Voor waterstaatwerken, waarvoor het vaststellen van een legger ingevolge de Waterschapswet is voorgeschreven en die op grond van een projectplan of een vergunning zijn aangelegd of gewijzigd ten opzichte van de legger, geldt, zolang vaststelling van een legger of van een wijziging van de legger niet heeft plaatsgevonden, dat voor de onderhoudsplichten op grond van dit hoofdstuk de ligging, vorm, afmeting en constructie van het waterstaatwerk worden aangehouden, zoals aangegeven in het projectplan of de vergunning. Als geen vergunning is verleend, moet het waterstaatswerk worden onderhouden overeenkomstig de oorspronkelijke vorm en afmetingen.

Artikel 5.3 Overgangsrecht legger

Oppervlaktewaterlichamen

1. Een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan registratie in de legger als a-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, wordt voor de toepassing van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving aangemerkt als a-water.
2. Een oppervlaktewaterlichaam ten aanzien waarvan registratie in de legger als b-water is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, wordt voor de toepassing van deze Keur en de daarop gebaseerde regelgeving aangemerkt als b-water.
3. In de gevallen als bedoeld in het eerste lid gelden de volgende bepalingen:
   a. de beschermingszone is aan weerszijden van het oppervlaktewaterlichaam 5 meter, gemeten uit de insteek;
   b. het onderhoud geschiedt door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5, tenzij bij vergunning of projectplan anders is bepaald.
4. In de gevallen als bedoeld in het tweede lid geschiedt het onderhoud door of vanwege de aangelanden overeenkomstig artikel 2.4 en 2.5, tenzij bij algemene regel, vergunning of projectplan anders is bepaald.
5. Voor oppervlaktewaterlichamen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven en is vastgesteld, maar de begripsbepaling 'onderhoudsstrook' in de leggers voor oppervlaktewaterlichamen Aa en Maas nog niet overeenkomt met de begripsbepaling 'beschermingszone' uit de keur geldt dat de onderhoudsstrook zoals genoemd in die leggers gelijk wordt gesteld aan beschermingszone zoals genoemd in de keur.

Waterkeringen

6. Voor waterkeringen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven, maar nog niet heeft plaatsgevonden, gelden de volgende bepalingen:
   a. De beschermingszone A voor primaire keringen is aan weerszijden van de waterkering 30 meter, gemeten vanuit de teen; beschermingszone B is aan weerszijden van de waterkering van 30 tot 50 meter gemeten vanuit de teen.
   b. De beschermingszone A voor regionale keringen is aan weerszijden van de waterkering 10 meter, gemeten vanuit de teen.
   c. De beschermingszone A voor compartimenteringskeringen is aan weerszijden van de waterkering 5, meter gemeten vanuit de teen.

d. Het profiel van vrije ruimte ligt voor primaire waterkeringen 1 meter boven het in de legger opgenomen leggerprofiel van de waterkering en het maaiveld van beschermingszones A.. Voor regionale keringen ligt het profiel van vrije ruimte 0,5 meter boven het in de legger opgenomen leggerprofiel van de waterkering en het maaiveld van beschermingszones A.
e. Het onderhoud geschiedt door of vanwege het waterschap overeenkomstig artikel 2.2, tenzij bij algemene regel, vergunning of projectplan anders is bepaald.

7. Voor waterkeringen ten aanzien waarvan registratie in de legger is voorgeschreven en is vastgesteld, maar de begripsbepaling nog niet overeenkomt met de begripsbepaling uit deze keur gelden de volgende bepalingen:
   a. De waterkeringszone zoals genoemd in de leggers voor waterkeringen Aa en Maas wordt gelijk gesteld aan het waterstaatswerk, samen met beschermingszone A.
   b. De beschermingszone zoals genoemd in de leggers voor waterkeringen Aa en Maas wordt gelijk gesteld aan beschermingszone B.

Artikel 5.4 Kaart

Voor waterstaatswerken waarvoor krachtens artikel 5.1 van de wet en de in artikel 5.1 en 5.2 van de verordening vaststelling van een legger ingevolge de Waterwet is voorgeschreven, maar waarvoor deze legger nog niet is vastgesteld, zijn de ligging en indien mogelijk vorm, afmetingen en constructie van de betrokken waterstaatswerken, aangegeven op een kaart. Deze kaart wordt vastgesteld door het bestuur.

Artikel 5.5 Intrekking Keur

De Keur waterschap Aa en Maas wordt ingetrokken.

Artikel 5.6 Inwerkingtreding

Deze Keur treedt in werking met ingang van 1 maart 2015

Artikel 5.7 Citeertitel

Deze Keur wordt aangehaald als: de Keur waterschap Aa en Maas 2015.

A. Algemene toelichting

Grondslag van de keur
De keur is een algemene verordening van het waterschap. Op grond van artikel 56 in combinatie met artikel 78 van de Waterschapswet stelt het waterschap verordeningen vast die het nodig oordeelt voor de behartiging van de opgedragen taken. De taken die aan waterschap worden opgedragen betreffen, volgens artikel 1 van de Waterschapswet, de zorg voor het watersysteem en zorg voor het zuiveren van afvalwater en eventueel kunnen nog de zorg voor andere waterstaatsaangelegenheden worden opgedragen, bijvoorbeeld vaarwegbeheer. Naast de Waterschapswet, die de organisatie van de waterschappen regelt, geven de Waterwet en de daarop gebaseerde regelgeving allerlei bepalingen over de inhoud van het waterbeheer, bijvoorbeeld in de vorm van doelstellingen en concrete normen.
De keur van het waterschap is gebaseerd op zowel de Waterschapswet als de Waterwet en de daarop gebaseerde regelgeving in het Waterbesluit, de Waterregeling en de provinciale Waterverordening.

Sinds 2009 staat in de Algemene wet bestuursrecht de lex silencio positivo (lsp). De lsp is de regel die erop neerkomt dat bij overschrijding van de beslistermijn een besluit geacht wordt te zijn genomen van rechtswege. De lsp geldt niet voor watervergunningen. De lsp is van toepassing (1) als dat in een regel bepaald is, of (2) als het gaat om zogenaamde dienstenactiviteiten als bedoeld in de Dienstenwet.
Er is geen regel waarin staat dat de lsp geldt voor watervergunningen. Verder is al in 2008 geconstateerd dat de Keurbepalingen niet zien op dienstenactiviteiten, maar vooral gaan over de ontwikkeling of het gebruik van land en water.

Brabantbreed
De Brabantse waterschappen, Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel, hebben de uniformering van de keur binnen Noord-Brabant voortgezet. Dit met als doel te komen tot een verbeterde klantgerichtheid en een eenduidig regime in Noord-Brabant.

Opbouw van de keur en inhoud op hoofdlijnen
De opbouw van de keur is vergelijkbaar met de opbouw van de Waterwet en de daarop gebaseerde regelgeving.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen
Het eerste hoofdstuk bevat begripsomschrijvingen, waarbij is aangesloten bij de begrippen in de Waterwet en de daarop gebaseerde regelgeving. Deze begrippen zijn opgenomen vanwege de zelfstandige leesbaarheid van de keur. Verder bepaalt hoofdstuk 1 tot wie de bepalingen in de keur zijn gericht.
Het dagelijks bestuur is bevoegd tot het stellen van algemene en nadere regels. Deze regels kunnen een vrijstelling van de vergunningplicht inhouden of vrijstelling van een algeheel verbod op het verrichten van bepaalde handelingen. Daarnaast kan het dagelijks bestuur beleidsregels stellen ten aanzien van zijn vergunningverlenende bevoegdheid.
Bij waterstaatswerken zijn drie verschillende zones te onderscheiden, namelijk het waterstaatswerk zelf, de beschermingszone en het profiel van vrije ruimte. De beschermingszone beschermt het waterstaatswerk en het profiel van vrije ruimte maakt toekomstige verbetering van het waterstaatwerk mogelijk. Het profiel van vrije ruimte kan bij alle waterstaatwerken worden vastgelegd, en niet alleen bij waterkeringen. Vóór vastlegging van dit profiel moet de noodzaak ervan goed onderzocht en onderbouwd worden.
De drie zones worden vastgelegd op de legger, bedoeld in artikel 5.1 van de Waterwet. Deze legger (Waterwet) wordt in de praktijk vaak gecombineerd met de onderhoudslegger (Waterschapswet). De legger op grond van de Waterwet geeft de reikwijdte weer van de verbodsbepalingen uit hoofdstuk 3. Het verbodsregime per zone is in hoofdstuk 3 opgenomen.

Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken
Het tweede hoofdstuk regelt de onderhoudsplichten bij waterstaatswerken. Dit hoofdstuk heeft een belangrijke relatie met de legger op grond van artikel 78 van de Waterschapswet, ook wel onderhoudslegger genoemd. In de onderhoudslegger staan de onderhoudsplichtigen, die aan de onderhoudsplichten uit hoofdstuk 2 moeten voldoen.

Hoofdstuk 3 Handelingen in watersystemen
Hoofdstuk 3 bevat de verbodsbepalingen. Hierin is bepaald voor welke handelingen of activiteiten een vergunning nodig is. Het dagelijks bestuur is bevoegd deze vergunning te verlenen. De verbodsbepalingen zijn vrij algemeen geformuleerd, waarbij zoveel mogelijk is aangesloten bij de verbodsbepalingen uit het Waterbesluit.

Op deze manier zijn de verbodsbepalingen bij regionale wateren, waar de waterschappen beheerder zijn, vergelijkbaar met de verbodsbepalingen bij Rijkswateren, waar Rijkswaterstaat de beheerder is.

Hoofdstuk 4 Toezicht en handhaving
In dit hoofdstuk staan de bepalingen over de aanwijzing van toezichthouders en strafbepalingen.

Hoofdstuk 5 Overgangs- en slotbepalingen
Het laatste hoofdstuk regelt het overgangsrecht voor vergunningen, die voor inwerkingtreding van deze keur zijn verleend. Daarnaast bevat hoofdstuk 5 een bepaling die de voorgaande keur integraal intrekt, een bepaling over de inwerkingtreding en een citeertitel.

B. Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1.1 Begripsomschrijvingen

In de begripsomschrijvingen is zoveel mogelijk aangesloten bij de begripsbepalingen uit artikel 1.1 van de Waterwet.

Het begrip profiel van vrije ruimte (driedimensionaal) kan worden uitgebreid naar alle waterstaatswerken en naar toekomstige waterstaatswerken. Het vastleggen van een profiel van vrije ruimte op de legger moet goed worden onderbouwd, bijvoorbeeld aan de hand van wetenschappelijke rapporten over te verwachten waterstandstijgingen, klimaatscenario's, etc. Daarbij moet het waterschap het belang van een profiel van vrije ruimte met de daarin geldende beperkingen (verbod op het plaatsen of behouden van werken behoudens vergunning) zorgvuldig afwegen tegen de belangen van derden. Ook moeten mogelijke andere instrumenten worden meegenomen in een dergelijke afweging. De door het waterschapsbestuur opgelegde beperkingen in het profiel van vrije ruimte hebben effecten op de mogelijkheden van ruimtelijke ontwikkelingen. In de praktijk zijn soms zogenaamde 'meanderzones' gehanteerd langs beken. Deze meanderzones vallen onder het begrip profiel van vrije ruimte.
De Algemene maatregel van Bestuur (AmvB) behorend bij de Wet ruimtelijke ordening (Wro), ook wel AmvB Ruimte genoemd, bevat voor watersystemen onder andere regels over primaire waterkeringen. Deze regels werken direct door naar bestemmingsplannen en bevatten bijvoorbeeld de verplichting voor de bestemmingsplanwetgever het waterstaatswerk 'primaire waterkering en de bijbehorende beschermingszone' op te nemen in het bestemmingsplan. Voor overige waterstaatswerken in het regionale watersysteem, waar waterschappen de beheerder van zijn, zijn geen regels opgenomen in de AmvB Ruimte. Het is aan de waterschappen de bescherming en toekomstige aanpassing van deze waterstaatswerken goed te regelen. De vastlegging van een profiel van vrije ruimte is hierbij het aangewezen instrument, mits goed onderbouwd en voorzien van een zorgvuldige belangenafweging.

Artikel 1.2
Dit artikel regelt dat iedereen die (mogelijk) gebruik kan maken van een waterstaatswerk of de gronden grenzend aan een waterstaatswerk, kan worden aangesproken op de verplichtingen uit de keur. Iedereen is hierbij voor het geheel verantwoordelijk.

Artikel 1.3
Artikel 1.3 bevat een algemene zorgplicht ten aanzien van het watersysteem. Deze zorgplicht geldt voor een ieder, en een ieder kan op een schending van deze zorgplicht worden aangesproken. Als het handelen of nalaten onmiskenbaar in strijd is met de zorgplicht, kan het bestuur bestuursrechtelijke handhavingsmaatregelen inzetten. Een eventueel opgelegde last moet wel voldoende duidelijk worden omschreven, anders ontstaat er strijd met de rechtszekerheid, zie ook de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (AB RvS) van 10 augustus 2011, 201012817/1/M1.
Lid 1
Dit lid is een algemene zorgplicht ten aanzien van het beheer en onderhoud van de watergangen.
Lid 2
Dit lid is een algemene zorgplicht ten aanzien van een handeling die, of een nalaten dat, inbreuk maakt op het watersysteem.
Lid 3
Dit lid geeft een meldplicht voor een ieder die inbreuk maakt als bedoeld in het eerste en tweede lid. Deze melding is nodig, omdat het waterschap aanwijzingen moet kunnen geven om de maatregelen afdoende te laten uitvoeren en herhaling van de problemen te voorkomen.

Artikel 1.4 Algemene regels, nadere regels, meldplichten, meet- en registratieplichten en maatwerkvoorschriften

Lid 1

Op grond van artikel 1.4 kan het bestuur algemene regels stellen ten aanzien van de gebodsbepalingen in hoofdstuk 2 of de verbodsbepalingen van hoofdstuk 3. Deze algemene regels kunnen ook een vrijstelling van een gebod of verbod inhouden. Het artikel geeft het bestuur ook de mogelijkheid nadere regels te stellen ten aanzien van de onderhoudsverplichtingen in hoofdstuk 2. Het eerste lid biedt het bestuur tevens de grondslag om algemene regels te stellen, welke mede een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit hoofdstuk 3 in kunnen houden. Het bestuur kan bijvoorbeeld nadere eisen stellen aan veekeringen of aan een goede toestand van waterkeringen. Ook kan het bestuur nadere eisen stellen aan het onderhoud van afsluitmiddelen.

Lid 2

Het bestuur kan bepalen dat, bij de inwerkingtreding van een algemene regel, vergunningen na verloop van een bepaalde periode van rechtswege komen te vervallen. De betreffende activiteit wordt dan nog uitsluitend door de algemene regel gereguleerd.

Lid 3

Het bestuur kan ook nadere regels stellen zoals het voorschrijven van een meld-, meet-, registratie- en registratieplicht.

Lid 4

Dit lid biedt het bestuur de mogelijkheid om voor handelingen, die zijn vrijgesteld van de vergunningplicht, zogenaamde maatwerkvoorschriften te stellen. Deze bevoegdheid is onder andere vergelijkbaar met artikel 6.15, lid 3, van het Waterbesluit. Het stellen van deze maatwerkvoorschriften is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht, waartegen (bezwaar en) beroep mogelijk is. De maatwerkvoorschriften richten zich tegen degene die de desbetreffende handeling verricht of gaat verrichten. Bij de toepassing van maatwerk-voorschriften moet het gaan om uitzonderingsgevallen. Als dat niet het geval is, kan de algemene verbodsbepaling blijven bestaan, behoudens vergunning.
De krachtens het vierde lid te stellen maatwerkvoorschriften mogen er niet toe leiden dat de te verrichten handelingen grotendeels of in het geheel geen doorgang kunnen vinden, tenzij die handelingen naar het oordeel van het bestuur ontoelaatbaar nadelige gevolgen hebben voor het watersysteem. De mogelijkheid tot het opstellen van een maatwerkvoorschrift moet genoemd zijn in de algemene regel.

Lid 5

Niet alle regels zijn op alle gebieden van toepassing. Om gebiedsdifferentiatie te kunnen maken, is het nodig gebieden aan te kunnen wijzen op een kaart. Hierbij kan gedacht worden aan keurbeschermingsgebieden, attentiegebieden en overige gebieden. Deze indeling is onder andere nodig in het kader van verdrogingsbestrijding en natuurontwikkeling. In de algemene regels kan verwezen worden naar de gebieden die op deze keurkaarten zijn aangeduid.

Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken

Artikel 2.1 Onderhoudsplicht

In dit artikel wordt algemeen geregeld dat degenen die zijn aangewezen als onderhoudsplichtigen in de legger, verplicht zijn tot het verrichten van gewoon of buitengewoon onderhoud, zoals beschreven is in hoofdstuk 2. Met dit artikel wordt dus de verbinding gelegd tussen de legger en de gebodsbepalingen in hoofdstuk 2. De legger geeft aan wie onderhoudsplichtig is, de gebodsbepalingen geven aan welk onderhoud van deze onderhoudsplichtigen wordt geëist. De legger die hier bedoeld wordt is de zogenaamde onderhoudslegger, bedoeld in artikel 78, tweede lid, Waterschapswet. Vaak wordt deze legger gecombineerd met de legger, bedoeld in artikel 5.1, Waterwet, maar formeel zijn dit twee verschillende leggers.

Artikel 2.2 Gewoon onderhoud aan waterkeringen

Waterkeringen hebben een waterkerende functie. Het gewoon onderhoud is erop gericht dat de waterkering die functie behoudt. In dit kader is in dit artikel bepaald wat de onderhoudsplichtigen van de waterkeringen voor het gewoon onderhoud in ieder geval moeten doen. De opsomming is niet uitputtend.

Bij het verwijderen van schadelijk wild en begroeiingen moet gedacht worden aan dat wild en die beplantingen die aantoonbaar schade toebrengen aan het waterkerend vermogen van de waterkering.
De bestrijding van muskus- en beverratten is uitgezonderd. De zorgplicht ter voorkoming van schade aan waterstaatswerken door muskus- en beverratten berust ingevolge artikel 1, derde lid Waterschapswet bij het waterschap.

Artikel 2.3 Gewoon onderhoud aan oppervlaktewaterlichamen

Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart. Het gewoon onderhoud is erop gericht dat oppervlaktewaterlichamen deze functies behouden. In dit kader is in dit artikel bepaald wat de onderhoudsplichtigen van oppervlaktewaterlichamen voor het gewoon onderhoud in ieder geval moeten doen.

De frequentie van het onderhoud is afhankelijk van de lokale situatie. Het maaien en verwijderen van begroeiing kan daarvoor vaker of minder vaak nodig zijn dan eens per jaar. De oevers en taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken dienen behoorlijk in stand te worden gehouden, voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking de af- en/of aanvoer van water wordt gehinderd.

Artikel 2.4 Gewoon onderhoud aan ondersteunende kunstwerken en werken
Lid 3
Dit lid gebiedt onderhoudsplichtigen, om ondersteunende kunstwerken en werken bij oppervlaktewaterlichamen te onderhouden. Het gaat hier om (kunst)werken die (mede) een waterhuishoudkundige functie hebben, zoals duikers, overkluizingen en stuwen. Deze werken moeten zodanig worden onderhouden dat er aan de functie voor het watersysteem voldaan kan worden.

De verplichting tot het schoonhouden van het doorstroomprofiel van een ondersteunend kunstwerk rust op de onderhoudsplichtige(n) van het oppervlaktewaterlichaam. Begroeiingen en afval moeten worden verwijderd uit oppervlaktewaterlichamen door de in de legger aangewezen onderhoudsplichtigen. Met afval wordt bedoeld voorwerpen, materialen en stoffen die de aan- of afvoer of berging van water belemmeren. En met schadelijke begroeiing wordt bedoeld lang gras, riet, en dergelijke.

Artikel 2.5 Buitengewoon onderhoud aan waterstaatswerken
Dit artikel geeft aan dat buitengewoon onderhoud door onderhoudsplichtigen moet worden gepleegd aan oppervlaktewaterlichamen. Zie ook de toelichting bij artikel 2.3.

Artikel 2.6 Specie- en maaiselberging
Het onderwerken of opruimen van specie en maaisel kan worden gevraagd omdat hierdoor het onderhoud kan worden belemmerd, vanuit het afval afstroming kan plaatsvinden of de stabiliteit van het talud kan verslechteren. Het eventueel terugvallen van specie en maaisel in het water kan de doorstroming belemmeren.

Artikel 2.7 <Vervallen>

Artikel 2.8 Bediening ondersteunende kunstwerken
Dit artikel regelt dat in extreme situaties het waterschap aanwijzing kan geven om de werking van ondersteunende kunstwerken dusdanig aan te passen dat problemen kunnen worden voorkomen.

Hoofdstuk 3. Handelingen in watersystemen

Artikel 3.1 Vergunning oppervlaktewaterlichamen en bijbehorende beschermingszones, ondersteunende kunstwerken en profiel van vrije ruimte.
Lid 1
In artikel 3.1 is in het eerste lid een algemene, ruime verbodsbepaling opgenomen voor handelingen of het laten liggen of staan van werken, vaste substanties of voorwerpen bij oppervlaktewaterlichamen. Het gaat om handelingen die het gebruik van oppervlaktewaterlichamen en de daartoe behorende beschermingszones, en/of profielen van vrije ruimte betreffen door daar werkzaamheden te verrichten, werken te maken of vaste substanties of voorwerpen te storten of te plaatsen.
Bij het verrichten van werkzaamheden of het maken dan wel behouden van werken in, op, onder of over een oppervlaktewaterlichaam en/of een daartoe behorende beschermingszone (in de legger te bepalen) moet worden gedacht aan activiteiten die de zogenaamde bak (waterbodem en taluds), en de ondersteunende kunstwerken raken. Het storten, plaatsen of neerleggen van vaste substanties of voorwerpen in, op, onder of over een oppervlaktewaterlichaam of een daartoe behorende beschermingszone of het daar vervolgens achterlaten van deze substanties of voorwerpen ziet met name toe op de bescherming van de ecologie en op een veilige afvoer van water door oppervlaktewaterlichamen, teneinde wateroverlast en overstroming te voorkomen. Onder de ruime verbodsbepaling in artikel 3.1, eerst lid, vallen onder de zinsnede 'handelingen te verrichten' onder andere: aanleg-, boor-, bouw-, graaf-, demping-, herstel-, onderhoud-, plant- reparatie-, revisie-, sloop-, uitbreiding-, verbouw, herbouw-, wijzigings- en verwijderwerkzaamheden. De eerder vermelde handelingen betreffen handelingen die tot doel hebben verandering te brengen in de staat van waterstaatswerken. Verder ook werkzaamheden die dat niet tot doel hebben, maar waarvan onbedoeld effect is dat verandering wordt gebracht in de staat van die werken. Onder dit verbod valt bijvoorbeeld het dempen van een sloot. Ook valt onder dit verbod het behouden en laten groeien van beplanting op de beschermingszone. Tot slot vallen onder het verbod ook de handelingen van derden waarmee de waterstand op een ander peil wordt gebracht of gehouden dan het peil dat voor het betreffende oppervlaktewaterlichaam door het waterschap is vastgesteld.
Via een vergunning van het bestuur kan van de verbodsbepaling worden afgeweken. Op basis van artikel 1.4 kunnen in algemene regels vrijstellingen worden verleend voor bijvoorbeeld bepaalde categorieën van

handelingen. Deze handelingen zijn dan wel toegestaan zonder vergunning, waarbij eventueel aan bepaalde voorschriften moet worden voldaan.

Lid 3

In het derde lid is bepaald dat in het profiel van vrije ruimte zonder vergunning geen werken mogen worden geplaatst, gewijzigd of behouden. Dit profiel is nodig om toekomstige aanpassingen van waterstaatswerken, in het bijzonder waterkeringen, mogelijk te maken. Met de vastlegging van profielen van vrije ruimte moet het waterstaatsbelang zijn gediend, binnen het kader van de zorg voor het watersysteem en de doelstellingen van de Waterwet. Belangrijk is dat de profielen van vrije ruimte goed worden onderbouwd, bijvoorbeeld aan de hand van wetenschappelijke rapporten over te verwachten waterstandstijgingen, klimaatscenario's, etc. Daarbij moet het waterschapsbestuur het belang van een profiel van vrije ruimte en daarmee het niet kunnen bebouwen van die gronden, zorgvuldig afwegen tegen de belangen van derden.

Artikel 3.2 Vergunning bergingsgebieden

Artikel 3.2 heeft betrekking op alle activiteiten die een negatief effect hebben op de bergingscapaciteit. Het gaat hierbij om grotere ingrepen waarvan redelijkerwijs kan worden vastgesteld dat deze invloed hebben op de bergingscapaciteit zoals het verhogen van het maaiveld, het aanbrengen, wijzigingen of verwijderen van waterkerende constructies en het oprichten of vergroten van bouwwerken.

Artikel 3.3 Vergunning primaire en regionale waterkeringen en bijbehorende beschermingszone A en profiel van vrije ruimte

In artikel 3.3 zijn algemene verbodsbepalingen opgenomen voor primaire en regionale keringen en bijbehorende beschermingszone A en profiel van vrije ruimte. In dit artikel worden bij regionale keringen zogenaamde compartimenteringskeringen uitgezonderd. De verbodsbepalingen hebben betrekking op alle werken die de waterkerende functie in het geding kunnen brengen.

Artikel 3.4 Vergunning compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone, en overige keringen

In artikel 3.4 zijn algemene verbodsbepalingen opgenomen voor compartimenteringskeringen en overige keringen. Compartimenteringskeringen zijn regionale keringen, welke volgens provinciale verordening aangewezen zijn. Overige keringen wijst het waterschap zelf aan. In dit artikel worden verbodsbepalingen gegeven voor het aanbrengen van (bouw)werken in of op het waterstaatswerk. Tevens wordt het verhogen of verlagen van het maaiveld op het waterstaatswerk en beschermingszone zonder vergunning niet toegelaten.

Artikel 3.5 Vergunning beschermingszone B

Aanvullend op artikel 3.3, zijn ook verbodsbepalingen opgenomen voor een aantal activiteiten in beschermingszone B. Het gaat om activiteiten die de waterkerende functie kunnen beïnvloeden, meer specifiek activiteiten die invloed hebben op de afdichtende bodemlagen in deze zone.. Overige activiteiten zijn wel toegestaan.

Artikel 3.6 Verbod versnelde afvoer door verhard oppervlak

De toename van verhard oppervlak leidt tot een zwaardere belasting van het oppervlaktewatersysteem en leidt met regelmaat tot wateroverlast stroomafwaarts. Hetzelfde geldt voor situaties waar het hemelwater aanvankelijk niet op het oppervlaktewaterlichaam tot afvoer werd gebracht, en nu wel (afkoppelen). Dit komt doordat neerslag via het verharde oppervlak sneller wordt afgevoerd naar het oppervlaktewaterlichaam dan wanneer het oppervlak onverhard was gebleven. Er ontstaat dan een afvoergolf die problemen kan veroorzaken. Dit effect wordt versterkt, wanneer er meerdere van deze ingrepen plaatsvinden die leiden tot een toename van het verhard oppervlak dat afwatert op een oppervlaktewaterlichaam (cumulatief effect). Om de zwaardere belasting van het oppervlaktewatersysteem onder normale omstandigheden tegen te gaan is het brengen van hemelwater vanaf verhard oppervlak op het oppervlaktewaterlichaam specifiek vergunningplichtig gesteld.

Artikel 3.7 Water brengen of onttrekken

Artikel 3.7 is een algemene verbodsbepaling voor het brengen van water in of het onttrekken van water aan oppervlaktewaterlichamen. Hiermee wordt zowel het brengen en onttrekken zonder een werk bedoeld als het brengen en onttrekken met een werk. Met andere woorden: onder deze verbodsbepaling valt het afvoeren van water naar en het aanvoeren van water uit oppervlaktewaterlichamen en het lozen op of onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen.

Artikel 3.8 Drainage
Ten behoeve van de taak van het waterschap, de zorg voor het watersysteem, kan het nodig zijn drainage te verbieden behoudens vergunningplicht. Omdat een drainage een grondwaterlichaam beïnvloedt, geldt dit artikel onafhankelijk waar de lozing op plaats vindt. De gemeenten vallen niet onder vergunningplicht bij het treffen van maatregelen op grond van artikelen 3.5 en 3.6 van de Waterwet (afvoer hemelwater en voorkomen grondwateroverlast).

Artikel 3.9 Reikwijdte artikelen grondwater
Dit artikel zorgt voor een duidelijke scheiding tussen de regels in de keur die specifiek gaan over grondwater zoals bedoeld in de Waterwet en andere aspecten die elders in de keur geregeld worden, zoals drainage, zodat er geen ongewenste overlap ontstaat.

Artikel 3.10 Watervergunning onttrekken van grondwater of infiltreren in de bodem
Dit artikel bepaalt dat het onttrekken of infiltreren van grondwater verboden is zonder vergunning van het bestuur, behalve in die gevallen als bedoeld in artikel 6.4 van de Waterwet. Artikel 6.4 van de Waterwet houdt in dat gedeputeerde staten het bevoegd gezag is in de gevallen dat water wordt onttrokken aan een grondwaterlichaam of wordt geïnfiltreerd:
1. ten behoeve van industriële toepassingen, indien de onttrokken hoeveelheid water meer dan 150.000 m^3 per jaar bedraagt;
2. ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening;
3. of bodemenergiesystemen (zoals koude-warmte-opslag).

Artikel 3.11 Melden, meten en registreren grondwateronttrekkingen
Dit artikel heeft specifiek betrekking op de verplichtingen tot het melden en van het doen van opgave van de jaarlijks onttrokken hoeveelheden grondwater of geïnfiltreerd water, die zijn opgenomen in artikel 6.11 van het Waterbesluit. Deze verplichtingen dienen volgens de wetgever verschillende doeleinden. In de eerste plaats wordt door opgave inzicht verschaft in de mate waarin grondwater wordt onttrokken en water in de bodem wordt geïnfiltreerd. Een tweede oogmerk is de controle op naleving van vergunningen en algemene regels. Ten behoeve van het opgeven van jaarlijks onttrokken hoeveelheden grondwater en geïnfiltreerd water kan het bestuur een schriftelijk, dan wel digitaal, formulier vaststellen.

Bij de invoering van de Waterwet heeft de wetgever bewust de regels voor het meten en registeren van grondwateronttrekkingen en –infiltreren zo veel mogelijk landelijk uniform geregeld. Daarbij zijn de mogelijkheden om daarvan decentraal af te wijken ingeperkt ten opzichte van de situatie voor de Waterwet. De wetgever heeft daarmee beoogd de administratieve lasten in het hele land zoveel mogelijk gelijk te trekken en heeft daarom in het Waterbesluit en de Waterregeling uitputtend bepaald wat en hoe er gemeten dient te worden (debietmeter en meetnauwkeurigheid). Het enige wat decentraal wel gereguleerd kan worden, is gevallen aanmerken in welke gevallen de onttrokken/geïnfiltreerde hoeveelheden water niet gemeten en gemeld moeten worden, of voor kortstondige onttrekkingen of infiltreren bepalen dat men juist vaker dan voorgeschreven een opgave moet doen. De hier aangeduide categorieën onttrekkingen waren vanwege hun beperkte aard en omvang al voor de invoering van de Waterwet vrijgesteld van meten en registeren. Voor deze zeer kleine ondiepe onttrekkingen is de registratie immers een zeer zwaar instrument. De te installeren watermeter kan hierbij de kosten van de gehele installatie in sterke mate gaan overtreffen. Om onnodige bestuurlijke lasten en administratieve lasten voor burgers en bedrijven te voorkomen, zijn deze systemen daarom al lange tijd vrijgesteld van de verplichting tot melden, meten en registreren. Dit was in de voorgaande keur en de daarvoor geldende provinciale verordening al opgenomen en wordt thans voortgezet.

Artikel 3.12 Beëindiging
Veel onttrekkingen zijn tijdelijk, zoals saneringen of bronbemaling. In een vergunning kan ook altijd, indien gewenst, een termijn van beëindiging van een onttrekking of het infiltreren worden opgenomen. Met name langdurige en grote onttrekkingen kunnen bij beëindiging een grondwaterstijging tot gevolg hebben die van invloed is op de omgeving. Door de beëindiging te laten melden, krijgt het bestuur de kans om rekening te houden met de veranderende situatie, omdat mogelijk aanpassingen in het waterbeheer nodig zijn om de effecten van de beëindiging op te vangen. De in dit artikel genoemde term 'tijdig' is ter beoordeling van de houder van de inrichting en/of het werk tot onttrekking of infiltreren. Bij grote onttrekkingen of infiltreren zijn de gevolgen van de beëindiging groter en heeft het waterschap langer nodig om hiermee rekening te houden. Het is daarom niet mogelijk een algemene termijn te stellen. Voor veel kleinere onttrekkingen blijkt 4 weken over het algemeen voldoende tijdig te zijn. Voor onttrekkingen die maar kort duren en daarom maar een beperkte invloed hebben, is het wel mogelijk termijnen te stellen.

Artikel 3.13 Algeheel verbod bij bijzondere omstandigheden
In dit artikel worden regels gesteld als zich bijzondere omstandigheden voordoen.
Onder de bedoelde bijzondere omstandigheden vallen in ieder geval:

a. te hoge of te lage waterstanden;
b. gevaar voor overstroming;
c. doorbraak van waterkeringen;
d. aanwezigheid van ijs;
e. verslechtering van de waterkwaliteit;
f. werkzaamheden aan de vaarwegen, havens of de zich hierin bevindende kunstwerken.

Het bestuur kan dan bijvoorbeeld verbieden water af te voeren of water te onttrekken. Er wordt dan afgeweken van de normaal geldende regels, verleende vergunningen of geldende peilbesluiten, welke afwijking tijdelijk is en waarvoor geen vergunning nodig is en ook geen algemene regels gelden. De Waterwet (artikelen 5.28 tot en met 5.31) stelt regels omtrent het gevaar voor waterstaatswerken en beschermingszones. Deze artikelen geven de waterbeheerder ruime bevoegdheden.
In dit artikel wordt bewust niet gesproken over calamiteiten maar over bijzondere situaties. Met calamiteiten worden immers ernstige omstandigheden bedoeld waarvoor dus al bijzondere regelgeving geldt. Er kunnen zich echter ook bijzonder omstandigheden voordoen, die (nog)geen echte calamiteit zijn, maar toch een buitengewoon optreden van de waterbeheerder vragen.

Artikel 3.14 Geen vergunningplicht voor het waterschap

Het waterschap voert als beheerder van het watersysteem vele handelingen aan waterstaatswerken uit. De handelingen die het waterschap daar uitvoert, zijn in het belang van de aan het waterschap opgedragen taken en vallen onder beheer en onderhoud. Daarom geldt voor deze handelingen geen vergunningplicht. Wel heeft het waterschap een vergunning nodig voor handelingen die het waterschap niet als beheerder verricht, maar bijvoorbeeld als eigenaar van grond of gebouwen. Verder heeft het waterschap voor het realiseren van werken of het verrichten van werkzaamheden, waarbij het afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen in het water brengt, een vergunning nodig ingevolge artikel 6.2, eerste lid Waterwet. Uiteraard geldt dat ook voor derden die laatstbedoelde handelingen verrichten. Het waterschap mag dergelijke handelingen niet via de keur reguleren en er dus ook geen vrijstelling voor opnemen.
Voor de aanleg of wijziging van een waterstaatswerk door of vanwege het waterschap, waardoor de leggergegevens wijzigen, moet het waterschap een projectplan (met bezwaar- en beroepsmogelijkheden voor belanghebbenden) ingevolge artikel 5.4 Waterwet vaststellen. Daarmee is een vergunning op grond van de keur niet meer aan de orde.

Hoofdstuk 4. Toezicht en handhaving

Artikel 4.1 Aanwijzing toezichthouders

Onder toezichthouder verstaat de Algemene wet bestuursrecht (Awb) een persoon, bij of krachtens wettelijk voorschrift belast met het houden van toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens enig wettelijk voorschrift (artikel 5.11 Awb). Hieruit vloeit voort dat de toezichthoudende bevoegdheden uit de Awb alleen kunnen worden uitgeoefend door personen die bij of krachtens wettelijk voorschrift als zodanig zijn aangewezen. Dit artikel voorziet in de vereiste wettelijke grondslag voor de aanwijzing van toezichthouders.
Het toezicht wordt primair opgedragen aan daartoe door het bestuur aangewezen ambtenaren. De definitie in de Awb biedt echter ook de mogelijkheid het toezicht op te dragen aan andere personen. Daarbij geldt dat met het toekennen van toezichthoudende bevoegdheden aan personen buiten het overheidsapparaat terughoudend moet worden omgegaan (Memorie van Toelichting Derde tranche Awb, TK 23 700, nr. 3, p. 139). Zie hierover ook de Awb,

Artikel 4.2 Strafbepalingen

Artikel 81 Waterschapswet bepaalt welke maximumstraf op overtreding van de keur kan worden gesteld. Deze strafmogelijkheid moet in de keur zelf worden gepositioneerd. In artikel 4.2 is de maximumstraf opgenomen, namelijk drie maanden hechtenis of een geldboete van de tweede categorie als bedoeld in artikel 23 Wetboek van Strafrecht, al dan niet met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.
Deze strafbepalingen staan los van of naast het bestuursrechtelijke instrumentarium – bestuursdwang en dwangsom – waarover het bestuursorgaan in geval van overtreding kan beschikken.

Hoofdstuk 5. Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 5.1 Vergunningen

In dit artikel is het overgangsrecht opgenomen voor vergunningen, verleend op basis van de voorgaande keur. Als de handelingen zowel op basis van de voorgaande keur als deze, keur vergunningplichtig zijn, en er is een vergunning verleend op basis van de voorgaande keur, dan wordt deze vergunning geacht te zijn verleend op basis van deze keur. Voor nog oudere vergunningen en ontheffingen, die zijn verleend op basis van oudere keuren (van vóór de voorgaande keur) geldt het overgangsrecht van de voorgaande keur (of van nog oudere keuren).

Het tweede lid ziet op handelingen e.d. die rechtmatig zijn verricht voordat deze keur in werking is getreden, bijvoorbeeld handelingen die eerst niet vergunningplichtig waren en dat nu wel zijn geworden.

Artikel 5.2 Onderhoud aan waterstaatswerken zonder (actuele) legger

Het is mogelijk dat het algemeen bestuur op grond van artikel 78, tweede lid, Waterschapswet nog geen legger heeft vastgesteld voor (bepaalde) waterstaatswerken. De onderhoudsplichtigen volgen dan niet uit een onderhoudslegger. Artikel 5.2 voorziet in een vangnet voor deze situatie. Als het onderhoud niet op een andere wijze is geregeld, geldt de onderhoudsplicht zoals opgenomen onder onderdeel a., b. en c.
Onderhoud kan op een andere wijze zijn geregeld in een vergunning, of een projectplan. Als dat het geval is, gaan deze afspraken voor.
Bij overige waterstaatswerken bij onderdeel c. kan worden gedacht aan duikers, overkluizingen, stuwen, etc.
In het tweede lid is een bepaling opgenomen voor de situatie dat via een vergunning of een projectplan een waterstaatswerk is aangelegd of gewijzigd, maar de onderhoudslegger nog niet is aangepast op deze nieuwe situatie. Het heeft uitdrukkelijk de voorkeur de procedure van een vergunning of projectplan te combineren met een leggerwijziging, zodat deze bepaling niet hoeft te worden gebruikt. Zie ook de toelichting bij artikel 3.1, derde lid.
Het gaat om een overgangssituatie als er nog geen legger op grond van de Waterschapswet is en het waterschap het onderhoud wel wil neerleggen bij derden.

Artikel 5.3 Overgangsrecht legger

Oppervlaktewaterlichamen
Indien een oppervlaktewaterlichaam bijvoorbeeld ingevolge een vergunning of projectplan wordt aangelegd en/of gewijzigd, is de legger daarop nog niet aangepast. Om te voorkomen dat dergelijke oppervlaktewaterlichamen tot het moment van registratie in de legger- gedeeltelijk buiten de werkingssfeer van deze Keur zouden vallen, is bepaald dat deze wateren voor de toepassing van deze Keur worden aangemerkt als a-, respectievelijk b-water. Tevens gelden op dat moment voor a-wateren de beschermingszones van 5 meter vanaf de insteek en aan weerszijden van het aangelegde/gewijzigde oppervlaktewaterlichaam.

Waterkeringen
In onderstaand figuur zijn de zones rondom de waterkering schematisch weergegeven. De zonering is vastgelegd in de legger van het waterschap. Dit artikel regelt dat dezelfde zonering geldt indien deze nog niet is vastgelegd in de legger.

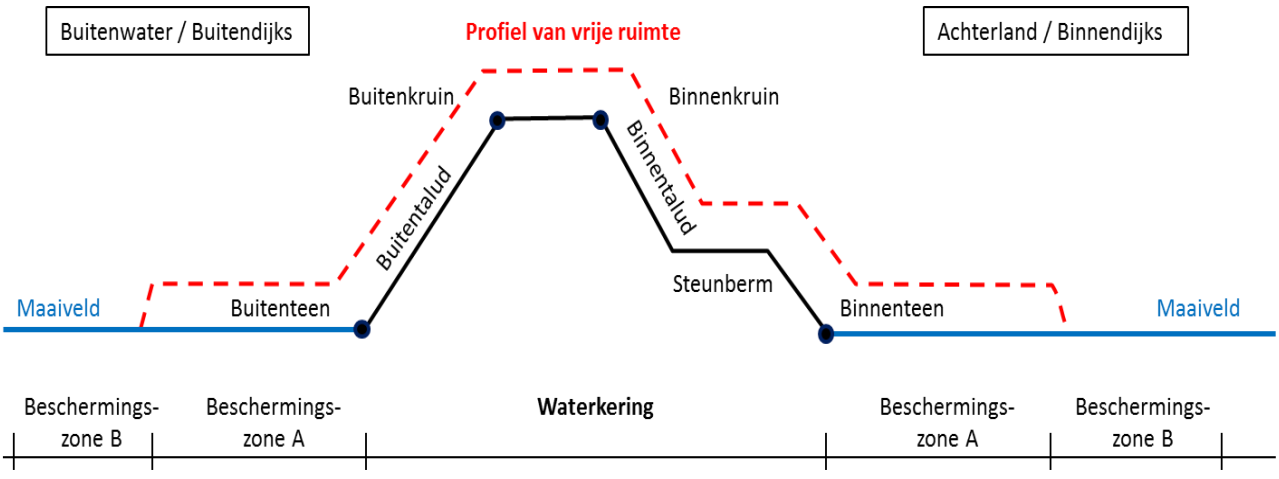

Artikel 5.4 Kaart

In artikel 5.1 van de Waterwet is bepaald dat het waterschap zorgt voor de vaststelling van een legger, waarin is omschreven waaraan waterstaatswerken naar ligging, vorm, afmeting en constructie moeten voldoen. De legger is van belang voor de reikwijdte van de verbods- en beheerbepalingen van de Keur. De Waterwet bepaalt in artikel 5.1 dat bij provinciale verordening vrijstelling verleend kan worden ten aanzien van het in de legger vermelden van vorm, afmeting, constructie en de ligging van waterstaatswerken. Op basis van Verordening water Noord-Brabant zijn de minst belangrijke delen van de oppervlaktewaterlichamen (bijvoorbeeld greppels en oppervlaktewaterlichamen langs wegen die dienen voor de afwatering van die weg)vrijgesteld van opname in de legger.

Voor waterstaatswerken, beschermingszones en profielen van vrije ruimte waarvoor volgens artikel 5.1 Waterwet en de Verordening water Noord-Brabant vaststelling van een legger is voorgeschreven, maar waarvoor vaststelling nog niet heeft plaatsgehad, kan het waterschap de ligging van die werken aangeven op een kaart. In de legenda bij deze kaarten is eveneens opgenomen hoe de onderhoudsstroken, beschermingszones, profielen van vrije ruimte en de zones van de waterkering af te leiden zijn.
Die kaarten geldt niet als een legger, maar als een overgangsregeling.

Zaaknr. : 18.D04590
Barcode : 18IT

BELEIDSREGELS VOOR WATERKERING, WATERKWANTITEIT EN GRONDWATER

Waterschap Aa en Maas
Partiële herziening 2018

Waterschap Aa en Maas
Behoort bij besluit nr. 44560
d.d. 3 december 2018
Het dagelijks bestuur mij bekend,
de dijkgraaf

Inhoud

Inleiding beleidsregels 8
Beleid oppervlaktewater 9
1. Beleidsregel peilafwijkingen in een oppervlaktewaterlichaam, waaronder begrepen onderbemalingen 9
1.1. Kader 9
1.1.1. Keur 9
1.1.2. Begripsbepaling 9
1.1.3. Toepassingsgebied 9
1.2. Doel van de beleidsregel 10
1.3. Motivering van de beleidsregel 10
1.3.1. Algemeen 10
1.3.2. <vervallen> 10
1.3.3. Beschermde gebieden waterhuishouding 10
1.3.4. Attentiegebieden 10
1.3.5. Beperkt beschermde gebieden 10
1.3.6. Beekdalen 10
1.3.7. Wijstgebieden 11
1.4. Toetsingscriteria 11
1.4.1. Algemeen 11
1.4.2. <vervallen> 11
1.4.3. Beschermde gebieden Keur 11
1.4.4. Onderhoud en stabiliteit 12
2. Beleidsregel Plaatsen van lijnvormige obstakels haaks op wateren 13
2.1. Kader 13
2.1.1. Keur 13
2.1.2. Begripsbepaling 13
2.1.3. Toepassingsgebied 13
2.2. Doel van de beleidsregel 13
2.3. Motivering van de beleidsregel 13
2.3.1. Onderhoud 13
2.3.2. Stabiliteit van de oever en constructieve eisen 13
2.3.3. Ecologie 13
2.3.4. <vervallen> 13
2.4. Toetsingscriteria 13
2.4.1. Onderhoud 13
2.4.2. Stabiliteit 14
2.4.3. Constructieve eisen 14
2.4.4. Ecologie/waterkwaliteit 14
2.4.5. <vervallen> 14
3. Beleidsregel Werken en objecten in de watergang en beschermingszone 15
3.1. Kader 15
3.1.1. Keur 15
3.1.2. Begripsbepaling 15
3.1.3. Toepassingsgebied 15
3.2. Doel van de beleidsregel 15
3.3. Motivering van de beleidsregel 15
3.3.1. Algemeen 15
3.3.2. <vervallen> 15
3.3.3. Doorstroming en waterberging 15
3.3.4. Onderhoud 15
3.3.5. Eenvoudig verplaatsbare objecten 15
3.3.6. Stabiliteit 16
3.3.7. Ecologie en waterkwaliteit 16
3.4. Toetsingscriteria 16
3.4.1. Oppervlaktewaterlichaam 16
3.4.2. Beschermingszone 16
3.4.3. Stabiliteit 17
3.4.4. Ecologie/waterkwaliteit 17
3.4.5. <vervallen> 17
4. Beleidsregel Werkzaamheden in bergingsgebieden 18
4.1. Kader 18
4.1.1. Keur 18

4.1.2. Toepassingsgebied 18
4.2. Doel van de beleidsregel 18
4.3. Motivering van de beleidsregel 18
4.3.1. Waterberging 18
4.4. Toetsingscriteria 18
5. Beleidsregel duikers en bruggen 19
5.1. Kader 19
5.1.1. Keur 19
5.1.2. Begripsbepaling 19
5.1.3. Toepassingsgebied 19
5.2. Doel van de beleidsregel 19
5.3. Motivering van de beleidsregel 19
5.3.1. Doorstroming en bergingscapaciteit 19
5.3.2. Onderhoud 19
5.3.3. Stabiliteit 20
5.3.4. Ecologie/overige gebruiksfuncties 20
5.4. Toetsingscriteria 20
5.4.1. Algemeen 20
5.4.2. Doorstroming en waterberging 20
5.4.3. Onderhoud bij a-wateren 21
5.4.4. Waterkeringen 21
5.4.5. Vaarwegen 21
5.4.6. Stabiliteit 21
5.4.7. Ecologie/waterkwaliteit 22
5.4.8. <vervallen> 22
6. Beleidsregel Dempen en graven oppervlaktewaterlichamen 23
6.1. Kader 23
6.1.1. Keur 23
6.1.2. Begripsbepaling 23
6.1.3. Toepassingsgebied 23
6.2. Doel van de beleidsregel 23
6.3. Motivering van de beleidsregel 24
6.3.1. Algemeen 24
6.3.2. <vervallen> 24
6.3.3. Peilbesluitgebieden 24
6.3.4. Beschermde gebieden waterhuishouding 24
6.3.5. Attentiegebieden 24
6.3.6. Beperkt beschermde gebieden 24
6.3.7. Beekdalen 24
6.3.8. Wijstgebieden 25
6.3.9. Onderhoud 25
6.3.10. Stabiliteit 25
6.3.11. Ecologie 25
6.4. Toetsingscriteria 25
6.4.1. Dempen 25
6.4.2. Graven/vergroten 25
6.4.3. Ecologie 26
6.4.4. <vervallen> 26
7. Beleidsregel Kabels en leidingen oppervlaktewaterlichamen 27
7.1. Kader 27
7.1.1. Keur 27
7.1.2. Begripsbepaling 27
7.1.3. Toepassingsgebied 27
7.2. Doel van de beleidsregel 27
7.3. Motivering van de beleidsregel 27
7.3.1. Algemeen 27
7.3.2. Doorstroming 27
7.3.3. Onderhoud 27
7.3.4. Stabiliteit 28
7.3.5. Ecologie en profiel van vrije ruimte 28
7.4. Toetsingscriteria 28
7.4.1. Algemeen 28
7.4.2. Normen 28
7.4.3. Doorstroming/stabiliteit 28

8. Beleidsregel Oeverbeschermende voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen 29
8.1. Kader 29
8.1.1. Keur 29
8.1.2. Begripsbepaling 29
8.1.3. Toepassingsgebied 29
8.2. Doel van de beleidsregel 29
8.3. Motivering van de beleidsregel 29
8.3.1. Algemeen 29
8.3.2. Aanpassen van het profiel 29
8.3.3. Onderhoud 29
8.3.4. Stabiliteit 30
8.3.5. Ecologie 30
8.3.6. <vervallen> 30
8.4. Toetsingscriteria 30
8.4.1. <vervallen> 30
8.4.2. Ecologie 30
9. Beleidsregel Onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam 31
9.1. Kader 31
9.1.1. Keur 31
9.1.2. Toepassingsgebied 31
9.2. Doel en motivering van de beleidsregel 31
9.3. Toetsingscriterium van de beleidsregel 31
10. Beleidsregel Aanpassen maaiveld 32
10.1. Kader 32
10.1.1. Keur 32
10.1.2. Toepassingsgebied 32
10.2. Doel van de beleidsregel 32
10.3. Motivering van de beleidsregel 32
10.3.1. Stabiliteit 32
10.3.2. Onderhoud 32
10.3.3. <vervallen> 32
10.4. Toetsingscriteria 32
10.4.1. Stabiliteit en oeverbescherming 32
10.4.2. Onderhoud 33
10.4.3. <vervallen> 33
11. Beleidsregel Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken 34
11.1. Kader 34
11.1.1. Keur 34
11.1.2. Begripsbepaling 34
11.1.3. Toepassingsgebied 34
11.2. Doel van de beleidsregel 34
11.3. Motivering van de beleidsregel 34
11.3.1. <vervallen> 35
11.4. Toetsingscriteria 35
11.4.1. Onderhoud bij a-wateren 35
11.4.2. Ecologie 35
11.4.3. Vaarwegen 35
11.4.4. <vervallen> 35
11.4.5. Doorstroming 35
12. Beleidsregel Water brengen in een oppervlaktewaterlichaam 36
12.1. Kader 36
12.1.1. Keur 36
12.1.2. Toepassingsgebied 36
12.2. Doel en motivering van de beleidsregel 36
12.3. Toetsingscriteria van de beleidsregel 36
13. Beleidsregel Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak 37
13.1 Kader 37
13.1.1 Keur 37
13.1.2 Begripsbepaling 37
13.1.3 Toepassingsgebied 37
13.2 Doel van de beleidsregel 37
13.3 Motivering van de beleidsregel 38
13.3.1 Hydrologisch neutraal ontwikkelen 38
13.3.2 Trits vasthouden-bergen-afvoeren 38

13.3.3 Optimale inpassing/integrale afweging 38
13.3.4 Waterhuishoudkundig onderzoek 39
13.3.5 Noodoverloopconstructie 39
13.3.6 Glastuinbouw en pot- en containerteelt 39
13.4 Toetsingscriteria 39
13.4.1 Waterhuishoudkundig (model)onderzoek 39
13.4.2 Bepalen omvang compensatie 39
13.4.3 Voorzieningen 39
13.4.4 Versnelde afvoer 39
14. Beleidsregel Drainage 41
14.1. Kader 41
14.1.1. Keur 41
14.1.2. Begripsbepaling 41
14.1.3. Toepassingsgebied 42
14.2. Doel van de beleidsregel 42
14.3. Motivering van de beleidsregel 42
14.3.1. Algemeen 42
14.3.2. De beschermde gebieden keur 42
14.3.3. Peilgestuurde drainage 43
14.4. Toetsingscriteria 44
14.4.1. Algemeen 44
14.4.2. Beschermde gebieden Waterhuishouding 44
14.4.3. Attentiegebieden 45
14.4.4. Beperkt beschermde gebieden 45
14.4.5. Beekdalen 45
14.4.6. Wijstgebieden 45
14A. Beleidsregel profiel van vrije ruimte bij oppervlaktewaterlichamen 46
14A.1 Kader 46
14A.1.2 Begripsbepaling 46
14A.1.3 Toepassingsgebied 46
14A.2 Doel van de beleidsregel 46
14A.3 Motivering van de beleidsregel 46
14A.3.1 Algemeen 46
14A.3.2 <vervallen> 47
14A.4 Toetsingscriteria 47
14A.4.1 Algemeen 47
14A.4.2 <vervallen> 47
Beleid Keringen 48
15. Algemene Toetsingscriteria Waterkeringen 48
15.1. Kader 48
15.2. Toetsingscriteria 50
15.2.1. Geen waterkeringtechnische verweving tussen verschillende functies waterkering 50
15.2.2. Voldoen aan vastgestelde normen 50
15.2.3. Beheer en onderhoud moeten op een doelmatige wijze mogelijk blijven 50
15.2.4. Profiel van vrije ruimte voor toekomstige uitbreiding van waterkering 50
15.2.5. Ontgraven en ophogen 51
15.2.6. Beperking werkzaamheden in het gesloten seizoen / situaties met hoge waterstanden 51
15.2.7. Gebruik van de waterkering gaat niet ten koste van de kwaliteit van de grasmat 52
15.2.8. Veiligheid tegen explosies 52
16. Beleidsregel Kabels en leidingen waterkeringen 53
16.1. Kader 53
16.1.1. Keur 53
16.1.2. Begripsbepaling 53
16.1.3. Toepassingsgebied 53
16.2. Doel van de beleidsregel 54
16.3. Motivering van de beleidsregel 54
16.3.1. Waterkerende functie 54
16.3.2. Drainage 54
16.4. Toetsingscriteria 54
16.4.1. Kabels en leidingen 54
16.4.2. Drainage 55
17. Beleidsregel Bouwwerken waterkeringen 56
17.1. Kader 56
17.1.1. Keur 56

17.1.2. Begripsbepaling 56
17.1.3. Toepassingsgebied 57
17.2. Doel van de beleidsregel 57
17.3. Motivering van de beleidsregel 57
17.3.1. Bouwwerken in profiel van vrije ruimte 57
17.3.2. Bouwwerken in beschermingszone A 57
17.3.3. Verbetering bestaande situatie 57
17.3.4. Overhoogte in bestaand bebouwd gebied 57
17.3.5. Lintbebouwing 58
17.3.6. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken 58
17.3.7. Bouwwerken in beschermingszone B 58
17.4. Toetsingscriteria 58
17.4.1. Bouwwerken algemeen 58
17.4.2. Nieuwbouw bouwwerk 58
17.4.3. Herbouw bouwwerk 58
17.4.4. Uitbreiding bouwwerk 59
17.4.5. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken 59
17.4.6. Verbetering bestaande situatie 59
17.4.7. Bouwwerken in lintbebouwing 59
17.4.8. Bouwwerken in bestaand bebouwd gebied met overhoogte 59
17.4.9. Bouwwerken in beschermingszone B 59
18. Beleidsregel Wegen, parkeerplaatsen en perceelsontsluitingen waterkeringen 60
18.1. Kader 60
18.1.1. Keur 60
18.1.2. Toepassingsgebied 60
18.2. Doel van de beleidsregel 60
18.3. Motivering van de beleidsregel 60
18.3.1. Waterkerende functie 60
18.3.2. Beheer en onderhoud 60
18.4. Toetsingscriteria 60
18.4.1. Algemeen 60
18.4.2. Perceelsontsluitingen 61
18.4.3. Parkeerplaatsen 61
18.4.4. Wegen 61
19. Beleidsregel Grondmechanisch onderzoek waterkeringen 62
19.1. Kader 62
19.1.1. Keur 62
19.1.2. Toepassingsgebied 62
19.2. Doel van de beleidsregel 62
19.3. Motivering van de beleidsregel 62
19.4. Toetsingscriteria 62
19.4.1. Sonderingen, boringen en (peil)buizen voor grond- en grondwateronderzoek. 62
19.4.2. Overige onderzoeken 63
20. Beleidsregel bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen bij waterkeringen 64
20.1. Kader 64
20.1.1. Keur 64
20.1.2. Begripsbepaling 64
20.1.3. Toepassingsgebied 64
20.2. Doel van de beleidsregel 64
20.3. Motivering van de beleidsregel 64
20.4. Toetsingscriteria 64
20.4.1. Algemeen 64
20.4.2. Plaats van de boringen 65
20.4.3. Boren en afdichten 65
20.4.4. Aanvullende criteria voor open systemen 65
20.4.5. Ondiepe grondwateronttrekkingen 65
21. Beleidsregel beplanting waterkeringen 66
21.1. Kader 66
21.1.1. Keur 66
21.1.2. Begripsbepaling 66
21.1.3. Toepassingsgebied 66
21.2. Doel van de beleidsregel 66
21.3. Motivering van de beleidsregel 66
21.3.1. Waterkerende functie 66

21.3.2. Beheer en onderhoud 66
21.4. Toetsingscriteria 67
21.4.1. Bestaande bomen en struiken 67
21.4.2. Nieuwe bomen en struiken 67
21.4.3. Herplanten van bomen en struiken 67
21.4.4. Onderhoud van bomen en struiken 67
21.4.5. Inspectie van bomen 67
Beleid Grondwater 68
22. Beleidsregel Grondwater 68
22.1. Kader 68
22.2. Algemeen beleid voor alle activiteiten 68
22.3. Vergunningenbeleid voor industriële onttrekkingen kleiner dan 150.000 m3 per jaar 70
22.4. Vergunningenbeleid voor agrarische beregening 70
22.5. Vergunningenbeleid voor bronbemalingen, grondwater- en bodemsaneringen, etc. 73
22.6. Vergunningenbeleid kleine onttrekkingen 73
22.7. Vergunningenbeleid voor onttrekkingen voor stofbestrijding 73
22.8. Vergunningenbeleid voor parken en openbaar groen, golfbanen/recreatie en sportvelden 74
22.9. Vergunningenbeleid voor brandblusvoorzieningen 74
22.10. Overgangsbeleid 74

Inleiding beleidsregels

1. Keur
Het waterschap is bevoegd om nadere regels te stellen aan activiteiten en handelingen die mogelijk een nadelig effect hebben op het watersysteem. Dit met als doel het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste. Betreffende regels zijn in de Keur vastgelegd met een aantal gebods- en verbodsbepalingen. De Keur is een verordening van het waterschap vastgesteld door het algemeen bestuur en heeft betrekking op het waterkeringsbeheer en het waterkwantiteitsbeheer.

2. Algemene regels
Veel voorkomende werkzaamheden die onder voorwaarden kunnen worden toegestaan, reguleert het waterschap zoveel mogelijk via algemene regels. Hiermee worden tijdrovende en onnodige vergunningprocedures voorkomen.

3. Beleidsregels
Daar waar niet aan de algemene regels kan worden voldaan, bestaat de mogelijkheid een vergunning voor de werkzaamheden aan te vragen. Als het gevraagde vergunbaar is, kunnen nadere regels aan de wijze van uitvoering en onderhoud worden gesteld. Het waterschap hanteert beleidsregels om op eenduidige wijze te kunnen bepalen of en hoe een activiteit of handeling kan worden vergund. Het doel van deze beleidsregels is aan te geven hoe het dagelijks bestuur van het waterschap omgaat met zijn bevoegdheid om vergunning te verlenen van de gebods- en verbodsbepalingen die in de Keur zijn opgenomen. Deze beleidsregels voorkomen dat bij het in behandeling nemen van een aanvraag voor een vergunning ieder keer een volledige belangenafweging moet worden gemaakt. Deze beleidsregels geven de algemeen te volgen lijn aan. In individuele gevallen kan het noodzakelijk zijn om toch af te wijken van de beleidsregels. Bijvoorbeeld als dit zou leiden tot onredelijke situaties of dit zou kunnen leiden tot een ongewenste waterhuishoudkundige situatie. Het dagelijks bestuur van het waterschap blijft daarom altijd bevoegd in het individuele geval gemotiveerd af te wijken van de beleidsregels. In deze beleidsregels zijn de uitgangspunten voor het al dan niet verlenen van een vergunning nader uitgewerkt, en ze vormen dan ook het toetsingskader bij vergunningverlening. Ook kunnen andere (separate) beleidsregels van het waterschap aan de orde zijn als toetsingskader.

4. Relatie tot andere wet- en regelgeving
In de Waterschapswet (artikel 56) is bepaald dat het waterschapsbestuur bevoegd is tot regeling en bestuur ter behartiging van de taken die het waterschap zijn opgedragen. Dit betekent dat het waterschapsbestuur een autonome bevoegdheid heeft tot het stellen van regels. Dergelijke regels zijn onder andere vastgelegd in de Keur. Echter waterkwaliteitsaspecten zijn geregeld in landelijke wet- en regelgeving, zoals bijvoorbeeld de Waterwet, het Activiteitenbesluit milieubeheer en het Besluit lozen buiten inrichtingen. Ook deze en andere wet- en regelgeving kunnen aan de orde zijn. Vastgestelde ecologische functies zijn aangegeven in het Water Beheerplan en het Provinciaal Milieu- en waterplan.

5. Uitleg opbouw beleid
Alle toetsingscriteria zijn cumulatief, tenzij een of-bepaling is opgenomen.

6. Geen toestemming eigenaar?; geen vergunning
Een duiker in een a-water van het waterschap. Een vlonder op het talud van de gemeente. Dat zijn enkele voorbeelden van aanvragen waarbij eigendommen van anderen dan de aanvrager betrokken zijn.
Als de toestemming van de eigenaar een bijlage is bij de aanvraag is het duidelijk dat de eigenaar betrokken is bij de aanvraag en dat deze geen bezwaren heeft. Het is ook duidelijk dat de aanvrager belanghebbende is. Zonder toestemming van de eigenaar geldt dat de aanvrager geen belanghebbende is en is geen sprake van een aanvraag. Een aanvraag is namelijk een verzoek van een belanghebbende om een besluit te nemen. De aanvrager van een watervergunning is aan zet om afstemming te zoeken met de omgeving en overeenstemming te bereiken met betrokken eigena(a)r(en).

Beleid oppervlaktewater

1. Beleidsregel peilafwijkingen in een oppervlaktewaterlichaam, waaronder begrepen onderbemalingen

1.1. Kader

1.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid van de keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.
Daarnaast is het op grond van artikel 3.1, tweede lid verboden zonder vergunning een oppervlaktewaterlichaam of ondersteunend kunstwerk aan te leggen.
Hieronder wordt ook verstaan het wijzigen van het waterpeil in een oppervlaktewaterlichaam door middel van een werk; daaronder begrepen de onderbemaling.

1.1.2. Begripsbepaling

Onderbemaling: Bij onderbemaling kan worden gedacht aan het afdammen van watervoerende wateren en het plaatsen van een pomp. De reden om een onderbemaling in te stellen is meestal om het land geschikt te maken voor gebruik door de drooglegging te vergroten. Daarnaast valt te denken aan onderbemalingen ten behoeve van een specifieke agrarische functie. Een peilverhoging in landelijk gebied gebeurt meestal om natuurwaarden, archeologische of cultuurhistorische waarden te beschermen. In het stedelijk gebied wordt het peil meestal veranderd om de bebouwing te beschermen.

Beschermde gebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. De beschermde gebieden zijn overgenomen uit de Provinciale Verordening water Noord Brabant. Hieronder valt het Natuurnetwerk Brabant (Natuurnetwerk Brabant is onderdeel van Natuurnetwerk Nederland, voorheen de ecologische hoofdstructuur) (NNB - opgevuld), inclusief de ecologische verbindingszones (EVZ).

Attentiegebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Bij de attentiegebieden gaat het om beschermingsgebieden van gemiddeld 500 meter rond de zogenaamde "natte natuurparels". Rond de Groote Peel is de 2 kilometerzone uit het aanwijzingsbesluit van de minister van LNV op grond van de Natuurbeschermingswet als beschermingsgebied overgenomen. De begrenzing is overgenomen uit de Provinciale Verordening Water.

Beperkt Beschermde Gebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Het betreft gebieden waar een beperkte waterhuishoudkundige bescherming wordt nagestreefd. Bij de nadere uitwerking van de gebiedsaanduiding is nadrukkelijk rekening gehouden met de externe werking (art. 6 Richtlijn 92/43/EEG) ingevolge de Habitatrichtlijn voor met name de gebieden die gelegen zijn in Vlaanderen direct aan de Rijksgrenzen.

Beekdalen: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. De beekdalen betreffen kwelgebieden in de AHS die hydrologisch gezien tot de meest waardevolle gebieden van het beheergebied van het waterschap gerekend kunnen worden.

Wijstgronden: Gronden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Het betreft een uniek geohydrologisch verschijnsel dat zich langs de Peelrandbreuk voordoet. De Peelrandbreuk vormt de overgang tussen de zakkende gronden (slenk) en stijgende gronden (horst) in Oost Brabant. Langs de breuklijn schuren de gronden langs elkaar waardoor deze slecht doorlatend wordt voor grondwater. Het verschijnsel dat de grondwaterstand op de hoger gelegen horst duidelijk hoger ligt dan in de lager gelegen slenk, wordt als wijst getypeerd. Wijstgronden zijn de gebieden waar dit verschijnsel duidelijk zichtbaar is. Deze gebieden zijn overgenomen uit het Provinciaal Milieu- en Waterplan.

1.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen van voorzieningen of activiteiten die peilafwijkingen tot gevolg hebben in alle a-wateren en het verwijderen van peilregulerende werken in b-wateren en c-wateren in beschermde gebieden keur. Bij voorzieningen die peilafwijkingen tot gevolg hebben kan gedacht worden aan stuwen, gemalen en dammen en inlaten van water.

1.2. Doel van de beleidsregel

In het geval van voorzieningen die peilafwijkingen tot gevolg hebben wordt het waterpeil en dus ook het watersysteem beïnvloed. Zo kan er een versnippering van het waterbeheer optreden, evenals een vermindering van het bergend vermogen. Voorkomen moet worden dat het watersysteem dusdanig negatief wordt beïnvloed dat het niet meer optimaal functioneert of dat de vastgelegde gebruiksfunctie (inclusief de ecologische) wordt geschaad. Voor de beschermde gebieden keur wordt een waterhuishoudkundige bescherming voorgestaan gericht op het, bij voorkeur, verbeteren van de condities voor de natuur of op verbetering van de landbouwkundige condities maar minimaal stand-still.

1.3. Motivering van de beleidsregel

1.3.1. Algemeen

Uitgangspunt van deze beleidsregel is dat peilafwijkingen geen nadelige effecten hebben voor het omliggende gebied. Het vastgestelde peil moet immers niet worden aangetast.

Bij het vaststellen van een peilbesluit en streefpeilen is zorgvuldig gekeken welke peilen het beste gehandhaafd kunnen worden binnen een gebied. Hierbij is een afweging gemaakt tussen de diverse belangen. Vergunningen tot peilafwijkingen dienen uitsluitend een specifiek doel, waarvan hertoetsing moet plaatsvinden bij het vaststellen van een nieuw peilbesluit of streefpeil. Daarom worden alleen tijdelijke vergunningen verleend voor de looptijd van het vigerende peilbesluit tot het einde van de geldigheidsterm ijn van dit peilbesluit. Hetzelfde geldt voor vergunningen voor kunstwerken in streefpeilgebieden.

1.3.2. <vervallen>

1.3.3. Beschermde gebieden

Door aanpassing van het watersysteem in het verleden zijn veel natte natuurgebieden in Brabant verdroogd. Het Rijk heeft in 2008 een lijst vastgesteld van gebieden die met voorrang moeten worden hersteld. Binnen Brabant zijn deze gebieden bekend als natte natuurparels. Een aantal hiervan is aangemerkt als Natura 2000 gebied. Binnen het Natuurnetwerk Brabant dienen waterhuishoudkundige maatregelen in het teken van verdrogingsbestrijding te staan.
In inrichtingsplannen en beheerplannen (GGOR) zijn de natuurdoelen en de inrichting en beheermaatregelen ter realisatie en bescherming van deze doelen opgenomen. Deze plannen worden benut bij het beoordelen van werkzaamheden van derden.

Gewerkt wordt aan een verbetering van de hydrologische situatie voor de natuur. Heeft een activiteit een hydrologisch effect en is er daarbij sprake van een positief effect op de wezenlijke kenmerken van de natuur dan kan een individuele ingreep in beginsel plaatsvinden indien deze onderdeel uitmaakt van een combinatie van plannen, projecten of handelingen die cumulatief per saldo tot een kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het NNB en/of de Natura 2000 leidt ("nee tenzij").

1.3.4. Attentiegebieden

De attentiegebieden vormen de buffer tussen de natte natuurparels en hun omgeving. Binnen deze zones dienen hydrologische verschillen tussen natte natuurparels en omgeving opgevangen te worden. De attentiegebieden zijn in eerste instantie gericht op bescherming van de hydrologisch toestand binnen de natte natuurparels. Daarnaast kunnen in deze gebieden, waar nodig, compenserende maatregelen worden getroffen om uitstralingseffecten vanuit de natte natuurparels naar de omgeving te voorkomen. Het totaal aan maatregelen wordt tenminste getoetst op stand-still op de rand van de natte natuurparel. Bij voorkeur heeft het totaal aan maatregelen binnen deze zone een positief effect op de gewenste natuurontwikkeling binnen de beschermde gebieden.

1.3.5. Beperkt beschermde gebieden

De beperkt beschermde gebieden vormen de buffer tussen de Habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen en hun omgeving in Nederland. Binnen deze zones dienen hydrologische verschillen tussen Habitatrichtlijngebieden en omgeving opgevangen te worden. De beperkt beschermde gebieden zijn in eerste instantie gericht op bescherming van de hydrologisch toestand binnen de gebieden in Vlaanderen. Het totaal aan maatregelen wordt tenminste getoetst op stand-still overeenkomstig de werkwijze in attentiegebieden.

1.3.6. Beekdalen

De beekdalen zijn gebieden in de AHS die hydrologisch erg gevoelig zijn. Om de natuur, kenmerkend voor deze gebieden, te beschermen wordt een zelfde beschermingsregime gehanteerd als bij de Beschermde gebieden.

1.3.7. Wijstgronden

In een intentieverklaring (2007) tussen provincie, waterschap, gemeenten, belangenorganisaties en terreinbeheerders zijn afspraken gemaakt om vijf wijstgebieden te herstellen. In het WBP 2010 – 2015 is opgenomen dat het waterschap het wijstverschijnsel in deze gebieden beschermt door activiteiten van derden te reguleren.
Alle activiteiten die het wijstverschijnsel aantasten dienen te worden vermeden. Zoals het doorsnijden van de breuklijn of het treffen van voorzieningen om de grondwaterstand structureel te verlagen.

1.4. Toetsingscriteria

1.4.1. Algemeen

Uitgangspunt bij de beleidsregel peilafwijkingen is dat er geen nadelige effecten ontstaan voor het omliggende gebied. Peilafwijkingen mogen daarom geen ontoelaatbare gevolgen hebben voor:

1. de versnippering van het watersysteem, waarbij de onderlinge samenhang van het systeem minder goed te beheren is, zowel voor waterkwantiteit als voor waterkwaliteit;
2. de bergingscapaciteit van het watersysteem;
3. de kwel en verzilting ten gevolge van de opwaartse druk van het grondwater bij peilverlagingen in het oppervlaktewater;
4. schade aan gebouwen, infrastructuur, waterkeringen en doelstellingen van specifieke waterhuishoudkundige functies;
5. toename van (ongelijkmatige) bodemdaling in het veengebied;
6. landschappelijke-, natuur- en cultuurhistorische waarden.

Hierbij wordt bij de vergunningverlening gekeken naar (technische) mogelijkheden om de invloed op het vastgestelde peil en de ecologische doelstellingen (zoals het vrij migreren van vissen) van het oppervlaktewaterlichaam zoveel als mogelijk te beperken. De gevolgen ten aanzien van afwenteling van wateroverlast en beperking van bergingscapaciteit moeten volledig te ondervangen zijn door het stellen van voorschriften.
Een voorbeeld hiervan is het toepassen van horizontale drainage in combinatie met een centrale afvoerpomp naar het oppervlaktewaterlichaam in plaats van een onderbemaling in een oppervlaktewaterlichaam. Bij drainage wordt de grondwaterstand op perceelniveau aangepast, maar verandert het vastgestelde peil in het oppervlaktewaterlichaam nauwelijks. Een peilverandering kan wel optreden als water vanuit het oppervlaktewater in drainagesystemen wordt ingelaten, met name bij gestuurde systemen.

1.4.2. <vervallen>

1.4.3. Beschermde gebieden Keur

1. *Beschermde gebieden en beekdalen*
   Peilafwijkingen die een structureel hydrologisch negatief effect hebben op de natuur gerichte waterhuishouding zijn niet toegestaan. Peilafwijkingen die de waterhuishouding structureel aantasten kunnen alleen worden toegestaan als het hydrologisch negatief effect volledig wordt gecompenseerd. Ook indien de ingreep een gewenst effect heeft op de natuurfuncties, al is het doel van de ingreep niet primair op natuur gericht, dan kan de ingreep onder voorwaarden worden toegestaan.

   De vastgestelde GGOR visies dan wel -plan voor Natura 2000 gebieden en/of natte natuurparels gelden als toetsingskader. Daar waar deze nog niet zijn vastgesteld geldt een stand-stil met betrekking tot op moment van de aanvraag gehanteerde peilen. Als de effecten van peilafwijkingen negatief zijn, zal de vergunning geweigerd worden of zullen er voorwaarden aan de vergunning worden gesteld.
   De compensatie door aanvullende maatregelen wordt beoordeeld door het waterschap.
   In specifieke gebieden binnen het NNB en oppervlaktewaterlichamen met bijzondere natuurwaarde kan een peilafwijking onaanvaardbare gevolgen hebben voor het ecologische systeem. Dat kan reden zijn voor het weigeren van een vergunning of het eisen van extra (compenserende) maatregelen.

2. *Attentiegebieden*
   Peilafwijkingen mogen geen structureel hydrologisch negatief effect hebben op de waterhuishouding in natte natuurparels. Peilafwijkingen die de gewenste waterhuishouding structureel aantasten kunnen alleen worden toegestaan indien het negatief effect volledig wordt gecompenseerd. Het effect van de peilafwijking wordt getoetst op de rand van de natte natuurparel.
   De compensatie door aanvullende maatregelen wordt beoordeeld door het waterschap.

3. *Beperkt beschermde gebieden*
   Peilafwijkingen mogen geen structureel hydrologisch negatief effect hebben op de waterhuishouding in habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen. Peilafwijkingen die de gewenste waterhuishouding structureel aantasten kunnen alleen worden toegestaan indien het negatief effect volledig wordt gecompenseerd. Het effect van de peilafwijking wordt getoetst op de rand van het habitatrichtlijngebied.
   De compensatie door aanvullende maatregelen wordt beoordeeld door het waterschap.

4. Wijstgronden
   a. Activiteiten die tot een structurele daling van de grondwaterstand leiden, kunnen slechts worden toegestaan wanneer het negatieve effect op het wijstverschijnsel volledig kan worden gecompenseerd door aanvullende maatregelen.
   b. Activiteiten die tot een structureel grotere afstand leiden tussen maaiveld hoogte en grondwaterstand kunnen slechts worden toegestaan wanneer het negatieve effect op het wijstverschijnsel volledig kan worden gecompenseerd door aanvullende maatregelen.
   c. Het initiatief voor de aanvullende maatregelen ligt bij de aanvrager waarvan de hydrologische effectiviteit van de aanvullende maatregelen door het waterschap wordt beoordeeld.

1.4.4. Onderhoud en stabiliteit

De wijziging van het peil mag geen negatieve gevolgen hebben voor de wijze van het onderhoud van bestaande werken, of de watergang, of voor de stabiliteit van de taluds van de watergang en stabiliteit van de waterkering.

2. Beleidsregel Plaatsen van lijnvormige obstakels haaks op wateren

2.1. Kader

2.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid van de keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven

2.1.2. Begripsbepaling

Lijnvormig obstakel haaks op de watergang: een object dat over het algemeen ten doel heeft een terrein af te sluiten of af te schermen.

2.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op lijnvormige obstakels haaks op de waterloop in de beschermingszone. Voor veekeringen bestaat een algemene regel. De beleidsregel geldt niet voor de veekeringen die onder die algemene regel vallen.

2.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van wateren als onderdeel van het totale watersysteem. In het geval van lijnvormige obstakels haaks op wateren gaat het er met name om dat er voldoende ruimte overblijft voor doelmatig onderhoud aan de wateren, dat de stabiliteit van de oever wordt gewaarborgd en dat het ecologisch functioneren wordt gewaarborgd..

2.3. Motivering van de beleidsregel

2.3.1. Onderhoud

Langs a-wateren ligt een beschermingszone zoals vastgelegd in de legger. Deze beschermingszones hebben tot doel dat doelmatig onderhoud met groot materieel door het waterschap kan worden uitgevoerd. De wijze van het uitvoeren van onderhoud wordt beheerst door de (beleids)regels van het waterschap. Het is niet de bedoeling om de wijze van uitvoering van onderhoud aan te passen aan individuele gevallen. Het plaatsen van een lijnvormig obstakel haaks op de waterloop binnen de beschermingszone heeft dan ook tot gevolg dat het onderhoud vanaf de betreffende zijde van het water wordt belemmerd. De vraag of doelmatig onderhoud kan worden uitgevoerd is dan ook bepalend voor het al dan niet verlenen van een watervergunning.

2.3.2. Stabiliteit van de oever en constructieve eisen

Een lijnvormig obstakel haaks op de waterloop kan een vrij zware constructie zijn. Voorkomen moet worden dat het profiel van een water wordt aangetast.

2.3.3. Ecologie

Het plaatsen van een lijnvormig obstakel haaks op de waterloop al dan niet binnen de beschermingszone kan een negatief effect hebben op de waterdoelen, met name de ecologische waterdoelen. De vraag of er een negatief effect kan plaats vinden is bepalend voor het al dan niet verlenen van een watervergunning. Voornamelijk de migratie van fauna kan hier hinder van ondervinden.

2.3.4. <vervallen>

2.4. Toetsingscriteria

2.4.1. Onderhoud

1 Lijnvormige obstakels haaks op de waterloop worden zoveel mogelijk beperkt tot de kruising met openbare wegen of openbaar gebied.
2 Op de beschermingszone langs het oppervlaktewaterlichaam moet een doorgang worden geplaatst met een breedte van minimaal vier meter. Indien een kleinere beschermingszone is vastgesteld dan vier meter moet de doorgang minimaal de breedte van de vastgestelde beschermingszone hebben.
3 Eventueel aan te brengen slootwaaiers haaks op oppervlaktewaterlichamen mogen niet in het natte profiel worden geplaatst in verband met vuilophoping.

4 Het onderhoud mag door het lijnvormig obstakel haaks op de waterloop niet significant worden verzwaard.
5 Lijnvormige obstakels haaks op de waterloop, die niet voldoen aan punt 1 tot en met 4, kunnen worden toegestaan indien:
   - de bovenbreedte van het oppervlaktewaterlichaam zodanig is dat het onderhoud vanaf 1 zijde mogelijk is, en
   - de overzijde toegankelijk is voor huidig en toekomstig onderhoud. Dit is het geval indien:
     a aan de overzijde een obstakelvrije en voldoende brede strook grond ligt die in eigendom is van het waterschap, of
     b aan de overzijde ten behoeve van het waterschap een zakelijk recht is gevestigd op een obstakelvrij en voldoende breed stuk grond. Als een zakelijk recht moet worden gevestigd op het overliggende perceel moet de betreffende rechthebbende in een dergelijke zakelijk recht:
        - de gevolgen van het eenzijdig onderhoud van het water vanaf zijn perceel accepteren, en
        - altijd toegang verlenen tot zijn perceel aan personen die in opdracht van het waterschap werken en hun materieel, en
        - de algehele ontvangstplicht van maaisel, bagger en dergelijke afkomstig van het onderhoud van het water accepteren.
6 Een oppervlaktewaterlichaam moet altijd voor onderhoud en inspecties bereikbaar blijven. Wanneer aan de onder 5 vermelde voorwaarden is voldaan, zijn vergunningen binnen de beschermingszone mogelijk mits aan de zijde van het geplande obstakel of bouwwerk in principe een vrije strook met een breedte van minimaal 1 meter aanwezig is voor inspectie en onderhoud. Van de afstand van 1 meter kan worden afgeweken als de bereikbaarheid geborgd is.

2.4.2. Stabiliteit

1. De stabiliteit van de oever en het talud mag door het plaatsen van een lijnvormig obstakel haaks op de waterloop niet verminderen.

2.4.3. Constructieve eisen

1. Afrasteringen die haaks op oppervlaktewaterlichamen met schrikdraad worden aangebracht, worden enkel toegestaan, als deze ter hoogte van het oppervlaktewaterlichaam zijn voorzien van voldoende isolerende handgrepen/voorzieningen.
2. Wanneer de doorgang afgesloten moet worden, is deze bij voorkeur voorzien van een slot van het waterschap. Indien dit niet mogelijk is kan de doorgang worden (af)gesloten zodanig dat het waterschap deze op een eenvoudige manier kan openen.
3. De sluitzijde van een draaiende poort moet aan de zijde van het oppervlaktewaterlichaam komen. Dit betekent dat de poort opent van het oppervlaktewaterlichaam af richting het perceel.

2.4.4. Ecologie/waterkwaliteit

De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.

2.4.5. <vervallen>

3. Beleidsregel Werken en objecten in de watergang en beschermingszone

3.1. Kader

3.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.

3.1.2. Begripsbepaling

Werken en objecten: bijvoorbeeld toestellen, hekwerken, schuttingen en beplantingen. Ook emissieschermen en andere lijnvormige objecten evenwijdig aan de waterloop vallen onder deze beleidsregel.

3.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op werken en objecten in de a-watergang en in de beschermingszone. Sommige objecten en bouwwerken bevinden zich vanuit hun functie in het natte profiel oppervlaktewaterlichamen. Voor deze werken (bruggen, stuwen, oevervoorzieningen, etc.) zijn afzonderlijk algemene- of beleidsregels opgesteld.
Wanneer een werk of object niet valt onder een specifieke beleidsregel of algemene regel, kan deze worden beschouwd als werk of object in de zin van deze beleidsregel.

3.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van wateren als onderdeel van het totale watersysteem. In het geval van werken en objecten in de watergang en de beschermingszone gaat het er met name om dat er voldoende ruimte overblijft voor doelmatig onderhoud aan de wateren, dat de stabiliteit van de oever wordt gewaarborgd en dat het ecologisch functioneren wordt gewaarborgd.

3.3. Motivering van de beleidsregel

3.3.1. Algemeen

Werken en objecten in de beschermingszone zijn niet wenselijk, omdat deze een negatief effect (kunnen) hebben op de bereikbaarheid en het onderhoud van een oppervlaktewaterlichaam. Werken en objecten in de watergang kunnen daarnaast zorgen voor opstuwing.

3.3.2. <vervallen>

3.3.3. Doorstroming en waterberging

Wanneer objecten en bouwwerken in of boven de waterloop worden geplaatst, kan hierdoor de doorstroming van het oppervlaktewaterlichaam verminderen of kan sprake zijn van een vermindering van de beschikbare waterberging in het watersysteem.

3.3.4. Onderhoud

Een van de functies van beschermingszones is het kunnen uitvoeren van machinaal onderhoud. Werken in de beschermingszone zijn in principe dan ook niet gewenst. Het is niet de bedoeling de wijze van onderhoud aan te passen aan nieuwe werken. Een object dat gelijk ligt aan het bestaande maaiveld, waarbij de ontvangstplicht van maaisel geen probleem is, en voldoende stabiliteit biedt voor onderhoudsmachines vormt geen obstakel voor het onderhoud. Ook objecten die paalvormig zijn (bijvoorbeeld bomen), en op een regelmatige voldoende ruime afstand staan en waar onderhoudsmachines onderdoor en voor- of achterlangs kunnen rijden, hoeven geen belemmering te zijn voor doelmatig onderhoud. Hiervoor gelden dan ook ruimere toetsingscriteria.

3.3.5. Eenvoudig verplaatsbare objecten

Eenvoudig verplaatsbare objecten zijn objecten die op eenvoudige wijze te verwijderen of te verplaatsen zijn. Indien de beschermingszone alleen gebruikt wordt voor het buitengewoon onderhoud, zijn dergelijke obstakels geen groot bezwaar. Als waterschap hebben we de ruimte namelijk met grote tussenposen nodig. Hierdoor kunnen objecten toegestaan worden indien ze eenvoudig kunnen worden verwijderd. Het is wel noodzakelijk dat het gewoon onderhoud niet wordt belemmerd.

3.3.6. Stabiliteit

Als een object of werk te dicht op de insteek wordt geplaatst kan dit van invloed zijn op de stabiliteit van een oppervlaktewaterlichaam. Het talud/oever zou daardoor kunnen verzakken waardoor de doorstroming van het water vermindert.

3.3.7. Ecologie en waterkwaliteit

Bomen en andere oeverbeplanting kunnen effect hebben op de waterkwaliteit en de ecologische waarden. Daarom dient bij watergangen met een vastgestelde ecologische functie getoetst te worden aan het effect op die waarden.

3.4. Toetsingscriteria

3.4.1. Oppervlaktewaterlichaam

1. Werken in of op a-wateren kunnen worden toegestaan als er geen probleem voor de doorstroming en benodigde bergingscapaciteit ontstaat en de huidige en toekomstige wijze van uitvoeren van onderhoud niet wordt verzwaard of gehinderd.
2. Bomen, andere oeverbeplanting en andere eenvoudig te verwijderen werken op een flauw talud dat buiten het natte profiel valt en die het onderhoud niet hinderen, kunnen worden toegestaan. Een flauw talud is een talud waar vanaf de onderhoudsmachines zonder nadere maatregelen het onderhoud kunnen uitvoeren. Doorgaans wordt dit mogelijk vanaf een taludhelling van 1:8.
3. Bij werken in a-wateren wordt getoetst op het effect op de vastgestelde natuurwaarden. Negatieve effecten op deze natuurwaarden worden niet toegestaan.

3.4.2. Beschermingszone

1 Indien objecten gelijk met, onder of boven het maaiveld worden aangebracht en die geen belemmeringen met zich meebrengen voor het huidige en toekomstige onderhoud (zoals bijvoorbeeld bestrating, steiger, veegvuiluitdraaiplaatsen of overhangende takken), kan een watervergunning aan beide zijden worden verleend zolang de stabiliteit van het oppervlaktewaterlichaam gewaarborgd blijft en de taluds niet uitspoelen of inzakken bij belasting door onderhoudsmachines.

2 Paalvormige objecten in de beschermingszone kunnen worden toegestaan indien het objecten betreft die redelijkerwijs niet gelijk met of onder maaiveld kunnen worden aangebracht, en is de onderlinge afstand doorgaans 10 meter hart op hart en waar onderhoudsmachines onderdoor en voor- of achterlangs kunnen rijden.

3 Eenvoudig verplaatsbare objecten binnen de beschermingszone die alleen noodzakelijk is voor het uitvoeren van buitengewoon onderhoud zoals vastgelegd op de legger, kunnen worden toegestaan indien:
   a. deze op een zodanige wijze geplaatst wordt dat deze het uitvoeren van het gewoon onderhoud, inspectie en de doorgang niet belemmert, en;
   b. de vergunninghouder op aanzeggen van het bestuur en op kosten van de vergunninghouder het object ten behoeve van noodzakelijke waterstaatkundige werkzaamheden verwijdert.

4 Objecten of werken in de beschermingszone, die niet voldoen aan punt 1, 2 en 3, kunnen worden toegestaan indien:
   - de bovenbreedte van het oppervlaktewaterlichaam zodanig is dat het huidige en toekomstige onderhoud vanaf 1 zijde mogelijk is, en
   - de overzijde toegankelijk is voor onderhoud. Dit is het geval indien:
     a aan de overzijde een obstakelvrije en voldoende brede strook grond ligt die in eigendom is van het waterschap, of
     b aan de overzijde ten behoeve van het waterschap een zakelijk recht is gevestigd op een obstakelvrij en voldoende breed stuk grond. Als een zakelijk recht moet worden gevestigd op het overliggende perceel moet de betreffende rechthebbende in een dergelijke zakelijk recht:
        - de gevolgen van het eenzijdig onderhoud van het water vanaf zijn perceel accepteren, en
        - altijd toegang verlenen tot zijn perceel aan personen die in opdracht van het waterschap werken en hun materieel, en
        - de algehele ontvangstplicht van maaisel, bagger en dergelijke afkomstig van het onderhoud van het water accepteren.

5 Een oppervlaktewaterlichaam moet altijd voor onderhoud en inspecties bereikbaar blijven. Wanneer aan de onder 4 vermelde voorwaarden is voldaan, zijn vergunningen binnen de beschermingszone mogelijk mits aan de zijde van het geplande obstakel of bouwwerk in principe een vrije strook met een breedte van minimaal 1 meter vanaf de insteek aanwezig is voor inspectie en onderhoud.

6 In de vergunning kan de voorwaarde worden gesteld dat, onverminderd de onderhoudsplichten van de Keur, binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval wordt verwijderd door de vergunninghouder.

3.4.3. Stabiliteit

Een werk of object mag de stabiliteit van het talud en/of de beschermingszone niet negatief beïnvloeden.

3.4.4. Ecologie/waterkwaliteit

De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.

3.4.5. <vervallen>

4. Beleidsregel Werkzaamheden in bergingsgebieden

4.1. Kader

4.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.2, eerste lid, van de Keur, is het verboden zonder vergunning gebruik te maken van een bergingsgebied door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder:

a. het maaiveld te verhogen;
b. waterkerende constructies aan te brengen, te wijzigen of te verwijderen;
c. bouwwerken aan te brengen of te wijzigen.

4.1.2. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op bergingsgebieden. Deze beleidsregel geldt niet voor reserveringsgebieden, omdat dit geen bergingsgebieden zijn in de zin van de Waterwet.

4.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van bergingsgebieden, als onderdeel van het totale watersysteem. In dit geval gaat het om de instandhouding van de bergingscapaciteit.

4.3. Motivering van de beleidsregel

4.3.1. Waterberging

De bedoeling is dat ze (grote) hoeveelheden water kunnen bergen. Er wordt daarbij ook ingespeeld op toenemende neerslaghoeveelheden in de toekomst en de daarmee samenhangende verhoogde waterafvoer. De vastgestelde bergingsgebieden kunnen zowel betrekking hebben op nieuwe gebieden die nu nog niet regelmatig inunderen, als op het langer vasthouden van het water in bestaande gebieden die wel regelmatig inunderen.
Binnen de in de legger aangewezen bergingsgebieden dient de eigenaar/gerechtigde/gebruiker te gedogen dat die gronden vanuit het oppervlaktewaterlichaam tijdelijk inunderen en/of dat water tijdelijk op zijn grond wordt vastgehouden.

Bij ingrepen in bergingsgebieden gaat het om activiteiten die een verlies aan waterbergingscapaciteit van de bergingsgebieden tot gevolg hebben. Daarbij kan gedacht worden aan bebouwing en ophoging van het terrein. Vanwege de belangrijke waterbergende functie dient het verlies aan waterberging ten gevolge van de werkzaamheden volledig te worden gecompenseerd.

Bergingsgebieden zijn van groot waterhuishoudkundig belang, omdat ze kunnen worden ingezet bij het voorkomen van wateroverlast op andere plaatsen. Uitgangspunt bij tegenstrijdigheid/overlap in beleid tussen beschermd gebied en bergingsgebieden is dat de effecten van bergingscapaciteit boven de effecten voor hydrologisch herstel gaan.

Zaken die niet worden gezien als een afname van waterbergend vermogen zijn onder andere afrasteringen, borden, lantaarnpalen e.d. Deze zaken hebben een verwaarloosbaar effect op het totale waterbergend vermogen.

4.4. Toetsingscriteria

1. Elke afname van het waterbergend vermogen in een bergingsgebied, moet worden gecompenseerd;
2. Ingrepen mogen geen negatieve invloed hebben op de werking van het bergingsgebied.

5. Beleidsregel duikers en bruggen

5.1. Kader

5.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur is het verboden zonder vergunning gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.

5.1.2. Begripsbepaling

Duiker: een buis in een oppervlaktewaterlichaam, die bedoeld is om de waterafvoer mogelijk te houden.

Brug: een werk over een oppervlaktewaterlichaam dat bedoeld is voor de overgang van een perceel aan de ene kant van het oppervlaktewaterlichaam naar een perceel aan de andere kant van het oppervlaktewaterlichaam.

De hoogwaterlijn: is de waterhoogte die bij hoogwaterafvoer verwacht wordt.

Onderhoudspeil: het waterpeil dat wordt ingesteld bij a-wateren ten behoeve van het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden.

5.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op alle a-wateren inclusief bijbehorende beschermingszones, en op b-wateren voor zover de duiker/brug buiten de reikwijdte van de algemene regel valt.

5.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het in stand houden van het gewenste doorstroomprofiel en bergingscapaciteit van het oppervlaktewaterlichaam, het waarborgen van de stabiliteit van de taluds, het behouden van een goede ecologie in de waterloop en het waarborgen van een doelmatige wijze van onderhoud.

5.3. Motivering van de beleidsregel

5.3.1. Doorstroming en bergingscapaciteit

De meest voorkomende redenen voor het aanleggen van een brug of duiker zijn perceelsontsluiting en infrastructurele werken. Voor perceelsontsluitingen is slechts een beperkte lengte nodig.
Bij het plaatsen van een dam met duiker treedt een vernauwing op van het oppervlaktewaterlichaam, waardoor de doorstroming van het water vermindert. Afhankelijk van de lengte van de dam en de diameter van de duiker treedt opstuwing en verlies aan berging op, wat problemen kan geven bij bijvoorbeeld piekafvoeren. Daarom gaat het waterschap terughoudend om met het toestaan van dammen met duiker in a-wateren.

Als bruggen worden geplaatst zonder ondersteunende pijlers in het natte profiel van het oppervlaktewaterlichaam heeft de brug vrijwel geen effect op de wateraan- en afvoer in het oppervlaktewaterlichaam. Bij lange bruggen worden vaak wel pijlers gebruikt. Daardoor kan de doorstroming enigszins worden beïnvloed, bijvoorbeeld door ophoping van vuil wanneer de ondersteuningspunten/pijlers te dicht op elkaar zijn geplaatst.
Negatieve effecten moeten worden voorkomen.

5.3.2. Onderhoud

Bij een duiker/brug in/over een a-water is het belangrijk dat het doelmatig onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam niet wordt belemmerd. Hierbij speelt de afstand tussen in de watergang aanwezige werken een rol. Daarnaast is bij bruggen de hoogte van de brug ten opzichte van het waterpeil van belang, om vuilophoping tegen te gaan en om varend onderhoud mogelijk te houden.
Indien een brug doorloopt op de beschermingszone moet voldoende ruimte voor het uitvoeren van onderhoud overblijven.

5.3.3. Stabiliteit

Bij het aanleggen van een duiker/brug moet rekening gehouden worden met de stabiliteit van de taluds. Bruggen kunnen een aanzienlijk gewicht hebben en als er geen sprake is van een goede ondersteuning, zou dat kunnen leiden tot het verzakken van de taluds. Daarom zijn er toetsingscriteria opgenomen om een goede taludafwerking te waarborgen.

5.3.4. Ecologie/overige gebruiksfuncties

Niet alleen de water aan- en afvoer wordt door duikers beïnvloed. Ze kunnen ook invloed hebben op de waterkwaliteit en ecologie. Door een duiker wordt de oever onderbroken en het open water afgedekt. Dit kan onder andere negatieve gevolgen hebben voor de waterkwaliteit (zuurstofhuishouding) en de migratie van water- en oeverdieren en de verspreiding van plantensoorten. Zowel voor de waterkwaliteit als de waterkwantiteit vanuit ecologisch oogpunt, is het van belang dat er zo min mogelijk duikers voorkomen.

De ecologische effecten van bruggen zijn vele malen kleiner dan bij duikers, omdat de oevers en waterbodem wel doorlopen onder de brug. Daarom gaat bij waterlopen met een vastgestelde ecologische functie de voorkeur uit naar het aanleggen van een brug.

Duikers in waterkeringen zijn ongewenst omdat deze de waterkerende functie aantasten. Wanneer deze toch noodzakelijk zijn voor de ontwatering van het achterliggende gebied, dienen deze duikers te worden voorzien van een waterkerende constructie. Daarnaast moet getoetst worden aan: Beleidsregel algemene toetsingscriteria waterkeringen (beleidsregel 15).

De duiker/brug mag het eventuele gebruik van het oppervlaktewaterlichaam als vaarweg niet belemmeren.

5.3.5. <vervallen>

5.4. Toetsingscriteria

5.4.1. Algemeen

5.4.1.1 a-water

1. In principe worden er géén duikers en/of bruggen in a-wateren toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn:
   - Een duiker/brug die nodig is voor perceelsontsluiting en waarbij het perceel niet op andere wijze is, of kan worden ontsloten;
   - Bij een watergang met een vastgestelde ecologische functie wordt altijd uitgegaan van de aanleg van een brug. Alleen als een brug redelijkerwijs niet mogelijk of ecologisch niet noodzakelijk is, kan gemotiveerd een duiker worden toegestaan. Extra kosten zijn hier geen doorslaggevend argument;
   - Percelen die over een afstand van meer dan 100 meter grenzen aan een a-water, kan een extra duiker/brug worden toegestaan om het perceel beter te ontsluiten;
   - Bedrijven die vanwege bedrijfhygiënische redenen of andere wetgeving een extra duiker/brug nodig hebben;
   - Duikers/bruggen die vanwege infrastructurele werken noodzakelijk zijn.

5.4.1.2 b-water

1. Duikers/bruggen in b-wateren worden toegestaan, tenzij deze worden aangelegd in gebieden met een vastgestelde ecologische functie, of wijstgebieden. In deze gebieden geldt het algemene uitgangspunt van zoveel mogelijk open water. Duikers/bruggen in een b-water in deze gebieden kunnen hier, naast het afvoeren en bergen van water, de andere functies van de watergang beperken.
2. Duikers en bruggen mogen geen wateroverlast of -schaarste geven. Hierbij moet getoetst worden aan water aan- en afvoer, waterberging, ontwatering, afwatering van percelen, etc.

5.4.2. Doorstroming en waterberging

1 Afhankelijk van de functie en de afmetingen van het oppervlaktewaterlichaam worden er eisen aan de afmetingen gesteld van de duiker of brug. Daarbij mogen de duikers/bruggen geen significant opstuwend effect geven, het benodigd bergend vermogen niet verminderen, en het doelmatig beheer van het oppervlaktewaterlichaam niet negatief beïnvloeden. Indien er duidelijk een negatief effect is, zal de vergunning niet verleend worden.

2 Voor a-wateren geldt dat duikers/bruggen niet langer mogen zijn dan strikt noodzakelijk. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met:
   - verkeer dat over de duiker/brug heen moet waarbij rekening gehouden wordt met de breedte, lengte en de draaicirkel van de voertuigen, en;
   - de verkeersveiligheid, en;
   - samenvoegingen van ontsluitingen voor meerdere gebruikers tot 1 brug/duiker moeten waar mogelijk gebruikt worden.
3 In beginsel zijn pijlers bij bruggen in het doorstroomprofiel van a-wateren niet toegestaan. Indien pijlers toch noodzakelijk zijn, kunnen voorschriften aan de vergunning worden verbonden ter waarborging van een goede staat van onderhoud en de water aan en –afvoer in het oppervlaktewaterlichaam.
4 De onderkant van de brugconstructie dient bij voorkeur minimaal 0,5 meter boven de hoogwaterlijn te liggen, met name om vuilophoping en opstuwing te voorkomen. De hoogwaterlijn is gerelateerd aan een afvoer die theoretisch eens in de 10 jaar voorkomt (T=10).

Daar waar een duiker wordt aangelegd met een opstuwende functie moet tevens getoetst worden aan de beleidsregels "Peilafwijkingen in een oppervlaktewaterlichaam".

5.4.3. Onderhoud bij a-wateren

1. Daar waar in a-wateren het onderhoud varend wordt uitgevoerd worden geen duikers toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn duikers voor infrastructurele werken waar een brug redelijkerwijs niet mogelijk is, extra kosten zijn hier geen doorslaggevend argument. Hierbij dient het onderhoud van het oppervlaktewater gewaarborgd te blijven. Dit kan door bijvoorbeeld een in- en uitlaatplaats voor de maaiboot te realiseren nabij de duiker.
   Bruggen moeten zodanig aangelegd worden dat de maaiboot kan passeren. Doorgaans is dit een hoogte van 1,5 meter van de onderkant van de brug ten opzichte van het onderhoudspeil en een doorvaarbreedte van minimaal 3,5 meter.
2. De aanleg en aanwezigheid van de duiker/ brug mag het doelmatig onderhoud van het oppervlaktewaterlichaam niet belemmeren. Dit betekent dat er voldoende afstand tussen werken aanwezig moet zijn. Hierbij moet ook het buitengewoon onderhoud aan de watergang mogelijk blijven. Om dit te borgen wordt in de vergunning een minimale afstand tussen de werken voorgeschreven. Doorgaans is dit minimaal 10 meter tussen de verschillende werken.
   Bij langere duikers dient per 80 meter en bij ieder knikpunt een inspectieput aangelegd te worden.
3. In de vergunning kan de voorwaarde worden gesteld dat, onverminderd de onderhoudsplichten van de Keur, binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval wordt verwijderd door de vergunninghouder.

5.4.4. Waterkeringen

1. Duikers door waterkeringen worden in principe niet vergund. Alleen bij zwaarwegend maatschappelijk belang kan hiervan worden afgeweken. Indien een duiker door een waterkering wordt aangelegd, mag de waterkerende functie van de waterkering niet worden aangetast en moet de duiker voorzien worden van een afsluitconstructie.

5.4.5. Vaarwegen

1. De aanleg van een brug mag het eventuele gebruik van een watergang aangewezen als vaarweg niet belemmeren. Dit betekent dat een minimale doorvaarhoogte en breedte van de brug in de vergunning opgenomen kan worden.
2. De aanleg van een duiker in een vaarweg, wordt niet toegestaan.

5.4.6. Stabiliteit

1. De duiker/brug mag de stabiliteit van de taluds en bodem van het oppervlaktewaterlichaam niet aantasten. In de watervergunning kunnen voorschriften worden opgenomen ter voorkoming van negatieve effecten.

5.4.7. Ecologie/waterkwaliteit

De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn impact op flora en fauna mag niet negatief zijn. Er mag geen sprake zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit. Deze negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. Vanwege een doorlopende waterbodem is het vaak noodzakelijk om de duiker lager te leggen dan de waterbodem. Doorgaans is dit met een binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens artikel 2.4 van de Keur

5.4.8. <vervallen>

6. Beleidsregel Dempen en graven oppervlaktewaterlichamen

6.1. Kader

6.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur is het verboden zonder vergunning gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.
Daarnaast is het op grond van artikel 3.1, tweede lid verboden zonder vergunning een oppervlaktewaterlichaam of ondersteunend kunstwerk aan te leggen.

6.1.2. Begripsbepaling

Dempen: Onder dempen wordt in dit kader verstaan het verkleinen van het profiel van het oppervlaktewaterlichaam(geheel of gedeeltelijk dempen).

Graven: Onder graven wordt verstaan: het wijzigen of vergroten van het profiel van het in het bestaande watersysteem aanwezige oppervlaktewaterlichaam en het nieuw graven van een oppervlaktewaterlichaam.

Beschermde gebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. De beschermde gebieden zijn overgenomen uit de Provinciale Verordening Water. Hieronder valt het Natuurnetwerk Brabant (NNB - opgevuld), inclusief de ecologische verbindingszones (EVZ).

Attentiegebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Bij de attentiegebieden gaat het om beschermingsgebieden van gemiddeld 500 meter rond de zogenaamde "natte natuurparels". Rond de Groote Peel is de 2 kilometerzone uit het aanwijzingsbesluit van de minister van LNV op grond van de Natuurbeschermingswet als beschermingsgebied overgenomen. De begrenzing is overgenomen uit de Provinciale Verordening Water.

Beperkt Beschermde Gebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Het betreft gebieden waar een beperkte waterhuishoudkundige bescherming wordt nagestreefd. Bij de nadere uitwerking van de gebiedsaanduiding is nadrukkelijk rekening gehouden met de externe werking (art. 6 Richtlijn 92/43/EEG) ingevolge de Habitatrichtlijn voor met name de gebieden die gelegen zijn in Vlaanderen direct aan de Rijksgrenzen.

Beekdalen: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. De beekdalen betreffen kwelgebieden in de AHS die hydrologisch gezien tot de meest waardevolle gebieden van het beheersgebied van het waterschap gerekend kunnen worden.

Wijstgronden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Het betreft een uniek geohydrologisch verschijnsel dat zich langs de Peelrandbreuk voordoet. De Peelrandbreuk vormt de overgang tussen de zakkende gronden (slenk) en stijgende gronden (horst) in Oost Brabant. Langs de breuklijn schuren de gronden langs elkaar waardoor deze slecht doorlatend wordt voor grondwater. Het verschijnsel dat de grondwaterstand op de hoger gelegen horst duidelijk hoger ligt dan in de lager gelegen slenk, wordt als wijst getypeerd. Wijstgronden zijn de gebieden waar dit verschijnsel duidelijk zichtbaar is. Deze gebieden zijn overgenomen uit het Provinciaal Milieu- en Waterplan.

6.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op alle a- en b-wateren, en voor c-wateren voor zover dit niet is vrijgesteld onder algemene regel 4.

6.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is om wateroverlast, dan wel watertekort te voorkomen. Hierbij is het doel dat de water aan- en afvoer en de benodigde waterberging tenminste hetzelfde blijven. Ook moet het mogelijk blijven om zonder belemmeringen doelmatig beheer en onderhoud van a-wateren uit te kunnen voeren.
Voor de beschermde gebieden keur wordt een waterhuishoudkundige bescherming voorgestaan gericht op het bij voorkeur verbeteren van de condities voor de natuur of op verbetering van de landbouwkundige condities maar minimaal stand-still voor de natuur.

6.3. Motivering van de beleidsregel

6.3.1. Algemeen

Met een demping of vergroting van oppervlaktewaterlichamen wordt de bestaande afwatering en water-aanvoer veranderd. Een demping mag niet leiden tot een afname van de benodigde bergingscapaciteit van het watersysteem, tenzij deze maatregel is gericht op verbetering van het watersysteem.
Daarnaast wordt de aanleg van een nieuw oppervlaktewaterlichaam of het vergroten van een bestaand oppervlaktewaterlichaam binnen de beschermde gebieden keur alleen toegestaan, indien deze cumulatief tot een kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het NNB en/of de Natura 2000 leidt.

6.3.2. <vervallen>

6.3.3. Peilbesluitgebieden

In peilbesluitgebieden wordt uitgegaan van het zogenaamde "stand-still" principe. Bij iedere demping dient de afname van de hoeveelheid open waterberging in principe dan ook minimaal te worden gecompenseerd binnen hetzelfde peilgebied en zo dicht mogelijk bij de ingreep. Het kan echter voorkomen dat er geen mogelijkheid is tot compenseren in hetzelfde peilgebied. Ook voor grote inrichtingsplannen bestaat vaak de wens om te compenseren in een ander peilgebied.

6.3.4. Beschermde gebieden

Door aanpassing van het watersysteem in het verleden zijn veel natte natuurgebieden in Brabant verdroogd. Het Rijk heeft in 2008 een lijst vastgesteld van gebieden die met voorrang moeten worden hersteld. Binnen Brabant zijn deze gebieden bekend als natte natuurparels. Een aantal hiervan is aangemerkt als Natura 2000 gebied. Binnen het Natuurnetwerk Brabant dienen waterhuishoudkundige maatregelen in het teken van verdrogingsbestrijding te staan.
In inrichtingsplannen en beheerplannen (GGOR) zijn de natuurdoelen en de inrichting en beheermaatregelen ter realisatie en bescherming van deze doelen opgenomen. Deze plannen worden benut bij het beoordelen van werkzaamheden van derden.

Gewerkt wordt aan een verbetering van de hydrologische situatie voor de natuur. Heeft een activiteit een hydrologisch effect en is er daarbij sprake van een positief effect op de wezenlijke kenmerken van de natuur dan kan een individuele ingreep in beginsel plaatsvinden indien deze onderdeel uitmaakt van een combinatie van plannen, projecten of handelingen die cumulatief per saldo tot een kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het NNB en/of de Natura 2000 leidt ("nee tenzij").
Doorgaans heeft het dempen van een watergang een positief hydrologisch effect voor de beschermde gebieden, en het graven van een watergang een verdrogend effect.

6.3.5. Attentiegebieden

De attentiegebieden vormen de buffer tussen de natte natuurparels en hun omgeving. Binnen deze zones dienen hydrologische verschillen tussen natte natuurparels en omgeving opgevangen te worden. De attentiegebieden zijn in eerste instantie gericht op bescherming van de hydrologisch toestand binnen de natte natuurparels. Daarnaast kunnen in deze gebieden, waar nodig, compenserende maatregelen worden getroffen om uitstralingseffecten vanuit de natte natuurparels naar de omgeving te voorkomen. Het totaal aan maatregelen wordt tenminste getoetst op stand-still op de rand van de natte natuurparel. Bij voorkeur heeft het totaal aan maatregelen binnen deze zone een positief effect op de gewenste natuurontwikkeling binnen de beschermde gebieden.

6.3.6. Beperkt beschermde gebieden

De beperkt beschermde gebieden vormen de buffer tussen de Habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen en hun omgeving in Nederland. Binnen deze zones dienen hydrologische verschillen tussen Habitatrichtlijngebieden en omgeving opgevangen te worden. De beperkt beschermde gebieden zijn in eerste instantie gericht op bescherming van de hydrologisch toestand binnen de gebieden in Vlaanderen. Het totaal aan maatregelen wordt tenminste getoetst op stand-still overeenkomstig de werkwijze in attentiegebieden.

6.3.7. Beekdalen

De beekdalen zijn gebieden in de AHS die hydrologisch erg gevoelig zijn. Om de natuur, kenmerkend voor deze gebieden, te beschermen wordt een zelfde beschermingsregime gehanteerd als bij de Beschermde gebieden.

6.3.8. Wijstgronden

In een intentieverklaring (2007) tussen provincie, waterschap, gemeenten, belangenorganisaties en terreinbeheerders zijn afspraken gemaakt om vijf wijstgebieden te herstellen. In het WBP 2010 – 2015 is opgenomen dat het waterschap het wijstverschijnsel in deze gebieden beschermt door activiteiten van derden te reguleren.
Alle activiteiten die het wijstverschijnsel aantasten dienen te worden vermeden. Zoals het doorsnijden van de breuklijn of het treffen van voorzieningen om de grondwaterstand structureel te verlagen.

6.3.9. Onderhoud

Bij het graven van een nieuw oppervlaktewaterlichaam of het vergraven van een bestaand oppervlaktewaterlichaam, moeten doelmatige onderhoudsmogelijkheden van a-wateren aanwezig blijven.
Dit betekent dat bij de aanleg van a-wateren en het graven van oppervlaktewaterlichamen in de beschermingszone, geborgd moet worden dat een obstakelvrije beschermingszone bestaat.

6.3.10. Stabiliteit

Het is bij nieuwe en te vergraven oppervlaktewaterlichamen belangrijk dat de stabiliteit van oevers en het talud wordt gewaarborgd. Ook het opbarsten van de bodem moet worden voorkomen. Er worden daarom voorschriften gegeven over de taludverhouding en de afwerking van de oever/ taluds.

6.3.11. Ecologie

Ook kunnen (ongewenste) effecten optreden op een aan het oppervlaktewaterlichaam toegekende ecologische functie. Bij een (gedeeltelijke) demping kan de doorstroming verminderen waardoor de waterkwaliteit afneemt. De leefomstandigheden voor planten en dieren kunnen zodanig wijzigen dat het voortbestaan van specifieke planten of dieren wordt bedreigd. In watergangen met een specifieke natuurwaarde kan een aanpassing van het profiel onaanvaardbare gevolgen hebben voor het ecologische systeem. Dat kan reden zijn voor specifieke voorschriften in de vergunning, dan wel het weigeren van een vergunning.

6.4. Toetsingscriteria

6.4.1. Dempen

1. Er moet worden aangeven op welke manier en op welke plek de vermindering van het benodigde bergend vermogen van het oppervlaktewaterlichaam wordt gecompenseerd.
2. De compensatie moet bij voorkeur vooraf aan het dempen zijn uitgevoerd.
3. Voor dempingen in peilbesluitgebieden geldt:
    a. Demping 1:1 compenseren in het zelfde peilgebied; indien niet mogelijk gemotiveerd uitwijken naar b.
    b. Demping compenseren in aangrenzend benedenstrooms peilgebied (met lager peil). Indien niet mogelijk, gemotiveerd uitwijken naar c.
    c. Demping compenseren in aangrenzend bovenstrooms peilgebied (met hoger peil); indien niet mogelijk gemotiveerd uitwijken naar d.
    d. Demping compenseren in het zelfde bemalingsgebied.

Met het afwijken van de hoofdregel (compenseren in hetzelfde peilgebied) moet terughoudend worden omgegaan. Het uiteindelijke resultaat mag geen negatieve invloed hebben op de werking van het watersysteem.

Uitzondering op de regel dat altijd gecompenseerd moet worden in peilbesluitgebieden, is als het uit oogpunt van verdrogingbestrijding gewenst is dat een watergang gedempt wordt. Er kan dan een vergunning worden verleend zonder dat compensatie van de waterberging noodzakelijk is.
Daarnaast geldt voor de wijstgebieden dat compensatie van demping niet noodzakelijk is, indien demping niet leidt tot externe negatieve waterhuishoudkundige effecten.

6.4.2. Graven/vergroten

1. Door het graven van nieuwe oppervlaktewaterlichamen mag geen directe verbinding ontstaan tussen verschillende peilgebieden.
2. De aanleg van een nieuw oppervlaktewaterlichaam of het vergroten van een bestaand oppervlaktewaterlichaam binnen de beschermde gebieden en de beekdalen, wordt alleen toegestaan indien deze cumulatief per saldo tot een kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het NNB en/of de Natura 2000 leidt.
3. Voor attentiegebieden wordt getoetst op stand-still op de rand van de natte natuurparel.

4. Voor wijstgronden wordt een waterhuishoudkundige bescherming voorgestaan gericht op minimaal stand-still in de wijstgronden.
5. Voor de beperkt beschermde gebieden wordt een waterhuishoudkundige bescherming voorgestaan gericht op minimaal stand-still in de habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen.
6. Bij het graven van een nieuw oppervlaktewaterlichaam of het vergraven van een bestaand oppervlaktewaterlichaam, moet doelmatige onderhoud van de a-wateren mogelijk blijven.
7. Bij de aanleg van een natuurvriendelijke oever in een a-water, kan de vereiste beschermingszone gecombineerd worden met het talud. Hierbij hangt het af van de grondslag welke taludhelling aanvaardbaar is. Doorgaans is er geen probleem indien het bovenwatertalud 1:8 of flauwer is.

6.4.3. Ecologie

De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.

6.4.4. <vervallen>

7. Beleidsregel Kabels en leidingen oppervlaktewaterlichamen

7.1. Kader

7.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.

Daarnaast is op grond van artikel 3.1 derde lid van de keur het verboden zonder watervergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

7.1.2. Begripsbepaling

Kabels en leidingen: alle kabels en leidingen ongeacht diameter of functie. Voor het oppervlaktewaterlichaam maakt het niet uit of het een kabel of een leiding betreft.
Voorbeelden van leidingen zijn vrij lozende leidingen (bijvoorbeeld rioolleiding), druk- of pijpleidingen (bijvoorbeeld persriool, water, gas). Kabels zijn bijvoorbeeld elektriciteitskabels.

7.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen en vervangen van kabels en leidingen in en nabij a-wateren inclusief beschermingszones door middel van graven en in het profiel van vrije ruimte door middel van een gestuurde boring en graven. Voor overige kabels en leidingen is de algemene regel van toepassing.

7.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van wateren als onderdeel van het totale watersysteem. In het geval van kabels en leidingen is dit het in stand houden van de functie van de watergang (bijvoorbeeld vaarweg), stabiliteit van de taluds/oevers, het waarborgen van normale onderhoudswerkzaamheden en de doorstroming van het water tijdens en na de aanleg ervan.

7.3. Motivering van de beleidsregel

7.3.1. Algemeen

Kabels en leiding kunnen zowel parallel aan als kruisend ten opzichte van het oppervlaktewaterlichaam worden gelegd. Daarnaast kan de kruising ten opzichte van het oppervlaktewaterlichaam plaatsvinden aan, over of onder kunstwerken, of over of onder het oppervlaktewaterlichaam door.
De genoemde afstandsmaten in de algemene regel over kabels van leidingen zijn ook voor deze beleidsregel van toepassing. Om het aantal kruisingen zo beperkt mogelijk te houden moet er zoveel mogelijk gebundeld worden. Ook moet het geplande tracé noodzakelijk zijn. Als er een redelijk alternatief zonder kruising van waterstaatswerken aanwezig is, dient dat gekozen te worden.

7.3.2. Doorstroming

De wateraan- en afvoer in het oppervlaktewaterlichaam mag niet worden gehinderd. Daarom mogen kabels en leidingen niet in het profiel van het oppervlaktewaterlichaam lopen. Er zijn voorschriften waarop kabels en leidingen ten opzichte van het (legger)profiel dienen te worden aangebracht.

7.3.3. Onderhoud

Van belang is dat kabels en leidingen niet worden beschadigd als onderhoudswerkzaamheden aan het oppervlaktewaterlichaam worden uitgevoerd.
Bij de aanleg van kabels en leidingen zijn vaak installaties noodzakelijk om deze te laten functioneren. Hierbij kan gedacht worden aan transformator- en schakelkastjes. Bij voorkeur worden deze kastjes buiten de beschermingszone geplaatst. Daar waar dat niet mogelijk is, kunnen de obstakels worden toegestaan indien het beheer en onderhoud van de watergang hierdoor niet wordt gehinderd.

7.3.4. Stabiliteit

Kabels en leidingen worden veelal geplaatst door middel van een open ontgraving en/of een gestuurde boring. Wanneer deze werkzaamheden te dicht op de insteek van een oppervlaktewaterlichaam worden uitgevoerd kan dat een negatief effect hebben op de stabiliteit van de oevers/ taluds. Wanneer een leiding eenmaal is ingegraven of geboord zou het voor kunnen komen dat deze beschadigd raakt. Er kunnen daarom eisen worden gesteld aan de aan te leggen of te verwijderen werken en de wijze van uitvoering.
Tevens kunnen oppervlaktewaterlichamen voorzien zijn van verticale verdediging (kademuren, damwanden, etc). In die gevallen kan het belangrijk zijn om aanvullende voorschriften te stellen.

7.3.5. Ecologie en profiel van vrije ruimte

Kabels en leidingen mogen geen belemmering vormen voor de aanwezige of nog te ontwikkelen ecologische waarden. Bij meanderende oppervlaktewaterlichamen zal de ligging ervan in de tijd kunnen veranderen (profiel van vrije ruimte). Om er voor te zorgen dat de kabel/leiding niet wordt blootgespoeld kunnen nadere eisen aan de diepteligging van de kabel/leiding worden gesteld. Hierbij kan een afweging worden gemaakt tussen de economische levensduur en de snelheid van meanderen.

7.4. Toetsingscriteria

7.4.1. Algemeen

1. Leidingkruisingen dienen zoveel mogelijk ter plaatse van bestaande duikers en bruggen of een bestaand leidingtracé te worden gerealiseerd.
2. Kabels en leidingen die een oppervlaktewaterlichaam kruisen moeten dat oppervlaktewaterlichaam zoveel mogelijk haaks kruisen.
3. In het profiel van vrije ruimte geldt dat ter bescherming van de kabels of leidingen de oever of de bodem niet mag worden vastgelegd. Zodra als gevolg van meanderen niet meer aan de gestelde normen wordt voldaan, dient de bestaande kabel of leiding door en op kosten van de kabel- of leidingbeheerder te worden aangepast.
4. Transformator- en schakelkastjes worden bij voorkeur buiten de beschermingszone geplaatst. Daar waar dat niet mogelijk is, kunnen de obstakels worden toegestaan indien het beheer en onderhoud van de watergang hierdoor niet wordt gehinderd.

7.4.2. Normen

1. Voor de maten van het aanleggen van kabels en leidingen ten opzichte van de bodem, het talud en het maaiveld dient bij voorkeur te worden voldaan aan de maten zoals genoemd in de algemene regel van kabels en leidingen. Afwijking daarvan kan alleen wanneer rekening is gehouden met het voorkomen van mogelijke schade en het borgen van voldoende veiligheid.
2. In het profiel van vrije ruimte moet de maatvoering voor nieuw te leggen kabels en leidingen dusdanig worden vastgesteld dat toekomstige ontwikkeling mogelijk blijft.

7.4.3. Doorstroming/stabiliteit

1. Tijdens de uitvoering van de werken dient de waterafvoer te allen tijde te zijn gegarandeerd.
2. Voor eventueel noodzakelijke hulpconstructies bij aanleg in het oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone, zoals damwanden, bouwputten en omleidingen, die niet onder de algemene regel van bijkomende werkzaamheden vallen, kunnen aanvullende voorschriften worden opgenomen ter bescherming van de doorstroming/stabiliteit.

8. Beleidsregel Oeverbeschermende voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen

8.1. Kader

8.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur, is het verboden zonder watervergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.

8.1.2. Begripsbepaling

Oeverbeschermende voorziening: een oeverbeschermende voorziening wordt als een werk beschouwd. Met werken wordt bedoeld alle door menselijk toedoen ontstane of te maken constructies of inrichtingen. Als voorbeeld kunnen genoemd worden beschoeiing, damwand, keerwand, etc.

Vaarweg: oppervlaktewaterlichaam met de functie vaarweg, zoals aangegeven in de legger vaarwegen en/of de verordening Water van de Provincie Noord Brabant.

8.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op het plaatsen, behouden, wijzigen en verwijderen van oever-beschermende voorzieningen in a-wateren, en in b-wateren indien de bergings- en de doorstroomcapaciteit van dat b-water verandert.

8.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het waarborgen van voldoende doorstroming, bergingscapaciteit en het ecologische functioneren. Specifiek voor a-wateren is het doel daarnaast het in stand houden van het leggerprofiel en het waarborgen van de gewone en buitengewone onderhoudsmogelijkheden. Daarnaast moet het profiel van vrije ruimte worden gerespecteerd.

8.3. Motivering van de beleidsregel

8.3.1. Algemeen

Oeverbeschermende voorzieningen zijn meestal bedoeld als beschermingsmaatregel tegen oeverafkalving. Voor b-wateren is dit grotendeels vrijgegeven in de algemene regel. Daar waar afgeweken wordt van deze algemene regel moet getoetst worden aan de beleidsregels 1, Peilafwijkingen in een oppervlaktewater-lichaam, waaronder begrepen onderbemalingen en/of beleidsregel 6 Dempen en graven oppervlaktewater-lichamen. Het uitgangspunt bij a-wateren is dat we deze oppervlaktewaterlichamen zo natuurlijk mogelijk inrichten. Zeker bij de wateren met een ecologische functie, en wateren waarlangs een profiel van vrije ruimte is vastgesteld.
Uitzondering op dit algemene uitgangspunt zijn de kanalen en vaarwegen omdat deze meestal niet zijn aangelegd met een natuurdoelstelling.

Het vastleggen van de oevers heeft vrijwel altijd een negatief effect op het ecologisch functioneren van de watergang. Natuurlijke deformatie van de oevers behoort tot het normaal maatschappelijk risico van de eigenaar of pachter. Bepalend is of de oevererosie een gevaar vormt voor de waterstaatkundige functie van het oppervlaktewaterlichaam. Is dit het geval, dan kunnen eventuele herstelmaatregelen worden uitgevoerd die primair vanuit de taakstelling of de onderhoudsplicht van het waterschap gericht zijn op de waterstaat-kundige verzorging van het gebied. De bescherming van de individuele eigendommen ligt bij de eigenaar, maar de waterhuishoudkundige belangen wegen zwaarder dan het individuele belang.

8.3.2. Aanpassen van het profiel

Daar waar door het aanleggen van de oeverbeschermende voorzieningen het profiel van de watergang wordt aangepast, moet ook getoetst worden aan de beleidsregel "Dempen en graven oppervlaktewaterlichamen".

8.3.3. Onderhoud

Het doelmatig onderhoud van de watergang moet gewaarborgd blijven bij en na de aanleg van de oeverbeschermende voorzieningen. Hierbij is het niet de bedoeling om de wijze van onderhoud aan te passen.

8.3.4. Stabiliteit

Werken in het oppervlaktewaterlichaam (in de beschermingszone) kunnen de constructie en stabiliteit van de taluds en eventuele reeds bestaande werken aantasten.

8.3.5. Ecologie

Er zijn verschillende constructies mogelijk om oevers tegen afkalving te beschermen. Harde overgangen tussen water en oever, zoals beschoeiingen en damwanden, hebben een negatief effect op de werking van de ecologische verbindingszone en voor beekherstel belangrijke natuurlijke processen zoals erosie en sedimentatie.
Voorkomen moet worden dat maatregelen van derden tot gevolg hebben dat de KRW doelstellingen niet kunnen worden gehaald. Daarom gaat bij waterlopen die zijn ingericht vanuit beek- en kreekherstel met een vastgestelde ecologische functie de voorkeur uit naar het uitvoeren van groot onderhoud in plaats van een oeververdediging als maatregel tegen oeverafkalving.

8.3.6. <vervallen>

8.4. Toetsingscriteria

1. Bij een watergang met een vastgestelde ecologische functie gaat bij boven normale oeverafkalving de voorkeur uit naar oeverherstel via buitengewoon onderhoud. Alleen als herstel via buitengewoon onderhoud redelijkerwijs niet mogelijk of ecologisch noodzakelijk is, kan een oeververdediging worden toegestaan.
2. In geval van onevenredige (dreigende) aantasting van particulier eigendom of het ontstaan van maatschappelijk ongewenste situaties kan oeverversterking noodzakelijk zijn. Dit geldt in ieder geval voor:
   a. schade aan kunstwerken of wegen;
   b. schade aan bebouwing / cultuurhistorische objecten (bijv. watermolens);
   c. schade aan belangrijke landschappelijke waarden (o.a. oude bomen in landgoederen);

3. In geval van afkalving als gevolg van eigen handelen door de aangrenzende eigenaar (bijvoorbeeld grondbewerking tot aan de insteek) wordt geen oeverbeschermende voorziening toegestaan.
4. Bij kanalen en vaarwegen worden oeverbeschermende voorzieningen toegestaan indien er schade door scheepvaart wordt verwacht of er sprake is van een waterkerende functie.

5. De oeverbeschermende voorzieningen moeten bij voorkeur gemaakt zijn van natuurlijk materiaal, zoals levende wilgentenen, palen met planken, enz. Indien dit bijvoorbeeld onvoldoende stabiliteit geeft dan kan voor andere vormen van oeverbescherming worden gekozen.

8.4.1. <vervallen>

8.4.2. Ecologie

De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van een bepaalde soort en/of een significante afname van de ecologische kwaliteit.

9. Beleidsregel Onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam

9.1. Kader

9.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.7 van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur water te brengen in of te onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen.

9.1.2. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op onttrekkingen uit een oppervlaktewaterlichaam met een debiet vanaf 100 m^3 per uur.
Bij bijzondere omstandigheden kan het bestuur op basis van artikel 3.13 eerste lid van de Keur een onttrekkingsverbod instellen.

9.2. Doel en motivering van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is overlast als gevolg van onttrekkingen uit oppervlaktewaterlichamen te voorkomen. Het onttrekken van water uit oppervlaktewaterlichamen heeft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt namelijk een effect op de stabiliteit, doorstroming, scheepvaart en de ecologische waarden van dat oppervlaktewaterlichaam.
Daarnaast is het doel van deze beleidsregel om te voorkomen dat de onttrekking leidt tot een ongewenste daling van de grondwaterstand.

9.3. Toetsingscriterium van de beleidsregel

Het onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam mag geen droogteschade veroorzaken. Droogteschade kan ontstaan op verschillende aspecten. Hierbij wordt getoetst aan de doorstroming, stabiliteit, inkomstenderving, ecologie, etc.

Indien er droogteschade kan ontstaan ten gevolge van de onttrekking, moet door middel van compenserende maatregelen deze droogteoverlast teniet worden gedaan.

Indien onttrokken wordt in peilbesluitgebieden, of gebieden met een streefpeil moet naast deze beleidsregel getoetst worden aan de beleidsregel "Beleidsregel peilafwijkingen in een oppervlaktewaterlichaam, waaronder begrepen onderbemalingen".
Naast het voorkomen van droogteschade, mag het onttrekken van water geen aanvullende onderhouds-werkzaamheden voor het waterschap of voor derden veroorzaken.

De onttrekking moet getoetst worden aan de effecten op de betreffende scheepvaartfunctie van het oppervlaktewaterlichaam.

10. Beleidsregel Aanpassen maaiveld

10.1. Kader

10.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.

10.1.2. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op alle beschermingszones langs a-wateren.

10.2. Doel van de beleidsregel

Het is van belang dat de stabiliteit van de oever niet wordt aangetast en dat doelmatig onderhoud van het betreffende oppervlaktewaterlichaam niet wordt belemmerd.

10.3. Motivering van de beleidsregel

10.3.1. Stabiliteit

Als aanpassing van het maaiveld binnen de beschermingszone van een a-water wordt uitgevoerd kan hiermee de stabiliteit van het talud of een kunstwerk worden beïnvloed. Er moet voorkomen worden dat het talud inzakt.

10.3.2. Onderhoud

Bij het verhogen van het maaiveld bevindt de nieuwe insteek zich daar waar het doorgetrokken talud het nieuwe maaiveld raakt. Bij het verlagen van het maaiveld bevindt de nieuwe insteek zich daar waar het talud het nieuwe maaiveld raakt. Zie hiervoor de tekening onderaan deze beleidsregel.
De ligging van de nieuwe insteek en de beschermingszone wordt bij significante aanpassing in de vergunning opgenomen.

Ophoging/aanpassing van het maaiveld binnen de beschermingszone kan tot gevolg hebben dat de beschermingszone minder toegankelijk wordt voor het onderhoud. Aangezien de beschermingszone juist bedoeld is om het onderhoud aan de watergang goed mogelijk te maken, moet voorkomen worden dat het onderhoud wordt bemoeilijkt.

Bij een vergunningsaanvraag waarin een maaiveldverandering wordt gecombineerd met het aanbrengen van andere obstakels geldt dat bij de beoordeling van de vergunningsaanvraag wordt uitgegaan van de insteek en de beschermingszone zoals deze geacht worden te zijn na de verandering van het maaiveld.

10.3.3. <vervallen>

10.4. Toetsingscriteria

10.4.1. Stabiliteit en oeverbescherming

Bij het verhogen van het maaiveld wordt de taludhelling bij voorkeur gelijk gehouden aan de bestaande helling. In ieder geval mag de taludhelling niet steiler worden.

10.4.2. Onderhoud

Het maaiveld binnen de beschermingszone moet te allen tijde geschikt blijven voor het uitvoeren van het onderhoud. Bij een maaiveldverlaging wordt in ieder geval bezien of de beschermingszone voldoende drooglegging heeft om machinaal onderhoud uit te voeren. Door het ophogen of verlagen van het maaiveld mag er niet een zodanig hoogteverschil ten opzichte van aansluitende percelen ontstaan, dat de berijdbaarheid van de beschermingszone ten behoeve van het uitvoeren van onderhoud wordt belemmerd of gevaarlijke situaties kunnen ontstaan. Indien een hoogteverschil ontstaat, moet in ieder geval een overbrugbare aansluiting gemaakt worden met het bestaande omliggende maaiveld.

Het onderhoud van de watergang wordt niet aangepast naar aanleiding van de ophoging/aanpassing van het maaiveld. Dit betekent dat de watergang en beschermingszone geschikt moeten blijven voor het huidige en toekomstige onderhoud.

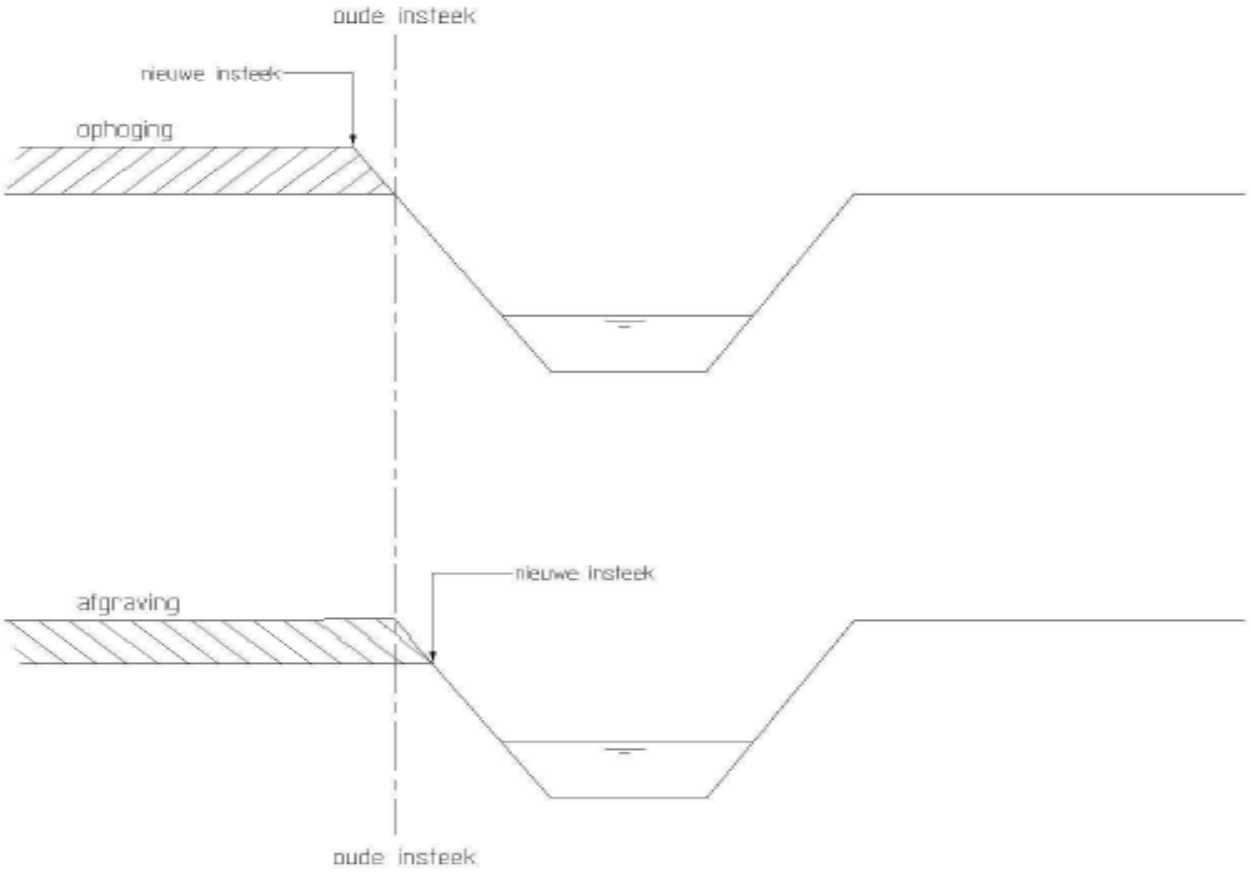

10.4.3. <vervallen>

11. Beleidsregel Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken

11.1. Kader

11.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.1, eerste lid, van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur gebruik te maken van een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszones of ondersteunende kunstwerken door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan, liggen of drijven.

11.1.2. Begripsbepaling

Overhangend bouwwerk: bouwwerk dat geheel of gedeeltelijk over het oppervlaktewaterlichaam, of het talud is geplaatst.

Steiger: constructie die over een oppervlaktewaterlichaam is geplaatst en is verankerd in het achterliggende perceel.

Vlonder: constructie op het maaiveld grenzend aan het oppervlaktewaterlichaam.
Boothelling: taludvolgende harde constructie om vaartuigen in het water te geleiden.

Vaarweg: oppervlaktewaterlichaam met de functie vaarweg, zoals aangegeven in de legger vaarwegen en/of de verordening Water van de Provincie Noord Brabant.

11.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken in a-wateren:
- die een vaarweg zijn, of
- die een vastgestelde ecologische functie hebben, of
- waarvan het onderhoud vanaf de kant plaatsvindt waarbij het werk rust op of steun vindt aan oeverwerken, schanskorven, beschoeiing en dergelijke.

11.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van het beleid is het mogelijk maken van voorzieningen zoals steigers, vlonders, boothellingen en andere soortgelijke bouwwerken, zonder dat de doorstroming wordt belemmerd. De voorzieningen mogen geen nadelige invloed hebben op het ecologisch functioneren van de watergang en de stabiliteit van het talud/oever. Belangrijk aspect is het waarborgen van de mogelijkheden voor gewoon en buitengewoon onderhoud.

11.3. Motivering van de beleidsregel

Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken vormen in principe een belemmering voor het onderhoud. Als deze werken niet onder de algemene regels vallen, moet zeer terughoudend worden omgegaan met de aanleg van deze werken.

Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken vormen in principe een belemmering voor het ecologisch functioneren van een watergang. Om deze reden dient bij wateren met een functie altijd kritisch te worden gekeken of de ecologische impact al dan niet significant is.

Voor het gedeelte van de steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken dat zich op de beschermingszone bevindt, moet ook getoetst worden aan de beleidsregel 3 "Werken en objecten in de watergang en beschermingszone".

Bij een steiger in een a-water is het belangrijk dat het doelmatig onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam niet wordt belemmerd. Hierbij speelt de afstand tussen in de watergang aanwezige werken een rol. Daarnaast is bij steigers de constructie ten opzichte van het waterpeil van belang, om vuilophoping tegen te gaan en om varend onderhoud mogelijk te houden.

Bij vaarwegen geldt dat vanwege hun brede afmetingen, steigers of vlonders makkelijker toegestaan kunnen worden. De belemmering voor het onderhoud is daar minder aanwezig. Wel geldt dat de steiger of vlonder geen belemmering voor de scheepvaart mag vormen.

11.3.1. <vervallen>

11.4. Toetsingscriteria

11.4.1. Onderhoud bij a-wateren

1. Steigers, vlonders, boothellingen of overhangende bouwwerken moeten zodanig aangelegd worden dat de maaiboot kan passeren. Doorgaans is dit een doorvaarbreedte van minimaal 3,5 meter.
2. De aanleg en aanwezigheid van de steigers, vlonders, boothellingen of overhangende bouwwerken mag het doelmatig onderhoud van het oppervlaktewaterlichaam niet belemmeren. Dit betekent dat er voldoende afstand tussen twee werken aanwezig moet zijn. Hierbij moet ook het buitengewoon onderhoud aan de watergang mogelijk blijven. Om dit te borgen wordt in de vergunning een minimale afstand tussen de werken voorgeschreven. Doorgaans is dit bij voorkeur10 meter tussen de verschillende werken.
3. In de vergunning kan de voorwaarde worden gesteld dat, onverminderd de onderhoudsplichten van de Keur, binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval wordt verwijderd door de vergunninghouder.

11.4.2. Ecologie

De negatieve effecten op flora en fauna moeten worden gecompenseerd zodat er geen sprake kan zijn van een significante afname van de ecologische kwaliteit.

11.4.3. Vaarwegen

1. Aan beide zijden van het oppervlaktewaterlichaam kan een steiger, vlonder, boothellingen of overhangend bouwwerk met de functie aanlegplaats worden aangelegd, en
2. Er mag geen hinder voor het scheepvaartverkeer optreden.

11.4.4. <vervallen>

11.4.5. Doorstroming

1. De steiger, vlonder, boothelling of het overhangend bouwwerk in een a water, mag geen belemmering veroorzaken voor de water aan en -afvoer.

12. Beleidsregel Water brengen in een oppervlaktewaterlichaam

12.1. Kader

12.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.7 van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur water te brengen in of te onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen.

12.1.2. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing voor:

- het afwegen van maatwerkvoorschriften voor het brengen van meer dan 50 m^3 water per uur in oppervlaktewaterlichamen;
- het afwegen van een vergunning voor het brengen van meer dan 100 m^3 water per uur in oppervlaktewaterlichamen;

12.2. Doel en motivering van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het voorkomen van een overbelasting van het watersysteem. Het brengen van water in oppervlaktewaterlichamen heeft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt namelijk een effect op de bergingscapaciteit van die oppervlaktewaterlichamen. De doorstroming of de waterkwaliteit kunnen ook worden beïnvloed.

12.3. Toetsingscriteria van de beleidsregel

Hierbij wordt getoetst aan de bergings-capaciteit, onderhoud, doorstroming, stabiliteit, natschade, etc.
Het brengen van water mag geen wateroverlast veroorzaken. Daar waar vastgestelde provinciale normen uit de Verordening water Noord Brabant gelden, wordt de wateroverlast getoetst op basis van die normen.

Indien er wateroverlast kan ontstaan, moet door middel van mitigerende en compenserende maatregelen deze wateroverlast teniet worden gedaan.

Naast het voorkomen van wateroverlast, mag het brengen van water geen aanvullende onderhouds-werkzaamheden voor het waterschap of voor derden veroorzaken.

13. Beleidsregel Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak

13.1 Kader

13.1.1 Keur

Op grond van artikel 3.6, eerste lid van de keur is het verboden zonder watervergunning van het bestuur neerslag door toename van verhard oppervlak of door afkoppelen van bestaand oppervlak, versneld tot afvoer naar het oppervlaktewater te laten komen.
In deze beleidsregel wordt uitleg gegeven over hoe het waterschap omgaat met hemelwaterlozingen bij een toename van verhard oppervlak en afgekoppeld verhard oppervlak. Dergelijke ontwikkelingen kunnen er voor zorgen dat het ontvangende watersysteem een extra hoeveelheid water (in een korter tijdsbestek) krijgt te verwerken. Dit kan vaker tot wateroverlast leiden waardoor het waterschap eisen stelt aan dergelijke ontwikkelingen om dit zoveel mogelijk te voorkomen. Bij de inpassing van ontwikkelingen in het bestaande watersysteem moet daarom worden uitgegaan van de volgende principes:

- *'voorkomen van afwentelen'*: oplossingen op de ene plaats mogen niet leiden tot problemen elders;
- *'stroomgebiedbenadering'*: kijk niet alleen naar het lokale watersysteem maar beschouw het gehele (deel)stroomgebied waar de ontwikkeling plaatsvindt;
- *'trits' vasthouden-bergen-afvoeren*: zoveel mogelijk water vasthouden, vervolgens water bergen en tenslotte pas water afvoeren.

De verantwoordelijkheid voor het voorkomen van afwentelen van hemelwaterlozingen begint bij de grondeigenaar c.q. degene die verhard oppervlak aanlegt. De initiatiefnemer dient het hemelwater zoveel mogelijk op eigen perceel te houden. Pas als dat redelijkerwijs niet mogelijk is kan hij in overleg met gemeente en waterschap een oplossing zoeken. De gemeente stelt vanuit haar hemelwaterzorgplicht eisen aan de verwerking van hemelwater. Met deze Beleidsregel doet het waterschap dat ook.

13.1.2 Begripsbepaling

Verhard oppervlak: Al het oppervlak dat er voor zorgt dat hemelwater sneller tot afvoer komt naar een oppervlaktewater dan in de huidige situatie zonder verharding.

Toename: Een wijziging van onverhard naar verhard oppervlak. Vervangende nieuwbouw wordt niet beschouwd als toename verhard oppervlak.

Afkoppelen verhard oppervlak: Onder afkoppelen van verhard oppervlak wordt verstaan het onderbreken van de afvoer van op bestaand verhard oppervlak vallend hemelwater via een gemengde of verbeterd gescheiden riolering naar een afvalwaterzuiveringsinstallatie. In plaats daarvan wordt het hemelwater via infiltratie in de bodem of via afstroming of via hemelwaterriolering naar het oppervlaktewater afgevoerd.

Hydrologisch Neutraal Ontwikkelen (HNO): Het nemen van compenserende maatregelen om te voorkomen dat een versnelde afvoer van hemelwater bij nieuwe ontwikkelingen kan resulteren in over- en onderlast van het ontvangende oppervlaktewatersysteem en het grondwatersysteem.

Voorziening: Een voorziening die moet worden aangelegd om te voorkomen dat de extra hoeveelheid hemelwater ten gevolge van een toename van verhard oppervlak versneld wordt afgevoerd naar het ontvangende watersysteem. In de voorziening wordt water tijdelijk geborgen en/of geïnfiltreerd in de bodem.

13.1.3 Toepassingsgebied

Deze beleidsregel geldt voor de afvoer van hemelwater afkomstig van toename en/of afgekoppeld verhard oppervlak naar oppervlaktewater en er niet wordt voldaan aan de criteria uit de Algemene Regel "15.Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak (artikel 15)".

13.2 Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is om de mogelijk versnelde afvoer van hemelwater als gevolg van de uitbreiding van het verhard oppervlak of afkoppelen van verhard oppervlak op een optimale wijze in te passen in het bestaande watersysteem waar de ontwikkeling onderdeel van uitmaakt.

13.3 Motivering van de beleidsregel

13.3.1 Hydrologisch neutraal ontwikkelen

Neerslag die op een onverharde bodem valt infiltreert voor een (belangrijk) deel in de bodem en komt dan uiteindelijk in het grondwater of via ondergrondse afstroming in een oppervlaktewaterlichaam terecht. Ter plaatse van verhard oppervlak zal de neerslag niet of nauwelijks in de bodem dringen. Als het verhard oppervlak niet is aangesloten op de riolering, stroomt vrijwel al het water direct af naar het oppervlaktewatersysteem. Dit betekent dat het oppervlaktewatersysteem bij een flinke regenbui een grote afvoerpiek moet kunnen opvangen en dat infiltratie in de bodem niet of slechts beperkt kan plaatsvinden. Bij het afkoppelen van verhard oppervlak zal de neerslag die valt op de verharding niet meer worden afgevoerd naar de rioolwaterzuivering maar rechtstreeks op de ontvangende waterloop worden geloosd. Ook dit zorgt voor een versnelde en/of extra afvoer richting het ontvangende oppervlaktewater.
De realisatie van nieuw verhard oppervlak en afkoppelen van verhard oppervlak moet daarom zoveel mogelijk hydrologisch neutraal worden uitgevoerd en optimaal worden ingepast in het bestaande watersysteem. Dit betekent dat de aanvrager/initiatiefnemer voldoende compenserende maatregelen moet nemen, zodat het oppervlaktewatersysteem na realisatie van de verharding voldoende robuust blijft. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door het graven van hemelwaterbuffers of het aanleggen van wadi's. In sommige gevallen kan de voorkeur juist worden gegeven aan het realiseren van compensatie in het bestaande watersysteem of worden aangesloten bij andere compensatievoorzieningen of wateropgaven.
Op welke wijze een ontwikkeling met een toename aan verharding wordt ingepast, is zeer sterk locatie-afhankelijk. Op grond van een integrale afweging, waarbij aspecten als oppervlak verharding, bodemgesteldheid, grondgebruik, huidig functioneren (aanliggend) watersysteem worden meegenomen, komen aanvrager en waterschap tot een optimale inpassing van de ontwikkeling in het bestaande watersysteem. Hierbij is het zaak dat het overleg hierover tussen aanvrager/initiatiefnemer en het waterschap in een zo vroeg mogelijk stadium wordt gestart als onderdeel van het watertoetsproces.

13.3.2 Trits vasthouden-bergen-afvoeren

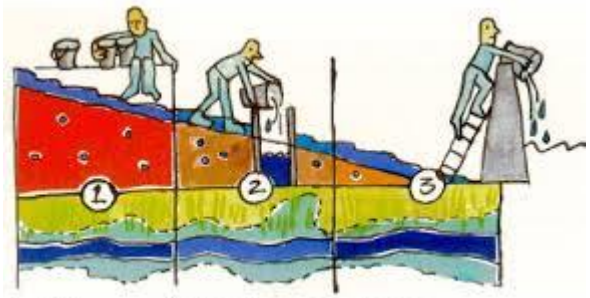

figuur B Vasthouden-bergen-afvoeren

Wateroverlast door versneld afvoeren (3) van verhard oppervlak moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Dit kan op twee manieren waarbij de voorkeur van het waterschap uitgaat naar zoveel mogelijk vasthouden (1) aan de bron. Vasthouden kan door hergebruik of het infiltreren van water in de bodem en past het meest bij het principe hydrologisch neutraal ontwikkelen, zowel voor het ontvangend oppervlaktewater- als grondwatersysteem. Als niet of onvoldoende kan worden geïnfiltreerd is een aanvullende voorziening noodzakelijk die het water tijdelijk bergt (2). Het gaat hier dan om een voorziening die er voor zorgt dat water in ieder geval niet versneld wordt afgevoerd.

13.3.3 Optimale inpassing/integrale afweging

Bij een uitbreiding van verhard oppervlak of het afkoppelen van bestaand verhard oppervlak geldt als uitgangspunt dat bij het bepalen van de noodzakelijke compensatieopgave gekeken moet worden naar het huidig en toekomstig functioneren van het totale (deel)stroomgebied waar de ontwikkeling onderdeel van uitmaakt. Tevens geldt dat in de afweging oog moet zijn voor andere dan kwantitatief hydrologische aspecten. Dit betekent dat met het invullen van de compensatieopgave andere doelstellingen dan hydrologie kunnen worden gerealiseerd. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de realisatie van ecologische verbindingszones of watersysteemherstelmaatregelen. Ook het toekomstig beheer van de voorziening speelt bij de afweging een belangrijk rol. Er moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat er een versnipperd watersysteem ontstaat. Versnippering maakt het watersysteem minder robuust: het leidt tot suboptimaal gebruik van de beschikbare bergingscapaciteit en er is meer sturing nodig. Hieruit volgt in de toetsingscriteria een aantal uitzonderingen voor de toepassing van hydrologisch neutraal ontwikkelen.

13.3.4 Waterhuishoudkundig onderzoek

Het waterschap vindt een waterhuishoudkundig onderzoek noodzakelijk ter onderbouwing van de compensatieopgave en de wijze waarop deze wordt ingevuld. Het onderzoek, dat wordt uitgevoerd in opdracht van de aanvrager/initiatiefnemer, zal in overleg met het waterschap plaatsvinden en maakt bij voorkeur onderdeel uit van het watertoetsproces dat initiatiefnemer/aanvrager en waterschap gezamenlijk doorlopen.

13.3.5 Noodoverloopconstructie

Bij zeer grote neerslaghoeveelheden zal de genoemde voorziening het aangeboden water onvoldoende kunnen verwerken. Een noodoverloopconstructie moet er dan voor zorgen dat het overtollige water gecontroleerd naar een plek wordt afgevoerd waar het geen overlast kan veroorzaken. Dit kan zijn het aangrenzend oppervlaktewater of een laagte op het eigen perceel. De noodoverloopconstructie moet hierbij voldoen aan de algemene regels voor lozingsconstructies.

13.3.6 Glastuinbouw en pot- en containerteelt

Bij glastuinbouwbedrijven en pot en containerteelt wordt een groot deel van het hemelwater opgevangen en hergebruikt als gietwater. De daarvoor gebruikte bassins kunnen in bepaalde situaties gecombineerd worden met de compensatie die nodig is om versnelde afvoer van hemelwater te voorkomen. Zie hiervoor de "Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater, Brabantse waterschappen".

13.4 Toetsingscriteria

13.4.1 Waterhuishoudkundig (model)onderzoek

Het waterhuishoudkundig onderzoek voldoet aan de richtlijnen die zijn opgenomen in "Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater, Brabantse waterschappen". De uitkomst van het onderzoek moet onderdeel uit maken van de vergunningaanvraag.

13.4.2 Bepalen omvang compensatie

De compensatieplicht is 600 m^3 per hectare toename verhard oppervlak, tenzij uit het waterhuishoudkundig onderzoek blijkt dat minder compensatie nodig is. De benodigde capaciteit ligt tussen de kruinhoogte van de noodoverloopconstructie en de bodem van de voorziening. Indien de bodem van de voorziening lager ligt dan de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG), dan geldt de GHG als ondergrens. Een vloeistofdichte berging mag wel (deels) onder de GHG liggen.

13.4.3 Voorzieningen

<u>Afvoer</u>
De afvoer uit een voorziening mag maximaal 2 l/s/ha zijn. Indien gebruik wordt gemaakt van een kleinere opvangcapaciteit omdat infiltratie in de voorziening plaatsvindt, moet de voorziening binnen 5 dagen waarbinnen maximaal 2 mm hemelwater per etmaal is gevallen, leeggelopen zijn.

<u>Noodoverloopconstructie</u>
Er moet een noodoverloopconstructie op de voorziening aanwezig zijn. Deze moet worden aangelegd conform de Algemene regel voor lozingsconstructies.

13.4.4 Versnelde afvoer

De uitgangspunten van hydrologisch neutraal ontwikkelen moeten altijd gevolgd worden. Afwijken van het principe van hydrologisch neutraal ontwikkelen is mogelijk wanneer:

a. met de versnelde afvoer een verdrogingsknelpunt wordt opgelost of verminderd;
b. met de versnelde afvoer een waterkwaliteitsprobleem wordt opgelost of een ecologische doelstelling wordt gerealiseerd (bijvoorbeeld door doorstroming te creëren);
c. de versnelde afvoer van verhard oppervlak deel uitmaakt van een gebiedsgerichte ontwikkeling waarbij binnen een groter gebied hydrologisch neutraal wordt ontwikkeld;
d. de versnelde afvoer het gevolg is van afkoppelen van verhard oppervlak;
e. er sprake is van buitendijkse ontwikkelingen.
f. er sprake is van een langlopende ruimtelijke ontwikkeling waarbij er een onevenredige eis ontstaat door vast te houden aan de uitgangspunten.

Voorwaarden hierbij zijn:

a. de versnelde afvoer leidt niet tot overschrijding van normen voor wateroverlast (ook in benedenstroomse gebieden) zoals vastgelegd in de Verordening water van provincie Noord-Brabant;
b. de versnelde afvoer leidt niet tot aanvullende kosten voor inrichting, beheer of onderhoud voor derden of het waterschap.

14. Beleidsregel Drainage

14.1. Kader

14.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.8 van de Keur is het verboden zonder vergunning van het bestuur van het waterschap gronden te ontwateren met drainagemiddelen.

14.1.2. Begripsbepaling

Drainage: ontwateringsmiddel voor het kunstmatig laag houden van de grondwaterstand welke vrij afstroomt waarbij geen gebruik gemaakt wordt van een pomp(constructie). Vaak wordt dit aangeduid als conventionele drainage.

Peilgestuurde drainage: drainage waarbij de drains niet direct uitmonden in een watergang maar in een zogeheten verzameldrain. Deze verzameldrain mondt uit in een verzamelput. In deze verzamelput zit een verstelbare overloopbuis waarmee de ontwateringsdiepte van de drainage actief kan worden gestuurd. Zie onderstaand figuur.

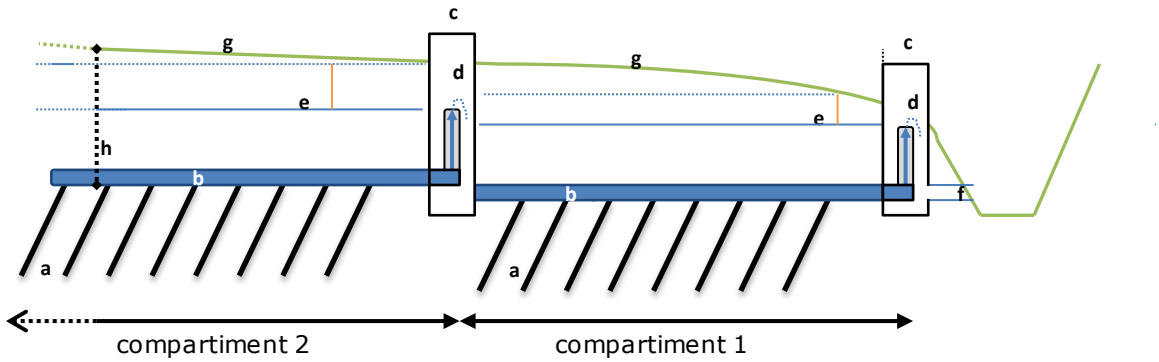

a. Drainagebuis.
b. Verzameldrain: Zorgt voor de collectieve afwatering van de drainagebuizen naar de verzamelput.
c. Verzamelput: Put waarin de waterafvoer geregeld kan worden.
d. Overloopbuis: Buis waardoor het drainagewater geloosd kan worden op het oppervlakte water.
e. Ontwateringsdiepte: Is de diepte ten opzichte van het maaiveld waarop maximaal ontwaterd wordt. Dit is de hoogte van de (vaste) overloopvoorziening.
f. Afvoerbuis.
g. Maaiveld.
h. Aanlegdiepte drainage.

Beschermde gebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. De beschermde gebieden zijn overgenomen uit de Provinciale Verordening Water. Hieronder valt het Natuurnetwerk Brabant (inclusief Natte Natuurparels en Natura 2000 gebieden), inclusief de ecologische verbindingszones (EVZ).

Attentiegebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Bij de attentiegebieden gaat het om beschermingsgebieden van gemiddeld 500 meter rond de zogenaamde "natte natuurparels". Rond de Groote Peel is de 2 kilometerzone uit het aanwijzingsbesluit van de minister van LNV op grond van de Natuurbeschermingswet als beschermingsgebied overgenomen. De begrenzing is overgenomen uit de Provinciale Verordening Water.

Beperkt Beschermde Gebieden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Het betreft gebieden waar een beperkte waterhuishoudkundige bescherming wordt nagestreefd. Bij de nadere uitwerking van de gebiedsaanduiding is nadrukkelijk rekening gehouden met de externe werking (art. 6 Richtlijn 92/43/EEG) ingevolge de Habitatrichtlijn voor met name de gebieden die gelegen zijn in Vlaanderen direct aan de Rijksgrenzen.

Beekdalen: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. De beekdalen betreffen kwelgebieden in de AHS die hydrologisch gezien tot de meest waardevolle gebieden van het beheersgebied van het waterschap gerekend kunnen worden.

Wijstgronden: Gebieden die als dusdanig zijn opgenomen in de Keurkaarten. Het betreft een uniek geohydrologisch verschijnsel dat zich langs de Peelrandbreuk voordoet. De Peelrandbreuk vormt de overgang tussen de zakkende gronden (slenk) en stijgende gronden (horst) in Oost Brabant. Langs de breuklijn schuren de gronden langs elkaar waardoor deze slecht doorlatend wordt voor grondwater. Het verschijnsel dat de grondwaterstand op de hoger gelegen horst duidelijk hoger ligt dan in de lager gelegen slenk, wordt als wijst getypeerd. Wijstgronden zijn de gebieden waar dit verschijnsel duidelijk zichtbaar is. Deze gebieden zijn overgenomen uit het Provinciaal Milieu- en Waterplan.

14.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op nieuw aan te leggen of te vervangen drainage in de beschermde gebieden keur, aangegeven op de bij de Keur behorende kaart.

14.2. Doel van de beleidsregel

Voor de beschermde gebieden Keur wordt een waterhuishoudkundige bescherming voorgestaan gericht op het bij voorkeur verbeteren van de condities voor de natuur of op verbetering van de landbouwkundige condities maar minimaal stand-still.
Het doel van het beleid is om verdroging door ingrepen in de waterhuishouding tegen te gaan. Deze beleidsregel draagt bij aan voldoende water voor zowel natuur als landbouw.

14.3. Motivering van de beleidsregel

14.3.1. Algemeen

De aanleg van nieuwe drainage vindt doorgaans plaats ter bevordering of behoud van landbouwkundig gebruik.
In alle Beschermde gebieden Keur geldt dat het individuele belang van een agrariër niet mag leiden tot schade voor omliggende agrariërs en andere grondgebruikers. Daarnaast mogen de doelen voor waterconservering en natuur niet negatief worden beïnvloed.

14.3.2. De beschermde gebieden keur

14.3.2.1 Beschermde gebieden
Het beschermingsbeleid is in de Beschermde gebieden gericht op instandhouding en waar mogelijk verbetering van de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Brabant, waaronder de Natura 2000 gebieden. Gewerkt wordt aan een verbetering van de hydrologische situatie voor de natuur.

In de Beschermde gebieden wordt drainage alleen toegestaan indien deze in combinatie met andere maatregelen cumulatief tot een kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het NNB en/of de Natura 2000 leidt ("nee tenzij"). Dit noemen we een hydrologische plus. Het gaat daarbij dus om het totaal aan maatregelen die de aanvrager neemt, inclusief maatregelen die het waterschap neemt. Om de versterking van het NNB en/of de Natura 2000, maar ook de agrarische gebieden te verkrijgen stellen de waterschappen GGOR's op. De GGOR geeft inzicht in wanneer er sprake kan zijn van een hydrologische plus en dus wanneer peilgestuurde drainage in de beschermde gebieden toegestaan kan worden. Indien de GGOR geen duidelijkheid verschaft over de invloed van drainage, moet per individuele aanvraag duidelijk gemaakt worden hoe de hydrologische plus wordt bereikt.

Indien er maatregelen worden uitgevoerd om de natte natuurparels te vernatten, bijvoorbeeld in het GGOR-traject, geeft dit een nieuwe uitgangssituatie waaraan getoetst wordt om verdrogende effecten te voorkomen. Reeds eerder uitgevoerde vernattingsmaatregelen geven dus geen extra ruimte voor drainage. Uitzondering hierop is drainage die wordt aangelegd als compenserende maatregel. Indien aantoonbaar gemaakt kan worden dat de uitvoering van vernattingsmaatregelen tot (onevenredige) natschade leidt op perceelniveau, kan drainage een maatregel zijn om de natschade zo veel als mogelijk te voorkomen. Hierbij moet ook gekeken worden naar alternatieven, zoals bijvoorbeeld aanleg van extra c-wateren.
De compenserende maatregelen gelden alleen op perceelniveau. Realisatie van de hydrologische plus binnen de beschermde gebieden geldt als randvoorwaarde.

14.3.2.2 Attentiegebieden
De cumulatieve effecten van de maatregelen in de attentiegebieden mogen niet leiden tot een significant negatief effect op het te beschermen doel. Hierbij wordt getoetst op minimaal een stand-still op de rand van

de natte natuurparel. Ook hier geeft de GGOR inzicht in wanneer peilgestuurde drainage toegestaan kan worden. Indien de GGOR geen duidelijkheid verschaft over de invloed van drainage, moet per individuele aanvraag duidelijk gemaakt worden hoe de minimale stand-still wordt bereikt.

Het cumulatieve effect wil zeggen dat een drainage afzonderlijk geen effect hoeft te hebben op de rand van de natte natuurparel, maar alle nieuwe drainages die worden aangelegd sinds het in werking treden van deze beleidsregel, als totaal wel effect hebben. De toetsing op cumulatief effect vindt plaats op volgorde van aanvraag. Ter verduidelijking: bij de aanvraag van de eerste drainage wordt de invloed op de rand van de natte natuurparel getoetst. Bij de tweede aanvraag wordt de invloed van de nieuwe drainage bepaald, in combinatie met de eerste drainage. Bij de derde aanvraag wordt de invloed van de nieuwe drainage bepaald, in combinatie met de eerste en de tweede drainage. Et cetera.

Bij toets op het effect wordt gekeken naar een minimaal stand-still op de rand van de natte natuurparel. Stand-still is in dit geval, dat geen enkele grondwaterdaling op de rand van de natte natuurparel wordt toegestaan (0 cm grondwaterverlaging).Voor de attentiegebieden geldt dat nieuwe drainage niet kan worden toegestaan, tenzij aangetoond wordt dat de activiteit geen negatief hydrologisch effect op de natte natuurparel heeft. In dat geval kan een individuele ingreep in beginsel plaatsvinden.

Indien er maatregelen worden uitgevoerd om de natte natuurparels te vernatten, bijvoorbeeld in het GGOR-traject, geeft dit een nieuwe uitgangssituatie waaraan getoetst wordt om verdrogende effecten te voorkomen. Vernattingsmaatregelen geven dus geen extra ruimte voor drainage.
Uitzondering hierop is drainage die wordt aangelegd als compenserende maatregel. Indien aantoonbaar gemaakt kan worden dat de uitvoering van vernattingsmaatregelen tot (onevenredige) natschade leidt op perceelniveau, kan drainage een maatregel zijn om de natschade zo veel als mogelijk te voorkomen. Hierbij moet ook gekeken worden naar alternatieven, zoals bijvoorbeeld ophogen van het perceel.

14.3.2.3 Beperkt beschermde gebieden
De beperkt beschermde gebieden vormen de buffer tussen de Habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen en hun omgeving in Nederland. Binnen deze zones dienen hydrologische verschillen tussen Habitatrichtlijngebieden en omgeving opgevangen te worden. De beperkt beschermde gebieden zijn in eerste instantie gericht op bescherming van de hydrologisch toestand binnen de gebieden in Vlaanderen. Het totaal aan maatregelen wordt tenminste getoetst op stand-still overeenkomstig de werkwijze in attentiegebieden.

14.3.2.4 Beekdalen
De natuur in de beekdalen zijn afhankelijk van een goede grondwaterstand. Het beschermingsbeleid in deze gebieden is, net als bij de beschermde gebieden, gericht op instandhouding en waar mogelijk verbetering van de wezenlijke kernmerken en waarden van de ecologie en natuurwaarden. Gewerkt wordt aan een verbetering van de hydrologische situatie voor de natuur.
Derhalve geldt hetzelfde beschermingsbeleid als binnen de beschermde gebieden.

14.3.2.5 Wijstgronden
In een intentieverklaring (2007) tussen provincie, waterschap, gemeenten, belangenorganisaties en terreinbeheerders zijn afspraken gemaakt om vijf wijstgebieden te herstellen. In het WBP 2010 – 2015 is opgenomen dat het waterschap het wijstverschijnsel in deze gebieden beschermt door activiteiten van derden te reguleren.
Alle activiteiten die het wijstverschijnsel aantasten dienen te worden vermeden. Zoals het doorsnijden van de breuklijn of het treffen van voorzieningen om de grondwaterstand structureel te verlagen.

14.3.3. Peilgestuurde drainage

Peilgestuurde drainage heeft voordelen ten opzichte van conventionele drainage. Peilgestuurde drainage is regelbaar waardoor de mogelijkheid bestaat om water langer vast te houden (conserveren). Dit kan leiden tot een kleinere beregeningsbehoefte in droge periodes en reduceert daarmee de kans op droogteschade. Door peilgestuurde drainage aan te leggen met een kleinere afstand tussen de drains wordt bij een hoger drainageniveau de bewerkbaarheid van het land niet negatief beïnvloed.
Vanwege de voordelen ten opzichte van conventionele drainage schrijft het beleid zowel bij nieuwe als bij vervanging van bestaande drainage altijd peilgestuurde drainage voor.

Peilgestuurde drainage heeft als eigenschap dat er minder drainagewater uitstroomt. Daarnaast is de ontwaterende werking beter beheersbaar dan bij conventionele drainage. Door onderzoeksinstituut Alterra is in 2008 een modelstudie uitgevoerd die dit bevestigd ('Modelonderzoek naar effecten van conventionele en samengestelde, peilgestuurde drainage op de hydrologie en nutriëntenbelasting'; P.J.T. van Bakel, E.M.P.M. van Boekel, G.-J. Noij, Alterrra-rapport 1647, Alterra, Wageningen 2008).

Een positief effect van peilgestuurde drainage dat zowel op perceelschaal als op gebiedsschaal optreedt is, dat de gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) wordt verhoogd ten opzichte van conventionele drainage. De GLG is een belangrijke factor in het herstellen van kwelstromen.

Tevens maakt de gebruikelijke drainagediepte het ook moeilijk om in het kader van GGOR en verdrogingsbestrijding peilverhogende maatregelen te nemen, omdat de uitmondingen eveneens laag liggen en een vrije afvoer van de drains landbouwtechnisch gewenst is. Door het invoeren van peilgestuurde drainage ter vervanging van bestaande drainage (i.p.v. een vervangend conventioneel systeem) wordt op langere termijn naar een meer gewenst drainageregiem toe gewerkt. Hierdoor worden peilverhogingen in het kader van GGOR op langere termijn mogelijk gemaakt in het gebied. Daarnaast neemt op de korte termijn de afvoer van water uit het betreffende perceel af. Dit komt dus ten goede aan de doelstelling van verdrogingsbestrijding omdat daarmee op termijn de grondwaterstand verhoogd kan worden.

Naast deze kwantitatieve aspecten speelt ook waterkwaliteit een rol. Uit het genoemde Alterra-onderzoek blijkt ook dat peilgestuurde drainage van invloed is op de uitspoeling van nitraat en fosfaat. Voor fosfaat geldt dat er weliswaar een iets hogere uitspoeling is bij peilgestuurde drainage ten opzichte van conventionele drainage, maar de uitspoeling vanaf een ongedraineerd perceel is veel hoger. Voor stikstof geldt juist dat de stikstofbelasting bij conventionele drainage fors hoger is dan bij een ongedraineerd perceel maar dat de stikstofbelasting bij peilgestuurde drainage zelfs lager is dan in een ongedraineerd perceel. Geconcludeerd kan worden dat peilgestuurde drainage per saldo positieve effecten op de waterkwaliteit in het oppervlaktewaterlichaam heeft.

Bij peilgestuurde drainage geldt dat de uitmonding tot op zekere hoogte bepaald kan worden door de agrariër zelf. Om te waarborgen dat de gewenste positieve effecten ook daadwerkelijk optreden en te waarborgen dat de werkwijze handhaafbaar is, is het noodzakelijk duidelijke randvoorwaarden te stellen aan de aanleg en beheer van peilgestuurde drainage. Daarbij geldt dat het best handhaafbare beleid het stellen van een maximumdiepte van de uitmondingconstructie is.

Binnen een perceel kunnen hoogteverschillen voorkomen. Om een goede werking van een peilgestuurd drainagesysteem en het stand still op de rand van de natte natuurparel te waarborgen is een compartimentering van het drainagesysteem nodig. Daar waar binnen het perceel het verschil in maaiveldhoogte ten opzichte van het 5% laagste maaiveldniveau meer bedraagt dan 20 cm dient een nieuw compartiment aangelegd te worden. Dit herhaalt zich wanneer het hoogteverschil van het maaiveld van het compartiment verder oploopt dan 20 cm (zie het figuur bij deze beleidsregel). Bij deze toetsing is de Algemene hoogtekaart Nederland (AHN 5x5) leidend.

14.4. Toetsingscriteria

14.4.1. Algemeen

1. De ontwateringsdiepte is gebiedspecifiek, maar maximaal 0,70 m-mv gemeten vanuit de hoogte van de overloopbuis ten opzichte van de gemiddelde maaiveldhoogte per drainagevlak. Gebiedspecifiek heeft betrekking op ligging, grondslag en hydrologische omstandigheden.
2. Daar waar drainage is toegestaan binnen de beschermde gebieden keur moet gebruik worden gemaakt van peilgestuurde drainage. Uitzondering hierop is drainage op percelen met een grondtextuur die zwaarder is dan zware zavel zoals aangegeven op de bodemkaart Nederland. Dan kan traditionele drainage worden toegestaan.
3. Bij elke toename in maaiveldhoogte van 20 cm ten opzichte van het 5% laagste maaiveldniveau dient een nieuw compartiment in het peilgestuurde drainagesysteem aangelegd te worden. Bij deze toetsing is de Algemene hoogtekaart Nederland (AHN 5x5) leidend.
4. Indien gemeenten maatregelen moeten treffen op grond van artikel 3.5 en artikel 3.6 van de Waterwet (afvoer hemelwater en voorkomen grondwateroverlast) en hiervoor drainage de enige oplossing biedt, kan vergunning worden verleend.

14.4.2. Beschermde gebieden

1. Nieuwe drainage binnen de beschermde gebieden wordt niet toegestaan. Uitzondering hierop is, als een combinatie van maatregelen in of nabij het betreffende beschermde gebied cumulatief bijdraagt aan het bereiken van waterhuishoudkundige condities van de natuurdoelen in natte natuurparels (hydrologische plus).
   Een verbijzondering hiervan is een compensatiemaatregel als gevolg van daadwerkelijke natschade door een vernattingsmaatregel binnen het NNB. Er wordt alleen vergunning verleend voor zover de drainage de natschade compenseert.

2. Bij vervanging van bestaande drainage binnen beschermde gebieden wordt de drainage getoetst aan bovenstaande punten. Bij het bepalen van de hydrologische plus wordt uit gegaan van de bestaande situatie. Daarbij geldt dat de diepte waarop de uitmondingconstructie kan worden ingesteld gelijk dient te zijn aan de bestaande diepte, met een maximum diepte van 70 cm beneden het gemiddelde maaiveldniveau.

14.4.3. Attentiegebieden

1. Nieuwe drainage binnen attentiegebieden wordt niet toegestaan. Uitzondering hierop is als de cumulatieve effecten van de maatregelen in de attentiegebieden niet leiden tot een significant negatief effect op de Beschermde gebieden Waterhuishouding. Hierbij wordt getoetst op minimaal een stand-still op de rand van de natte natuurparel.
2. Bij vervanging van bestaande drainage binnen attentiegebieden wordt de drainage getoetst aan bovenstaande punten. Bij het bepalen van de stand-still wordt uit gegaan van de bestaande situatie.

14.4.4. Beperkt beschermde gebieden

1. Aanleg en het vervangen van drainagesystemen kan worden toegestaan, mits deze wordt aangelegd volgens het principe van peilgestuurde drainage. Daarbij geldt als maximale ontwateringsdiepte 70 cm beneden het gemiddelde maaiveldniveau.

14.4.5. Beekdalen

1. Drainage binnen de beekdalen wordt niet toegestaan, tenzij de combinatie van maatregels cumulatief bijdraagt aan het bereiken van waterhuishoudkundige condities van de natuurdoelen in de beekdalen (hydrologische plus). Een verbijzondering hiervan is een compensatiemaatregel als gevolg van natschade door een vernattingsmaatregel binnen het NNB. Als deze effecten neutraal of negatief zijn, zal de vergunning geweigerd worden.
2. Bij vervanging van drainage binnen beekdalen wordt de drainage getoetst aan bovenstaande punten. Bij het bepalen van de hydrologische plus wordt uit gegaan van de bestaande situatie.

14.4.6. Wijstgronden

1. Drainage die tot een structurele daling van de grondwaterstand leidt, kan slechts worden toegestaan wanneer het negatieve effect op het wijstverschijnsel volledig kan worden gecompenseerd door aanvullende maatregelen.
2. Drainage die tot een structureel grotere afstand leidt tussen maaiveld hoogte en grondwaterstand kan slechts worden toegestaan wanneer het negatieve effect op het wijstverschijnsel volledig kan worden gecompenseerd door aanvullende maatregelen.
3. Het initiatief voor de aanvullende maatregelen ligt bij de aanvrager waarvan de hydrologische effectiviteit van de aanvullende maatregelen door het waterschap wordt beoordeeld.

14A. Beleidsregel profiel van vrije ruimte bij oppervlaktewaterlichamen

14A.1 Kader

14A.1.1 Keur

Op grond van artikel 3.1, derde lid van de Keur is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

14A.1.2 Begripsbepaling

Profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen: de ruimte zoals vastgelegd in de legger ter weerszijden van, boven en onder een waterstaatwerk of een toekomstig waterstaatswerk die naar het oordeel van de beheerder nodig is voor toekomstige verbeteringen, zoals ecologische verbindingszones, beekherstel en meandering.

14A.1.3 Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op nieuw aan te leggen of te vervangen werken die niet eenvoudig ongedaan te maken zijn in het profiel van vrije ruimte oppervlaktewaterlichamen, aangegeven in de legger oppervlaktewateren.

14A.2 Doel van de beleidsregel

De waterschappen hebben de mogelijkheid om in de legger een 'profiel van vrije ruimte' bij oppervlaktewateren op te nemen, als reservering voor toekomstige verbetering of uitbreiding van het waterstaatswerk. Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang, zoals de aanleg van ecologische verbindingszones, beekherstel en meandering.
Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die de uit te voeren verbeteringen belemmeren of onmogelijk maken. Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone.

14A.3 Motivering van de beleidsregel

14A.3.1 Algemeen

Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang. Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die de uit te voeren (her)inrichtingswerkzaamheden ernstig belemmeren of onmogelijk maken. Ook moet worden voorkomen dat (bouw)werken tegen hoge kosten in een later stadium alsnog moeten worden verplaatst of compenserende maatregelen moeten worden uitgevoerd.
Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone. Voor werken in de beschermingszone moet getoetst worden aan de specifieke regels.

Als een werk niet eenvoudig te verwijderen of te verplaatsen is, wordt de uit te voeren ontwikkeling ernstig gehinderd of onmogelijk gemaakt.

Onder 'eenvoudig' wordt verstaan een constructie die met eenvoudige hulpmiddelen (gangbaar gereedschap) snel te verwijderen en bij schade te herstellen is. Bijvoorbeeld een klinkerverharding, afrastering, tuinhuisje of bankje welke niet duurzaam met de grond verbonden is d.m.v. fundamenten.

In ieder geval worden de volgende werken niet aangemerkt als eenvoudig ongedaan te maken:
- nutsleidingen;
- bouwwerken welke duurzaam met de grond verbonden zijn d.m.v. fundamenten;
- infrastructurele werken.

Dergelijke werken vallen dan ook onder de vergunningplicht.
Op het moment dat ontwikkelingen worden uitgevoerd, zal de eigenaar van de eenvoudig ongedaan te maken werken verplicht worden om die werken op eigen kosten te verwijderen. Het plaatsen van een werk in het profiel van vrije ruimte is tijdelijk. Het onomkeerbare karakter is hiermee op eigen risico van de eigenaar van het werk.

14A.3.2 <vervallen>

14A.4 Toetsingscriteria

14A.4.1 Algemeen

1 In het profiel van vrije ruimte worden alleen eenvoudig ongedaan te maken werken toegestaan.
2 In afwijking van criterium 1 kan vergunning voor niet eenvoudig ongedaan te maken werken worden verleend, daar waar aannemelijk is dat het profiel van vrije ruimte in de te voorziene toekomst niet benut zal worden voor uit te voeren ontwikkelingen.
3 In afwijking van criterium 1, kan vergunning worden verleend voor niet eenvoudig ongedaan te maken werken, indien de werken niet of anders op zeer moeilijke wijze zijn te realiseren. Daarbij worden door de vergunninghouder zoveel mogelijk compenserende, of indien dat niet kan, mitigerende maatregelen genomen.

14A.4.2 <vervallen>

Beleid Keringen

15. Algemene Toetsingscriteria Waterkeringen

15.1. Kader

Uitgangspunt bij het vaststellen van de beleidsregels voor waterkeringen is te borgen dat de waterkeringen veilig zijn en blijven en dat het waterschap zijn zorgplicht / beheertaak zo efficiënt mogelijk kan blijven uitvoeren.

Vanuit het oogpunt van uniformiteit, robuustheid, beheer(s)baarheid en doelmatigheid hanteert het waterschap daarbij als streefbeeld een waterkering in de vorm van een grondlichaam bekleed met een erosiebestendige grasmat vrij van niet-waterkerende objecten als bijvoorbeeld bouwwerken en bomen en struiken, kabels en leidingen. Het waterschap is zich er van bewust dat het streefbeeld als zodanig niet over de volle lengte en breedte van de waterkering realiseerbaar is en dat maatschappelijke, landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden en ruimtelijke kwaliteit medebepalend (kunnen) zijn bij de uiteindelijke inrichting en beheer van de waterkering.
Ook wordt rekening gehouden met het gebruik van de waterkering voor bestaande nevenfuncties van de waterkering zoals wonen, transport e.d.

Veilige keringen
Een waterkering is "veilig" (c.q. het waterkerend vermogen is op orde) als deze aan de vastgestelde normen en de daarvan afgeleide eisen voldoet. Voor primaire keringen zijn dit de normen in de Waterwet, voor regionale keringen de normen in de verordening. Bij de technische uitwerking worden o.a. de in figuur 15.1 opgenomen faalmechanismen in beschouwing genomen.

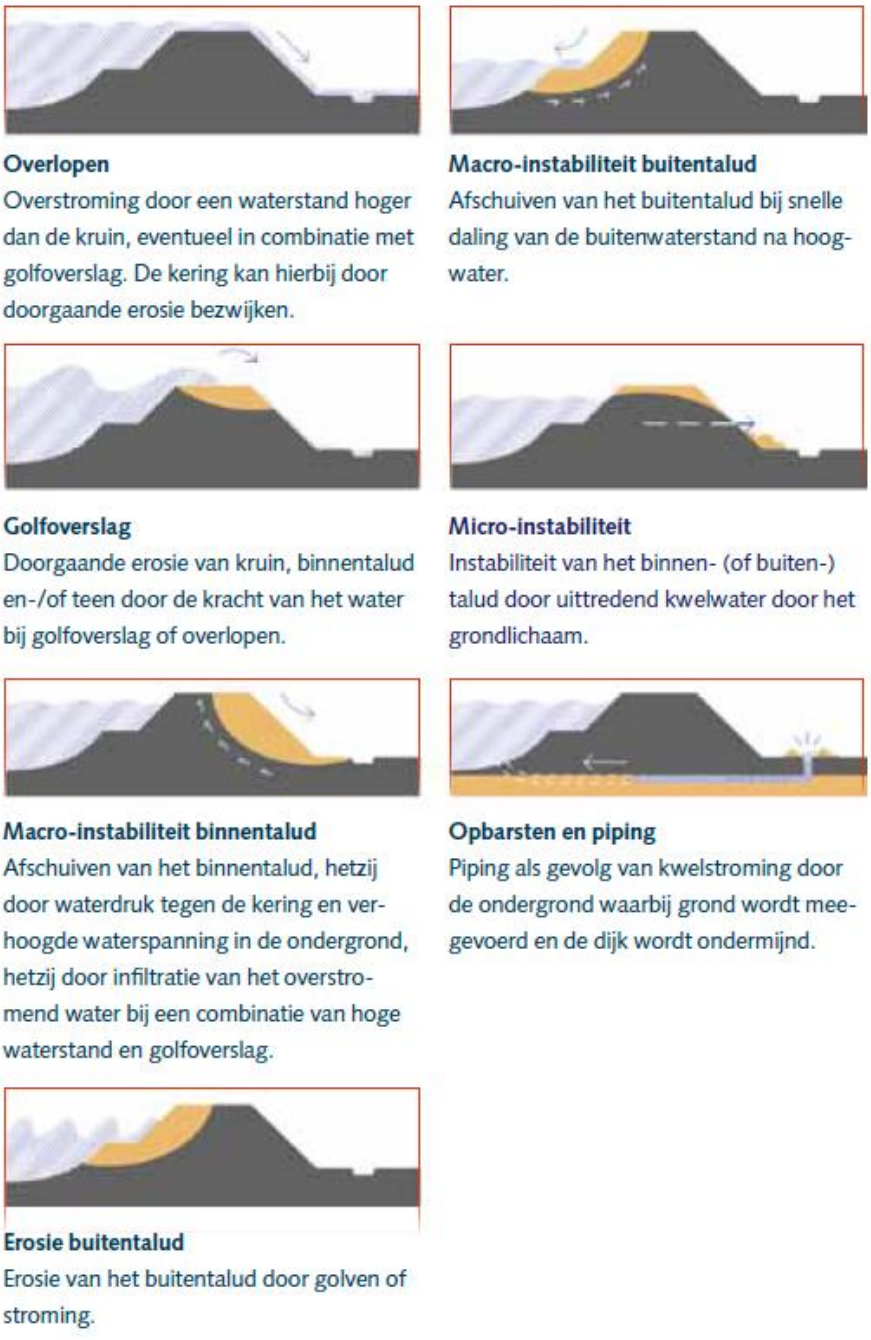

Overlopen
Overstroming door een waterstand hoger dan de kruin, eventueel in combinatie met golfoverslag. De kering kan hierbij door doorgaande erosie bezwijken.

Macro-instabiliteit buitentalud
Afschuiven van het buitentalud bij snelle daling van de buitenwaterstand na hoogwater.

Golfoverslag
Doorgaande erosie van kruin, binnentalud en-/of teen door de kracht van het water bij golfoverslag of overlopen.

Micro-instabiliteit
Instabiliteit van het binnen- (of buiten-) talud door uittredend kwelwater door het grondlichaam.

Macro-instabiliteit binnentalud
Afschuiven van het binnentalud, hetzij door waterdruk tegen de kering en verhoogde waterspanning in de ondergrond, hetzij door infiltratie van het overstromend water bij een combinatie van hoge waterstand en golfoverslag.

Opbarsten en piping
Piping als gevolg van kwelstroming door de ondergrond waarbij grond wordt meegevoerd en de dijk wordt ondermijnd.

Erosie buitentalud
Erosie van het buitentalud door golven of stroming.

Figuur 15.1: Faalmechanismen waterkeringen (bron: ENW, Grondslagen Hoogwaterbescherming, december 2016)

Hierbij wordt gebruik gemaakt van het wettelijke beoordelings- en ontwerpinstrumentarium en de vigerende (technische) leidraden van het Expertisenetwerk Waterkeringen (ENW, www.enwinfo.nl) en de Stichting Toegepast Onderzoek Water (STOWA, www.stowa.nl) voor primaire respectievelijk regionale waterkeringen..

Voor overige keringen zijn (nog) geen normen vastgesteld. Bij de beoordeling van een aanvraag om een watervergunning kan het projectplan Waterwet dat voor deze keringen is opgesteld, worden betrokken.

Doelmatig beheer
Waterkeringen moeten worden beheerd om te zorgen dat ze – bij diverse waterstanden – stabiel blijven en het water tegenhouden. Daarvoor voert het waterschap bijvoorbeeld periodiek controles en onderhoud uit. Voorkomen moet worden dat activiteiten van derden leiden tot slechtere bereikbaarheid voor inspectie of onderhoud of hogere kosten voor het beheer.

Legger
In de legger zijn de ligging en afmetingen van de waterkeringen opgenomen zoals die volgens de normen zouden moeten zijn. Daarnaast zijn in de legger beschermingszones en het profiel van vrije ruimte opgenomen, waarbinnen restricties gelden aan activiteiten die kunnen worden uitgevoerd.
In figuur 15.2 is het leggerprofiel van een waterkering met bijbehorende zones aangegeven.

Het feitelijke dijkprofiel (beheerprofiel) zoals buiten waarneembaar kan afwijken van het (normatieve) leggerprofiel.

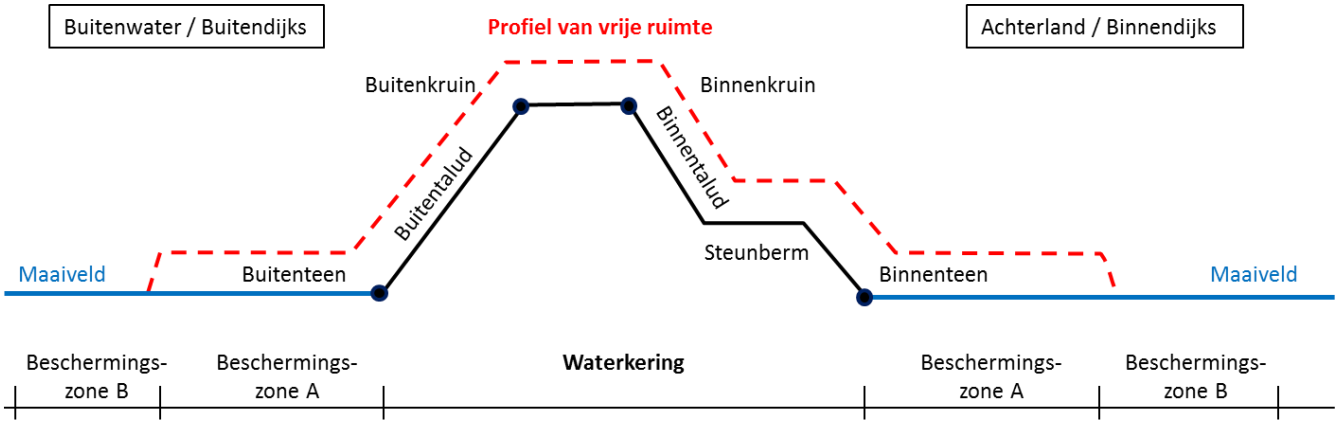

Figuur 15.2: Principe van leggerprofiel en bijbehorende zones en profiel van vrije ruimte

15.2. Toetsingscriteria

15.2.1. Geen waterkeringtechnische verweving tussen verschillende functies waterkering
Naast de waterkerende functie kan een waterkering andere functies hebben, zoals wonen, transport, natuur en recreatie. De waterkerende functie van de waterkering is van primair belang; alle andere functies zijn ondergeschikt aan de waterkerende functie.
Tussen de waterkerende voorzieningen (grondlichaam, damwanden e.d.) zoals vastgelegd in de legger en de voorzieningen voor andere functies (woningen e.d.) moet zoveel mogelijk een duidelijke scheiding aanwezig zijn. Zo mag bijvoorbeeld een (deel van een) woning waterkeringtechnisch geen onderdeel zijn van het voor de waterveiligheid noodzakelijke grondlichaam of waterkerende constructie.

15.2.2. Voldoen aan vastgestelde normen
Voor alle handelingen en activiteiten geldt dat de waterkering moet blijven voldoen aan de wettelijk vastgestelde normen c.q. dat geen belemmering wordt opgeworpen om deze normen te bereiken (toekomstige dijkverzwaring).

15.2.3. Beheer en onderhoud moeten op een doelmatige wijze mogelijk blijven
De kering moet te allen tijde bereikbaar blijven voor het doelmatig kunnen uitvoeren van regulier onderhoud. Ook andere beheeractiviteiten, zoals inspectie en monitoring moeten op eenvoudige wijze mogelijk blijven om tijdig noodzakelijke maatregelen te kunnen treffen.

15.2.4. Profiel van vrije ruimte voor toekomstige uitbreiding van waterkering
De waterkering moet niet alleen nu maar ook in de toekomst zijn waterkerende functie kunnen blijven behouden. Door klimaatontwikkeling, bodemdaling en aanpassing van normen kan versterking van de waterkering nodig zijn. Voorkomen moet worden dat een dergelijke dijkversterking leidt tot hoge kosten of kapitaalvernietiging. Het waterschap houdt hiermee rekening door het vastleggen van een profiel van vrije ruimte in de legger waterkeringen.
Binnen het profiel van vrije ruimte worden werken alleen toegestaan wanneer een toekomstige dijkversterking niet wordt belemmerd. Hiervan kan worden afgeweken wanneer:

1. aannemelijk is dat het profiel van vrije ruimte ter plaatse van het voorgenomen werk in de te voorziene toekomst niet benut zal worden voor een dijkverzwaring;
2. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang en het werk niet of anders op zeer moeilijke wijze is te realiseren. Daarbij worden door de vergunninghouder zoveel mogelijk compenserende, of indien dat niet kan, mitigerende maatregelen genomen;
3. het werk een tijdelijk karakter heeft of eenvoudig ongedaan gemaakt kan worden en het werk - door en op kosten van de vergunninghouder – voorafgaand aan een eventuele dijkverzwaring wordt verwijderd / ongedaan gemaakt.

15.2.5. Ontgraven en ophogen

Permanente ontgravingen in / onder het leggerprofiel of profiel van vrije ruimte
Permanente ontgravingen in / onder het leggerprofiel of profiel van vrije ruimte zijn toegestaan mits:
1. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang en
2. een vervangende waterkering of waterkerende voorziening wordt aangelegd.

Permanente ontgravingen in de waterkering en beschermingszone A en B
Permanente ontgravingen in de waterkering en de beschermingszones A en B zijn toegestaan mits:
1. de ontgraving buiten / boven het leggerprofiel of profiel van vrije ruimte plaatsvinden en
2. de ontgraving geen negatief effect heeft op de waterkerende functie en
3. de bereikbaarheid van de waterkering voor onderhoud en inspectie niet wordt belemmerd en
4. doelmatig beheer en onderhoud van de waterkering mogelijk blijft.

Permanente ophogingen op de waterkering en in beschermingszones A en B
Permanente ophogingen op de waterkering en in beschermingszones A en B zijn toegestaan mits:
1. de ophoging geen belemmering vormt voor een toekomstige dijkverzwaring en
2. de ophoging geen negatief effect heeft op de waterkerende functie en
3. de bereikbaarheid van de waterkering voor onderhoud en inspectie niet wordt belemmerd en
4. doelmatig beheer en onderhoud van de waterkering mogelijk blijft.

Tijdelijke ontgravingen en ophogingen
Tijdelijke ontgravingen en ophogingen in de waterkering, de beschermingszones A en B en het profiel van vrije ruimte, bijvoorbeeld ten behoeve van in de beleidsregels 16 tot en met 21 opgenomen werkzaamheden zijn toegestaan mits:
1. de ontgravingen en ophogingen geen nadelige invloed hebben op de waterkerende functie en
2. de ontgravingen en ophogingen tijdens de uitvoering geen nadelige invloed hebben op de stabiliteit van de waterkering en
3. de ontgravingen na de werkzaamheden zodanig worden aangevuld en verdicht dat de waterkerende functie van de waterkering wordt geborgd en;
4. de ophogingen na de werkzaamheden worden verwijderd en;
5. de grasmat / bekleding in oorspronkelijk staat wordt hersteld.

15.2.6. Beperking werkzaamheden in het gesloten seizoen / situaties met hoge waterstanden

Ter beperking van de risico's op overstromingen tijdens hoogwaterperiodes is een gesloten seizoen vastgesteld waarin werkzaamheden in en nabij waterkeringen alleen onder aanvullende voorwaarden beperkt worden toegestaan. Het gesloten seizoen is van toepassing op primaire en regionale waterkeringen inclusief bijbehorende beschermingszone A en geldt van 1 oktober tot 1 april. Voor compartimenteringskeringen en overige keringen geldt geen gesloten seizoen.

Uitvoering van werkzaamheden in het gesloten seizoen wordt alleen toegestaan wanneer:
1. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang en
2. de bereikbaarheid van de waterkering tijdens hoogwater gewaarborgd blijft en
3. wordt aangetoond dat de waterkerende functie tijdens de uitvoering van de werkzaamheden ook bij optredend hoog water gewaarborgd blijft;

Los van deze periode zijn werkzaamheden - anders dan ter beperking van eventuele calamiteiten - in de waterkeringen en beschermingszone A tijdens hoog buitenwater (primaire waterkeringen) of situaties van potentiële wateroverlast en inzet van waterbergingsgebieden (regionale en overige keringen) niet toegestaan.

Afhankelijk van de lokale omstandigheden en de werkzaamheden waarvoor vergunning wordt aangevraagd, kunnen aanvullende voorschriften in de vergunning worden opgenomen bijvoorbeeld ten aanzien van uitvoeringsperiode en eventueel te treffen (nood)maatregelen tijdens situaties van hoge waterstanden.

15.2.7. Gebruik van de waterkering gaat niet ten koste van de kwaliteit van de grasmat

Voor de sterkte, stabiliteit en veiligheid van de waterkeringen is een goede grasmat op taluds en de kruin vereist. Een goede grasmat is in staat een aanzienlijke golfbelasting te weerstaan en vormt daarmee een belangrijk onderdeel van de sterkte van de waterkering. De sterkte van de grasmat wordt bepaald door de soortendiversiteit, een goede en diepe doorworteling en het ontbreken van kale plekken. De erosiebestendigheid van de grasmat moet kunnen worden gegarandeerd voor aanvang van het gesloten seizoen. Beschadigde grasmatgedeelten moeten ingezaaid worden vóór 1 september met graszaad "Natuurdijk II" (of gelijkwaardig) of er moeten geschikte graszoden aangebracht worden op aangevulde en zorgvuldig verdichte grond met nagenoeg dezelfde samenstelling als de oorspronkelijke grond.

15.2.8. Veiligheid tegen explosies

Explosies in een waterkering of beschermingszone kunnen leiden tot aantasting van de waterkering of de afdichtende laag met daardoor een verhoogd risico op verlies aan stabiliteit of kwel / piping. Het hebben van explosiegevaarlijk materiaal of explosiegevaarlijke inrichtingen in beschermingszone B is daarom alleen mogelijk wanneer maatregelen worden getroffen waardoor bij een eventuele explosie geen schade ontstaat aan de afdichtende laag.

16. Beleidsregel Kabels en leidingen waterkeringen

16.1. Kader

16.1.1. Keur

Op grond van de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszones, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

16.1.2. Begripsbepaling

Bijzondere waterkerende constructie (BWC): een constructieve voorziening zoals een damwand of een klei- of groutkist die een waterkerende functie vervult.

Het waterschap onderscheidt in het kader van deze beleidsregel een aantal groepen kabels en leidingen:

Kabels: Onder kabels vallen voorzieningen voor het aanleggen, hebben en onderhouden van onder andere elektriciteits-, signaal en telecommunicatievoorzieningen.

Leidingen: Mediumvoerende buisconstructies, die geen lozingswerk zijn, en die niet in open verbinding staan met oppervlaktewater.

Mantelbuizen (drukloze leidingen): Leidingen ter bescherming van (mediumvoerende) leidingen en/of kabels.

Kleine (druk)leidingen: Kleine (druk)leidingen (kleiner of gelijk aan Ø 125 mm en/of een inwendige druk lager en/of gelijk aan 10 Bar) zijn onder andere vrij verval rioleringen, drainage en kleine industriële leidingen.

Grote (druk)leidingen: Grote (druk)leidingen (groter dan Ø 125 mm en/of een inwendige druk hoger dan 10 Bar) zijn onder andere water- en gasleidingen, drukrioleringen, stadsverwarming en industriële leidingen, maar ook leidingen welke onderdeel uitmaken van het hoofdtransportnet. Met name de voorzieningen voor de hoofdtransportnetten worden veelal gezien als kapitaalintensieve werken voor een periode van 50 jaar of meer en/of zijn in de toekomst moeilijk aan te passen. Daarom zijn hiervoor specifieke toetsingscriteria van toepassing.

Huisaansluiting: Een huisaansluiting is het deel van een kabel of leiding dat een directe verbinding vormt tussen één specifiek pand (gebouw met een BAG-adres) en het (distributie)net van de netbeheerder.

Rakettechniek: Grondboortechniek waarbij met een metalen cilinder in combinatie met perslucht een buis (meestal horizontaal) door de bodem wordt geslagen / geperst.

Er wordt in deze beleidsregel onderscheid gemaakt tussen:
- kabels en leidingen die parallel aan de waterkering in de waterkering en / of de beschermingszone worden aangebracht;
- kabels en leidingen die een waterkering kruisen.

16.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op alle kabels en leidingen in een waterkering, beschermingszone A en B en profiel van vrije ruimte met uitzondering van:
1. Huisaansluitingen;
2. Leidingen in de schil van de compartimenteringskering die vallen buiten het toepassingsgebied van de NEN3650-1.

Voor leidingen in de schil van compartimenteringskeringen die vallen buiten het toepassingsgebied van de NEN3650-1 geldt algemene regel 25A: Werkzaamheden in schil compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A.
Voor huisaansluitingen geldt algemene regel 31: Kabels en leidingen.

16.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van waterkeringen als onderdeel van het totale waterstaatkundige systeem. Bij het aanbrengen van kabels en leidingen in het waterstaatswerk en beschermingszones van een waterkering is het voornamelijk van belang dat de waterkerende functie van de waterkering is gegarandeerd.

16.3. Motivering van de beleidsregel

De aanleg en de aanwezigheid van kabels en leidingen kan de waterkerende functie van de waterkering aantasten en leiden tot hogere beheerkosten. Daarnaast kan de aanwezigheid van kabels en leidingen leiden tot aanzienlijk hogere kosten bij een eventuele dijkversterking. Het waterschap is daarom terughoudend in het toestaan van kabels en leidingen in de waterkering, de beschermingszones en het profiel van vrije ruimte.

16.3.1. Waterkerende functie

Schade aan leidingen komt regelmatig voor. Dit kan grote gevolgen hebben voor de stabiliteit van de waterkering.

Schade aan de waterkering door verweking of explosie moet worden voorkomen door de leidingen die dit effect kunnen veroorzaken en die niet noodzakelijk binnen het waterstaatswerk en beschermingszone A moeten liggen, daarbuiten aan te leggen.

Kruisingen van leidingen met de waterkering verdienen aparte aandacht. Een leiding die de waterkering kruist, vormt als het ware een tunnel (kwelweg) door of onder de waterkering. Daarom moeten deze kruisingen zo aangelegd worden, dat het risico van falen (van zowel de waterkering als de leiding) zo klein mogelijk wordt.

16.3.2. Drainage

Voor de ontwatering van landbouw- of andere percelen, kan het soms wenselijk zijn drainage aan te leggen. Drainage binnen het waterstaatswerk en beschermingszone A van de waterkering verhoogt echter het risico op het aantrekken van kwelwater. Soms kan drainage waterstaatkundig voordelig zijn, als het de afvoer van spanningswater uit de waterkering bevordert, of als het voorkomt dat hemelwater zich ophoopt tussen de waterkering en een aanberming tegen de waterkering.

16.4. Toetsingscriteria

Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria.

16.4.1. Kabels en leidingen

1. Bij het ontwerp, de aanleg van en het hebben van kabels en leidingen en het beheer dient voldaan te worden aan de richtlijnen volgens de geldende normen in de NEN3650-serie.
2. Nieuwe en te vervangen kabels en leidingen moeten zoveel mogelijk buiten de waterkering en beschermingszone A worden gelegd.
3. Bestaande tracés binnen de waterkering en beschermingszone A kunnen benut blijven en eventueel uitgebreid wanneer:
   a. er redelijkerwijs geen mogelijkheden zijn de bestaande tracés te wijzigen, waarbij rekening wordt gehouden met een mogelijke dijkversterking, en
   b. de veiligheid van de waterkering door de aanleg voldoende gewaarborgd blijft, en
   c. wijziging van het bestaande tracé geen effect heeft op de veiligheid van de waterkering.
4. De stabiliteit van de waterkering moet tijdens en na de uitvoering van kabel- en leidingwerkzaamheden worden gegarandeerd.
5. De "rakettechniek" is in de waterkering en beschermingszones A en B niet toegestaan.
6. Bij alle sleufloze technieken moet middels berekeningen worden aangetoond dat de stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering gewaarborgd zijn. . Dit moet gebaseerd zijn op in de buurt van de aanleglocatie uitgevoerd grondmechanisch en hydrologisch onderzoek en/of lokaal bekende parameters.
7. Bij grote (druk)leidingen moet bij een open ontgraving middels een berekening aangetoond worden dat er geen negatieve effecten optreden op de stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering.
8. De toepassing van mantelbuizen parallel aan de waterkering wordt alleen toegestaan:
   a. onder een afrit of zijweg of als er sprake is van bundeling van kabels bij een horizontaal gestuurde boring, en
   b. de mantelbuis buiten het leggerprofiel wordt gelegd.

9. Bij leidingen waarbij als gevolg van falen een erosiekrater kan ontstaan, moet de berekende erosiekrater volledig buiten het leggerprofiel liggen .
10. Kabels en leidingen moeten de waterkering zoveel mogelijk haaks kruisen. De leidingkruising moet zoveel mogelijk door middel van een open ontgraving aangelegd worden.
11. Een horizontaal gestuurde boring is alleen toegestaan als uit grondonderzoeken, kwelwegberekeningen en sterkteberekeningen blijkt, dat de waterkerende functie van de waterkering gegarandeerd blijft.
12. Toepassing van de gesloten front techniek is alleen toegestaan indien de kruising plaatsvindt op ten minste 1 meter boven het leggerprofiel van de waterkering.
13. Toepassing van mantelbuizen bij dijkkruisingen is alleen toegestaan als dit voor het behoud van de stabiliteit van de waterkering nodig is en wanneer sprake is van glasvezelverbindingen of bundeling van een groot aantal kabels.
14. Een leidingkruising moet zodanig ontworpen en aangelegd worden dat:
    a. de leiding als één stuk binnen het waterstaatswerk en beschermingszones A en B aangelegd wordt, en
    b. bij een primaire waterkering: bij een horizontaal gestuurde boring het tracé van de leiding onder de waterkering minimaal 10 meter beneden het maaiveld ligt en 5 meter beneden dijktechnisch aangebrachte constructies, tenzij aangetoond wordt dat hiervan afgeweken kan worden;
    c. bij een regionale waterkering: bij een horizontaal gestuurde boring het tracé van de leiding onder de waterkering minimaal 6 meter beneden het maaiveld ligt en 5 meter beneden dijktechnisch aangebrachte constructies, tenzij aangetoond wordt dat hiervan afgeweken kan worden;
    d. bij een overige waterkering: bij een horizontaal gestuurde boring het tracé van de leiding onder de waterkering minimaal 6 meter beneden het maaiveld ligt en 5 meter beneden dijktechnisch aangebrachte constructies, tenzij aangetoond wordt dat hiervan afgeweken kan worden. Er wordt geen watervergunning verleend om binnen de waterkering aan een dijkkruisende kabel of leiding een aftakking en/of aansluiting te maken.
15. Een leidingkruising moet drukloos gemaakt en afgesloten kunnen worden. Afsluiters dienen zowel aan de binnendijkse als aan de buitendijkse zijde geplaatst te worden en moeten altijd bereikbaar en bedienbaar zijn.
16. Bij het verwijderen van kabels en leidingen worden alle kabels en leidingen en toebehoren verwijderd. De sleuf wordt aangevuld en verdicht met grond geschikt voor de functie van de waterkering. Er wordt een grasmat aangelegd die bestand is tegen optredende erosie als gevolg van golfoploop /-overslag.
17. Leidingen / mantelbuizen van gestuurde boringen die buiten bedrijf worden gesteld worden volledig afgevuld met drillgrout. Eventuele toegangsputten worden volledig verwijderd en de waterkering wordt hersteld c.q. aangevuld en verdicht met grond geschikt voor de functie waterkering. Er wordt een grasmat aangelegd die bestand is tegen optredende erosie als gevolg van golfoploop /-overslag.

16.4.2. Drainage

Voor het aanbrengen en hebben van drainage in het waterstaatswerk en beschermingszone A wordt alleen een watervergunning verleend wanneer de aanvrager aantoont dat er waterstaatkundig geen negatieve effecten ontstaan.

17. Beleidsregel Bouwwerken waterkeringen

17.1. Kader

17.1.1. Keur

Op grond van de artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszone A, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.
Tot slot is het verboden zonder vergunning bouwwerken in beschermingszone B te plaatsen, aan te passen of te verwijderen die een afdichtende laag doorsnijden,

17.1.2. Begripsbepaling

Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken: bouwwerken die op eenvoudige wijze (c.q. tegen geringe kosten) te verplaatsen of te verwijderen zijn. Voorbeelden hiervan zijn speeltoestellen, prefab tuinhuisjes, hekwerken, tuinmuurtjes, brievenbussen, palen e.d. zonder zware funderingsconstructie.

Bouwwerken met een in de bodem aangebrachte fundering dieper dan 30 cm of 100 cm voor paalvormige bouwwerken worden als niet eenvoudig te verplaatsen beschouwd.

Bestaand bebouwd gebied: gebied dat op grond van het vigerende bestemmingsplan kan worden aangemerkt als gebied met een woon-, bedrijfs- of kantoorfunctie. Hieronder vallen ook agrarische en recreatieve bouwvlakken.

Lintbebouwing: rij van aaneengesloten bouwwerken langs een waterkering in bestaand bebouwd gebied.

Overhoogte: de extra ruimte tussen het bestaande maaiveld (beheerprofiel) van de waterkering en het ter plaatse vastgestelde leggerprofiel danwel profiel van vrije ruimte (zie figuur 17.1).

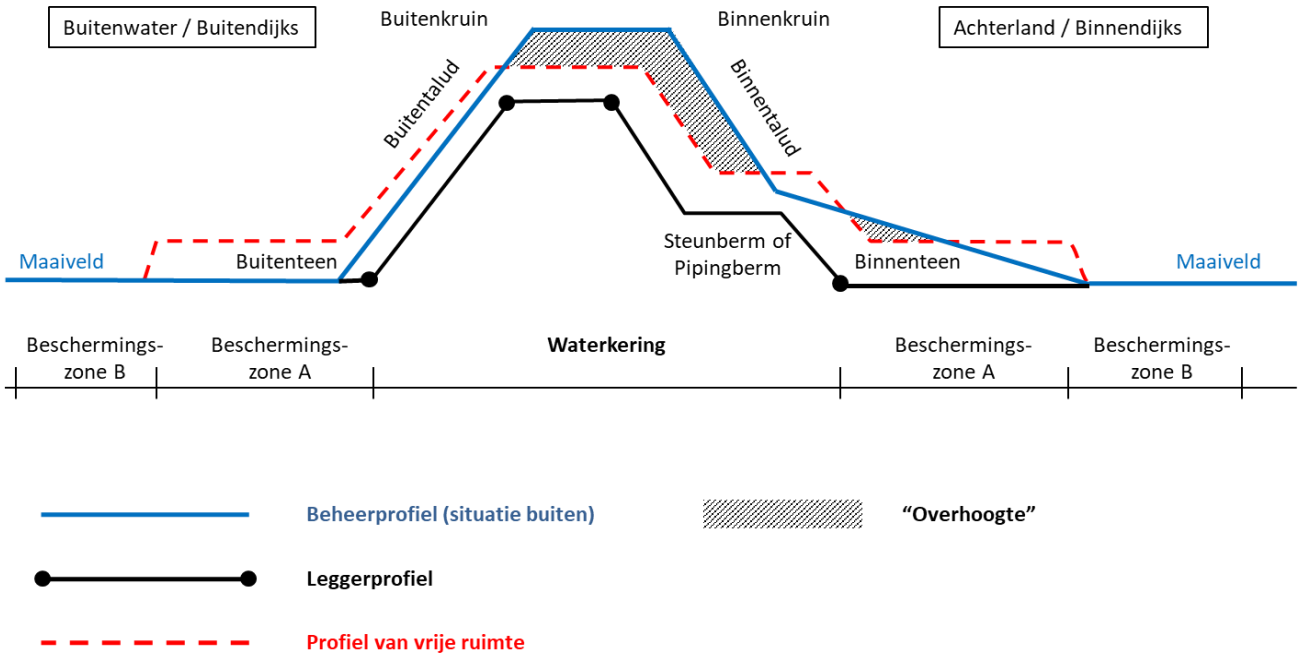

Figuur 17.1: Principeprofiel waterkering met overhoogte

Steunberm: Extra hoogte aan de zijkant (binnendijks of buitendijks) van een waterkering ter bescherming van de stabiliteit van de waterkering (zie voorbeeld in figuur 17.1).

Pipingberm: Extra hoogte aan de zijkant (binnendijks) van een waterkering als bescherming tegen piping / opbarsten van de bodem (vergelijkbaar met een steunberm, zie figuur 17.1).

17.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op alle bouwwerken op of in een waterkering, inclusief bijbehorende beschermingszones A en B en profiel van vrije ruimte, met uitzondering van:

1. bouwwerken in / op de schil van een compartimenteringskering en bijbehorende beschermingszone A; hiervoor is algemene regel 25A van toepassing;
2. eenvoudig verplaatsbare bouwwerken in beschermingszone A; hiervoor is Algemene Regel 26 van toepassing;
3. interne verbouwingen; hiervoor is algemene Regel 32 van toepassing.

17.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is te waarborgen dat bij bouwwerkzaamheden de waterkering zijn waterkerende functie behoudt, dat het beheer en onderhoud aan de waterkering doelmatig kan worden uitgevoerd en te zorgen dat de waterkeringen in de toekomst zonder hoge extra kosten versterkt kunnen worden.

17.3. Motivering van de beleidsregel

Het waterschap wil in principe geen nieuwe bouwwerken of herbouw van bestaande bouwwerken toestaan op of in de waterkering of aan de buitendijkse kant van de waterkering. Bouwwerken kunnen een grote impact hebben op de waterkerende functie van de waterkering en het beheer en onderhoud; daarnaast kunnen bouwwerken belemmerend of kostenverhogend werken op een toekomstige dijkversterking. Buitendijkse bouwwerken kunnen bij hoogwater mogelijk bezwijken en een gevaar vormen voor de bekleding van het buitentalud (erosie, schade).

Het streefbeeld is 'onbebouwd blijft onbebouwd'. Zoals aangegeven in paragraaf 15.2 kunnen landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden alsmede ruimtelijke kwaliteit medebepalend zijn om in specifieke gevallen van dit streefbeeld af te wijken. Ook andere, zwaarwegende (maatschappelijke) belangen kunnen reden zijn om bouwwerken alsnog toe te staan. Denk daarbij bijvoorbeeld aan grote infrastructurele werken waarbij brugpijlers of fundaties gecombineerd worden met de waterkering.

Onderstaand is voor een aantal specifieke gevallen aangegeven welke ruimte wordt geboden voor bouwwerkzaamheden op of nabij de waterkering.

17.3.1. Bouwwerken in profiel van vrije ruimte

Het profiel van vrije ruimte geeft de contouren aan van een eventuele toekomstige dijkversterking. Binnen het profiel van vrije ruimte mag in principe niet gebouwd worden omdat dit belemmerend werkt op een toekomstige dijkversterking c.q. leidt tot hogere kosten. Voor verbouw van bestaande bebouwing kan onder voorwaarden een vergunning worden verleend.

17.3.2. Bouwwerken in beschermingszone A

Bouwwerken in beschermingszone A hebben (zeker aan de binnenzijde van de waterkering) een minder groot effect op de waterkerende functie dan bouwwerken in de waterkering. Aandachtspunten zijn de stabiliteit vlak bij de teen van de waterkering en het in stand houden van eventuele afdichtende lagen (voorkomen van piping). Daarnaast moet rekening gehouden worden met de ruimte die nodig is voor toekomstige dijkversterking en de mogelijke impact van de bouwwerken op het beheer en onderhoud.

17.3.3. Verbetering bestaande situatie

Op een aantal locaties is sprake van bouwwerken die in het verleden in de waterkering zijn aangelegd, waarbij het werk feitelijk een deel van de waterveiligheidsfunctie heeft overgenomen of waarbij – bijvoorbeeld als gevolg van holle ruimtes (kelders e.d.) sprake is van een qua waterveiligheid moeilijk te beoordelen c.q. te beheren situatie. Bij bouwwerkzaamheden waarbij deze situatie wordt opgeheven/verbeterd, kan onder voorwaarden vergunning worden verleend.

17.3.4. Overhoogte in bestaand bebouwd gebied

Op sommige locaties is sprake van een grote overhoogte van de waterkering, ook boven het profiel van vrije ruimte. Met name in al bestaand bebouwd gebied is maatschappelijk behoefte aan mogelijkheden om hier bouwwerken toe te staan (verdichting). Bij een grote overhoogte hebben bouwwerken weinig invloed op de waterkerende functie en kunnen daarom onder voorwaarden worden toegestaan.

17.3.5. Lintbebouwing

Op en aan de bestaande waterkeringen zijn vaak (historische) bebouwinglinten aanwezig. Maatschappelijk is er behoefte om in open gevallen ruimtes binnen deze bebouwingslinten bebouwing te kunnen plaatsen waarmee weer een aaneengesloten bouwlint ontstaat (ruimtelijke kwaliteit). Vanuit waterveiligheidsoogpunt bestaat echter de voorkeur om zo min mogelijk bebouwing in de waterkering of beschermingszone te hebben (zie ook beleidsregel 15).
Bij een bestaande lintbebouwing is nu al sprake van aangepast beheer; bij een toekomstige dijkversterking zal ook maatwerk geleverd moeten worden. Nieuwbouw of herbouw bij een lintbebouwing kan daarom worden toegestaan wanneer beheer en onderhoud alsmede de kosten voor een toekomstige dijkversterking niet wezenlijk zullen afwijken ten opzichte van de situatie zonder de nieuwbouw of herbouw.

17.3.6. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken

Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken zijn geen groot bezwaar bij het beheer van de waterkering of een toekomstige dijkversterking. Zij kunnen snel en tegen geringe kosten worden verwijderd of verplaatst wanneer sprake is van een risico voor de waterkerende functie van de waterkering of wanneer de waterkering wordt versterkt.
Eenvoudig verwijderbare bouwwerken kunnen daarom onder voorwaarden worden toegestaan.

17.3.7. Bouwwerken in beschermingszone B

Bouwwerken in beschermingszone B hebben een minder groot effect op de waterkerende functie dan bouwwerken in de waterkering of beschermingszone A. Aandachtspunt is het in stand houden van eventuele afdichtende lagen (voorkomen van piping). Een voorbeeld is de aanleg of het verwijderen van een steiger met een grote hoeveelheid palen.

17.4. Toetsingscriteria

Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van de algemene toetsingscriteria in hoofdstuk 15;

17.4.1. Bouwwerken algemeen

1. Hoge bouwwerken en constructies (bijvoorbeeld windmolens en (zend)masten) die diep in de ondergrond verankerd zijn kunnen de stabiliteit van de waterkering nadelig beïnvloeden. Voor dit soort bouwwerken binnen de waterkering en beschermingszone A wordt daarom geen watervergunning verleend;
2. In de waterkering en beschermingszone A mogen onder het bouwwerk geen nieuwe holle ruimtes (zoals kruipruimten, ruimtes tussen randbalken e.d.) worden gemaakt of aanwezig zijn;
3. De geplande bouwwerkzaamheden mogen niet leiden tot een verslechtering van het waterkerend vermogen, de erosiebestendigheid van de dijkbekleding, de stabiliteit van de waterkering en de weerstand tegen piping.

17.4.2. Nieuwbouw bouwwerk

1. Nieuwbouw van bouwwerken op / in de waterkering of in de buitendijkse beschermingszone A is niet toegestaan, tenzij sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang.
2. Bouwwerken inclusief funderingen en mogelijke erosiekuilen aan de buitendijkse zijde mogen:
   a. het leggerprofiel niet doorsnijden;
   b. het profiel van vrije ruimte niet doorsnijden.
3. Nieuwe funderingspalen zijn niet toegestaan in de waterkering, exclusief de steunberm en/ of de pipingberm, en in het daarboven gelegen profiel van vrije ruimte;
4. Nieuwe funderingspalen in beschermingszone A, in de steunberm en / of pipingberm van de waterkering en in het daarboven gelegen profiel van vrije ruimte zijn toegestaan mits grondverdringend zonder verbrede voet aangebracht;
5. Een toekomstige dijkverzwaring binnen het profiel van vrije ruimte moet mogelijk zijn zonder dat hierdoor schade aan het aan te brengen bouwwerk ontstaat.
6. Voor een toekomstige dijkverzwaring moet voldoende werkruimte aanwezig blijven.
7. Middels berekeningen moet worden aangetoond dat de bebouwing en/of fundatie daarvan geen schade op zal lopen door de belasting van het grondlichaam conform het profiel van vrije ruimte.

17.4.3. Herbouw bouwwerk

1. De herbouw van een bestaand bouwwerk op de waterkering of in beschermingszone A is toegestaan wanneer geen aanpassing van de fundering plaatsvindt;
2. In overige gevallen wordt de herbouw beschouwd als nieuwbouw.

17.4.4. Uitbreiding bouwwerk

1. Een op zichzelf staand bouwwerk dat binnen het profiel van vrije ruimte staat, mag eenmalig worden uitgebreid met maximaal 10% van het bebouwde grondoppervlak;
2. Een uitbreiding van een bouwwerk met meer dan 10% van het bebouwd grondoppervlak binnen het profiel van vrije ruimte wordt beschouwd als nieuwbouw.
3. In het geval van een uitbreiding van een bouwwerk moet de uitbreiding buiten het leggerprofiel van de waterkering worden gerealiseerd.
4. Een uitbreiding binnen de waterkering en beschermingszone A mag niet in de richting van of evenwijdig aan de waterkering plaatsvinden tenzij direct aangrenzende bouwwerken reeds dichter naar de waterkering gebouwd zijn en dit niet binnen afzienbare tijd zal veranderen.

17.4.5. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken

1. In afwijking van de artikelen 17.4.2 tot en met 17.4.4 zijn nieuwbouw, herbouw en uitbreiding van eenvoudig verplaatsbare bouwwerken op een waterkering toegestaan, mits:
   a. sprake is van een bouwwerk dat wettelijk is voorgeschreven of
   b. sprake is van een bouwwerk ter bescherming van de (verkeers)veiligheid.
2. In afwijking van de artikelen 17.4.2 tot en met 17.4.4 zijn nieuwbouw, herbouw en uitbreiding van eenvoudig verplaatsbare bouwwerken op een waterkering toegestaan, mits:
   a. het bouwwerk minimaal 1 meter uit de kruin- of teenlijn wordt geplaatst en
   b. het bouwwerk boven het bestaande maaiveld staat en
   c. de fundering, inclusief mogelijke erosiekuil aan de buitendijkse zijde, het leggerprofiel niet doorkruist.

17.4.6. Verbetering bestaande situatie

1. In afwijking van artikel 17.4.2 lid 1 is nieuwbouw op de waterkering toegestaan mits:
   a. sprake is van sloop van een bestaand bouwwerk waardoor een verbetering gerealiseerd wordt van de waterkering uit het oogpunt van waterkerend vermogen en
   b. de nieuwbouw qua bebouwd grondoppervlak niet groter is dan 110% van het bebouwde grondoppervlak van het gesloopte bouwwerk.
   c. de nieuwbouw niet in de richting van of evenwijdig aan de waterkering plaatsvindt tenzij direct aangrenzende bouwwerken reeds dichter naar de waterkering gebouwd zijn en dit niet binnen afzienbare tijd zal veranderen.

17.4.7. Bouwwerken in lintbebouwing

1. In afwijking van artikel 17.4.2 lid 1 is nieuwbouw op de waterkering toegestaan mits:
   a. De nieuwbouw plaats vindt als opvulling van een lege ruimte in een bestaande lintbebouwing en
   b. De nieuwbouw qua afmetingen en ruimtebeslag aansluit op de bestaande bebouwing in de lintbebouwing en
   c. De nieuwbouw niet dichter naar de kering wordt gebouwd of dieper dan de bestaande lintbebouwing en
   d. De nieuwbouw geen waterkerende functie gaat vervullen (geen functieverweving) en
   e. Het beheer en onderhoud van de waterkering alsmede de kosten voor een toekomstige dijkversterking niet wezenlijk zullen afwijken ten opzichte van de situatie zonder de nieuwbouw.

17.4.8. Bouwwerken in bestaand bebouwd gebied met overhoogte

1. In afwijking van artikel 17.4.2 lid 1 is nieuwbouw op de waterkering toegestaan mits:
   a. Sprake is van bestaand bebouwd gebied en
   b. Sprake is van overhoogte boven het profiel van vrije ruimte en
   c. De nieuwbouw, inclusief fundering het leggerprofiel en het profiel van vrije ruimte niet doorsnijden en
   d. De nieuwbouw geen negatief effect heeft op de stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering.

17.4.9. Bouwwerken in beschermingszone B

1. Het plaatsen, aanpassen en verwijderen van bouwwerken in beschermingszone B is toegestaan mits de waterremmende werking van de aanwezige afdichtende bodemlagen niet wordt verminderd.

18. Beleidsregel Wegen, parkeerplaatsen en perceelsontsluitingen waterkeringen

18.1. Kader

18.1.1. Keur

Op grond van artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszones, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

18.1.2. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op de aanleg, het onderhoud en het verwijderen van wegen, parkeerplaatsen en perceelontsluitingen op alle waterkeringen inclusief bijbehorende beschermingszones A en profiel van vrije ruimte.

Voor klein onderhoud aan openbare wegen is algemene regel 25: "Klein onderhoud aan openbare wegen op de waterkering" van toepassing.

18.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van waterkeringen als onderdeel van het totale waterstaatkundige systeem. Bij het aanbrengen van wegen, op- en afritten op de waterkering is het voornamelijk van belang dat de stabiliteit, dus ook de waterkerende functie van de waterkering, evenals het doelmatig onderhoud is gewaarborgd.

18.3. Motivering van de beleidsregel

18.3.1. Waterkerende functie

Wegen, parkeerplaatsen en perceelontsluitingen (zoals op- en afritten, trappen en aanbermingen) hebben door hun aanwezigheid en het transport hierover een negatieve invloed op de stabiliteit van de waterkering. Bovendien zorgen op- en afritten voor een vergroting van het grondlichaam, wat aan de ene kant extra stabiliteit betekent, maar aan de andere kant extra belasting voor het bestaande grondlichaam oplevert. Bovendien kan door de toegankelijkheid van verkeer een aanzienlijke verkeersbelasting ontstaan. Trillingen door verkeer kunnen bij met water verzadigde waterkeringen leiden tot verweking. De fundering en verharding mogen geen nadelige invloed hebben op de dijkbekleding. Daarnaast vormen aanbermingen, op- en afritten een extra belasting voor eventueel aanwezige leidingen.

18.3.2. Beheer en onderhoud

Trappen, parkeerplaatsen, op- en afritten en aanbermingen tegen het talud van de waterkering maken doelmatig beheer en onderhoud moeilijker. Dit is niet wenselijk.

Het waterschap is daarom terughoudend in het toestaan van nieuwe aanbermingen, op- en afritten en trappen. Een watervergunning voor de aanleg van aanbermingen, trappen en op- en afritten tegen het talud van de waterkering kan alleen worden verleend als de constructie zo aangelegd wordt dat deze geen belemmering vormt voor het uit te voeren beheer en onderhoud.

18.4. Toetsingscriteria

18.4.1. Algemeen

1. Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria.
2. In gebieden waar door de aanleg van grondophogingen grote zettingen verwacht worden, moet de initiatiefnemer door middel van berekeningen aantonen dat de ophoging geen nadelige gevolgen heeft voor de waterkering en bijbehorende of inliggende voorzieningen en/of belendende percelen.
3. De plaats van aan te leggen trappen, op- en afritten, aanbermingen en wegen, moet worden afgestemd op het regulier beheer en onderhoud van de waterkering.

4. De breedte, talud helling, bekleding en samenstelling van de aanberming, op- en afritten en trappen moeten in overeenstemming zijn met de bestemming/functie van het aangevraagde werk en mogen geen afbreuk doen aan LNC-waarden. Nieuwe taludhellingen moeten geleidelijk aansluiten op de waterkering.
5. Bij het toetsen van een watervergunningsaanvraag wordt beoordeeld of het uitvoeren van onderhoud nog op een goede wijze mogelijk is.

18.4.2. Perceelsontsluitingen

1. Per perceel gelegen aan de waterkering is één ontsluiting voldoende. Bovendien geldt dat als redelijkerwijs gebruik gemaakt kan worden van bestaande aanbermingen, op- en afritten en/of trappen, hiervan gebruik gemaakt moet worden, al dan niet met een kleine aanpassing daarvan.
2. Bij splitsing van percelen moet naar handhaving van de bestaande ontsluiting worden gestreefd. Een nieuwe persceelsontsluiting via de waterkering is slechts vergunbaar bij een aangetoond zwaarwegend belang.
3. Nieuwe ontsluitingen via de waterkering kunnen worden toegestaan als er sprake is van inbreidingsplannen binnen de bebouwde kom. Het aantal ontsluitingen naar de waterkering moet dan binnen het plan tot een minimum worden beperkt.
4. Op- en afritten en trappen moeten buiten leggerprofiel van de waterkering aangelegd worden en mogen de stabiliteit en de taludbekleding van de waterkering niet negatief beïnvloeden.
5. Wanneer de op- en afrit wordt aangelegd op een waterkering die in onderhoud is bij het waterschap, moet de constructie zodanig worden opgebouwd dat de op- en afrit geen schade ondervindt als het gangbaar onderhoudsmaterieel door of namens het waterschap hiervan gebruik maakt. De vergunninghouder moet zelf zorgen voor het onderhoud aan de op- en afrit of de trap en bijbehorende voorzieningen.

18.4.3. Parkeerplaatsen

1. Voor de aanleg van een parkeerplaats op de waterkering wordt alleen vergunning verleend als parkeren op eigen terrein niet mogelijk is.
2. De parkeerplaats moet voorzien zijn van een halfopen verharding.
3. Voor de aanleg van de parkeerplaats mag geen aanberming aan de waterkering worden gemaakt.
4. Wanneer de parkeerplaats wordt aangelegd op een waterkering die in onderhoud is bij het waterschap, moet de constructie zodanig worden opgebouwd dat de parkeerplaats geen schade ondervindt als het gangbaar onderhoudsmaterieel bij onderhoud van de waterkering door of namens het waterschap hiervan gebruik maakt. De vergunninghouder moet zelf zorgen voor het onderhoud aan de parkeerplaats en bijbehorende voorzieningen.

18.4.4. Wegen

1. De wegverharding en onderliggende fundering dient zodanig aangelegd te worden dat de verkeers-belasting voldoende wordt verspreid naar het onderliggende grondlichaam en zonder dat er negatieve effecten op kunnen treden met betrekking tot de constructie en functie van de waterkering. Dit is van toepassing op zowel wegreconstructies als voor aanleg van nieuwe wegen.
1. Verkeersvoorzieningen, zoals reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)-borden, komportalen en openbare verlichting, die het leggerprofiel doorsnijden zijn toegestaan mits ze vanuit verkeersveiligheid noodzakelijk zijn.
2. Voorzieningen in het buitentalud of in de buitenkruinlijn zijn toegestaan mits ze vanuit verkeersveiligheid noodzakelijk zijn.

19. Beleidsregel Grondmechanisch onderzoek waterkeringen

19.1. Kader

19.1.1. Keur

Op grond van de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszones, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

Begripsbepaling
Grondmechanisch onderzoek: onderzoek naar de opbouw en eigenschappen van de in de waterkering of de bodem aanwezige grondlagen inclusief het daarin aanwezige (grond)water.

Hoogwaterperiode: periode waarin een sterk verhoogde waterstand voorkomt

Kwelscherm: Een ondoorlatende, in de regel verticale, constructie voor verlenging van de kwelweg.

Exploratieboring: Een boring ter verkenning van de mogelijke winning van delfstoffen.

Oplengen: het plaatsen van een opzetstuk op een bestaande peilbuis.

19.1.2. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op grondmechanisch onderzoek in alle waterkeringen met uitzondering van de schil van compartimenteringskeringen.
Deze beleidsregel is tevens van toepassing op exploratieboringen en seismisch onderzoek in beschermingszones A en B.

Voor grondmechanisch onderzoek in de schil van de compartimenteringskeringen geldt algemene regel 25A.
Voor grondmechanisch onderzoek, met uitzondering van seismisch onderzoek en exploratieboringen, in beschermingszones A en B geldt algemene regel 33.

19.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van waterkeringen als onderdeel van het totale waterstaatkundige systeem. Met betrekking tot het uitvoeren van verticale boringen en grond- en milieuonderzoek is het met name van belang dat de stabiliteit en de waterkerende functie van de waterkering is gegarandeerd.

19.3. Motivering van de beleidsregel

Het uitvoeren van grondmechanisch onderzoek kan invloed hebben op de waterkering. Vooral in kwel- en pipinggevoelige gebieden kan het zeer nadelig zijn wanneer het afdichtende kleipakket van een waterkering wordt geperforeerd. Hierdoor kan er kortsluiting ontstaan tussen de watervoerende lagen, waardoor het risico van piping toeneemt. Ook kunnen trillingen van seismische onderzoekmethodes onder bepaalde omstandigheden een nadelige invloed hebben op de stabiliteit van de waterkering.

Tijdens hoogwater situaties kan de stijghoogte in peilbuizen hoger liggen dan de bovenkant van de peilbuis. Voorkomen moet worden dat in dergelijke situaties ongewenste kwelstromen onder de waterkering optreden.

19.4. Toetsingscriteria

Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria.

19.4.1. Sonderingen, boringen en (peil)buizen voor grond- en grondwateronderzoek.

1. Het uitvoeren van boringen en sonderingen en het plaatsen van peilbuizen in de waterkering is toegestaan mits:
   a. sprake is van een zwaarwegend (maatschappelijk) belang of
   b. sprake is van een wettelijke verplichting (bijvoorbeeld verplicht milieuonderzoek) en
   c. het uitvoeren van het onderzoek elders niet mogelijk is

2. In verband met de stabiliteit van de waterkering moeten de boorgaten worden gedicht met ondoorlatend materiaal.
3. Het uitvoeren van boringen en sonderingen tijdens een situatie van verhoogde waterspanning in de bodem (bijvoorbeeld bij tijdens een hoogwaterperiode) is niet toegestaan.
3. Het waterkerende vermogen van de waterkering moet tijdens en na de uitvoering van het onderzoek worden gegarandeerd.
4. De uitspoeling van gronddeeltjes moet worden voorkomen, bijvoorbeeld door het plaatsen van een kwelscherm bij peilbuizen die langere tijd blijven staan.
5. De peilbuis moet – in geval van een hoogwaterperiode – opgelengd kunnen worden.

19.4.2. Overige onderzoeken

1. Seismische onderzoeken en exploratieboringen in de waterkering of beschermingszone A zijn niet toegestaan.
2. Seismische onderzoeken en exploratieboringen in beschermingszone B zijn toegestaan mits:
   a. de uitvoering van deze onderzoeken / boringen buiten het gesloten seizoen en buiten de hoogwaterperioden gebeuren
   b. aangetoond wordt dat de werkzaamheden geen nadelige invloed zullen hebben op de stabiliteit en waterkerende functie van de waterkering.

20. Beleidsregel bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen bij waterkeringen

20.1. Kader

20.1.1. Keur

Op grond van de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszone A, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

20.1.2. Begripsbepaling

Bodemenergiesysteem: systeem om energie uit de bodem te halen.

Er zijn 2 typen bodemenergiesystemen:
1. open systeem; hierbij wordt grondwater opgepompt en teruggevoerd in de bodem. De warmteoverdracht vindt boven de grond plaats;
2. gesloten systeem of bodemwarmtewisselaars; hierbij wordt vloeistof door lussen rondgepompt in een gesloten systeem in de bodem. Warmte overdracht vindt in de bodem plaats.

20.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel geldt voor alle bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen in c.q. onder alle waterkeringen en beschermingszones A en profiel van vrije ruimte.

20.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van waterkeringen. Met betrekking tot het uitvoeren van verticale boringen en het plaatsen, houden en verwijderen van verticale buizen is het met name van belang dat de stabiliteit en de waterkerende functie van de waterkering is gegarandeerd.

20.3. Motivering van de beleidsregel

Voor bodemenergiesystemen moet meestal een fors boorgat worden gemaakt, moeten er leidingen in het boorgat worden gemaakt, moeten de afdichtingen tussen boorbuis en bodem betrouwbaar zijn en moet dit alles aan het eind van de levensduur van het bodemenergiesysteem weer afgedicht worden. Deze constructie mag per definitie de werking van de waterkering niet aantasten.
Ook voor grondwateronttrekkingen geldt dat hierbij meestal gebruik wordt gemaakt van verticaal geplaatste buizen die de afsluitende bodemlagen doorbreken. Voorkomen moet worden dat hierdoor onbedoelde kwelstromen ontstaan die kunnen leiden tot bijvoorbeeld piping of stabiliteitsverlies.

20.4. Toetsingscriteria

20.4.1. Algemeen

1. Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria.
2. Boringen ten behoeve van bodemenergiesystemen en grondwateronttrekkingen in de waterkering zijn niet toegestaan.
3. De toe te passen kabels en leidingen moeten voldoen aan de beleidsregel voor kabels en leidingen.
4. Voor het plaatsen, houden en verwijderen van verticale buizen moet worden voldaan aan de beleidsregel 19: 'Grondmechanisch onderzoek'.
5. Voor het onttrekken van grondwater moet worden voldaan aan de beleidsregel 22: 'Grondwater';
6. De stabiliteit en het waterkerende vermogen van de waterkering moeten tijdens en na de uitvoering van de boringen worden gewaarborgd.
7. Bij het verwijderen van bodemenergiesystemen of grondwateronttrekkingsbuizen moeten de gaten in de bodem, zodanig laagsgewijs worden aangevuld en verdicht dat geen kwelstromen kunnen ontstaan via de af te dichten gaten.
8. In de vergunning zullen voorschriften worden opgenomen voor het buiten gebruik stellen van het bodemenergiesysteem.

20.4.2. Plaats van de boringen

1. De boringen moeten zo ver mogelijk uit de waterkering plaatsvinden en
2. De boringen mogen binnen het profiel van vrije ruimte plaatsvinden en
3. De afwerking van de boring, de warmtewisselaar, de ontvang- en verdeelput moeten worden geplaatst buiten of boven het profiel van vrije ruimte en
4. Het bodemenergiesysteem moet altijd aan dezelfde zijde (binnen- of buitendijks) van de waterkering worden geplaatst als het object waarvoor het geïnstalleerd wordt.

20.4.3. Boren en afdichten

1. Door de houder van de onttrekkingsinrichting dient binnen 4 weken na uitvoering van de boring de beschrijving van het veldwerk zoals die vereist is krachtens het Besluit Bodemkwaliteit (BRL SIKB protocol 2101 Mechanisch boren), aan het bestuur te worden gestuurd.
2. Behalve voor het boren van het bodemenergiesysteem mogen er geen verdere ontgravingen worden gedaan.

20.4.4. Aanvullende criteria voor open systemen

De mate van risico op de waterkering moet gekwantificeerd worden met een 3-dimensionaal grondwatermodel waarbij rekening wordt gehouden met variatie van de dikte van de bodemlagen, doorlaatfactoren en situering van de onttrekkings- en retourfilters. Dergelijke berekeningen zijn verplicht en moeten bij de aanvraag om een vergunning worden toegevoegd.

20.4.5. Ondiepe grondwateronttrekkingen

Ondiepe onttrekkingsputten voor bijvoorbeeld veedrenking of beregening, moeten worden geplaatst buiten de waterkering.

21. Beleidsregel beplanting waterkeringen

21.1. Kader

21.1.1. Keur

Op grond van de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, is het verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterkering of bijbehorende beschermingszones, door daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden of vaste substanties of voorwerpen te laten staan of liggen.
Daarnaast is het verboden zonder vergunning in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.

21.1.2. Begripsbepaling

Beplanting: bomen, struiken en laagblijvende planten die worden aangebracht om de tuin in te richten, natuur te ontwikkelen of het landschap te verfraaien.

21.1.3. Toepassingsgebied

Deze beleidsregel is van toepassing op het aanbrengen en onderhouden van beplanting op alle waterkeringen en in bijbehorende beschermginszone A..

Voor het verwijderen en snoeien van beplanting geldt algemene regel 29A respectievelijk algemene regel 29B.

21.2. Doel van de beleidsregel

Het doel van deze beleidsregel is het beschermen van de functie van waterkeringen. Het is van belang dat bij het planten van bomen, struiken en beplanting geen piping ontstaat, de erosiebestendigheid van het talud gegarandeerd is en de aanwezigheid van bomen niet leidt tot instabiliteit van de waterkering.

21.3. Motivering van de beleidsregel

21.3.1. Waterkerende functie

Bij de toetsing of bomen, struiken en planten invloed hebben op de waterkering, zijn drie aspecten belangrijk:

1. **Schaduwwerking.** Door schaduwwerking kan het gras, de standaard taludbekleding, onder bomen en struiken minder goed groeien. De erosiebestendigheid van het talud komt hiermee in gevaar. Daarom wordt er in de toetsingscriteria voor bomen en struiken een horizontale afstand tot de waterkering aangehouden.
2. **Stabiliteit.** Om de stabiliteit van een waterkering te garanderen, zijn bepaalde afmetingen nodig. Doorsnijding van de waterkering en aanliggende gronden met bijv. een wortelkluit van een boom of struik, maakt de waterkering minder stabiel. Omgewaaide bomen kunnen door het ontstane gat van de wortelkluit de waterkering ernstig beschadigen.
3. **Piping.** Piping is een verschijnsel waarbij, door een erosieproces, onder een waterkering tunnels ontstaan. Kleilagen in en onder de waterkering voorkomen piping. Het wortelstelsel van bomen en struiken zou door deze kleilagen heen kunnen dringen, waardoor de kans op piping toeneemt. In de toetsingscriteria komt dit aspect tot uiting in de verticale afstand tot het leggerprofiel.

Afhankelijk van het dijkmateriaal (klei of zand) en de omstandigheden waarin de boom wortelt (wisselende grondwaterstand, natte of juist droge omstandigheden) zijn sommige soorten bomen en struiken wel of juist niet geschikt.

21.3.2. Beheer en onderhoud

Het talud van de waterkering is bekleed met erosiebestendig materiaal (gras of harde bekleding). Bij gebruik van een andere vorm van bodembedekking is inspectie door het waterschap niet (goed) mogelijk. Daarom wordt geen watervergunning verleend voor het vervangen van de bestaande taludbekleding door een andere vorm van taludbedekking, ook niet in combinatie met een bodembedekker.

21.4. Toetsingscriteria

Aanvragen worden beoordeeld aan de hand van algemene toetsingscriteria.

21.4.1. Bestaande bomen en struiken

Dode, zieke, (gedeeltelijk) omgewaaide, zwaar beschadigde en gerooide bomen en/of struiken moeten worden verwijderd. De wortelresten moeten worden uitgefreesd en het uitgefreesde materiaal dient uit de wortelgaten te worden verwijderd en afgevoerd. In de wortelgaten moet kleigrond van (nagenoeg) dezelfde samenstelling als de dijkbekleding worden aangebracht en zorgvuldig laagsgewijs worden verdicht. Vervolgens moeten de wortelgaten worden voorzien van geschikte graszoden of vóór 1 september worden ingezaaid met graszaad "Natuurdijk II" (of gelijkwaardig) ten behoeve van de ontwikkeling van een goed doorwortelde grasmat voor aanvang gesloten seizoen.

21.4.2. Nieuwe bomen en struiken

1. Nieuwe bomen en struiken op het buitentalud van de primaire en regionale waterkering en tot een afstand van 10 meter uit de buitenteen van de primaire waterkering worden niet toegestaan. Hierop gelden de volgende uitzonderingen:
   - Bomen en struiken in tuinen van buitendijkse panden waar, door middel van constructieve maatregelen, ten behoeve van de reeds aanwezige werken de erosiebestendigheid van het buitentalud gegarandeerd is.
   - Er is sprake van een hoog liggend voorland, waardoor bomen en struiken buiten het leggerprofiel geplaatst kunnen worden.
2. Nieuwe bomen en struiken op de waterkering en tot 4 meter uit de binnenteen van de primaire waterkering worden niet toegestaan. Hierop zijn enkele uitzonderingen:
   - Indien er sprake is van aanzienlijke landschappelijke- ecologische en/of culturele waarden kan, onder voorwaarden, vergunning worden verleend voor nieuwe bomen en struiken.
   - Indien sprake is van een (zeer) brede kruin kan, onder voorwaarden, vergunning worden verleend voor bomen en struiken op de kruin. Te allen tijde moet een zone van 5 meter vanuit de buitenkruinlijn obstakelvrij blijven ten behoeve van onderhoud en inspectie van de waterkering;
3. Nieuwe bomen en struiken, inclusief de ontgrondingskuil, moeten buiten het leggerprofiel van de waterkering worden geplaatst en op termijn goed vervangbaar zijn. Voor bomen wordt uitgegaan van een schijfvormige ontgrondingskuil met een diepte van 1 meter en een straal, vanuit het hart van de boom, van 2 meter. Voor struiken wordt eveneens uitgegaan van een schijfvormige ontgrondingskuil, met een diepte van 0,5 meter en een straal, vanuit het hart van de struik, van 1 meter.
4. Voor nieuwe bomen en struiken op of in de schil van een compartimenteringskering gelden geen restricties voor de locatie ten opzichte van het leggerprofiel mits:
   - het profiel van de waterkering na plaatsing in oorspronkelijke staat wordt hersteld en
   - beheer en onderhoud van de waterkering niet worden belemmerd.

21.4.3. Herplanten van bomen en struiken

Herplanten, het vervangen van bestaande bomen en struiken, wordt beoordeeld als het aanbrengen van nieuwe bomen en struiken.

21.4.4. Onderhoud van bomen en struiken

1. Bomen op de waterkering dienen zodanig te worden gesnoeid, dat zich een takvrije stamlengte van 4 meter hoog kan ontwikkelen. Dit vanwege bereikbaarheid en inspectie van de waterkering en om voldoende licht op de grasmat toe te laten. Het snoeihout en bladval moeten worden verwijderd en afgevoerd. Knotten moet minimaal eens in de drie jaar geschieden.
2. De grasmat moet worden hersteld zodra er schade is ontstaan die te wijten is aan aanwezigheid van bomen en/of struiken (ontworteling, schaduwwerking, wortelopschot, afgewaaide takken etc.).

21.4.5. Inspectie van bomen

Periodieke controle, inspectie en schouw naar de conditie en stabiliteit van de bomen bij waterkeringen is noodzakelijk. Hiervoor kan de methodiek Visual Tree Assesment (VTA) worden gevolgd, of een vergelijkbare methodiek. Het is van belang dat bomen bij de waterkering niet kunnen omwaaien en tot instabiliteit van de waterkering kunnen leiden.

Beleid Grondwater

22. Beleidsregel Grondwater

22.1. Kader

Waterwet artikel 6.4 en de keur artikelen 3.10 tot en met 3.12.

22.2. Algemeen beleid voor alle activiteiten

In deze beleidsregels is voor verschillende vormen van grondwatergebruik uitgewerkt hoe met vergunningverlening wordt omgegaan. Voor al deze uitwerkingen geldt echter dat deze uitgaan van steeds dezelfde basisbeginselen. Gezien de kaders en doelstellingen van de Waterwet heeft het grondwaterbeheer vier pijlers:

- Adequaat voorraadbeheer; het voorkomen van uitputting of aantasting van de grondwatervoorraden.
- Bescherming van de grondwaterkwaliteit; gericht op hoogwaardig gebruik van grondwater met name diepere lagen ten behoeve van menselijke consumptie.
- Samenhangend beheer van grondwater- en oppervlaktewaterlichamen; bijvoorbeeld afstemming met wateraan- en afvoermogelijkheden in het oppervlaktewatersysteem.
- Tegengaan/beheersen van lokale nadelige gevolgen van grondwateronttrekkingen of infiltreren van water, bijvoorbeeld verzakking of vernatting van gebouwen, maar hieronder valt ook het standstill beleid voor de beschermde gebieden en attentiegebieden.

Adequaat voorraadbeheer
Er is in feite niet sprake van één grondwatervoorraad. Vanwege de gelaagde opbouw van de bodem is er onderscheid te maken naar meerdere voorraden die naar diepte te onderscheiden zijn. Daarnaast zijn er regionale verschillen, onder andere door de aanwezigheid van geologische breuklijnen in de ondergrond. De slecht doorlatende lagen die over het algemeen de verschillende grondwaterlagen van elkaar scheiden, zijn per gebied verschillend van diepteligging en dikte. Daarnaast zijn er ook gebieden waar er openingen aanwezig zijn, dus er uitwisseling is tussen verschillende watervoerende lagen. Het waterschap voert daarom een gebiedsgericht beleid waarbij de regels voor bijvoorbeeld de diepte van onttrekken per gebied anders zijn.

Voor de benutting van de grondwatervoorraden blijft het uitgangspunt dat schoon grondwater een schaars goed is wat beschermd moet worden tegen uitputting. De betere voorraden blijven primair bestemd voor hoogwaardig gebruik, menselijke consumptie. Dit betekent dat het gebruik van grondwater voor andere doeleinden een sluitstuk van de watervoorziening is, conform de voorkeursvolgorde:

1. zuinig watergebruik (o.a. door waterconservering);
2. benutten gebiedseigen water;
3. wateraanvoer;
4. en dan pas grondwater.

In het algemeen betekent dat, dat de diepere lagen voor hoogwaardig gebruik gereserveerd worden, en dat andere gebruiksvormen door middel van de ondiepere lagen gefaciliteerd worden. Hierbij speelt ook de overweging mee dat de diepere lagen ook beter te beschermen zijn tegen verontreiniging door de bovenliggende slecht doorlatende lagen te beschermen tegen doorboring. Daarnaast geldt in het algemeen dat het gebruik van grondwater sluitstuk is in de watervoorziening voor functies en dat als grondwater gebruikt wordt, dit zo zuinig mogelijk gebeurt.

Bescherming van de grondwaterkwaliteit
Drinkwaterbeschermingsbeleid is primair de taak en verantwoordelijkheid van de provincie (Waterwet en Provinciale Milieuverordening), maar dat neemt niet weg dat het waterschap hiermee rekening dient te houden. Hogere regelgeving regelt voor inrichtingen en activiteiten al uitvoerig wat wel en niet toegestaan is met het oog op de bescherming van de kwaliteit van grondwater bestemd voor menselijke consumptie. Het is dan ook niet nodig daarvoor aanvullende regels te stellen in bijvoorbeeld de keur, maar wel te voorkomen dat toepassing van regels de hogere regelgeving (de Provinciale Milieuverordening) doorkruisen. Dit betekent dat in vergunningen voor activiteiten in gebieden die beschermd worden voor de drinkwatervoorziening, aanvullende of afwijkende voorschriften kunnen worden opgenomen ten behoeve van de drinkwaterbescherming.

Het begrip menselijke consumptie komt overigens uit de Richtlijn 98/83/EG van de Raad van 3 november 1998 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (Drinkwaterrichtlijn) en komt in de Nederlandse wetgeving ook terug in het Warenwetbesluit Bereiding en behandeling van levensmiddelen, artikel 1, onder g. Onder water voor menselijke consumptie wordt daar verstaan al het water, niet zijnde natuurlijk mineraalwater, bronwater of een geneesmiddel, dat in enig

levensmiddelenbedrijf wordt gebruikt voor de vervaardiging, de behandeling, de conservering of het in de handel brengen van voor menselijke consumptie bestemde waren of stoffen.
Naast de drinkwaterbescherming speelt de kwaliteit van grondwater in het algemeen een rol van betekenis voor de vergunningverlening. Hoewel het waterschap geen directe bevoegdheid heeft op dit vlak krachtens de Waterwet, dient het waterschap hier wel rekening mee te houden bij de belangenafweging op grond van artikel 2.1 van de Waterwet. Specifiek voor infiltreren geldt bovendien op grond van artikel 6.26 Waterwet dat slechts vergunning verleend kan worden als er geen gevaar voor de grondwaterkwaliteit is, en dat er aan een vergunning voorschriften worden verbonden ter verzekering van de controle op de kwaliteit van het grondwater.

Samenhangend beheer van grond- en oppervlaktewaterlichamen
Voor de watervoorziening voor gebruiksfuncties wordt in tweede en derde instantie een beroep gedaan op het oppervlaktewatersysteem doordat eerst gebruik gemaakt moet worden van gebiedseigen en vervolgens wateraanvoer, alvorens uit te wijken naar het gebruik van grondwater. Dit betekent dat er per definitie een relatie is tussen grondwater en het oppervlaktewatersysteem, wat ook weer gebiedsspecifieke verschillen kent. Zo ligt in poldergebieden/gebieden met wateraanvoer de nadruk veel sterker op wateraanvoer dan op de hoge zandgronden.

Lokale nadelige effecten tegengaan
Ondanks de regionale schaal van de hoofdlijnen van het beleid, zal er nog steeds aandacht moeten zijn voor de lokale effecten die een onttrekking kan hebben. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat een onttrekking voor een gebruiksfunctie strijdig is met een naastgelegen functie. Dit kan zich in principe overal voor doen, maar komt op twee soorten gebieden nadrukkelijker naar voren: in en rond natuurgebieden (met name natte natuurparels) en in het stedelijk gebied.

Beschermde gebieden en attentiegebieden
Nieuwe onttrekkingen, die niet zijn gericht op behoud of versterking van de natuurwaarden, zijn niet toegestaan. Voor de natte natuurparels is het strikte beleid ook van toepassing op een attentiegebied (zie keurkaarten 'Beschermde Gebieden Keur'). Verplaatsingen worden in dit verband als nieuwe onttrekkingen aangemerkt en zijn dus niet toegestaan.
Het strikte beschermingsbeleid heeft zowel betrekking op de individuele ingrepen als op het cumulatieve effect van de ingrepen. Daarom worden de effecten van de ingrepen niet individueel beoordeeld (bijvoorbeeld in de vorm van een standstill op de rand van de natte natuurparel), maar wordt de ingreep niet toegestaan.

Natuurbeleid en Kaderrichtlijn Water
Waar grondwateronttrekkingen moeten worden verminderd om de gestelde doelen in de natte natuurparels te bereiken, dan geldt dat in principe voor alle categorieën grondwateronttrekkingen in dat gebied. Mede op basis van de beschikbare alternatieven wordt vervolgens per onttrekking of per onttrekkingscategorie de omvang van de vermindering bepaald. Ook wordt de termijn bepaald waarbinnen deze vermindering moet plaatsvinden. Dit wordt samen met de provincie in een gebiedsplan vastgesteld. Bij vergunningverlening op grond van de Waterwet houden we rekening met natuurdoelstellingen van Natura 2000 en de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet. Ook wordt rekening gehouden met de zuiveringsinspanning voor grondwater voor menselijke consumptie in het kader van de Kaderrichtlijn Water.

Gebiedsspecifiek grondwaterbeleid
In grondwaterbeleid is een regionale gebiedsgerichte aanpak geïntroduceerd, waarbij aangesloten is bij de geologische opbouw van de bodem, de aanwezige watervoerende lagen en het oppervlaktewaterbeheer. De gebiedsindeling daarvoor is opgenomen in de algemene regels. Die gebiedsindeling wordt in deze beleidsregel eveneens toegepast. De gebiedsindeling is tot stand gekomen door allereerst een onderscheid te maken tussen peilbeheerste gebieden (polders) en de overige, vrijafwaterende gebieden. In polders is immers wateraanvoer mogelijk (en dus minder noodzaak voor grondwatergebruik) en deze gebieden kennen veelal een andere bodemopbouw. Vervolgens zijn de twee meest relevante geologische breuklijnen als onderscheidende grens aangemerkt, namelijk de Gilze-Rijenbreuk en de Peelrandbreuk. Beide breuklijnen markeren een duidelijke grens in de bodemopbouw, met name ten aanzien van de diepte van watervoerende pakketten en scheidende lagen in de ondergrond.
Per gebied is in de algemene regels aangemerkt welke watervoerende pakketten aangewezen zijn om uit te onttrekken. Met deze aanpak worden nog steeds dezelfde doelen nagestreefd als voorheen, maar sluit de regelgeving beter aan op het regionale grondwatersysteem. In de algemene regels zijn tevens vaste waarden voor de te onttrekken diepte opgenomen voor die gevallen waar watervoerende pakketten met elkaar in verbinding staan omdat er ter plaatse geen scheidende laag in de ondergrond aanwezig is. Dit komt lokaal op diverse plaatsen voor.

Voor het aanduiden van de bodemopbouw bestaan meerdere typologieën in Nederland. Het waterschap sluit aan op de typologie van Regis II van TNO-NITG. Dit is een landelijke erkende digitale database die een model geeft van de landelijke geologische kartering van de Nederlandse ondergrond. Deze standaard wordt ook in andere regelgeving toegepast zoals het Protocol mechanisch boren krachtens artikel 25 Besluit Bodemkwaliteit.

22.3. Vergunningenbeleid voor industriële onttrekkingen kleiner dan 150.000 m^3 per jaar

Bij de vraag naar grondwateronttrekkingen door toenemende bedrijvigheid wordt van de bedrijven gevraagd zo veel mogelijk alternatieven in te zetten, zoals de inzet van oppervlaktewater of hergebruik van afvalwater. In stedelijk gebied met wateroverlast kan een uitzondering gemaakt worden op het principe dat grondwater alleen wordt gebruikt voor menselijke consumptie. Hier kunnen onttrekkingen wel toestaan worden voor andere doeleinden dan menselijke consumptie. In elk geval wordt gestreefd naar een nuttig gebruik van het onttrokken grondwater. De benodigde drooglegging in de stad is goed verenigbaar met waterwinning. Verwacht mag worden dat de onttrekkingen om wateroverlast tegen te gaan, maar tijdelijk nodig zullen zijn, omdat bij de herinrichting van deze wijken een aangepaste ont- en afwatering deze problemen kan oplossen. Om een verspreiding van bodem- en grondwaterverontreinigingen te voorkomen is een toename van de onttrekkingen dieper dan de bodemlaag aangegeven in tabel zoals vermeld in algemene regel 34 aangegeven ongewenst.

Door de vermindering van de onttrekkingen door waterleidingbedrijven en industrie ontstaat ruimte voor nieuwe onttrekkingen en uitbreiding van bestaande onttrekkingen binnen stedelijk gebied. Om een beheerste ontwikkeling te garanderen is door de provincie een grens aan de mogelijk optredende groei gesteld. Groeit de omvang van de onttrekkingen tot boven de grens, dan worden maatregelen genomen. Dit behelst onder meer het intrekken van reservecapaciteit binnen bestaande vergunningen en gezamenlijk met de andere waterschappen en provincie een uitwerkingsplan vaststellen. Hierin geven we de oorzaken van de opgetreden groei, de prognose voor de toekomstige waterbehoefte en de inzet van alternatieven aan.

<u>De volgende uitgangspunten zijn bij verplaatsing van winningen van toepassing:</u>
- De verantwoordelijkheid voor de verplaatsing ligt bij de bedrijven zelf;
- Een verzoek tot verplaatsing van winningen zal worden getoetst op:
  * het doel waarvoor het grondwater wordt gebruikt;
  * de mogelijkheden voor de inzet van alternatieven;
  * geen toename van het effect op het natuurlijk milieu.

De uitbreidingsmogelijkheden voor grondwateronttrekkingen door bedrijven kunnen als volgt worden samengevat:
- Voor bedrijven/onttrekkingen voor andere doeleinden dan menselijke consumptie geldt dat die zijn gelegen binnen de bebouwde kom;
- Uit de aanvraag moet blijken dat grondwater noodzakelijk is. Indien binnen drie jaar na vergunningverlening geen gebruik is gemaakt van de vergunning, of een belangrijk deel hiervan, dan zal de vergunning hierop worden aangepast of ingetrokken;
- Het grondwater wordt gebruikt, of mede gebruikt, voor menselijke consumptie;
- De putten mogen een maximale diepte hebben tot in de bodemlaag aangegeven in tabel zoals in algemene regel 34 aangegeven;
- De totale grondwateronttrekking in Noord-Brabant door waterleidingbedrijven en industriële onttrekkers mag maximaal 268 miljoen m^3 bedragen (onttrekking 2007 + 10%). Indien de gestelde grenswaarde wordt bereikt zullen geen uitbreidingen meer worden toegestaan.

22.4. Vergunningenbeleid voor agrarische beregening

Gebiedspecifiek beleid voor agrarische beregening
Het nieuwe beleid voor beregenen uit grondwater voorziet in meer flexibiliteit in agrarische gebieden, maar niet in de beschermde gebieden en attentiegebieden (zie keurkaart) en ook niet in zones rondom de Natura 2000-gebieden, de invloedsgebieden Natura 2000 (zie de kaart bij de algemene regels grondwater). Daar blijft het bestaande standstillbeleid van kracht. Deze beleidsregel bevat dan ook twee sporen voor het vergunningenbeleid. Eén spoor conform het bestaande standstillbeleid voor de beschermde gebieden, attentiegebieden en invloedsgebieden Natura 2000, en één spoor met flexibeler beleid voor de overige gebieden.

Vergunningenbeleid voor de beschermde gebieden, attentiegebieden en invloedsgebieden Natura 2000
In beginsel verlenen we in deze gebieden geen nieuwe vergunningen voor beregening. Bedrijven zullen bij het opstellen van bedrijfsplannen uit moeten gaan van de bestaande situatie en het al dan niet beschikbaar zijn van een bestaande vergunning. We stimuleren vermindering van het gebruik van grondwater voor beregening via projecten en afspraken met de sector. Indien een besparing wordt bereikt binnen het bestaande gebruik, achten we een verruiming van de onttrekkingen voor (nieuwe) kapitaalintensieve teelten mogelijk.

Om het grondwatergebruik voor beregening te beheersen geldt dat:
- Geen nieuwe vergunningen meer worden verleend voor beregening;
- Bestaande grondwateronttrekkingen niet mogen worden verplaatst. Alleen bij de realisatie van overheidsplannen kan een grondgebruiker die het bestaand gebruik moet beëindigen, een put verplaatsen naar een nieuw perceel. De nieuwe put mag hierbij niet zijn gelegen in een beschermd gebied waterhuishouding of attentiegebied.
- Grasland niet mag worden beregend voor 1 juni en in juni en juli niet tussen 11:00 en 17:00 uur. (Dit is opgenomen in de vergunning, hierbij is tevens voorzien in een ontheffingsregeling). In de periode 1 januari tot 1 juni mag grasland beregend worden in voornoemde periode binnen 48 uur na een emissiearme bemestingsmethode met dierlijke mest.
- Voor intensieve grondgebonden teelten, waarbij vruchtwisseling belangrijk is, kan een raamvergunning worden verleend, waarin de totale pompcapaciteit per uur is aangegeven en de maximale diepte van de put. Bij wijzigingen moet de locatie van de te gebruiken put(ten) worden opgegeven. De nieuwe put mag niet zijn gelegen in beschermd gebied waterhuishouding of attentiegebied. In raamvergunningen wordt de voorwaarde opgenomen dat de vergunning nooit meer kan worden gebruikt voor de beregening van grasland.
- Bestaande putten mogen worden verplaatst vanuit de beschermde gebieden naar de attentiegebieden en invloedsgebieden Natura 2000. Bestaande putten mogen ook worden verplaatst binnen de attentiegebieden en invloedsgebieden Natura 2000 indien de afstand tot de beschermde gebieden daarmee wordt vergroot (afwaartse beweging). Verplaatsing van de put is ook mogelijk naar een locatie buiten de beschermde gebieden, attentiegebieden en invloedsgebieden Natura 2000. Het doel is steeds het vergroten van de afstand van de onttrekking ten opzichte van natuurgebieden.
- Bestaande putten mogen worden vervangen binnen 50 meter van de bestaande ingemeten locatie, waarbij de nieuwe put dezelfde diepte dient te hebben als de bestaande of ondieper dient te zijn, maar deze niet dieper mag zijn dan de maximale diepte conform de algemene regels grondwater. Deze voorwaarde is eveneens in de vergunningen opgenomen.
- Bij overdracht van eigendommen en/of bodemgebruik kan een vergunning overgaan op een rechtsopvolger. Dit kan ook betrekking hebben op een deel van de vergunning, waarbij echter elk deel van de vergunning minimaal dient te bestaan uit een put en 11 m^3 per uur pompcapaciteit. Waarbij de totale pompcapaciteit en het aantal putten in de beschermde gebieden, attentiegebieden en invloedsgebieden Natura 2000 niet toeneemt.

Vergunningenbeleid voor de overige gebieden

<u>Toepassingsbereik</u>
Deze beleidsregel is van toepassing op grondwateronttrekkingen die niet voldoen aan de criteria uit de algemene regels grondwater artikel 4 en 5. Op dat moment is een vergunningplicht aan de orde.

<u>Doel en motivering van de beleidsregel</u>
Voor agrarische beregening wordt onderscheid gemaakt tussen graslandberegening, akkerbouw- en tuinbouwberegening en overige beregeningen voor glastuinbouw, boomteelt en dergelijke.

Voor agrarisch gebruik geldt dat de onttrekkingsinrichting veelal bestaat uit een pomp met meerdere putten. Er wordt niet uit alle putten tegelijkertijd onttrokken, maar meerdere putten zijn nodig vanwege de omvang van agrarische bedrijven en teeltwisselingen. Bij agrarische onttrekkingen zijn twee doelstellingen van belang. Enerzijds het onder controle houden van de hoeveelheden onttrokken grondwater, anderzijds de bescherming van de kwaliteit van het diepere grondwater door middel van het beschermen van de slechtdoorlatende lagen tegen onnodige doorboringen. Voor beregening van grasland, akkerbouw en vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt geldt dat dit primair via algemene regels gereguleerd wordt. Vergunningverlening is nog aan de orde bij een voorgenomen afwijking van de algemene regels, zoals een groter aantal putten of een groter pompcapaciteit dan in de algemene regels is toegestaan. Aangezien de algemene regels afgestemd zijn op de draagkracht van het grondwatersysteem, een normale bedrijfsvoering, en gezien de algemene uitgangspunten ten aanzien van grondwatergebruik, zal getoetst worden of het aangevraagde redelijk en noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering en wat er aan waterbesparing en/of waterconservering gedaan kan worden ten einde zuinig grondwatergebruik te realiseren. Zoals ook bij de algemene regels wordt ook hier een bedrijfswaterplan vereist, conform hetzelfde model. Er kunnen met het

oog op zuinig grondwatergebruik in de vergunning waterconserverende of waterbesparende maatregelen voorgeschreven worden. Voor de maximale diepten worden in beginsel de algemene regels (artikel 1) gevolgd.

Voor overige teelten zoals glastuinbouw en container- en substraatteelten zijn geen algemene regels vastgesteld, omdat deze bedrijven wat betreft de watervoorziening complexer en meer divers zijn. Bovendien gelden voor dergelijke bedrijven ook tal van andere regels op grond van de Waterwet waarvoor vergunning nodig is of voorschriften op basis van landelijke regelgeving gelden. Een voorbeeld hiervan is de gesloten waterhuishouding bij substraatteelt. Deze is primair ingegeven vanuit waterkwaliteitsoogpunt, maar heeft als neveneffect ook een zuiniger gietwatergebruik. Een ander voorbeeld is het gebruik van een retentiebassin met overcapaciteit als gietwatervoorziening in de glastuinbouw. Voor deze teelten geldt dat conform de algemene lijn voor grondwatergebruik getoetst wordt in hoeverre andere alternatieven beschikbaar zijn, waarbij getracht wordt het gebruik van grondwater en de voorwaarde die daaraan gesteld worden, zo veel mogelijk af te stemmen met andere regels en voorschriften uit andere hoofde.

Andere gebruiksvormen kunnen voorkomen als het om een gemengd bedrijf gaat dat meerdere soorten teelten omvat. Daarbij is het in de praktijk effectiever om één integrale vergunning te verlenen. De hieronder beschreven toetsingscriteria blijven gelden voor de onderdelen uit de vergunning die zich richten op gebruik van grondwater voor beregening.

<u>Toetsingscriteria</u>
Voor de vergunningverlening hanteren we de volgende toetsingscriteria:
1. Het aangevraagde moet redelijk en noodzakelijk voor de bedrijfsvoering.
2. Diepere onttrekkingen dan de algemene regels stellen worden niet toegestaan.

Ad 1) Het aangevraagde moet redelijk en noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering.
- Er moet aangetoond worden dat de bedrijfsomvang of bedrijfsvoering dit noodzakelijk maakt. Hierbij wordt getoetst aan;
    * Nachtvorstbestrijding. Het bedrijf past nachtvorstbestrijding toe daar waar geen of onvoldoende oppervlaktewater beschikbaar is, omdat er gelijktijdig meerdere percelen moeten worden beregend.
    * Bodemopbouw. De bodemopbouw op de locatie van het bedrijf is zodanig dat niet volstaan kan worden met de pompcapaciteit of diepte uit de algemene regels.
    * Bedrijfsomvang. Het bedrijf is beduidend groter van omvang dan soortgelijke bedrijven in Brabant, dit betekent minimaal 50% groter dan op basis van gegevens van het CBS.
- Meer dan 1 put per 5 hectare wordt slechts toegestaan indien wordt aangetoond dat dit voor de bedrijfsomvang en bedrijfsvoering noodzakelijk is. (Bijvoorbeeld bij bedrijven met een grote geografische spreiding. De haspel kan dan wel verplaatst worden, maar er is nog wel een put in de omgeving nodig. Bij een bedrijf waar gronden bij elkaar liggen, kunnen meerdere percelen met een put bediend worden.)

Beregening van overige teelten
Voor overige teelten zoals glastuinbouw en container- en substraatteelten zijn geen algemene regels vastgesteld, omdat deze bedrijven wat betreft de watervoorziening complexer en meer divers zijn.
Hierbij wordt getoetst aan:
- Zijn er alternatieven voor het gebruik van grondwater?
    * Maatregelen die bijdragen aan zuinig watergebruik die al genomen worden vanwege andere wet- en regelgeving zoals het Activiteitenbesluit.
    * Indien er geen reële alternatieven zijn, dan moet het grondwater zo zuinig mogelijk gebruikt worden.
    * Zijn er alternatieven beschikbaar, dan wordt gebruik van grondwater niet toegestaan.

Ad2) Diepere onttrekkingen dan de algemene regels stellen worden niet toegestaan.
De bescherming van het diepe grondwater is sinds 2000 ingezet om de kwaliteit van het drinkwater te beschermen. Een onttrekkingsput kan namelijk ook als lek gaan fungeren waardoor ondiep grondwater met mogelijke vervuiling naar de diepere lagen stroomt. Er mag daarom niet dieper dan de bodemlaag aangegeven in tabel zoals vermeld in algemene regel 34 aangegeven worden onttrokken. Dat is uitgewerkt in de algemene regels. Ook voor situaties die onder de vergunningplicht vallen blijven we deze grens volgen.

<u>Waterconserverende maatregelen/besparende maatregelen</u>
- Het bedrijfswaterplan is verplicht voor alle beregeningsvergunningen in overig gebied. De maatregelen uit het bedrijfswaterplan moeten zijn uitgevoerd, voordat de onttrekking mag starten.
- Extra waterconserverende of besparende maatregelen worden opgenomen als voorschrift in de vergunningverlening.

* Voor de vraag of er nadere eisen gesteld worden aan waterconservering en – besparing geldt in het algemeen dat de hoofdlijn van het beregeningsbeleid is: "voor wat, hoort wat". Onder de algemene regels is dat ingevuld door het bedrijfswaterplan met een minimum aantal te nemen maatregelen. Indien niet voldaan kan worden aan de algemene regels (artikel 4 en 5) moet één extra maatregel genomen worden bovenop hetgeen conform het bedrijfswaterplan al verplicht is. Voor specifieke agrarische bedrijfstypen zijn geen algemene regels opgesteld en geldt direct een vergunningplicht. In dat geval is geen extra watermaatregel bovenop het bedrijfswaterplan vereist.

22.5. Vergunningenbeleid voor bronbemalingen, grondwater- en bodemsaneringen, etc.

Conform de algemene uitgangspunten voor grondwatergebruik geldt ook hier dat er zo zuinig mogelijk met grondwater moet worden omgaan. Daarnaast mag er geen verdroging optreden, met name in beschermde gebieden en attentiegebieden, en mag er geen overlast of schade ontstaan aan nabij gelegen opstallen. Daarom richt het beleid zich enerzijds op minimalisatie van de grondwateronttrekking en anderzijds op retourbemaling. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

- Nieuwe vergunningen voor permanente verlagingen van de grondwaterstand voor het droog houden van gebouwen en werken, worden niet verleend. Bestaande vergunningen dienen te worden beëindigd en indien dit niet mogelijk is dient het onttrokken grondwater terug gebracht te worden in de bodem.
- Bij bronbemaling is minimalisatie van de grondwateronttrekking door het toepassen van aangepaste bouwtechnieken en zorgvuldige planning van de uitvoering van bouwwerkzaamheden een absolute noodzaak. Iedere aanvraag voor bronbemaling zal hierop worden getoetst.
- Bij onttrekkingen groter dan 0,5 miljoen m^3 per jaar moet worden gestreefd het onttrokken grondwater terug te brengen in de bodem. Bij onttrekkingen tussen 0,2 en 0,5 miljoen m^3 per jaar moet het streven gericht zijn op het minimaal 50% terugbrengen in de bodem.
- Bij niet te vermijden vergunningplichtige bronbemalingen in beschermde gebieden waterhuishouding en attentiegebieden dient gestreefd te worden het onttrokken water altijd volledig terug te brengen in de bodem.
- Bij bodem- en grondwatersanering dient te worden gestreefd naar een minimalisatie van de netto-onttrekking die is te bereiken door:
  * toepassing van alternatieve saneringstechnieken (o.a. in situ-sanering);
  * toepassen van technieken om toestroming schoon grondwater te beperken (o.a. damwanden, efficiënt onttrekken);
  * het onttrokken grondwater na zuivering terug te brengen in de bodem (waarbij mogelijk snellere sanering kan plaatsvinden).
- Indien het onttrokken grondwater niet in de bodem kan worden teruggebracht, moet ingeval van mogelijk negatieve effecten op de omgeving worden onderzocht of de effecten zo veel mogelijk kunnen worden verminderd.

22.6. Vergunningenbeleid kleine onttrekkingen

Kleine onttrekkingen vallen voor een groot deel onder artikel 3 van de algemene regels. Het vergunningenbeleid is dan ook slechts nog op een enkel geval van toepassing.
Voor onttrekkingen met een pompcapaciteit van niet meer dan 10 m^3 per uur en een put dieper dan bepaald in algemene regel 34, artikel 1 geldt dat nieuwe vergunningen niet worden verleend. Bij uitzondering kan een diepere put worden vergund indien het een bestaande put betreft die op last van overheidsingrijpen verplaatst moet worden, en de put een doel dient die het afwijken van de algemene lijn rechtvaardigt, en het voor dat doel daadwerkelijk noodzakelijk is een diepere put te slaan. Tot slot geldt dat kleine onttrekkingen alleen mogelijk zijn buiten de beschermde gebieden. Zoals ook bij grotere onttrekkingen kunnen ook bij kleine onttrekkingen meerdere putten geslagen worden die door één onttrekkingsinrichting benut wordt. Hierbij geldt dat het slaan van meerdere putten tot een minimum beperkt wordt. Voor volkstuincomplexen is dit al verwerkt in de algemene regel door deze op 1 put per complex vast te stellen.

22.7. Vergunningenbeleid voor onttrekkingen voor stofbestrijding

Op grond van milieuwetgeving gelden verplichtingen voor het nathouden van bouwwegen en opslag van bulkgoederen in de openlucht (bijv. ertsen), om zo verwaaien van stof tegen te gaan. Het Activiteitenbesluit verplicht het gebruik van hemelwater dat in aanraking is geweest met de desbetreffende stoffen. Dit neemt echter niet weg dat er soms extra water nodig kan zijn. In het bijzondere geval waar er onvoldoende oppervlaktewater beschikbaar is of andere alternatieven, kan aanspraak op grondwater dus noodzakelijk zijn, ondanks dat het om laagwaardig gebruik gaat. Vast moet staan dat grondwater het enige alternatief is om aan wettelijke verplichtingen te voldoen. Dan geldt vervolgens dat dit grondwater alleen ter aanvulling van de waterbehoefte gebruikt mag worden indien en voor zover stofbestrijding verplicht is. Bovendien moet het grondwater zo ondiep mogelijk gewonnen worden, of er wordt grondwater gewonnen dat kwalitatief

ongeschikt is voor hoogwaardig gebruik. Ten slotte geldt dat het slaan van meerdere putten tot een minimum beperkt wordt.

22.8. Vergunningenbeleid voor parken en openbaar groen, golfbanen/recreatie en sportvelden

Deze functies gebruiken veel water voor gebruik dat in het landelijk grondwaterbeleid als laagwaardig gebruik geclassificeerd wordt. Daarbij geldt dat er per situatie sprake is van maatwerk. In het algemeen geldt dat de nadruk ook hier ligt op alternatieven gebruiken boven grondwater. Als het gebruik van grondwater toch onvermijdelijk is dan dient dit zo zuinig mogelijk te gebeuren en dient het gebruik van grondwater ter plaatse te worden gecompenseerd. Dit wordt immers ook verwacht van andere meer hoogwaardige gebruiksvormen. Conform de algemene beleidsuitgangspunten wordt hierbij gekeken naar de laatste stand der techniek. Ten slotte geldt dat het slaan van meerdere putten tot een minimum beperkt wordt.

Specifiek voor nieuw aan te leggen sportvelden geldt dat gezien de laatste stand der techniek bevloeiing van onderaf wordt voorgestaan in plaats van reguliere beregening. Dit is een relatief nieuwe techniek voor zowel natuurgras als kunstgras die overmatige verdamping en afvloeiing van beregeningswater tegengaat en tegelijkertijd benut kan worden om het sportveld in te natte omstandigheden beter te ontwateren.

Voor parken en openbaar groen, golfbanen/recreatie en sportvelden die liggen in beschermde gebieden, attentiegebieden of invloedsgebieden Natura 2000 geldt echter dat in die gevallen het vergunningenbeleid voor agrarische beregening gevolgd wordt.

22.9. Vergunningenbeleid voor brandblusvoorzieningen

Brandblusvoorzieningen zijn vergunningplichtig als de brandblusvoorziening niet valt onder de algemene regel voor brandblusvoorzieningen, bijvoorbeeld omdat een grotere diepte wenselijk gevonden wordt dan in de algemene regel is toegestaan. Op dat moment wordt primair getoetst in hoeverre brandblusvoorziening daadwerkelijk in afwijking van de algemene regels aangelegd moet worden om te voldoen aan de eisen uit het Bouwbesluit 2012 en andere regelgeving op het gebied van brandveiligheid en brandweerzorg. Daarnaast wordt ook bezien in hoeverre extra waarborgen nodig zijn ten behoeve van de bescherming van de grondwaterkwaliteit. In de vergunning worden verder in beginsel basisvoorwaarden van dezelfde aard opgenomen als in de algemene regels.

22.10. Overgangsbeleid

Voor vergunningen die zijn afgegeven voor inwerkingtreding van de keur en de algemene regels geldt de overgangsregeling die in de keur is opgenomen. Voor zover van toepassing blijven daarvoor de oude beleidsregels van toepassing gedurende de overgangstermijn.
Bij voortijdige wijziging van een bestaande vergunning geldt dat, indien en voor zover de vergunde onttrekkingsinrichting wordt gehandhaafd en niet onder de algemene regels valt, dit middels een revisievergunning geformaliseerd wordt conform het nieuwe beleid. Dit geldt ook voor gevallen waarin de overgangstermijn afloopt en de vergunde onttrekkingsinrichting niet (geheel) past binnen de algemene regels.

Zaaknr. : 18.D04590
Barcode : 18IT

ALGEMENE REGELS

WATERSCHAP AA EN MAAS

Partiële herziening 2018

Waterschap Aa en Maas
Behoort bij besluit nr. 44560
d.d. 3 december 2018
Het dagelijks bestuur,
De dijkgraaf

Inhoudsopgave

ALGEMEEN 3
1. INLEIDING 3
LEESWIJZER 3
2. OVERGANGSRECHT 3
3. BIJKOMENDE TIJDELIJKE WERKEN EN WERKZAAMHEDEN IN B-WATEREN 3
OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN 4
4. ACTIVITEITEN EN WERKEN IN EN NABIJ C-WATEREN 4
4A GEWOON ONDERHOUD AAN C-WATEREN EN (KUNST)WERKEN IN C-WATEREN 5
5. KORTDURENDE ACTIVITEITEN EN WERKEN IN EN NABIJ WATEREN 5
6. PROFIEL VAN VRIJE RUIMTE BIJ OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN 6
7. STEIGERS, VLONDERS, BOOTHELLINGEN EN OVERHANGENDE BOUWWERKEN 7
8. BRUGGEN 8
9. PEILREGULERENDE WERKEN 8
10. DAM MET DUIKER 9
11. DRAINAGE 10
12. BRENGEN VAN WATER IN EEN OPPERVLAKTEWATERLICHAAM 10
13. ONTTREKKEN VAN WATER AAN EEN OPPERVLAKTEWATERLICHAAM 11
14. LOZINGSCONSTRUCTIES EN ONTTREKKINGSWERKEN IN EN NABIJ OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN 11
15. AFVOER HEMELWATER DOOR TOENAME EN AFKOPPELEN VAN VERHARD OPPERVLAK 12
16. KABELS EN LEIDINGEN IN EN NABIJ A-WATEREN EN B-WATEREN 13
17. BESCHOEIING 14
18. ANTI-WORTELDOEK 15
19. STOFFEN, VOORWERPEN EN DIEREN 15
20. AFRASTERINGEN OP BESCHERMINGSZONE 15
21. WERKEN EN BOMEN TEN BEHOEVE VAN OPENBARE WEGEN LANGS A-WATEREN 16
22. BEBORDING TEN BEHOEVE VAN RECREATIEROUTES EN ZINKERBORDEN BIJ KABELS EN LEIDINGEN LANGS A-WATEREN 17
23. GRAS EN EENJARIGE GEWASSEN 17
24. NATUURVRIENDELIJKE OEVER 17
24A. VERHARDING LANGS A-WATEREN 18
24B. VERWIJDEREN VAN WERKEN EN OBJECTEN IN DE BESCHERMINGSZONE 18
WATERKERINGEN 20
25. KLEIN ONDERHOUD AAN OPENBARE WEGEN 20
25A WERKZAAMHEDEN IN SCHIL COMPARTIMENTERINGSKERINGEN EN BIJBEHORENDE BESCHERMINGSZONE A 21
25B REGULIER ONDERHOUD VAN PERCELEN 23
26. EENVOUDIG VERPLAATSBARE BOUWWERKEN 23
27. BEWEIDEN MET SCHAPEN EN GEITEN 24
28. AFRASTERING 24
29. GEBRUIK VAN PERCELEN ALS TUIN EN BOUWLAND 25
29A. VERWIJDEREN VAN BEPLANTING 26
29B. SNOEIEN VAN BEPLANTING 26
30. ERFVERHARDING 27
31. KABELS EN LEIDINGEN 27
32. INTERNE VERBOUWINGEN VAN BESTAANDE PANDEN 28
33. GRONDMECHANISCH ONDERZOEK BESCHERMINGSZONE A EN B 29
GRONDWATER 30
34. ALGEMENE REGELS GRONDWATER 30
35. TOELICHTING BIJ DE ALGEMENE REGELS GRONDWATER 33

Algemeen

1. Inleiding

Op grond van hoofdstuk 3 van de Keur, is het verboden zonder vergunning iets te doen dat verboden is in dit hoofdstuk. Op grond van artikel 1.4 van de Keur kan het bestuur algemene regels stellen die een vrijstelling van die vergunningplicht inhouden. In deze algemene regels is hiervan gebruik gemaakt.

Opbouw van de Algemene regels
In deze algemene regels wordt onder het kopje criteria aangegeven wanneer de algemene regel geldt. Onder het kopje voorschriften wordt vervolgens aangegeven waaraan voldaan moet worden bij toepassing van de algemene regel. Daar waar de mogelijkheid bestaat maatwerkvoorschriften te stellen is dit aangegeven volgend op de voorschriften. Indien er sprake is van een meldplicht dan wel mededelingsplicht is dit in de algemene regel afzonderlijk aangegeven. Tenslotte is onder het kopje toelichting de vrijstelling gemotiveerd en verder uitgewerkt. Ook zijn hier de begrippen, naast de begrippen uit de Keur, die in deze algemene regels onveranderd van kracht blijven, per algemene regel specifiek toegelicht.

Privaatrechtelijke toestemming
De toepassing van de algemene regels staat los van de privaatrechtelijke toestemming die benodigd is om gebruik te maken van eigendommen van het waterschap.

Wat melden
Per activiteit is afgewogen of een melding nodig is. Alleen bij bepaalde activiteiten is er daarom een meldplicht of mededelingsplicht opgenomen. In de melding wordt beschreven wat initiatiefnemer gaat doen, hoe het werk wordt uitgevoerd en wanneer het wordt uitgevoerd. De gegevens zijn altijd nodig. Ze worden gebruikt om te toetsen of maatwerkvoorschriften nodig zijn. In de meeste gevallen zal dit niet nodig zijn, maar in sommige gevallen kan het waterschap met aanvullende eisen komen om wateroverlast of –schaarste te voorkomen.

Leeswijzer

De algemene regels zijn per activiteit en/of soort werk beschreven en zijn opgebouwd uit verschillende onderdelen welke tezamen de algemene regel vormen. Er kunnen verschillende algemene regels van toepassing zijn op een werk en/of activiteit.

Het is ook mogelijk dat voor één of meerdere onderdelen van het werk en/of activiteit ook een watervergunning dient te worden aangevraagd. Voor een werk en/of activiteit in of nabij een oppervlaktewater is dan ook altijd de Keur, algemene regels, beleidsregels en legger relevant.

2. Overgangsrecht

Indien activiteiten direct voor inwerkingtreding van deze algemene regel een vergunning krachtens artikel 3.1 van de Keur is verleend, worden de voorschriften van die vergunning gelijkgesteld met maatwerkvoorschriften als bedoeld in artikel 1.4, vierde lid, van de Keur.

3. Bijkomende tijdelijke werken en werkzaamheden in b-wateren

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3 van de Keur voor bijkomende werken en werkzaamheden in b-wateren voor zover deze niet langer dan 2 weken duren en nodig zijn voor het realiseren van activiteiten die genoemd zijn in de algemene regels Keur.

2. Voorschriften

1. De waterafvoer van de aangrenzende/omliggende percelen moet te allen tijde gewaarborgd blijven, en
2. Alle materialen die vrijkomen bij het uitvoeren van de werken en werkzaamheden moeten verwijderd worden.

3. Toelichting

Motivering

Onder dit artikel wordt vrijstelling gegeven voor tijdelijke werkzaamheden van geringe omvang die nodig zijn om andere algemene regels te kunnen uitvoeren. Een voorbeeld hiervan is het tijdelijk afdammen van een watergang om een dam met duiker aan te kunnen leggen.
De algemene regel geldt ook voor b-wateren die in de beschermingszone van de keringen liggen.

Oppervlaktewaterlichamen

4. Activiteiten en werken in en nabij c-wateren

1. Criteria

1. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor handelingen en werken in c-wateren, met uitzondering van het verwijderen van peil regulerende werken binnen de beschermde gebieden Keur.
2. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het geheel of gedeeltelijk dempen van c-wateren.
3. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, tweede lid van de Keur voor het aanleggen, verbreden en/of verdiepen van c-wateren, voor zover:
   a. deze handeling plaatsvindt in overig gebied, en
   b. door het graven geen directe verbinding ontstaat tussen verschillende peilvakken, en
   c. deze niet plaatsvindt in een beschermingszone.
4. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, tweede lid van de Keur voor het aanleggen van een poel in beschermd gebied Keur voor zover:
   a. de poel een oppervlakte heeft van max. 5.000 m^2, en;
   b. de poel niet dieper is dan de GLG (gemiddeld laagste grondwaterstand) en max. 1,20 meter diep, en;
   c. de poel een taludhelling heeft van:
      aan de noordzijde minimaal 1:5;
      overige taludhellingen minimaal 1:3.

2. Toelichting

Begripsbepaling

Overig gebied: gebied niet aangewezen als beschermd op de Keurkaarten

Beschermd gebied Keur: gebied zoals aangewezen op de Keurkaarten, waaronder begrepen beschermde gebieden, attentiegebieden, wijstgronden, beperkt beschermde gebieden en beekdalen.

Poel: een relatief klein oppervlakte water met een natuurdoelstelling, in hoofdzaak een ecologische functie ten behoeve van amfibieën. Een poel als geïsoleerd water heeft weinig invloed op de waterhuishouding als geheel. Het maximale oppervlak wordt bepaald van insteek tot insteek.

Motivering

Het aanleggen, verwijderen, verplaatsen of behouden van een werk in een c-water heeft een zeer gering effect op de waterhuishouding. Daarom is voor het aanleggen, verwijderen, verplaatsen of behouden van een zodanig werk geen vergunning op grond van artikel 3.1, eerste lid van de Keur vereist, en hoeft ook geen melding te worden gedaan. Het aanleggen, verbreden of verdiepen van een C-watergang kan echter wel dermate hydrologische effecten tot gevolg hebben dat de afvoernorm wijzigt. Dit kan invloed hebben op de categorisering in de legger. Het kan zijn dat sprake is van de aanleg van een b- of zelfs a-watergang. Dit is mogelijk vergunningplichtig. De legger zal hier ook op aangepast worden.

Dit artikel is niet van toepassing op waterkeringen en bijbehorende beschermingszones A en B.

Daar komt bij dat niet alleen de Keur regels stelt. Iemand die een c-water aanlegt, wijzigt, dempt of heeft, heeft ook te maken met het Burgerlijk Wetboek, en dan vooral met het burenrecht. Burenrecht gaat over de bevoegdheden en verplichtingen van eigenaren van naburige erven, buren dus. Het burenrecht kent een aantal regels over water en waterlopen. Zo moeten bv lagere erven het water ontvangen dat van hoger gelegen erven van nature afloopt. Een andere regel is dat buren niet in een mate of op een wijze veranderingen mogen aanbrengen in een waterloop, wanneer dit een onrechtmatige daad tot gevolg heeft. Dat wil zeggen een inbreuk op een recht die schade veroorzaakt en die schade toerekenbaar is aan de veroorzaker. In dat geval kan degene die schade meent te lijden door het handelen van de buren, de burgerlijke rechter verzoeken die buren te verplichten om bv de aangebrachte verandering in de waterloop ongedaan te maken, of om een schadevergoeding te betalen.

De aanleg van poelen komt frequent voor in het beheergebied van het waterschap. Het accent ligt hierbij op de natuurfunctie. Een poel als geïsoleerd water heeft weinig invloed op de waterhuishouding als geheel. Om die reden wordt, onder bepaalde voorwaarden, vrijstelling verleend voor de aanleg van poelen.

4A Gewoon onderhoud aan c-wateren en (kunst)werken in c-wateren

1. Criteria

1. Vrijstelling wordt verleend van het gebod, bedoeld in artikel 2.3 van de Keur, tot het onderhouden van c-wateren.
2. Vrijstelling wordt verleend van het gebod, bedoeld in artikel 2.4, derde lid van de Keur, tot het onderhouden van kunstwerken en werken in, op, aan, onder of boven c-wateren.

2. Toelichting

Motivering

C-wateren hebben een zeer gering effect op de waterhuishouding. Activiteiten en werken in en nabij c-wateren zijn daarom vrijgesteld in algemene regel 4. Het verrichten van onderhoud aan c-wateren en (kunst)werken in c-wateren is, parallel aan algemene regel 4, nu ook vrijgesteld.
Deze vrijstelling houdt in dat het waterschap geen algemeen belang ziet in het laten verwijderen van begroeiing en afval uit c-wateren, het laten herstellen van beschadigingen aan oevers en het onderhouden van begroeiingen in c-wateren en het in goede staat van onderhoud houden van (kunst)werken in, op, aan, onder of boven c-wateren.
Gespiegeld hieraan kunnen derden hiervoor geen beroep meer doen op het waterschap. Eventuele geschillen over onderhoud moeten tussen derden onderling worden opgelost ook als er sprake is van schade door wateroverlast.

5. Kortdurende activiteiten en werken in en nabij wateren

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van de verboden, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor tijdelijke activiteiten en werken in en nabij wateren en daarbij behorende beschermingszones, indien en voor zover: deze werken voor de duur van ten hoogste één week aanwezig zijn.

2. Voorschriften

1. Degene die werken maakt als bedoeld in het eerste artikel brengt na uitvoering daarvan het oppervlaktewaterlichaam en de beschermingszone terug in de staat zoals deze voor uitvoering van de activiteiten en/of werken aanwezig was, en
2. De waterafvoer van de aangrenzende/omliggende percelen moet te allen tijde gewaarborgd blijven, en
3. Alle materialen die vrijkomen bij het uitvoeren van de werken en werkzaamheden moeten verwijderd worden, en
4. Het bestuur kan aanwijzing geven ten aanzien van uitvoering en locatie van de werken als bedoeld in het eerste artikel.

3. Melding

Degene die handelingen verricht als bedoeld in het eerste artikel, waarbij de activiteit langer duurt dan 1 uur, meldt dit ten minste acht weken voor aanvang aan het bestuur.

4. Toelichting

Motivering

Dit artikel bevat algemene regels voor kortdurende activiteiten in of langs wateren. Deze activiteiten kunnen, naast tijdelijke werken, ook bestaan uit 'evenementen' in of langs het water. Het waterschap heeft daartegen geen bezwaar gezien het beperkte effect op de watergang en de bijbehorende doelstellingen van de watergang. Hierbij is het wel van belang dat de watergang en de beschermingszones na afloop in de oorspronkelijke staat worden teruggebracht.

In verband met doelmatig beheer en onderhoud is een meldplicht opgenomen. Indien het noodzakelijk is kan het waterschap aanwijzingen geven ten aanzien van de uitvoering en locatie van de werken. Hiermee wordt eventueel negatief effect op de watergang en de daarbij behorende doelstellingen beperkt. Het waterschap zal de initiatiefnemer naar aanleiding van een melding tevens nader informeren over eventuele veiligheidsaspecten (met name in het geval van een evenement).

Onder een vaarevenement wordt verstaan iedere vorm van georganiseerde groepsactiviteit waarbij gebruik gemaakt wordt van één of meerdere vaartuigen, vlotten of drijvende voorwerpen, zowel eenmalig als wederkerend van aard. Varen met bijvoorbeeld een roeiboot of een kano wordt door dit artikel niet verboden. In die gevallen waar het wenselijk is varen geheel te verbieden, kan dat verboden worden door het nemen van een verkeersbesluit op grond van de Scheepvaartverkeerswet. Hieronder wordt kort uitgelegd hoe de bevoegdheidsverdeling is geregeld.

Het waterschap is bevoegd regels te stellen in het belang van het waterbeheer; dat doet het waterschap in de Keur en in deze algemene regels. Daarnaast kan het waterschap op grond van de Scheepvaartverkeerswet regels stellen voor wateren die tevens scheepvaartwegen zijn in de zin van de Scheepvaartverkeerswet. Die regels zien niet op het waterbeheer maar bijvoorbeeld op de instandhouding van de vaarweg als verkeersroute, de bescherming van de waterhuishouding, de oevers en waterkeringen en op de bescherming van in of boven de vaarweg aanwezig werken tegen schade door scheepvaart.

De bevoegdheden van het waterschap ingevolge de Scheepvaartverkeerswet en de bevoegdheid als waterbeheerder kunnen elkaar op dit punt overlappen. Bij strijdigheid prevaleert de Scheepvaartverkeerswet.

Een aantal oppervlaktewaterlichamen heeft naast een functie voor de water aan- en afvoer ook een scheepvaartfunctie. Met betrekking tot scheepvaart moet onderscheiden worden: het vaarwegbeheer en het nautisch beheer.

Vaarwegbeheer: Onder vaarwegbeheer wordt verstaan: de aanleg en het in stand houden van de infrastructurele voorzieningen die nodig zijn voor gebruik van het water door de scheepvaart. In de Verordening Water Noord-Brabant heeft de provincie het waterschap belast met het vaarwegbeheer over de daarin opgenomen vaarwegen.

Nautisch beheer: Nautisch beheer is het reguleren van het scheepvaartverkeer op basis van de Scheepvaartverkeerswet. De Scheepvaarverkeerswet en het daarop gebaseerde Binnenvaartpolitiereglement regelen het verkeer op vaarwegen. De nautisch beheerder is bevoegd regels te stellen.
De aanwijzingen zoals vermeld in lid 2 van deze algemene regel kunnen derhalve ook betrekking hebben op scheepvaartaspecten (veiligheid, geen belemmering, etc.).

6. Profiel van vrije ruimte bij oppervlaktewaterlichamen

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, derde lid van de Keur voor het plaatsen, wijzigen of behouden van werken binnen het profiel van vrije ruimte, voor zover deze werken eenvoudig ongedaan te maken zijn of het werkzaamheden betreft aan een bestaand object en dat daardoor niet in vorm en afmeting verandert

2. Voorschriften

Degene die werken plaatst, wijzigt of behoudt als bedoeld in het eerste artikel, verwijdert deze op eigen kosten op eerste aanzegging door of namens het bestuur.

3. Toelichting

Motivering

Het profiel van vrije ruimte is bedoeld om ruimte vrij te houden voor toekomstige ontwikkeling van de watergang. Het doel van het verbod is het voorkomen van ingrepen die het uit te voeren beekherstel ernstig belemmeren of onmogelijk maken.
Dit profiel van vrije ruimte staat los van de beschermingszone. Voor werken in de beschermingszone moet getoetst worden aan de specifieke regels.

De vrijstelling is slechts van toepassing voor ingrepen die eenvoudig ongedaan gemaakt kunnen worden in relatie tot beekherstel, het meanderende en/of natuurlijke karakter van de beek en/of de aanleg van een ecologische verbindingszone.
Als een werk eenvoudig te verwijderen of te verplaatsen is, wordt bijvoorbeeld het uit te voeren beekherstel niet ernstig gehinderd of onmogelijk gemaakt.

In ieder geval worden de volgende werken niet aangemerkt als eenvoudig ongedaan te maken:
- nutsleidingen;
- bouwwerken welke duurzaam met de grond verbonden zijn d.m.v. fundamenten;
- infrastructurele werken.

Dergelijke werken vallen dan ook niet onder de vrijstelling.

Op het moment dat het waterschap beekherstel gaat uitvoeren, zal de eigenaar van de werken verplicht worden om de werken op eigen kosten te verwijderen. Het plaatsen van een werk in het profiel van vrije ruimte is tijdelijk. Het onomkeerbare karakter is hiermee op eigen risico van de eigenaar van het werk.

7. Steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.1 eerste lid voor het aanleggen en behouden en verwijderen van een steiger, vlonder, boothelling of een overhangend bouwwerk in een oppervlaktewaterlichaam voor zover:

1. het een b-water betreft, of;
2. het een a-water betreft dat:
   a. geen vaarweg is, en
   b. waarvan het onderhoud van de betrokken oppervlaktewaterlichamen blijkens de legger uitsluitend vanaf het water gebeurt, en
   c. geen vastgestelde ecologische functie heeft, en
   d. vrijstaand is en niet rust op – of geen steun vindt aan - oeverwerken, schanskorven, beschoeiing en dergelijke.

2. Voorschriften

1. De steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk in a –en b-water, mag geen belemmering veroorzaken van de waterafvoer.
2. T.a.v. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk in a-water, zoals genoemd in lid 2 geldt tevens:
   a. De steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk belemmeren het onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam niet, en
   b. onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en (dierlijk) afval, en
   c. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk verkeert voortdurend in goede staat van onderhoud, en
   d. Ter ondersteuning van de steiger of vlonder, boothelling boven het oppervlaktewaterlichaam mogen alleen palen in het oppervlaktewaterlichaam aangebracht zijn, waarbij ten hoogste één paal per strekkende meter is aangebracht, en
   e. er is een minimale doorvaarbreedte gewaarborgd van 3,50 meter in het midden van het oppervlaktewaterlichaam, en
   f. de steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk is ten behoeve van groot onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam tijdelijk op aanzegging van, of bij gelasting via een openbare bekendmaking door of namens het bestuur, door de eigenaar/gebruiker verwijderd.
3. De steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk die niet meer gebruikt wordt of niet meer in goede staat van onderhoud verkeerd, wordt terstond verwijderd.
4. Wanneer steiger, vlonder, boothelling of overhangend bouwwerk is verwijderd wordt het talud en de bodem van het oppervlaktewaterlichaam vloeiend aangesloten. De taludbegroeiing wordt eveneens hersteld.

3. Toelichting

Begripsbepaling

Overhangend bouwwerk: bouwwerk dat geheel of gedeeltelijk over het oppervlaktewaterlichaam, of het talud is geplaatst.

Steiger: constructie die over een oppervlaktewaterlichaam is geplaatst en is verankerd in het achterliggende perceel.

Vastgestelde ecologische functie: Vastgestelde ecologische functies zijn aangegeven in de bijbehorende kaarten van het Waterbeheerplan en het Provinciaal Milieu- en Waterplan.

Vlonder: constructie op het maaiveld grenzend aan het oppervlaktewaterlichaam.

Motivering

Het aanleggen, verwijderen en behouden van een steiger, vlonder of overhangend bouwwerk betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk in of langs een oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

Voorafgaand aan plaatsing van het werk is het aan te raden contact op te nemen met het waterschap. De algemene regel geeft geen toestemming voor het aangemeerd hebben liggen van boten.

8. Bruggen

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.1 eerste lid voor het aanleggen, verwijderen of behouden van een brug voor zover deze:

a. Wordt aangelegd in een b-water met een maximale breedte van de brug van 15 meter;
b. Wordt verwijderd indien deze brug enkel ten behoeve van eigen gebruik functioneert.

2. Voorschriften

1. Degene die een brug aanlegt of behoudt als bedoeld in artikel 1a:
   a. Plaatst de pijlers van de brug niet in het oppervlaktewaterlichaam, en
   b. Tast de stabiliteit van de oevers niet aan met de brughoofden, en
   c. Belemmert de waterdoorvoer niet.

2. Degene die een brug verwijdert als bedoeld in artikel 1b, zorgt ervoor dat:
   a. het profiel van het oppervlaktewaterlichaam is hersteld door vloeiend aan te sluiten op het bestaande talud beneden- en bovenstrooms, en
   b. de nieuwe taluds zijn ingezaaid met een graszaadmengsel of voorzien van graszoden. Bij zandgronden is eerst een laag teelaarde aangebracht, en
   c. eventuele verzakkingen zijn hersteld.

3. Toelichting

Begripsbepaling

Brug: werk over een oppervlaktewaterlichaam dat bedoeld is voor de doorgang van een perceel aan de ene kant van het oppervlaktewaterlichaam naar een perceel aan de andere kant van het oppervlaktewaterlichaam.

Motivering

Het aanbrengen van bruggen over de b-water betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk.

De algemene regel is niet van toepassing op waterkeringen en bijbehorende beschermingszones A en B.

De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

Voor het aanleggen, verwijderen of behouden van bruggen in a-wateren blijft maatwerk noodzakelijk. Het aanbrengen van een brug in een dergelijk oppervlaktewaterlichaam valt dan ook niet onder deze algemene regel.

9. Peilregulerende werken

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend voor het verbod, bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, behouden of verwijderen van een peilregulerend werk in een oppervlaktewaterlichaam voor zover:

1. Het peilregulerend werk wordt aangelegd of behouden in b-wateren, en
   a. het peilregulerend werk wordt verwijderd uit een b water in overig gebied, en
2. Het peilregulerend werk in overeenstemming met belanghebbenden wordt aangelegd, beheerd of verwijderd.

2. Voorschriften

1. het watersysteem blijft binnen peilbesluitgebieden aan de geldende peilen uit het peilbesluit voldoen, en
2. degene die een peilregulerend werk aanlegt, behoudt of verwijdert als bedoeld in artikel 1 zorgt ervoor dat de aan- en afvoer van water bij een hoge belasting van het watersysteem wordt gewaarborgd.

3. Toelichting

Overig gebied: gebied niet aangewezen als beschermd op de Keurkaarten.

Motivering

Het plaatsen en behouden van een peilregulerend werk betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudige en veel voorkomende activiteit in een oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel.

10. Dam met duiker

1. Criteria

1. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, verlengen, geheel of gedeeltelijk verwijderen of behouden van een dam met duiker, voor zover:
   a. deze wordt aangelegd verlengd, verwijderd, of behouden in een b-water, en;
   b. deze wordt aangelegd op een afstand van minimaal 5 meter van een bestaande dam met duiker, of van een ander (kunst)werk, en;
   c. deze een buislengte heeft van ten hoogste 15 meter per perceelszijde en deze aantoonbaar noodzakelijk is voor de perceelsontsluiting, en;
   d. deze voldoet aan de volgende maatvoeringen:
      * inwendige diameter duiker minimaal 0,30 meter, en
      * binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens art. 2.4 van de keur, en
      * wordt aangelegd zonder knikpunten of bochten.
2. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, verlengen of behouden van een extra dam met duiker per perceelszijde in een b-water voor zover:
   a. deze verplicht is op basis van wet- of regelgeving, of het perceel voor meer dan 100 meter grenst aan de watergang, en;
   b. deze wordt aangelegd of behouden op een afstand van minimaal 5 meter van een bestaande dam met duiker of van een ander (kunst)werk, en;
   c. deze een buislengte heeft van ten hoogste 15 meter, en;
   d. deze voldoet aan de volgende maatvoeringen:
      * inwendige diameter duiker minimaal 0,30 meter, en
      * binnenonderkant van de duiker 0,05 meter onder de waterbodem gemeten bij een goede onderhoudstoestand volgens art. 2.4 van de keur, en
      * wordt aangelegd zonder knikpunten of bochten.
3. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het verwijderen van duikers uit een a-water enkel ten behoeve van eigen gebruik.

2. Voorschriften

Degene die een dam met duiker verwijdert als bedoeld in lid 3, zorgt ervoor dat:

a. het profiel van het oppervlaktewaterlichaam is hersteld door vloeiend aan te sluiten op het bestaande talud beneden- en bovenstrooms, en
b. de nieuwe taluds zijn ingezaaid met een graszaadmengsel of voorzien van graszoden. Bij zandgronden is eerst een laag teelaarde aangebracht, en
c. eventuele verzakkingen zijn hersteld.

3. Mededeling

Degene die een dam met duiker uit een a-water verwijdert, zoals bedoeld in lid 3, deelt dit ten minste een week voor aanvang mede aan het bestuur.

4. Toelichting

<u>Motivering</u>

Het aanleggen, behouden of verwijderen en het verlengen van een dam met duiker in b -wateren betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

Bij het plaatsen van een dam met duiker treedt er vernauwing op van het betreffende oppervlaktewaterlichaam, waardoor de doorstroming vermindert. Er wordt dan ook terughoudend omgegaan met het toestaan van dammen met duiker. Om de afwatering van het gebied waarbinnen het oppervlaktewaterlichaam zich bevindt te garanderen, worden er voorwaarden gesteld aan de afmetingen van de duiker, en het aantal dammen met duikers per perceel.

Wanneer het oppervlaktewaterlichaam waarin een dam met duiker wordt geplaatst, verlengd (gedeeltelijk) of vervangen wordt, niet in eigendom is van de initiatiefnemer, dient meestal privaatrechtelijk toestemming te worden gekregen van de eigenaar van deze percelen. Wanneer een dam met duiker wordt aangelegd of verlengd ten behoeve van een ontsluiting naar de openbare weg dient toestemming te worden gekregen van de wegbeheerder.

Het toestaan van een tweede duiker komt voort uit het voldoen aan onder andere bedrijfshygiënische voorschriften.

Het verwijderen van een duiker in een a-water ten behoeve van eigen perceelsontsluiting heeft slechts geringe gevolgen voor het watersysteem. Daarom zijn deze werkzaamheden in een algemene regel opgenomen. Een mededeling wordt verplicht gesteld om de legger op orde te houden.

11. Drainage

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.8 van de Keur, om zonder vergunning gronden te ontwateren met drainagemiddelen buiten de beschermde gebieden Keur.

2. Voorschriften

Degene die werken als bedoeld in het eerste lid aanlegt, behoudt of verwijdert voldoet aan de voorschriften volgens de algemene regel voor "Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij oppervlaktewaterlichamen"

3. Toelichting

Begripsbepaling

Beschermde gebieden Keur: gebied zoals aangewezen op de Keurkaarten waaronder bijvoorbeeld attentiegebieden, wijstgronden, beschermde gebieden.

Motivering

Deze algemene regel is van toepassing op de aanleg, behoud en verwijdering van (peilgestuurde) drainage. Deze algemene regel is niet van toepassing op drainage binnen de beschermde gebieden Keur (o.a. attentiegebied en beschermd gebied) omdat deze gebieden beschermd dienen te worden tegen verdroging. Het gaat hierbij om de ligging van de drainage en niet om de ligging van de uitmonding.

De algemene regel voor "Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij oppervlaktewaterlichamen" heeft ook betrekking op het aanleggen van drainage. Omdat die moeten worden aangebracht om het drainagewater te kunnen lozen in een oppervlaktewaterlichaam.

Bij voorkeur worden de drainagesystemen zodanig aangelegd dat de hoeveelheid te lozen water kan worden gestuurd, zodat een bepaald grondwaterpeil kan worden gerealiseerd, dat wordt bijgedragen aan de bestrijding van de verdroging, aan het conserveren van water en (mede) daardoor aan het beperken van de noodzaak voor het onttrekken van grondwater en oppervlaktewater ten behoeve van beregening- en bevloeiingsdoeleinden.
Als er in de ontvangstput een pomp wordt geplaatst die peilregulerend werkt, is sprake van onderbemaling . Indien de pomp alleen zorgt voor een deugdelijke afwatering, zonder dat er een peilregulering van het drainagesysteem wordt bewerkstelligd, is sprake van drainage.

Zowel het draineren als het aanleggen, hebben, wijzigen en verwijderen van lozingsvoorzieningen zijn vanuit waterstaatkundig oogpunt relatief eenvoudig en veelvoorkomend. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen voldoende worden gewaarborgd via het stellen van algemene regels.

12. Brengen van water in een oppervlaktewaterlichaam

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.7 van de Keur voor het brengen van water in een oppervlaktewaterlichaam tot 100 m^3 per uur.

2. Voorschriften

Degene die water brengt in een oppervlaktewaterlichaam als bedoeld in het eerste lid, voldoet aan de volgende voorschriften:

a. De waterloop kan de hoeveelheid water verwerken,
b. De activiteit veroorzaakt geen overlast.

3. Maatwerk

Ten aanzien van lozingen van meer dan 50 m^3 per uur, kan het waterschap conform artikel 1.4, derde lid maatwerkvoorschriften stellen.

4. Melding
Degene die meer dan 50 m^3 per uur water in een oppervlaktewaterlichaam brengt, meldt dit ten minste vier weken voor aanvang aan het bestuur.

5. Toelichting
Motivering
Dit artikel bevat algemene regels voor het brengen van water in een oppervlaktewaterlichaam.
Het brengen van water in een oppervlaktewaterlichaam tot 100 m^3 per uur is een relatief eenvoudig en, bijvoorbeeld in de agrarische sector, een veel voorkomende handeling waarvoor een permanente lozingsvoorziening in het talud van het oppervlaktewaterlichaam wordt aangelegd. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

Voor de lozingsconstructie geldt algemene regel 14. Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij oppervlaktewaterlichamen

Het brengen van meer dan 50 m^3 per uur in een oppervlaktewaterlichaam, kan problemen geven in de waterafvoer van het water. Hierdoor is het mogelijk dat er wateroverlast ontstaat. Daarom is in de algemene regel een meldplicht opgenomen met een maatwerkbevoegdheid. Daar waar de watergang mogelijk problemen kan ondervinden door de lozing, kan het waterschap hier extra randvoorwaarden stellen in een dergelijk maatwerkvoorschrift.

Deze algemene regel ziet niet op afvoer van hemelwater die rechtstreeks via een werk in het oppervlaktewaterlichaam wordt gebracht. Hiervoor geldt de algemene regel 15 Versnelde afvoer regenwater door verhard oppervlak.

13. Onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.7 van de Keur voor het onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam tot 100 m^3 per uur.

2. Toelichting
Motivering
Dit artikel bevat algemene regels voor het onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam.
Het onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam tot 100 m^3 per uur is een relatief eenvoudig en vooral in de agrarische sector een veel voorkomende handeling waarvoor een permanent onttrekkingsvoorziening in het talud van het oppervlaktewaterlichaam wordt aangelegd. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

Voor het onttrekkingswerk geldt algemene regel 14. Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij oppervlaktewaterlichamen
Bij bijzondere omstandigheden kan het bestuur op basis van artikel 3.13, eerste lid van de Keur een onttrekkingsverbod instellen. Dit verbod geldt ook voor de onttrekkingen die onder deze algemene regel vallen.

14. Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij oppervlaktewaterlichamen

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Keur voor het aanleggen, verwijderen of behouden van lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en nabij a- en b-wateren.

2. Voorschriften
1. Werken in a-wateren als bedoeld in de criteria , moeten zodanig worden aangebracht, dat het onderhoud aan het oppervlaktewaterlichaam niet wordt belemmerd of onmogelijk wordt gemaakt en geen aantasting van het profiel van het oppervlaktewaterlichaam plaatsvindt.

2. Werken als bedoeld in de criteria, mogen het doorstroomprofiel niet belemmeren.

3. Onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de lozingsconstructies in a-wateren, binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk in het talud, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval.

3. Mededeling
Degene die een lozingsconstructies en onttrekkingswerken aanlegt als bedoeld in artikel 1 in a-wateren deelt dit tenminste 5 werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het bestuur.

4. Toelichting
Lozingsconstructies en onttrekkingswerken in en langs oppervlaktewaterlichamen kunnen belemmerend werken voor onderhoud. Met deze algemene regel wordt een uniforme regeling geboden voor dergelijke werken. Deze moeten zodanig worden aangebracht dat hierdoor het onderhoud aan het betreffende oppervlaktewaterlichaam niet belemmerd wordt of handelingen leiden tot schade aan taluds en/of waterbodem.

In het geval van een waterlozingspunt (buis) of drainagebuizen in oppervlaktewaterlichamen kan aan het volgende worden gedacht (niet-limitatief):
* de uitmondingen van de drainagebuizen moeten zo worden aangelegd en gehouden, dat geen aantasting van het profiel van de watergang kan plaatsvinden;
* het talud van de watergang vanaf de uitmonding van de drainagebuizen moet beschermd worden door het aanbrengen en onderhouden van uitloopgoten;
* deze uitloopgoten moeten minimaal 0,15 m ingezonken in het talud van de watergang worden aangebracht en gehouden;
* (drainage)buizen moeten worden afgeschuind overeenkomstig de taludhelling van de watergang;
* na het aanbrengen van het waterlozingspunt moet de onderhoudsstrook goed geëgaliseerd zijn en vrij van (overige) obstakels.
* Voor onttrekkingen aan oppervlaktewaterlichamen gelden dezelfde uitgangspunten ten aanzien van de daarvoor benodigde werken;
* Indien nodig wordt de lozingsconstructies voorzien van een taludbescherming, deze taludbescherming reikt minimaal vanaf de onderkant van de lozingsvoorziening tot aan de laagste waterstand in het oppervlaktewaterlichaam, bij een oppervlaktewaterlichaam met een bovenbreedte van 4 meter of kleiner is de taludbescherming aan beide zijden van het oppervlaktewaterlichaam aanwezig; de taludbescherming strekt in horizontale richting 1 meter links en rechts van de lozingsvoorziening;

Het is van belang dat de ingrepen in het waterstaatswerk goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap effectief toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden bij a-wateren. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

15. Afvoer hemelwater door toename en afkoppelen van verhard oppervlak

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.6 van de Keur, voor het afvoeren van hemelwater via toename verhard oppervlak of door afkoppelen van verhard oppervlak, naar een oppervlaktewaterlichaam voor zover:

a. de waterparagraaf van het bestemmingsplan na 1 januari 2019 de schriftelijke instemming heeft verkregen van het waterschap en de in de waterparagraaf genoemde maatregelen zijn uitgevoerd, of;

Als niet wordt voldaan aan het gestelde onder lid a dan geldt de in de aanhef genoemde vrijstelling voor zover:

b. Het afkoppelen van verhard oppervlak maximaal 10.000 m^2 is, of;
c. De toename van verhard oppervlak maximaal 2.000 m^2 is, of;
d. De toename van verhard oppervlak bestaat uit een groen dak.
e. De toename van verhard oppervlak groter dan 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 is en compenserende maatregelen zijn getroffen om versnelde afvoer van hemelwater tegen te gaan, in de vorm van een voorziening met een minimale compensatie conform de rekenregel:

benodigde compensatie (in m^3) = toename verhard oppervlak (in m^2) x gevoeligheidsfactor x 0,06 (in m)

De voorziening voldoet aan de volgende eisen:

i. De bodem van de voorziening ligt boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG);
ii. De afvoer uit de voorziening vindt plaats via een functionele bodempassage naar het grondwater en/of via een functionele afvoerconstructie naar het oppervlaktewater. Indien een afvoerconstructie wordt toegepast, dient deze een diameter van 4 cm te hebben;
iii. Daarnaast moet er altijd een overloopconstructie zijn, om beschadiging van het oppervlaktewaterlichaam te voorkomen.

2. Toelichting

Begripsbepaling

Verhard oppervlak: Al het oppervlak dat er voor zorgt dat hemelwater sneller tot afvoer komt naar een oppervlaktewater dan in de huidige situatie zonder verharding
Toename: Een wijziging van onverhard naar verhard oppervlak. Vervangende nieuwbouw wordt niet beschouwd als toename verhard oppervlak.

Afkoppelen verhard oppervlak: Onder afkoppelen van verhard oppervlak wordt verstaan het onderbreken van de afvoer van op bestaand verhard oppervlak vallend hemelwater via een gemengde of verbeterd gescheiden riolering naar een afvalwaterzuiveringsinstallatie. In plaats daarvan wordt het hemelwater via infiltratie in de bodem of via afstroming of via hemelwaterriolering naar het oppervlaktewater afgevoerd.

Groen dak: dak dat bedekt is met vegetatie met een waterbergende functie.

Gevoeligheidsfactor: nominale waarde die de hydrologische gevoeligheid en infiltratiepotentie van de locatie uitdrukt, zie kaart gevoeligheid piekafvoeren Bijlage 1 van de algemene regels.

0,06: is de waterschijf van 60 mm die overeenkomt met de vastgestelde bovengrens voor de compensatiecapaciteit van 600 m^3/ha.

Voorziening: Een voorziening die moet worden aangelegd om te voorkomen dat de extra hoeveelheid hemelwater ten gevolge van een toename van verhard oppervlak versneld wordt afgevoerd naar het ontvangende watersysteem. In de voorziening wordt water tijdelijk geborgen en/of geïnfiltreerd in de bodem.

Motivering

Het waterschap stelt criteria vast waarin is opgenomen in welke gevallen versnelde afvoer van hemelwater door toename van verhard oppervlak van compenserende maatregelen moet worden voorzien. Daarmee wordt de toename van piekafvoeren op het oppervlaktewatersysteem beperkt. Indien de compensatie voldoet aan deze criteria, is een vergunning niet noodzakelijk.
Vanuit de schaalgrootte van het waterschap is het verantwoord om de criteria uit de algemene regels te hanteren. Vanuit de gemeente kan het meerwaarde hebben om hier andere eisen aan te stellen. Het waterschap hecht er aan dat waterbelangen zo vroeg mogelijk in bestemmingsplannen worden meegenomen. Om dat te stimuleren is een vrijstelling verantwoord daar waar de (maatregelen in) waterparagrafen van bestemmingsplannen van na 1 januari 2019 zodanig concreet zijn dat ze getoetst kunnen worden aan de richtlijnen voor een waterhuishoudkundig plan (zoals benoemd in 'Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater').

16. Kabels en leidingen in en nabij a-wateren en b-wateren

1 Criteria

1. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanleggen, verwijderen en behouden van kabels en leidingen onder, boven of langs b-wateren.

2. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Keur voor het aanleggen en behouden van kabels en leidingen onder of langs a-wateren en in de daarbij behorende beschermingszone, indien de kabels en leidingen:
   a. niet worden aangelegd of behouden in het profiel van vrije ruimte;
   b. haaks op de watergang worden gelegd, dient de afstand te zijn:
      - minimaal 1 meter onder de waterbodem, of
      - minimaal 2 meter onder de waterbodem bij een watergang waar beschoeiing aanwezig is, of
      - minimaal 2,5 meter onder de waterbodem van een vaarweg, en
      - minimaal 1 meter, gemeten haaks op het taludvlak, en

- minimaal 1 meter onder de beschermingszone, en
- minimaal 1 meter onder een ondersteunend kunstwerk;

c. parallel aan de watergang op ten minste 1 meter afstand horizontaal en verticaal gemeten uit de insteek worden gelegd.

3. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Keur voor het verwijderen van kabels en leidingen onder of langs a-wateren en in de daarbij behorende beschermingszone, indien de waterafvoer ter plaatse te allen tijde gewaarborgd blijft.

4. Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Keur voor het aanleggen, verwijderen en behouden van kabels en leidingen over a-wateren en de daarbij behorende beschermingszone, indien de kabels en leidingen:
   a. bevestigd zijn aan, dan wel samenvallen met bestaande bruggen of stuwen over het oppervlaktewaterlichaam, of
   b. bij andere ondersteunende kunstwerken dan bedoeld in vorig lid, worden aangelegd met een minimale afstand van 0,30 meter tussen ondersteunend kunstwerk en kabel of leiding en er bij een kabel een overlengte is van minimaal 1 meter, in de vorm van een lus.

2 Voorschriften

a. Degene die een kabel of leiding aanlegt als bedoeld in het tweede lid onder b, voert de kruising uit door middel van een gestuurde persing of boring.
b. De kabel of leiding onder een beschermingszone bezit voldoende draagkracht voor het dragen van machines ten behoeve van onderhoudswerkzaamheden aan het oppervlaktewaterlichaam.
c. Degene die een kabel of leiding aanlegt of verwijdert als bedoeld in het eerste, tweede, derde of vierde lid van de criteria herstelt na uitvoering van de werkzaamheden de beschermingszone, talud en waterbodem, zodanig dat de stabiliteit van het waterstaatswerk en de beschermingszone wordt gegarandeerd en het uit te voeren onderhoud niet wordt belemmerd.

3 Toelichting

Begripsbepaling

Leidingen: Mediumvoerende buisconstructies, die geen lozingswerk zijn en niet in open verbinding staan met oppervlaktewater.

Gestuurde persing of boring: een sleufloze boortechniek waarbij obstakels zoals oppervlaktewater diep onder het maaiveld kunnen worden gepasseerd.

Kabel: Onder kabels vallen voorzieningen voor het aanleggen, hebben en onderhouden van onder andere elektriciteits-, signaal en telecommunicatievoorzieningen.
In algemene regel 22 is het plaatsen van zinkerborden bij kabels en leidingen opgenomen.

Motivering

Het leggen en verwijderen van kabels en leidingen onder of over oppervlaktewaterlichamen en hun beschermingszone komt regelmatig voor. Het gebeurt veelal door gespecialiseerde bedrijven in opdracht van nutsbedrijven. Verwacht wordt dat de daarop betrekking hebbende NEN-normen worden toegepast.

Indien gebruik wordt gemaakt van bestaande infrastructurele werken, in eigendom van het waterschap, moet hier toestemming voor worden verkregen.

17. Beschoeiing

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, behouden of verwijderen van een beschoeiing, voor zover:

a. deze wordt aangelegd, behouden of verwijderd in een b-water, en
b. de bergings- en de doorstroomcapaciteit van dat b-water gelijk blijft.

2. Voorschriften

Degene die een beschoeiing verwijdert als bedoeld in artikel 1 brengt het b-water terug op de afmetingen conform het oorspronkelijk profiel.

3. Toelichting

Begripsbepaling

Beschoeiing: grondkerende constructie in de oeverlijn/talud om de oever/talud tegen afkalving te beschermen.

Motivering
Het aanbrengen van oeverbeschermende beschoeiingen betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt in b-wateren een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk in of langs het oppervlaktewaterlichaam. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.
De algemene regel is niet van toepassing op waterkeringen en bijbehorende beschermingszones A en B.
De beschoeiing moet deugdelijk aangebracht worden, zodat er geen verzakkingen of verplaatsingen kunnen optreden. Zodat voorkomen wordt dat grond van achter de beschoeiing in het oppervlaktewaterlichaam komt, en het bergend vermogen en de doorstroom mogelijkheid niet worden aangetast.

18. Anti-worteldoek

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanleggen, behouden of verwijderen van anti-worteldoek voor zover deze wordt aangelegd, behouden of verwijderd in een b-water.

2. Voorschriften
Degene die een anti-worteldoek aanlegt, behoudt of verwijdert als bedoeld in artikel 1 verkleint het profiel van het oppervlaktewaterlichaam niet.

3. Toelichting
Begripsbepaling
Anti-worteldoek: kunststof doek dat wel water maar geen licht en wortelgroei doorlaat.

Motivering
Bij veel tuinen van particulieren en bedrijven wordt anti-worteldoek op het talud van oppervlaktewaterlichamen toegepast om de tuin ter plaatse een net afgewerkt karakter te geven en het onderhoud te vergemakkelijken. Zolang het profiel in stand blijft, is doorstroming en berging van de watergang gewaarborgd.

19. Stoffen, voorwerpen en dieren

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het neerleggen, laten staan of laten liggen van vaste substanties *of het* aanleggen, behouden of verwijderen van stoffen of voorwerpen of het houden van dieren, voor zover:
a. dit plaatsvindt in b-wateren, of;
b. het houden van dieren plaatsvindt in de beschermingszone van a-wateren.

2. Voorschriften
a. De onder 1 genoemde activiteiten mogen de water aan- en afvoer niet belemmeren en het onderhoud niet hinderen.
b. Voor de onder 1, sub b, genoemde activiteit moet een voorziening worden getroffen zodat de dieren de watergang en het talud niet kunnen beschadigen. Deze voorziening mag het onderhoud niet belemmeren of onmogelijk maken.

3. Toelichting
Motivering
Het komt voor dat er in een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone activiteiten zijn zoals begrazing. Deze activiteiten hebben nauwelijks gevolgen voor de waterhuishouding en daarom zijn ze opgenomen in deze algemene regel. Door te regelen dat dieren zonder vergunning in de beschermingszone mogen verblijven, wordt door middel van een voorziening ervoor gezorgd dat daar begraasd kan worden. Om dit mogelijk te maken, dienen er wel voorzieningen te worden getroffen om beschadigingen aan het talud of de waterloop te voorkomen. Denkbare beschadigingen zijn onder meer vertrappen van de begroeiing en afkalving. De voorziening dient te voldoen aan Algemene regel 20.

20. Afrasteringen op beschermingszone

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Keur voor het plaatsen, hebben en verwijderen van afrasteringen in beschermingszones en/of profielen van vrije ruimte die evenwijdig en haaks op de insteek zijn geplaatst.

2. Voorschriften

1. Degene die een afrastering evenwijdig aan de watergang plaatst of behoudt zorgt ervoor dat de afrastering:
   a. het onderhoud niet belemmert of onmogelijk maakt, en
   b. niet hoger is dan 1,20 meter boven het maaiveld, en
   c. een eenvoudige constructie heeft, en
   d. op eenvoudige wijze is te verwijderen, en
   e. in deugdelijke staat van onderhoud blijft.
2. Degene die een afrastering haaks op de watergang plaatst of behoudt, zorgt er voor dat de afrastering zonder hulpmiddelen tijdelijk kan worden weggenomen ten behoeve van het onderhoud.
3. Degene die de afrastering verwijdert, brengt na uitvoering daarvan de beschermingszones en/of profiel van vrije ruimte terug in de oorspronkelijke staat, en
4. Onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de afrastering binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval.

3. Toelichting

Begripsbepaling

Afrastering: (overwegend) verticale afrastering van niet-levend materiaal van maximaal 1,20 m hoog en maximaal 20 centimeter breed, waarbij de constructie het zicht op de waterloop niet belemmert.

Motivering

Het komt voor dat er bij een oppervlaktewaterlichaam of bijbehorende beschermingszone een afrastering noodzakelijk is, bijvoorbeeld voor het houden van vee. Afrasteringen komen voor in verschillende vormen. Ieder obstakel op de beschermingszone, dus ook een afrastering, is een mogelijke belemmering voor het beheren en onderhouden van de watergang. Met deze algemene regel wordt het plaatsen, behouden en verwijderen van eenvoudige afrasteringen op de beschermingszone mogelijk gemaakt. Onder 'eenvoudig' wordt verstaan een constructie die met eenvoudige hulpmiddelen (gangbaar gereedschap) snel te verwijderen en bij schade te herstellen is. Bijvoorbeeld metselwerk en speciale (maatwerk)constructies (zoals harmonicagaas) voldoen hier niet aan, maar schapengaas en de klassieke veekering met gladde of puntdraden wel.
Voorafgaand aan plaatsing van de afrastering is het aan te raden contact op te nemen met het waterschap.

21. Werken en bomen ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van werken en bomen ten behoeve van openbare wegen langs a-wateren, voor zover:

a. Het werk minimaal 0,5 meter uit de insteek wordt geplaatst, en
b. De afstand tussen het werk en/of bomen en andere obstakels in de beschermingszone of in a-water bedraagt minimaal 10 meter, en
c. De bomen zijn geplaatst ten behoeve van de aankleding van de openbare weg.

2. Voorschriften

Degene die werken als bedoeld in het eerste lid aanbrengt, voldoet aan de volgende voorschriften:

a. De werken worden zodanig aangebracht dat het onderhoud aan het a-water niet wordt belemmerd of onmogelijk wordt gemaakt, en,
b. De verharding dient afdoende draagkracht en stabiliteit te hebben voor de manier van onderhoud, en
c. Onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van het werk binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk in het talud, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval.

3. Toelichting

Begripsbepaling

Openbare weg: weg in beheer van een overheid;

Motivering

Het betreft relatief eenvoudige en veel voorkomende werken die met name veel voorkomen in stedelijk gebied. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

De werken en bomen die bedoeld zijn voor openbare wegen hebben een maatschappelijk belang, waardoor deze onder voorwaarden toegestaan kunnen worden. Hierbij moet wel het onderhoud aan de watergang mogelijk blijven. Om dit te waarborgen is de algemene regels alleen van toepassing als er voldoende ruimte is voor de gangbare onderhoudsmachines. Hierbij is het van belang dat tijdig overleg met het waterschap wordt gezocht.
In gevallen waar de afstanden als genoemd in deze algemene regel door ruimtegebrek niet mogelijk zijn, bestaat er een vergunningplicht. In deze vergunning kunnen specifieke voorschriften opgenomen worden om de waterhuishoudkundige belangen te borgen.

22. Bebording ten behoeve van recreatieroutes en zinkerborden bij kabels en leidingen langs a-wateren

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van bebording ten behoeve van recreatieroutes en zinkerborden bij kabels en leidingen langs a-wateren.

2. Voorschriften
Degene die bebording als bedoeld in het eerste lid aanbrengt, voldoet aan de volgende voorschriften:
a. De bebording wordt aangebracht aan bestaand straatmeubilair of bestaande infrastructurele werken, met uitzondering van verkeersborden ten behoeve van vaarwegen, of
b. Voor zover dit niet mogelijk is, wordt de bebording zodanig aangebracht dat het onderhoud aan het a-water niet wordt belemmerd of onmogelijk wordt gemaakt, en
c. Onverminderd de onderhoudsplichten verwijdert de eigenaar/gebruiker van de bebording binnen een straal van 0,5 meter rondom het werk, al het voor het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam schadelijke begroeiingen en afval.

3. Toelichting
Motivering
Dit artikel bevat algemene regels voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van bebording ten behoeve van recreatieroutes en zinkerborden bij kabels en leidingen langs a-wateren.
Het aanleggen van dergelijke werken betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels. Als voorwaarde geldt dat de bebording zo min mogelijk hinder oplevert voor het door het waterschap uit te voeren onderhoud. Hierbij is het van belang dat tijdig overleg met het waterschap wordt gezocht.
Een zinkerbord markeert waar een leiding of kabel een watergang ondergronds doorkruist.

23. Gras en eenjarige gewassen

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanbrengen en behouden van gras of eenjarige gewassen in de beschermingszone van a-water.

2. Voorschrift
Degene die gras of eenjarige gewassen in de beschermingszone aanbrengt of behoudt:
a. houdt bij diepere grondbewerkingen (dieper dan 15 centimeter) 1 meter gemeten vanaf de insteek vrij, zodat het talud niet kan afschuiven, en;
b. dicht ploegvoren en andere diepe geulen, zodat het onderhoud ongehinderd kan plaatsvinden.

3. Toelichting
Motivering
Het aanbrengen en behouden van gras of eenjarige gewassen heeft een zeer gering effect op het oppervlaktewaterlichaam en is daarom met deze algemene regel vrijgesteld van de vergunningplicht.

24. Natuurvriendelijke oever

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Keur voor het aanleggen of wijzigen van natuurvriendelijke oevers langs b-wateren in overig gebied. Het aanleggen of wijzigen van

natuurvriendelijke oevers kan indien deze oevers zodanig worden aangelegd of gewijzigd en onderhouden dat het natte profiel van de watergang niet verkleint.

2. Toelichting

Begripsbepaling

Natuurvriendelijke oever: oever die zo is aangelegd of wordt gewijzigd dat het niet alleen dient om de afvoercapaciteit van het oppervlaktewaterlichaam te waarborgen, maar ook om landschappelijke en ecologische functies te versterken. Het draagt zo ook bij aan de vervulling van maatschappelijke functies van watersystemen.
Overig gebied: gebied niet aangewezen als beschermd of attentiegebied op de Keurkaarten

Motivering

Natuurvriendelijke oevers zijn oevers waar uitdrukkelijk rekening gehouden wordt met natuur, landschap en ecologie. Het aanleggen van een natuurvriendelijke oever betreft vanuit waterhuishoudkundig oogpunt een relatief eenvoudig werk. De relevante waterhuishoudkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van algemene regels.

24A. Verharding langs a-wateren

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het aanbrengen, behouden en verwijderen van verharding in de beschermingszone van een a-water voor zover:

a. de verharding gelijk met of onder het maaiveld wordt aangebracht, en;
b. de maaiveldhoogte niet verandert.

2. Voorschrift

Degene die verharding in de beschermingszone aanbrengt, behoudt of verwijdert:

a. Zorgt ervoor dat de stabiliteit van het oppervlaktewaterlichaam en beschermingszone gewaarborgd blijft, en;
b. zorgt ervoor dat de verharding geen belemmeringen voor het onderhoud opwerpt, en;
c. houdt een strook van 0,5 meter vrij gemeten vanaf de insteek van de waterloop, en;
d. zorgt ervoor dat de verharding afdoende draagkracht en stabiliteit heeft voor de manier van onderhoud, en;
e. brengt bij verwijderen het maaiveld weer in oorspronkelijke staat en zaait in met een gras- en/of kruidenrijk zaadmengsel.

3. Toelichting

Motivering

Bij de uitvoering van de werkzaamheden zoals genoemd in de voorschriften worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op het oppervlaktewaterlichaam.
Het waterschap is niet aansprakelijk voor de eventuele schade aan de verharding door het onderhoud van het oppervlaktewaterlichaam die te relateren is aan onvoldoende draagkracht of stabiliteit.

24B. Verwijderen van werken en objecten in de beschermingszone

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid van de Keur, voor het verwijderen van werken en objecten in de beschermingszone van een a-water voor zover de werken en objecten niet zijn geplaatst ten behoeve van het beheer, onderhoud en/of het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam.

2. Voorschriften

Degene die werken en objecten in de beschermingszone verwijdert:

a. zorgt ervoor dat de stabiliteit van het oppervlaktewaterlichaam en beschermingszone gewaarborgd blijft, en;
b. zorgt ervoor dat het onderhoud niet wordt belemmerd.

3. Toelichting

Motivering

Bij de uitvoering van de werkzaamheden zoals genoemd in de voorschriften worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op het oppervlaktewaterlichaam.

Werken en objecten die zijn geplaatst ten behoeve van het beheer, onderhoud en/of het functioneren van het oppervlaktewaterlichaam zijn onder andere: (naam)bordjes, bedieningskasten, poorten die door het waterschap zijn geplaatst, grensstenen, bomen, beplanting, etc.

Waterkeringen

25. Klein onderhoud aan openbare wegen

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het uitvoeren van klein onderhoud aan openbare wegen op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A.

2. Voorschriften

Degene die klein onderhoud aan openbare wegen uitvoert op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A als bedoeld in artikel 1:

a. voert de werkzaamheden genoemd onder lid 4b en 4c op een waterkering, exclusief de compartimenteringskeringen, alleen in de periode van 1 april tot 1 oktober uit;
b. dicht de paalgaten bij verwijdering van de bebording af met klei.

3. Mededeling

Degene die klein onderhoud uitvoert aan openbare wegen op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A zoals aangegeven in artikel 1 deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting

Begripsbepaling

De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Klein onderhoud aan een openbare weg:

a. het vervangen van de toplaag van die weg, voor zover daarbij geen sprake is van een uitbreiding van de verharding, of
b. het plaatsen, onderhouden, verwijderen en vervangen van reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)-borden voor zover daarvoor geen fundering in het leggerprofiel van de waterkering nodig is, of
c. het roven en aanvullen van de berm.

Motivering

Op de waterkeringen zijn vaak wegen aanwezig. Om de functie van de wegen en een veilige verkeerafhandeling te waarborgen zijn onderhoudswerkzaamheden aan de wegen en bermen noodzakelijk en is het nodig bebording te plaatsen. Het is daarbij echter wel van belang dat, bij de uitvoering van die werkzaamheden, de functie van de betreffende waterkering is gewaarborgd.

Het plegen van klein onderhoud aan wegen betreft vanuit waterstaatkundig oogpunt echter een relatief eenvoudig en veel voorkomende werkzaamheid. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel. Bebording kan – wanneer noodzakelijk - eventueel eenvoudig worden verwijderd.
Bij groot onderhoud dient wel een vergunning te worden aangevraagd. Hiervan is sprake wanneer de werkzaamheden in het leggerprofiel van de waterkering plaatsvinden, zoals bij het vervangen van de complete fundering van de weg of wanneer bebording wordt geplaatst met een fundering in het leggerprofiel van de waterkering.

Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

25A Werkzaamheden in schil compartimenteringskeringen en bijbehorende beschermingszone A

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.4 van de Keur, voor werkzaamheden in of op de schil van de compartimenteringskeringen inclusief bijbehorende beschermingszone A.

De vrijstelling geldt niet voor:
1. kabels en leidingen;
2. werkzaamheden waardoor een blijvende verbinding wordt gemaakt tussen de beide zijden van de compartimenteringskering;
3. het aanbrengen, snoeien of verwijderen van beplanting.

Voor leidingen die vallen onder het toepassingsbereik van de NEN3650-1 geldt beleidsregel 16: 'Kabels en leidingen waterkeringen'. Voor overige kabels en leidingen en huisaansluitingen geldt algemene regel 31: 'Kabels en Leidingen'.
Voor werkzaamheden waardoor een blijvende verbinding wordt gemaakt tussen de beide zijden van de compartimenteringskering gelden de bij het type werkzaamheden horende beleidsregel 16: 'Kabels en leidingen waterkeringen' of beleidsregel 17: 'Bouwwerken waterkeringen'.
Voor het aanbrengen van beplanting geldt beleidsregel 21: 'Beplanting waterkeringen'.
Voor het verwijderen en snoeien van beplanting geldt algemene regel 29A 'Verwijderen van beplanting' respectievelijk algemene regel 29B 'Snoeien van beplanting'.

2. Voorschriften
Degene die werkzaamheden uitvoert in of op de schil van een compartimenteringskering of bijbehorende beschermingszone A als bedoeld in artikel 1:
a. brengt het profiel van de waterkering en de beschermingszone A na de werkzaamheden in oorspronkelijke toestand terug;
b. vult en verdicht ontgravingen laagsgewijs zodanig dat de oorspronkelijke bodemopbouw wordt hersteld;
c. herstelt beschadigde grasmatgedeelten met graszaad "Natuurdijk II" (of gelijkwaardig) of brengt geschikte graszoden aan;
d. zorgt ervoor dat de werkzaamheden geen belemmering vormen voor het doelmatig beheer en onderhoud van de waterkering;

3. Mededeling
Degene die werkzaamheden uitvoert in of op de schil van een compartimenteringswaterkering of bijbehorende beschermingszone A zoals aangegeven in artikel 1 deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting

<u>Begripsbepaling</u>
De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Schil: bovenste meter van de compartimenteringskering of bijbehorende beschermingszone A, gemeten vanaf het maaiveld (zie figuur 25A.1).

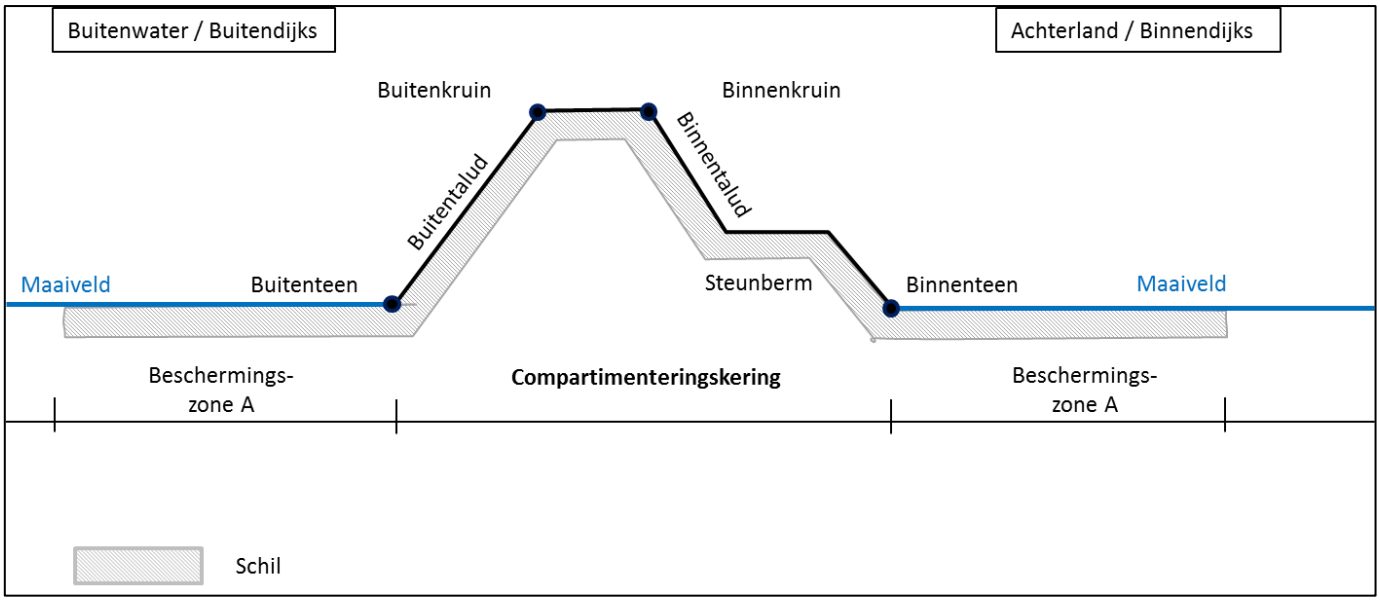

Figuur 25A.1: ligging schil compartimenteringskering

Motivering

Compartimenteringskeringen zijn door de provincie aangewezen als regionale kering zonder norm. Op basis van een analyse van overstromingsberekeningen is aangetoond dat deze keringen van nut zijn bij een eventuele doorbraak van de primaire waterkering. Zij vertragen het onderlopen van een gebied en bieden mogelijkheden tot evacuatie. Handhaving van de huidige, aanwezige keringen geschiedt door vastleggen van het huidige profiel in de legger.
Omdat in en op deze keringen functies zijn ondergebracht als bewoning, verkeer, groenvoorzieningen, nutsleidingen e.d. worden hiermee steeds nieuwe activiteiten opgeroepen. Om deze min of meer ongestoord te kunnen laten plaatsvinden kan handhaving van het huidige profiel plaatsvinden onder acceptatie van voor de waterkering in beginsel ongewenste activiteiten in de buitenste schil van de kering. De kernzone van de kering blijft daardoor zoveel mogelijk ongemoeid. Het is niet de bedoeling dat genoemde schil wordt gebruikt voor blijvende afgravingen. Met deze aanpak wordt het huidige profiel zoveel mogelijk gehandhaafd terwijl toch de inmiddels ontstane maatschappelijke functies doorgang kunnen vinden.

De meeste reguliere activiteiten vinden plaats in een zone tot 1 m beneden maaiveld. Hierbij kunnen vorstvrij funderingen worden aangelegd. Daarom is 1 m als uiterste maat voor de dikte van de schil genomen.

Bij diverse werkzaamheden die onder deze algemene regel vallen, is sprake van (tijdelijke) ontgravingen. Om de waterkerende functie van de waterkering zo min mogelijk te verstoren, zijn voorschriften opgenomen om de oorspronkelijke bodemopbouw en de grasmat te herstellen.

Bepaalde werkzaamheden kunnen een grotere impact hebben op het waterkerende vermogen van de compartimenteringskering, bijvoorbeeld het aanbrengen van beplanting, het maken van een blijvende verbinding tussen beide zijden van de waterkering of het aanbrengen van kabels en leidingen. Dergelijke werkzaamheden zijn daarom uitgezonderd van deze algemene regel.

Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd en dat het waterschap weet welke objecten in een waterkering aanwezig zijn. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

25B Regulier onderhoud van percelen

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod in artikel 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur voor regulier onderhoud van percelen in beschermingszones A en B.

2. Voorschriften
Degene die regulier onderhoud uitvoert van percelen als bedoeld in artikel 1:
a. graaft niet dieper dan 0,5 m beneden maaiveld en
b. herstelt het maaiveld na graafwerkzaamheden weer in oorspronkelijke staat.

3. Toelichting
Begripsbepaling
De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Regulier onderhoud:
Periodiek uit te voeren werkzaamheden om de aan een perceel gegeven bestemming in stand te kunnen houden.
Denk hierbij bijvoorbeeld aan het onderhoud van natuurterreinen, openbare ruimte, voorzieningen voor het (regen)waterbeheer, kleine bouwwerken als paaltjes, hekwerken e.d.

Motivering
Voor het instandhouden van de bestemming van een perceel is het noodzakelijk om periodiek onderhoud uit te voeren waarbij vaak ook kleine (tijdelijke) ontgravingen en aanvullingen plaatsvinden. Deze werkzaamheden hebben geen groot effect op het waterkerende vermogen van een waterkering. Daarom kan worden volstaan met het stellen van enkele voorschriften. Wanneer diepere ontgravingen plaatsvinden of permanente verlaging van het maaiveld plaatsvindt, zou wel sprake kunnen zijn van een toename van de doorlatendheid van de bodem (kwel) door verkleining van afdichtende kleilagen. In dat geval is het nodig een vergunning aan te vragen.

26. Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het plaatsen, hebben, onderhouden en verwijderen van eenvoudig verplaatsbare bouwwerken binnen beschermingszone A van waterkeringen, exclusief compartimenteringskeringen.

2. Voorschriften
Degene die een eenvoudig verplaatsbaar bouwwerk binnen beschermingszone A van een waterkering plaatst, aanpast of verwijdert als bedoeld in artikel 1:
a. graaft het te plaatsen bouwwerk inclusief fundering niet dieper in dan 30 cm;
b. brengt kleine paalvormige bouwwerken grondverdringend aan tot maximaal 1 m diepte;
c. herstelt de bodem in oorspronkelijke staat wanneer het bouwwerk wordt verwijderd;
d. vult bij verwijderen van kleine paalvormige bouwwerkende paalgaten aan met (zwel)klei;
e. verwijdert het bouwwerk op eigen kosten ten behoeve van noodzakelijke waterstaatkundige werkzaamheden op aanzeggen van het dagelijks bestuur van het waterschap.

3. Mededeling
Degene die eenvoudig verplaatsbare bouwwerken binnen beschermingszone A van een waterkering plaatst, aanpast of verwijdert, deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting
Begripsbepaling

De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken: bouwwerken die op eenvoudige wijze (c.q. tegen geringe kosten) te verplaatsen of te verwijderen zijn. Voorbeelden hiervan zijn speeltoestellen, prefab tuinhuisjes, hekwerken, tuinmuurtjes, demontabele zwembaden, brievenbussen, palen e.d. zonder zware funderingsconstructie.

Kleine paalvormige bouwwerken: paalvormige bouwwerken met een diameter van maximaal 15 cm horend bij het reguliere gebruik van de waterkering voor functies als wonen, bedrijven, wegen, tuin, groen. Voorbeelden hiervan zijn brievenbussen, (lantaarn)palen, reclameborden e.d.

Motivering
Eenvoudig verplaatsbare bouwwerken hebben geen effect op het functioneren van de waterkering, maar dienen wel verwijderd te kunnen worden wanneer dat noodzakelijk blijkt ten behoeve van bijvoorbeeld dijkverzwaringen. Net als bij andere veel voorkomende activiteiten, zoals tuinieren, spitten, ploegen, eggen is een diepte van 30 cm aangehouden waarbinnen plaatsen van een eenvoudig verplaatsbaar bouwwerk wordt toegestaan.

Kleine paalvormige bouwwerken worden veel gebuikt voor afrasteringen, brievenbussen, schuttingen, (verkeers)borden e.d. Wanneer deze grondverdringend worden aangebracht is het effect op de waterkering minimaal.
Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

27. Beweiden met schapen en geiten

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.3 van de Keur, voor het beweiden met schapen en/of geiten op een waterkering of in beschermingszone A.

2. Voorschriften
Degene die met schapen en/of geiten beweidt op de waterkering of in beschermingszone A als bedoeld in artikel 1 moet zijn schapen en/of geiten op eerste aanzegging door of namens het bestuur verwijderen indien de instandhouding van een goede grasmat in gevaar is of dreigt te komen.

3. Toelichting
Motivering
Het waterschap verpacht delen van de waterkering voor beweiding met schapen en/of geiten als onderhoud van de grasmat. In de pachtcontracten zijn de voorwaarden geregeld waaronder beweiding van de waterkering met schapen en/of geiten kan plaatsvinden.

28. Afrastering

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het plaatsen, hebben, onderhouden en verwijderen van een afrastering op een waterkering, exclusief een compartimenteringskering of in de bijbehorende beschermingszone A.

2. Voorschriften
Degene die een afrastering op de waterkering of in de bijbehorende beschermingszone A plaatst, heeft, onderhoudt of verwijdert als bedoeld in artikel 1:
a. voert de afrastering voldoende veekerend uit;
b. brengt rasterpalen grondverdringend aan tot maximaal 1 m diepte;
c. brengt palen en draad /gaas zodanig aan dat het onderhoud van de waterkering niet wordt belemmerd;
d. houdt de afrastering in goede staat;
e. dicht bij verwijdering van de afrastering de paalgaten af met klei.

3. Mededeling
Degene die een afrastering op de waterkering of bijbehorende beschermingszone A plaatst of verwijdert, deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting
Begripsbepaling
Afrastering: eenvoudig te verwijderen, (overwegend) verticale afscheiding inclusief eventuele toegangspoort van in de grond aangebrachte rasterpalen met daartussen staaldraad, of schapengaas, met een maximale hoogte van 1,20 m.

Motivering
Afrasteringen kunnen gezien worden als objecten die het doelmatig onderhoud aan waterstaatswerken kunnen belemmeren terwijl ze, in de vorm van een veekering, juist voorkomen dat vee de gesteldheid van de waterstaatswerken aantast. Wanneer aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, komt het doelmatig onderhoud niet in gevaar. Bovendien kunnen afrasteringen, indien nodig, vrij eenvoudig verwijderd worden. Het plaatsen van een afrastering betreft vanuit waterstaatkundig oogpunt een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel.

De afrastering dient zodanig 'open' te zijn dat water vrijwel ongehinderd kan passeren.

Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

29. Gebruik van percelen als tuin en bouwland

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het gebruik van percelen als tuin of bouwland op een compartimenteringskering of overige kering en in beschermingszone A van een waterkering.

2. Voorschriften
Degene die percelen als tuin of bouwland gebruikt op een compartimenteringskering of overige kering of in beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1:
a voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit:
   i spitten, ploegen, eggen en andere vergelijkbare oppervlakkige grondroeringen en bewerkingen (e en/of;
   ii bemesten, en/of;
   iii zaaien of poten, telen en oogsten van éénjarige gewassen, en/of;
   iv aanbrengen en hebben van gras, en/of;
   v planten, hebben en verwijderen van struiken en/of;
   vi planten, hebben en verwijderen van bomen die van nature lager blijven dan 5,0 m boven maaiveld.
b zorgt ervoor dat de gewassen en beplantingen geen belemmering vormen voor het beheer en onderhoud van de waterkering.
c plant nieuwe bomen en struiken op een afstand verder dan 10 m uit de buitenteen en verder dan 4 m uit de binnenteen van de primaire en regionale waterkering.

3. Toelichting
Motivering
Bij werkzaamheden bij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering. Afhankelijk van de diepte en locatie waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd, zou bijvoorbeeld kwelwerking kunnen optreden en wateroverlast kunnen ontstaan of de erosiebestendigheid van de waterkering worden aangetast. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op de waterkering.

29A. Verwijderen van beplanting

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het verwijderen van beplanting op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A.

2. Voorschriften

Degene die beplanting verwijdert op een waterkering of in een beschermingszone A als bedoeld in artikel 1:

a. freest de wortelresten uit, verwijdert het uitgefreesde materiaal uit de wortelgaten en verwerkt deze buiten de waterkering of beschermingszone A.
b. brengt in de wortelgaten op de waterkering kleigrond van dezelfde samenstelling aan als de dijkbekleding en verdicht deze kleigrond zorgvuldig laagsgewijs.
c. brengt in de wortelgaten in de beschermingszone A kleigrond van dezelfde samenstelling aan als het omliggend maaiveld en verdicht deze kleigrond zorgvuldig laagsgewijs.
d. moet de wortelgaten op de waterkering voorzien van geschikte graszoden of vóór 1 september inzaaien met graszaad "Natuurdijk II" of gelijkwaardig.
e. voert de werkzaamheden op een primaire of regionale waterkering, exclusief de compartimenteringskeringen, alleen uit in de periode van 1 april tot 1 oktober uit.

3. Mededeling

Degene die beplanting verwijdert op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting

Begripsbepaling

De begrippen die zijn gedefinieerd in de Keur zijn ook van toepassing voor de bepalingen in deze algemene regels. Daarnaast wordt in deze algemene regel verstaan onder:

Beplanting: bomen, struiken en planten, uitgezonderd gras.

Motivering

Het verwijderen van beplanting is een relatief eenvoudige werkzaamheid die – mits goed uitgevoerd – geen negatief effect heeft op het functioneren van de waterkering.

Bij het verwijderen van bomen, struiken en planten op of nabij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering.
Doorsnijding van de waterkering en aanliggende gronden door wortelgaten en/of wortelresten van een boom of struik, maakt de waterkering minder stabiel. Ook de kans op piping kan toenemen.

Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte mededeling in deze algemene regel opgenomen.

29B. Snoeien van beplanting

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod, bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het snoeien van beplanting op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A.

2. Voorschriften

Degene die beplanting snoeit op een waterkering of in beschermingszone A als bedoeld in artikel 1:

a. moet de bomen op de waterkering zodanig snoeien, dat zich een takvrije stamlengte van 4 meter hoog kan ontwikkelen.
b. moet het snoeihout en bladval verwijderen en afvoeren.
c. mag op de waterkering geen schade aan de grasmat veroorzaken.
d. mag in de beschermingszone A geen schade aan het maaiveld veroorzaken door bijvoorbeeld het rijden van sporen.

3. Mededeling

Degene die beplanting snoeit op een waterkering of in bijbehorende beschermingszone A deelt dit minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden mee aan het waterschap.

4. Toelichting

Motivering

Bij werkzaamheden bij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering.
Bij de uitvoering van de werkzaamheden zoals genoemd in de voorschriften worden op relatief beperkte schaal werkzaamheden boven de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op de waterkering

30. Erfverharding

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het aanbrengen, onderhouden en verwijderen van erfverhardingen op een overige kering of binnen beschermingszone A van een waterkering.

2. Voorschriften

Degene die een erfverharding aanbrengt, onderhoudt of verwijdert op een overige kering of binnen beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1 voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit:

1. oppervlakkige grondroering (maximaal 0,30 meter diep), en/of;
2. aanbrengen open verharding zoals klinkers, stelconplaten e.d., en/of;
3. aanbrengen zandbed ten behoeve van open verharding;
4. vult bij verwijderen de ontstane ruimte aan tot aan maaiveld.

3. Toelichting

Motivering

Bij werkzaamheden bij de waterkering is het van groot belang dat het leggerprofiel, en dus ook de functie, van de waterkering tijdens en na de werkzaamheden is gewaarborgd. Wanneer werkzaamheden in de ondergrond bij of op een waterkering worden uitgevoerd, kan dat een negatief effect hebben op de functie van de waterkering.
Bij de uitvoering van de werkzaamheden zoals genoemd in de voorschriften worden er op relatief beperkte schaal werkzaamheden in de grond op of bij het waterstaatswerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden hebben geen negatief effect op de waterkering.

31. Kabels en leidingen

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3, 3.4 en 3.5 van de Keur, voor het leggen, hebben, onderhouden, vervangen en verwijderen van:

1. kabels en leidingen in een overige kering, met uitzondering van leidingen die vallen onder het toepassingsgebied van de NEN3650-1;
2. kabels en leidingen in de schil van een compartimenteringskering en bijbehorende beschermingszone A met uitzondering van de leidingen die vallen onder het toepassingsgebied van de NEN3650-1;
3. huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk in de primaire en regionale waterkering, bijbehorende beschermingszones A en B en profiel van vrije ruimte.

2. Voorschriften

Degene die kabels of leidingen of huisaansluitingen legt, heeft, onderhoudt, vervangt of verwijdert als bedoeld in artikel 1:

a. voert de werkzaamheden in het buitentalud van primaire en regionale keringen, exclusief de compartimenteringskeringen uit tussen 1 april en 1 oktober van elk jaar;
   werkzaamheden op andere locaties mogen ook tussen 1 oktober en 1 april uitgevoerd worden;
b. kruist de waterkering of waterkerende constructies (zoals bijvoorbeeld damwanden en coupures) niet;
c. staakt de werkzaamheden bij hoge rivierwaterstanden op last van het waterschap, waarbij voor de waterkering beschermende maatregelen kunnen worden opgelegd;
d. graaft eventueel noodzakelijke proefsleuven ter vaststelling van de juiste ligging van bestaande kabels en/of leidingen met de hand;
e. voert het ontwerp, de aanleg en het beheer van leidingen in en nabij waterkeringen uit zoals in de meest recente en vastgestelde NEN 3650-serie is gesteld;
f. legt kabels en/of leidingen in de waterkering en in de beschermingszones alleen aan door middel van een open ontgraving;

g. moet de kabel en/of leiding binnen de waterkering en binnen de beschermingszones van de waterkering uit één stuk uitvoeren en trekvast verbinden;
h. voert kunststof leidingen uit in HDPE (PE80 of PE100) SDR11;
i. past leidingen toe met een diameter kleiner dan of gelijk aan 125 mm;
j. koppelt de toe te passen HDPE-leidingen door middel van spiegellassen of electrolasmoffen (flensstukken, huisaansluitingsmoffen en andere appendages);
k. past bij verruiming van de diameter verlooplasmoffen toe;
l. graaft een sleuf niet dieper en breder uit dan noodzakelijk is, met een maximum van 1 meter diep en 0,5 meter breed;
m. voert ontgravingen laagsgewijs uit, waarbij verschillende grondsoorten gescheiden moeten worden. Deze grondsoorten dienen bij het aanvullen weer gebruikt en verdicht te worden, zodanig dat de opbouw, draagkracht en waterdichtheid nagenoeg hetzelfde zijn als voor de werkzaamheden;
n. moet zowel voor het einde van de dagelijkse werktijd als na de voltooiing van het werk de sleuf afdichten met de uitkomende grond;
o. moet huisaansluitingen voor binnendijkse nieuwbouw bij de primaire waterkering vanaf het achterland aanleggen en binnenvoeren;
p. zaait beschadigde grasmatgedeelten vóór 1 september in met graszaad "Natuurdijk II" of vergelijkbaar of brengt geschikte graszoden aan.

3. Maatwerk
Het waterschap kan conform artikel 1.4, vierde lid van de Keur, maatwerkvoorschriften stellen en ruimere maatvoeringen of andere uitvoeringswijzen toestaan dan in de voorschriften uit vorige lid, indien het geen belemmering vormt voor het beheer, onderhoud en instandhouden van de kering.

4. Melding
Degene die een kabel of leiding danwel huisaansluiting aanlegt als bedoeld in artikel 1 meldt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden aan het waterschap.

5. Toelichting
Begripsbepaling
Buitentalud: het buitentalud is de helling van de buitenkant van de dijk, oftewel de kant van de dijk waar de rivier stroomt.

Huisaansluiting: Een huisaansluiting is het deel van een kabel of leiding dat een directe verbinding vormt tussen één specifiek pand (gebouw met een BAG-adres) en het distributienet van de netbeheerder.

Motivering
Aan het aanleggen, hebben, onderhouden, vervangen en verwijderen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk bij waterkeringen kunnen risico's zijn verbonden, welke worden afgewogen in het kader van de beoordeling van vergunningsaanvragen. Met het vaststellen van een algemene regel, waarmee een vrijstelling van de vergunningsplicht wordt bereikt, moet er vooral zekerheid bestaan over de omvang van die risico's die het aanleggen van huisaansluitingen op het kabel- en leidingnetwerk bij waterkeringen kunnen veroorzaken. De werkzaamheden worden veelal uitgevoerd door of namens nutsbedrijven.

Trafo- en elektrakastjes e.d. vallen niet onder deze algemene regel.

Het is van belang dat werkzaamheden bij waterkeringen goed worden uitgevoerd. Daarvoor is het noodzakelijk dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is een verplichte melding in deze algemene regel opgenomen. Deze melding geeft het waterschap tevens de mogelijkheid eventuele extra voorschriften aan de melder mee te geven (maatwerkvoorschrift).

32. Interne verbouwingen van bestaande panden

1. Criteria
Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in artikel 3.3 en 3.4 van de Keur, voor het uitvoeren van interne verbouwingen in bestaande panden op een waterkering en binnen beschermingszone A.

2. Voorschriften
Degene die een interne verbouwing in een bestaand pand uitvoert op een waterkering en binnen beschermingszone A als bedoeld in artikel 1:
a. voert geen constructieve wijziging aan een kelder, fundering of vloerpeil uit.

3. Toelichting

Motivering

Bij een interne verbouwing van een bestaand pand vindt geen uitbreiding van dat pand plaats. Er is dan ook geen risico dat het profiel van vrije ruimte wordt verkleind. Het risico met betrekking tot het functioneren van de waterkering blijft daarnaast ook op een gelijk niveau.
Het uitvoeren van interne verbouwingen van bestaande panden op het waterstaatswerk betreft een relatief eenvoudig en veel voorkomend werk. De relevante waterstaatkundige belangen kunnen in dit geval voldoende worden gewaarborgd door het stellen van een algemene regel.

33. Grondmechanisch onderzoek beschermingszone A en B

1. Criteria

Vrijstelling wordt verleend van het verbod bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.4 van de Keur, voor de uitvoering van sonderingen en/of grondboringen in beschermingszone A van een waterkering.

2. Voorschriften

Degene die sonderingen en/of grondboringenin beschermingszone A van een waterkering uitvoert als bedoeld in artikel 1:

a. vult de boor- en sondeergaten zodanig met bentoniet dat de waterdichtheid van de doorbroken grondlagen wordt hersteld;
b. voert de boringen en sonderingen niet uit tijdens een situatie van verhoogde waterspanning in de bodem (bijvoorbeeld bij hoogwater).

3. Maatwerk

Ten aanzien het uitvoeren van boringen of sonderingen kan het waterschap conform artikel 1.4, vierde lid van de Keur, een maatwerkvoorschrift stellen.

4. Melding

Degene die sonderingen en/of boringen uitvoert in beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1 meldt dit tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden aan het waterschap.

5. Toelichting

Motivering

Het uitvoeren van boringen en sonderingen is een veel voorkomende activiteit. De impact daarvan op de waterkering en beschermingszones is over het algemeen gering. Om die reden kan worden volstaan met een algemene regel. Het is wel van belang dat de werkzaamheden goed worden uitgevoerd en de boorgaten op de juiste wijze worden aangevuld. Daarvoor kan het noodzakelijk zijn dat het waterschap toezicht kan uitoefenen op de uitgevoerde werkzaamheden. Om deze reden is degene die de werkzaamheden uitvoert verplicht hiervan melding te doen aan het waterschap. Deze melding geeft het waterschap tevens de mogelijkheid eventuele extra voorschriften aan de melder mee te geven (maatwerkvoorschrift).

Grondwater

34. Algemene regels Grondwater

Artikel 1 Gebiedsaanwijzing

1. Op de kaart "Grondwaterdeelgebieden" behorende bij deze algemene regels, zijn grondwaterdeelgebieden aangewezen met het oog op gebiedsspecifieke toepassing van algemene regels.
2. Per grondwaterdeelgebied gelden in de algemene regels de gebiedsspecifieke voorwaarden die opgenomen zijn in de onderstaande tabel.
3. De put voor onttrekking of infiltreren is niet dieper dan noodzakelijk en strekt zich maximaal tot in het watervoerende pakket dat in de onderstaande tabel is aangegeven.
4. De uitgangspunten op grond van lid 2 gelden niet indien en voor zover in een algemene regel specifiek andere voorwaarden zijn opgenomen.

Gebied	Naam	Kleine onttrekkingen en beregening van grasland (artikel 34.3 en 34.4)	Akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt en brandblusvoorzieningen (artikel 34.5 en 34.6)	Max. diepte minus maaiveld bij afwezigheid van afscheidende lagen
I	Westelijke zandgronden	wak2/kik1	kik1/ook1/msk1/wak2	30 meter
II	Centrale Slenk	syk1/syk2/wak1	syk1/syk2/wak1	30 meter
III	Peelhorst	brk1/brz2	brk1/brz2	30 meter
IV	Polders	kik1/ook1/msk1/wak2	kik1/ook1/msk1/wak2	30 meter

Artikel 2 Algemene voorschriften voor onttrekking en infiltratie

1. Degene die grondwater onttrekt, onttrekt niet meer grondwater dan noodzakelijk is voor het beoogde gebruik.
2. Een put die niet langer gebruikt wordt of niet langer geschikt is voor het gebruik waarvoor deze is aangelegd, wordt afgedicht.

Artikel 3 Algehele vrijstellingen van vergunningplicht (kleine onttrekkingen)

Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist ten aanzien van:

1. onttrekkingsinrichtingen die voldoen aan de volgende voorwaarden:
   a. de pompcapaciteit niet meer bedraagt dan 10 m^3 per uur en;
   b. de onttrekkingsinrichting gelegen is buiten Beschermde gebieden en;
   c. de putten zijn niet dieper dan bepaald in artikel 34.1.
2. veedrenkputten, voor zover de put niet dieper dan bepaald in artikel 34.1.

Artikel 4 Beregening van grasland

1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor beregening van grasland:
   a. voor zover de onttrekkingsinrichting is gelegen buiten de Beschermde gebieden en attentiegebieden zoals die zijn aangegeven op de bij de Keur behorende Keurkaart beschermde gebieden en buiten de invloedsgebieden Natura 2000 die zijn aangewezen op de kaart behorende bij deze algemene regels en;
   b. per onttrekkingsinrichting is de maximale pompcapaciteit 70 m^3 per uur en;
   c. er niet meer dan 1 put per 5 hectare aanwezig is en;
   d. de putten zijn niet dieper dan in artikel 34.1 is bepaald en;
   e. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd.

2. Degene die grondwater onttrekt als bedoeld in het eerste lid voldoet aan de volgende voorschriften:
   a. het onttrokken grondwater wordt alleen gebruikt voor graslandberegening en;
   b. er wordt niet meer grondwater onttrokken dan noodzakelijk is voor het beoogde gebruik en;
   c. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd.
3. Vergunningen verleend voor activiteiten als bedoeld in dit artikel vervallen met ingang van 1 januari 2018.
4. Het bepaalde in het eerste lid, onder e, vervalt per 1 januari 2018.
5. Het bepaalde in het tweede lid, onder c, treedt eerst in werking per 1 januari 2018.

6. Degene die grondwater onttrekt conform dit artikel meldt dit tenminste 4 weken voor start van de werkzaamheden. De melding bevat tenminste de locatie van de put(ten), de maximale pompcapaciteit, de diepte van de put en het bedrijfswaterplan. Ten aanzien van booractiviteiten is tevens artikel 34.9 van toepassing. Deze melding is niet vereist, indien eerder een melding overeenkomstig dit artikel is gedaan en door deze onttrekking geen afwijking ontstaat van de bij die melding verstrekte gegevens.

Artikel 5 Beregening van akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt

1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor gebruik ten behoeve van akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt:
   a. voor zover de onttrekkingsinrichting is gelegen buiten de Beschermde gebieden en attentiegebieden zoals die zijn aangegeven op de Keurkaart "Beschermde gebieden" en buiten de invloedsgebieden Natura 2000 die zijn aangewezen op de keurkaart behorende bij deze algemene regels en;
   b. per onttrekkingsinrichting is de maximale pompcapaciteit 100 m^3 per uur en;
   c. er is niet meer dan 1 put per 5 hectare aanwezig en;
   d. de putten zijn niet dieper dan in artikel 34.1 is bepaald en;
   e. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd.
2. Degene die grondwater onttrekt als bedoeld in het eerste lid voldoet aan de volgende voorschriften:
   a. het onttrokken grondwater wordt alleen gebruikt voor beregening van gewassen voor de akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt;
   b. er wordt niet meer grondwater onttrokken dan noodzakelijk is voor het beoogde gebruik;
   c. de houder van de onttrekkingsinrichting beschikt over een bedrijfswaterplan en de daarin opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd.
3. Vergunningen verleend voor activiteiten als bedoeld in dit artikel vervallen met ingang van 1 januari 2018.
4. Het bepaalde in het eerste lid, onder e, vervalt per 1 januari 2018.
5. Het bepaalde in het tweede lid, onder c, treedt eerst in werking per 1 januari 2018.
6. Degene die grondwater onttrekt conform dit artikel meldt dit tenminste 4 weken voor start van de werkzaamheden. De melding bevat tenminste de locatie van de put(ten), de maximale pompcapaciteit, de diepte van de put en het bedrijfswaterplan. Ten aanzien van booractiviteiten is tevens artikel 34.9 van toepassing. Deze melding is niet vereist, indien eerder een melding overeenkomstig dit artikel is gedaan en door deze onttrekking geen afwijking ontstaat van de bij die melding verstrekte gegevens.

Artikel 6 Brandblusvoorzieningen

Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor brandblusvoorzieningen als is voldaan aan de volgende regels:

1. De brandblusvoorziening is noodzakelijk op grond van de bepalingen voor brandbestrijding van het Bouwbesluit 2012, en er is geen andere redelijk alternatief om aan die bepalingen te kunnen voldoen dan het gebruik van grondwater.
2. De brandblusvoorziening is een geboorde put die is voorzien van een aansluitstuk ten behoeve van gebruik door de brandweer, danwel onderdeel uitmaakt van een brandblusinstallatie, conform de daarvoor geldende (landelijke) normen en voorschriften.
3. Er wordt alleen water onttrokken ten behoeve van de bluswatervoorziening en voor het vereiste periodieke onderhoud van de put.
4. De brandblusvoorziening is niet dieper dan bepaald in artikel 34.1.

Artikel 7 Bronbemalingen van tijdelijke aard

1 Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor een onttrekkingsinrichting die voldoet aan de volgende regels:
   a Bronbemaling waarbij:
      (1) de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 70 m^3 per uur en;
      (2) de onttrekking niet langer dan 5 dagen op één locatie plaatsvindt.
   b Bronbemaling, die uitsluitend gebruikt wordt voor het droog houden van een bouwput ten behoeve van bouwkundige of civieltechnische werken en/of ten behoeve van bodemsanering, waarbij:
      (1) de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 50.000 m^3 per maand en de onttrekking niet langer duurt dan 6 maanden, en;
      (2) bij Bronbemaling in Beschermd gebied het onttrokken grondwater volledig wordt teruggebracht in de bodem.

2. Voorschrift

Degene die grondwater onttrekt met behulp van een onttrekkingsinrichting als bedoeld in het eerste lid is gehouden ervoor te zorgen de verlaging van de grondwaterstand, alsmede de hoeveelheid en duur van de onttrekking, niet meer is dan strikt noodzakelijk voor de uitvoering van het werk.

Artikel 8 Grondwatersanering

1. Een vergunning tot het onttrekken van grondwater is niet vereist voor een onttrekkingsinrichting die uitsluitend wordt gebruikt voor:
   a. grondwatersanering, en waarbij de te onttrekken hoeveelheid grondwater niet meer bedraagt dan 20.000 m^3 per maand en de onttrekking niet langer duurt dan 30 maanden, en
   b. bij een grondwatersanering in Beschermd gebied het onttrokken grondwater volledig wordt teruggebracht in de bodem.
2. Degene die grondwater onttrekt met behulp van een onttrekkingsinrichting als bedoeld in het eerste lid is gehouden ervoor te zorgen de verlaging van de grondwaterstand, alsmede de hoeveelheid en duur van de onttrekking, niet meer is dan strikt noodzakelijk is voor de uitvoering van het werk.

Artikel 9 Meldplicht

1. Voor alle boringen en afdichtingen van putten waarop het Besluit bodemkwaliteit van toepassing is, behalve die bedoeld in artikel 34.3 en 34.7 en 34.8 geldt:
   a. De booractiviteit dient minimaal 2 weken voor aanvang schriftelijk te worden gemeld bij het bestuur.
   b. Door de houder van de onttrekkingsinrichting dient binnen 4 weken na uitvoering van de boring de beschrijving van het veldwerk zoals die vereist is krachtens het Besluit bodemkwaliteit, eveneens aan het bestuur te worden gestuurd.
   c. Bij afdichting van een put dient door de houder van de onttrekkingsinrichting binnen 4 weken na uitvoering, het veldwerkverslag zoals die vereist is krachtens het Besluit bodemkwaliteit, eveneens aan het bestuur te worden gestuurd.

Artikel 10 begripsomschrijvingen

In deze algemene regels wordt verstaan onder:

* *Attentiegebieden:* gebieden zoals die zijn aangegeven op de bij de Keur behorende Keurkaart beschermde gebieden;
* *Beschermde gebieden:* gebieden zoals die zijn aangegeven op de bij de Keur behorende Keurkaart "Beschermde gebieden";
* *Bedrijfswaterplan:* plan van waterconserverende en/of waterbesparende maatregelen welke worden genomen door of namens de houder van een onttrekkingsinrichting, door de houder van de onttrekkingsinrichting opgesteld conform een door het bestuur vastgesteld model;
* *bodemsanering:* activiteit gericht op het beperken c.q. verwijderen van verontreinigingen van de bodem;
* *bronbemaling:* het onttrekken van grondwater ten behoeve van het in den droge uitvoeren van bouwactiviteiten of ontgravingen;
* *grondwatersanering:* activiteit gericht op het beperken c.q. verwijderen van verontreinigingen van grondwater;
* *pompcapaciteit:* het maximum wateropbrengend vermogen van een inrichting in kubieke meters per uur
* *put:* alle in de bodem aangebrachte buizen met boorgat en doorlatende filters;
* *scheidende laag:* een afdichtende of slecht waterdoorlatende bodemlaag;
* *sleufbemaling:* bronbemaling ten behoeve van een smalle, meestal voortschrijdende bouwput;
* *watervoerend pakket:* een bodemlaag die water doorvoert en die aan boven- en onderzijde begrensd wordt door een scheidende laag of door een vrije waterspiegel.

35. Toelichting bij de algemene regels grondwater

Algemene toelichting

Verhouding tussen algemene regels en de keur

Met de vaststelling van de keur wordt er ook voor het grondwaterbeheer meer met algemene regels gewerkt. Voorheen werden de vergunningplichten, meldplichten etc. geheel in de keur geregeld. Naast de keur golden alleen nog aparte algemene voorschriften voor grondwateronttrekkingen krachtens de keur, en beleidsregels voor de vergunningverlening. In de nieuwe situatie regelt de keur alleen nog het meest noodzakelijke. De nadere afbakeningen van vergunningplichten, etc. vindt thans plaats via algemene regels. Daarnaast zijn de algemene voorschriften (in feite al een vorm van algemene regels) komen te vervallen omdat ondertussen landelijke regelgeving in de plaats gekomen is. Het doel van algemene regels is om de regels voor burgers en bedrijven te vereenvoudigen. Voor een aantal activiteiten waar voorheen nog een vergunning nodig was, geldt daarom nu een algemene regel waarin de meest noodzakelijke voorwaarden opgenomen zijn.

Algemene uitgangspunten grondwaterbeheer

Gelet op de kaders en doelstellingen van de Waterwet heeft het grondwaterbeheer dat door de waterschappen wordt uitgevoerd vier pijlers:

* Adequaat voorraadbeheer; het voorkomen van uitputting of aantasting van de grondwatervoorraden.
* Bescherming van de grondwaterkwaliteit; gericht op hoogwaardig gebruik van grondwater met name diepere lagen ten behoeve van menselijke consumptie.
* Samenhangend beheer van grondwater- en oppervlaktewaterlichamen; bijvoorbeeld afstemming met wateraan- en afvoermogelijkheden in het oppervlaktewatersysteem.
* Tegengaan/beheersen van lokale nadelige gevolgen van grondwateronttrekkingen of –infiltreren, bijvoorbeeld verzakking of vernatting van gebouwen, maar hieronder valt ook het standstill beleid voor de beschermde gebieden en attentiegebieden.

Adequaat voorraadbeheer

Er is in feite niet sprake van één grondwatervoorraad. Vanwege de gelaagde opbouw van de bodem is er onderscheid te maken naar meerdere voorraden die naar diepte te onderscheiden zijn. Daarnaast zijn er regionale verschillen, onder andere door de aanwezigheid van geologische breuklijnen in de ondergrond. De slecht doorlatende lagen die over het algemeen de verschillende grondwaterlagen van elkaar scheiden, zijn per gebied verschillend van diepteligging en dikte. Daarnaast zijn er ook gebieden waar er openingen aanwezig zijn, dus er uitwisseling is tussen verschillende watervoerende lagen. Het waterschap voert daarom een gebiedsgericht beleid waarbij de regels voor bijvoorbeeld de diepte van onttrekken per gebied anders zijn.

Voor de benutting van de grondwatervoorraden blijft het uitgangspunt dat schoon grondwater een schaars goed is wat beschermd moet worden tegen uitputting. De betere voorraden, dat wil zeggen de diepere lagen blijven primair bestemd voor hoogwaardig gebruik, menselijke consumptie. Dit betekent dat het gebruik van grondwater voor andere doeleinden een sluitstuk van de watervoorziening is, conform de voorkeursvolgorde:

1. zuinig watergebruik (o.a. door waterconservering);
2. benutten gebiedseigen water;
3. wateraanvoer;
4. en dan pas grondwater.

In het algemeen betekent dat, dat de diepere lagen voor hoogwaardig gebruik gereserveerd wordt, en dat andere gebruiksvormen door middel van de ondiepere lagen gefaciliteerd wordt. Hierbij speelt ook de overweging mee dat de diepere lagen ook beter te beschermen zijn tegen verontreiniging door de bovenliggende slecht doorlatende lagen te beschermen tegen doorboring. Daarnaast geldt in het algemeen dat het gebruik van grondwater sluitstuk is in de watervoorziening voor functies en dat als grondwater gebruikt wordt, dit zo zuinig mogelijk gebeurd.

Bescherming grondwaterkwaliteit

Bescherming van de kwaliteit van het grondwater wordt, net als voorheen, vormgegeven door het doorboren van de scheidende lagen in de bodem zo veel mogelijk tegen te gaan. De kwalitatief hoogwaardige diepere lagen blijven primair voor de drinkwatervoorziening bestemd. Een bijzonder onderdeel vormt het drinkwaterbeschermingsbeleid. Dit is primair de taak en verantwoordelijkheid van de provincie (Waterwet en Provinciale milieuverordening), maar dat neemt niet weg dat het waterschap hiermee rekening dient te houden. Het waterschap doet dit door haar regelgeving aan te laten sluiten op de Provinciale milieuverordening.

Samenhangend beheer van grond- en oppervlaktewaterlichamen
Voor de watervoorziening voor gebruiksfuncties wordt in tweede en derde instantie een beroep gedaan op het oppervlaktewatersysteem doordat eerst gebruik gemaakt moet worden van gebiedseigen en vervolgens wateraanvoer, alvorens uit te wijken naar het gebruik van grondwater. Dit betekent dat er per definitie een relatie is tussen grondwater en het oppervlaktewatersysteem, wat ook weer gebiedsspecifieke verschillen kent. Zo ligt in poldergebieden de nadruk veel sterker op wateraanvoer dan op de hoge zandgronden.

Lokale nadelige effecten tegengaan
Ondanks de regionale schaal van de hoofdlijnen van het beleid, zal er nog steeds aandacht moeten zijn voor de lokale effecten die een onttrekking kan hebben. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat een onttrekking voor een gebruiksfunctie strijdig is met een naastgelegen functie. Dit kan zich in principe overal voor doen, maar komt op twee soorten gebieden nadrukkelijker naar voren: in en rond natuurgebieden (met name natte natuurparels) en in het stedelijk gebied.
De algemene regels geven een vrijstelling van de vergunningplicht op basis van een goede borging van de taken van het waterschap. De wijze van uitvoering van een grondwateronttrekking kan schade veroorzaken, ook aan bezit van derden. De verordening van het waterschap is niet het middel om dit te regelen. Het Burgerlijk Wetboek geeft hiervoor voldoende aanknopingspunten. Wij raden initiatiefnemers aan om goed met de omgeving om te gaan en af te stemmen.

Beschermde gebieden Keur, inclusief attentiegebieden
Voor de beschermde gebieden die in de keur zijn aangewezen geldt voor zowel het grondwater- als het oppervlaktewatersysteem een strikt beschermingsbeleid conform het provinciaal beleid (Provinciaal Milieu- en Waterplan). Dit betekent dat alle ingrepen in dergelijke gebieden in beginsel vergunningplichtig blijven, met daaraan gekoppeld een terughoudend en stringent vergunningenbeleid. Dit betekent dat in de algemene regels dat voor diverse handelingen de algemene regel alleen geldt buiten de beschermde gebieden en attentiegebieden. Uitzonderingen zijn ingrepen die een dermate beperkt en tijdelijk effect hebben dat deze geen bedreiging vormen voor het beoogde doel van het standstill-beleid, niet op zichzelf en ook niet cumulatief. Dit geldt uiteraard wel zolang voldaan wordt aan de kaderstellende regels die als waarborg in de algemene regels zijn opgenomen. Sommige van deze handelingen waren al toegestaan zoals brandblusvoorzieningen (voorheen noodvoorzieningen genoemd), sommige handelingen zijn nieuw zoals sleufbemaling.

<u>Bevoegdheden ten aanzien van putten op grond van de Waterwet en Besluit Bodemkwaliteit</u>
Vanuit het oogpunt van adequaat voorraadbeheer en de bescherming van de kwaliteit van het grondwater, stuurt het waterschap niet alleen op de hoeveelheden grondwater die onttrokken wordt (of de hoeveelheid water die geïnfiltreerd wordt), maar ook op de plaats en de diepte waarop dit gebeurt. Dit betekent dat het waterschap op grond van de Waterwet ook regels stelt aan putten die deel uitmaken van een onttrekkingsinrichting. Op putten is tevens het Besluit bodemkwaliteit van toepassing. Beide kaders hebben een andere achtergrond en andere aangrijpingspunten, maar liggen wel in elkaars verlengde. Aangezien krachtens het Besluit Bodemkwaliteit al landelijke regels gelden voor het boren, beheren en verwijderen van putten alsmede regels waaraan de bedrijven die deze werkzaamheden mogen uitvoeren, hoeft en kan het waterschap daar geen nadere regels over op te nemen. De regels die het waterschap krachtens de Waterwet stelt hebben dan ook louter tot doel te sturen op de diepte en locatie(s) waarop grondwater wordt onttrokken vanwege adequaat grondwatervoorraadbeheer en de bescherming van de kwaliteit van het grondwater conform artikel 2.1 van de Waterwet. Dat er een zeker raakvlak kan zijn tussen beide wettelijke kaders is daarbij noch onvermijdelijk noch onoverkomelijk. Immers, ook op andere vlakken binnen het waterstaatsrecht komt een dergelijke situatie voor, bijvoorbeeld ten aanzien van bouwwerken op waterkeringen (Woningwet juncto Wet ruimtelijke ordening en de Waterwet).

<u>Gebiedsgericht grondwaterbeleid</u>
Het grondwater in Brabant kende voorheen geen gebiedsspecifieke invulling, behalve dan de beschermde gebieden en attentiegebieden. Zodoende gold er bijvoorbeeld één norm voor de maximaal gewenste diepte van onttrekkingen voor de hele provincie (30 meter resp. maximaal 80 meter), ongeacht de regionale bodemopbouw en aanwezige watervoerende pakketten. Het grondwater werd feitelijk benaderd als één groot watervoerend pakket in 2 delen, die homogeen is over de hele provincie. In de praktijk is dit een veel te eenvoudige benadering, waardoor het grondwaterbeheer onvoldoende recht deed aan de beoogde hogere doelstellingen, met name die van adequaat voorraadbeheer en de bescherming van de diepere lagen tegen verontreiniging ten behoeve van menselijke consumptie (hoogwaardig gebruik). Daarnaast was er geen relatie met het oppervlaktewaterbeheer. In het huidige beleid is wel een regionale gebiedsgerichte aanpak geïntroduceerd, waarbij aangesloten is bij de geologische opbouw van de bodem, de aanwezige watervoerende lagen en het oppervlaktewaterbeheer. Daarbij is getracht de gebiedsindeling nog steeds zo eenvoudig mogelijk te houden met het oog op de toepassing van algemene regels. De gebiedsindeling is tot stand gekomen door allereerst een onderscheid te maken tussen peilbeheerste gebieden (polders) en de overige, vrijafwaterende gebieden. In polders is immers wateraanvoer mogelijk (en dus minder noodzaak

voor grondwatergebruik) en deze gebieden kennen veelal ook een andere bodemopbouw. Vervolgens zijn de twee meest relevante geologische breuklijnen als onderscheidende grens aangemerkt, namelijk de Gilze-Rijenbreuk en de Peelrandbreuk. Beide breuklijnen markeren een duidelijke grens in de bodemopbouw, met name ten aanzien van de diepte van watervoerende pakketten en scheidende lagen in de ondergrond.
Ten behoeve van de duidelijkheid van regelgeving, zijn de aldus ontstane grenzen vervolgens op perceelsniveau begrenst, aan de hand van herkenbare grenzen aan het maaiveld zoals wegen of kadastrale grenzen. Een ieder die een handeling voornemens is te gaan doen, moet immers eenvoudig kunnen vaststellen in welk gebied die handeling valt en dus welke (algemene) regels van toepassing zijn.

Per gebied is aangemerkt welke watervoerende pakketten aangewezen zijn om uit te onttrekken. Dit komt in de plaats van de vaste 30 meter en 80 meter die in het provinciaal beleid zijn opgenomen. Het doel is echter nog steeds hetzelfde. De grenzen 30 meter en 80 meter waren immers door de provincie gekozen als een makkelijk na te meten vertaling van de beoogde watervoerende pakketten. Het gevolg was echter wel dat door een gemiddelde aan te houden deze diepten niet aansloten bij wat er regionaal daadwerkelijk aanwezig was. Daarnaast is de doorlatendheid van watervoerende pakketten steeds verschillend. Voor sommige gebruiksfuncties, zoals brandblusvoorzieningen, is de ondiepe laag niet doorlatend genoeg om de wettelijk vereiste debieten bluswater te kunnen leveren. Voor brandblusvoorzieningen bijvoorbeeld betekende dat er dan vaak alsnog gemotiveerd afgeweken moest worden in de vergunning. Door echter uit te gaan in de regelgeving van de watervoerende pakketten in plaats van vaste diepten wordt nog steeds het beoogde doel nagestreefd volgens de oorspronkelijk achterliggende redenatie, maar sluit de regelgeving beter aan op het regionale grondwatersysteem. Bovendien gelden ondertussen landelijke regels voor het boren, beheren en verwijderen van putten en mogen alleen erkende bedrijven putten aanleggen, wat eveneens via landelijke regels geborgd is. Deze bedrijven zijn bekend met deze werkwijze. De noodzaak om via vaste, ook voor leken makkelijk na te meten diepten te reguleren en handhaven, is daarmee afgenomen. Bovendien gaan landelijke regels en richtlijnen ook steeds meer uit van watervoerende pakketten als referentie, in plaats van vaste diepten. Vaste waarden voor de te onttrekken diepte is alleen relevant op plaatsen waar watervoerende pakketten met elkaar in verbinding staan, omdat er ter plaatse geen scheidende laag in de ondergrond aanwezig is. Dit komt lokaal op diverse plaatsen voor, zodat daar voor de duidelijkheid wel een maximale diepte in meters is opgenomen. Daarbij is aangesloten bij het provinciale kaderstellende beleid.

Bij het toekennen van watervoerende pakketten is het voor sommige gebruiksfuncties in sommige deelgebieden nodig toch nog een nader onderscheid te maken, met name vanwege de doorlatendheid van de bodem zoals hierboven aangegeven. Het uitgangspunt blijft echter nog steeds dat er zo ondiep mogelijk onttrokken moet worden en diepere lagen voor de meer hoogwaardige functies te reserveren. Dit komt tot uiting door in sommige gevallen twee diepten aan te wijzen in een gebied. De meest ondiepe laag voor kleine onttrekkingen, graslandberegening en dergelijke, en een iets diepere laag voor de andere functies zoals brandblusvoorzieningen. De ondiepere laag heeft over het algemeen een lagere doorlatendheid die deze minder geschikt maakt voor onttrekkingen met een hoger debiet zoals een brandblusvoorziening. Deze lagere doorlatendheid is in het algemeen echter niet te zeer beperkend voor onttrekkingen met een laag debiet zoals kleine onttrekkingen en graslandberegening. Overigens is deze redenatie niet geheel nieuw, want ook in het vorige stelsel van keur en beleidsregels kwam dit onderscheid terug via een maximale diepte van 30 meter voor bijvoorbeeld kleine onttrekkingen en maximaal 80 meter voor bijvoorbeeld industrie.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Dit artikel regelt het vaststellen van de kaart waarop de gebiedsindeling voor het grondwaterbeleid is weergegeven. Dit artikel regelt niet de aanwijzing van de Beschermde gebieden en de attentiegebieden, want dat is in de keur geregeld, omdat die kaart de basis vormt voor een onderscheid in twee soorten vergunningplicht (grondwater resp. oppervlaktewaterlichamen).
Voor het aanduiden van de bodemopbouw bestaan meerdere typologieën in Nederland. In de algemene regels en beleidsregels sluit het waterschap aan op de typologie van Regis II van TNO-NITG. Dit is een landelijke erkende digitale database die een model geeft van de landelijke geologische kartering van de Nederlandse ondergrond. Deze standaard wordt ook in andere regelgeving toegepast zoals het Protocol mechanisch boren krachtens artikel 25 Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 2

Dit artikel omvat regels die gelden voor alle onttrekkingen en het infiltreren van water die daarna in de algemene regels worden genoemd. Voorheen golden veel meer algemeen geldende regels via de algemene voorschriften grondwateronttrekkingen. Ondertussen is er landelijke regelgeving gekomen die deze aspecten regelt, namelijk het Protocol Mechanisch boren, krachtens artikel 25 van het Besluit bodemkwaliteit. Elders in het land komen in algemene regels nog voorschriften voor zoals de regel dat bij de aanleg en het beheer van een onttrekkingsinrichting uitwisseling van grondwater tussen de verschillende watervoerende pakketten voorkomen moet worden. Ook daarin voorziet het Protocol Mechanisch boren reeds. Voor een uitgebreidere

beschrijving over de verdeling van bevoegdheden ten aanzien van putten op grond van de Waterwet en Besluit Bodemkwaliteit wordt verwezen naar de algemene toelichting hierboven.

Artikel 3
Dit artikel regelt enkele algehele vrijstellingen van de vergunningplicht, zonder nadere bijzondere voorwaarden. De strekking van de leden 1 en 2 zijn niet nieuw. Deze komen overeen met bestaande vrijstellingen uit de vorige keur die nog teruggaan tot de periode voor 2009, toen deze regels nog in de provinciale verordening opgenomen waren. Lid 3 is opgenomen met het oog op deregulering.

Artikel 4
Met graslandberegening wordt bedoeld het beregenen van percelen met gras die bedoeld zijn voor het houden of weiden van vee en daarmee vergelijkbaar agrarische gebruik. Graslandberegening is in die bedrijfsvoering bedoeld als een manier om voldoende ruwvoer voor vee te produceren.
Een bijzondere gebruiksvorm voor gras is het telen van graszoden. Deze teelt wordt vanwege zijn bijzondere aard niet als grasland beschouwd, maar wordt benaderd als een bijzondere vorm van akkerbouw. Het gaat daar immers niet om de productie voldoende gras voor ruwvoer (waar overigens ook alternatieven voor beschikbaar zijn), of voor het weiden van vee, maar om de teelt van een meer 'hoogwaardig gewas'.

Voorheen gold voor graslandberegening een vergunningplicht met een zeer terughoudend vergunningenbeleid. Met deze algemene regel wordt nieuw beleid voor beregening uit grondwater ingevoerd. De pompcapaciteit en het gebied waarin wordt onttrokken zijn bepalend of een onttrekking wel of niet is vrijgesteld van de vergunningplicht. Voor de beschermde gebieden, attentiegebieden en zones rondom N2000-gebieden blijft het bestaande regime onverkort van kracht, dit betekent dat de bestaande vergunningen en de bestaande vergunningplicht met het bestaande vergunningenbeleid daar ongewijzigd blijven. Voor de overige gebieden wordt nieuw beleid ingevoerd waarbij meer flexibiliteit en meer gebruik van algemene regels centraal staat. De pompcapaciteit is medebepalend voor de vrijstelling van vergunningplicht en is zodanig gekozen dat deze nog steeds uitnodigt tot verantwoord grondwatergebruik. Immers, een agrariër zal een pomp niet langer in werking laten dan nodig is gezien de (brandstof)kosten en men zal dus naar verwachting niet langer beregenen dan noodzakelijk is.

Daarnaast zijn in de algemene regels enkele voorschriften opgenomen waaraan moet worden voldaan om ongewilde excessen of andere ongewenste effecten (zie ook artikel 7.18 Waterwet) te voorkomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor een beperking van het aantal putten, gelet op de bescherming van de kwaliteit van het grondwater via de bescherming van de scheidende lagen in de bodem. De hier gestelde grenswaarden zijn enerzijds afgestemd op wat in de praktijk bij een goede landbouwpraktijk past qua waterbehoefte. Er is gekeken naar de hoeveelheid water die men normaal gesproken voor een teelt zou onttrekken, met een marge voor verschillen in bedrijfsvoering. Omdat een onttrekkingsinrichting nooit een rendement van 100% kan hebben, is dit vervolgens verhoogd naar een pompcapaciteit die in de praktijk, gegeven de voorgeschreven grondwaterpakketten, in verreweg de meeste gevallen dat debiet kan leveren. Een agrariër met een normale en verantwoorde bedrijfsvoering kan hiermee uit de voeten. Aan de andere kant is de gestelde grens voor de pompcapaciteit wel zodanig gekozen dat deze nog steeds uitnodigt tot verantwoord grondwatergebruik. Immers, een agrariër zal een pomp niet langer in werking laten dan nodig is gezien de (brandstof)kosten en men zal dus naar verwachting niet langer beregenen dan noodzakelijk is. Afwijkingen van de algemene regel blijven zoals voorheen vergunningplichtig. Hierdoor blijft toetsing (en dus maatwerk) in afwijkende gevallen mogelijk.

Op de kaart bij de algemene regels als bedoeld in artikel 1 van de algemene regels zijn tevens invloedsgebieden Natura 2000 aangewezen waarvoor de algemene regels niet gelden (en die dus vergunningplichtig blijven op grond van de keur). Dit zijn gebieden rond Natura 2000-gebieden waar significante effecten van de verruiming van agrarische grondwateronttrekking niet kan worden uitgesloten. In deze gebieden kan een agrariër die grondwater wil gaan onttrekken naast een watervergunning, tevens een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig hebben. Hiervoor is het waterschap echter geen bevoegd gezag.

Voor de overige gebieden word nieuw beleid ingevoerd waarbij meer flexibiliteit en meer gebruik van algemene regels centraal staat. Een overgangsregeling stimuleert vergunninghouders (grasland maar ook akker- en tuinbouw en boomteelt) om op termijn een keuze te maken over hoe zij omgaan met water op hun bedrijf.
Bij het van toepassing worden van de algemene regel blijven de rechtsgevolgen van de vergunning gewoon bestaan en houdt de vergunning voor de houder daarvan betekenis. Dit is alleen anders als dat bij wettelijk voorschrift wordt geregeld/bepaald. Dit pleit voor het opnemen van een overgangsregeling waarin een termijn is opgenomen waarna een vergunning van rechtswege komt te vervallen. De leden 3, 4 en 5 voorzien in een dergelijke overgangsregeling.

Artikel 5
Gelijk aan het nieuwe beleid voor graslandberegening wordt ook meer flexibiliteit per algemene regel ingevoerd voor de akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt. Dit artikel volgt dezelfde opbouw en redenatie, maar is aangepast aan de landbouwpraktijk behorende bij akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt. Onder akkerbouw, vollegronds tuinbouw en vollegronds boomteelt wordt niet verstaan glastuinbouw, substraatteelten (zoals bedoeld in het Activiteitenbesluit milieubeheer), en dergelijke. Onder onttrekkingen voor beregening wordt in dit artikel ook verstaan onttrekking ten behoeve van nachtvorstbestrijding.

Artikel 6
Tot op heden waren brandblusvoorzieningen (voorheen 'noodvoorzieningen' geheten en in richtlijnen voor de brandweerzorg ook wel bluswatervoorziening geheten) vrijgesteld van de vergunningplicht, mits de put niet dieper was dan 30 meter. Bij die vrijstelling gelden wel twee kanttekeningen. De eerste is dat brandblusvoorzieningen nog steeds onder de algemene voorschriften grondwateronttrekkingen vielen. Er was dan wel geen vergunning nodig, maar er golden toch nog steeds regels. Ten tweede werd toen deze regels opgesteld werden nog beduidend minder vaak naar grondwater uitgeweken voor de bluswatervoorziening dan thans. De oorzaak ligt in aangescherpte landelijke regelgeving voor bluswatervoorzieningen. Die aangescherpte regels leiden in de praktijk al langer tot een toename van het aantal noodvoorzieningen die dieper dan 30 meter moeten zijn, omdat anders de wettelijk voorgeschreven debieten bluswater niet gerealiseerd kunnen worden. Dit betekent op zijn beurt dat het aantal diepe putten en daarmee doorboringen van scheidende lagen verder zal toenemen. Voortzetting van de vergunningplicht zoals deze voorheen gold, heeft geen meerwaarde omdat, gezien de landelijke regelgeving, het weigeren van een vergunning na een eenvoudige toetsing eigenlijk niet meer aan de orde is. Het is dan ook effectiever om betere randvoorwaarden te stellen via algemene regels dan tot nu toe gebruikelijk was. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is het tegengaan van misbruik van brandblusvoorzieningen voor ander gebruik. Een brandblusvoorziening is immers alleen bedoeld voor incidenteel gebruik door de brandweer of voor een sprinklerinstallatie, waarbij het regulier spuien ten behoeve van het onderhoud van de put is inbegrepen. Een brandblusvoorziening is echter nadrukkelijk niet bedoeld voor bijv. beregening. Misbruik wordt ondervangen door aan te sluiten bij de landelijk geldende normen voor brandblusvoorzieningen. Die normen zijn bedoeld om het gebruik door de brandweer of een sprinklerinstallatie, en om de leveringszekerheid van voldoende bluswater te waarborgen. Deze eisen omvatten onder andere het soort aansluiting voor brandslangen, bereikbaarheid, afdichting en het beheer en onderhoud van de put. Deze eisen zorgen er bijna vanzelf voor dat een ander gebruik niet mogelijk is. In de algemene regels is dan ook een clausule opgenomen dat een onttrekkingsput bedoeld voor de brandweer of een sprinklerinstallatie slechts een brandblusvoorziening is als bedoeld in de algemene regels, als deze ook daadwerkelijk aan die landelijke regels voldoet.

Mocht een brandblusvoorziening toch anders aangelegd moeten worden dan de algemene regels toestaan, met name een grotere diepte dan in de algemene regels is opgenomen (om aan de leveringszekerheid te kunnen voldoen van de wettelijk voorgeschreven debieten bluswater), dan geldt nog steeds een vergunningsplicht zodat specifieke toetsing naar de noodzakelijkheid mogelijk is.
In vergunningen en algemene regels is veelal bepaald dat een onttrekkingsinrichting (en daar maakt de put deel van uit) alleen voor het doel aangewend mag worden waarvoor deze bedoeld was. Bijvoorbeeld een beregeningsput mag alleen voor beregening gebruikt worden. Dit betekent echter niet dat bijvoorbeeld een beregeningsput niet als brandblusvoorziening gebruikt mag worden door de brandweer, ook al is hier niet specifiek in voorzien in de algemene regels of vergunningsvoorwaarden. De wettelijke basis is dan artikel 62 lid 2 van de Wet veiligheidsregio's die bepaald dat de brandweer bevoegd is alle benodigde uitrustingsstukken en hulpmiddelen ter plaatse zodanig te gebruiken als zij noodzakelijk achten voor een goede vervulling van hun taak. In de algemene regels is hiervoor dan ook geen nadere regel opgenomen.

Artikel 7
Dit artikel regelt vrijstelling van vergunningplicht voor tijdelijke bronbemalingen in beginsel zoals dat voorheen in de keur en daarvoor in de provinciale verordening geregeld was. Ook lid 2 kent zijn oorsprong in de voormalige keur en de daarvoor geldende provinciale verordening. Onttrekkingen met een langere duur en/of een groter debiet en met een ander doel dan in de algemene regel is aangegeven, blijven vergunningplichtig. . Bij het formuleren van de algemene regel is voor het debiet en de tijdsduur aansluiting gezocht bij wat in de praktijk gangbaar en acceptabel is qua werkdruk en grondwatergebruik. In lid 1 onder a is specifiek bronbemaling geregeld met een maximum aan hoeveelheid en tijdsduur. Hierbij kan gedacht worden aan sleufbemaling, bronbemaling van korte duur ten behoeve van reparatie of inspectie van ondergrondse leidingen en installaties en bemalingen ten behoeve van onderzoek voor het bepalen van o.a. de doorlatendheid of funderingsonderzoek. In lid 1 onder b worden bronbemalingen voor het droog houden van een bouwput of ten behoeve van bodemsanering geregeld. Hierin wordt vrijstelling gegeven voor bronneringen in Beschermd gebied waterhuishouding mits het water ter plaatse wordt teruggebracht in de bodem. Dit wordt verantwoord geacht gezien het feit er volledige retournering in de bodem van het

onttrokken water dient te geschieden waardoor de onttrekking effectief geen invloed heeft. Hiermee is de beoogde standstill ten behoeve van verdrogingsbestrijding in deze gebieden nog steeds afdoende geborgd.

Artikel 8
Dit artikel regelt volgens dezelfde opbouw als artikel 7 de vrijstelling van vergunningplicht specifiek voor grondwatersaneringen. De enige noviteit ten opzichte van de regels zoals deze voorheen in de keur opgenomen waren, is het gebruik van het begrip grondwatersaneringen in plaats van grondsanering omdat dit duidelijker en landelijk gebruikelijk is. Bodemsaneringen vallen onder artikel 7.

Artikel 9
Lid 1 en 2 zijn een omzetting van de bestaande regels uit de keuren en de voorgaande algemene voorschriften grondwateronttrekkingen. Wat in deze leden anders is dan voorheen, is dat aansluiting gezocht is bij de wettelijke eisen krachtens het Besluit Bodemkwaliteit. Voorheen werden via de algemene voorschriften regels gesteld voor de wijze waarop putten aangebracht, beheerd en verwijderd moesten worden, inclusief regels voor de te overleggen gegevens in de melding. Ondertussen voorziet het Protocol mechanisch boren krachtens het Besluit Bodemkwaliteit daar in. Zo is geregeld dat putten alleen door een erkend bedrijf aangelegd mogen worden en dat er boorstaten aangeleverd dienen te worden, voorzien van nadere gegevens over bijvoorbeeld de exacte plaats van de put. In het Protocol mechanisch boren wordt deze rapportage (die bij de melding krachtens het Besluit bodemkwaliteit moet worden ingediend) aangeduid met de term 'beschrijving van het veldwerk'. Het volstaat dan ook om hier als regel te stellen dat de melding die men krachtens het Besluit bodemkwaliteit bij het bevoegd gezag dient in te dienen, tevens bij het waterschap moet worden ingediend.

Artikel 10
* Scheidende laag: deze begripsbepaling sluit aan op de begrippen die krachtens het Besluit Bodemkwaliteit gebruikt worden.
* Watervoerend pakket: dit wordt in de bodemkunde ook wel aquifer genoemd.
* Veldwerkverslag: dit begrip is overgenomen uit het Protocol Mechanisch Boren welke krachtens het Besluit Bodemkwaliteit van toepassing is op het slaan van putten. In dit veldwerkverslag behoord onder andere opgenomen te zijn, de XY-coördinaten van de boorlocatie en bereikte boordiepte, de bodemopbouw (boorstaat) en de toegepaste aanvullingsmaterialen en de diepte waarop deze zijn toegepast.
* Sleufbemaling: Sleufbemalingen worden meestal uitgevoerd in het kader van de aanleg van kabels of leidingen.

Zaaknr. : 18.D04590
Barcode : 18IT

Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels voor afvoeren van hemelwater, Brabantse waterschappen

Partiële herziening 2018

Waterschap Aa en Maas
Waterschap Brabantse Delta
Waterschap De Dommel

Waterschap Aa en Maas
Behoort bij besluit nr. 44560
d.d. 3 december 2018
Het dagelijks bestuur mij bekend,
de dijkgraaf

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Begrippen, grenswaarden en voorzieningen 4
   2.1. Toename verhard oppervlak 4
   2.2. Grenswaarde 2.000 m^2 4
   2.3. Grenswaarde 10.000 m^2 4
   2.4. Typen compensatievoorzieningen 5
3. Toelichting op de Algemene regel 6
   3.1. De rekenregel 6
   3.2. Factor 0,06 m 6
   3.3. Gevoeligheidsfactor 7
   3.4. Afvoerconstructie 4 cm 9
4. Toelichting op de Beleidsregel 10
   4.1 Doel van de beleidsregel: maatwerk 10
   4.2 Glastuinbouw, pot- en containerteelt 10
   4.3. Afvoer uit de voorziening 10
   4.4. Infiltratie 11
   4.5. Grondwater 13
   4.6. Richtlijnen voor het waterhuishoudkundig plan 14
   Bijlage 1: Rekenvoorbeelden voor het bepalen van de compensatieplicht 15
   Bijlage 2: Gedragslijn voor combinatie kwantiteits- en kwaliteitsberging 16
   Bijlage 3: Voorbeelden van principes van afvoerconstructies 19
   Colofon 21

1. Inleiding

De drie Brabantse waterschappen, Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta hebben hun keuren geharmoniseerd. Als onderdeel van dit harmonisatietraject hanteren de waterschappen sinds 1 maart 2015 dezelfde (beleids)uitgangspunten voor het beoordelen van plannen waarbij het verhard oppervlak toeneemt of er sprake is van afkoppelen. Hiermee geven de waterschappen ook invulling aan de wens van met name de grensgemeenten die in het verleden te maken hadden met verschillend beleid van de waterschappen.

Bij een toename en afkoppelen van het verhard oppervlak geldt het uitgangspunt dat plannen zoveel mogelijk hydrologisch neutraal worden uitgevoerd. Het doel van dit uitgangspunt is om te voorkomen dat hemelwater als gevolg van uitbreiding of afkoppelen van het verhard oppervlak versneld op het watersysteem wordt geloosd. Voor lozingen op een oppervlaktewater eist het waterschap daarom een vervangende berging, die de extra afvoer van het nieuwe verharde oppervlak als het ware neutraliseert. Gemeenten stellen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid voorwaarden aan de afvoer via een rioleringsstelsel. Bij het invullen van de compensatieopgave wordt tevens gekeken naar de mogelijke realisering van andere waterdoelen. Het gaat hierbij dus om een optimale inpassing van een plan in zijn omgeving, waarbij ook gekeken moet worden naar het huidig en toekomstig functioneren van het totale (deel)stroomgebied waar de ontwikkeling onderdeel van uitmaakt. Naast het behoud van voldoende systeemrobuustheid, kan hiermee beter invulling worden gegeven aan de gewenste doelmatigheid. Bovendien biedt dit mogelijkheden voor waterschappen en gemeenten om ook andere dan hydrologische aspecten mee te nemen in de afweging. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het oplossen van waterkwaliteitsknelpunten of het tegengaan van verdroging.

Voor hemelwater dat op verharde oppervlakten valt staan de waterschappen onderstaande voorkeursvolgorde voor, waarbij optie 1 het meest wenselijk en optie 5 het minst wenselijk is:
1. hergebruik
2. vasthouden / infiltreren
3. bergen en afvoeren
4. afvoeren naar oppervlaktewater (direct of indirect)
5. afvoeren naar de riolering

De waterschappen vragen aan initiatiefnemers deze voorkeursvolgorde te doorlopen en te beargumenteren voor welke optie wordt gekozen. 'Vasthouden' betekent infiltratie in de bodem. Als hergebruik en (volledige) infiltratie niet mogelijk zijn, is afvoer naar een oppervlaktewater / riolering mogelijk. In dit geval kan een compenserende berging noodzakelijk zijn.
Bij het toepassen van deze voorkeursvolgorde zoeken de waterschappen de samenwerking met de gemeenten. Via de waterparagraaf worden eenduidige eisen gesteld voor de initiatiefnemers. Wanneer de waterparagraaf van een bestemmingsplan de schriftelijke instemming heeft verkregen van het waterschap en de in de waterparagraaf genoemde maatregelen zijn uitgevoerd wordt daarmee voldaan aan de algemene regel.

Omdat niet alle plannen een door het waterschap goedgekeurd waterparagraaf hebben, ziet het waterschap de noodzaak een grens te benoemen. De waterschappen maken bij het beoordelen van plannen met een toegenomen of afgekoppeld verhard oppervlak onderscheid tussen grote en kleine plannen. Hoewel er relatief veel kleine plannen zijn veroorzaken deze op deelstroomgebiedsniveau nauwelijks een toename van de maatgevende afvoer. Dit heeft er toe geleid dat voor kleine plannen kan worden volstaan met het toepassen van een eenvoudige rekenregel voor het bepalen van de compensatie-opgave. Deze rekenregel is onderdeel van de algemene regel en wordt in onderliggend document toegelicht. Voor grotere plannen volstaat de rekenregel niet voor het bepalen van de compensatie-opgave, omdat de impact van dergelijke plannen op het watersysteem (veel) groter is. Voor grote plannen is daarom altijd een waterhuishoudkundig onderzoek door de initiatiefnemer noodzakelijk en dient het waterschap vroegtijdig te worden betrokken. Dit document bevat de richtlijnen voor het waterhuishoudkundig onderzoek en kan zowel worden gebruikt door initiatiefnemer of adviesbureau voor het uitvoeren van het waterhuishoudkundig onderzoek, als door het waterschap voor het beoordelen ervan.

Voor een optimale inpassing van plannen met een uitbreiding of afkoppelen van het verhard oppervlak is het noodzakelijk het waterschap in een vroeg stadium te betrekken. Dit geldt zowel voor kleine als grote plannen en vormt onderdeel van de watertoets. Alleen op deze wijze kunnen waterbeheerder en initiatiefnemer gezamenlijk zorgen voor het behoud van de robuustheid van het watersysteem en kan wateroverlast in de toekomst zoveel mogelijk worden beperkt.

Hoofdstuk 2 gaat in op de belangrijkste begrippen die voor zowel de Algemene regel als de Beleidsregel gelden. Dit hoofdstuk bevat tevens een toelichting op de compensatievoorzieningen die zowel in het kader van de Algemene regel als deze Beleidsregel aangelegd kunnen worden. Hoofdstuk 3 geeft vervolgens een toelichting op de Algemene regel en hoofdstuk 4 geeft een toelichting op de Beleidsregel.

2. Begrippen, grenswaarden en voorzieningen

In de Algemene regel en in de Beleidsregel wordt een aantal begrippen en grenswaarden gehanteerd en wordt geadviseerd over voorzieningen. Deze worden in deze paragraaf nader toegelicht.

2.1. Toename verhard oppervlak

Wanneer het waterschap niet heeft ingestemd met de waterparagraaf van een bestemmingsplan en er sprake is van een toename van verhard oppervlak vanaf 2.000 m^2 tot en met 10.000 m^2 wordt de rekenregel toegepast en bij toename van meer dan 10.000 m^2, of bij het niet voldoen aan de rekenregel, wordt de beleidsregel toegepast. Verhard oppervlak is al het oppervlak dat er voor zorgt dat hemelwater sneller tot afvoer komt dan in de huidige situatie zonder verharding. In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op wat er onder verhard oppervlak wordt verstaan.

(Groene) vegetatiedaken
Een groen of vegetatiedak is een dak dat begroeid is met planten, mossen en sedum die water bergen. Deze groene daken worden beschouwd als onverhard oppervlak. Het belangrijkste argument hierbij is dat groene daken, onafhankelijk van de uitvoeringsvorm, altijd bijdragen aan het beperken van de afvoer. Met dit uitgangspunt kunnen gedetailleerde berekeningen per type groen dak worden voorkomen. Groene daken worden niet als reductie op de compensatievoorziening gerekend, omdat het slechts neerslag van het eigen oppervlak vasthoudt.

(On)gedraineerde sportvelden en gedraineerde overige percelen
Grasvelden, kunstgrasvelden, gravel- en atletiekbanen worden beschouwd als onverhard oppervlak. Dat geldt eveneens wanneer deze velden gedraineerd zijn. Dit betekent dat voor (on)gedraineerde sportvelden de Algemene Regel 15 niet van toepassing is en geen compensatie hoeft te worden gerealiseerd. Dit geldt ook voor alle overige gedraineerde, onverharde percelen.

Glastuinbouw
De kassen van de glastuinbouw worden beschouwd als verhard oppervlak.

Pot- en containerteelt
Omdat er vele verschijningsvormen van pot- en containerteelt zijn, is het niet mogelijk vooraf aan te geven of er sprake is van verhard oppervlak en op basis hiervan duidelijke uitgangspunten te stellen voor situaties waarbij het teeltoppervlak toeneemt. Het is afhankelijk van de inrichting of sprake is van toename verhard oppervlak. Een vloeistofdichte folie wordt in elk geval wel beschouwd als verhard oppervlak. Bij ontwikkelingen in de pot- en containerteelt is het altijd zaak dat initiatiefnemer voorafgaand contact opneemt met het waterschap over de juiste inpassing in het gebied.

2.2. Grenswaarde 2.000 m^2

Vanuit de schaalgrootte van het waterschap is het verantwoord om een ondergrens te hanteren van 2000 m^2. Vanuit de gemeente heeft het meerwaarde om hier andere eisen aan te stellen. Hierbij prevaleert de strengste eis.

2.3. Grenswaarde 10.000 m^2

Nieuw verhard oppervlak
Wanneer er sprake is van een plan met een toename van verhard oppervlak groter dan 10.000 m^2 komt men in het vergunningentraject terecht en wordt er samen met initiatiefnemer en de gemeente bekeken hoe er compensatie kan plaatsvinden. Er is voor deze 10.000 m^2 (één hectare) gekozen op basis van een inventarisatie van de ruimtelijke plannen die Waterschap de Dommel in 2013 heeft behandeld (463 stuks). Hieruit blijkt dat bij 10% van alle plannen de toename verhard gebied groter is dan één hectare, maar dat deze plannen wel 90% van de totale toename verhard gebied beslaan.

Afkoppelen bestaand verhard oppervlak
In de Algemene regel staat beschreven dat voor het afkoppelen van bestaand verhard oppervlak, waarvan het oppervlak maximaal 10.000 m^2 bedraagt, geen compensatie hoeft te worden aangelegd. Er is voor deze grens van 10.000 m^2 gekozen op basis van expert judgement, waarbij het verlichten van regeldruk en de gevolgen voor het watersysteem de leidende overwegingen zijn geweest.

2.4. Typen compensatievoorzieningen

Er kunnen verschillende typen compensatievoorzieningen worden toegepast. Deze voorziening kan bijvoorbeeld bestaan uit een wadi, poel, geïsoleerde greppel, ondergrondse bergingskratjes, doorlatende verharding, infiltratieriool of gewoon een verlaagd maaiveld.

Aanbevelingen voor het ontwerpen van een compensatievoorziening zijn:

- Leg de compensatievoorziening zodanig aan dat deze gemakkelijk te onderhouden is. Hierbij moet gedacht worden aan maaien en schoonmaken. Zo is een droogvallende compensatievoorziening over het algemeen gemakkelijker te onderhouden dan een compensatievoorziening die nooit droogvalt. Een flauw talud is gemakkelijker te onderhouden dan een steil talud. Denk er ook aan dat een bovengrondse compensatievoorziening gemakkelijker (en daarom ook goedkoper) is te onderhouden dan een ondergrondse compensatievoorziening en hierdoor ook bedrijfszekerder is. Bij ondergrondse compensatievoorzieningen is het aan te bevelen een voorfiltering / sedimentvang te plaatsen.
- Aanbevolen wordt om een veilige compensatievoorziening te maken. Mensen en dieren moeten niet zo maar in de voorziening kunnen vallen of zich zelf kunnen bezeren. Er mogen geen gevaarlijke constructies gebouwd zijn. Dit houdt onder andere in dat de taluds niet te steil mogen zijn.

In overleg met de adviseurs van het waterschap kan een keuze worden gemaakt voor het meest geschikte ontwerp.

3. Toelichting op de Algemene regel

3.1. De rekenregel

Met behulp van een eenvoudige rekenregel uit de Algemene regel (*Artikel 15 Afvoer hemelwater door verhard oppervlak*), behorend bij de keuren van de drie Brabantse waterschappen, kan de vereiste compensatie voor een specifieke locatie berekend worden in gevallen wanneer schriftelijke instemming van het waterschap op de waterparagraaf ontbreekt. Deze rekenregel geldt voor een toename van het verhard oppervlak tussen 2.000 m^2 en maximaal 10.000 m^2. Voor grotere plannen geldt de Beleidsregel (*Beleidsregel 13 Afvoer door toename en afkoppelen van verhard oppervlak*). Voor plannen van maximaal 2.000 m^2, groene daken en afkoppelplannen van maximaal 10.000 m^2 geldt een vrijstelling voor de realisatie van de compensatie.

Voor een toename van het verhard oppervlak tussen de 2.000 m^2 en 10.000 m^2 kan de vereiste compensatie berekend worden door de toename van het verhard oppervlak (m^2) te vermenigvuldigen met een waterschijf van 60 mm (0,06 m). Daaruit volgt de omvang van de vereiste compensatie in kubieke meters (m^3). De kaart *Algemene regel afvoer regenwater door verhard oppervlak 2015* geeft vervolgens aan of voor een specifieke locatie met minder compensatie volstaan kan worden. Deze kaart is gebaseerd op een combinatie van locatiespecifieke bodemkundige en hydrologische omstandigheden. De kaart kent drie verschillende gevoeligheidsgebieden (zie hiervoor ook *paragraaf 3.3.*). Gevoeligheidsfactor 1 (vermenigvuldigt de berekende compensatie met één) geeft aan dat alleen met de volledige compensatie volstaan kan worden. Gevoeligheidsfactor ½ (vermenigvuldigt de berekende compensatie met een half) geeft aan dat met de helft van de berekende capaciteit volstaan kan worden. Tenslotte geeft gevoeligheidsfactor ¼ (vermenigvuldigt de berekende compensatie met een kwart) aan dat met ¼ van de berekende capaciteit kan worden volstaan. De rekenregel luidt dus als volgt:

Benodigde compensatie (in m^3) =
Toename verhard oppervlak (in m^2) * Gevoeligheidsfactor * 0,06 (in m)

Wanneer de vereiste compensatie berekend is, kan een voorziening ontworpen en nader uitgewerkt worden. De mate van detaillering is mede afhankelijk van de omvang van de toename van verhard oppervlak en locatiespecifieke omstandigheden. Het ontwerp van de voorziening moet voldoen aan de voorschriften van de Algemene regels. Dit document beschrijft tevens relevante aandachtspunten die bij verdere uitwerking van de vereiste voorziening betrokken kunnen worden en die gelden als een advies aan de initiatiefnemer of ontwikkelaar. Als algemeen advies geldt dat het raadzaam is om adviseurs van het waterschap te betrekken bij de uitwerking van het plan.

Achtereenvolgens worden in onderstaande paragrafen de parameters van de rekenregel toegelicht. De parameter *Toename verhard oppervlak (in m^2)* is hiervoor al toegelicht in *Paragraaf 2.1.*, de parameter *0,06 (in m)* wordt toegelicht in *Paragraaf 3.2.* en de *Gevoeligheidsfactor* wordt toegelicht in *Paragraaf 3.3.* Vervolgens gaat *Paragraaf 3.4*. over de afvoerconstructie naar het oppervlaktewater. Hierin wordt uitgelegd waarom er voor die 4 cm is gekozen. In *Bijlage 1* van dit document is een aantal rekenvoorbeelden opgenomen om de vereiste compensatie te berekenen.

3.2. Factor 0,06 m

De factor 0,06 m vertegenwoordigt een waterschijf van 60 mm (600 m^3/ha) die het verschil aangeeft tussen de hoeveelheid neerslag en enkele verliesposten op het maaiveld. Het geeft dus de hoeveelheid water weer die onder maatgevende omstandigheden daadwerkelijk op het watersysteem terecht zou komen als er geen voorziening wordt aangelegd. In deze paragraaf wordt verklaard waarom voor 60 mm compensatie is gekozen.

De benodigde compensatie is vastgesteld door het verschil te nemen tussen de neerslagbelasting en de afvoer van landelijk gebied. Voor de neerslagbelasting wordt gebruik gemaakt van regenduurlijnen bij het klimaatscenario $W_{L,centre}$ voor 2050 en regio G van de KNMI'14 scenario's (Meteobase, STOWA 2015). Er is van uitgegaan dat de afvoer uit landelijk gebied toeneemt met de herhalingstijd van de neerslagintensiteit. Voor deze toename zijn de gebruikelijke factoren gebruikt:

- T10-afvoer is 1,4 maal de maatgevende afvoer,
- T25-afvoer is 1,6 maal de maatgevende afvoer,
- T50-afvoer is 1,8 maal de maatgevende afvoer,
- T100-afvoer is 2,0 maal de maatgevende afvoer.

Voor de maatgevende afvoer is het afgeronde gemiddelde van de drie Brabantse waterschappen gekozen (1,0 l/s/ha). In *Tabel 1* is per herhalingstijd en per tijdsduur de cumulatieve landelijke afvoer in mm afgetrokken van de cumulatieve neerslag per situatie in mm. Dit resulteert in een hoeveelheid in mm die 'overblijft' (compensatie-eis) en die geborgen moet worden.

Verschil in mm tussen neerslag en afvoer (mm compensatie-eis)						
Duur (Uren)	W-T10	W-T25	W-T50	W-T100	Gemiddelde	Hoogste gemiddelde
2	38	46	52	59	49	65
4	41	50	57	64	53	
8	46	55	62	69	58	
12	48	57	65	72	61	
24	52	61	69	76	65	
48	54	63	69	76	65	
96	49	56	60	64	57	
192	28	30	27	24	27	
216	22	22	17	12	18	

Tabel 1: Tabel voor bepalen mm compensatie-eis

De omvang van de compensatie-eis is gebaseerd op een eenvoudige voorstelling van het afvoerproces. De neerslag stroomt niet in zijn geheel stationair af naar het oppervlaktewater. Bij de afstroming over verhard en onverhard oppervlak treden in werkelijkheid al vertraging (looptijd, plasvorming, bodempassage bij bermen) en verliezen (verdamping, infiltratie) op. In het afwateringsstelstel treedt demping van de afvoer op als gevolg van de verplaatsing door en berging in de waterlopen. De demping van de afvoergolf neemt toe en de afvoerintensiteit neemt af naarmate de golf verder benedenstrooms in het afwateringsstelsel komt.
Vanwege deze eenvoudige benadering is de gemiddelde compensatie per regenduur en -intensiteit berekend. Van deze gemiddelden is de maximumwaarde aangehouden voor het bepalen van de compensatie-eis (zie *Tabel 1*): 65 mm, die wordt bereikt na 24 uur. In verband met aftrekposten, zoals berging op straat en berging in het riool, wordt de compensatie-eis afgerond op 60 mm [1] Om een optimum in de doelmatigheid te creëren is er niet voor de maximale compensatie-eis van 76 mm gekozen, maar voor het hoogste gemiddelde.

3.3. Gevoeligheidsfactor

In de Algemene regel is een gevoeligheidsfactor opgenomen. Afhankelijk van kenmerken van het beïnvloedingsgebied wordt een gevoeligheidsfactor toegepast. Naarmate de gevoeligheid van een gebied of oppervlaktewatersysteem voor de gevolgen van piekafvoeren lager is, is minder compensatie nodig. Er worden drie waarden voor de gevoeligheidsfactor gehanteerd: ¼, ½ en 1. Het is gezien het globale karakter van de toets niet zinvol hier meer detail in aan te brengen. Welke gevoeligheidsfactor van toepassing is, kan worden afgelezen van de *Kaart Algemene regel afvoer regenwater door verhard oppervlak 2015* [2]*.*

[1] Ter vergelijking: deze hoeveelheid valt in de range van de retentie-eis van alle waterschappen (50 mm) en van de Brabantse waterschappen (55 mm). Deze genoemde waarden zijn gebaseerd op andere rekenmethoden.

[2] De gevoeligheidsfactoren worden alleen bij de Algemene regel toegepast. Bij de toepassing van de Beleidsregel (vergunningen) wordt niet gewerkt met een gevoeligheidsfactor maar wordt maatwerk geleverd om de retentie-eis te bepalen.

Deze kaart bevat slechts drie waarden: laag (¼), gemiddeld (½) en hoog (1). De gevoeligheidsfactoren zijn gebaseerd op de punten aangegeven in *Tabel 2*.

Categorie Gevoeligheidsfactoren	**Factor**	**Kenmerken**
• laag	¼	• Droge gebieden, GHG meer dan 80 cm onder maaiveld • Gebieden zonder kans op inundatie in T100-situatie • Geen lozing in of in de nabijheid van natuurgebieden of waterlopen met aquatische natuurwaarde of doelstellingen • Geen lozing in of in de nabijheid van bebouwde kommen
• gemiddeld	½	• GHG tussen 40 – 80 cm onder maaiveld • Gebieden zonder kans op inundatie in T100-situatie • Geen lozing in of in de nabijheid van natuurgebieden of waterlopen met aquatische natuurwaarde of doelstellingen • Geen lozing in of in de nabijheid van bebouwde kommen
• hoog	1	• Natte gebieden, GHG minder dan 40 cm onder maaiveld • Gebieden met kans op inundatie in T100-situatie • Bij lozing in of in de nabijheid van natuurgebieden of waterlopen met aquatische natuurwaarde of doelstellingen • Bij lozing in of in de nabijheid van bebouwde kommen

Tabel 2: Kenmerken gevoeligheidsfactoren

De kaart is dus als volgt samengesteld:

Aanduiding hoog (1):
Indien sprake is van:
1. Binnen de bebouwde kom met een bufferzone van 200 m.
2. Inundatiegebieden T100.
3. Natuurgebieden met aquatische natuurwaarde of doelstellingen.
4. Natte gebieden: Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) minder dan 40 cm onder maaiveld.

Toelichting ad 3: Onder natuurgebieden wordt verstaan het Natuur Netwerk Brabant (NNB) en waterlopen met een functie viswater, beek- en kreekherstel of KRW-lichaam. Om het NNB worden de attentiegebieden (uit de Verordening water Noord-Brabant) gehanteerd en om waterlopen met de genoemde functies wordt een bufferzone van 200 m gerekend. Frequent terugkerende piekafvoeren hebben een negatief effect op het aquatisch ecosysteem; dieren en substraten spoelen weg bij hoge afvoeren waardoor een verarmd systeem achterblijft.

Aanduiding gemiddeld (½):
- Indien geen sprake is van hierboven genoemde 1 t/m 3, en;
- de GHG tussen 40-80 cm onder maaiveld ligt.

Aanduiding laag (¼):
- Indien geen sprake is van hierboven genoemde 1 t/m 3, en;
- de GHG meer dan 80 cm onder maaiveld ligt.

De gevoeligheidskaart geeft één waarde per perceel. De GHG die het grootste aandeel heeft op een bepaald perceel is leidend voor de gevoeligheidsfactor voor de rest van het perceel. Ook geldt dat wanneer een perceel geraakt wordt door een 200m-bufferzone rondom een bebouwde kom of waterloop met een functie (inclusief attentiezone), dat het perceel de gevoeligheidsfactor 1 krijgt. Bij de gevoeligheidsfactoren ½ en ¼ wordt respectievelijk 30 en 15 mm compensatie vereist in plaats van 60 mm. In gebieden waar deze factoren gelden, is namelijk sprake van infiltratiegebieden en is de afvoercapaciteit van waterlopen relatief groot in verhouding tot de specifieke afvoer voor landelijk gebied. Indien de lozing plaatsvindt in een gebied met een afwijkende gevoeligheidsfactor moet de gevoeligheidsfactor worden aangehouden ter plaatse van de uitbreiding van verhard oppervlak (niet van de lozing).

3.4. Afvoerconstructie 4 cm

De afvoerconstructie moet ervoor zorgen dat de voorziening voldoende wordt benut, weer tijdig beschikbaar komt en dat versnelde afvoer wordt voorkomen. De diameter van 4 cm is op basis van ervaring gekozen als de praktische ondergrens voor een afvoerconstructie. Bij een kleinere diameter is de kans op verstopping te groot. Bij een grotere diameter wordt bij een toename van verhard oppervlak tot en met 10.000 m^2 onvoldoende invulling gegeven aan het beperken van de afvoer. De diameter van 4 cm komt globaal overeen met een gemiddelde afvoer van 2 l/s.

4. Toelichting op de Beleidsregel

4.1 Doel van de beleidsregel: maatwerk

De Beleidsregel wordt toegepast indien wordt afgeweken van de criteria in de Algemene regel.. De Beleidsregel is van toepassing in die gevallen waarin een vergunning vereist is. Voor het bepalen van de vergunningsvoorschriften en het uiteindelijk kunnen verkrijgen van een vergunning is een waterhuishoudkundig plan nodig. De inhoud van het plan, de inpassing in het waterhuishoudkundige systeem en de toe te passen methoden dienen in overleg met het waterschap te worden vastgesteld.

De reden dat deze categorie plannen onder de Beleidsregel valt, is dat het effect van deze plannen op het afwateringsstelsel en de grondwaterstand groot kan zijn en op een juiste wijze in het gebied moet worden ingepast. Daarbij kan nadrukkelijk ook worden gekeken naar andere doelstellingen of opgaven in het gebied. Voor het bepalen van het effect op het afwateringsstelsel is daarom bij grotere plannen of bij afwijkende situaties een nadere onderbouwing nodig. Voor deze plannen is het uitgangspunt dat de veranderingen van waterstanden, afvoeren en grondwaterstanden in principe geen nadelige gevolgen mogen hebben in de omgeving van het plan. Ook moet het bepalen van de omvang van het verharde oppervlak, de uitwerking van het ontwerp en de werking van de compensatie worden beschreven. In het geval van het toenemen van verhard oppervlak kan bij het dimensioneren van de compensatie 60 mm per toename verhard oppervlak als vertrekpunt voor de maximale compensatieplicht worden gehanteerd. Door maatwerkoplossingen (bijvoorbeeld infiltratievoorzieningen, hergebruik, gezamenlijke compensatie voorzieningen) of specifieke gebiedskenmerken (zoals infiltratiecapaciteit, nauwkeuriger bepalen van de grondwaterstanden), kan de omvang van de compensatie worden beperkt. Wanneer er sprake is van afkoppelen van bestaand verhard oppervlak hangt de benodigde compensatie af van de wijze van afkoppelen. Wordt bijvoorbeeld de bergingsruimte in het rioolstelsel nog benut of niet en wordt het lozingspunt wel of niet verplaatst naar een andere watergang? Bij maatwerkoplossingen dient de uitwerking en het effect te worden aangetoond met waterhuishoudkundig onderzoek. Het waterhuishoudkundig onderzoek gaat ook in op de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de compensatieplicht. Afhankelijk van de situatie kan gekozen worden voor een geïsoleerde voorziening en/of voor oplossingen in het bestaande watersysteem.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de praktische aspecten van de Beleidsregel die kunnen worden toegepast in het geval van maatwerk. *Paragraaf 4.2.* gaat over glastuinbouw, *paragraaf 4.3.* behandelt de leegloopvoorziening, *paragraaf 4.4.* gaat over infiltratie en *paragraaf 4.5.* gaat over de Gemiddelde Hoogste Grondwaterstand (GHG). Tot slot wordt in *paragraaf 4.6.* beschreven waar een waterhuishoudkundig plan aan moet voldoen.

4.2 Glastuinbouw, pot- en containerteelt

Bij glastuinbouwbedrijven en in de pot- en containerteelt worden regenwaterbassins aangelegd met het doel dit regenwater te hergebruiken als gietwater. Deze regenwaterbassins kunnen in bepaalde situaties gecombineerd worden met de compensatie die nodig is om versnelde afvoer van regenwater te voorkomen. In dit verband is het van belang onderscheid te maken in de kwaliteit en de kwantiteit van het te verwerken water. De regels die gelden voor de berging van verontreinigd giet- of condenswater zijn vastgelegd in het Activiteitenbesluit milieubeheer. De Keur bevat de regels voor de kwantitatieve berging van hemelwater. Voor de combinatie van kwaliteits- en kwantiteitsberging is een algemene gedragslijn uitgewerkt (zie *bijlage 2*). Omdat er bij ieder bedrijf sprake is van maatwerk worden initiatiefnemers uitdrukkelijk geadviseerd hierover vroegtijdig contact op te nemen met het waterschap.

4.3. Afvoer uit de voorziening

Afvoer uit een voorziening kan via de bodem plaatsvinden (infiltratie) indien de bodem voldoende doorlatend is. Andere mogelijkheden zijn een grindkoffer, een dam of stuw van doorlatend materiaal of een afvoerconstructie. Een afvoerconstructie kan bestaan uit een schot met een gat, een dam met een pijp of een pomp. Let er hierbij op dat bij een te kleine diameter de kans op verstopping te groot is en bij een grotere diameter de compensatie in feite overgedimensioneerd is en slechts onder heel extreme omstandigheden of bij slecht beheer en onderhoud volledig gevuld zal geraken. De afvoer naar het oppervlaktewater mag maximaal 2 l/s/ha zijn.

Indien gebruik wordt gemaakt van een kleinere opvangcapaciteit omdat wordt uitgegaan van infiltratie, moet de compensatie binnen vijf "droge" dagen (max 2 mm neerslag per 24 uur) weer volledig beschikbaar zijn. Aangezien de waterhoogte gedurende de leegloop van de voorziening kleiner wordt, zal de afvoer geleidelijk afnemen. Tevens zal door infiltratie water uit de voorziening verdwijnen. Indien in de praktijk het water langer blijft staan, dan kan bijvoorbeeld de doorlatendheid van de bodem of dam worden verhoogd door grover materiaal toe te passen.

In *Bijlage 3* zijn voorbeelden van goed functionerende afvoerconstructies te vinden. De adviseurs van het waterschap kunnen u adviseren bij het ontwerp van de afvoerconstructie.

4.4. Infiltratie

De bodem in Nederland varieert sterk van samenstelling. Goed en slecht doorlatende lagen wisselen elkaar af. Een maat voor de waterdoorlatendheid van de bodem is de infiltratiecapaciteit. Deze wordt meestal uitgedrukt in een k-waarde (meter per dag). Zandgronden zijn (meestal) goed doorlatend en kleigronden (meestal) slecht. Om dezelfde hoeveelheid hemelwater in de onverzadigde zone boven de GHG te kunnen infiltreren, kan in een zandgrond daarom met een kleinere voorziening volstaan worden dan in een bodem die bestaat uit lemig zand of leem. Bij een in de infiltratiezone gemeten k-waarde van tenminste 2,0 m/dag (en een voldoende diepe GHG) kunnen in de praktijk nagenoeg alle infiltratievoorzieningen aangelegd worden. Bij een k-waarde tussen de 0,4 en 2,0 m/d kan gedacht worden aan de toepassing van wadi's (en vergelijkbare voorzieningen) ten behoeve van retentie en infiltratie. Bij k-waarden lager dan 0,4 m/d is infiltratie niet zonder meer mogelijk en dient eerst in voldoende mate structuurverbetering van de bodem plaats te vinden. De k-waarde bepaalt in sterke mate de inhoud van de voorziening.

Bij het ontwerp van een infiltratievoorziening moet rekening worden gehouden met het na verloop van tijd teruglopen van de infiltratiecapaciteit (k-waarde), bijvoorbeeld door dichtslibben van de voorziening. Om de infiltratiecapaciteit weer te vergroten (herstellen) dient ook in de ontwerpfase al rekening te worden gehouden met de aard en frequentie van het benodigde onderhoud.

Voor het bepalen van de waterdoorlatendheid van de onverzadigde bovengrond kunnen infiltratiemetingen worden verricht. Aan de hand van deze infiltratiemetingen kan de variatie in waterdoorlatendheid bepaald worden. Op deze wijze kan maximaal gebruik gemaakt worden van de natuurlijke infiltratiecapaciteit van de bodem en een passend ontwerp van de infiltratievoorziening uitgewerkt worden.

Voor het meten van de waterdoorlatendheid moet onderscheid gemaakt worden tussen metingen in de onverzadigde bovengrond en de verzadigde ondergrond. Daarbij hebben in-situ metingen (metingen 'in het veld') de voorkeur boven ex-situ metingen (laboratoriumbepalingen). Voor het bepalen van de waterdoorlatendheid kan onder meer gebruik worden gemaakt van putproeven, omgekeerde putproeven, pompproeven, dubbele-ringinfiltratiemetingen en het bepalen van de korrelgrootteverdeling (zie *Tabel 3*). Elke van deze methoden kent voor- en nadelen.

Voor metingen in de **on**verzadigde zone kan gekozen worden voor een dubbele-ringinfiltratiemeting (bepaling verticale waterdoorlatendheid) en/of de omgekeerde putproef (bepaling horizontale waterdoorlatendheid). Het bepalen van een korrelgrootte verdeling is eveneens mogelijk, maar beide in-situ meettechnieken zijn betrouwbaarder.

Voor metingen in de verzadigde zone wordt in de regel gekozen voor een putproef. Deze proef kan uitgevoerd worden door een peilbuis leeg te pompen en de stijging van het water per tijdseenheid te meten of een vaste verlaging in de peilbuis te realiseren en daarbij het afpompdebiet te meten. Met een putproef wordt voornamelijk de horizontale waterdoorlatendheid gemeten. Het bepalen van een korrelgrootte verdeling is eveneens mogelijk, maar een in-situ uitgevoerde putproef is betrouwbaarder.

Meetmethode	Veldmeting of Laboratorium?	Onverzadigde of verzadigde zone?	Horizontale (k_h) of verticale (k_v) doorlaatfactor
1. Putproef	veldmeting	verzadigde zone	horizontaal (k_h)
2. Pompproef	veldmeting	verzadigde zone	horizontaal (k_h)
3. Omgekeerde putproef	veldmeting	onverzadigde zone	horizontaal (k_h)
4. Dubbele-ring-infiltrometer	veldmeting	onverzadigde zone	verticaal (k_v)
5. Korrelgrootteverdeling	laboratorium	beide	Geroerd (diverse voorbewerkingen)
6. Falling-head methode	laboratorium	beide	horizontaal (k_h) en verticaal (k_v)
7. Constant-head methode	laboratorium	beide	horizontaal (k_h) en verticaal (k_v)
8. Interpretatie boorstaten	veldmeting	beide	horizontaal (k_h) en verticaal (k_v)

Tabel 3: Meetmethoden doorlatendheidsbepaling

Voor een uitgebreidere beschrijving voor de achtergronden van het bepalen van de waterdoorlatendheid wordt verwezen naar het boek *Gebruikte Bodem, paragraaf 4.3. Bodemkunde en geohydrologie (SKB, 2009).*

In de praktijk komt een scala aan infiltratievoorzieningen voor. Daarbij kan gedacht worden aan wadi's, zaksloten, infiltratiekratten, infiltratievijvers, infiltratie- en transportriolen (IT-riolen), doorlatende bestrating en infiltratiekelders. Tabel 4 geeft een overzicht van bestaande technieken. Dit is geen uitputtende opsomming. Bovendien kunnen nieuwe innovatieve technieken geïntroduceerd worden, waarvan het waterschap met belangstelling kennis zal nemen.

Het bepalen van de optimale (combinatie van) meetmethode(n) om de locatie specifieke k-waarde te bepalen, wordt naast een aantal praktische factoren, mede ingegeven door de (verwachte) keuze voor een bepaald type infiltratievoorziening. Daarbij is het van belang om onderscheid te maken tussen voorzieningen die primair gericht zijn op infiltratie in verticale richting (bijvoorbeeld een wadi, zaksloot en infiltratiekratten) en voorzieningen die gericht zijn op infiltratie in horizontale richting (bijvoorbeeld een infiltratiekelder en infiltratiesleuf). Bij IT-riolen, aangelegd in een cunet met goeddoorlatend materiaal, speelt zowel de horizontale als de verticale waterdoorlatendheid van de onverzadigde zone een rol.

Met het uitvoeren van een putproef in de verzadigde zone kan gecontroleerd worden of infiltratie van hemelwater in de onverzadigde zone niet leidt tot een (te) grote peilstijging van het grondwaterpeil in de verzadigde zone.

	Horizontale doorlatendheid	Verticale doorlatendheid	Aanvullende opties	Opmerking(en)
	Onverzadigde zone		**Verzadigde zone**	
Wadi		Dubbele ring-meting	Putproef verzadigde zone	Tevens doorlatendheid van het onderliggend cunet bepalen
Zaksloot	Omgekeerde putproef	Dubbele ring-meting	Putproef verzadigde zone	
Infiltratiekratten		Dubbele ring-meting	Putproef verzadigde zone	
Infiltratievijver	Omgekeerde putproef	Dubbele-ring meting	Putproef verzadigde zone	Uitgaande van IT-riool in cunet met drainagezand
IT-riool	Omgekeerde putproef	Dubbele-ring meting	Putproef verzadigde zone	
Doorlatende bestrating		Dubbele-ring meting	Putproef verzadigde zone	Meetmethode afstemmen op type bestrating en cunet
Infiltratiekelder	Omgekeerde putproef		Putproef verzadigde zone	Metingen afstemmen op type infiltratiekelder
Smalle infiltratiesleuf	Omgekeerde putproef		Putproef verzadigde zone	

Tabel 4: Suggestie(s) voor meetmethoden om de k-waarde in-situ te bepalen per type infiltratievoorziening.

4.5. Grondwater

Hydrologisch neutraal ontwikkelen betekent niet alleen dat versnelde afvoer naar oppervlaktewater dient te worden voorkomen, maar ook dat de grondwaterstand ter plaatse of lokaal zo goed mogelijk wordt gehandhaafd. De voorziening die nodig is bij de toename van verhard oppervlak zal in de meeste gevallen bestaan uit een gecombineerde retentie-infiltratievoorziening waardoor in die gevallen de aanvulling van het grondwater gewaarborgd is. In de overige gevallen gaat het in totaliteit om een zeer beperkte toename van verhard gebied die relatief weinig invloed heeft op de grondwaterstand omdat de hoeveelheid onverhard gebied verreweg het grootst blijft. Daarom is verandering in de grondwaterstand door de toename verhard oppervlak te verwaarlozen.

De onderkant van de doorlaat van de voorziening dient boven de GHG te worden geplaatst, omdat anders grondwater wordt afgevoerd. Ook moet de compensatie boven de GHG liggen. De GHG kan indicatief worden afgelezen uit algemeen beschikbare bronnen, zoals de bodematlas van de provincie Noord-Brabant[3] en kan lokaal worden bepaald door in-situ hydrologisch onderzoek. De GHG, de gemiddeld hoogste grondwaterstand, wordt standaard bepaald uit het gemiddelde van de drie hoogste grondwaterstanden per jaar over een periode van acht jaar. Omdat het een gemiddelde betreft van de optredende maxima betekent dat het incidenteel voor kan komen dat de grondwaterstand hoger ligt dan de bodem van de voorziening. Er zijn diverse methoden om een hoogste grondwaterstand te schatten in het veld of op basis van kortere meetreeksen.

[3] https://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/bodematlas

4.6. Richtlijnen voor het waterhuishoudkundig plan

In deze paragraaf wordt beschreven welke onderwerpen in het waterhuishoudkundig plan ten behoeve van de *Beleidsregel afvoer door toename en afkoppelen van verhard oppervlak* moeten worden uitgewerkt of moeten worden toegelicht. In het kader van de watertoets kunnen dezelfde of aanvullende onderwerpen worden vereist.

- Beschrijving van de uitgangssituatie van maaiveldhoogteligging, ontwatering en afwatering, grond- en oppervlaktewaterstanden.
- Beschrijving van de bekende GHG en indien deze niet bekend is hoe een vergelijkbare hoogste grondwaterstand kan worden vastgesteld en toegepast. Het waterschap kan hierin adviseren.
- Beschrijving van de bepaling van de toename van het verhard oppervlak of het af te koppelen oppervlak, inclusief tekening met een duidelijke topografische ondergrond.
- Weergave van de beoogde inrichting van het plangebied met maaiveldhoogte, grondverzet, ligging en afmetingen van voorzieningen, op ten minste schaal 1:5.000 op tekening en in relevante dwarsprofielen en met een beschrijving in een toelichting.
- Het door middel van berekeningen aantonen welke veranderingen van waterstanden, afvoeren en grondwaterstanden als gevolg van het plan optreden in de omgeving van het plan. Hierbij moet worden gekeken naar gemiddeld hoogste grondwaterstanden, oppervlaktewaterstanden bij maatgevende (jaarlijkse) afvoer en inundatiekans extreme afvoersituaties (T10 tot en met T100). Het waterschap kan uw berekening controleren. Geadviseerd wordt om hierover vooraf advies in te winnen bij het waterschap.
- Aannemelijk maken dat de effecten geen nadelige gevolgen hebben in de omgeving van het plan.
- Een beschrijving van het beheer en onderhoud van de in het plan opgenomen voorzieningen.
- Indien andere watergerelateerde doelstellingen worden gerealiseerd wordt hiervan een kwalitatieve beschrijving opgenomen.

Het is wenselijk het waterhuishoudkundig onderzoek en het waterhuishoudkundig plan in overleg met het waterschap op te zetten en uit te voeren.

Bijlage 1: Rekenvoorbeelden voor het bepalen van de compensatieplicht

1) Een meubelgigant in Waalwijk gaat 9.500 m^2 bestaand parkeerterrein vernieuwen.
Het vervangen van de bestaande klinkerverharding door een asfaltverharding mag als "vervangende nieuwbouw" gezien worden. Voor het afkoppelen van hemelwater afkomstig van het nieuw ingerichte parkeerterrein naar oppervlaktewater dat in beheer is bij het waterschap geldt tot een maximum van 10.000 m^2 geen verplichting om compenserende berging te realiseren. Wanneer de oorspronkelijke klinkerverharding naar het oppervlaktewater afstroomde, dan mag dat ook in de nieuwe situatie. Hiervoor geldt geen melding- of vergunningplicht bij het waterschap. Het realiseren van compenserende berging is in dit rekenvoorbeeld niet verplicht, maar op vrijwillige basis wel toegestaan, mits daarbij in voldoende mate met de omgeving rekening gehouden wordt en geen wateroverlast op eigen terrein of bij derden ontstaat. Wanneer overtollig hemelwater niet naar het oppervlaktewater in beheer bij het waterschap wordt afgevoerd maar naar het riool, dan is het noodzakelijk om tijdig met de gemeente Waalwijk contact op te nemen. De gemeente kan hieraan voorwaarden verbinden.

2) Als gevolg van een uitbreidingsplan in het centrum van Boxtel wordt een toename van 6.300 m^2 verhard oppervlak aangelegd.
Omdat de uitbreiding kleiner is dan 10.000 m^2 geldt de rekenregel uit de Algemene Regel om de compensatie te berekenen. In formulevorm luidt deze regel: Benodigde compensatie (in m^3) = Toename verhard oppervlak (in m^2) * Gevoeligheidsfactor * 0,06 (in m). Voor stedelijk gebied geldt altijd gevoeligheidsfactor 1,0. De benodigde compensatie voor deze locatie in het centrum van Boxtel bedraagt derhalve 378 m^3 (6.300 m2 * 1,0 * 0,06 m). Er is geen vergunning vereist.

3) Inbreidingsplan voor vier woningen in de gemeente Keurig.
In de gemeente Keurig worden op een nog braakliggend landbouwperceel (1.800 m^2) met bestemming "wonen" vier nieuwe woningen met een gezamenlijk verhard oppervlak van 600 m^2 gebouwd. Beide woningen worden niet voorzien van een (groen) vegetatiedak. Gemeente en waterschap hebben hierover in de planfase overeenstemming bereikt over de inhoud van de waterparagraaf waarin een gezamenlijke oppervlakkige groene berging met een inhoud van 24 m^3 (40mm) wordt gerealiseerd. Hierbij wordt voldaan aan criterium a van de algemene regel. Er is daarom geen vergunning vereist.

4) Omvangrijk uitbreidingsplan (31.000 m^2) woonwijk De Kikkers in 's-Hertogenbosch.
De gemeente 's-Hertogenbosch gaat op een nog onbebouwd terrein aan de rand van het centrum de nieuwe woonwijk De Kikkers ontwikkelen. Het uitbreidingsplan heeft een oppervlak 31.000 m^2 waarvan uiteindelijk 24.500 m^2 verhard gaat worden. De toename van het nieuw te verharden oppervlak bedraagt ruimschots meer dan 10.000 m^2. Voor dit plan dient in samenwerking met het waterschap een maatwerkoplossing uitgewerkt te worden voor de berging van 60 mm neerslag. Uitgaande van een gevoeligheidsfactor van 1 (stedelijk gebied) bedraagt de initiële compensatieopgave 1.470 m^3 (24.500 m^2 * 1 * 0,06 m). Hiervan kan afgeweken worden als dit met aanvullend geohydrologisch onderzoek onderbouwd kan worden. Voor het definitieve waterplan moet bij waterschap een vergunning worden aangevraagd. Wanneer overtollig hemelwater niet naar het oppervlaktewater in beheer bij het waterschap wordt afgevoerd maar naar het riool, dan is het noodzakelijk om tijdig met de gemeente 's-Hertogenbosch contact op te nemen. De gemeente kan hieraan voorwaarden verbinden.

Bijlage 2: Gedragslijn voor combinatie kwantiteits- en kwaliteitsberging

Doel
Deze gedragslijn geeft antwoord op de vraag in hoeverre een kwantiteitsberging in het kader van hydrologisch neutraal ontwikkelen (HNO-buffer) op grond van de Keur gecombineerd kan worden met een kwaliteitsberging op grond van het Activiteitenbesluit. Het Activiteitenbesluit tracht de milieubelasting van de bedrijfsvoering te beperken met onder andere regels voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen, gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen, etc.. Met de Keur wordt (o.a.) voorkomen dat versnelde afvoer van hemelwater door uitbreiding van verharde oppervlakken leidt tot wateroverlast.

Achtergrondinformatie
Het Activiteitenbesluit milieubeheer is sinds 1 januari 2013 de officiële benaming voor het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. Het Activiteitenbesluit vervangt – gefaseerd – een groot aantal milieubesluiten, waaronder het Besluit glastuinbouw en het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij. Daarnaast is met het oog op de waterberging in de glastuinbouw en de pot- en containerteelt het Besluit lozingen buiten inrichting relevant. Veel bedrijven die voor 1 januari 2008 een milieuvergunning hadden vallen nu ook onder het Activiteitenbesluit. Voor deze bedrijven vervalt hiermee de vergunningplicht.

Gedragslijnen
De vraag in hoeverre een kwantiteitsberging gecombineerd kan worden met een kwaliteitsberging speelt specifiek in situaties bij glastuinbouwbedrijven en de pot- en containerteelt (PCT). Voor beiden is een gedragslijn uitgewerkt. Omdat er vele verschijningsvormen van glastuinbouw en PCT zijn gelden onderstaande gedragslijnen voor min of meer "standaard bedrijfsvoeringen". Het is altijd zaak dat initiatiefnemers in een vroegtijdig stadium contact opnemen met het waterschap over de juiste inpassing in het gebied, waarbij in specifieke bedrijfssituaties ruimte is voor een andere keuze dan de gedragslijn aangeeft.

Glastuinbouw
Voor glastuinbouw is het van belang om na te gaan of het hemelwater dat op de kas valt al dan niet verontreinigd raakt tijdens de procesvoering:

SCHOON (het hemelwater is **niet** verontreinigd met overtollig gietwater of condenswater)
- Geen eisen aan de omvang van de kwaliteitsbuffer
- Combineren met HNO-buffer is mogelijk

VUIL (het hemelwater is verontreinigd met overtollig gietwater of condenswater)
- Combineren met HNO-buffer is niet mogelijk (overstort vóór bassin)

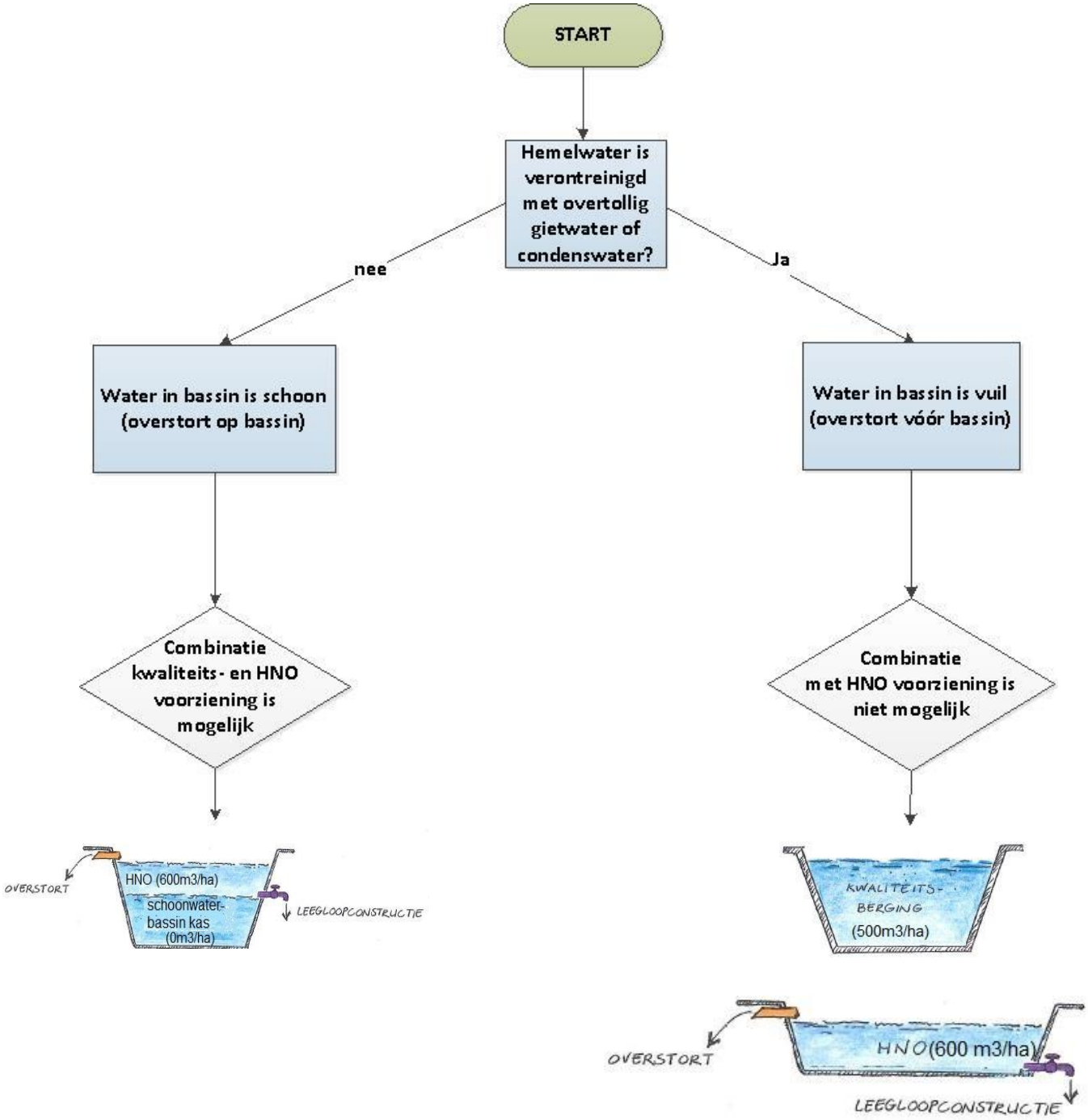

Pot- en containerteelt

Voor PCT geldt de onderstaande lijn:

- De eerste 50 m^3/ha* is vuil en moet op grond van het AB** worden opgevangen (vanaf 50 m^3/ha wordt schoon verondersteld) en altijd beschikbaar zijn.
- Daarnaast moet op grond van het AB 500 m^3/ha worden opgevangen voor gietwatergebruik. Hiervan mag 450 m^3/ha (500 – 50) naar keuze óf gecombineerd worden met de HNO-buffer óf gecombineerd worden met de vuilwaterbuffer (50 m^3/ha*)
- Op de HNO-buffer mag 50 m^3/ha* in mindering worden gebracht.

* voor aardbeienteelt 30 m^3/ha
** AB = Activiteitenbesluit

Dit betekent dat er voor een (standaard) PCT twee opties mogelijk zijn:

1.

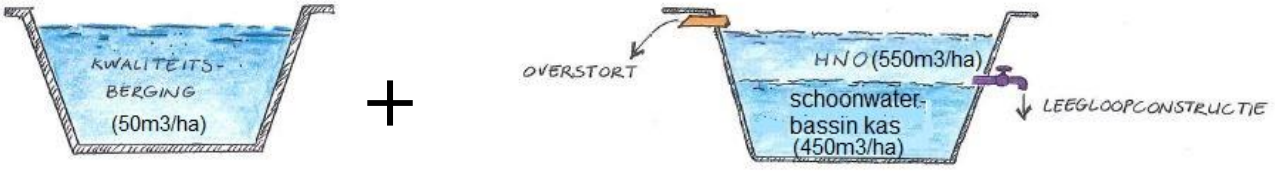

2.

Bijlage 3: Voorbeelden van principes van afvoerconstructies

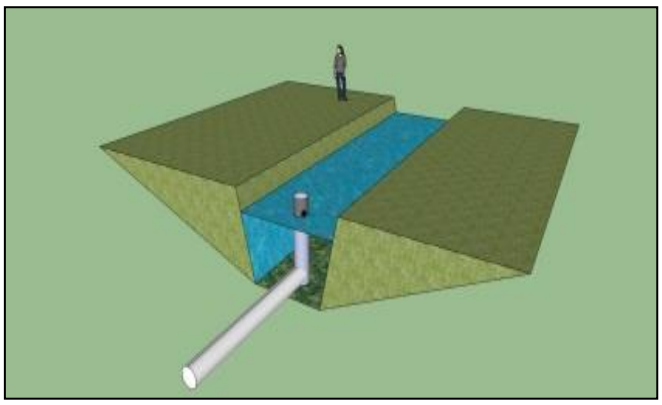
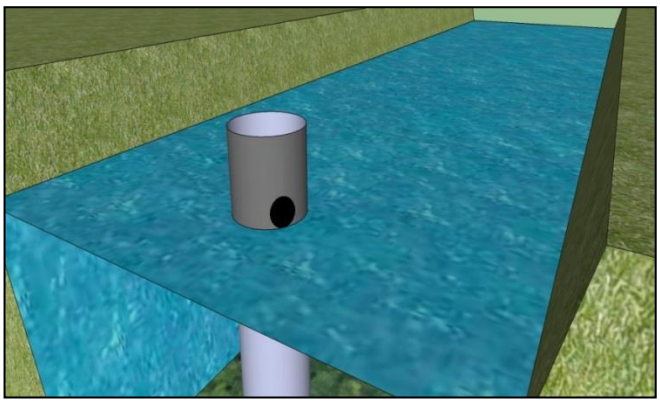
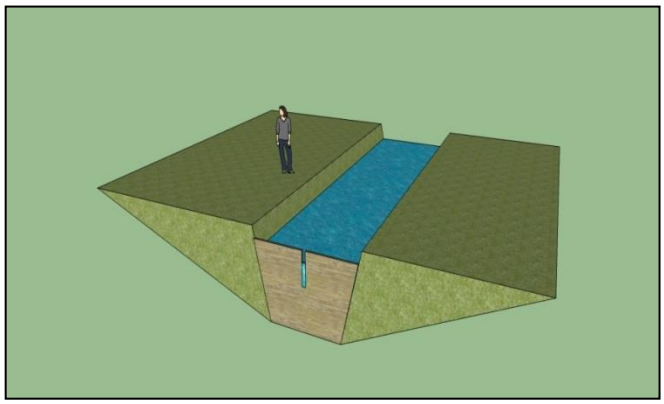
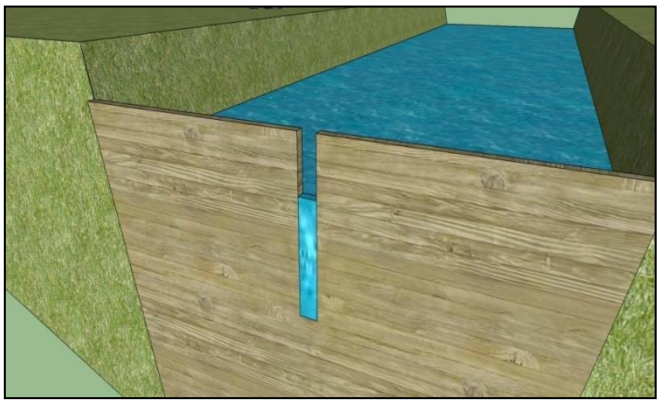
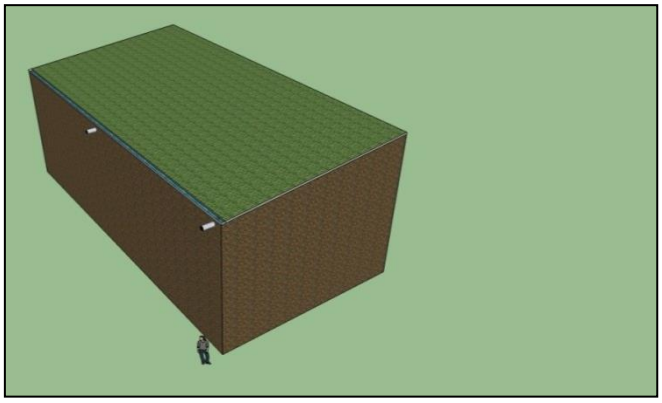

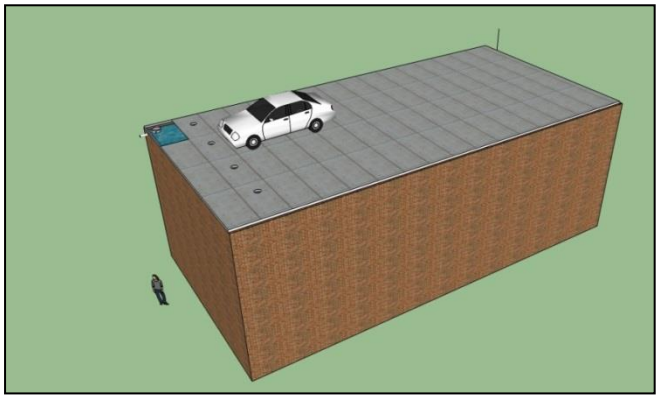
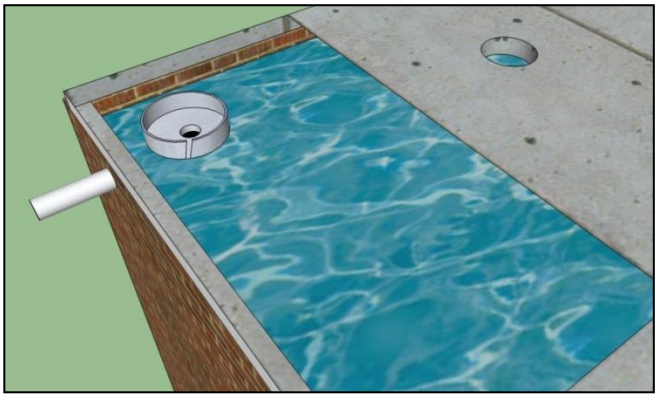

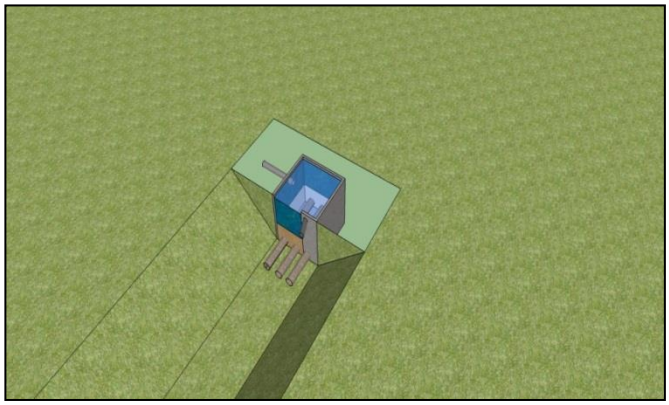

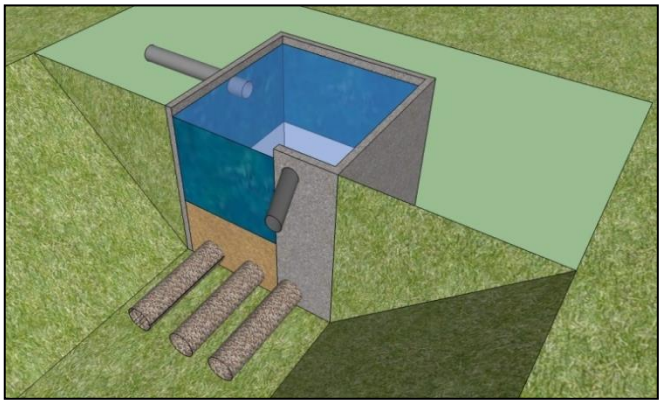

Colofon

Opgesteld in opdracht van de Stuurgroep Brabantbrede Keur, door:

Werkgroep beleid:
Lukas Schoenmakers (Brabantse Delta)
Eric Hendrickx (De Dommel)
John Jansen (Aa en Maas)

Werkgroep Hydrologie
Steffie de Keijzer (Aa en Maas)
Rimbaud Lapperre (Aa en Maas)
Kees Peerdeman (Brabantse Delta)

Geactualiseerde versie,
augustus 2017

Waterschap Aa en Maas
Behoort bij besluit nr. 44559
d.d. 16 november 2018
Het dagelijks bestuur mij bekend,
de dijkgraaf

Nota van inspraak

Partiële herziening uniforme Brabantse keur

AB 16 november 2018

Zaaknummer: 18.D04590

14IT031927

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Ingediende zienswijzen	2
	Zienswijze 1: Anoniem, Boxtel	2
	Zienswijze 2: Anoniem, Den Bosch	2
	Zienswijze 3: Brabantse Milieufederatie	2
	Zienswijze 4: Brabant Water	4
3	Aanpassingen vanwege ambtelijke reacties bij de drie waterschappen	5

1 Inleiding

Totstandkoming van de partiële herziening keur, algemene regels en beleidsregels
De Keur Waterschap Aa en Maas is vastgesteld op 27 februari 2015. Na deze vaststelling is bekeken of de 'Keur' aanpassingen behoeft om deze te verduidelijken, nuanceren of taalkundig te verbeteren. Dit heeft geresulteerd in de eerste partiele herziening van de 'Keur' zoals die nu is vastgesteld.

De Algemene regels en Beleidsregels behorende bij de Keur Waterschap Aa en Maas 2015 zijn op 3 maart 2015 vastgesteld en op 26 juli 2016 partieel herzien. Sinds deze partiële herziening is de behoefte ontstaan om op enkele plaatsen de tekst van de Algemene regels en de Beleidsregels te verduidelijken, te nuanceren, aan te vullen of taalkundig te verbeteren. Het doel hiervan is om de intentie van deze regels beter tot uitdrukking te laten komen. Aanvullingen zijn wenselijk omdat er praktijksituaties aan het licht zijn gekomen waarvoor nog geen algemene regel was opgesteld, maar zich wel uitstekend voor een algemene regel lenen.

Verloop van de inspraak
Het gehele pakket van ontwerpkeur, ontwerp algemene regels en ontwerp beleidsregels zijn (gelijktijdig met de andere twee waterschappen) gepubliceerd op 26 april 2018 en hebben gedurende de periode van 26 april 2018 tot en met 6 juni 2018 ter inzage gelegen. De stukken waren in te zien digitaal via de website. Gedurende de periode van ter inzagelegging zijn belanghebbenden in de gelegenheid gesteld zienswijzen in te dienen. In totaal zijn er 4 externe zienswijzen ingediend op zowel de ontwerpkeur als de ontwerp algemene regels en ontwerp beleidsregels samen.

Opbouw van de nota van inspraak
In deze nota in inspraak staan alle zienswijzen opgenomen, genummerd op volgorde van binnenkomst.

Inhoud van de nota van inspraak
Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 16 november 2018 de ingediende zienswijzen met betrekking tot de keur behandeld. De voorbereiding hiervan is door de drie waterschappen gezamenlijk voorbereid, zodat zienswijzen van gelijke strekking ook op gelijke wijze beantwoord worden en tevens aanpassingen van de ontwerpbesluiten op gelijke wijze plaatsvinden.

Aangezien de inspraak meerdere samenhangende ontwerpbesluiten betrof, kunnen zienswijzen ook betrekking hebben op één of meerdere ontwerpbesluiten. Van belang daarbij is dat de keur wordt vastgesteld door het algemeen bestuur en dus het algemeen bestuur zienswijzen met betrekking tot de keur afweegt. De algemene regels en beleidsregels worden daarentegen door het dagelijks bestuur vastgesteld en dus weegt het dagelijks bestuur zienswijzen die specifiek daarop betrekking hebben af.

Dit betekent in de praktijk dat er twee nota's van inspraak zijn. Eén voor de keur die het algemeen bestuur vaststelt, en één voor de algemene regels en beleidsregels die het dagelijks bestuur vast stelt.

In deze nota van inspraak voor de keur, zijn zienswijzen of onderdelen ervan die specifiek over de algemene regels of beleidsregels gaan, weggelaten. Alleen datgene wat betrekking heeft op de keur is vermeld.

Aangezien de doelstelling is één uniforme keur, algemene regels en beleidsregels voor drie waterschappen, heeft de inspraakperiode ook gezamenlijk plaatsgevonden, zijn de zienswijzen gezamenlijk behandeld en worden voorgestelde wijzigingen gezamenlijk doorgevoerd. Zo blijven de keur, algemene regels en beleidsregels ook na de inspraak uniform.
Er zijn zienswijzen ingediend bij één of beide van de andere waterschappen die niet zijn ingediend bij Waterschap De Dommel. Deze leiden echter niet tot aanpassingen. Voor de volledigheid zijn ze ook in deze nota van inspraak opgenomen. Daarnaast zijn er bij alle waterschappen een aantal ambtelijke reacties ingediend waarvan enkele tot aanpassing hebben geleidt. Deze staan in hoofdstuk 3 beschreven.

Privacy van insprekers
In verband met wetgeving op het gebied van privacy zijn de namen van insprekers en persoonlijke gegevens in zienswijzen geanonimiseerd. Alleen namen van overheden, organisaties en bedrijven zijn genoemd. Een ieder die een zienswijze heeft ingediend ontvangt een afschrift van deze inspraaknota, onder verwijzing van het nummer van de zienswijze.

2 Ingediende zienswijzen

Zienswijze 1

Anoniem, Boxtel (ingediend bij waterschap De Dommel)
Kenmerk: 18IN024705

Zienswijze:
Ik maak bezwaar tegen het feit dat artikel 2.7 in de Keur waterschap De Dommel 2015 met betrekking tot het plaatsen van veekeringen wordt geschrapt. Het artikel verplicht eigenaren of gebruikers langs a-wateren veekeringen te plaatsen om daarmee te voorkomen dat dieren het profiel van de watergang beschadigen of de afvoerfunctie ervan belemmeren. In het verleden is als pilot met Brabants Landschap overgekomen om de BS-39 over een afstand van ca. 400 m te laten betreden/begrazen door koeien. Ik constateer dat deze koeien taluds in trappen en daarmee onnodige plantengroei en opstuwing veroorzaken. Mijn verzoek is dan ook om artikel 2.7 in stand te houden zodat de verplichting tot het plaatsen van een veekering door Brabants Landschap verplicht blijft. Dit om er voor te zorgen dat de koeien niet meer in de BS39 kunnen komen."

Reactie:
Met het laten vervallen van dit artikel valt het plaatsen van een veekering geheel onder het verbodsartikel 3.1 van de Keur. Middels de aanpassing van algemene regel 19 (Stoffen, voorwerpen en dieren) wordt voorgeschreven dat bij het houden van dieren in de beschermingszone van a-wateren voorzieningen moeten worden getroffen zodat de dieren de watergang en het talud niet kunnen beschadigen. De voorziening dient te voldoen aan algemene regel 20 (afrasteringen op beschermingszone). Met deze wijzigingen wordt dezelfde bescherming geboden als voorheen alleen middels een andere systematiek.

Advies:
Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van de ontwerp keur.

Zienswijze 2

Anoniem, Den Bosch (ingediend bij waterschap Aa en Maas)
Kenmerk: 18IN024696

Zienswijze:
Deze zienswijze heeft geen betrekking op ontwerp keur, maar volledig op de ontwerp beleidsregels.

Advies:
Aangezien deze zienswijze geen betrekking heeft op de ontwerpkeur, leidt deze niet tot aanpassing van de ontwerp keur.

Zienswijze 3

Brabantse Milieufederatie (ingediend bij alle drie waterschappen)
Kenmerk: 18IN014176

Zienswijze:
Algemeen
1. Hierbij ontvangt u onze zienswijze met betrekking tot de partiele herziening van de Keur en de bijbehorende ontwerp Algemene Regels en ontwerp Beleidsregels. Aangezien u deze documenten gezamenlijk ter inzage heeft gelegd, richt onze zienswijze zich op alle drie tegelijk. We zijn betrokken geweest bij de voorbereiding van deze partiele herziening. Daarom betreuren wij het des te meer dat wij niet tijdig in kennis zijn gesteld van deze terinzagelegging van de stukken. Hierdoor hebben wij veel te weinig tijd gehad om deze zienswijze inhoudelijk voor te bereiden en – minstens zo belangrijk – hebben wij deze niet kunnen afstemmen met de terreinbeherende organisaties. Dat u van hen geen zienswijze heeft ontvangen met betrekking tot deze herziening heeft dus niet zozeer te maken met het feit dat zij geen opmerkingen hebben, als wel met het feit dat zij onvoldoende tijd hebben gehad om de stukken te beoordelen. Daarnaast ontbreken bij de digitaal gepubliceerde stukken de bijbehorende Keurkaarten. In feite is er daardoor sprake van een niet complete terinzagelegging. Eén van onze opmerkingen in het voortraject had namelijk betrekking op het

eenduidig terugvinden van de in Keur en beleidsregels gebruikte termen op de bijbehorende kaarten. Die eenduidigheid ontbrak, waardoor het voor ons op basis van de combinatie van Keur, regels en kaarten niet duidelijk was waar bijvoorbeeld drainage vergunningsvrij mag worden aangelegd. Of deze omissie nu is opgelost, kunnen wij niet checken omdat de Keurkaarten ontbreken.

2. In algemene zin missen wij een toelichting bij de ter inzage gelegde stukken waaruit valt op te maken wat de achterliggende motivatie is bij deze partiele herziening en hoe die zich verhoudt tot andere belangrijke beleidsstukken van de waterschappen. Zo valt het ons op dat de drie voorliggende stukken in grote mate geschreven, gemotiveerd en toegelicht zijn vanuit het oogpunt van waterkwantiteitsbeheersing en dan nog met name gericht op het voorkomen van te grote afvoerpieken cq. wateroverlast. De stukken richten zich veel minder op de aspecten die betrekking hebben op het vasthouden van water en het tegengaan van verdroging. Aangezien Legger, Keur en bijbehorende Algemene regels en Beleidsregels (verder te noemen: Regels) een zeer belangrijke schakel zijn in het vertalen van het waterschapbeleid naar de dagelijkse uitvoeringspraktijk, verwachten wij een meer integrale kijk. Is de voorliggende Keur bijvoorbeeld wel 'klimaatproof'? Wij hebben onze twijfels daarover. Het vergunningsvrij maken van zaken als drainage, verwijderen van stuwen et cetera staat in onze ogen op gespannen voet met het gericht voorkomen van zowel wateroverlast als – droogte. Het vermindert weliswaar de regeldruk op individueel niveau, maar hierdoor onttrekken bepaalde ingrepen in het watersysteem zich wel aan het zicht van de waterschappen. Ingrepen die – zeker als ze allemaal bij elkaar optelt – wel degelijk van invloed kunnen zijn op het al dan niet voorkomen van afvoerpieken.
3. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp algemene regels en beleidsregels.
4. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp algemene regels en beleidsregels.
5. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp beleidsregels.
6. De naamgeving van beperkt beschermde gebieden verschilt nog per waterschap en ze genieten ook verschillende bescherming. Momenteel worden de namen attentiegebied, beekdal (wat niet altijd een beekdal is), wijstgebied, keurbeschermingsgebied, beschermd gebied waterhuishouding, beperkt beschermd gebied, et cetera, naast elkaar gebruikt. Het zou voor het lezen en begrijpen van de Keur goed zijn als de naamgeving en bijbehorend regime eenduidig en begrijpelijk zijn.
7. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp algemene regels en beleidsregels.

Beleidsregels

8. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp beleidsregels.
9. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp beleidsregels.
10. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp beleidsregels.

Algemene regels

11. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp algemene regels.

Keur

12. In het Activiteitenbesluit is een spuitvrije zone voor agrariërs opgenomen. De Keur zou moeten aansluiten op het Activiteitenbesluit, met een spuitverbod voor particulieren binnen een bepaalde afstand tot de watergang. Wij zouden graag zien dat het Waterschap gebruik maakt van de Keur om op deze manier de waterkwaliteit te beschermen.
13. Artikel 2.6 regelt het verplicht onderwerken of opruimen van specie of maaisel. Het is in deze formulering niet duidelijk in hoeverre dit ook van toepassing is op werkzaamheden langs a-watergangen, waarvoor de waterschappen aan de lat staan. Met het oog op de verruiging die optreedt als maaisel en specie blijven liggen, zouden wij graag zien dat het waterschap deze zelfde verplichting ook expliciet op zich neemt. Nu kan het bijvoorbeeld gebeuren dat nutriëntenrijk slib wordt gedeponeerd op blauwgraslanden, waarmee investeringen van terreinbeheerders om diezelfde gronden te verschralen teniet worden gedaan.
14. In de Keur wordt het plaatsen en verwijderen van stuwen in b- en c-watergangen vrijgesteld. Deze maatregelen kunnen wel degelijk effecten hebben op waterafhankelijke natuur, maar ook op de sturingsmogelijkheden van het waterschap bij grote wateroverlast. Wij zijn daarom voorstander van het vergunningplichtig houden van het verwijderen van stuwen in ten minste de beschermde gebieden Keur, maar liefst ook daarbuiten. Daarnaast is correct en gecoördineerd instellen van kleine stuwen van groot belang voor verdrogingsbestrijding: wij vragen u hierover een artikel op te nemen in de Keur, zoals Waterschap Peel en Maasvallei al heeft gedaan.

Reactie:
1. De keurkaarten worden niet herzien en worden derhalve niet in de terinzagelegging betrokken.
2. Wij herkennen ons niet in deze zienswijze. De regels zijn integraal afgewogen. Zie hiervoor onder andere de regels omtrent c-wateren en het drainagebeleid.
3. Niet van toepassing.
4. Niet van toepassing.
5. Niet van toepassing.
6. De naamgeving en het regime van de genoemde gebieden is uniform binnen de Brabantse waterschappen. Binnen de beschermde gebieden is sprake van gebiedsdifferentiatie. Alleen binnen het beheergebied van waterschap Brabantse Delta zijn beperkt beschermde gebieden aangewezen. Alleen binnen het beheergebied van waterschap Aa en Maas zijn wijstgebieden aangewezen. Alleen binnen het beheergebied van waterschap De Dommel zijn beekdalen aangewezen.
7. Niet van toepassing.
8. Niet van toepassing.
9. Niet van toepassing.
10. Niet van toepassing.
11. Niet van toepassing.
12. De Keur regelt niets over waterkwaliteit, is daar ook niet voor bedoeld. Dit is uitputtend geregeld in het Activiteitenbesluit milieubeheer en de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden.
13. Artikel 2.6 valt niet onder deze herziening. Toelichtend: het artikel geeft aan dat het waterschap kan aanwijzen dat maaiselopgeruimd moet worden. Daar waar nodig is zal het waterschap gebruik maken van deze bepaling. Als het waterschap zelf de verplichting heeft, ruimen wij het maaisel op. Dit wordt voor het waterschap zelf vastgelegd in onze onderhoudsplannen.
14. Het vergunningeninstrument is een te zwaar middel om dit te regelen. Het waterschap is van mening dat de waterhuishoudkundige belangen voldoende geborgd zijn middels de algemene regels. NP: Vrijstelling voor verwijdering stuwen binnen beschermde gebieden is uitgesloten in de Algemene regel. In het kader van verdrogingsbestrijding wordt via het beregeningsbeleid ingezet op afspraken op bedrijfsniveau (waterbedrijfsplannen).

Advies:
Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van de ontwerp keur.

Zienswijze 4

Brabant Water N.V. (ingediend bij waterschap Aa en Maas)

Kenmerk: 18IN024706

Zienswijze:
Deze zienswijze heeft geen betrekking op ontwerp keur, maar volledig op de ontwerp beleidsregels.

Advies:
Aangezien deze zienswijze geen betrekking heeft op de ontwerpkeur, leidt deze niet tot aanpassing van de ontwerp keur.

3 Aanpassingen vanwege ambtelijke reacties bij de drie waterschappen

Er zijn bij alle waterschappen een aantal ambtelijke reacties ingediend waarvan enkele tot aanpassing hebben geleidt. Deze aanpassingen worden hieronder omschreven.

Ambtshalve wijzigingen

Betreft	Reden	Aanpassing
Artikel 2.7	Artikel 2.7 is vervallen maar abusievelijk was vergeten de toelichting van dit artikel ook te laten vervallen.	Toelichting van artikel 2.7 komt ook te vervallen.
Artikel 5.2 lid 1 sub a	Na vorige herziening is aangegeven dat de term 'aangelande' niet past bij waterkering. Dit moet vervangen worden door 'eigenaar/gebruiker'. Hierover akkoord bereikt echter vergeten om dit in deze herziening mee te nemen. Door ambtelijke opmerking hierover, wordt dit alsnog in het definitief besluit meegenomen.	Artikel 5.2 lid 1 sub a: de term 'aangelande' wordt vervangen door 'eigenaar/gebruiker'.

Waterschap Aa en Maas
Behoort bij besluit nr. 44560
d.d. 3 december 2018
Het dagelijks bestuur mij bekend,
de dijkgraaf

Nota van inspraak

Partiële herziening uniforme Brabantse algemene regels en beleidsregels

DB 3 december 2018

Zaaknummer: 18.D04590

14IT031927

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Ingediende zienswijzen	3
	Zienswijze 1: Anoniem, Boxtel	3
	Zienswijze 2: Anoniem, Den Bosch	4
	Zienswijze 3: Brabantse Milieufederatie	5
	Zienswijze 4: Brabant Water	5
3	Aanpassingen vanwege ambtelijke reacties bij de drie waterschappen	6

1 Inleiding

Totstandkoming van de partiële herziening keur, algemene regels en beleidsregels
De Keur Waterschap Aa en Maas is vastgesteld op 27 februari 2015. Na deze vaststelling is bekeken of de 'Keur' aanpassingen behoeft om deze te verduidelijken, nuanceren of taalkundig te verbeteren. Dit heeft geresulteerd in de eerste partiele herziening van de 'Keur' zoals die nu is vastgesteld.

De Algemene regels en Beleidsregels behorende bij de Keur Waterschap Aa en Maas 2015 zijn op 3 maart 2015 vastgesteld en op 26 juli 2016 partieel herzien. Sinds deze partiële herziening is de behoefte ontstaan om op enkele plaatsen de tekst van de Algemene regels en de Beleidsregels te verduidelijken, te nuanceren, aan te vullen of taalkundig te verbeteren. Het doel hiervan is om de intentie van deze regels beter tot uitdrukking te laten komen. Aanvullingen zijn wenselijk omdat er praktijksituaties aan het licht zijn gekomen waarvoor nog geen algemene regel was opgesteld, maar zich wel uitstekend voor een algemene regel lenen.

Verloop van de inspraak
Het gehele pakket van ontwerpkeur, ontwerp algemene regels en ontwerp beleidsregels (gelijktijdig met de andere twee waterschappen) zijn gepubliceerd op 26 april 2018 en hebben gedurende de periode van 26 april 2018 tot en met 6 juni 2018 ter inzage gelegen. De stukken waren zowel in te zien op het kantoor van het waterschap als digitaal via de website. Gedurende de periode van ter inzagelegging zijn belanghebbenden in de gelegenheid gesteld zienswijzen in te dienen. In totaal zijn er 4 externe zienswijzen ingediend op zowel de ontwerpkeur als de ontwerp algemene regels en ontwerp beleidsregels samen.

Opbouw van de nota van inspraak
In deze nota in inspraak staan alle zienswijzen opgenomen, genummerd op volgorde van binnenkomst.

Inhoud van de nota van inspraak
Het dagelijks bestuur heeft in zijn vergadering van 3 december 2018 de ingediende zienswijzen behandeld. De voorbereiding hiervan is ook weer door de drie waterschappen gezamenlijk voorbereid, zodat zienswijzen van gelijke strekking ook op gelijke wijze beantwoord worden en tevens aanpassingen van de ontwerpbesluiten op gelijke wijze plaatsvinden.

Aangezien de inspraak meerdere samenhangende ontwerpbesluiten betrof, kunnen zienswijzen ook betrekking hebben op één of meerdere ontwerpbesluiten. Van belang daarbij is dat de keur wordt vastgesteld door het algemeen bestuur en dus het algemeen bestuur zienswijzen met betrekking tot de keur afweegt. Het algemeen bestuur heeft dat gedaan op 16 november 2018. De algemene regels en beleidsregels worden daarentegen door het dagelijks bestuur vastgesteld en dus weegt het dagelijks bestuur zienswijzen die specifiek daarop betrekking hebben af.
Dit betekent in de praktijk dat er twee nota's van inspraak zijn. Eén voor de keur die het algemeen bestuur vaststelt, en één voor de algemene regels en beleidsregels die het dagelijks bestuur vast stelt.

In deze nota van inspraak voor de algemene regels en beleidsregels zijn zienswijzen of onderdelen ervan die specifiek over de keur gaan, weggelaten. Die zienswijzen zijn immers al door het algemeen bestuur bij het vaststellen van de keur behandeld.

Aangezien de doelstelling is één uniforme keur, algemene regels en beleidsregels voor drie waterschappen, heeft de inspraakperiode ook gezamenlijk plaatsgevonden, zijn de zienswijzen gezamenlijk behandeld en worden voorgestelde wijzigingen gezamenlijk doorgevoerd. Zo blijven de keur, algemene regels en beleidsregels ook na de inspraak uniform.
Er zijn zienswijzen ingediend bij één of beide van de andere waterschappen, die niet zijn ingediend bij Waterschap Brabantse Delta, maar die leiden niet tot gezamenlijke aanpassingen. Deze zienswijzen worden voor de volledigheid ook genoemd. Daarnaast zijn er bij alle waterschappen een aantal ambtelijke reacties ingediend waarvan enkele tot aanpassing hebben geleidt. Deze staan in hoofdstuk 3 beschreven.

Privacy van insprekers
In verband met wetgeving op het gebied van privacy zijn de namen van insprekers en persoonlijke gegevens in zienswijzen geanonimiseerd. Alleen namen van overheden, organisaties en bedrijven zijn genoemd. Een ieder die een zienswijze heeft ingediend ontvangt een afschrift van deze

inspraaknota, onder verwijzing van het nummer van de zienswijze. De nota van inspraak is door het dagelijks bestuur vastgesteld.

2 Ingediende zienswijzen

Zienswijze 1

Anoniem, Boxtel (ingediend bij waterschap De Dommel)

Kenmerk: 18IN024705

Zienswijze:
Deze zienswijze heeft betrekking op de ontwerpkeur en is al door het algemeen bestuur behandeld.

Advies:
Niet van toepassing.

Zienswijze 2

Anoniem, Den Bosch (ingediend bij waterschap Aa en Maas)

Kenmerk: 18IN024696

Zienswijze:
In het verleden is gebleken dat mijn woning onderdeel uit maakt van het dijklichaam c.q. het profiel van de legger doorsnijdt. Bij de laatste dijkverbeteringsronde is mijn woning kennelijk (evenals de woningen van mijn buren op nummers 1-7) per abuis niet voldoende buiten het profiel van de legger komen liggen. dit heeft in de afgelopen 10 jaar voor de nodige problemen gezorgd. Zienswijze: dit dient mijns inziens te worden gecorrigeerd nu een nieuwe legger wordt vastgesteld.

Zienswijze: Wanneer een dijkverbetering binnendijks zou worden gerealiseerd, zou mijn woning, evenals de overige woningen aan de Empelsedijk 1 t/m 7, wederom onderdeel uit gaan maken van de waterkering, hetgeen uit het oogpunt van veiligheid en beheer niet wenselijk is. Zo beschikken de woningen op nrs 1-5 over een kelder en uitbreidingsmogelijkheden qua bouwblok in het bestemmingsplan. (zie ook blz. 36 van de beleidsregels) Het leveren van maatwerk bij een toekomstige dijkversterking c.q. uit het oogpunt van veiligheid, brengt flink wat problemen met zich mee, die niet goed zijn te voorzien en overzien. Niet voor niets is het streefbeeld: onbebouwd blijft onbebouwd. Niet voor niets wordt ernaar gestreefd om herbouw onmogelijk te maken. Niet voor niets is dat echter anders bij lintbebouwing. Derhalve dient het profiel van vrije ruimte terplaatse van mijn woning, alsmede bij de overige woningen aan de Empelsedijk 1 t/m 7 mijns inziens (volledig) aan de zijde van de Maas te worden geprojecteerd. Eens te meer aangezien terplaatse sprake is van: lintbebouwing, een overloopgebied aan de overzijde van de Maas, stedelijke bebouwing binnendijks. Met name gezien de intensieve bebouwing(-smogelijkheden) in / aan de dijk en het stedelijk karakter binnendijks, is een dijkverbetering binnendijks niet of anders op zeer moeilijke wijze te realiseren en is het derhalve niet aannemelijk dat het profiel van vrije ruimte ter plaatse benut zal kunnen worden voor dijkverzwaring. Weliswaar wordt hiermee al rekening gehouden qua beleidsvrijheid (blz. 35). Beter is om helderheid te scheppen en nu al (extra) ruimte buitendijks (aan de waterzijde) te reserveren voor verbetering. NB Wanneer het profiel van vrije ruimte terplaatse van de Empelsedijk 1 t/m 7 niet (alsnog) buiten het leggerprofiel worden gebracht en met name het profiel van vrije ruimte binnendijks projecteerd blijft ontstaan (op termijn?) onder andere ook welhaast gegarandeerd (onoverkomelijke?) problemen bij het vervangen van leidingen en/of het aanleggen van nieuwe leidingen of kabels (zoals glasvezel). (-> wijziging 18.5) Immers zijn betreffende woningen aangesloten op leidingen en kabels welke grotendeels boven het (binnendijkse) talud lopen (de dijk heeft terplaatse feitelijk een binnendijkse overhoogte). Bovendien is het wegdek terplaatse "op een oor gelegd", zodat de afwatering van het wegdek onoverkomelijk aan de binnenzijde dient plaats te vinden.

Advies:
De partiele herziening van de Keur, beleidsregels en algemene regels ziet op een wijziging van de regels en voorschriften over hetgeen wel en niet mag en welke plichten er zijn. Deze regelgeving betreft een aanvulling op de regels uit de Waterwet en is van toepassing op watergangen, grondwater en waterkeringen in het beheergebied van Waterschap Aa en Maas. Deze zienswijze is inhoudelijk niet gericht op de partiele herziening van de Keur, beleidsregels en algemene regels maar op de partiele herziening 2018 van de Legger waterkeringen waterschap Aa en Maas zoals ter inzage gelegd op d.d. 17 mei 2018. Deze zal in dat kader ook worden beantwoord

Zienswijze 3

Brabantse Milieufederatie (ingediend bij alle drie waterschappen)

Kenmerk: 18IN014176

Zienswijze:

Algemeen

1. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp keur.
2. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp keur.
3. In deze aanpassing wordt wederom niets geregeld op gebied van waterkwaliteit. Dit is wat ons betreft een gemiste kans, maar in het geval van de algemene regels ook een omissie. Bij de verlening van een vergunning op grond van de Keur moeten namelijk ook het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische waterkwaliteit worden betrokken. Dat vloeit voort uit artikel 6.21 in samenhang met artikel 2.1 van de Waterwet, voor zover het niet gaat om het brengen van stoffen in een oppervlaktewaterlichaam zoals bijvoorbeeld in het Activiteitenbesluit of het Besluit lozen buiten inrichtingen.
   Het is mogelijk om in een watervergunning op grond van de Keur voorschriften op te nemen over bijvoorbeeld het tenietgaan van oevervegetatie of paaigronden voor vis. Dat is een aspect van de ecologische waterkwaliteit dat samenhangt met het gebruik van het waterstaatswerk en niet met het lozen van stoffen. De verantwoordelijkheid die het waterschap draagt voor beheer van de waterkwaliteit, blijft daarmee erg onderbelicht in deze herziening. Zo is bijvoorbeeld ook het eigen maaibeheer van het waterschap gekoppeld aan Keur en Legger. Bekend is dat het moment van maaien, de wijze van maaien en de frequentie daarvan grote consequenties kunnen hebben voor de waterkwaliteit. Nu de waterschappen sinds een aantal jaar op beleidsmatig niveau waterkwaliteits- en waterkwantiteitdossiers aan elkaar hebben gekoppeld, verwachten wij daarvan ook de weerslag te zien in de Keur en Regels (overigens heeft datzelfde maaibeleid ook grote consequenties voor waterkwantiteitsvraagstukken, zowel ten aanzien van afvoer als vasthouden van water. Ook de kwantitatieve beweegredenen achter het maaibeleid onttrekken zich nu aan het zicht van de buitenstaander, omdat het maaibeleid geen controleerbare beleidsmatige inbedding lijkt te hebben).
4. Eenzelfde algemene opmerking geldt de relatie tussen beheer van kwantiteit en kwaliteit van het oppervlaktewater en diezelfde taken voor het grondwater. In de 'algemene regels grondwater' vormt *adequaat voorraadbeheer* een belangrijk uitgangspunt. Wat dit begrip inhoudt, is echter niet uitgewerkt. De in dezelfde algemene regel genoemde voorkeursvolgorde van (1) zuinig watergebruik, (2) gebiedseigen oppervlaktewater, (3) aangevoerd oppervlaktewater, (4) en dan pas grondwater, zegt immers niets over wanneer verantwoord overgegaan kan worden op de volgende stap in de reeks, of wanneer nog een tandje bijgezet moet worden op waterbesparing. Net zo min als de verdringingsreeks iets zegt over hoeveel water er voor elke functie beschikbaar is. Inmiddels is duidelijk geworden dat de provincie een restrictief grondwaterbeleid wil gaan voeren, omdat gebleken is dat op een aantal plekken in Brabant aanvulling en onttrekking niet met elkaar in evenwicht zijn.
   Een sturende visie op *adequaat voorraadbeheer* van de verantwoordelijke waterschappen zelf, spreekt nog niet uit deze Keur en Regels. Wij hechten er belang aan dat die sturende visie er op korte termijn komt, zodat het Brabantse grondwaterkapitaal duurzaam beheerd wordt en belanghebbenden duidelijkheid krijgen.
5. Op heel wat plaatsen in Midden- en West-Brabant is het halen van natuurdoelstellingen goeddeels afhankelijk van voldoende gebufferd grondwater. Denk aan habitattypen als vochtige heide, zwak gebufferde vennen, blauwgraslanden, vochtige alluviale bossen en dergelijke: dit zijn Natura 2000 - doelen in Kempenland – West. Waterschap Aa en Maas heeft dit in beeld en heeft in de Keur(kaarten) aandacht geschonken aan wijstgebieden met bijbehorende bescherming. Waterschap De Dommel heeft hier nog geen zicht op, maar het is wel relevant; bij bijvoorbeeld de Roovertsche Hei (Natura 2000 – gebied) stroomt ten zuidwesten van Esbeek de kwel zo weg via enkele diepe sloten. Kapitaalvernietiging van andere maatregelen dreigt, als aan hydrologie op gebiedsniveau niet meer aandacht wordt besteed. Wij vragen u de kwelgebieden nader in beeld te brengen en te beschermen.
   Dat is op de eerste plaats in het belang van natuur, maar kan wellicht ook bijdragen aan het meer klimaatbestendig inrichten van Brabant. In uw bijdrage aan de provinciale omgevingsvisie – de Wateragenda 2030 – geeft u aan een meer integraal waterbeleid te willen gaan voeren, gebaseerd op de 'lagenbenadering'. Bescherming van de kwelgebieden in de Keur zou een concrete vertaling hiervan kunnen zijn.
6. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp keur.

7. Het waterschap is weliswaar niet verplicht, maar vanuit haar zorgplicht met betrekking tot waterkwantiteit en waterkwaliteit en vanuit haar taak als overheid om duidelijk naar burgers te communiceren, zou het verhelderend werken als op de website van Brabantbrede Keur (www.brabantkeur.nl) ook wordt vermeld welke andere wetgeving mogelijk van kracht is bij het doen van handelingen in het watersysteem. Bij 'aansluitende regelgeving' valt te denken aan bijvoorbeeld de wet Flora en Fauna (maaien, bouwen, graven), de Natuurbeschermingswet (activiteiten die leiden tot verstoring), bestemmingsplannen (bij bouwen en aanleggen) en evenementenverordeningen (bij het houden van evenementen) van gemeenten.

Beleidsregels

8. Er zit aanmerkelijke beleidsruimte in de beleidsregels. Zo is bijvoorbeeld de formulering *1.4.2 'structureel hydrologisch negatief effect'* op verschillende manieren uit te leggen. Bij gebrek aan heldere definitie is onmogelijk te beoordelen of de beleidsregels afdoende hydrologische bescherming bieden. Wij vragen u dan ook opnieuw deze termen in de begripsomschrijving op te nemen en nader uit te werken, zodat voor een breed publiek inzichtelijk, toetsbaar en navolgbaar wordt wat hiermee wordt bedoeld. Nu kan dit begrip per vergunning worden ingevuld en is daardoor voor organisaties als de onze moeilijk na te gaan of dit consequent en in overeenstemming met bijvoorbeeld de wet Natuurbescherming of de Europese regelgeving rondom Natura 2000 gebeurt.

9. In Beleidsregel 6, onder 6.3.7. wordt gesteld dat activiteiten die het wijstverschijnsel aantasten, dienen te worden vermeden, zoals het doorsnijden van de breuklijn of het treffen van voorzieningen om de grondwaterstand structureel te verlagen. Wij staan op het standpunt dat dergelijke activiteiten niet vermeden, maar verboden moeten worden. Wijst is namelijk een uniek natuurlijk verschijnsel, dat zich niet laat herstellen als het eenmaal aangetast is. Zie ook onze eerdere opmerkingen over klimaatbestendig inrichten van Brabant en de 'lagenbenadering'.

10. Onderstaand punt onder het kopje Algemene regels, heeft ook betrekking op Beleidsregel 14, en dient als hier ingelast te worden beschouwd.

Algemene regels

11. Dit punt is gelijk aan bovenstaand punt 6 onder Beleidsregels In de Algemene regels (artikel 11) en Beleidsregels (artikel 14) wordt het aanleggen van drainage vergunningsvrij buiten de beschermde gebieden Keur. Ook het dempen van c-watergangen wordt vergunnings- en meldplichtvrij. Deze maatregel lijkt ons in strijd met de geest van het Deltaplan Hoge Zandgronden, waarin wordt ingezet op het tegengaan van verdroging voor zowel landbouw als natuur. Daarom zijn we van mening dat drainage nooit vergunningsvrij mag zijn.

Keur

12. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp keur.
13. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp keur.
14. Dit onderdeel van de zienswijze heeft betrekking op de ontwerp keur.

Reactie:

1. Niet van toepassing.
2. Niet van toepassing.
3. Bij een watervergunning moet inderdaad integraal gekeken worden naar alle doelstellingen van de Waterwet. Hierbij wordt onder andere gekeken naar de keur, maar ook naar de andere relevante wet- en regelgeving. Dit wordt daarom niet in de keur geregeld. Wel zal dit punt meegenomen worden bij de transparantie van het waterbeheerplan.
4. Deze zienswijze heeft geen betrekking op de partiele herziening die thans in procedure is. Is onder andere weergegeven in "Beleidsregel agrarische beregening uit grondwater bij schaarste".
5. Het waterschap volgt hier het provinciaal waterplan en de bijbehorende gemaakte afspraken.
6. De naamgeving en het regime van de genoemde gebieden is uniform binnen de Brabantse waterschappen. Binnen de beschermde gebieden is sprake van gebiedsdifferentiatie. Alleen binnen het beheergebied van waterschap Brabantse Delta zijn beperkt beschermde gebieden aangewezen. Alleen binnen het beheergebied van waterschap Aa en Maas zijn wijstgronden aangewezen. Alleen binnen het beheergebied van waterschap De Dommel zijn beekdalen aangewezen.
7. Omdat het verwijzen naar ander wet- en regelgeving nooit uitputtend gedaan kan worden is de keuze gemaakt om dit niet te doen op de website van brabantkeur.nl. Hiervoor probeert het waterschap zoveel mogelijk aansluiting te vinden bij landelijke trajecten, zoals het omgevingsloket online.
8. De uitwerking van deze beleidsruimte vindt plaats in de specifieke beschikking. Uit de motivering bij de beschikking blijkt hoe de beleidsruimte is toegepast. Tegen de beschikking staat rechtsbescherming open.

9. Hiermee geven wij invulling aan de bestuurlijk gemaakte afspraken in het kader van het Provinciaal Waterplan gericht op het herstel van Wijst. Het betreft een gebiedsspecifieke beoordeling voor het beleid. De afweging wordt gemaakt in een projectplan, danwel vergunning.
10. In de beschermingsgebieden Keur is het drainagebeleid gericht op met name de natuurbelangen. In de overige gebieden met name op het overige grondgebruik. Het waterschap vindt dat de natuurbelangen voldoende zijn geborgd.
11. In de beschermingsgebieden Keur is het drainagebeleid gericht op met name de natuurbelangen. In de overige gebieden met name op het overige grondgebruik. Het waterschap vindt dat de natuurbelangen voldoende zijn geborgd. Het waterschap stuurt met name vanuit het regionaal watersysteem (leggerwaterlopen).
12. Niet van toepassing
13. Niet van toepassing
14. Niet van toepassing

Advies:
Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van de ontwerp keur.

Zienswijze 4

Brabant Water N.V. (ingediend bij Aa en Maas)

Kenmerk: 18IN024706

Zienswijze:
Een aantal passages uit het hoofdstuk Gebiedsspecifiek grondwaterbeleid roepen bij ons vragen op. Met name bij het onderdeel dat betrekking heeft op de industriële winningen kleiner dan 150.000 m^3 per jaar (art. 22.3). Het beleid lijkt ruimte te geven voor extra grondwateronttrekkingen daar waar onttrekkingen door drinkwaterbedrijven en industrie verminderen. Dat bevreemd ons aangezien onze beide organisaties als uitgangspunt hebben dat zuinig met grondwater moet worden omgegaan. Verder zien wij zinsneden staan die anticiperen op de lopende herziening van het provinciaal grondwaterbeleid. Graag treden wij met u in overleg over bovenstaande punten.

Advies:
De huidige regels met betrekking tot industriële onttrekkingen vinden hun oorsprong in de regels zoals die destijds (voor 2009) door de provincie gehanteerd werden. Op basis van de huidige inzichten is de provincie momenteel bezig met het herzien van het grondwateronttrekkingenbeleid. Dit beleid is voor de waterschappen kaderstellend voor de industriële grondwaterwinningen waarvoor de waterschappen bevoegd gezag zijn. Zodra het provinciale beleid is vastgesteld, zullen de waterschappen de betreffende beleidsregel inclusief toelichting hier op actualiseren. Wij zijn graag bereid om vooruitlopend hierop met u in overleg te treden.

3 Aanpassingen vanwege ambtelijke reacties bij de drie waterschappen

Er zijn bij alle waterschappen een aantal ambtelijke reacties ingediend waarvan enkele tot aanpassing hebben geleidt. Deze aanpassingen worden hieronder omschreven.

Ambtshalve wijzigingen

Betreft	Reden	Aanpassing
Algemene regel 15	De tekst…..'De waterparagraaf van het bestemmingsplan na 1 augustus 2015 de schriftelijke instemming heeft verkregen van het waterschap en de in de waterparagraaf genoemde maatregelen zijn uitgevoerd of;' ….is niet wenselijk en zitten risico. Voorstel is de peildatum te verschuiven naar de ingangsdatum van de nieuwe Keur, dus niet met terugwerkende kracht.	Terechte opmerking. De reacties op ruimtelijke plannen vanaf 1 augustus 2015 zijn namelijk niet beoordeeld op basis van de nieuwe keurbepalingen maar vanuit het besef dat een vergunningentraject volgt. Voorgesteld werd om de datum aan te passen naar 1 januari 2019'. Dit is de datum dat deze herziening in werking treedt. Na overleg met een aantal gemeenten is dit voorstel overgenomen. Het ontwerp van de algemene regel wordt derhalve in de definitieve versie aangepast op dit punt. Voor het overige blijft de algemene regel 15 hetzelfde.
Algemene regel 30	In AR30 is bij criteria 'compartimenteringskering' verwijdert maar bij voorschriften wordt dit nog genoemd. Ook bij voorschriften alsnog verwijderen.	De eerste zin van paragraaf 2 (voorschriften) wordt gewijzigd in: Degene die een verharding aanbrengt, onderhoudt of verwijdert op een overige kering of binnen beschermingszone A van een waterkering als bedoeld in artikel 1 voert alleen werkzaamheden uit die bestaan uit:
Algemene regel 34	In de tabel van AR 34 artikel 1 staat bij het gebied IV de gebiedsnaam "Polder Brabantse Delta". Er is echter alleen de classificatie polder en de naam "polder Brabantse Delta" is door de andere waterschappen abusievelijk overgenomen van de viewer van Brabantse Delta. Dit moet hersteld worden.	In de tabel van artikel 1 wordt de naam van gebied IV "Polders Brabantse Delta" gewijzigd in "Polders".
Beleidsregel 1	Onder het toepassingsbereik van deze beleidsregel is het volgende opgenomen: *Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen van voorzieningen of activiteiten die peilafwijkingen tot gevolg hebben in alle a-wateren en het verwijderen van peilregulerende werken in b-wateren in beschermde gebieden keur. …*	Het toepassingsbereik wordt aangepast zodat ook het verwijderen van peilregulerende werken in c-wateren er onder valt. Zodoende sluiten algemene regel en beleidsregel exact op elkaar aan.

	Doordat de algemene regel over peilregulerende werken wordt gewijzigd, wordt ook het verwijderen hiervan in b-wateren en in c-wateren vergunningplichtig. In het toepassingsgebied van deze beleidsregel is abusievelijk vergeten om ook c-wateren te noemen. Dit wordt hersteld door de tekst aan te passen naar onderstaande: *Deze beleidsregel is van toepassing op het aanleggen van voorzieningen of activiteiten die peilafwijkingen tot gevolg hebben in alle a-wateren en het verwijderen van peilregulerende werken in b-wateren en c-wateren in beschermde gebieden keur. …*	
Beleidsregel 11	Onder Beleidsregel 11 (Steigers) is onder 11.3 het volgende opgenomen: *Voor het gedeelte van de steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken dat zich op de **oever** bevindt, moet ook getoetst worden aan de beleidsregel 3 "Werken en objecten in de watergang en beschermingszone".* In de Keur, beleidsregel of algemene regels staat geen definitie van het woord oever. Wat wordt bedoeld met oever?	Het woord oever is hier geen duidelijke aanduiding. Beter is het om in beleidsregel 11 onder 11.3 derde alinea te spreken over beschermingszone i.p.v. het bredere begrip oever, want dat wordt er feitelijk ook mee bedoeld. Het woord "oever" in 11.3 derde alinea wordt derhalve vervangen door "beschermingszone".
Beleidsregel 11	Onder 11.1.3 staat een taalkundige fout. Bij eerste en tweede bullit wordt het woord 'dat' gebruikt in plaats van het woord 'die'.	De tekst onder 11.1.3 wordt: Deze beleidsregel is van toepassing op steigers, vlonders, boothellingen en overhangende bouwwerken in a-wateren: - die een vaarweg zijn, of - die een vastgestelde ecologische functie hebben, of - waarvan het onderhoud vanaf de kant plaatsvindt waarbij het werk rust op of steun vindt aan oeverwerken, schanskorven, beschoeiing en dergelijke.
Beleidsregel 16	In 16.4.1. lid 5 wordt rakettechniek genoemd, maar dit wordt niet in de begrippenlijst van 16.1.2 genoemd.	Terechte opmerking, wordt alsnog in begrippenlijst van 16.1.2 opgenomen.
Beleidsregel 16	16.4.1. lid 8 sub c vervalt, dus nu mogen kabels en leidingen wel in het leggerprofiel worden aangelegd?	Terechte opmerking, is met doorvoeren wijzigingen niet goed gegaan. Wordt hersteld, en paragraaf 16.4.1. wordt als volgt gewijzigd: De toepassing van mantelbuizen parallel aan de waterkering wordt alleen toegestaan: a. onder een afrit of zijweg, of b. als er sprake is van bundeling van kabels bij een horizontaal

		gestuurde boring en c. de mantelbuis buiten het leggerprofiel wordt gelegd.
Beleidsregel 17	Bij bouwwerken in beschermingszone A aan de buitenzijde, dient rekening gehouden te worden met een erosiekuil van tweemaal de waterdiepte of tweemaal de golfhoogte. Punt 2 aanpassen: "2. Bouwwerken inclusief funderingen en mogelijk erosiekuilen aan de buitenzijde mogen:..."	Paragraaf 17.4.2 lid 2 aanhef wordt gewijzigd in: Bouwwerken inclusief funderingen en mogelijke erosiekuilen aan de buitendijkse zijde mogen:
Beleidsregel 17	Bij toestaan van bebouwing op en rond waterkering is de erosiebestendigheid een belangrijk punt. Dit wordt deels opgevangen doordat goed beheer mogelijk moet zijn, maar het is verstandig om dit nog aan de algemene criteria voor bouwwerken toe te voegen zodat hier bij de beoordeling van de vergunning naar verwezen kan worden.	Paragraaf 17.4.1. lid 3 wordt gewijzigd in: De geplande bouwwerkzaamheden mogen niet leiden tot een verslechtering van het waterkerende vermogen, de erosiebestendigheid van de dijkbekleding, de stabiliteit van de waterkering en de weerstand tegen piping.
Beleidsregel 17	Aan de buitenzijde rekening gehouden te worden met een erosiekuil van tweemaal de waterdiepte of tweemaal de golfhoogte. Bron: Regeling veiligheid primaire waterkeringen 2017, Bijlage III sterkte en veiligheid. Paragraaf 25.2.1, stap E.2.1 en figuur 25-2.	Paragraaf 17.4.5 lid 2 sub c wordt gewijzigd in: de fundering, inclusief mogelijke erosiekuil aan de buitendijkse zijde, het leggerprofiel niet doorkruist.
Beleidsregels 1, 6, 14 en 22 en Algemene regels 4, 11 en 34	De beschermde gebieden waterhuishouding zijn overgenomen uit de Verordening water van de provincie Noord Brabant (mededeling, zie begripsbepaling onder beleidsregel 1.1.2). De legenda eenheid daarbij is beschermd gebied i.p.v. beschermde gebieden waterhuishouding. De tekst in de algemene regels en beleidsregels hierop aanpassen. De benaming dient overeen te komen met die van de bron bij eenduidig gebruik.	Eenduidige legenda aanduiding hanteren: 'beschermde gebieden waterhuishouding' worden gewijzigd in 'beschermde gebieden'.
Beleidsregel 1, 6 en 14	In het natuurbeheer wordt de Ecologische hoofdstructuur tegenwoordig ook Natuurnetwerk Nederland genoemd. In Brabant wordt dit aangeduid als Natuurnetwerk Brabant. Huidige benaming heeft de voorkeur om onduidelijkheid hierin te voorkomen.	"Ecologische hoofdstructuur" wordt gewijzigd in "Natuurnetwerk Brabant" en "EHS" wordt gewijzigd in "NNB".
Beleidsregel 1 en Algemene regel 4	In de regelgeving is sprake van wijstgebieden. In het Provinciaal Milieu en Waterplan (PMWP) wordt gesproken over wijstgronden. Omdat de gebieden zijn overgenomen uit het PMWP ook in de regelgeving waterschappen de zelfde aanduiding aanhouden.	"Wijstgebieden" wordt gewijzigd in "wijstgronden".
Beleidsregel 22 en Algemene regel 34	In beleidsregel 22 wordt onder 22.2 gesproken over de keurkaarten 'Beschermde gebieden". In Algemene regel 4 wordt gesproken over beschermde gebieden Keur. Een eenduidige aanduiding hierin hanteren met een voorkeur voor beschermde gebieden keur, mede om	"Beschermde Gebieden" wordt gewijzigd in "Beschermde Gebieden Keur".

	verwarring m.b.t. het gebruik van de term "beschermde gebieden" voor gebieden die vallen onder het Natuurnetwerk Brabant te voorkomen.	

Technische vragen

Door mevrouw Slaats-Damen van de fractie Algemene Waterschapspartij zijn technische vragen gesteld over de onderwerpen ‘Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas’, ‘Partiële herziening Keur’, ‘Renovatie kunstwerken regionale wateren’ en ‘Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch’. Hieronder treft u de antwoorden op de gestelde vragen aan.

Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas

Vraag 1
Voorstel tabel pag 4: “VNN” 2018 => moet zijn VJN?

Antwoord
Dit moet inderdaad VJN (Voorjaarsnota) zijn.

Vraag 2
PJB 076 Aa dal Zuid: Tekst afgedekt door plattegrond.

Antwoord
De volledige tekst bij het project PJB 076 Aa Dal Zuid moet zijn;
“ Binnen dit project werken we samen met het gebied aan het verbeteren en robuust maken van het watersysteem door het optimaliseren van de (grond)waterhuishouding ten behoeve van de gebiedsfuncties en het bereiken van de gewenste ecologische en chemische waterkwaliteit.”

Vraag 3
Projectenboek: GGOR Landbouw Biezenloop en GGOR Gemert Bakel. Waarom titel soms met en soms zonder “Landbouw”?

Antwoord
In het WBP 2016-2021 is de oorspronkelijke benaming GGOR Landbouw. Bij GGOR projecten kijken we echter breder naar aangrenzende functies dan enkel die van landbouw. Projecten die al eerder gestart waren hebben nog de oorspronkelijke benaming GGOR landbouw. Nieuwe projecten krijg de benaming GGOR of wanneer ze integraal met andere opgaven worden opgepakt enkel de gebiedsplaatsaanduiding.

Vraag 4
PJB 055: Bovenlandse Sluis werd toch vorig jaar al aangepakt?

Antwoord
Het project Bovenlandse Sluis is inderdaad al eerder opgepakt en gerealiseerd. Aangezien er nog afrondende werkzaamheden plaats vinden / hebben gevonden is het project ook nog niet financieel afgesloten en staat hij daarom nog in het projectenboek.

Vraag 5
PJB 119 renoveren druktoren Erica: Wat is een druktoren? Een soort rioolgemaal?

Antwoord
Een druktoren is een grote stalen rechtopstaande pijp (vloeistofbassin) boven het maaiveld die zorgt voor een constante afvoer van rioolwater.

Partiële herziening Keur

Vraag 6
Argumenten, 1.2 pag 4: Graag voorbeeld van publiek werk op waterschapseigendom.

Antwoord
Het gaat er in dit geval niet specifiek om dat een publiek werk op waterschapseigendom is geplaatst. Het gaat er om dat een werk (bv een hekwerk, tuinhuisje, dam met duiker), zowel van particulieren als andere overheden, dat geplaatst wordt op eigendom van het waterschap niet toegestaan is zonder expliciete privaatrechtelijke toestemming van het waterschap. Onder de huidige beleidsregels is dit nog een toetsingscriterium bij vergunningverlening (bestuursrechtelijke/ publiekrechtelijke toetsingskader), maar dit dient n.a.v. rechtspraak te worden losgelaten omdat die toestemming een strikt privaatrechtelijke kwestie is.

Vraag 7
Definitief besluit eerste herziening: “Oppervlaktelichamen hebben diversie functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart.” => Waterhuishouding?

Antwoord
Verbetering: ‘’Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functie in de water**huis**houding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart’’.

Vraag 8
Definitief besluit hydrologische uitgangspunten, tweede herziening:
‘Tabel pagina 6: GHG: wat betekent dit, gemiddeld hoogste grondwaterstand? Of Gemiddelde hoogte grondwater, . . ?’

Antwoord
In de geconsolideerde versie Definitieve hydrologisch achtergronddocument wordt op p.8 de betekenis gegeven van GHG: ‘’Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand’’

Vraag 9
Pagina 15 Activiteitenbesluit: Graag uitleg kader en afbeelding met regels voor pot en containerteelt.

Antwoord
De voorschriften voor het lozen van afvalwater afkomstig van het telen en kweken van gewassen in de open lucht (pot- en containerteelt) staan in de artikelen 3.86 t/m 3.88 van het Activiteitenbesluit. Er wordt daarin een onderscheid gemaakt of de teelt op doorlatende of niet-doorlatende ondergrond plaatsvindt. De regels en de afbeeldingen in het Besluit hydrologische uitgangspunten zien op de gevallen dat er sprake is van een niet-doorlatende ondergrond.

Allereerst de voorschriften uit het Activiteitenbesluit die van toepassing zijn op de pot- en containerteelt op niet-doorlatende ondergrond:

Artikel 3.87 Activiteitenbesluit

- Bij het lozen van afvalwater in een oppervlaktewaterlichaam, op of in de bodem of in een vuilwaterriool als gevolg van de teelt van gewassen in substraat wordt voldaan aan het tweede tot en met negende lid.
- 2 Het lozen van afvalwater afkomstig van de teelt van gewassen op een niet-doorlatende ondergrond is toegestaan, indien:
    - a. bij een teeltoppervlak van ten hoogste 500 vierkante meter bij bemesting uitsluitend gebruik wordt gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.
    - b. bij een teeltoppervlak van meer dan 500 vierkante meter:
        - 1°. hemelwater en drainwater worden opgevangen in een opvangvoorziening van ten minste 1.200 kubieke meter per hectare teeltoppervlak;
        - 2°. het water uit de opvangvoorziening wordt gebruikt als eerste gietwaterbron, en
        - 3°. de bedrijfsvoering erop is gericht om na bemesting of bespuiting de eerste 50 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak te allen tijde op te kunnen vangen in de opvangvoorziening.
- 3 In afwijking van het tweede lid, onderdeel b, onder 1°, kan worden volstaan met een opvangvoorziening met een capaciteit van ten minste 500 kubieke meter per hectare teeltoppervlak, indien aanvullend gietwater wordt gebruikt met een natriumgehalte dat gelijkwaardig is aan dat van hemelwater.
- 4 Indien de capaciteit van de opvangvoorziening, bedoeld in het tweede en derde lid, volledig is benut wordt het hemelwater geloosd via een overstortvoorziening, die is aangebracht voorafgaand aan de opvangvoorziening.
- 5 In afwijking van het tweede en derde lid wordt bij de buitenteelt van aardbeienplanten op trayvelden drainwater opgevangen en hergebruikt en is de bedrijfsvoering erop gericht dat na bemesting of bespuiting de eerste 30 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak wordt opgevangen en hergebruikt.
- 6 Bij het lozen van afvalwater als gevolg van de teelt op een doorlatende ondergrond, wordt bij bemesting uitsluitend gebruik gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.

- 7 In afwijking van het zesde lid kan het bevoegd gezag gedurende de perioden dat het gebruik van de in dat lid bedoelde meststoffen redelijkerwijs niet mogelijk is bij de teelt van aardbeienplanten op trayvelden, bij maatwerkvoorschrift het gebruik van andere meststoffen toestaan, indien het aanbrengen van een niet-doorlatende ondergrond redelijkerwijs niet mogelijk is en het belang van de bescherming van het milieu zich daartegen niet verzet.
- 8 In afwijking van het zesde lid is bij de teelt waarbij bemesting plaatsvindt via een druppelsysteem, het gebruik van meststoffen als bedoeld in dat lid, niet verplicht, indien de watergift en de meststoffengift zijn afgestemd op de behoefte van het gewas, waarbij rekening is gehouden met de relevante specifieke teeltomstandigheden.
- 9 Het bevoegd gezag kan bij de teelt op een doorlatende ondergrond, waarbij door middel van een drainagesysteem op een oppervlaktewaterlichaam wordt geloosd, indien de bescherming van het milieu daartoe noodzaakt, bij maatwerkvoorschrift bepalen dat het drainagewater wordt opgevangen en hergebruikt.

In de tabel en afbeeldingen wordt gedoeld op de gevallen wanneer er een teeltoppervlak is van meer dan 500 m2.

- In het kader wordt 50m3/ha aangehaald, dit volgt uit artikel 3.87, lid 2, sub b, sub 3 van het Activiteitenbesluit. Dit moet altijd worden opgevangen.
- Daarnaast wordt in het kader aangegeven dat er 500 m3/ha moet worden opgevangen. Deze plicht volgt uit artikel 3.87 lid 3. Opgemerkt dat deze plicht geldt voor teeltoppervlakken van meer dan 500 m2.
- Vervolgens wordt in het kader aangegeven hoeveel, en op welke manier er gecompenseerd moet worden; dit is een combinatie van de regels uit het Activiteitenbesluit en de regels van de Keur (HNO= hydrologisch neutraal ontwikkelen zoals bedoeld in Beleidsregel 13 van de Keur).
- Deze zelfde combinatie van voorschriften uit het Activiteitenbesluit en uit de Keur wordt middels de afbeeldingen verduidelijkt.

Vraag 10

Definitief hydrologisch achtergronddocument:
‘Ongedraineerde sportvelen en gedraineerde percelen gelden als onverhard oppervlak’. Vraag: hoezo bij gedraineerde percelen?

Antwoord

Vooropgesteld dat deze uitleg c.q. definitie eveneens opgenomen staat in het huidige achtergronddocument Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels (van 2015) voor afvoeren van hemelwater. Het hemelwater dat geïnfiltreerd is in de onverharde grond en in het drainagesysteem terecht is gekomen, is niet dezelfde hoeveelheid dat afwatert in de watergangen als hemelwater dat versneld afvoert van verhard oppervlak, omdat een (groot) deel van het geïnfiltreerde water niet afwatert via het drainagesysteem maar in het grondwaterpakket blijft.

4.3 Renovatie van kunstwerken in de regionale wateren

Vraag 11
Duurzaam GWW methodiek? Ik begrijp dat het over een manier van aanpak gaat. Graag nader uitleg.

Antwoord
Van de duurzaam GWW methodiek gebruiken wij als waterschap twee onderdelen; **het ambitie-web** en **de omgevingswijzer.**
Bij de eerst genoemde wordt gekeken naar 12 duurzaamheid aspecten. Voor het betreffende project wordt in het beginstadium gekeken welke aspecten relevant zijn en waar "duurzaamheidswinst" is te halen.
Het web kent vier niveaus (0,1,2,3).

0 staat voor niet van toepassing
1 wettelijk kader vasthouden
2 wellicht kansrijk
3 speerpunt om energie in te steken

Hieronder is een ingevuld web weergegeven (van een ander project) waaruit blijkt dat in betreffend project de meeste winst is te halen uit het toepassen van de meest geschikte/ duurzame materialen.

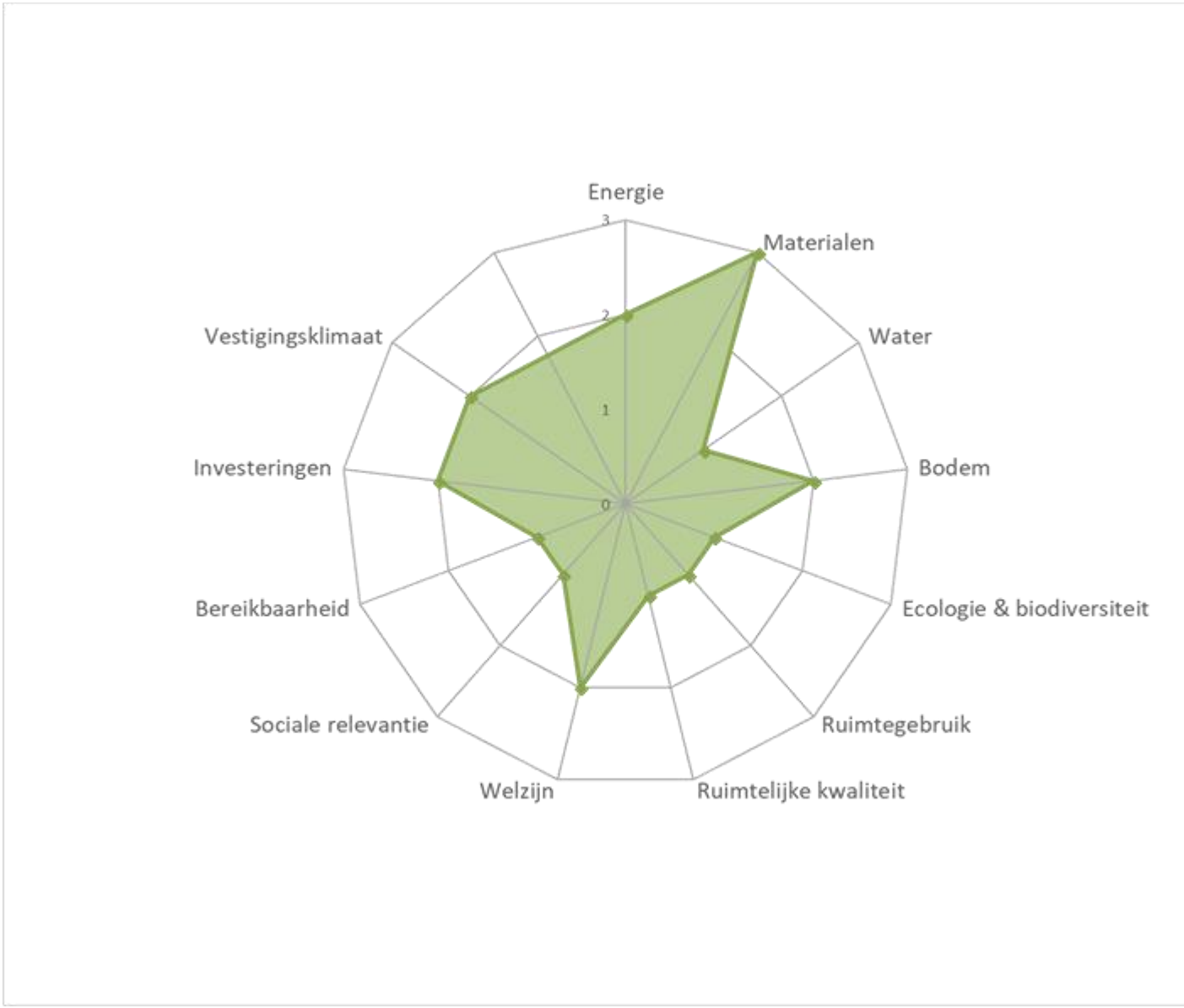

Bij de omgevingswijzer wordt meer gekeken naar het object in zijn directe omgeving. Zijn er samenwerkingsconstructies te bedenken met andere partijen, biedt het object kansen op recreatief/ educatief vlak. Heeft het object invloed op het vestigingsklimaat van bedrijven e.d.
Voor de 20 objecten in de regionale kering gaan we bijvoorbeeld kijken of er in de fietsroutes in de omgeving verbeteringen mogelijk zijn en welke partners we daar voor moeten benaderen.

De duurzaam GWW methodiek kent nog 2 tools die we (nog) niet gebruiken;

Duocalc een reken- begrotingsprogramma dat met name kijkt naar de inzet van nieuwe materialen en de invloed op het milieu.
Dit programma sluit nog onvoldoende aan op onze behoefte en mist de relatie met de marktpartijen waarmee we in de uitvoering werken.

CO2 prestatieladder marktpartijen kunnen zich laten “ranken” op basis van milieubewust ondernemen. Er zijn nog onvoldoende marktpartijen die hier mee bezig zijn waardoor er onvoldoende vissen in de vijver zitten.

4.4 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch

Vraag 12
Bij nood-piekafvoer wordt scheepvaart gestremd. Dus hoezo geen hinder voor scheepvaart? (pag en en pag 4 van voorstel)

Antwoord
Ten eerste komt er over sluis 0 geen beroepsscheepvaart meer, dit gaat nu via het Maximakanaal. De gemeente wil een kleinere sluis zodat ze het centrum bereikbaar kunnen maken voor recreatievaart, omdat de grootte van de huidige sluis enkel zeer beperkt schutten toelaat en daarmee niet aantrekkelijk is voor recreatievaart. De piekafvoer van 31 m3/s bereikt het RWS door naast de maximale capaciteit van de omloopriolen ook de sluisdeuren open te zetten in de Zuid-Willemsvaart (Sluis Schijndel en de sluizen 4, 5 en 6). Op zo’n moment wordt de scheepvaart gestremd. Met de capaciteit van de aangevraagde omloopriolen hoeven de sluisdeuren bij sluis 0 niet opengezet te worden en kan het Waterschap onafhankelijk van de gemeente de afvoer regelen.

Vraag 13
Kunnen Dieze en Drongelens Kanaal afvoer van 31 m3/s aan?

Antwoord
Ja, op dit moment zou de piekafvoer over ditzelfde traject gaan, echter dan via poeldonk naar stadsAa naar Dieze of Drongelens kanaal. De maximale afvoeren zijn afhankelijk van Maasstand, maar kunnen oplopen tot meer dan 100 m3/sec.

Vraag 14
Sluis wordt voor levensduur van 100 jaar aangelegd. Is, met oog op klimaatscenario’s, capaciteit van 31m3/s voldoende?

Antwoord
Ja, het is juist met oog op klimaatadaptatie, want met gevraagde capaciteit bij sluis 0 heb je de volledige huidige capaciteit van Poeldonk naar (stads)Aa als buffer. *En de 31 m3/sec hangt samen met de capaciteit van sluis schijndel en sluis 4,5 en 6.*

Vraag 15
Verbetering van waterkwaliteit: Argument is dat omloopriolen zorgen voor meer doorstroming bij droge perioden. Wordt tijdens zo’n droge periode wel water afgevoerd via Stadstraverse? Of wordt het water dan voornamelijk door de stads-Aa geleid vanwege ecologisch belang?

Antwoord
Het zal inderdaad afhangen van de beschikbaarheid van water en op zo'n moment kan het waterschap dan zelf sturen. Op dit moment is er geen enkele sturing mogelijk bij sluis 0.

Vraag 16
Graag uitleg aflaatwerk Poeldonk. – afvoer kanaalwater op stads Aa – buffer bij schutverlies kanaal.

Antwoord
Het aflaatwerk Poeldonk transporteert water uit de Zuid-Willemsvaart via de Aa bij De Brand richting stadsAa. Rijkswaterstaat gebruikt Poeldonk om het peil van het Maximakanaal te reguleren. In de toekomst zal dit ook via de omloopriolen bij sluis 0 kunnen.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 4.3. **Projectenboeknummer en -naam:** 20 objecten regionale kering **Corsa dossiernummer:** **Voorstelnummer BABS**: 44547

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018	Kleijn, W.P.J. de

Agendaonderwerp: Renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen
Voorstel: Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 2.500.000,-- ten behoeve van de renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp: Liggen de volgende stukken ter inzage:
De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden: 1. Bijlage 1 Overzicht kunstwerken bijlage bij voorstel 2. Bijlage 2 Financiele paragraaf 3. Bijlage 3 Raming 4. Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

Voorstel:
Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 2.500.000,-- ten behoeve van de renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen.

Probleemstelling
In de regionale waterkeringen liggen 28 kunstwerken. Deze kunstwerken zijn in 2012/2013 in de 1e veiligheidstoetsing alleen op hoogte beoordeeld. De onderhoudsstaat is destijds niet beschouwd. Inspecties hebben uitgewezen dat een twintigtal kunstwerken moeten worden opgeknapt. Een specifiek item hierbij is het oplossen van de onder- en achterloopsheid (grondwaterstromen langs- en onder de kunstwerken door).

Het uiteindelijke doel is om alle kunstwerken in de regionale waterkeringen, voor zowel waterveiligheid als watersysteem op orde, conform vigerende leidraden geactualiseerd te hebben. Waarbij het streven is om in 2022 ten minste 15 van de kunstwerken naar nieuwe eis gerealiseerd te hebben. Zie bijlage 4 voor overzicht van de kunstwerken. Tevens moeten voor alle kunstwerken actuele sluitingsprotocollen worden opgesteld. Het Algemeen Bestuur heeft op 6 april 2018 al goedkeuring gegeven aan een voorbereidingskrediet van 100.000, - euro voor de voorbereiding van dit project.

Beoogd effect
Het uiteindelijk doel is naast de kering ook alle kunstwerken op/ in de regionale kering naar een niveau te brengen, zodat aan de waterveiligheidseisen wordt voldaan. Zodat waterschap Aa en Maas haar wettelijke taak optimaal uit kan blijven uitoefenen.

Argumenten
Kunstwerken zijn niet mee genomen in de beschouwing
De regionale kering vooruit lopend op de wettelijk toets, beschouwd op waterveiligheid en voldoet. Daarbij is voornamelijk gekeken naar kerende hoogte en sterkte van de dijk. De kunstwerken, zoals uitlaten van uitwaterende beken, zijn buiten beschouwing gelaten. Uit inspectie blijkt dat de kunstwerken achterstallig onderhoud kennen. Met name op het vlak van arbo en veiligheid schort er het nodige aan de kunstwerken.

Kanttekeningen/Risico's

Werkzaamheden in keringszone

De kunstwerken bevinden zich in de keringszone. Mogelijke werkzaamheden aan de kunstwerken kunnen enkel uitgevoerd worden buiten het *'gesloten seizoen'.*

Aanvoerende beken liggen veelal niet in beheersgebied van waterschap Aa en Maas

De werkzaamheden zullen overleg met waterschap De Dommel en Brabantse Delta moeten worden ingepland omdat de aanvoerende beken veelal niet in het beheersgebied van waterschap Aa en Maas liggen.

Financiën / Subsidies / Projectenboek

In het Projectenboek 2018, vastgesteld door het Algemeen Bestuur bij de Programmabegroting 2018 op 17 november 2017, is het volgende opgenomen:

PJB-nr.	Projectnaam	Kredietnr.	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
208	Kunstwerken regionale keringen	*M20160013*	Uitgaven	€	3.010.000
			Inkomsten	€	-
Opgenomen in Projectenboek 2018			Totaal NETTO	€	3.010.000

Gevraagd krediet

Ten behoeve van de voorbereiding heeft het Algemeen Bestuur op 6 april 2018 een investeringskrediet toegekend van € 100.000. Om de renovatie van de 20 kunstwerken in de regionale kering te kunnen uitvoeren is een investeringskrediet benodigd van € 2.500.000. Bij toekenning door het Algemeen Bestuur komt het totaal beschikbaar gestelde investeringskrediet op € 2.600.000 (zie tabel hieronder).

PJB-nr.	Projectnaam	Fase	Uitgaven/inkomsten	Totaal	
208	Kunstwerken regionale keringen	*Voorbereiding*	Uitgaven	€	100.000
		Uitvoering	Uitgaven	€	2.500.000
			Inkomsten	€	-400.000
TOTAAL INVESTERINGSKREDIET			Totaal BRUTO	€	2.600.000
			Totaal NETTO	€	2.200.000

Dekking

Het Projectenboek 2018 voorziet in voldoende dekkingsmiddelen en de financiële consequenties hiervan zijn zichtbaar in bijgevoegde financiële paragraaf. Eveneens is de raming van het gevraagde investeringskrediet als bijlage toegevoegd.

Effect op de exploitatie

De toename van de exploitatielasten bedraagt naar verwachting € 30.000 op jaarbasis.

Bijdrage duurzaam waterschap
Bijna alle kunstwerken zijn momenteel handbediend. Dat zal in de toekomst zo blijven. Bij het voorschrijven van nieuw toe te passen materialen zal goed gekeken worden naar de factor duurzaamheid. Bij de start van elk project wordt de omgevingswijzer en ambitiewijzer ingevuld, dit zijn tools uit de 'duurzaam GWW' methodiek.

Uitvoering/vervolg
De planning van de renovatie kunstwerken regionale keringen is als volgt:

- ✓ Probleemanalyse 1ste kwartaal 2018
- ✓ Ontwerp en projectplanning 2de kwartaal 2018
- ✓ Aanvraag uitvoeringskrediet 4de kwartaal 2018
- ✓ Start uitvoering (gefaseerd) 1de kwartaal 2019
- ✓ Oplevering (gefaseerd) 2de kwartaal 2022
- ✓ Onderhoudstermijn en nazorg 2de kwartaal 2022
- ✓ Afronding project 2de kwartaal 2023

Communicatie / Participatie
Per project zal bekeken worden in hoeverre er een communicatietraject moet worden opgestart. Voor een aantal object geldt dat de Dommel participeert in de uitvoering. De afstemming met de Dommel heeft al plaatsgevonden.

Bijlagen
Bijlage 0 : AB-besluit
Bijlage 1 : Overzichtskaart
Bijlage 2 : Financiële paragraaf
Bijlage 3 : Raming

AB-Besluit

Agendapunt:

Onderwerp: Renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen

BESLUITNUMMER:
INVESTERINGSBESLUIT:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel d.d. 8 oktober 2018 van het Dagelijks Bestuur;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, de Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;

gezien het advies van de commissie Watersysteembeheer van 25 oktober 2018,

B E S L U I T:

een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 2.500.000,-- ten behoeve van de voorbereiding van de renovatie van 20 kunstwerken in de regionale waterkeringen .

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 16 november 2018,

de secretaris, de dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

13

KW 4 Drongelens Kanaal

Tabel 4 Samenvatting toetsresultaten uitwateringduiker KW 4 ZL0420UK07

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

Foto 1: Frontmuur inclusief spindel/schuiver aan zijde Drongelens Kanaal (links) en frontmuur aan binnenzijde kering (rechts)

Tabel 4 Samenvatting toetsresultaten uitwateringduiker ZL0380UK11

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

12

KW 3 Drongelens Kanaal

23

Sifon Bovenlandse Sluis

Tabel 2 Samenvatting toetsresultaten sifon nabij Bovenlandse sluis

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende*
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Onvoldoende
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	-

* kerende hoogte wordt door dijklichaam verzorgd en scoort hier v (zie [3]).

21

Keersluis Bossche Sloot

Tabel 2 Samenvatting toetsresultaten keersluis Bossche Sloot

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	§3.1	Geen oordeel
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.2	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.3	Geen oordeel
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.4	Geen oordeel
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.5	Geen oordeel
Stabiliteit voorland	STVL	§3.6	-

Figuur 3 Foto v

14

KW 5 Drongelens Kanaal–Zandleij

Tabel 3 Samenvatting toetsresultaten uitwateringsluis Zandleij ZL0380KW11

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

15

KW 6 Drongelens Kanaal

Tabel 4 Samenvatting toetsresultaten uitwateringduiker ZL0440UK12

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

16

KW 7 Drongelens Kanaal

Tabel 4 Samenvatting toetsresultaten uitwateringduiker ZL4552Z4

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

17

KW 8 Drongelens Kanaal

Tabel 4 Samenvatting toetsresultaten uitwateringduiker ZL0470UK21

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

18

KW 9 Drongelens Kanaal

Tabel 3 Samenvatting toetsresultaten uitwateringssluis KW9 – VLKW1

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Technisch oordeel
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

19

duiker extra WS de Dommel

Tabel 3 Samenvatting toetsresultaten extra uitwateringsduiker WD0

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Technisch oordeel
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Voldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

20

duiker WS Brabantse delta

Tabel 3 Samenvatting toetsresultaten uitwateringduiker VLKW2 (WS Brabantse Delta)

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

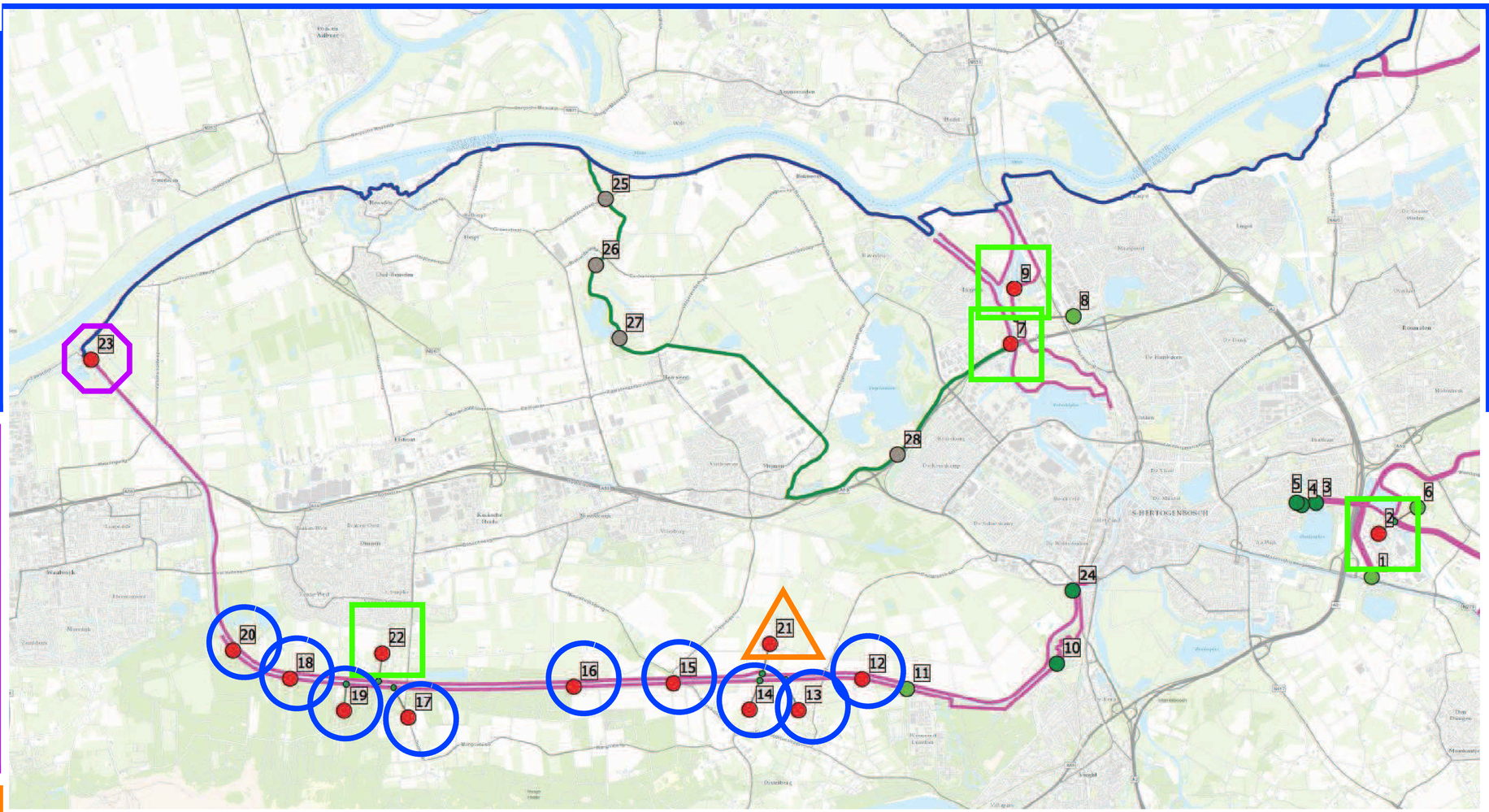

FASE 1

FASE 2

FASE 3

FASE 4

2

Gemaal de Brand

Tabel 2 Samenvatting toetsresultaten gemaal de Brand

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende*
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Goed
Piping en heave	STPH	§3.2	Onvoldoende
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.4	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Onvoldoende
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

* kerende hoogte wordt door dijklichaam verzorgd en scoort hier voldoende (zie [3]).

7

Gemaal Engelen

Tabel 3 Samenvatting toetsresultaten gemaal Engelen

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Goed
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.4	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Goed
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

* kerende hoogte wordt door dijklichaam verzorgd en scoort hier voldoende (zie [3]).

9

Transportleiding RWZI (2x)

Tabel 2 Samenvatting toetsresultaten transportleidingen RWZI

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Goed
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.3	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Geen oordeel
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	-

[1] dijklichaam verzorgd kerende hoogte. Oordeel hiervan was 'voldoende'

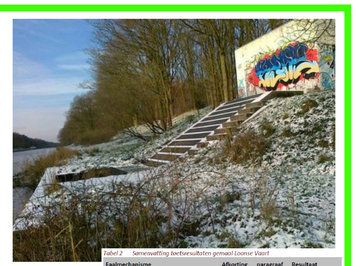

22

Gemaal Loonse Vaart

Tabel 2 Samenvatting toetsresultaten gemaal Loonse Vaart

Faalmechanisme	Afkorting	paragraaf	Resultaat
Hoogte	HT	-	Voldoende[1]
Betrouwbaarheid sluiting	BS	§3.1	Onvoldoende
Piping en heave	STPH	§3.2	Goed
Stabiliteit constructie en grondlichaam	STCG	§3.4	Voldoende
Sterkte constructieonderdelen	STCO	§3.4	Voldoende
Stabiliteit voorland	STVL	§3.5	Niet relevant

Schaal :	1 : n.v.t.		Wijziging
Get. :	Jasidh01	29-5-2018	
Gec. :			
Werk :	20 kunstwerken regionale keringen		
Onderdeel :	Overzicht en toetsresultaten		

Waterschap Aa en Maas

Postbus 5049 5201 GA, Pettelaarpark 70 5216 PP, 's-Hertogenbosch, tel. 073-6156666

Bestekn r.	
Volgnummer	60001
Formaat	Tekening nummer
A0	WKR000-B-60001

Printdatum: 11-9-2018

INVESTERING

nummer	24 / 2018

FINANCIELE PARAGRAAF

Waterschap Aa en Maas

Datum DB:	8-okt-18
Datum AB:	16-nov-18

Algemeen

Sector/staf	:	Watersysteembeheer
(Staf)afdeling	:	District Hertogswetering
Naam Budgethouder/projectleider	:	Boersma, J. (O&R)
Naam investering	:	**20 Kunstwerken regionale keringen**
Soort investering	:	**B**

Financieel

Krediet uitgaven	€	**2.500.000**
Krediet inkomsten	€	**400.000**
Netto uitgaven/ inkomsten	€	**2.100.000**

		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	Netto
Projectenboek 2018	PJB-nr. 208	€ 3.010.000	€ -	€ 3.010.000
Totaal uitgaven/inkomsten		€ 3.010.000,00	€ -	€ 3.010.000,00

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	Netto
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electr.	€ 625.000	€ 100.000	€ 525.000
Bouwkundige werken	€ 1.875.000	€ 300.000	€ 1.575.000
Overig	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 2.500.000**	**€ 400.000**	**€ 2.100.000**

Kapitaallasten eerste jaar:	:	2024	Lasten over het 1e volledig jaar berekend!
Rente %	:	2,00%	

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electr.	15	€ 35.000	€ 10.500	€ 45.500
Bouwkundige werken	40	€ 39.375	€ 31.500	€ 70.875
Overig	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 74.375	€ 42.000	€ 116.375
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten				€ 30.000
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 146.375

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden		
Ingezetenen	29,0%	€ 42.448,75	295.618	€	0,144
Gebouwd	58,4%	€ 85.483,00	91.018.000.000		0,00009%
Ongebouwd	12,5%	€ 18.296,88	106.391	€	0,172
Natuurterreinen	0,1%	€ 146,38	24.079	€	0,006
Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer			**eenheden**		
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€ -	1.136.000	€	-
Totaal Generaal		**€ 146.375,00**			

Overige gegevens

Projectnummer	:	I1016701	20 Kunstwerken regionale keringen
Programma	:	100%	Veilig en Bewoonbaar
Beleidsveld	:	61100000	Aanleg en onderhoud waterkeringen
Werkplanproductnummer	:	61123001	Aanleg en verwerving regionale waterkeringen

Raming 20 objecten in de regionale kering

Overzicht krediet (incl. btw)

	IB 2018-03	IB 2018-24	TOTAAL
	Voorbereiding	*Uitvoering*	
Grond- en wateronderzoek (sonderingen/boringen)	€ 30.000	€ 10.000	€ 40.000
Begeleidingskosten extern	€ 30.000	€ 30.000	€ 60.000
Begeleidingskosten intern	€ 30.000	€ 40.000	€ 70.000
Subtotaal	*€ 90.000*	*€ 80.000*	*€ 170.000*
CAR verzekering (verhoogd t.g.v. plaatsing damwanden)		€ 10.000	€ 10.000
Civiele- bouwkundige kosten		€ 1.540.000	€ 1.540.000
Werktuigbouwkundig kosten		€ 400.000	€ 400.000
Elektrisch en procesautomatisering		€ 100.000	€ 100.000
Subtotaal	*€ -*	*€ 2.050.000*	*€ 2.050.000*
Subtotaal	*€ 90.000*	*€ 2.130.000*	*€ 2.220.000*
Onvoorzien en afronding	€ 8.000	€ 250.000	€ 258.000
Toegerekende rente	€ 2.000	€ 120.000	€ 122.000
Totaal krediet	**€ 100.000**	**€ 2.500.000**	**€ 2.600.000**
Benodigd uitvoeringskrediet		**€ 2.500.000**	

Technische vragen

Door mevrouw Slaats-Damen van de fractie Algemene Waterschapspartij zijn technische vragen gesteld over de onderwerpen ‘Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas’, ‘Partiële herziening Keur’, ‘Renovatie kunstwerken regionale wateren’ en ‘Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch’. Hieronder treft u de antwoorden op de gestelde vragen aan.

Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas

Vraag 1
Voorstel tabel pag 4: “VNN” 2018 => moet zijn VJN?

Antwoord
Dit moet inderdaad VJN (Voorjaarsnota) zijn.

Vraag 2
PJB 076 Aa dal Zuid: Tekst afgedekt door plattegrond.

Antwoord
De volledige tekst bij het project PJB 076 Aa Dal Zuid moet zijn;
“ Binnen dit project werken we samen met het gebied aan het verbeteren en robuust maken van het watersysteem door het optimaliseren van de (grond)waterhuishouding ten behoeve van de gebiedsfuncties en het bereiken van de gewenste ecologische en chemische waterkwaliteit.”

Vraag 3
Projectenboek: GGOR Landbouw Biezenloop en GGOR Gemert Bakel. Waarom titel soms met en soms zonder “Landbouw”?

Antwoord
In het WBP 2016-2021 is de oorspronkelijke benaming GGOR Landbouw. Bij GGOR projecten kijken we echter breder naar aangrenzende functies dan enkel die van landbouw. Projecten die al eerder gestart waren hebben nog de oorspronkelijke benaming GGOR landbouw. Nieuwe projecten krijg de benaming GGOR of wanneer ze integraal met andere opgaven worden opgepakt enkel de gebiedsplaatsaanduiding.

Vraag 4
PJB 055: Bovenlandse Sluis werd toch vorig jaar al aangepakt?

Antwoord
Het project Bovenlandse Sluis is inderdaad al eerder opgepakt en gerealiseerd. Aangezien er nog afrondende werkzaamheden plaats vinden / hebben gevonden is het project ook nog niet financieel afgesloten en staat hij daarom nog in het projectenboek.

Vraag 5
PJB 119 renoveren druktoren Erica: Wat is een druktoren? Een soort rioolgemaal?

Antwoord
Een druktoren is een grote stalen rechtopstaande pijp (vloeistofbassin) boven het maaiveld die zorgt voor een constante afvoer van rioolwater.

Partiële herziening Keur

Vraag 6
Argumenten, 1.2 pag 4: Graag voorbeeld van publiek werk op waterschapseigendom.

Antwoord
Het gaat er in dit geval niet specifiek om dat een publiek werk op waterschapseigendom is geplaatst. Het gaat er om dat een werk (bv een hekwerk, tuinhuisje, dam met duiker), zowel van particulieren als andere overheden, dat geplaatst wordt op eigendom van het waterschap niet toegestaan is zonder expliciete privaatrechtelijke toestemming van het waterschap. Onder de huidige beleidsregels is dit nog een toetsingscriterium bij vergunningverlening (bestuursrechtelijke/ publiekrechtelijke toetsingskader), maar dit dient n.a.v. rechtspraak te worden losgelaten omdat die toestemming een strikt privaatrechtelijke kwestie is.

Vraag 7
Definitief besluit eerste herziening: “Oppervlaktelichamen hebben diversie functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart.” => Waterhuishouding?

Antwoord
Verbetering: ‘’Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functie in de water**huis**houding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart’’.

Vraag 8
Definitief besluit hydrologische uitgangspunten, tweede herziening:
‘Tabel pagina 6: GHG: wat betekent dit, gemiddeld hoogste grondwaterstand? Of Gemiddelde hoogte grondwater, . . ?’

Antwoord
In de geconsolideerde versie Definitieve hydrologisch achtergronddocument wordt op p.8 de betekenis gegeven van GHG: ‘’Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand’’

Vraag 9
Pagina 15 Activiteitenbesluit: Graag uitleg kader en afbeelding met regels voor pot en containerteelt.

Antwoord
De voorschriften voor het lozen van afvalwater afkomstig van het telen en kweken van gewassen in de open lucht (pot- en containerteelt) staan in de artikelen 3.86 t/m 3.88 van het Activiteitenbesluit. Er wordt daarin een onderscheid gemaakt of de teelt op doorlatende of niet-doorlatende ondergrond plaatsvindt. De regels en de afbeeldingen in het Besluit hydrologische uitgangspunten zien op de gevallen dat er sprake is van een niet-doorlatende ondergrond.

Allereerst de voorschriften uit het Activiteitenbesluit die van toepassing zijn op de pot- en containerteelt op niet-doorlatende ondergrond:

Artikel 3.87 Activiteitenbesluit

- Bij het lozen van afvalwater in een oppervlaktewaterlichaam, op of in de bodem of in een vuilwaterriool als gevolg van de teelt van gewassen in substraat wordt voldaan aan het tweede tot en met negende lid.
- 2 Het lozen van afvalwater afkomstig van de teelt van gewassen op een niet-doorlatende ondergrond is toegestaan, indien:
    - a. bij een teeltoppervlak van ten hoogste 500 vierkante meter bij bemesting uitsluitend gebruik wordt gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.
    - b. bij een teeltoppervlak van meer dan 500 vierkante meter:
        - 1°. hemelwater en drainwater worden opgevangen in een opvangvoorziening van ten minste 1.200 kubieke meter per hectare teeltoppervlak;
        - 2°. het water uit de opvangvoorziening wordt gebruikt als eerste gietwaterbron, en
        - 3°. de bedrijfsvoering erop is gericht om na bemesting of bespuiting de eerste 50 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak te allen tijde op te kunnen vangen in de opvangvoorziening.
- 3 In afwijking van het tweede lid, onderdeel b, onder 1°, kan worden volstaan met een opvangvoorziening met een capaciteit van ten minste 500 kubieke meter per hectare teeltoppervlak, indien aanvullend gietwater wordt gebruikt met een natriumgehalte dat gelijkwaardig is aan dat van hemelwater.
- 4 Indien de capaciteit van de opvangvoorziening, bedoeld in het tweede en derde lid, volledig is benut wordt het hemelwater geloosd via een overstortvoorziening, die is aangebracht voorafgaand aan de opvangvoorziening.
- 5 In afwijking van het tweede en derde lid wordt bij de buitenteelt van aardbeienplanten op trayvelden drainwater opgevangen en hergebruikt en is de bedrijfsvoering erop gericht dat na bemesting of bespuiting de eerste 30 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak wordt opgevangen en hergebruikt.
- 6 Bij het lozen van afvalwater als gevolg van de teelt op een doorlatende ondergrond, wordt bij bemesting uitsluitend gebruik gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.

- 7 In afwijking van het zesde lid kan het bevoegd gezag gedurende de perioden dat het gebruik van de in dat lid bedoelde meststoffen redelijkerwijs niet mogelijk is bij de teelt van aardbeienplanten op trayvelden, bij maatwerkvoorschrift het gebruik van andere meststoffen toestaan, indien het aanbrengen van een niet-doorlatende ondergrond redelijkerwijs niet mogelijk is en het belang van de bescherming van het milieu zich daartegen niet verzet.
- 8 In afwijking van het zesde lid is bij de teelt waarbij bemesting plaatsvindt via een druppelsysteem, het gebruik van meststoffen als bedoeld in dat lid, niet verplicht, indien de watergift en de meststoffengift zijn afgestemd op de behoefte van het gewas, waarbij rekening is gehouden met de relevante specifieke teeltomstandigheden.
- 9 Het bevoegd gezag kan bij de teelt op een doorlatende ondergrond, waarbij door middel van een drainagesysteem op een oppervlaktewaterlichaam wordt geloosd, indien de bescherming van het milieu daartoe noodzaakt, bij maatwerkvoorschrift bepalen dat het drainagewater wordt opgevangen en hergebruikt.

In de tabel en afbeeldingen wordt gedoeld op de gevallen wanneer er een teeltoppervlak is van meer dan 500 m2.

- In het kader wordt 50m3/ha aangehaald, dit volgt uit artikel 3.87, lid 2, sub b, sub 3 van het Activiteitenbesluit. Dit moet altijd worden opgevangen.
- Daarnaast wordt in het kader aangegeven dat er 500 m3/ha moet worden opgevangen. Deze plicht volgt uit artikel 3.87 lid 3. Opgemerkt dat deze plicht geldt voor teeltoppervlakken van meer dan 500 m2.
- Vervolgens wordt in het kader aangegeven hoeveel, en op welke manier er gecompenseerd moet worden; dit is een combinatie van de regels uit het Activiteitenbesluit en de regels van de Keur (HNO= hydrologisch neutraal ontwikkelen zoals bedoeld in Beleidsregel 13 van de Keur).
- Deze zelfde combinatie van voorschriften uit het Activiteitenbesluit en uit de Keur wordt middels de afbeeldingen verduidelijkt.

Vraag 10

Definitief hydrologisch achtergronddocument:
‘Ongedraineerde sportvelen en gedraineerde percelen gelden als onverhard oppervlak’. Vraag: hoezo bij gedraineerde percelen?

Antwoord

Vooropgesteld dat deze uitleg c.q. definitie eveneens opgenomen staat in het huidige achtergronddocument Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels (van 2015) voor afvoeren van hemelwater. Het hemelwater dat geïnfiltreerd is in de onverharde grond en in het drainagesysteem terecht is gekomen, is niet dezelfde hoeveelheid dat afwatert in de watergangen als hemelwater dat versneld afvoert van verhard oppervlak, omdat een (groot) deel van het geïnfiltreerde water niet afwatert via het drainagesysteem maar in het grondwaterpakket blijft.

4.3 Renovatie van kunstwerken in de regionale wateren

Vraag 11
Duurzaam GWW methodiek? Ik begrijp dat het over een manier van aanpak gaat. Graag nader uitleg.

Antwoord
Van de duurzaam GWW methodiek gebruiken wij als waterschap twee onderdelen; **het ambitie-web** en **de omgevingswijzer.**
Bij de eerst genoemde wordt gekeken naar 12 duurzaamheid aspecten. Voor het betreffende project wordt in het beginstadium gekeken welke aspecten relevant zijn en waar "duurzaamheidswinst" is te halen.
Het web kent vier niveaus (0,1,2,3).

0 staat voor niet van toepassing
1 wettelijk kader vasthouden
2 wellicht kansrijk
3 speerpunt om energie in te steken

Hieronder is een ingevuld web weergegeven (van een ander project) waaruit blijkt dat in betreffend project de meeste winst is te halen uit het toepassen van de meest geschikte/ duurzame materialen.

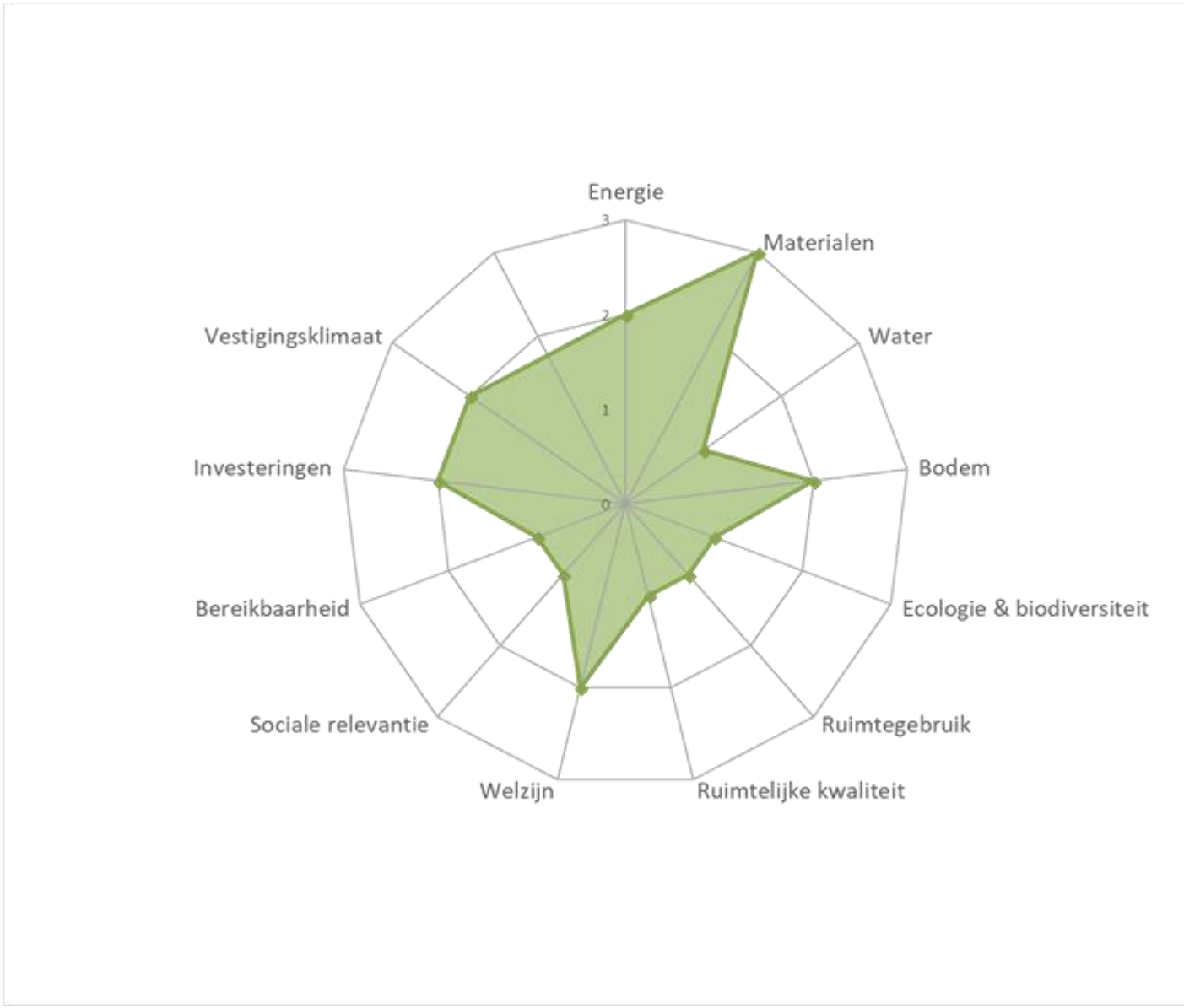

Bij de omgevingswijzer wordt meer gekeken naar het object in zijn directe omgeving. Zijn er samenwerkingsconstructies te bedenken met andere partijen, biedt het object kansen op recreatief/ educatief vlak. Heeft het object invloed op het vestigingsklimaat van bedrijven e.d.
Voor de 20 objecten in de regionale kering gaan we bijvoorbeeld kijken of er in de fietsroutes in de omgeving verbeteringen mogelijk zijn en welke partners we daar voor moeten benaderen.

De duurzaam GWW methodiek kent nog 2 tools die we (nog) niet gebruiken;

Duocalc een reken- begrotingsprogramma dat met name kijkt naar de inzet van nieuwe materialen en de invloed op het milieu.
Dit programma sluit nog onvoldoende aan op onze behoefte en mist de relatie met de marktpartijen waarmee we in de uitvoering werken.

CO2 prestatieladder marktpartijen kunnen zich laten “ranken” op basis van milieubewust ondernemen. Er zijn nog onvoldoende marktpartijen die hier mee bezig zijn waardoor er onvoldoende vissen in de vijver zitten.

4.4 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch

Vraag 12
Bij nood-piekafvoer wordt scheepvaart gestremd. Dus hoezo geen hinder voor scheepvaart? (pag en en pag 4 van voorstel)

Antwoord
Ten eerste komt er over sluis 0 geen beroepsscheepvaart meer, dit gaat nu via het Maximakanaal. De gemeente wil een kleinere sluis zodat ze het centrum bereikbaar kunnen maken voor recreatievaart, omdat de grootte van de huidige sluis enkel zeer beperkt schutten toelaat en daarmee niet aantrekkelijk is voor recreatievaart. De piekafvoer van 31 m3/s bereikt het RWS door naast de maximale capaciteit van de omloopriolen ook de sluisdeuren open te zetten in de Zuid-Willemsvaart (Sluis Schijndel en de sluizen 4, 5 en 6). Op zo’n moment wordt de scheepvaart gestremd. Met de capaciteit van de aangevraagde omloopriolen hoeven de sluisdeuren bij sluis 0 niet opengezet te worden en kan het Waterschap onafhankelijk van de gemeente de afvoer regelen.

Vraag 13
Kunnen Dieze en Drongelens Kanaal afvoer van 31 m3/s aan?

Antwoord
Ja, op dit moment zou de piekafvoer over ditzelfde traject gaan, echter dan via poeldonk naar stadsAa naar Dieze of Drongelens kanaal. De maximale afvoeren zijn afhankelijk van Maasstand, maar kunnen oplopen tot meer dan 100 m3/sec.

Vraag 14
Sluis wordt voor levensduur van 100 jaar aangelegd. Is, met oog op klimaatscenario’s, capaciteit van 31m3/s voldoende?

Antwoord
Ja, het is juist met oog op klimaatadaptatie, want met gevraagde capaciteit bij sluis 0 heb je de volledige huidige capaciteit van Poeldonk naar (stads)Aa als buffer. *En de 31 m3/sec hangt samen met de capaciteit van sluis schijndel en sluis 4,5 en 6.*

Vraag 15
Verbetering van waterkwaliteit: Argument is dat omloopriolen zorgen voor meer doorstroming bij droge perioden. Wordt tijdens zo’n droge periode wel water afgevoerd via Stadstraverse? Of wordt het water dan voornamelijk door de stads-Aa geleid vanwege ecologisch belang?

Antwoord
Het zal inderdaad afhangen van de beschikbaarheid van water en op zo'n moment kan het waterschap dan zelf sturen. Op dit moment is er geen enkele sturing mogelijk bij sluis 0.

Vraag 16
Graag uitleg aflaatwerk Poeldonk. – afvoer kanaalwater op stads Aa – buffer bij schutverlies kanaal.

Antwoord
Het aflaatwerk Poeldonk transporteert water uit de Zuid-Willemsvaart via de Aa bij De Brand richting stadsAa. Rijkswaterstaat gebruikt Poeldonk om het peil van het Maximakanaal te reguleren. In de toekomst zal dit ook via de omloopriolen bij sluis 0 kunnen.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 4.4. **Projectenboeknummer en -naam:** Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0, nr 231 **Corsa dossiernummer:** 18.D02044/05 **Voorstelnummer BABS**: 43821

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018	Dijk, P.M.J. van

Agendaonderwerp: Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 's-Hertogenbosch
Voorstel: Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 3.500,000,-- ten behoeve van de aanleg van omloopriolen bij Sluis 0 in de Zuid-Willemsvaart in 's-Hertogenbosch en de sluis daarmee geschikt te maken voor hoogwaterpiekafvoeren uit het regionale watersysteem.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp: Liggen de volgende stukken ter inzage:
De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden: 1. Bijlage 1 Werking regionale watersysteem rev1 2. Bijlage 2 Tijdlijn en samenvatting knelpunt en onderzoeken piekafvoer 3. Bijlage 3 Ontwerpvisie 4. Bijlage 4 Fin paragraaf Sluis 0 5. Bijlage 5 Raming Sluis 0 6. Bijlage 6 BD Artikel Sluis 0 28-09-2018 7. Technische vragen fractie AWP (2e NAZENDING)

ADVIESNOTA VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

VOORSTEL:
Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 3.500,000,-- ten behoeve van de aanleg van omloopriolen in Sluis 0 in de Zuid-Willemsvaart in 's-Hertogenbosch en de sluis daarmee geschikt te maken voor hoogwaterpiekafvoeren uit het regionale watersysteem.

PROBLEEMSTELLING
In extreem natte situaties kan niet al het water uit de omgeving van Helmond worden afgevoerd via de Aa.
In die situaties wordt de Zuid-Willemsvaart gebruikt om een deel van deze hoogwaterpiek af te voeren richting Maas. Een deel van deze piek wordt vervolgens bij aflaatwerk Poeldonk (bij 's-Hertogenbosch) weer van de Zuid-Willemsvaart afgelaten richting stadsAa.
De met Rijkswaterstaat maximaal overeengekomen afvoercapaciteit over de Zuid-Willemsvaart bij gestremde scheepvaart bedraagt 31 m3/s.
Bij 's-Hertogenbosch is sprake van een flessenhals; de afvoercapaciteit bedraagt hier maximaal 28 m3/s. Er is dus sprake van een tekort van 3m3/s. Bij een hoog Maaspeil kan dit tekort aan afvoercapaciteit zelfs tot 11m3/s oplopen.
Voor een omschrijving van de werking van het regionale afvoersysteem zie bijlage 1.

Vanaf 2009 zijn er door meerdere (integrale) projectgroepen onderzoeken uitgevoerd om het te kort aan afvoercapaciteit op te lossen. Op 16 december 2011 is in het AB van het waterschap besloten om het knelpunt bij 's-Hertogenbosch separaat op te pakken.
Bij ieder onderzoek is naar voren gekomen dat het geschikt maken van de stadstraverse van de Zuid-Willemsvaart / sluis 0 de beste optie is voor hoogwater piekafvoeren.
Een tijdlijn met de bijbehorende onderzoeksrapporten is opgenomen in bijlage 2.

In 2017 heeft de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch unaniem besloten het inspiratiedocument Zuid-Willemspark vast te stellen. Hiermee werd de mogelijkheid gecreëerd voor het waterschap om aan te haken en het afvoercapaciteitsvraagstuk aan te pakken.
Om de benodigde afvoer van 11 m3/s te kunnen realiseren is een omloopriool noodzakelijk. Met name de aanleg van een omloopriool bepaald de prijs. De grootte van het omloopriool is hier minder bepalend in.

Het voorontwerp is gereed en de gemeente heeft dit samen met het structuurontwerp gepresenteerd in de ontwerpvisie, zie bijlage 3.

BEOOGD EFFECT
Realisatie van een afvoervoorziening nodig voor een toekomstbestendige en robuuste regionale waterafvoer met een capaciteit die overeenkomt met de huidige (veiligheids)norm van ten minste 31 m3/s en bijdraagt aan een duurzaam waterschap.

ARGUMENTEN

1. Waterschap kan haar taak met betrekking tot afvoer weer volledig uitvoeren.
Bij extreem hoog water kan vanuit het regionale systeem 31m^3/s worden afgevoerd over de Zuid-Willemsvaart. Het huidige regionale watersysteem rondom 's-Hertogenbosch is niet klimaatrobuust, want op dit moment kan bij 's-Hertogenbosch 28m^3/s worden verwerkt en bij een hoge Maasstand slechts 20m^3/s. Er is dus sprake van een regionaal knelpunt, die door toepassing van omloopriolen bij sluis 0 wordt opgelost.

2. Stadstraverse Zuid-Willemsvaart meest geschikt voor hoogwaterpiekafvoeren .
Op dit moment wordt de stadsAa gebruikt voor hoogwaterpiekafvoer. De afvoerroute via sluis 0 over de stadstraverse richting de Dieze is sneller dan via de stadsAa. De stadstraverse is een lange rechte bak waar hoge(re) stroomsnelheden mogelijk zijn (duurzame mobiliteit).

3. Koppelkans met plannen 's-Hertogenbosch voor sluis 0.
De gemeente 's-Hertogenbosch is voornemens om in 2019 sluis 0 en het omliggende gebied her in te richten tot stadspark en daarbij de sluis geschikt te maken voor recreatievaart. Hiertoe wil de gemeente de sluis verkleinen en ontstaat de kans voor het waterschap om omloopriolen toe te passen. Er is dus sprake van een unieke koppelkans voor de opgaven van de gemeente en waterschap. (klimaatbestendigvastgoed, cirulaire economie en bijdrage aan klimaat adaptieve steden)

4. Creëren hydraulische ruimte op de stadsAa voor ecologie, natuur en recreatie.
Door sluis 0 in te zetten voor hoogwaterpiekafvoeren, komt in de StadsAa (hydraulische) ruimte beschikbaar voor ecologie, natuur & recreatie. Dit is een voorwaarde om icoonproject 'groene oevers langs de stadsAa' (onderdeel van de ruimtelijke verkenning "de kracht van het Aadal", november 2016), te kunnen verwezenlijken. Piekafvoeren over de StadsAa en de daarmee samenhangende stroomsnelheden hebben een negatief effect op de ontwikkeling van ecologie en natuur/ krw doelstelling. (aquatische biodiversiteit)

5. Verbetering waterkwaliteit stadstraverse.
Tijdens droge perioden leidt de huidige lage doorstroming bij sluis 0 tot een verslechterde waterkwaliteit in de stadstraverse. Door toepassing van omloopriolen bij sluis 0 zal de waterkwaliteit van de stadtraverse verbeteren.

KANTTEKENINGEN/RISICO'S

1. Gemeente is initiator en projectuitvoerder
Met de juiste afspraken aan de voorkant kan waterschap Aa en Maas meeliften met het ontwerp en aanbestedingsproces.

2. Besluitvorming gemeente 's-Hertogenbosch.
De gemeenteraad dient het noodzakelijke krediet voor aanpassing sluis 0 nog beschikbaar te stellen.
Aandachtspunt hierbij is de op dit moment beschikbare raming. De raming is gebaseerd op het voorlopig ontwerp. Nadat de gemeente krediet beschikbaar heeft gesteld zal het voorlopig ontwerp verder uitgewerkt worden tot definitief ontwerp, bestek en uitvoering.

3. Instemming Rijkswaterstaat
Met Rijkswaterstaat moeten nog nadere afspraken gemaakt worden. Onder andere over het gebruik en bediening van de omloopriolen, aflaatwerk Poeldonk, ed. Daarnaast zou Rijkswaterstaat extra eisen kunnen stellen aan het ontwerp van de hoogwater afvoervoorziening. Insteek van Rijkswaterstaat hierbij; geen hinder voor de beroepsvaart en het dagelijks peilbeheer op het desbetreffende kanaalpand.

4. Inzet Poeldonk
Door het realiseren van omloopriolen bij sluis 0 ontstaat voor het waterschap de kans om de functie van aflaatwerk Poeldonk (op termijn) te laten vervallen. De mogelijkheden op dit gebied dienen verder in kaart te worden gebracht. Aandachtspunt hierbij is dat Poeldonk nu nog wordt gebruikt door Rijkswaterstaat om peilschommelingen op het kanaal door schutverliezen op te vangen. Ook zou Poeldonk dienst kunnen doen als buffer in geval van verdere aanscherping van de normen in de toekomst.

FINANCIËN/SUBSIDIES/PROJECTENBOEK
In het Projectenboek 2019, vastgesteld door het AB bij de Programmabegroting 2019 op 16 november 2018, is het volgende opgenomen:

PJB-nr.	Projectnaam	Kredietnr.	Uitgaven/inkomsten	Totaal
231	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	*M20170005*	Uitgaven	€ 3.500.000
			Inkomsten	€ -
Opgenomen in Projectenboek 2019			Totaal NETTO	€ 3.500.000

Gevraagd krediet
Ten behoeve van de voorbereiding (definitief ontwerp) en uitvoering van de aanleg van omloopriolen in sluis 0 wordt aan het AB gevraagd een investeringskrediet van € 3.500.000 beschikbaar te stellen.

Dekking
Het Projectenboek 2019 voorziet in voldoende dekkingsmiddelen en de financiële consequenties hiervan zijn zichtbaar in bijgevoegde financiële paragraaf.

Effect op de exploitatie
De verwachting is dat de jaarlijkse lasten zullen toenemen met € 40.000 (zie hiervoor bijlage 4 'Financiële paragraaf').

Subsidie
Onderzocht zal worden of, en in hoeverre, het haalbaar is om de extra kosten voor de klimaatadaptieve uitvoering van Sluis 0 onder te brengen onder het Delta Programma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). In augustus 2018 is de Unie van Waterschappen verzocht om Sluis 0 als pilotproject hieraan toe voegen.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

Het creëren van omloopriolen bij sluis 0 zorgt ervoor dat het waterschap haar taak op het gebied van waterafvoer en daarmee veiligheid kan garanderen en het draagt bij aan optimalisatie van het waterbeheerssysteem. De reeds opgesomde argumenten dragen op duurzaamheidsvlak bij aan doelen, geïnspireerd op de duurzame investeringsagenda:

- Duurzame mobiliteit en technologische innovaties
  Maximale afvoer bij sluis 0 zorgt ervoor dat het af te voeren water de kortste weg, met de minste weerstand, kan afleggen
- Klimaatbestendig vastgoed, duurzaam GWW en beheer roerende goederen
  De gemeente heeft als basiseis een levensduur van 100 jaar vastgesteld voor het plan bij sluis 0.
- Klimaatrobuust watersysteem
  Het waterbeheerssysteem wordt voorbereid op de toekomst en er ontstaat meer flexibiliteit in waterbeheersing.
- Aquatische biodiversiteit,
  Door de afvoer via sluis 0 te laten lopen komt er op de stadsAa hydraulische ruimte beschikbaar.
- Bijdrage aan klimaatadaptieve steden
  De aanpak om sluis 0 voor recreatievaart geschikt te maken en een onafhankelijke afvoer daarbij te creëren middels omloopriolen.
- Innovaties voor een circulaire economie
  Door de plannen samen met de gemeente uit te voeren en daarbij de bestaande sluis 'footprint' zoveel mogelijk in tact te laten.

UITVOERING/VERVOLG

Tussen 's-Hertogenbosch en Aa en Maas (en Rijkswaterstaat) zal een samenwerkingsovereenkomst worden opgesteld, in samenspraak met juridische zaken. De besluitvorming van de gemeente loopt nagenoeg parallel aan de besluitvorming van het waterschap. De inrichting van Sluis 0 is onderdeel van de gemeentelijke voorjaarsnota. De gemeente is voornemens het project definitief te ontwerpen en in uitvoer te brengen medio 2019.

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Insteek is na besluitvorming door AB een persbericht te doen uitgaan, met de gemeente wordt afgestemd om dit gezamenlijk te doen.
Er is reeds een artikel omtrent de plannen rondom Sluis 0, in het Brabants Dagblad van 28 september jongsleden, gepubliceerd. In tegenstelling tot de aanname in het artikel is er nog geen besluit genomen en is dit voorstel hetgeen waarop het AB op 16 november 2018 een beslissing mag nemen. Ter verduidelijk is het artikel bijgevoegd als bijlage 6.

BIJLAGEN

- Bijlage 0: AB-besluit
- Bijlage 1: Werking regionale watersysteem Zuid-Willemsvaart/ sluis 0
- Bijlage 2: Tijdlijn en samenvatting knelpunt en onderzoeken piekafvoer
- Bijlage 3: Ontwerpvisie sluis 0 Gemeente 's-Hertogenbosch
- Bijlage 4: Financiële paragraaf
- Bijlage 5: Raming Sluis 0
- Bijlage 6: Artikel Sluis 0 BD 28-09-2018

AB-BESLUIT

Agendapunt:

Onderwerp: Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0

BESLUITNUMMER:
INVESTERINGSBESLUIT:

Het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel d.d. 8 oktober 2018 van het Dagelijks Bestuur;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet, de Algemene wet bestuursrecht en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen;

gezien het advies van de commissie Watersysteembeheer van 25 oktober 2018

B E S L U I T:

Een investeringskrediet beschikbaar te stellen van € 3.500.000,-- ten behoeve van de aanleg van omloopriolen in Sluis 0 in de Zuid-Willemsvaart in 's-Hertogenbosch en de sluis daarmee geschikt te maken voor hoogwaterpiekafvoeren uit het regionale watersysteem.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur in zijn openbare vergadering van 16 november 2018,

de secretaris, de dijkgraaf,

drs. P. Sennema drs. L.H.J. Verheijen

Bijlage 1:

Werking regionale watersysteem/knelpunt Zuid-Willemsvaart Poeldonk en Sluis 0 bij 's-Hertogenbosch

Inleiding

Waterschap Aa en Maas is als waterbeheerder verantwoordelijk voor het halen van de normen van het watersysteem in haar beheergebied.
Op basis van het Bestuursakkoord Water was de inzet dat het regionale systeem in 2015 aan de normen voldoet. Het is tot op heden nog niet gelukt het kapitaalintensieve knelpunt waar de Zuid-Willemsvaart 's-Hertogenbosch doorsnijdt, op te lossen. Kapitaalintensieve knelpunten zijn knelpunten in het regionale watersysteem in stedelijk gebied waar we momenteel niet voldoen aan de geldende normen en waar de gevolgen bij het optreden van wateroverlast groot zijn.

Werking van het regionale watersysteem

Nabij Helmond wordt vanuit het regionale systeem de Zuid-Willemsvaart belast met afvoer vanuit o.a. de Aa en de Bakelse Aa. In het WATAK is vastgelegd dat dit extra water bij spuiwerk De Schabbert (ten noorden van Helmond) weer op de Aa wordt teruggezet.
In het WATAK is ook opgenomen dat ingeval van hoogwatersituaties die tot eenmaal per 10 jaar voorkomen, 18 m^3/s via de Zuid-Willemsvaart mag worden afgevoerd richting 's-Hertogenbosch.
De rest gaat via De Schabbert terug naar de Aa. De sluizen in de Zuid-Willemsvaart tussen Helmond en Den Bosch zijn conform deze afspraken voorzien van omloopriolen met een capaciteit van 18m^3/s.
Nabij 's-Hertogenbosch komt er vanuit de Schijndelse Loop (conform WATAK) max 3m^3/s bij; in totaal dus 21m^3/s.
Conform de WATAK-afspraken wordt het water uit de Zuid-Willemsvaart vervolgens bij 's-Hertogenbosch via aflaatwerk Poeldonk naar de stadsAa geleid en vervolgens naar de Dieze en Maas. De capaciteit van aflaatwerk Poeldonk is berekend op deze 21 m^3/s.

Aanvullend hierop, is in samenspraak met Rijkswaterstaat vastgelegd dat in extremere situaties, buiten het WATAK, de capaciteit van de Zuid-Willemsvaart met 10 m^3/s kan worden verhoogd. Hiervoor dient de scheepvaart te worden gestremd (brief Rijkswaterstaat, 29 juni 2012).
Dit levert dan in de Zuid-Willemsvaart in 's-Hertogenbosch bij sluis 0 en Poeldonk een wateraanbod op van 31 m3/s (28 m^3/s via de Zuid-Willemsvaart en 3m3/s via de Schijndelse Loop).

Deze werkwijze is ook vastgelegd in de samenwerkingskaart waterafvoer Brabantse Kanalen. Deze samenwerkingskaart is akkoord bevonden door alle partijen in het Bestuurlijk overleg WATAK. De maximale afvoer over de Zuid-Willemsvaart bedraagt daarmee 31 m3/s.

Gelet op de maximale capaciteit van Poeldonk van 21 m^3/s, dient bij sluis 0 dan minimaal 10m3/s te kunnen worden afgevoerd.
De huidige afvoercapaciteit bij hoog water van sluis 0 is echter maximaal 7 m^3/s; 5,5 m^3/s via rinketten door de deur en de overige 1,5 m^3/s over de deuren.

Er is dus sprake van een tekort van 3m3/s. Bij een hoog Maaspeil kan dit tekort aan afvoercapaciteit tot 11m3/s oplopen.

Het Maximakanaal is hierbij qua oplossing geen optie. Bij de aanleg van dit kanaal is in de overeenkomst “omlegging kanaal Zuid-Willemsvaart ’s-Hertogenbosch” vastgelegd dat hoogwaterpiekafvoeren richting Maas niet over dit kanaal plaatsvinden. De sluizen Empel en Hintham in het Maximakanaal zijn hier overigens ook niet op ingericht.

Samengevat:

Tekort aan afvoercapaciteit vanuit het regionale systeem bij Poeldonk/Sluis 0 bij hoog Maaspeil

	Hoog Maaspeil (NAP + 4,4m)	**Zeer hoog Maaspeil (NAP+ 4,9m)**
Bij hoge afvoer vanuit beheergebied (NAP +4,9m; 21m3/s)	3 m3/s (kans kleiner dan eenmaal per 15 jaar)	7 m3/s (kans kleiner dan eenmaal per 40 jaar)
Bij extreme afvoer vanuit het beheergebied (NAP +5,3m; 31m3/s)	10 m3/s (kans kleiner dan eenmaal per 15 jaar)	11 m3/s (kans kleiner dan eenmaal per 150 jaar)

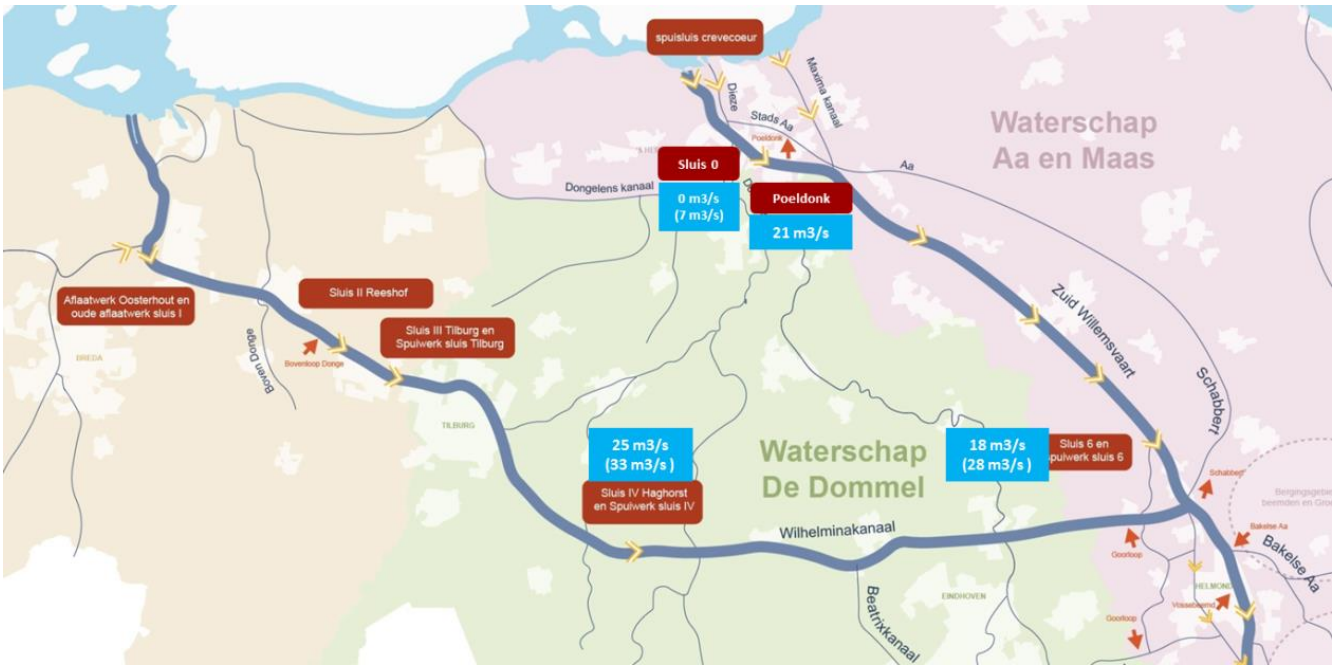

Figuur 1 Overzicht kanalenstelsel met de grootste in- en aflaten

Bijlage 2:

Tijdlijn en samenvatting – Erkennen knelpunt en onderzoeken oplossingen voor piekafvoer

2009	Uitwerking Maximakanaal vraagt om onderzoek naar afvoer bij Den Bosch Te kort aan afvoer erkent Afspraak om met RWS, Waterschappen en gemeente onderzoek te starten
2011	Vakgroep opgericht en probleem en oplossingen in kaart gebracht 1. Gebruik van de stadstraverse van de Zuid-Willemsvaart / sluis 0 2. Beperken van de hoeveelheid water via de Zuid-Willemsvaart door extra waterberging 3. Vergroten van de afvoercapaciteit van het aflaatwerk Poeldonk 4. Afvoer via Maximakanaal 5. Afvoer via het Wilhelminakanaal 6. Het peil in de Zuid-Willemsvaart verder op laten lopen Conclusie optie 1 als meest gunstige naar voren gekomen Aanbeveling gedaan om een voorontwerp van de Sluis te maken 10-10-2011 In Bestuurlijk overleg eindrapport geaccordeerd 16-12-2011 In AB is besloten om Sluis 0 individueel verder uit te werken ⇨ Bijlage 3 Eindconcept Piekafvoer ZWV definitief
2013	Variantenstudie door waterschap uitgevoerd "Vergroten afvoercapaciteit sluis 0" 1. Afvoer via Maximakanaal 2. Vergroten rinketten 3. Aanleggen omloopriool rondom sluishoofd 4. Aanleggen omloopriool rondom sluiskolk 5. Aanleg additioneel spuikanaal Variant 1 valt af, want heeft onvoldoende afvoercapaciteit en afspraak dat er geen afvoer over plaats vindt. ⇨ Bijlage 4 Vergroten afvoercapaciteit sluis 0
2014	Project opgestart deuren Sluis 0 optimaliseren voor hoogwaterafvoer Conclusie: Geen optie want tekort aan afvoer kan niet opgevangen worden door vergroten rinketten
2016	Gemeente en waterschap onderzoeken opnieuw mogelijkheden afvoer via stadstraverse Conclusie Afvoer bij Sluis 0 meest geschikt ⇨ Bijlage 5 Watersysteem van de Stadstraverse en StadsAa –een verkenning
2017	Gemeente start plan voor ontwikkeling stadspark Sluis 0 en gaat uit van afvoer bij sluis 0 1. Vergroten capaciteit rinketten 2. Lang omloopriool 3. kort omloopriool Conclusie kort omloopriool past het best in de plannen van de gemeente Afvoercapaciteit van 31 m3/ s kan alleen gehaald worden in dubbele uitvoering Waterschap onderzoekt opnieuw mogelijkheden voor afvoer: 1. Inzet Maximakanaal 2. Inzet Rosmalense Aa 3. Openzetten sluisdeuren van sluis 0 4. Aanpassing aflaatwerk Poeldonk 5. Aanpassen sluis 0 Conclusie optie 5 komt als enige optie naar voren ⇨ Bijlage 6 Verkenningen sluis 0 In programmabegroting en het projectenboek 2018 bedrag opgenomen van 3,2 miljoen
2018	Waterschap en gemeente werken samen mogelijkheid van omloopriool bij Sluis 0 verder uit. Maximale afvoer via rinketten is 5 m3/s dus een omloopriool is noodzakelijk. Vergroten van capaciteit omloopriool is marginaal in kosten, tenzij een dubbel omloopriool gekozen wordt.

Uitgebreide samenvatting van de verschillende onderzoeken

Tijdens de besprekingen mbt de aanleg van het Maximakanaal (2009) is het knelpunt piekafvoer Zuid-Willemsvaart geconstateerd en hebben betrokken partijen afgesproken samen aan een oplossing te werken.

In 2011 is naar aanleiding van deze problematiek een projectgroep gevormd, bestaande uit Rijkswaterstaat, gemeente 's-Hertogenbosch, Waterschap De Dommel en Waterschap Aa en Maas (trekker). In het eindrapport "Piekafvoer Zuid-Willemsvaart, 18 oktober 2011" zijn de opties in beeld gebracht op welke manier de benodigde 10 m^3/s het best afgevoerd zou kunnen worden. Hierbij zijn de volgende opties onderzocht:

1. Gebruik van de stadstraverse van de Zuid-Willemsvaart / sluis 0 voor de afvoer van het water in extreme situaties.
2. In extreme situaties beperken van de hoeveelheid water die via de Zuid-Willemsvaart wordt afgevoerd door extra waterberging in het stroomgebied van de Aa, langs de Zuid-Willemsvaart of buiten de stroomgebiedsgrenzen.
3. Vergroten van de afvoercapaciteit van het aflaatwerk Poeldonk.
4. Afvoer via Maximakanaal.
5. Afvoer via het Wilhelminakanaal.
6. Het peil in de Zuid-Willemsvaart verder op laten lopen.

Optie 1 is hierbij als meest gunstig naar voren gekomen. Waarbij twee mogelijkheden aangedragen zijn:

1. Plaatsen van een stuw binnen de bestaande schutsluis 0, waar afvoerpieken onderdoor gelaten kunnen worden.
2. Een recreatiesluis binnen de kolk van de bestaande sluis 0 voor zowel toervaart als piekafvoer zorgdraagt.

De aanbeveling die de toenmalige projectgroep gedaan heeft is om een voorontwerp voor de sluis te maken.

In het Bestuurlijk Overleg van 10 oktober 2011 zijn de bevindingen van dit eindrapport geaccordeerd.

Het eindrapport is in het AB van het waterschap van 16 december 2011 in het kader van de update van de regionale en stedelijke wateropgave gepresenteerd. Hierbij heeft het AB kennisgenomen van de stand van zaken aanpak kapitaalintensieve knelpunten in bebouwd gebied, is het AB akkoord gegaan met het opstarten van planvorming en realisatie van de benodigde maatregelen tegen wateroverlast in bebouwd gebied, is ten behoeve van het project "26 maatregelen wateroverlast" een krediet van € 3,0 miljoen gevoteerd en is besloten de maatregelen voor het oplossen van het knelpunt in Den Bosch (Poeldonk/sluis0), Heesch en Grave los van dit krediet op te pakken.

In de in opdracht van het waterschap opgestelde definitieve variantenstudie “Vergroten afvoercapaciteit sluis 0, 26 februari 2013” zijn 5 varianten in beeld gebracht;

1. Afvoer via Maximakanaal
2. Vergroten rinketten
3. Aanleggen omloopriool rondom sluishoofd
4. Aanleggen omloopriool rondom sluiskolk
5. Aanleg additioneel spuikanaal

Enkel bij variant 1 is aangegeven dat deze maatregel onvoldoende is om het tekort aan afvoercapaciteit te voorkomen.

In 2014 is een ProjectOpdrachtFormulier opgesteld (geraamde kosten: €500.000,-) om de deuren van Sluis 0 te optimaliseren voor hoogwaterafvoer. Hier is uiteindelijk geen investeringskrediet aan toegekend, want uit een haalbaarheidsstudie bleek dat de aanpassing/nieuwbouw van de sluisdeuren de waterveiligheid niet zou verbeteren en de investering daarom niet kosteneffectief is. Technisch kan de capaciteit van de rinketten niet vergroot worden.

In 2016 hebben gemeente en waterschap gezamenlijk een technische verkenning opgesteld (Watersysteem van de Stadstraverse en StadsAa – een verkenning; concept, 15 november 2016). Hieruit kwam naar voren dat de stadstraverse van de Zuid-Willemsvaart het meest geschikt is voor hoogwaterafvoer. Ook is hierbij geconstateerd dat hierdoor (hydraulische) kansen ontstaan voor het ontwikkelen van ecologie, natuur en recreatie op de stadsAa.

In 2016 is ’s-Hertogenbosch gestart met de plannen voor het Zuid-Willempark. Onderdeel hiervan; sluis 0 meer geschikt maken voor recreatievaart dmv het verkleinen van schutsluis.
In dit kader zijn door Arcadis de (on)mogelijkheden voor sluis 0 verder in beeld gebracht. Ons waterschap is bij het opstellen hiervan betrokken (“Verkenningen sluis 0 tbv inspiratiedocument Zuid-Willemspark”, 4 mei 2017).

Naar aanleiding van de Zuid-Willemsparkplannen van de gemeente en de hierdoor ontstane koppelkans, is In het DT/MT van 3 april 2017 verzocht ambtelijk een voorstel op te stellen voor realisatie van een omleidingskanaal/omloopriool bij sluis 0.

Vervolgens is in 2017 voor de aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 een factsheet opgesteld en is in de programmabegroting en het projectenboek 2018 hiervoor een bedrag opgenomen van 3,2 miljoen (Projecten Veilig en Bewoonbaar Beheergebied en Voldoende Water en Robuust Watersysteem).
in 2017 heeft het waterschap de mogelijkheden voor afvoer opnieuw beoordeeld. Waarbij opnieuw aanpassing bij Sluis 0 als beste optie naar voren is gekomen.

Figuur 1 Impressie Stadspark Sluis 0

Onderzochte opties piekafvoer 2017

1. *Inzet Maximakanaal:* Bij de aanleg van dit kanaal is in de overeenkomst “omlegging kanaal Zuid-Willemsvaart ’s-Hertogenbosch” vastgelegd dat hoogwaterpiekafvoeren richting Maas niet over dit kanaal plaatsvinden. De sluizen Empel en Hintham in het Maximakanaal zijn hier niet op ingericht. Daarnaast is heeft het de voorkeur om het water verder westelijk op de Maas af te voeren (lager peil). Door het toepassen van de “ijsspui-procedure” kunnen beide sluizen wellicht wel ingezet kunnen worden voor (boven normatieve) hoogwaterpiek-afvoeren. Deze optie wordt nader met Rijkswaterstaat verkent; gelet op het hier vorenstaande, zijn de verwachtingen echter niet hoog gespannen.
2. *Inzet Rosmalense Aa:* Deze heeft een capaciteit van circa 1 m3/s en loopt tot aan de Maas waar deze via een dubbele afsluiter kan lozen. Bij een hoge Maasstand dienen de afsluiters in de kering te worden gesloten en kan er dus niet onder natuurlijk verval van de Rosmalense Aa op de Maas geloosd worden. Daarvoor zou een (tijdelijke) pompinstallatie nodig zijn. Inzet van de Rosmalense Aa voor hoogwaterpiekafvoeren is geen optie vanwege de beperkte capaciteit en mogelijke inzet van pompen.
3. *Openzetten sluisdeuren van sluis 0:* Het openzetten van de sluisdeuren zou in theorie kunnen. Dit is echter geen veilige optie omdat de deuren niet meer (veilig en gecontroleerd) gesloten kunnen worden bij eventueel toenemende stroomsnelheden (bijvoorbeeld als gevolg van het falen van een kering of het openstellen van een bergingsgebied). Er ontbreekt dan een terugvalscenario; het open zetten van de sluisdeuren is in dit kader dus geen optie.
4. *Aanpassing aflaatwerk Poeldonk:* vergroten van de aflaatcapaciteit is zinloos, omdat bij een hoge Maasstand, Poeldonk te veel weerstand ondervindt en er maximaal 14 tot 20 m^3/s kan worden afgevoerd.
5. *Aanpassen sluis 0:* voordeel 1: koppelkans met aanpassen/verkleinen sluis door de gemeente ’s-Hertogenbosch. Voordeel 2: stadstraverse is (hydraulisch) meer geschikt voor piekafvoeren dan de route via Poeldonk en stadsAa.
   Voordeel 3: opstuwing van Aa bovenstroom wordt verminderd. Voordeel 4: bijvangsten; gunstig voor ecologische ontwikkeling stadsAa én waterkwaliteit stadstraverse.

Conclusie; opties 2, 3 en 4 vallen af. Optie 1 zal slechts marginaal iets opleveren .

Aanpassen Sluis 0 zodat waterafvoer mogelijk wordt

Uit het voorgaande blijkt dat een deel van de waterafvoer bij voorkeur via de stadstraverse en Sluis 0 dient plaats te vinden. Uitgaande van de maatgevende waterstanden kan 21 m3/s worden afgevoerd via Poeldonk en dient dus 10 m3/s (11 m3/s) via Sluis 0 te worden afgevoerd. Aangezien hiervoor investeringen nodig zijn is ook verkend wat de meerkosten zijn als er voor een ruimere dimensionering wordt gekozen dan maatgevend.

Variant	Voordelen	Nadelen	Debiet
Spuikanaal	▪ Onafhankelijke bediening sluis en afvoer	▪ Belemmerd plannen gemeente mbt stadspark.	31 m^3/s
Lang Omloopriool	▪ Onafhankelijke bediening sluis en afvoer	▪ Meeste hinder omgeving ▪ Meeste kosten en hoogste risico's	31 m^3/s
Kort Omloopriool	▪ Onafhankelijke bediening sluis en afvoer	▪ Lost huidige probleem op, maar is niet toekomstgericht kijkend naar Duurzam Waterschap	10 m^3/s 20 m^3/s
Kort Dubbel omloopriool	▪ Onafhankelijke bediening sluis en afvoer ▪ In geval van storing/ onderhoud 50% functioneel ▪ Klimaatrobuust en maximale bijdrage aan Duurzaam Waterschap	▪ Meest kostbaar	31 m^3/s 40 m^3/s

Spuikanaal

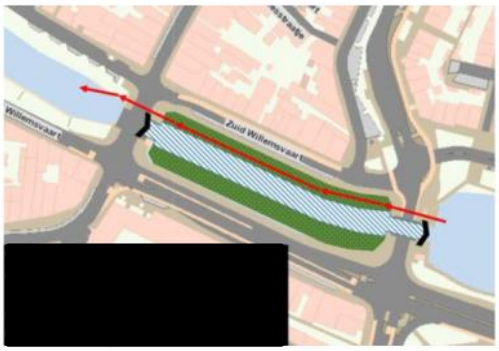

Lang omloopriool

Kort omloopriool

Figuur 2 Varianten bij Sluis 0

wagemaker

SLUIS 0 PARK

Structuurontwerp Sluis 0
ontwerpvisie

Opdrachtgever: Gemeente ‘s-Hertogenbosch
Uitgevoerd door: Wagemaker
Datum: 19 april 2018
Referentie: W17229_ontwerpvisie v1.1

Orthenbrug

Kasterensbrug [Veemarktbrug]

Inleiding

Gemeente ‘s-Hertogenbosch treft voorbereidingen om een ‘nieuwe Sluis 0’ te realiseren en levensduur verlengend onderhoud te verrichten aan een viertal bruggen.
Drie beweegbare bruggen zullen hierbij vastgezet worden, de Anthoniebrug blijft ten behoeve van de doorvaart in functie als beweegbare brug.

De nieuwe, verkleinde, Sluis 0 is voorzien in de bestaande kolk van Sluis 0. Het hele gebied wordt omgevormd tot Sluis 0 Park als onderdeel van het Zuid Willemspark.
Het voorziene groot onderhoud aan de bruggen biedt de gelegenheid het huidige kleurpalet te herzien.

Hinthamerbrug

Anthoniebrug

Zuid Willemspark

aangepaste onderdelen

oorspronkelijke onderdelen

Kleurpalet in roodtinten

alternatief in groentinten

alternatief in blauwtinten

Huisstijl Zuid Willemspark

De functiewijziging en conservering van de bovenbouw van de bruggen is een kans om de identiteit van het Zuid Willemspark als geheel te versterken.

De eigen identiteit en huisstijl (als benoemd in het inspiratiedocument) wordt aangevuld met een eigen kleurpalet .

De vier bruggen hebben elk hun eigen geschiedenis met als mijlpalen bouw, wederopbouw, functionele aanpassingen door Rijkswaterstaat en het moment van overdracht naar de gemeente.

Bij het vastzetten en onderhoud van de bruggen wordt een 0-moment gehouden waarbij slagbomen, meterkastjes en andere installatietechnische voorzieningen die geen functionele rol hebben verwijderd worden. Dit brengt rust in het straatbeeld.

Er wordt één kleurserie met 3 of 4 tinten binnen een kleur gekozen bestaande uit een heel ingetogen donkere kleur, een middentint en een verzadigde uitgesproken kleur.

Alle originele stalen delen worden in dezelfde donkerste basiskleur geconserveerd, de latere aanpassingen door Rijkswaterstaat worden in de middentint geschilderd en alle aanpassingen die met de start van het Zuid WillemsPark gepaard gaan worden in de meest heldere uitgesproken kleur gecoat.

Zo wordt de geschiedenis van de bruggen leesbaar gemaakt, heeft het Park herkenbaarheid met één hoofdkleur waarbinnen drie of vier nuances en zijn de nieuwe gekleurde onderdelen binnen het park vastgesteld.

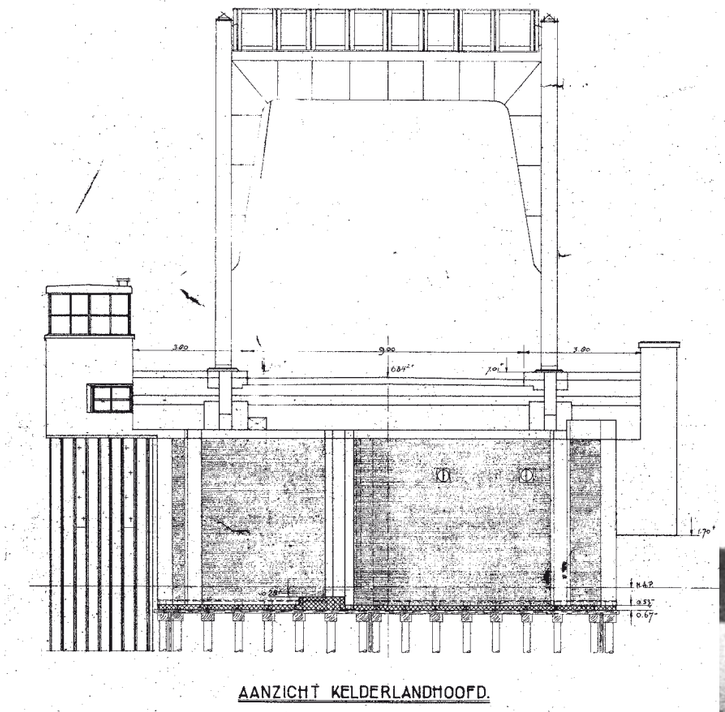

Hinthamerbrug wachtershuisje
archieftekening

Hinthamerbrug wachtershuisje,
hedendaagse karakteristiek

Anthoniebrug wachtershuisje
vandaag

Brugwachtershuisjes

Kans kleurpalet
De brugwachtershuisjes maken deel uit van de bruggen en hebben door de jaren heen heel wat aanpassingen ondergaan. Door het kleurpalet-met-tijdlijn in te zetten in de huisjes ondersteunen ze het beeld van de huisstijl.

Functie
Het bedieningshuisje van de Hinthamerbrug bedient momenteel deze brug en het benedenhoofd van de sluis, het bedieningsgebouw aan de Anthoniebrug bedient momenteel brug en bovenhoofd van de sluis.

Het is nog niet bekend vanuit welk gebouw de bediening van nieuwe sluiskolk en Anthoniebrug gaat plaatsvinden.

Verschijningsvorm
Door alle functionele aanpassingen is de eenheid in het oorspronkelijke ontwerp van de bedieningshuisjes uit beeld geraakt. Waarbij het huisje op de Hinthamerbrug nog de meest originele van het stel is. De ‘alziende’ panoramaramen en - later toegevoegde- ‘pet met klep’ geven het huisje gezag.

Voortbordurend op deze ‘karaktereigenschappen’ wordt voorgesteld de verschijningsvorm van het brugwachtershuisje aan de Anthoniebrug met dezelfde middelen een impuls te geven.

tussenzone met talud

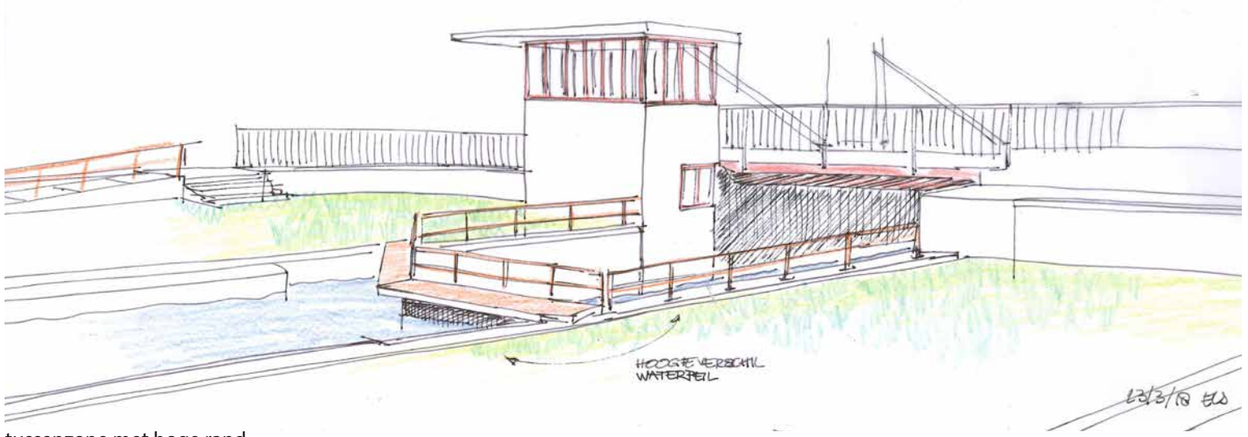

tussenzone met hoge rand

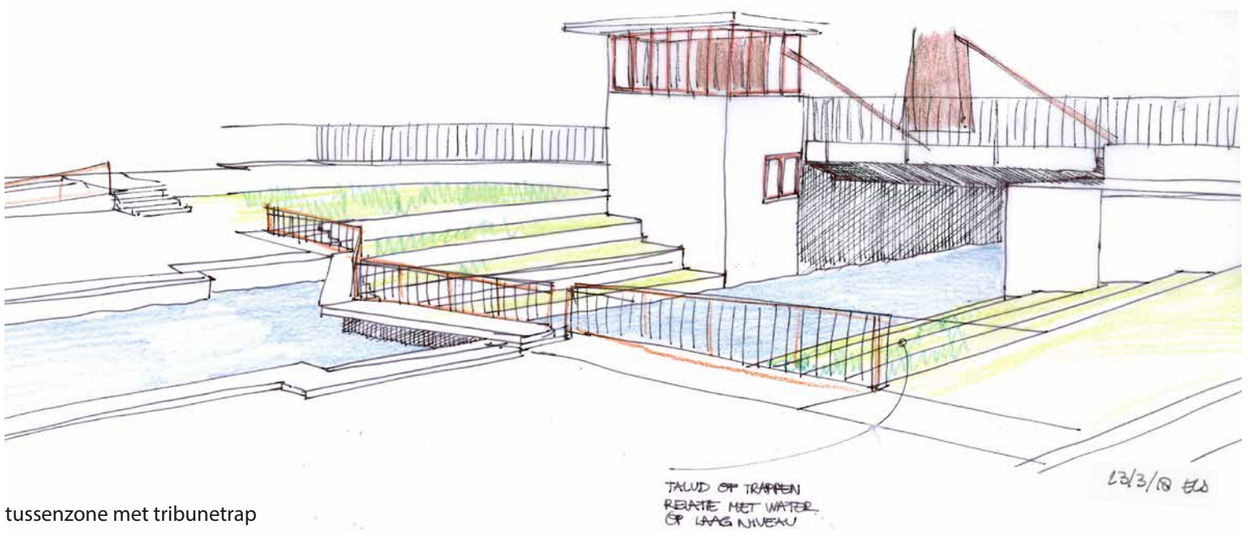

tussenzone met tribunetrap

ref: Voorlopig Ontwerp park, Sluis 0 park 20180404.pdf

referentie tribunetrap

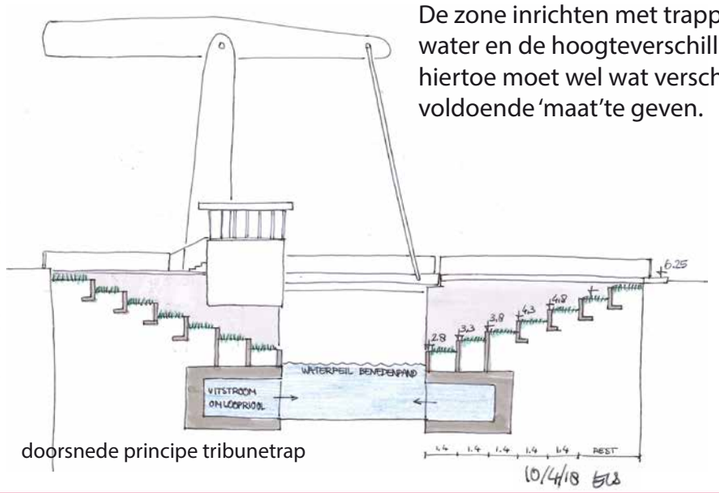

doorsnede principe tribunetrap

Parkinrichting

In het huidige parkontwerp is de zone tussen het nieuwe benedenhoofd en de Hinthamerbrug de plek waar het permanente niveauverschil in het water zichtbaar is.
In de handschetsen zijn een aantal manieren getoond om dit vorm te geven.

Om het verschil met de taluds langs de Zuid-Willemsvaart in de stad te maken wordt voorgesteld deze hier niet toe te passen.

De zone voorzien van een harde rand geeft het meeste park op één niveau.

De zone inrichten met trappen geeft de relatie met het water en de hoogteverschillen nieuwe mogelijkheden, hiertoe moet wel wat verschuiven om de zone ook voldoende ‘maat’te geven.

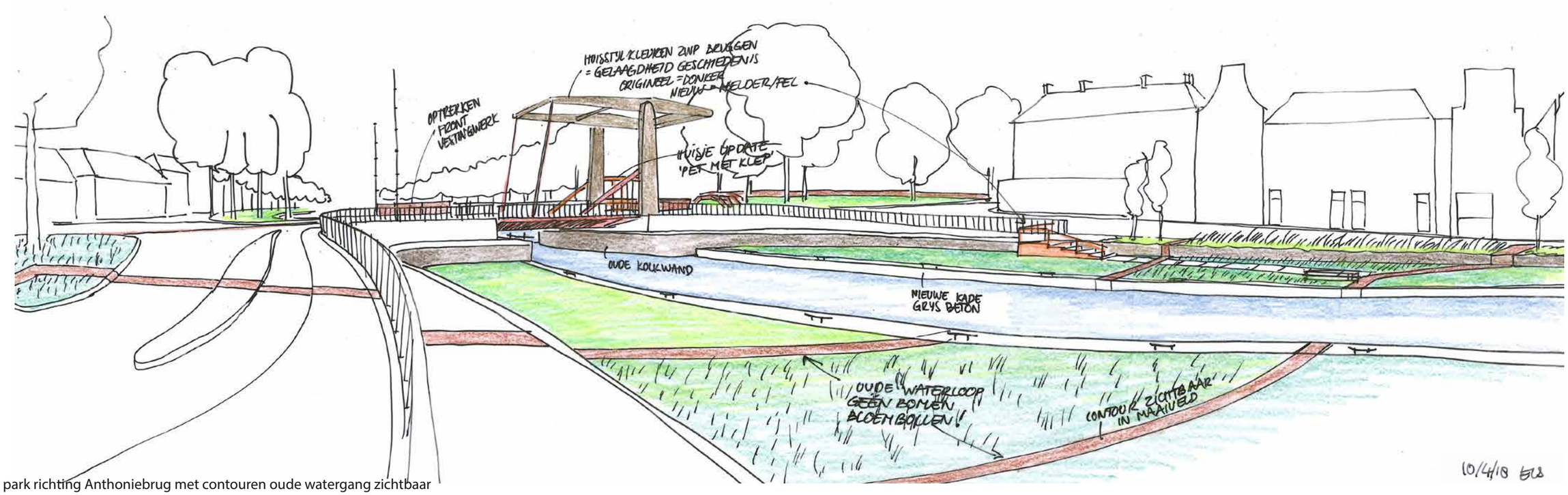

park richting Anthoniebrug met contouren oude watergang zichtbaar

1. referentie contouren kademuren in wegprofiel opgenomen
2. dekluiken bedieningen in maaiveld verzonken
3. contouren kademuren oude waterloop in gebakken klinkers, verband en breedte n.t.b.
4. kans: oude waterloop accent beplanting
5. materialen kademuren en kolkwanden nieuw, toegankelijke inpassing openbare ruimte
6. referentie plaatsing van bolders, haalkommen, drenkelingentrappen, pennen en buizen als functie van de scheepssoort recreatievaart.

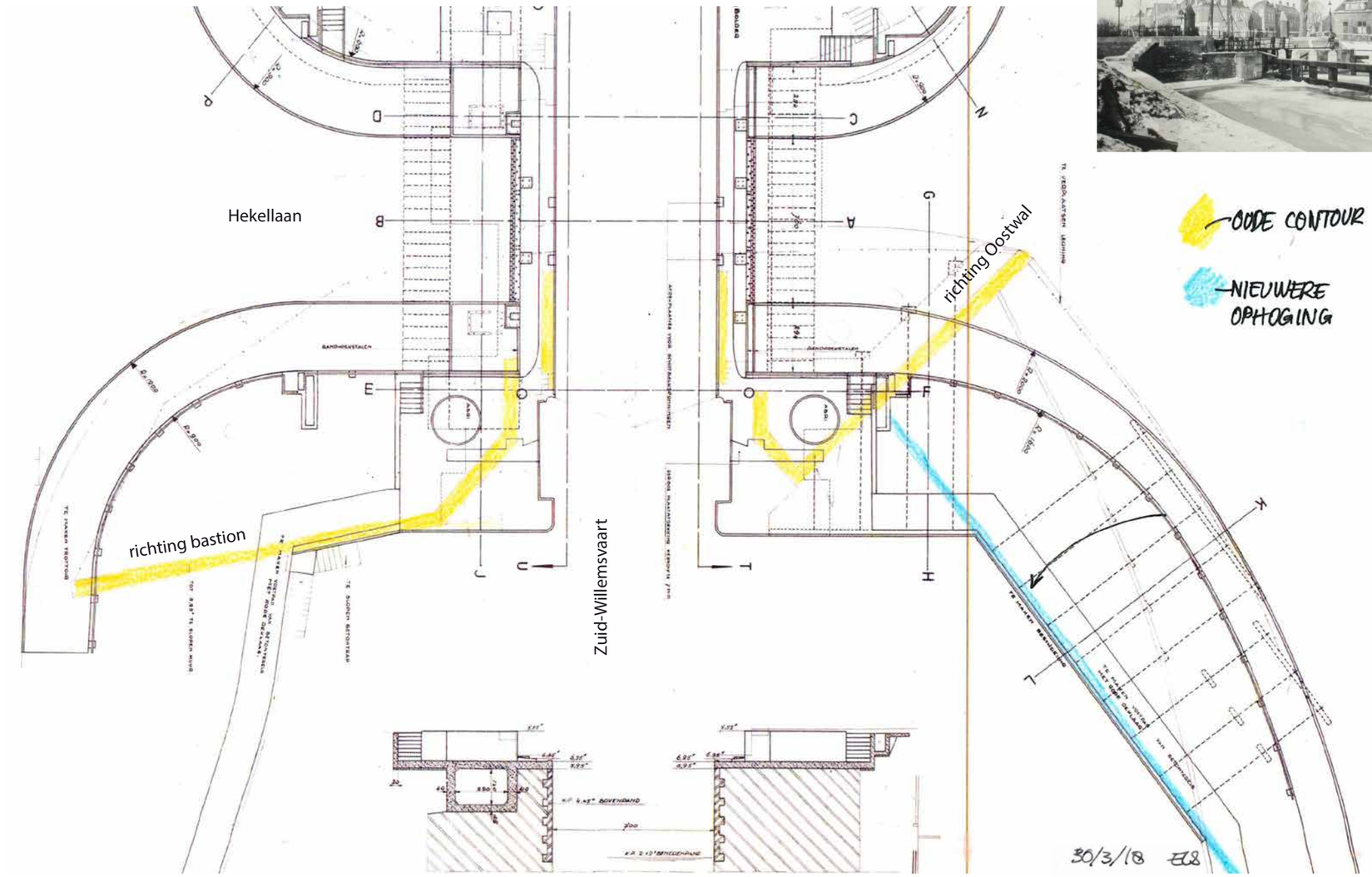

Waterkering in het vestingwerk

Huidige situatie
De unieke rol van het bovenhoofd van Sluis 0 als schakel in het defensiewerk van de stad is met de bouw van de huidige Antoniebrug uit het zicht geraakt.

Kan het bovenhoofd weer een manifestere rol spelen in het vestingwerk?

In bijgaande archieftekening is de oude contour van de doorgang in vestingwerk in geel aangegeven. In blauw de wijziging van talud in verhoogde kade.

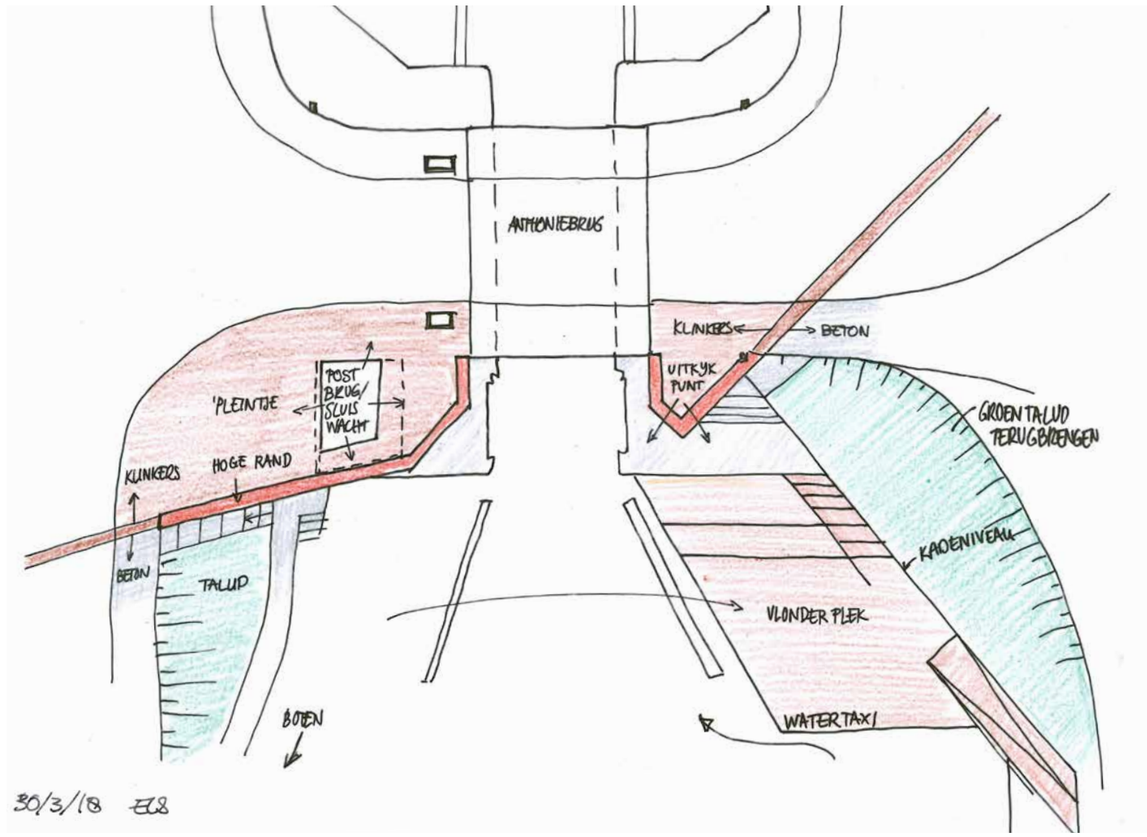

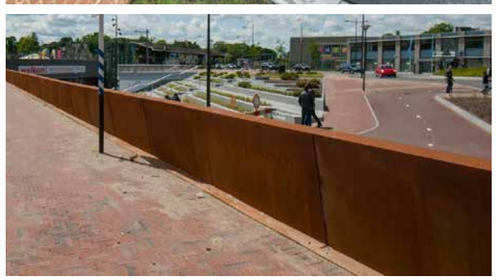

Variant A ‘Oude contouren’

Vanaf het water loopt door de transparantie van de hekwerken op de Antoniebrug, het zicht diep door de stad in.
Door de grens tussen ‘vestingstad’ en ‘buitengebied’ op te tillen wordt het contrast tussen ‘binnen’ en ‘buiten’ vergroot.

In bijgaande plattegrond en situatieschets wordt het verloop van de vestingmuren ter plaatse van het bovenpand weer zichtbaar gemaakt. Zoals alle nieuwe ingrepen in het bestaande vestingwerk gebeurt dit in cortenstaal. Het gebied rondom het sluiswachtershuis wordt aangevuld tot straatniveau waardoor rond het bedieningshuisje een pleintje -in de vesting- ontstaat.

Aan de zijde van de Maastrichtseweg wordt de verhoogde kademuur weer als groen talud teruggebracht.

In het straatprofiel wordt -net als bij de watertoren- de locatie van de muur als grenslijn in bestratingstype zichtbaar gemaakt in corten-staal. Deze contourlijn sluit in het noorden aan op de muur aan de Oostwal en in het zuiden op Bastion Sint Anthonie.

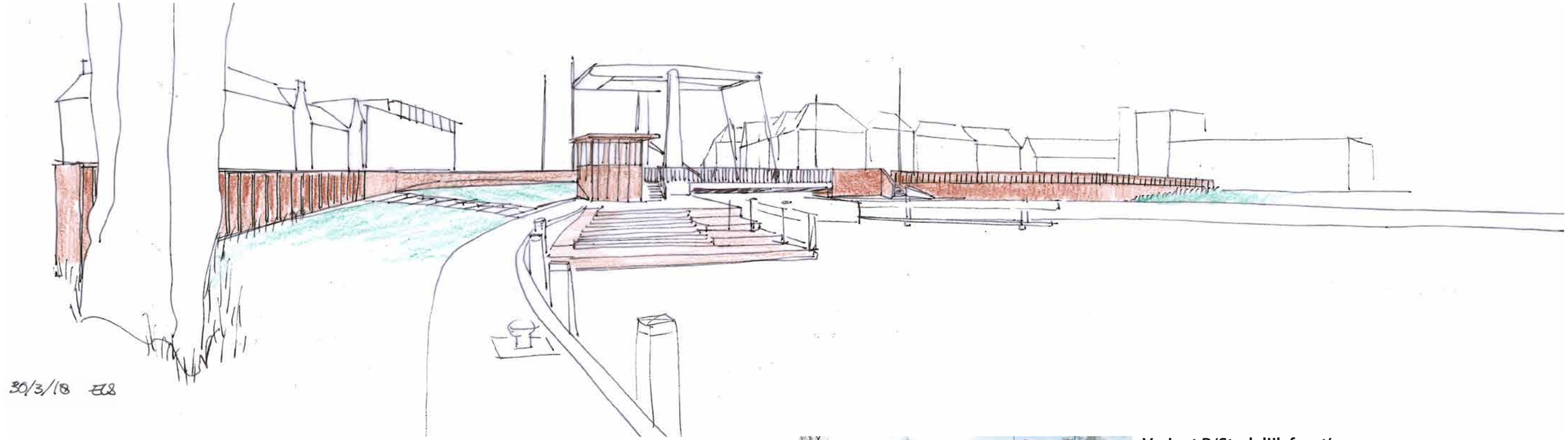

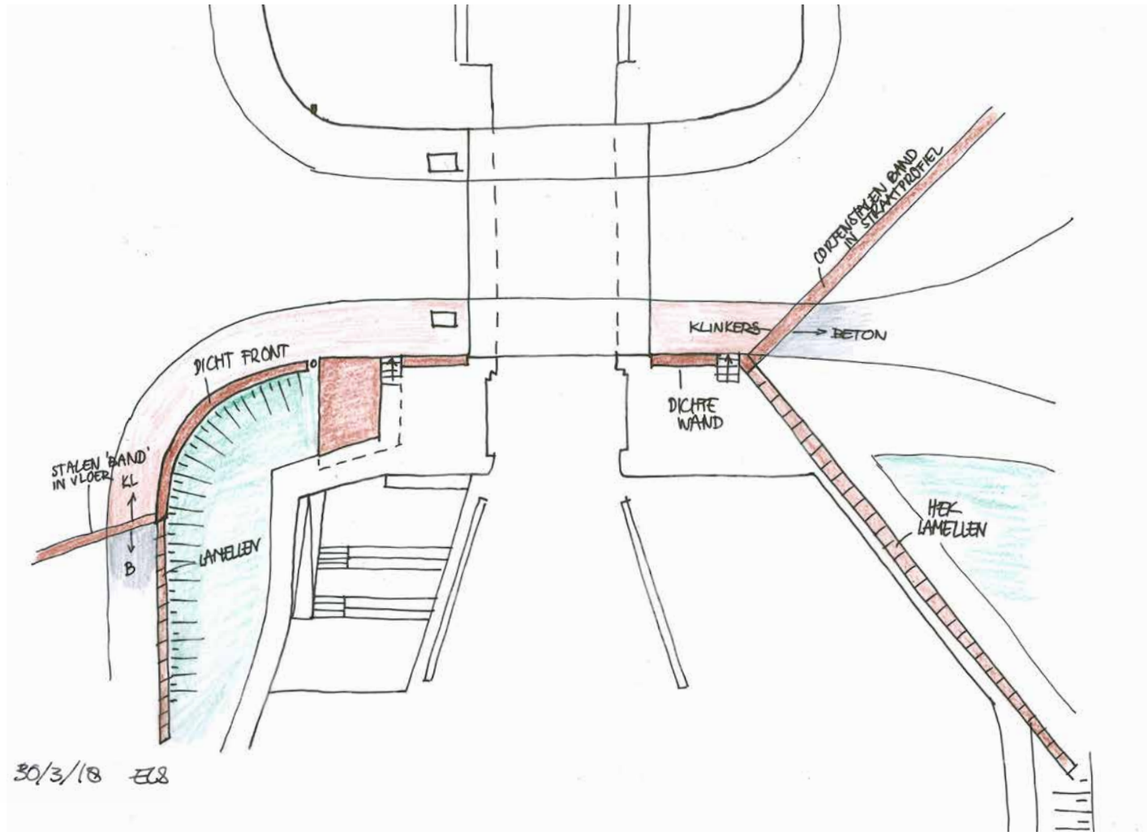

Variant B ‘Stedelijk front’

Vanaf het water loopt door de transparantie van de hekwerken op de Antoniebrug, het zicht diep door de stad in.
Door de grens tussen ‘vestingstad’ en ‘buitengebied’ op te tillen wordt het contrast tussen ‘binnen’ en ‘buiten’ vergroot.

In bijgaande plattegrond en situatieschets wordt op de plaats van de huidige (witte) hekwerken aan het bovenpand van het bovenhoofd de wand verhoogd.
De delen op/binnen vestinggrens als gesloten wand, de delen daarbuiten als lamellenhek.
De ligging en het contrast tussen stads- en landzijde wordt weer zichtbaar. De aangrenzende inrichting wordt aangepast om dit beeld te ondersteunen.

In het straatprofiel wordt -net als bij de watertoren- de locatie van de muur als grenslijn in bestratingstype zichtbaar gemaakt in corten-staal. Deze contourlijn sluit in het noorden aan op de muur aan de Oostwal en in het zuiden op Bastion Sint Anthonie.

wagemaker

Colofon

Opdrachtgever:	Gemeente 's-Hertogenbosch
Project:	Structuurontwerp Sluis 0
Opgesteld:	Els Mommersteeg, architect
Referentie:	W17229_ontwerpvisie v1.1.pdf
Status:	v1.1 definitief
Datum:	19 april 2018

Bijlage 4:

Financiële paragraaf aanpassing hoogwaterafvoer Sluis 0

INVESTERING

nummer	26 / 2018

FINANCIELE PARAGRAAF

Waterschap Aa en Maas

Datum DB:	8-okt-18
Datum AB:	16-nov-18

Algemeen

Sector/staf	:	Watersysteembeheer
(Staf)afdeling	:	District Hertogswetering
Naam Budgethouder/projectleider	:	Jong, J. (O&R)
Naam investering	:	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0
Soort investering	:	C

Financieel

Krediet uitgaven	€	3.500.000
Krediet inkomsten	€	-
Netto uitgaven/ inkomsten	€	3.500.000

		Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	Netto
Projectenboek 2019	PJB-nr. 231	€ 3.500.000	€ -	€ 3.500.000
Totaal uitgaven/inkomsten		€ 3.500.000,00	€ -	€ 3.500.000,00

Verdeling krediet	Krediet uitgaven	Krediet inkomsten	Netto
Grond	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electr.	€ 740.000	€ -	€ 740.000
Bouwkundige werken	€ 2.760.000	€ -	€ 2.760.000
Overig	€ -	€ -	€ -
Totaal	€ 3.500.000	€ -	€ 3.500.000

Kapitaallasten eerste jaar:	:	2022	Lasten over het 1e volledig jaar berekend!
Rente %	:	2,00%	

Verdeling activa	Afschr.termijn	Afschrijving	Rente	Totaal kapitaallast.
Grond	40	€ -	€ -	€ -
Mechanisch/electr.	15	€ 49.333	€ 14.800	€ 64.133
Bouwkundige werken	40	€ 69.000	€ 55.200	€ 124.200
Overig	40	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 118.333	€ 70.000	€ 188.333
Toename overige jaarlijkse exploitatielasten				€ 40.000
Afname jaarlijkse exploitatielasten				€ -
Totale lasten				€ 228.333

Verdeling totale lasten over de taken	
Watersysteembeheer	100,0%
Zuiveringsbeheer	0,0%

Kostentoedeling: Watersysteembeheer			eenheden	
Ingezetenen	29,0%	€ 66.216,67	295.618	€ 0,224
Gebouwd	58,4%	€ 133.346,67	91.018.000.000	0,00015%
Ongebouwd	12,5%	€ 28.541,67	106.391	€ 0,268
Natuurterreinen	0,1%	€ 228,33	24.079	€ 0,009

Kostentoedeling: Zuiveringsbeheer			eenheden	
Per vervuilingseenheid (v.e.)		€ -	1.136.000	€ -
Totaal Generaal		€ 228.333,33		

Overige gegevens

Projectnummer	:	I1018001	Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0
Programma	:	100%	Voldoende en robuust watersysteem
Beleidsveld	:	6214	Beheer hoeveelheid water
Werkplanproductnummer	:	62141001	Bouw en verwerving kunstwerken actieve WB

Bijlage 5:

Raming investeringskrediet tbv voorbereiding en uitvoering aanpassing hoogwaterafvoer Sluis 0

20-sep-2018

Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0	**I1018001**				
Overzicht krediet (-aanvraag)					*Bedragen x € 1,00*
	Voorbereiding		**Uitvoering IB 2018/26**		**TOTAAL**
Voorbereidingskosten extern		€	45.000	€	45.000
Begeleidingskosten O&R		€	35.000	€	35.000
Subtotaal	€ -	€	*80.000*	€	*80.000*
Civiele- bouwkundige kosten		€	1.450.000	€	1.450.000
W/E kosten		€	390.000	€	390.000
Onderhoudskosten en TPI		€	-	€	-
Algemene kosten		€	1.460.000	€	1.460.000
Subtotaal		€	*3.300.000*	€	*3.300.000*
Subtotaal	€ -	€	*3.380.000*	€	*3.380.000*
Onvoorzien en afronding		€	53.000	€	53.000
Toegerekende rente		€	67.000	€	67.000
Totale kosten	**€ -**	**€**	**3.500.000**	**€**	**3.500.000**
Benodigd uitvoeringskrediet:		**€**	**3.500.000**		

Bijlage 6:

Artikel Brabants Dagblad 28 september 2018

© Albert van den Boomen

Begin Kanaalpark in Den Bosch: Sluis 0 komt in het groen te liggen

DEN BOSCH - Hoewel de gemeente Den Bosch de ontwikkelingen voor het Kanaalpark rond de Zuid-Willemsvaart vooral aan particuliere initiatieven over wil laten, maakt het volgend jaar zelf ook een stap. Sluis 0 en omgeving komt aan de beurt, voor ruim 8,6 miljoen euro, zo blijkt uit de gisteren gepresenteerde begroting 2019.

Jos van de Ven 28-09-18, 16:52

f 3

De sluis wordt vervangen door een smallere sluis en de overblijvende delen aan beide zijden worden als park ingericht. De Anthoniebrug (op Sluis 0) wordt als ophaalbrug gerenoveerd, het omliggende gebied wordt opgeknapt (wegen, openbare ruimte en nieuwe riolering) en de andere drie bruggen (Hinthamerbrug, Kasterenbrug en Orthenbrug) over de Zuid-Willemsvaart worden gerenoveerd en omgebouwd tot niet-beweegbare bruggen.

Sluis 1

Sluis 0 wordt sinds 1933 gebruikt en verving Sluis 1. De sluis moest bij hoog water de stad beschermen. Sluis 1 lag in het deel van het kanaal waar nu de Lambooijbrug over gaat, over een nog zichtbaar smal deel van het water. Omdat de telling van de sluizen in Den Bosch begon en Sluis 0 dichter bij de stad ligt, kreeg de sluis het cijfer 0. Sluis 1 verdween pas na de bouw van Sluis 0.

Het is al drie jaar bekend dat Sluis 0 in slechte staat is. Het fundament, de sluisdeuren en de mechaniek van de waterkering tussen de Oostwal en de Hekellaan zijn slecht. Rijkswaterstaat had daarvoor al laten weten dat de funderingspalen van Sluis 0 aan het einde van hun latijn zijn. Tot nu toe heeft de gemeente willen wachten tot er meer bekend was over het binnenstadstracé van het kanaal. Nu de plannen voor het Kanaalpark meer vorm krijgen, worden sluis, het omliggende gebied en de bruggen aangepakt.

Het kanaal door de binnenstad blijft het gehele jaar door beschikbaar voor de recreatievaart. Daar is weer een brugwachter voor nodig omdat de nieuwe sluis gemiddeld zes uur per dag bediend moet worden. Het is ook de bedoeling dat direct achter Sluis 0 aan de Van Veldekekade plaats komt voor woonboten.

Waterschap betaalt

De Zuid-Willemsvaart krijgt met de smallere sluis ook een grotere rol bij de afvoer van piekwater bij hevige regenval. Door de klimaatverandering gaat er in de toekomst bij hevige regenval via de sluis overtollig water afgevoerd worden. Daarmee wordt ook het riviertje de Aa in de binnenstad ontzien. Waterschap Aa en Maas gaat de kosten voor deze maatregel (een speciaal riool) betalen: bijna 2.4 miljoen euro.

Het college van B en W waarschuwt in de begroting 2019 wel dat het miljoenenbedrag op kan lopen omdat uitgegaan is van het prijspeil 1 januari 2018.

Technische vragen

Door mevrouw Slaats-Damen van de fractie Algemene Waterschapspartij zijn technische vragen gesteld over de onderwerpen ‘Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas’, ‘Partiële herziening Keur’, ‘Renovatie kunstwerken regionale wateren’ en ‘Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch’. Hieronder treft u de antwoorden op de gestelde vragen aan.

Programmabegroting 2019 waterschap Aa en Maas

Vraag 1
Voorstel tabel pag 4: “VNN” 2018 => moet zijn VJN?

Antwoord
Dit moet inderdaad VJN (Voorjaarsnota) zijn.

Vraag 2
PJB 076 Aa dal Zuid: Tekst afgedekt door plattegrond.

Antwoord
De volledige tekst bij het project PJB 076 Aa Dal Zuid moet zijn;
“ Binnen dit project werken we samen met het gebied aan het verbeteren en robuust maken van het watersysteem door het optimaliseren van de (grond)waterhuishouding ten behoeve van de gebiedsfuncties en het bereiken van de gewenste ecologische en chemische waterkwaliteit.”

Vraag 3
Projectenboek: GGOR Landbouw Biezenloop en GGOR Gemert Bakel. Waarom titel soms met en soms zonder “Landbouw”?

Antwoord
In het WBP 2016-2021 is de oorspronkelijke benaming GGOR Landbouw. Bij GGOR projecten kijken we echter breder naar aangrenzende functies dan enkel die van landbouw. Projecten die al eerder gestart waren hebben nog de oorspronkelijke benaming GGOR landbouw. Nieuwe projecten krijg de benaming GGOR of wanneer ze integraal met andere opgaven worden opgepakt enkel de gebiedsplaatsaanduiding.

Vraag 4
PJB 055: Bovenlandse Sluis werd toch vorig jaar al aangepakt?

Antwoord
Het project Bovenlandse Sluis is inderdaad al eerder opgepakt en gerealiseerd. Aangezien er nog afrondende werkzaamheden plaats vinden / hebben gevonden is het project ook nog niet financieel afgesloten en staat hij daarom nog in het projectenboek.

Vraag 5
PJB 119 renoveren druktoren Erica: Wat is een druktoren? Een soort rioolgemaal?

Antwoord
Een druktoren is een grote stalen rechtopstaande pijp (vloeistofbassin) boven het maaiveld die zorgt voor een constante afvoer van rioolwater.

Partiële herziening Keur

Vraag 6
Argumenten, 1.2 pag 4: Graag voorbeeld van publiek werk op waterschapseigendom.

Antwoord
Het gaat er in dit geval niet specifiek om dat een publiek werk op waterschapseigendom is geplaatst. Het gaat er om dat een werk (bv een hekwerk, tuinhuisje, dam met duiker), zowel van particulieren als andere overheden, dat geplaatst wordt op eigendom van het waterschap niet toegestaan is zonder expliciete privaatrechtelijke toestemming van het waterschap. Onder de huidige beleidsregels is dit nog een toetsingscriterium bij vergunningverlening (bestuursrechtelijke/ publiekrechtelijke toetsingskader), maar dit dient n.a.v. rechtspraak te worden losgelaten omdat die toestemming een strikt privaatrechtelijke kwestie is.

Vraag 7
Definitief besluit eerste herziening: “Oppervlaktelichamen hebben diversie functies in de waterhouding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart.” => Waterhuishouding?

Antwoord
Verbetering: ‘’Oppervlaktewaterlichamen hebben diverse functie in de water**huis**houding, waaronder waterkwantiteit, waterkwaliteit en scheepvaart’’.

Vraag 8
Definitief besluit hydrologische uitgangspunten, tweede herziening:
‘Tabel pagina 6: GHG: wat betekent dit, gemiddeld hoogste grondwaterstand? Of Gemiddelde hoogte grondwater, . . ?’

Antwoord
In de geconsolideerde versie Definitieve hydrologisch achtergronddocument wordt op p.8 de betekenis gegeven van GHG: ‘’Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand’’

Vraag 9
Pagina 15 Activiteitenbesluit: Graag uitleg kader en afbeelding met regels voor pot en containerteelt.

Antwoord
De voorschriften voor het lozen van afvalwater afkomstig van het telen en kweken van gewassen in de open lucht (pot- en containerteelt) staan in de artikelen 3.86 t/m 3.88 van het Activiteitenbesluit. Er wordt daarin een onderscheid gemaakt of de teelt op doorlatende of niet-doorlatende ondergrond plaatsvindt. De regels en de afbeeldingen in het Besluit hydrologische uitgangspunten zien op de gevallen dat er sprake is van een niet-doorlatende ondergrond.

Allereerst de voorschriften uit het Activiteitenbesluit die van toepassing zijn op de pot- en containerteelt op niet-doorlatende ondergrond:

Artikel 3.87 Activiteitenbesluit

- Bij het lozen van afvalwater in een oppervlaktewaterlichaam, op of in de bodem of in een vuilwaterriool als gevolg van de teelt van gewassen in substraat wordt voldaan aan het tweede tot en met negende lid.
- 2 Het lozen van afvalwater afkomstig van de teelt van gewassen op een niet-doorlatende ondergrond is toegestaan, indien:
    - a. bij een teeltoppervlak van ten hoogste 500 vierkante meter bij bemesting uitsluitend gebruik wordt gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.
    - b. bij een teeltoppervlak van meer dan 500 vierkante meter:
        - 1°. hemelwater en drainwater worden opgevangen in een opvangvoorziening van ten minste 1.200 kubieke meter per hectare teeltoppervlak;
        - 2°. het water uit de opvangvoorziening wordt gebruikt als eerste gietwaterbron, en
        - 3°. de bedrijfsvoering erop is gericht om na bemesting of bespuiting de eerste 50 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak te allen tijde op te kunnen vangen in de opvangvoorziening.
- 3 In afwijking van het tweede lid, onderdeel b, onder 1°, kan worden volstaan met een opvangvoorziening met een capaciteit van ten minste 500 kubieke meter per hectare teeltoppervlak, indien aanvullend gietwater wordt gebruikt met een natriumgehalte dat gelijkwaardig is aan dat van hemelwater.
- 4 Indien de capaciteit van de opvangvoorziening, bedoeld in het tweede en derde lid, volledig is benut wordt het hemelwater geloosd via een overstortvoorziening, die is aangebracht voorafgaand aan de opvangvoorziening.
- 5 In afwijking van het tweede en derde lid wordt bij de buitenteelt van aardbeienplanten op trayvelden drainwater opgevangen en hergebruikt en is de bedrijfsvoering erop gericht dat na bemesting of bespuiting de eerste 30 kubieke meter hemelwater per hectare teeltoppervlak wordt opgevangen en hergebruikt.
- 6 Bij het lozen van afvalwater als gevolg van de teelt op een doorlatende ondergrond, wordt bij bemesting uitsluitend gebruik gemaakt van meststoffen die over langere periode de werkzame bestanddelen afgeven.

- 7 In afwijking van het zesde lid kan het bevoegd gezag gedurende de perioden dat het gebruik van de in dat lid bedoelde meststoffen redelijkerwijs niet mogelijk is bij de teelt van aardbeienplanten op trayvelden, bij maatwerkvoorschrift het gebruik van andere meststoffen toestaan, indien het aanbrengen van een niet-doorlatende ondergrond redelijkerwijs niet mogelijk is en het belang van de bescherming van het milieu zich daartegen niet verzet.
- 8 In afwijking van het zesde lid is bij de teelt waarbij bemesting plaatsvindt via een druppelsysteem, het gebruik van meststoffen als bedoeld in dat lid, niet verplicht, indien de watergift en de meststoffengift zijn afgestemd op de behoefte van het gewas, waarbij rekening is gehouden met de relevante specifieke teeltomstandigheden.
- 9 Het bevoegd gezag kan bij de teelt op een doorlatende ondergrond, waarbij door middel van een drainagesysteem op een oppervlaktewaterlichaam wordt geloosd, indien de bescherming van het milieu daartoe noodzaakt, bij maatwerkvoorschrift bepalen dat het drainagewater wordt opgevangen en hergebruikt.

In de tabel en afbeeldingen wordt gedoeld op de gevallen wanneer er een teeltoppervlak is van meer dan 500 m2.

- In het kader wordt 50m3/ha aangehaald, dit volgt uit artikel 3.87, lid 2, sub b, sub 3 van het Activiteitenbesluit. Dit moet altijd worden opgevangen.
- Daarnaast wordt in het kader aangegeven dat er 500 m3/ha moet worden opgevangen. Deze plicht volgt uit artikel 3.87 lid 3. Opgemerkt dat deze plicht geldt voor teeltoppervlakken van meer dan 500 m2.
- Vervolgens wordt in het kader aangegeven hoeveel, en op welke manier er gecompenseerd moet worden; dit is een combinatie van de regels uit het Activiteitenbesluit en de regels van de Keur (HNO= hydrologisch neutraal ontwikkelen zoals bedoeld in Beleidsregel 13 van de Keur).
- Deze zelfde combinatie van voorschriften uit het Activiteitenbesluit en uit de Keur wordt middels de afbeeldingen verduidelijkt.

Vraag 10

Definitief hydrologisch achtergronddocument:
‘Ongedraineerde sportvelen en gedraineerde percelen gelden als onverhard oppervlak’. Vraag: hoezo bij gedraineerde percelen?

Antwoord

Vooropgesteld dat deze uitleg c.q. definitie eveneens opgenomen staat in het huidige achtergronddocument Hydrologische uitgangspunten bij de Keurregels (van 2015) voor afvoeren van hemelwater. Het hemelwater dat geïnfiltreerd is in de onverharde grond en in het drainagesysteem terecht is gekomen, is niet dezelfde hoeveelheid dat afwatert in de watergangen als hemelwater dat versneld afvoert van verhard oppervlak, omdat een (groot) deel van het geïnfiltreerde water niet afwatert via het drainagesysteem maar in het grondwaterpakket blijft.

4.3 Renovatie van kunstwerken in de regionale wateren

Vraag 11
Duurzaam GWW methodiek? Ik begrijp dat het over een manier van aanpak gaat. Graag nader uitleg.

Antwoord
Van de duurzaam GWW methodiek gebruiken wij als waterschap twee onderdelen; **het ambitie-web** en **de omgevingswijzer.**
Bij de eerst genoemde wordt gekeken naar 12 duurzaamheid aspecten. Voor het betreffende project wordt in het beginstadium gekeken welke aspecten relevant zijn en waar "duurzaamheidswinst" is te halen.
Het web kent vier niveaus (0,1,2,3).

0 staat voor niet van toepassing
1 wettelijk kader vasthouden
2 wellicht kansrijk
3 speerpunt om energie in te steken

Hieronder is een ingevuld web weergegeven (van een ander project) waaruit blijkt dat in betreffend project de meeste winst is te halen uit het toepassen van de meest geschikte/ duurzame materialen.

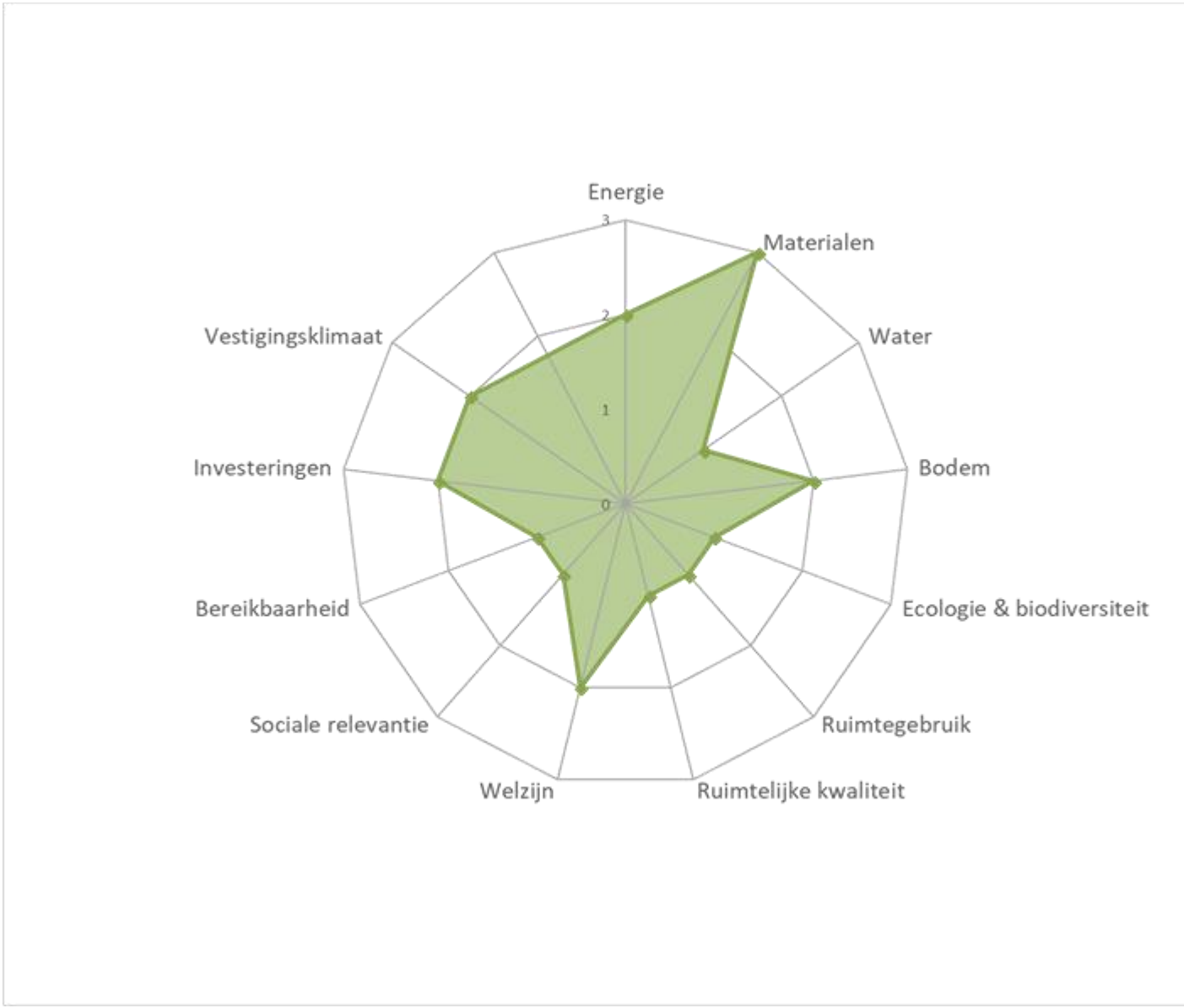

Bij de omgevingswijzer wordt meer gekeken naar het object in zijn directe omgeving. Zijn er samenwerkingsconstructies te bedenken met andere partijen, biedt het object kansen op recreatief/ educatief vlak. Heeft het object invloed op het vestigingsklimaat van bedrijven e.d.
Voor de 20 objecten in de regionale kering gaan we bijvoorbeeld kijken of er in de fietsroutes in de omgeving verbeteringen mogelijk zijn en welke partners we daar voor moeten benaderen.

De duurzaam GWW methodiek kent nog 2 tools die we (nog) niet gebruiken;

Duocalc een reken- begrotingsprogramma dat met name kijkt naar de inzet van nieuwe materialen en de invloed op het milieu.
Dit programma sluit nog onvoldoende aan op onze behoefte en mist de relatie met de marktpartijen waarmee we in de uitvoering werken.

CO2 prestatieladder marktpartijen kunnen zich laten “ranken” op basis van milieubewust ondernemen. Er zijn nog onvoldoende marktpartijen die hier mee bezig zijn waardoor er onvoldoende vissen in de vijver zitten.

4.4 Aanpassing hoogwaterafvoer sluis 0 ’s-Hertogenbosch

Vraag 12
Bij nood-piekafvoer wordt scheepvaart gestremd. Dus hoezo geen hinder voor scheepvaart? (pag en en pag 4 van voorstel)

Antwoord
Ten eerste komt er over sluis 0 geen beroepsscheepvaart meer, dit gaat nu via het Maximakanaal. De gemeente wil een kleinere sluis zodat ze het centrum bereikbaar kunnen maken voor recreatievaart, omdat de grootte van de huidige sluis enkel zeer beperkt schutten toelaat en daarmee niet aantrekkelijk is voor recreatievaart. De piekafvoer van 31 m3/s bereikt het RWS door naast de maximale capaciteit van de omloopriolen ook de sluisdeuren open te zetten in de Zuid-Willemsvaart (Sluis Schijndel en de sluizen 4, 5 en 6). Op zo’n moment wordt de scheepvaart gestremd. Met de capaciteit van de aangevraagde omloopriolen hoeven de sluisdeuren bij sluis 0 niet opengezet te worden en kan het Waterschap onafhankelijk van de gemeente de afvoer regelen.

Vraag 13
Kunnen Dieze en Drongelens Kanaal afvoer van 31 m3/s aan?

Antwoord
Ja, op dit moment zou de piekafvoer over ditzelfde traject gaan, echter dan via poeldonk naar stadsAa naar Dieze of Drongelens kanaal. De maximale afvoeren zijn afhankelijk van Maasstand, maar kunnen oplopen tot meer dan 100 m3/sec.

Vraag 14
Sluis wordt voor levensduur van 100 jaar aangelegd. Is, met oog op klimaatscenario’s, capaciteit van 31m3/s voldoende?

Antwoord
Ja, het is juist met oog op klimaatadaptatie, want met gevraagde capaciteit bij sluis 0 heb je de volledige huidige capaciteit van Poeldonk naar (stads)Aa als buffer. *En de 31 m3/sec hangt samen met de capaciteit van sluis schijndel en sluis 4,5 en 6.*

Vraag 15
Verbetering van waterkwaliteit: Argument is dat omloopriolen zorgen voor meer doorstroming bij droge perioden. Wordt tijdens zo’n droge periode wel water afgevoerd via Stadstraverse? Of wordt het water dan voornamelijk door de stads-Aa geleid vanwege ecologisch belang?

Antwoord
Het zal inderdaad afhangen van de beschikbaarheid van water en op zo'n moment kan het waterschap dan zelf sturen. Op dit moment is er geen enkele sturing mogelijk bij sluis 0.

Vraag 16
Graag uitleg aflaatwerk Poeldonk. – afvoer kanaalwater op stads Aa – buffer bij schutverlies kanaal.

Antwoord
Het aflaatwerk Poeldonk transporteert water uit de Zuid-Willemsvaart via de Aa bij De Brand richting stadsAa. Rijkswaterstaat gebruikt Poeldonk om het peil van het Maximakanaal te reguleren. In de toekomst zal dit ook via de omloopriolen bij sluis 0 kunnen.

Toelichting:
Technische vragen zijn vragen die moeten leiden tot een beter begrip van een voorliggend vraagstuk/voorstel. Vragen dus over feiten en de uitleg daarvan; net zoals verzoeken om verheldering van onduidelijk ervaren formuleringen. Kortom, al die vragen die bijdragen aan een betere voorbereiding van het AB- of commissielid zónder een voorschot te nemen op het te voeren politieke debat.

AB voorblad

Datum vergadering: 25 oktober 2018 **Agendapunt**: 6.1. **Projectenboeknummer en -naam:** -- **Corsa dossiernummer:** -- **Voorstelnummer BABS**: 44367

AAN het Algemeen Bestuur van waterschap Aa en Maas

Commissie(s)	**Portefeuillehouder(s)**
Cie. WB 25-10-2018	Kleijn, W.P.J. de

Agendaonderwerp: Evaluatie stimuleringsregeling klimaat 2017
Voorstel: Kennis te nemen van de evaluatie met betrekking tot de stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied jaar 2017.

Besluit:	**Mij bekend,** **De secretaris,**

Bij het onderwerp: Liggen de volgende stukken ter inzage:
De volgende stukken zijn als bijlage meegezonden: 1. Evaluatie stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied 2017_DB

INFORMATIENOTA VOOR ALGEMEEN BESTUUR D.D. 16 NOVEMBER 2018

VOORSTEL:
Kennis te nemen van de evaluatie met betrekking tot de stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied jaar 2017

PROBLEEMSTELLING
Door het AB is in maart 2016 ingestemd met de Stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd gebied en formeel in werking getreden. Zoals voor 2016 een evaluatie is gemaakt, is ditzelfde gedaan voor het tweede jaar (1 januari 2017 tot 1 januari 2018). De evaluatie van de Stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied 2017 is te vinden in bijlage 1.

KERNBOODSCHAP
Kennis te nemen van de jaarlijkse evaluatie van de Stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied over het kalender jaar 2017. Over het algemeen zijn er meer aanvragen dan in 2016. Ook zijn er in totaal meer bijdragen geleverd aan andere projecten. De betreffende Stimuleringsregeling wordt meer onder de aandacht gebracht d.m.v. communicatie.

Conclusies

- Uitkering van de regeling is hoger ten opzicht van het eerste jaar.
  In 2016 is er in totaal €79.262,- aan bijdragen gefinancierd.
  In 2017 is er in totaal €152.667,- aan bijdragen gefinancierd.
- In totaal waren er 18 subsidie aanvragen, waarvan er twee zijn geweigerd en één niet door is gegaan. In totaal is er ca. €40.000 uitgekeerd. Een specificatie van de bijdragen is te vinden in bijlage 1.
- Bijdrage aan 'Buurtnatuur- en Water-fonds' bedraagt €20.000 meer t.o.v. 2016, vanwege draagkracht. Dit is conform besluit DB d.d. 16 januari 2016.
- Er is €40.000 in totaal bijgedragen waarvoor 13 projecten subsidie hebben ontvangen voor een totaalbedrag van €77.968,-, waarbij de Provincie en het Prins Bernard Cultuurfonds de resterende €37.968,- hebben betaald.
  Alweer een positieve 'return on investment' bijdrage Buurtnatuur en Waterfonds.

CONSEQUENTIES
1. Er zijn geen financiële consequenties aan deze nota verbonden.
2. Er wordt structureel ingezet op nauwe samenwerking met de afdeling communicatie.
3. Uitvoeren en inventariseren naar slimme investeringen om aan te haken bij projecten zoals Schoolpleinen van de toekomst.

BIJDRAGE DUURZAAM WATERSCHAP

- Bijdrage aan klimaatadaptieve steden
- Klimaatrobuust watersysteem
- Klimaatbestendig vastgoed, duurzaam grond-weg-waterbouw en beheer roerende goederen

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Om de subsidieregeling meer onder de aandacht te brengen is o.a. een Facebook win-actie opgezet, waarbij mensen gratis kaartjes konden winnen voor de Tuinbeurs. Om de stimuleringsregeling meer naamsbekendheid te geven is communicatie een belangrijk onderdeel. Het thema klimaat(adaptatie) wordt online uitgelicht d.m.v. gerealiseerde projecten waar het waterschap aan heeft bijgedragen.

VERVOLG

In 2018 wordt de structuur van de website aangepakt en het thema klimaat beter uitgelicht. De gerealiseerde projecten worden op de webpagina gezet om website bezoekers te inspireren en het goede voorbeeld te geven. Ook wordt het subsidie-verleningsproces geoptimaliseerd om het voor de aanvrager en de behandelaar verder te verbeteren.

BIJLAGEN

1.EVALUATIE STIMULERINGSREGELING KLIMAATACTIEF BEBOUWD GEBIED 2017

VERSIEDATUM

8 oktober 2018

Evaluatie overzicht stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied 2017

Door het AB is in maart 2016 ingestemd met de Stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd gebied en daarmee is deze formeel in werking getreden. Deze evaluatie geeft een beeld van het tweede kalenderjaar (van 1 januari 2017 tot 1 januari 2018). De regeling heeft als doel om inwoners in het beheergebied van Waterschap Aa en Maas zelf aan de slag te laten gaan om hun leefomgeving 'klimaat robuust' te maken.

Financiën
In totaal is per boekjaar €250.000 beschikbaar voor de stimuleringsregeling, dus ook voor 2017. Dit totaal bedrag is onderverdeeld in de volgende deelsoorten:

- Subsidie: Minimaal €150.000,- beschikbaar om inwoners financieel te ondersteunen om hun leefomgeving klimaat robuust te maken.
- Planvorming Klimaatinitiatieven mede overheden: maximaal € 75.000,- beschikbaar
- Communicatie: maximaal € 25.000,- beschikbaar

Hieronder is een overzicht weergegeven van de uitgegeven bedragen per deelsoort.

- Subsidie projecten: waarvan het merendeel nog niet definitief is vastgesteld, wat betekent dat het bedrag enigszins kan afwijken: €44.298,50
- Participeren Provinciaal Buurtnatuur-, en waterfonds: €40.000,-
- Planvorming klimaatinitiatieven mede overheden: € 78.296,50 verspreid over een 5 aantal projecten
- Communicatie: € 7.211,60
- Uitbetaling vorige subsidieregeling 'stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater 2011-2015': € 5000,-
- Totale bijdrage: € 152.667,-

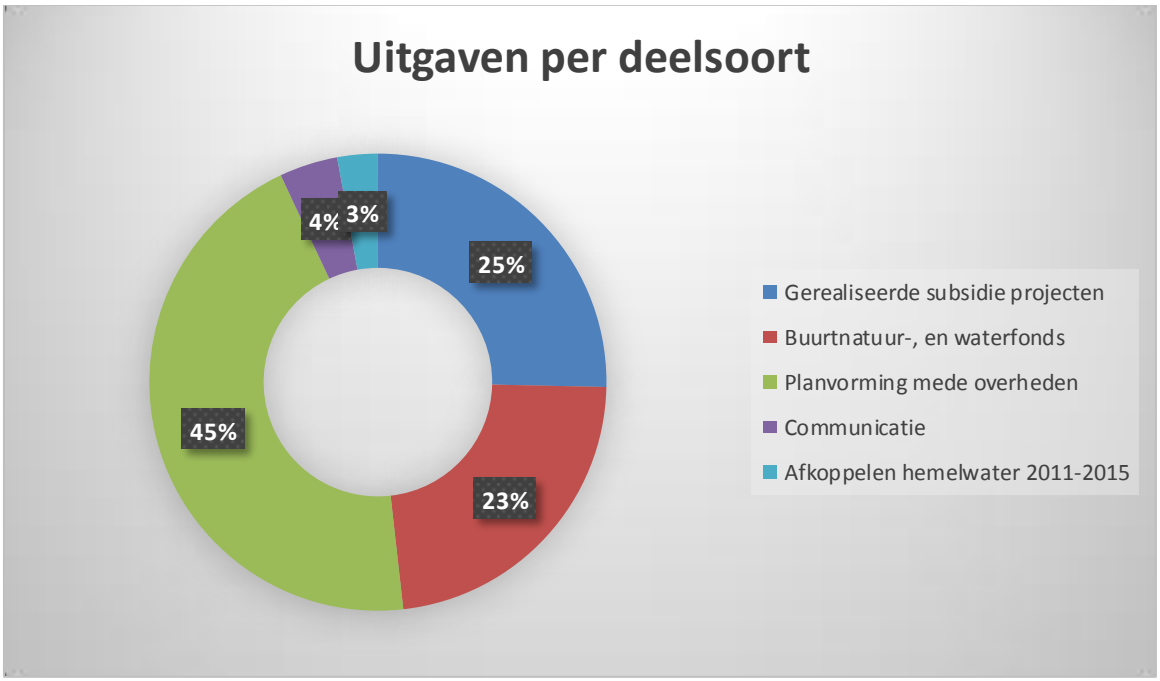

Subsidie projecten

In totaal is er vanuit de Stimuleringsregeling Klimaatactief Bebouwd Gebied voor ca. €45.000 toegewezen aan 15 verschillende projecten. Daarnaast zijn 2 aanvragen geweigerd en is 1 project niet doorgegaan. Zie hieronder in de grafiek weergegeven welke uitgaven per thema zijn besteed.

Opvallend is dat de meeste aanvragen betrekking hebben op het realiseren van groene daken. Verder zijn er verschillende tuinen die onverhard en 'natuurvriendelijk' worden aangelegd. Ook zijn er verschillende aanvragen die betrekking hebben op het afkoppelen van hemelwater, vergroening van schoolpleinen en het realiseren van een pilot project.

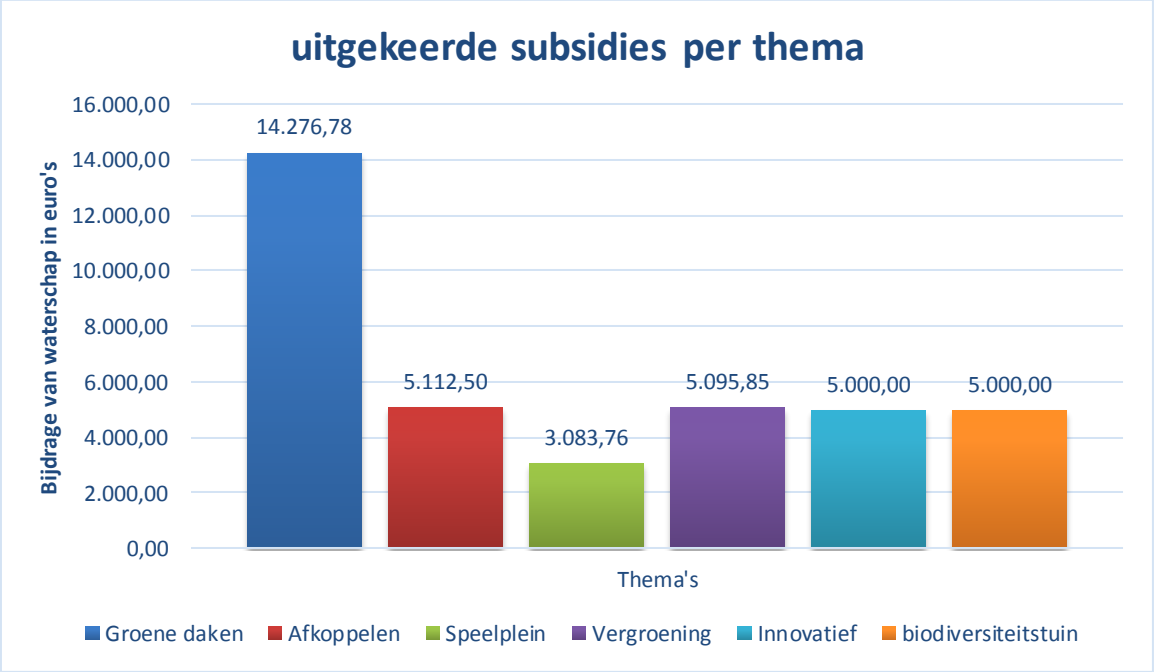

Provinciaal Buurtnatuur-, en waterfonds

Voor een bijdrage aan het provinciaal Buurtnatuur-, en waterfonds is afgesproken dat de drie waterschappen ieder €40.000 bijdragen aan de betreffende regeling. De Provincie Noord Brabant en het Prins Bernard Cultuurfonds legden ieder hetzelfde bedrag in. Aan het einde van het jaar was er in totaal een bedrag van ca. €80.000 aan subsidie verleend in het beheergebied van Waterschap Aa en Maas. In 2016 was het besteedde bedrag €60.000.

Concluderend is de mede financiering aan het fonds succesvol omdat er twee keer zoveel is bijgedragen aan initiatieven dan de bijdrage van €40.000.

Hieronder is een overzicht weergegeven van de besteedde subsidie in de verschillende beheergebieden van de Brabantse waterschappen.

Waterschap	**2016**	**2017**
Aa en Maas	€ 59.750,-	€ 77.968,-
De Dommel	€ 59.845,-	€ 52.615,-
De Brabantse Delta	€ 29.584,-	€ 94.886,-

Planvorming Klimaat initiatieven door mede overheden
In 2017 zijn over verschillende projecten financiële bijdragen verleend van ca. 80K. Er zijn voor klimaatbestendig Someren en 'Land van Cuijk' vanuit het waterschap financiële bijdragen geleverd. Daar bovenop zijn nog 2 kleine bijdragen gemoeid, namelijk Green deal groene daken, participeren Klimaattoets en de inzet van studenten door Sint Michelsgestel.

In tegenstelling tot 2016 is in 2017 meer geld besteed aan planvormingsinitiatieven.

Communicatie
Voor wat betreft communicatie zijn er verschillende kosten gemaakt om het thema Klimaat meer onder de aandacht te brengen. Hier zijn o.a. verschillende middelen voor gebruikt, zoals een Facebook campagne. In relatie tot de Facebook campagne is een winactie opgezet voor gratis kaartjes voor de Tuinbeurs. Folders en zakjes met zaadjes waren de fysieke promotie materialen die werden gebruikt voor bijeenkomsten etc.
De resterende actiepunten uit het communicatieplan van 2017 worden momenteel opgepakt en uitgevoerd in 2018.

Analyse
Wat gesteld kan worden is dat de subsidiepot niet volledig is gebruikt. Het projectdoel dat is gesteld in het communicatieplan van 2017 om aan minimaal 40 initiatieven subsidie te verstrekken is niet behaald.
Er zijn meer subsidie aanvragen ingediend ten opzicht van 2016. Wat gesteld kan worden is dat er een stijgende lijn is van de individuele projecten, zo wordt subsidie voor groene daken veruit het meeste aangevraagd.
Ook is er meer geld uitgegaan richting verschillende klimaat initiatieven door medeoverheden. De Greendeal en klimaattoets zijn daarvan interessante projecten waar wij als waterschap een bijdrage aan leveren. Richting lange termijn oplossingen in een samenwerkingsverband zijn het participeren aan deze verschillende projecten van belang.
Door een leemte aan kennis van goede voorbeelden die bijdragen aan een klimaatbestendige omgeving is zowel interne-, als externe communicatie van groot belang. Medewerkers in het veld kunnen burgers en bedrijven direct attenderen op de subsidieregeling. De potentiële initiatiefnemers zullen eerder maatregelen toepassen wanneer zij hier (persoonlijk) over benaderd worden.

Organisatorisch
De uitvoering van de subsidieregeling wordt op dezelfde manier opgevangen als in 2016. Door verloop van medewerkers worden meerdere uren onderverdeeld en overgeheveld naar nieuwe medewerkers.

In 2017 zijn ongeveer de volgende uren per week besteed:
Projectleider - Erwin Kerkhof (6 uur per week)
Uitvoering regeling door afdeling P&V - (8 uur per week)
Communicatie - (2 uur per week)

Vooruitblik jaar 2018

- In nauwe samenwerking met de afdeling communicatie wordt de website aangepakt en aan de hand van verschillende sub thema's die worden ingericht om het begrip: 'Klimaatadaptatie' behap-, en zichtbaar te maken.
- Gerealiseerde projecten worden op de website getoond door middel van gebruik te maken van een interactieve kaart. De kaart laat op postcode niveau zien waar deze projecten gerealiseerd zijn.
- Optimalisering van het subsidieverleningsproces
- Structureel inzetten op communicatie om bewustzijn te vergroten.
- De lijn wordt in 2018 doorgetrokken m.b.t. 'Buurtnatuur en waterfonds'
- Subsidieregeling 'Schoolpleinen van de toekomst' gelanceerd. Waterschap draagt hier ook €40.000 aan bij.
- In 2018 al meer subsidie aanvragen dan in heel 2017